LETTING GO

By the author of GOODBYE, COLUMBUS, winner of the 1960 National Book Award for fiction

PHILIP ROTH

1

«GABE yavrum,

İlâçların yardımıyle elim kalem tutuyor. Kimi zaman olanca hastalığım ellerimde toplanmış gibi geliyor. Sana hep yazmak istedim de, babana yazdırmaktan kaçındım. Onu başucuma oturtup son dileklerimi fısıldamak istemiyorum. Son anların bütün kargaşası ve bütün soluksuzluğu, onu çok etkileyip yıpratacaktır. Baban artık yatağımın yanından ayrılmaz oldu. Hastalarını muayene edip gönderdikten sonra hemen yanıma koşup, dışarıda havanın nasıl olduğunu söylüyor. Karısı olmakla ona ettiğim haksızlığı bir defacık olsun ağzına almıyor. Günde elli kez ellerimi ellerine alıyor. Oysa bütün bunlar olanları değiştirmiyor — haksızlık yapıldı bitti çoktan. Ailemizde mutsuzluk adına ne olmuşsa benim yüzümden oldu. Yıllar yılı seni hep bunun aksine inandırmışsam da, suçu babana yükleme sakın. Çocukluğumdan beri hep «İnsanlara İyi Davranmak» istedim. Benim yaşımdaki kızlar hastabakıcı ya da piyanist olmayı isterlerdi. Onlar içten pazarlıklı değildiler. Bense kurnazdım. Daha minicikken bir erdem yakaladım, bir daha da bırakmadım. Hep bir başkasının iyiliği için bir şeyler yapıyordum. Böylelikle de ömrümün sonunadek vicdan azabı duymadan insanları itip kaktım. Şimdi söylemek istediğim, hiç bir şey söylemek istemediğimdir. İnsanlara ölüm döşeklerinde tanınan ayrıcalıktan vazgeçiyorum. Hiç bir isteğim olmadığını belirtmek için yazıyorum bunu.

Baban geliyor yine. Üç çeşit mevya suyu getiriyor bana. Gabe, aslında bunları ona itiraf etmem gerekirdi. Ben itiraf etmezsem, o kendiliğinden suçlamaz beni. Bütün evliliğimiz boyunca onu ite kaka, çeke çevire yaşamını daha iyiye götürdüm. Hep onun iyiliği için, onun iyiliği için. Yavrum, kalem elimden düşüyor...»

Mektubu imzalayamamıştı. Kalem elinden düşmüştü. Gece hemşiresi geldiğinde kendisine gerek kalmamıştı artık. Sonunadek annemin sözünden çıkmayan babam mektubu zarfa koymuş, içine göz atmadan bana postalamıştı. O sıralarda Oklahoma'daki bir toz yuvasında karargâh kurmuş olan topçu birliğinde teğmendim. Ve duyguların dünyası ile tek bağlantım dünyanın kendisi değil, son zamanlarda okumaya başladığım Henry James'di. Oklahoma gecelerinin ve güneybatı radyo istasyonlarının beni içine attığı büyük yalnızlık sayesinde dikkatimi koca ustanın çapraşık anlatımı üzerinde yoğunlaştırabiliyordum. Bütün gün top seslerini dinliyordum. Gece olunca da birbirlerini karmaşık ve çoğu kez trajik sonlara sürükleyen roman kahramanlarının seslerine kulak veriyordum. Askere alındığım yazın başlarında —koleji bitirdiğim yaz— sivil olarak geçirdiğim son altı hafta boyunca Avrupa'daydım. Bir hafta annemin Londra'daki bir arkadaşında kalmıştım. Kadının kocası Amerikan elçiliğinde çalışıyordu. Kadın Henry James'in anısına çakılmış bir plaketi göstermek için, beni Chelsea'deki ufak kiliseye götürmüştü. Bütün gün annemin çocukluğuna ait hikâyeler dinlemek zorunda kalmıştım. Pek tatlı bir gün geçirmemiştik, çünkü kadın uzun beyaz eldivenler giyip, Harvard mezunu bir gence köşe bucağı gezdirmek fikrini, bana gezdirdiği köşe bucaktan daha çok seviyordu. Yine de o ufak, kurşunî, oval plaketin üzerindeki yazıları hatırlıyorum. Henry James'den «cesur kararların ve cömert sadakatların âşığı ve yorumcusu» diye söz ediyordu.

Annemin yazdığı, babamın postaladığı mektubu aldığımda *Bir Hanımın Portresi*'ni okuyordum, zarfı ve zar zor okunan tek sayfalık mektubu o kitabın arasına koydum. Cenazeden döndükten sonra ve cenazeyi izleyen haftalar boyunca mektubu defalarca okudum. Öyle ki, sonunda kitabın cildi yıprandı. Kafamdaki dağınık-

lık ve yüreğimdeki acı içinde, insanların yaşamını zehir edecek hiç bir şey yapmamaya söz verdim, ne başkalarınınkini, ne kendiminkini.

Bir yıl sonra kitabı Paul Herz'e verdim. Kendi duygularından kopmakta olan huzursuz bir gençti. Gün boyunca içinde patlayan koca koca topların gümbürtüsünü dinlermiş gibiydi. Bu, askerliğimi bitirdikten sonraki sonbaharda, 1953 sonbaharında oluyordu. İkimiz de Iowa Üniversitesinde doktora öğrencisiydik. O sıralarda Paul'ün kılığı hiç değişmezdi. Arkasının havı dökülmüş bir haki pantalon, bir beyaz tişört, tenis ayakkabıları ve arada bir de çorap. Hep bir yerlere yetişmek için koşuşurdu —dikkatimi çeken de bu hali olmuştu— ve hemen hiç yetişemezdi. Anglo-Sakson edebiyatı dersinde ilk kaldırılan talihsiz öğrenci *Beowulf*'u tam okumaya başlayacağı anda Paul'ün çantasının ucu sınıfın kapısında görünürdü. Geceleri kitaplıktan çıktığımda, Paul'ü kitap almak için merdivenlerden koşarken görürdüm. Kitaplık memuru o anda kilidi çevirmiş olurdu çoğunlukla. Paul tişörtü içinde titreyerek dikilir, kadını razı edip kitaplığı açtırana kadar başından ayrılmazdı. Çevresiyle yakınlık kurmasa da, yakınlık beklemese de sempati toplayan biriydi. Kapanan kapılara doğru koşturan ya da kapalı kapılara toslayan bu dağınık saçlı esmer kafayı gören kimsenin yüreği dayanmazdı ona sert davranmaya. Bir keresinde ekmekle süt almaya çıkmıştım. Ona rastladım. Bakkalın kapısından gireyim derken az daha kemiklerini kırıyordu. Çünkü yanlış yere parkettiği hurda yeşil Dodge'unun sileceğine polisin ceza makbuzunu sıkıştırmasına bakarken, bakkalın otomatik kapısı suratına çarpacak gibi açılıvermişti.

Ben o sıralarda okulun yakınlarında ufak bir apartmanda oturuyordum. Kendime göre dertlerim, sıkıntılarım vardı. Ve içimi dökecek birilerini arıyordum. Kasım ayında bir gün, Herz Anglo-Sakson edebiyatı dersinden çıkarken yolunu kestim, birlikte kahve içelim diye çağırdım. Gelemeyecekti, çünkü daha beş dakika önce başka bir yerde olması gerekiyordu, gecikmişti. Park yerine kadar beraber gittik. Çalışmamakta direnen arabasının marşını zorladığı

sürü içinde ona ayak üstü James'ten söz ettim. Ertesi ders de sınıfa *Portre*'yi getirdim, okusun diye ona verdim. Gece yarısı birden uyandım. Paul'e neredeyse zorla verdiğim kitabın içinde, Isabel Archer'in umutlarıyle umutsuzlukları arasında bir yerde, annemin mektubu kalmıştı. Bu aklıma takılınca uyuyamadım.

Ertesi sabah, Ortaçağ Edebiyatından çıkar çıkmaz okulun telefonundan Herz'i aradım. Telefona Mrs. Herz çıktı. Acelesi var gibiydi — tipik, telâşlı ev kadını. Nehrin öte yakasındaki öğrenci blokları denilen o kasvetli yerde oturuyorlardı. Telefonda konuşurken Mrs. Herz'in hemen arkasında, ya da ayaklarının dibinde ağlayıp tepinen bir çocuk olmalıydı, yüzde yüz. Paul Herz, üç veya dört ufak, yaramaz, söz anlamaz çocuğun babası olabilecek kadar bitkin görünüşlüydü. Mrs. Herz, kısaca kocasının Cedar Rapids'e gittiğini, kendisinin de şimdi çıkmak üzere olduğunu söyledi. Paul'e verdiğim kitabın içinde unuttuğum bir şeyi almak üzere evlerine gidip gidemeyeceğimi sormaktan caydım. Belki ikisinin de kitabı ellerine almaya zamanları olmamıştı. Bekler, daha sonra Herz'in kendisine söylerdim. Bende, üzüntülü olmaktan çok, kaba biri izlenimini uyandıran karısına hiç bir şeyden söz etmedim. Üstelik gündüz olmuştu ve sonbahar güzeldi, ölüleri düşünmüyordum artık. Kasım sabahı baş döndürücüydü, ölülerse ölmüştü ne yapalım.

Bir akşam önce yine babam aramıştı ve annemin ruhuyle, hayaliyle ilgili karanlıkta vardığım yargıların babamın telefonu yüzünden olduğu kanısına vardım. Haftada iki üç kez babamla telefonda konuşuyorduk. Görünüşte hiç bir amacı olmayan, havadan sudan konuşmalardı bunlar. Oysa derinden derine yakarma gizliydi konuşmalarımızda. Adamcağız bütün gün ailesi olmamanın yalnızlığına dayanabiliyordu. Gelip giden hastalarının ağızlarıyle uğraşmak onu avutuyordu. Ama gece olup da, meyva ve salatadan ibaret yemeğinin başına geçince kendini bırakıveriyordu. Telefonu açtığında sesi titrerdi. Kapatırken de —ya da ben kapattığımda— iyiden iyiye yükselmiş olurdu sesi, gümbürtüsü odamdaki eşyaları sarsardı. Şaşkınlıktan ben bir yana giderdim, sandalyem bir yana. Ömrümde hiç o sıralarda olduğu kadar sık gözlüklerimin üstüne

oturduğumu hatırlamıyorum. Bazı yönlerden babama benzerim, bu yüzden de yalnız olduğum zamanlar kalabalık içinde bulunduğum zamanki insan değilimdir hiç. Telefon konuşmalarının asıl canımı sıkan yönü, aklımı ve sağlığımı kurtarmak için babama karşı koymam gerektiğini bana duyurmasıydı. Babamın Victoria tarzındaki o koskoca salonda tek başına oturmasının nasıl dayanılmaz olduğunu kestirebiliyordum. Ne var ki, babamın olduğu kadar anamın da oğluydum, ona çeken yanlarım da vardı. Bu etkilenmelerin ne olduğunu ya da kromozomların bendeki kalıtımını bilimsel yoldan anlatamam. Yine de bazen, annemden aldıklarımla, babamdan aldıklarımı kesinlikle belirliyormuşum gibi bir duyguya kapılırım. O gün de, mektup konusunda tek söz etmeden telefonu kapatırken, anne tarafından gelme bir zarafet ve yumuşaklıktan yararlanmış olmalıyım. Titizlenecek bir şey olmadığına kendi kendimi inandırmaya çalıştım. Ne diye okusunlardı mektubu? Hem okusalar da ne çıkardı?

Saat beşte odamda oturmuş, bir yandan kahve içer, öte yandan Anglo-Sakson fiil çekimlerini istemeye istemeye ezberlemeye çalışırken Mrs. Herz telefon etti.

«Sabahleyin konuşmuştuk,» dedi. «Paul Herz'in karısıyım.»

«Kocanız evde mi?»

«Arabası bozulmuş.»

Mrs. Herz'in sesindeki şaşkınlığa rağmen, aslında verdiği haber duyduğunuz anda haber niteliği taşımaktan sıyrılan bir olaydı. «Yaa, aksilik,» dedim.

«Piston kırılmış. Zaten boyuna piston kırmaktan başka şey yapmaz...»

«Öyleyse başka zaman ararım. Önemli bir şey değildi hem.»

«Şey —» diye duraladı. «Size telefon etmemi söyledi. Arabanız var mı diye soruyor. Cedar Rapids'in hemen dışında şosede kalmış.»

Gramer kitabını kenara koydum. Şu anda o kadar uzun yola gitmekten daha tatsız bir şey olamazdı. «Oraya nereden gideceğim?» diye sordum.

«Beni evden alabilir misiniz?» dedi.

«Yolu tarif etseniz, bulurum herhalde.»

«Ben yolu biliyorum, sizi götürürüm. Finkbine parkının hemen yanında oturuyoruz. Alacak mısınız beni?» Kuşkuyla ekledi, «Hazırlandım bile.»

Kapı açıldığında, Libby Herz'den sonra gözüme ilk ilişen, musluğun yanında duran kitabın oldu. Kitabın arasında bir şey olup olmadığını göremedim. Mrs. Herz de bakmama fırsat vermedi. Yatak odasına koştu, bir an sonra yağmurluğunu sırtına geçirmiş geldi. Cebinden eşarbını çıkarırken, gözlerime bir kez olsun bakmadan kapıdan fırladı. Sadece, «Paul yine aradı. Geleceğimizi söyledim,» dediğini duydum.

Yolda giderken gözleri karşıda bir noktaya dikiliydi hep. Oysa kendisi boyuna kıpırdanıyordu. Onun hakkındaki ilk yargım kesin ve açıktı: Uğraşı: öğrenci, tavrı: sinirli. Yerinde duramayışı, uzun siyah çorapları ve az beslenmiş görünüşü bende bu izlenimi uyandırmıştı. Zayıf, esmer bir kadındı. Kalabalık bir yere girerken sıkılganlıktan başka bir duyguyu yaşamamış olduğuna emindim. Yine de o atmaca gibi tetikte haline rağmen, çirkin sayılmazdı. Boynunun üzerinde başı dimdik duruyordu. Bunun sonucu olarak da, irice burnu gururlu bir biçimlilikte öne uzanıyordu. Gözleri kapkaraydı. Siyah saçları öylesine sımsıkı taranmıştı ki, insan bu saçları görür görmez kadının ne denli tedirgin, ne denli endişe içinde olduğunu ilk bakışta anlayabilirdi. Teni düz ve solgundu. Maviye çalar bir beyazlığı vardı; ona fildişi görünümü veren. Eşarbını çıkardığında, şakağında incecik mor bir damar gördüm. Bu bana, kadınların nasıl güçsüz, nasıl duyarlı yaratıklar olduğunu bizlere hatırlatmak için doğanın oluşturduğu bir şey gibi geldi. Onun hakkındaki ilk duygum belirsiz bir kuşkuydu.

Sözü dolandırıp çocuğu olup olmadığını sordum.

«Yo, hayır,» dedi. İçini çekişi, çocuğu olmasa da yeterince koşuşturduğunu kanıtlıyordu. Bir şeyler geveledi. «İyi ki, yok... çocuk... büyük yük...» Dediklerini anlamak zordu. Çünkü ne konuşurken, ne göğüs geçirirken kafasını çevirip yüzüme bakmıyordu. Benimle göz göze gelmekten kaçındığını anlıyordum — o zaman kitabı açtığını, zarfı aldığını ve annemin mektubunu okuduğunu sezdim. Kendisinin ya da başkalarının özel yaşamlarına önem verme-

yen tiplerden olmadığını farkettiğim için, onun huzursuzluğu bana da geçti.

Biz yeniden konuşmaya başlayanadek, karanlık bastırmış, önümü zor seçer olmuştum. «Yazarlık kursundan mısınız?»

«Hayır. İngiliz dilindeyim. Siz yazarlık'ta mısınız?»

«Yazar olan Paul. Ben daha diplomamı almaya çalışıyorum.»

«Anlıyorum.»

«Neredeyse on yıl oluyor; bitiremedim bir türlü.» Sesinde içten, basit bir usanmışlık vardı. İlgimi çekti. Gözlerimi yoldan ona çevirdim. O da dışarı bakmaktan vazgeçip bana döndü. Düğmesine basılan fotoğraf makinesinin sesi kadar kulağa belirgin ve keskin bir bakışta birbirimizin yüz hatlarını saptadık.

Kızararak, «Paul, James'i beğendiğinizi söyledi,» dedi. Sonra, «Benim adım Libby,» diye ekledi.

«Benim de Gabe Wallach...» Yeniden konuşmaya başlayıverdiğini farkedip sustum.

«Edmund Wilson'unkinden başkasını — yani hortlak hikâyesi olarak başkasını bilmiyoruz,» dedi.

Sustu. Yarım dakika kadar geçtikten sonra konuşmasını sürdürmeyeceğini anlayınca, «*Vidanın Dönüşü*,» dedim.

«*Bir Hanımın Portresi* çok daha güzel.» Bu sözleri beni sevindirmek için söylemiş gibiydi.

«Beğendiniz mi?»

«İlk sahne harika.»

«Hep birlikte çayırda oturdukları sahne.»

«Evet,» dedi. «İsabel'in geldiği sahne. O kadar uzun zamandır yurtlarda oturuyorum ki, zarif şeylerin garip etkileri oluyor üzerimde.»

«Anlatım mı etkiledi sizi?»

«Çayıra serilen halı. Hani Touchett'lerin evinin önündeki kocaman çayırda sandalyelere oturuyorlar. Ralph, babası, bir de Lord Warburton. James diyor ki, çayırı sanki oda gibi döşeyip dayamışlar. Halı bile sermişler. Bilmiyorum, belki de yerde değildir de, biri dizlerine örtmüştür, hani battaniye gibi bir şey. Birkaç kez okudum. Kesinlikle ne olduğunu anlayamadığım için. Öteki türlü ol-

duğunu, yani çayıra serili olduğunu düşünmeyi yeğliyorum. Böylesi daha hoşuma gidiyor.» Birden sustu. Bir şeyler daha söyler diye bekledim, ama konuşmadı. Yan gözle baktım. Üst dudağını ısırıyordu. Böyle yapınca, burnu aşağı doğru çekiliyordu. Saçlarının, gözlerinin olanca karanlığı yüzüne çökmüştü. «Çok özel bir konu oldu bu,» dedi. «Biliyorum, bazen sözü büsbütün karıştırırım.» Zorla gülmeye çalıştı. Gülüşünde, edebiyattan başka konularda da özel şeyleri kurcalamış olmanın tedirginliğini sezdim. Güçsüzlüğü etkilemişti beni. Sonra belki de etkilenmem için böyle davranmış olabileceğini düşündüm. «Her neyse,» diyordu, «halı bitirdi beni.» Bakışlarını arabanın döşemesine indirdi.

«İsabel'i de bitirdi,» dedim.

Sözümü anlamsız bir «Evet»le cevapladı.

Mektubu kitabın neresine sıkıştırdığımı bulmaya çalışıyordum. «Nereye kadar okudunuz?» dedim.

«İsabel'in Osmond'la karşılaşmasına kadar. Ne olacağını anladım sanırım. Ama,» diye hemen ekledi, «belki de yanılmışımdır. Bunu söylememeliydim.»

«Bütün gece okumuş olmalısınız...» diyebildim sonunda.

Yine kızardı. «Hemen hemen...» dedi. «Paul daha başlamadı...» Yola bakıyordum. Sustu, sonra bana doğru yaklaştığını sezdim. Koluma dokundu sanırım. «Mr. Wallach,» dedi, «Kitabınızın içinde bir mektup vardı.»

«Ya, öyle mi?»

«Unutmuş olmalısınız.»

Olayı önemli kılmak istercesine sesinin tonunu değiştirmişti. Farkında olmadan, öyle bir mektup hatırlamadığımı söyleyiverdim.

«Getirdim,» diyerek yağmurluğunun cebinden zarfı çıkardı. Ben beklerken yatak odasına koştuğunda, bunu almış olmadıydı. Zarfı uzattı. «Kitabın içindeydi,» dedi.

«Teşekkür ederim.» Mektubu hemen ceketimin cebine soktum. Sezdirmeden elimle yokladım, ama okuyup okumadığını anlamama imkân yoktu, zarfın kapağı içeri sokulmuştu. Bir elim cebimde, bir elim direksiyonda yola devam ettim. Mrs. Herz siyah çorapla-

rını çekti. Sonra ellerini yumruk yapıp dizlerinin altına koydu. İki mil kadar, tek söz etmeden gittik.

Sonunda dalgın bir tavırla, «Evleniyor ve çok mutsuz oluyor,» dedi.

Ben de dalmıştım. Onun için ilk anda kimden söz ettiğini kavrayamadım. Annemi kastettiğini sandığım için yüzümde öyle tuhaf bir anlatım belirmiş olmalı ki, ne demek istediğini sorayım diye başımı çevirdiğim zaman Mrs. Herz köşeye büzülüverdi. «İsabel Osmond'la evlenecek,» dedi. «Ve mutsuz olacak. Çok romantik bir kız... öyle değil mi?» diye titrek sesle sordu.

Onu korkutmak istememiştim. Ailemi bir yana bıraktım ve nazik davranmaya çalıştım. «Öyle olmalı,» dedim. «Baksanıza, çayıra serilen halılara bayılıyor.»

Mrs. Herz gülümseyerek, «Çayıra serilen halılara bayılıyor,» diye tekrarladı. «Bu yine bir şey değil. Başkalarının çayırlarına da halı sermek istiyor.»

«Osmond'un mu?»

«Osmond'un — ve daha başkalarının.» Ellerini kaldırdı. Ağır ağır ve etkileyici bir tavırla avuçlarını açtı. «Her şeyi,» dedi, kelimeyi zorla çekip sürükler gibiydi, «Değiştirilemez olanı değiştirmek istiyor.»

«Değişikliğin olumlu olacağına inanıyor.»

«Değişikliğin mi? Aman yarabbi, daha neler!» Elini alnına götürdü.

Sözleri ilk kez hoşuma gitmişti. «Siz değişikliğe değer vermez misiniz?»

Büyük bir ciddiyetle bana döndü. «Veririm herhalde,» dedi. Biraz üzgün, biraz karamsar bir tavırla o kolejli kız tipi yağmurluğuna dikti gözlerini: Değişiklik, yenilik — sanki, yaşamın tümüyle ilgili durumlar değil de, kendi acılı ve özel kişiliğiyle ilgili birer kuraldı bunlar. Elleri yine çoraplara uzandı, sonra dizlerinin altına kaydı. Uzaklaştı yanımdan. Gaza bastım. Paul Herz'i görebilmek umuduyle hep yolu gözlüyordum.

Mrs. Herz birden, «O yoldan değiştirilebileceğine inanıyor musunuz?» dedi. «İsabel'in bütün sorunu onun başkalarını değiştirmek

istemesi. Oysa bir adam çıkageliyor, İsabel'i değiştirebilecek olan biri — Warburton muydu adı, yoksa Ramrod muydu...»

«Goodwood. Caspar Goodwood.»

«Caspar Goodwood geliyor — peki sonra ne oluyor? İsabel sarsılıyor, ürküyor. Sonunda soğuklaşıyor iyiden iyiye. Öyle değilse bile, bana öyle geldi. Sonunda arkadaşı gazeteci hanımdan farksız oluyor. O güçlü, erkekleri çekip çeviren kadınlardan biri...»

Sözü daha fazla uzatmasına fırsat vermeden, «Onu hep erdemli ve çekici bulmuşumdur,» diye atıldım.

«Çekici mi?» dedi. İnanmazlık dilini bağlamıştı. Kafasına balyoz yemiş gibi yerinde ufaldı. «Osmond'la evlendi diye mi?»

«Çayıra serilen halıları seviyor diye.»

Sözlerim dokunmuş olmalıydı. Kendini toparladı. Ciddî bir havaya büründü. Çenesini yukarı kaldırdı. Aslında hoşuna gitsin diye söylemiştim, üstelik gerçekten de öyle düşünüyordum. Ama karanlık, ıssız yol sözlerime bayağı bir asılma havası getirmiş olmalıydı. Belki asılmak istemiştim. On mil kadar önce birbirimize nasıl ciddî baktığımızı anımsadım.

Kocasına bağlılığının ne denli derin olduğunu göstermek için bana hakaret etti. «Belki de yırtık kadınlardan hoşlanıyorsunuz,» dedi. «Bazı erkekler öylelerinden hoşlanırlar.» Cevap vermedim. Ama bu onu susturmadı. Gerçeği öğrenmek istemiştim madem, anlatacaktı. «Doğrusunu isterseniz,» dedi. «Bu kitap birbirini çekip çevirmeye, itip kakmaya çalışanlarla dolu. Hem de hepsi bunu...»

Heyecanla konuşuyordu. Sözü o noktada kesmesi anlamsızdı. Geç kalmıştı. Cümleyi annemin «vicdan azabı duymadan» sözü ile tamamlayacağını anlamıştım artık. Kızsam mı, alınsam mı, ferahlasam mı bilemedim. Bir an için üç duyguyu birden yaşadım. Sonunda benim sırrımı bildiğini ima ederek bana meydan okumak istemişe benzerdi. Buna pek aldırdım mı, aldırmadım mı farkında değildim. Bazı sırların en kötü yanı sır oluşlarıdır. Yabancıları kendi dertlerimize katmanın getirdiği belirli bir rahatlık vardır. Hele erkekseniz ve yabancı kişi de kadınsa. Belki de kitabı okusunlar diye vermem, mektubu da okusunlar demekti aslında. Çünkü annemin anısını yaşatma çabası, unutmama çabası artık beni

usandırmaya başlamıştı. Annem bana anlatıncayadek, babama kötü davrandığını düşünmek bile istememiştim. Babamı çok sevmeme rağmen, annemin sağlığında ne zaman ikisini karşı kefelere koyup tartmaya kalksam babam hep anneme lâyık değilmiş gibime gelirdi. Annemin babama lâyık olmadığını gösteren şey ise, annemin kendi mektubu oldu. Tuhaf aslında — hep yücelttiğiniz birine ölümünden sonra karşı olmak. Sonunda annemin babamı gerektiği gibi çekip çevirmediğine, yanlış yönlere ittiğine inandım... Hiç değil, aklımın, yüreğimin bir köşesinde bu inanç çöreklenmişti. Bir yıl içinde, tuhaf bir değişim geçirerek, mektupta sözü edilen kadına güvensizlik duymaya başlamıştım. Oysa bu mektubu yazabilen kadının anısına saygı ve hayranlık duymayı sürdürüyordum. O kadının kocasını benim çekip çevirmem gerektiğinden bu yana, mektup yaşamıma somut olarak girmişti. Mektupta yazılanlar bile, babamın bir yerde bunaltıcı sevgisi karşısında düştüğüm şaşkınlığı engellemiyordu.

Libby Herz, «Özür dilerim,» diyordu. «Huyum böyle. Bunu söylemek daha da beter ya. Tekrar özür dilerim.»

«Farketmez, aldırmayın.»

«Yoo, öyle demeyin. Mektubu açmak zorundaydım sanki. İşte ben böyleyim.»

Güçsüzlüğünden kendine pay çıkarmaya çalışması sinirime dokunmaya başlamıştı. «Başka yapanlar da vardır,» dedim.

«Paul yapmaz ama,» dedi. Bu, onu daha da üzüyordu besbelli. Bütün kapı ve pencere pervazları oymalı, beyaz bir çiftlik evinin önünden geçtik. Libby, Paul'ün böyle davranmadığını düşünüyor olmalıydı hâlâ.

Bir süre sonra, ona bazı açıklamalar yapmak gereğini duydum. «Kolayca yanlış anlaşılabilecek bir mektup,» dedim.

Fısıldayarak, «Evet, öyle,» dedi. «Sanmıyorum ki...» Sözün gerisini getirmedi. Huzursuzluğu kendine dönük ve kişisel sorunlarıyle ilgili olmalıydı. Yersiz bir tutumda olduğunu düşündüm. Birinin duyguları onu bu denli üzecekse, hiç olmazsa benim duygularım olsaydı diyordum kendi kendime. Oysa, o kendinden başka kimseye acıyamazmış gibiydi: Yurtta oturan oydu, diplomasını alma-

ya çabalayan oydu, on yıldır okulu bitiremeyen oydu... O hale gelmişti ki, zarif şeyleri dokunaklı bulur olmuştu... Aklımda kendi durumundan başkasına yer yoktu. Ve annemin çıkmazını olsa olsa İsabel Archer'ın çıkmazı kadar anlayıp değerlendirebileceğini çok iyi biliyordum. Sonunda burama geldi. «*Bir Hanımın Portresi* de kolayca yanlış yorumlanabilecek bir kitaptır,» dedim. «İsabel Archer konusundaki düşünceniz gerektiğinden çok daha insafsız.»

«Ben sadece demek istemiştim ki...»

«Neden hepsini okuyup bitirenedek sabretmiyorsunuz?»

«Yarısını okudum...»

«Sonunda çok zeki olduğunu ortaya koyuyor,» diyerek sözünü tamamlamasına fırsat vermedim. «Biriyle yanlış nedenler yüzünden evlenmek başka bir şeydir, o nedenlere ömür boyu tutunmak başkadır,» dedim.

Buna verecek cevap bulamadı. Ben de cevap vermesine olanak tanımamıştım zaten. Sanırım sadece kitabı kastetmediğimi de anladı.

Sonunda ezile büzüle, «Ukalâlık olsun diye söylememiştim,» dedi.

«Neyse, unutalım bunu.» Oysa ben hiç de unutacağa benzemiyordum. «Kitap içine mektup koymak alışkanlığım yoktur aslında,» dedim. «Ters bir zamanda almıştım mektubu. Askerdeydim...» Bu çocuksu kızın yanında, onun kendi yaşamını önemseyişi gibi, benim de kendi yaşamımı önemser duruma düştüğümü farkettim. Hemen konuşmayı kestim.

«Mr. Wallach,» dedi. «Mektubu Paul'e göstermedim. Tabiî bu sizin için bir anlam taşır mı bilemiyorum.»

«Bu işi gereğinden fazla büyüttük. Kapatalım artık.»

Ondan sonra ağzını tek bir kere açtı; ilerdeki bir karaltıyı göstererek, «İşte orada,» demek için.

Yolun karşı tarafında, uzun pardesülü biri, arabanın yanmayan farına dayanmış duruyordu. Yolun sağma yanaşıyordum ki, Libby kolumu tuttu.

«Ne olur bağışlayın beni. Ben aptalın biriyim,» dedi. «Ne romanlardan bir şey anlıyorum, ne de insanları tanıyabiliyorum.»

Bu içtenlikle yapılmış bir itiraf gibiydi. Oysa, her iki konuda da söylediği kadar budala olmadığını farketmiştim.

«Siz her iki konuda da haklısınız,» dedi.

«Belki ikimiz de haklıyız,» dedim. Ama gönlünü almaya çalışmıyordum. Motoru durdurdum, farları söndürdüm.

Kapının koluna uzanmadan önce, tekrar döndü, bir kez daha baktı yüzüme. İnsanların size söyleyecek pek çok şeyi olup da, önlerinde zaman olmadığında, gözleri tıpkı o an Libby Herz'in gözlerindeki anlamı taşır. Libby'nin gözleri her şeyin ötesinde şefkatle doluydu. «Mr. Wallach, bütün gece oturup kitabı okumamın nedeni, mektubun beni alabildiğine etkilemiş olmasıdır,» dedi. Sonra ikimiz birden, sanki bizi gözetleyen varmış gibi, arabadan atlayıverdik.

Paul Herz'in arabasından almamız gerekenler, içi lise kompozisyonlarıyle dolu bir çanta, el feneri ve ön koltuğun yırtığını örtmek için kullanılan eski bir asker battaniyesinden ibaretti. Yarım saat kadar benim arabada oturup hurdacının gelmesini bekledik. Herz trafik polislerinden birine hurdacıyı çağırmasını söylemişti. Az konuşuyorduk. Libby, kocasının yeni pardesüsünü yırttığını farketmişti, Herz arabanın kaputuna sıkışıp yırtıldığını söyledi. Arkada oturan kadının yavaştan hıçkırmaya başladığını duydum. Sonunda hurdacı gĕldi ve dördümüz karanlıkta eski arabanın başına toplandık. Ufak, kurnaz, düzenbaz bir maymuna benzeyen hurdacı parmaklarını çıtlattı. Sonra elini uzatarak, fırlayan pistonun motorda açtığı deliği yokladı.

«On dolar,» dedi.

Libby, «Onarım için mi?» diye sordu.

Hurdacı, «Araba için,» diye cevap verdi.

Karşıdan gelen arabanın farları Libby Herz'in yüzündeki şaşkınlık ve dehşeti aydınlattı. «On dolar ha! Komik bir rakam bu. Paul, çok saçma bir şey bu.»

Hurdacı, kadına aldırmadan kocasına döndü. «Hurda bu,» dedi.

Libby, «'47 model,» diye sızlandı.

«Hanım, beş pistonu kalmış. Hurda tabiî.»

«Beş mi?»

«Yürümesi için altı piston gerek,» dedi hurdacı.

Hurdacı elini yine motor kapağından kaldırdı. Belki ilk kez yanlış saymıştır umuduyle Libby ona döndü. Hurdacı bana baktı, omuzlarını silkti. Herz hiç birimize bakmıyordu. Gözlerini yummuştu.

Libby, ortadan soruyormuş gibi, «Ne kadara... onarılır?» dedi. Kimse cevap vermedi. Hurdacı kollarını kavuşturdu ve yine beni canının sıkıntısına tanık etmek istercesine suratıma baktı. Tanrıya şükür, ne sen, ne de ben bu kadınla evli değiliz der gibiydi. Hafiften bir of çekti.

Herz, «Onaramayız,» dedi. «Ne olur anla, Lib.»

«Ama Paul, on dolar diyor. Yalnız parçaları o kadar eder... yalnız radyatör o kadar eder.»

Hurdacı, «Bak hanım,» diye söze girdi. Motor dinamiği konusunda açıklama yapmak için sabrını biraz daha sürdürmeye kararlı görünüyordu. «Bu hurda beş para etmez.»

«Şu hurda sözünü bırakın artık!» Gözleri dolmuştu. Burnu akmaya başlamıştı. Arkasını döndü. Hurdacının arabayı çekmek için getirdiği kamyona doğru yürüdü. Ufak vincin altından sarkan demir kancanın yanına gelince durdu, burnunu sildi. Başını kaldırdı. Gökyüzündeki aya mı baktı, kancaya mı bilemiyorum. Baktığı hangisi ise, ona yazgısı konusunda kötü kehanette bulunmuş olmalı ki, ürperdi, kollarını bedeninde kavuşturdu, benim arabamın arkasına geçti oturdu.

Paul Herz ellerini ceplerinden çıkardı. «Sinirleri bozuk,» dedi.

Başımı salladım.

Hurdacı, «Bütün gece burada pinekleyecek değiliz ya beyim,» dedi.

Herz adama baktı. Sonra arabasının çevresinde dolandı. Lâstiklere tek tek ve uzun uzun baktı. Her şeyden çok bu dört eski dosttan ayrılmak onu üzüyor gibiydi. Yanımıza geldiğinde bana gülümsemeye çalıştı. «Peki,» dedi.

Hurdacı cebinden tıka basa dolu bir cüzdan çıkardı. Biz muhallebi çocuklarına doğru şöyle bir salladı. Sonra içinden iki beşlik çekti. Kararmış parmaklarıyle yokladıktan sonra Herz'e uzattı.

Herz, «Tamam mı?» diye sordu.

Düzenbaz maymun birden keyiflenmişti. Kollarını kaldırdı. «Tamam profesör,» dedi.

Paul Herz öne yanıma oturdu. Iowa City'ye doğru yola çıktık. Arabaya girer girmez Herz bana dönüp, «Bu denli sabır gösterdiğiniz için teşekkür ederim,» dedi. «Olanlar için özür dilerim.»

«Aldırmayın.»

Libby Herz, «Hırsız,» dedi. «Soyguncu.» Aynadan baktım. Diz çökmüş, arka pencereden bakıyordu.

Başlangıçta Herz aldırmadı. Sonunda dayanamadı, «Libby, piston delindi. Hurda oldu artık,» dedi.

Karısı, «Adamın sözü bu,» diye cevap verdi.

Herz, «Pekâlâ,» dedi.

«On dolar... yalnız çamurluklar bile...»

Herz benim dinleyip dinlemediğimi anlamak için yan gözle baktı. Bütün dikkatimi yola vermiş gibi görünmeye çabaladım. Ama kulaklarım ne güne duruyordu. Herz, «Libby, ne olur uzatma,» dedi. «Sen arabadan anlamazsın ki, şekerim.»

«Ama soyguncunun ne demek olduğunu anlarım.»

Herz arkaya dönerek, «Kimse aldatmadı beni!» dedi.

«Ben aldattı demedim...»

«Ne yapayım istiyordun? Yolun ortasında bir iki dolar için gırtlak gırtlağa pazarlık mı edecektim? Bir saatten fazladır orada dikilip duruyorum.»

«Milyoner değiliz biz!»

«Araba konusunda bir şey bildiğin yok. Lütfen sesini keser misin!»

Kadın, «Peki piston neden delindi?» diye sızlanarak sordu.

Herz yeniden önüne döndü. Kolundaki yırtıkla oynuyordu. «Bilmiyorum,» dedi.

«Şimdi ne yapacağız?»

«Bilmiyorum!»

Ben direksiyonun üzerine kapanmıştım. Kulak misafiri olmanın bilincindeydim ve kulak misafiri olan birinin düşüncelerini besliyordum: Taraf tutuyordum. Bence birlikte yaşanılması olanaksız

olan, kadındı. Kocasının arabası askıya alınmış, çekilip götürülmüştü. Çantası, okunup not atılacak kompozisyonlarla doluydu. Bana oldukça eski gelen yeni pardesüsünün kolu yırtılmıştı ve bütün bunlar yetmiyormuşcasına, benim gibi Anglo-Sakson fiil çekimlerini ezberlemek zorundaydı. Oysa, kadın çocukcağızın yakasını bırakmıyordu. Onlara sezdirmemeye çalışarak gaza bastım. Paul Herz'in öfkesine katılmamaya ve aile sorunlarına dalmamaya çalışırken, kendi aile sorunlarıma gömüldüğümün farkındaydım. Şimdi kapıdan girecektim. Telefon çalacaktı. Açacaktım. Babam, «Nerelerdeydin? Akşamdan beri seni arıyorum,» diyecekti. Merdivenleri üçer beşer atlayarak çıksam, bir solukta yukarı varsam ve telefonu ikinci zil sesi bitmeden açsam babam yine hoşnut kalmazdı. Neden ilk seferinde açmadığımı sorar, benim kendisini daha önce neden aramadığıma öfkelenirdi. Columbia iki adımlık yerdeyken neden tutup da doktora için Iowa'lara gitmiştim? Yeniden Harvard'a dönemez miydim sanki? Hiç değilse orası altı milyon mil uzakta değildi!

Libby Herz kocasına, «Okulda başka bir yer ayarlayamaz mısın?» diye soruyordu.

Herz, «Şekerim, Coe'yu bırakmıyorum ki,» dedi.

«Peki arabasız nasıl gideceksin?»

«Bir şeyler yaparım.»

«Yarın dersin yok mu?»

«Var.»

«Nasıl gideceksin peki?»

«Eve gidinceye kadar beklesen olmaz mı? O zaman konuşuruz bunları!»

Oflamalar poflamalar duydum. Biri bacak bacak üstüne attı. Biri burnunu çekti. Biri birkaç dakika süreyle sigara tablasına vurup durdu. Bir şeyler söylemek zorunluluğunu duydum. Herz'e, «Coe Kolejinde öğretmenlik mi yapıyorsunuz?» diye sordum.

«Oradan geliyorum şimdi de,» dedi. Soruma cevap vermek onu rahatlatmış gibiydi. «İki sınıfa kompozisyon dersi veriyorum.»

«Üniversitede öğretmenlik yaptığınızı sanıyordum,» dedim.

«Orada bir dersim var.»

Libby öne doğru uzanarak, «Durup dururken...» diye atıldı, «Pistonun nasıl delindiğini bir türlü anlamıyorum. Fol yok, yumurta yokken.»

Kimse cevap vermedi.

«Yağ mı azdı? Belki de hani o ne deniyor, mildendir. Hurdacı öyle bir şey söyledi.»

Erkekleri çileden çıkaran, kadınların otomobil pistonları üzerine sordukları vıdı vıdı sorulardır. Herz, koltuktan fırladı. «Libby, Michigan'dan bu yana makineden gelen sesi neyin çıkarttığını sanıyorsun sen?» dedi. «İki yıldır piston mudur, ne halttır bir şey takırdayıp duruyordu işte. Detroit'ten beri. Neden şanslıyız diye sevinmiyorsun — o arabayla binlerce mil yaptık. Her şeyin kötü yanını düşünmekten vazgeçsen de, arabadan nasıl yararlanmış olduğumuzu düşünsen ne kaybedersin? Bırak artık şu araba sözünü. Sattım gitti. Artık arabamız yok. Unut bunu!»

«Sinirlerim bozuldu,» dedi Libby.

Sabırlı ve hoşgörülü biri olan Herz için, bu açıklama yüreğini yumuşatmaya yeterliydi. «Bir çaresine bakacağız elbet,» dedi.

«Nasıl?»

«Bir şey yaparız diyorum. Kes artık lütfen.»

«Nasıl?» diye patladı Libby. «Michigan'daki gibi mi?»

«Lütfen sesini kes diyorum sana!»

Üç benzin istasyonu, iki yol bakım şefliği geçtik ve tek söz etmeden Iowa City'ye vardık. Paul Herz kısa, kesik gevelemelerle sağa, sola dönmemi söyleyerek yolu gösterdi. Bir köşeyi kıvrılınca öğrenci sitesinin kuşbakışı görünümü önümüze seriliverdi. Ufak pencerelerden ışık, madenî bacalardan duman süzülüyordu. Kuşatılmış orduya sinsice yaklaşan düşman gibi duydum kendimi. Çakıl döşeli avlulara bırakılmış çocuk bisikletleri ve gri dikdörtgen blokların birinden ötekine uzanan iplerde unutulmuş çamaşırlar olmasa, kamp kurmuş ordu karargâhı sanılabilirdi burası. Arabanın motoru yavaşladığında bir çatırdı, bir çıtırtı, bir şangırtı duydum. Sanki barakaların madenî duvarları ve beton temelleri karanlıkta kendi kendilerini sabote ediyorlardı.

Herz, «Sağolun,» dedi. «Burada inelim.»

Arka koltukta Libby'nin kıpırdandığını duydum. Başımı çevirmeden, «İyi geceler,» dedim.

Libby arka kapıyı açıyordu. Herz'in eli de ön kapının kolundaydı. Bir an durakladı. Görmek ve duymak zorunda kaldığım şeyler için benden özür dilemek istediğini sezdim. Üzülmemesi için gülümsedim. Karısı tek söz etmeden arabadan indi, yürüdü.

Bir an sonra Herz, «Yemek yemiş miydiniz?» diye sordu.

«Aldırmayın,» dedim.

«Bizimle yemez miydiniz?» Karısına döndü. «Ne yemek var?»

«Bilmiyorum.»

Herz tekrar bana döndü. «Gelin birlikte makarna yiyelim,» dedi.

«Gelemem...» dedim. «Bir yerden telefon bekliyorum.»

Bunun üzerine uzandı, elimi sıktı. Gülümseyerek tatsız havayı yumuşatmaya çalıştı, başaramadı.

Birden karısının sesi duyuldu. «Yemeğimiz... çok...» dedi. Libby Herz, derin sulara batmış da su yüzüne çıkıyormuş gibiydi. Yeni soluk alabilen bir çocuk tavrıyla konuşuyordu. «Sarımsaklı, salçalı makarnamız var,» dedi. «Gelirseniz çok seviniriz.»

Paul Herz arabadan inmek üzereydi. Çantası ve gövdesinin yarısı dışarda, yarısı içerdeydi. Karısı tarafından küçük düşürülmüş birinin olanca zavallılığı vardı üzerinde. Bir başkası ile birlikte yaşadığı halde, onun da en az benim kadar yalnız olduğunu farkettim.

İkisine de bakmadan, «Sizi rahatsız etmek istemem,» dedim.

Libby Herz, «Hiç rahatsızlık olur mu?» dedi. «Gelin ne olur. Yemeğimiz bol.»

Bol! Onun ağzında hiç bir söz bu denli acınaklı olamazdı.

Eve döndüğümde doğru telefona gittim. Ahizeyi kaldırıp, «Alo,» dedim.

«Alo, Gabe? Nerelerdeydin?»

«Dışarıda yedim.»

«Akşamın beşinden beri yemek mi yiyorsun?»

«Önce başka bir işim vardı.»

Babam neşeli olmaya çalışarak, «İyi, iyi,» dedi. «Seni evde yakalayabilene aşkolsun. Ne diye boşuna kira verirsin bilmem ki, evde oturduğun yok nasılsa.»

«Ya öyle, bugün çok işim vardı. Nasılsın? Bugün arayacağını sanmamıştım. Dün akşam aradındı ya.»

«Bana iki üç akşamdır görüşmemişiz gibi geldi. Ne var ne yok?»

«Hiç. New York nasıl?»

«Yemekten sonra şöyle biraz yürüdüm. Millie erkenden hazırladı yemeği. Sen ne yapıyorsun, yine lokanta köşelerinde mi karın doyuruyorsun? Sebzeleri fazla pişiriyorlar, bu dediğimi unutma.»

«Arkadaşlarda yedim.»

«Tatil ne zaman? Önümde takvim var, söyle bakayım.»

«Noel'de.»

«Ben, Şükran Günü'nde gelirsin sanıyordum.»

«Tatil sayılmaz. Sadece Şükran Günü. Tek gün. Aslında çok işim var.»

«Arkadaşlarınla yemek yiyecek zaman bulabiliyorsun. Belki bir sefer de babanla yemek yiyecek zaman bulursun diye düşündüm.»

Duygularımla gerçekleri birbirinden ayırmaya çabalayarak, «İş sadece yemek yemekte değil ki,» dedim. «Yol çok zaman alıyor. Bir günlüğüne onca yolu tepmeye değmez.»

«Değmezmiş,» diye tekrarladı. «Milyonlarca mil öteye gittiysen bunda benim ne suçum var? New York Üniversitesi ne güne duruyor? Columbia, New York Kolejleri ne güne duruyor? Bir yığın okul var.»

«Bırak şimdi bunları lütfen,» dedim.

«Bana hakaret edesin diye mi telefon ediyorum sanıyorsun?»

«Özür dilerim. Sana hakaret etmeyi aklımdan geçirmedim. Ama bu telefon konuşmaları yok mu, beni çıldırtıyor.»

Bir an duraladıktan sonra, «Ya, öyle mi? Özür dilerim,» dedi. «Seni çıldırtmaya niyetim yok. Bir babanın istediği zaman oğlunu aramaya hakkı vardır sanıyordum. Haftada bir iki kez, birkaç dakikacık...»

«Haklısın,» dedim.

«Gabe — Gabe, bir başıma burada oturup turuncu kanapeye bakıyorum ve anneni düşünüyorum. Yerdeki Fas halısına bakıyorum, annen geliyor aklıma. Ne yapayım yani? Bütün bu eşyayı elden mi çıkarayım? Otuz yıldır bunları kullanıyoruz.»

«Anlıyorum.»

«Şükran Günü'nde neden atlayıp uçağa gelmiyorsun sanki? Sana çek göndcririm. Uçak biletini alırsın, bir iki gün evde kalırsın. Millie bize her zamanki gibi bayram sofrası hazırlar. Dr. Gruber de gelecek. Penn-Cornell maçına gideceğiz. Ne dersin?»

«Noel'e kadar sabretsek. Birkaç haftacık daha. O zaman doyasıya görürüz birbirimizi.»

«Ama Şükran Günü'nde ailenin bir araya toplanması töredir,» diye patladı. «Neyin var senin?» dedi. Ağlamamak için kendini zor tuttuğunu sezinledim.

«Töre olduğunu biliyorum. Ama dedim ya, sadece bir tek gün tatil yapıyoruz. Yalnızca Şükran Günü. Oraya gelecek zaman yok. Noel'de on beş günlüğüne geleceğim!»

«Annen gideli tam tamına altmış iki hafta oluyor!» Mantıksızlığı sesinin titremesi yanında hiç kalırdı. Ne var ki, artık sabrımı yitirmeden ona söz anlatacak durumda değildim. 1953'ün Kasım'ındaydık. Annemin cenazesi 1952'nin Eylül'ünde kaldırılmıştı. Ve babam her geçen gün biraz daha batağa saplanıyor, unutacağına büsbütün tutkulanıyordu. Ağustos başlarında terhis olduğum zaman babamla ilişkilerimizin nasıl olacağı konusunda belli belirsiz sezgilerim vardı. Bu boğulmak üzere olan adamla üç hafta birlikte kaldıktan sonra daha fazla dayanamamıştım. Onu yalnızlığından çekip çıkaramıyordum, canlandıramıyordum, yönetemiyordum. Ben Anna Wallach olamazdım. Sonunda —tatsız ve soğuk bir olaydı— ona karısı ya da anası değil, oğlu olduğumu söylemek zorunda kaldım. Oğul, demişti, tam anlamıyle bir oğul! Bütün oğullar, batağa saplanmakta olan babalarını terkedip kaçarlar mıydı böyle?

Babamın kendini toplaması için bir an durdum. «Neden Dr. Gruber'i aramıyorsun?» diye sordum. «Neden onu alıp tiyatroya gitmiyorsun? Oyun seyredin, Rockefeller alanında paten kayanları seyredin...»

«Gruber ha? Gruber'in keyfi yerinde. Nefret ettiği bir karısı vardı. Kurtuldu. Bütün gece karşılıklı oturuyoruz da, anlamsız anlamsız sırıtmaktan başka şey yapmıyor. Gruber'le beraber olmak yalnız olmaktan da beter. Geçen hafta onunla paten kaymaya gittim. Gabe, bütün gün buzun üzerinde sekiz figürü çizmekten öte bir şey yapmadı. Bunu yaparken de boyuna sırıtıyordu. Ne yapayım ben böyle bir adamı?»

Gerçi keyfi yerine gelmemişti, gülmüyordu, ama işin en zor yanını atlatmıştık. Kendi kendisiyle alay edecek duruma gelmişti.

«Baba,» dedim. «Sana ne diyeceğimi bilemiyorum.»

«Tuhaf şey,» dedi yavaşça. «Oysa ben sana ne diyeceğimi çok iyi biliyorum.»

Kontrolümü kaybederek, «Sana yardımım dokunacağını sanmıyorum,» dedim.

«Bense tam aksini düşünüyorum. Bak Gabe, tekrar Harvard'a gitsen ne çıkar? Hiç değil Şükran Günü'nü benimle geçirebilirsin, öyle değil mi?»

Yanlış düşündüğünü biliyordum. Görüp geçirdiğim her şey onun yanıldığını kanıtlıyordu. Yine de, «Şükran Günü için bir şeyler yapmaya çalışacağım,» dedim. «Ama kesin söz vermiyorum.»

«Ben de senden söz istemedim, Gabe. Gelmeye gayret et. Uçak bileti için çek göndereyim sana.»

«Hemen göndermesen de, duruma göre...»

«Ne çıkar, ben çeki yolayım da...»

«Elimde daha bozdurmadığım iki çek var.»

«Bozdur, bozdur. Banka hesabımı altüst etmek niyetinde misin?» diye takıldı.

«O kadar para gerekli değil bana. Askerden aldığım son çek duruyor daha. Annemden kalan para da var...»

«Benim çeklerimi bozdursan ölür müsün? Sana çek göndermek beni mutlu kılıyor. Ay sonunda banka hesabımın doğru çıkması çok mu dokunur sana?»

«Yoo.»

«Bozdur o çekleri. Çok mu fazla şey istiyorum senden?»

Bu seferki hayır'ımpek inandırıcı olamadı doğrusu.

«Şükran Günü'ne görüşeceğiz öyleyse,» dedi.

«N'olur baba, n'olur Şükran Günü diye sıkıştırıp durma beni.»

«Sıkıştırdığım yok. Dosdoğru konuşalım, Şükran Günü'nde geliyor musun, gelmiyor musun? Millie'ye hindi aldırtayım mı, aldırmayayım mı?»

«Nasıl gelebilirim, kestiremiyorum, gerçekten...»

«Başka şeylere zaman ayırabiliyorsun oysa. Dışarda yemek yemeler, arkadaşlara gitmeler...»

«Zorunlu bir gidişti o. Birine yardım etmek, iyilik yapmak durumundaydım.»

«Ben de senden bana iyilik etmeni istiyorum.»

«Ne olur yalvarmayı bırak!»

«Öyle bağırma bana!»

«Sen de öyle yalvarma bana!»

«Söyle öyleyse, söyle sana nasıl söz anlatabilirim?»

«İstediğini doğru dürüst söyleyerek.»

«Senin cömertliğini istismar etmek istemem.»

«Cömertlik değil ki söz konusu olan.»

«Doğru. Aslında sevgiydi galiba söz konusu olan.»

«Bütün bu sözleri hak ettiğimi sanmıyorum,» dedim.

«Kimse sana buradan kaç git demedi.»

«Ben de kaçıp gitmedim zaten.»

«Iowa'ymış! Neden Kanada'ya gitmedin? Orası daha uzak.»

«Yoo, daha yakın,» dedim. Ama babam gülmedi. «İkimiz de bu tür konuşmalardan hoşlanmıyoruz. İkimiz de istemiyoruz bunu. Sinirlerimizi boşuna germeyelim.»

«Gabe, takvim önümde oturuyorum. Günleri sayıyorum. Şükran Günü'ne kaç gün var. Noel'e kaç gün var, ezbere biliyorum. Paskalya'ya kaç gün var, onu bile biliyorum. Belki de aklımı kaçırıyorum, bilmem.»

«Yalnızsın, hepsi o.»

«Evet, öyle.»

«Ne olur,» dedim. «Seni çok iyi anlıyorum. Elimden geleni yapacağım.»

«Pekâlâ. Pekâlâ.» Sesi bitkindi.

«İyisin, değil mi?»

Güldü. «Bomba gibiyim.»

«Uyusan iyi edersin.»

«İyiyim. Televizyon seyrediyorum. Sen neden yatmıyorsun? Sizin orada gece yarısı oldu bile. Kolumda iki saat varmış gibi. Ne zaman saatin kaç olduğunu düşünsem, hemen oradaki saatin de kaç olacağını düşünüyorum. O kadar geç saatlere kadar ne yapıyorsun?»

«Anglo-Sakson dillerine çalışacağım.»

«Annenin pek hoşuna giderdi bu. Benim için anlam taşımıyor.»

«Benim için de taşımıyor. Öldüresiye sıkıyor beni.»

«Öyleyse...» diye başladı. «Neden direniyorsun?»

«Hadi artık yatalım,» dedim.

«Pekâlâ, pekâlâ,» dedi. Karşılıklı oturuyormuşuz gibi esnedi. «Aldırma oğlum. Dert edinme kendine.»

«İyi geceler.»

«Şükran Günü'nde görüşürüz.» Benim cevap vermeme fırsat kalmadan telefonu kapattı.

O gece yatağıma uzandığımda, kendime acımam bile beni avutmaya yetmedi. Babamın —telefonu son derece hesaplı kapatışı gibi— bazı yanlarına sinirlenirken, giderek kendi kendime sinirlenmeye başlıyordum. Evlerinden az önce ayrıldığım Herz'lerin durumu ile kendi durumumu karşılaştırıyordum. Evlensem, babam buna sevinir, beni desteklerdi. Oysa, o akşamki yemekte öğrendiğim kadarıyla Brooklyn'li Herz ailesi ile Queens'li De Witt ailesi kendi çocuklarına hiç yakınlık göstermemişlerdi. Bir Yahudi ile bir Hıristiyanın evlenmesiyle —Brooklyn'de ve Queens'te— onarılmaz yaralar açılmıştı. Paul ile Libby'nin durumu düzeltmek için gösterdikleri çaba, işleri daha da çıkmaza sokmaktan öte bir şeye yaramamıştı. Örneğin, her konuşma girişimi bile fiyaskoyla sonuçlanmıştı. Libby Herz, «Dinimi değiştirmem, onların gözünde baştan da dinsiz olduğumu kanıtladı sadece,» diye yakınmıştı. «Haftada bir Ann Arbor'daki hahama gidiyordum. Yahudilik üzerine koskoca altı kitabı hatmettim. Sonunda kitaba el bastım. Haham, artık

benim de Hak Dinini seçtiğimi beyan etti.» Bardağıma hafif pas kokan konserve domates suyu koyarak sözünü sürdürmüştü. «Brooklyn'de kimse bu habere sevinmedi. Paul telefon edip anlattı. Telefonu suratına kapadılar. Tanrının kızı olmuş olabilirdim ama, onların kızı olduğum demek değildi bu.» Kendi ailesine ise haber bile vermemişler. Bir yandan makarnayı kaşıklarken, De Witt ailesinin ana soyunda iki rahibe ile bir papaz bulunduğunu ve ailenin onuruna onur katmak için bir Yahudi gerekmediğini de öğrendim.

Görünüşe bakılırsa, her iki aile de en gerekli olduğu anda onlara yardım etmekten çekinmişlerdi. Cornell Üniversitesi'nde Paul son sınıfta, Libby birinci sınıftayken, evlenmişlerdi. Evlendiklerini izleyen haftalarda Queens'ten peş peşe sert telefonlar gelmişti. Libby, «Hiç değilse telefon ediyorlardı,» dedi. «Hiç değilse biri telefon etmeyi düşünüyordu.» Paul doktorasını yapsın, Libby de okulu bitirsin diye Ann Arbor'a gittiklerinde telefonlar kesilmişti. Arada sırada yirmi beş dolarlık bir çek geliyormuş. O da Elizabeth De Witt adına. Bunun üzerine Herz'ler okulu bırakmışlar. Üç bavul eşyalarını ve daktilo makinelerini aldıkları gibi, para biriktirmek umuduyla Detroit'te bir pansiyona çıkmışlar. Libby, sofraya armut getirirken anlattı: «Sonra paramız bitti. Paul bir garajda çalışmaya başladı. Ben de garsonluk yapıyordum. Babamdan bir mektup geldi. Okulda okuyan kızına para göndermek gibi bir yükümlülüğü olduğunu, ama Detroit'te oturan Yahudi karılarına bakmak zorunda olmadığını yazıyordu. Biriktirebildiğimiz kadar biriktirdik. Başlangıçta tasarladığımızın ancak yarısıydı bu.» Tam bu noktada kocasının sert bakışı sözü Libby'nin ağzında bıraktı. Az sonra yeniden konuşmaya başladığında, geçmişlerinin bir bölümünü atladığını anlamıştım. «Sonra Iowa'ya geldik. Artık onlardan hiç haber almıyoruz. Ne de olsa benim anam babamdırlar. Bazı yanlarını severim. Ama çoğunu da sevmem.»

Paul Herz önündeki armutlara dalmış olduğu için, son sözleri söylemenin karısına nasıl acı verdiğini göremedi. Görememiş olması kötüydü, çünkü Libby bu sözleri salt kocası için söylemişti. Üzücü geçmişlerini sayıp dökmesinin kocasını ne denli sinirlendirdiğini anlamış ve durumu düzeltebilmek umuduyle, bir zamanlar

kendisine bakmış, büyütmüş, belki de kendisini sevmiş olan insanları aşağılamıştı. Sözünün sonunda, başlarına gelenlerin kocasının suçu olmadığını, kendi ailesinin yüzünden olduğunu belirtmek için büyük çaba harcamıştı.

Meyvamı bitirdikten sonra banyoya gittim. Uzun süre aynada kendimi seyrederek kaldım. Döndüğümde, bana konuk olarak güler yüzle bakabilecekleri kadar uzun süre banyoda kalmaya, onların durumu düzeltmelerini beklemeye çalıştım. Paul Herz yemek boyunca arada bir gülümsemişti gerçi. Yine de karısının tutumundan hoşnut kalmadığı anlaşılıyordu. Banyoda uzunca kaldım, ama yine de beklenmedik bir anda odaya döndüm. Ne tuvaletin sifonunu çektim çıktığımı belirtmek için, ne de kapıyı hızla kapattım. Kapıyı bilinçli olarak hızlı kapatmamıştım, çünkü dokunsanız yıkılacak gibi bir yapıydı. Koridordayken, Herz'lerin masanın başında ayakta durduklarını gördüm. Paul kollarını karısının beline dolamış, çenesini siyah saçlarına gömmüştü. Bir elim banyonun kapı tokmağında, oracıkta kalakaldım. Libby'nin göremediğini ben görüyordum: Kocasının yüzünü. Paul'ün gözleri, dua ediyormuş gibi kapalıydı. «Ne olur, yakınma halinden. Bütün gece sızlandın durdun,» dediğini duydum. Libby eve geldiğimizde bol siyah bir eteklik giymişti. Şimdi ellerini eteklerine yapıştırmış, kocasından mümkün olduğu kadar uzak durmaya çalışıyordu. «Sızlandığım yok,» dedi. «Ne zaman bir şey anlatacak olsam, sen hep sızlandığımı sanıyorsun.» Sözün gerisini merak etmiyordum, ne olacağını görmek de istemiyordum. Onun için, evi yıkmayı göze alarak ayaklarımı hızla vura vura, kulakları ve pabuçları kendine büyük gelen biri gibi yürüdüm. Birbirimize iyi geceler dileyerek ayrılırken, kişisel nedenlerden dolayı hepimiz huzursuzduk.

Oradan çıkıp eve gelmiş, bu kez de babamla dalaşmak zorunda kalmıştım. Babam, Herz'lerin yoksun bırakıldıkları şeylerin bana sunulduğunu kafama kakıp duruyordu. Annem öldüğünde, ailesinden kendisine kalan mirası olduğu gibi bana bırakmıştı. Bu büyük bir servet sayılmasa bile, ömrümün sonunadek beni ele güne muhtaç etmezdi. O yetmiyormuş gibi, babam da çek üstüne çek gönderiyordu. Telefonlar, aşırı sevgi gösterileri, para... Bütün bu bol-

luktan yakınmam erkekliğe pek sığmazdı. Yatağa yattığım zaman, Paul Herz'in yerinde olsam ne yapardım, diye düşündüm.

Ertesi sabah gün ışığında Herz'in yeni pardesüsüne alıcı gözle baktım. Dilencinin sırtından alınsa bu kadar olurdu. Kocaman kahverengi bir çadır gibi sarıyordu Paul'ü. Sanki o pardesünün içinde, herkesten kopuk, tek başına yaşıyordu. Yürüdüğü zaman dizleri görünmüyordu. Sadece kumaşın hışırtısı duyuluyor, kumaş eğrilip büğrülüyor ve Paul gideceği yere otuz santim daha yaklaşmış oluyordu. Kımıldamadan durduğu, ya da oturduğu zaman biraz daha çeki düzen geliyordu üstüne. Kahverengi gözleri, esmer teni, kaşlarının hemen üstüne düşen dağınık siyah saçları ona ciddî, ağırbaşlı bir görünüm veriyordu. Kasım ayının başında tişörtten vazgeçmek zorunda kalmıştı. Artık koyu kahverengi bir gömlek, yeşil kravatıyla ondokuzuncu yüzyıl romanlarındaki küçük memur tiplerine benzeyen bir havaya bürünmüştü. Sınıftayken, varlığı odaya katışmıyor, salt oturduğu sandalyeyi dolduruyordu. Öteki çocuklar, *Beowulf*'u zorla söktürmeye çalışırlarken, Paul derse kalktığında taştahtaları zangırdatacak kadar gümbür gümbür Eski İngilizce konuşuyordu. Sesli harfleri tam Brooklyn ağzıyle söylüyordu. Ders bittiği zaman kitaplarını çürük yumurta kokan deri çantasına tıkıyor, başı önünde ve Kuzey Kutbu kadar suskun, sınıftan çıkıp gidiyordu. Yeni pardesünün altında çevreden kopuk sürdürülen yaşantı alabildiğine ciddîydi.

Beraber geçirdiğimiz akşamın ertesi günü, kolu yeniden dikilip birleştirilmiş bu yeni pardesü yanımda sallanıp durdu. Sahibinden hiç ses gelmiyordu. Bu da benim konuşmamı zorlaştırıyordu. Sabahleyin kalktığım zaman, sorunlarından birine nasıl çözüm bulacağımı, yükünü nasıl hafifleteceğimi düşünmüştüm. Onun suskunluğu benim cesaretimi kırıyordu. Bir akşam önce olanlara tanık olduğum için aramıza bir duvar örmüş, kabuğuna çekilmiş gibiydi. Aklımdan geçen tasarıdan söz açacak olsam, özel işlerine burnumu soktuğumu sanabilirdi.

Libby'nin nasıl olduğunu sordum. En kısa yoldan cevapladı: Çok iyi. Kantinde kahve içmeye çağırdım. Merdiven başına geldiğimiz-

de, değinmek istediğim konunun dışında tek bir söz aklıma gelmez olmuştu. Onun için kısaca, dersi olduğu günler Cedar Rapids'e gitmek için arabamı alabileceğini söyledim.

Döndü, gözlerimin içine baktı. Bakışlarımı yolun kıyısındaki ağaçlara çevirmek zorunda kaldım sıkıntıdan. «Ne kadar iyisin,» dedi. Gözlerinde olduğu gibi, sesinde de teşekkürün ötesinde bir şeyler vardı. Sonraları, bu teklifimin temelindeki nedeni araştırmış olduğunu anladım.

«Öğleden sonra bana araba gerekli değil,» dedim. «Genellikle kitaplıkta oluyorum.»

«Çok teşekkür ederim,» dedi.

Bu durumdan rahatsız olmayacağımı kesinlikle ortaya koymazsam önerimi kabul etmeyeceğinden korkarak, «Zaten kitaplığa yakın oturuyorum. İki adımlık yer...» dedim.

«Evet, anlıyorum. Ama karımla oturduk, konuştuk.»

«Ya, öyle mi?»

«Planlarımızı değiştiriyoruz.»

Gülümsedi. Ama tavrında, hele Libby'den «karım» diye söz ederken donuk, içine kapanık bir şeyler vardı. Bir an duraladıktan sonra, Iowa'dan gitmeye mi karar verdiklerini sordum ve gitmemelerini gönülden dilediğimi ekledim.

«Bir çözüm yolu bulduk,» dedi. Merdivenleri inmeye koyuldu. Peşinden indim. Kafam iyice karışmıştı. Beni tersleyip terslemediğini bile anlayamıyordum. Oturduk. Kahvelerimizi içerken, öyle bir an geldi ki, birimizden birimizin, «Bak, aslında şöyle demek istemiştim...» diye söze gireceğini sandım. Ne var ki, ikimiz de ilk konuşan olmaktan kaçınıyorduk. Üstelik, ona vermeyi teklif ettiğim arabamdı sadece, haftada birkaç kez, birkaç saatliğine. Kalkıp da yeni palto alayım dememiştim ki. Neden böylesine alınmıştı?

Bekledim. Başka bir şey söylemedi. Kılığı kıyafeti bu denli hırpani olan birinin, neye gereksindiğini açıkça söylememesinin saçma olduğunu düşündüm. Bana gelip yalvarmasını istemiyordum. Ancak, arabayı verme teklifimi kendisini aşağılayıcı bir şey olarak görmesini de istemezdim... Tabiî eğer gerçekten bir çözüm bul-

muşlarsa, durum değişirdi. Belki fazla işgüzarlıktı benimki, yine de bu konuda biraz daha ayrıntılı bilgi vermesini beklemek hakkımmış gibi geliyordu.

Hiç konuşmadı. Kantinden çıktık. Kaba olmayan, ama kesin bir tavırla elini uzattı. Sıktım. Vedalaştık. Kendi başıma yoluma giderken, Mrs. Herz'den de, suskun kocasından da bana ne diye omuz silktim. Ve sadece yirmi dört saatlik bir tanışıklığımız olduğu, o süreyi de pek tatlı geçirmediğimiz halde, neden bilmem, üzüldüm. Herz'in gururunun zekâsından ağır basıp basmadığı beni ilgilendirmiyordu. O sabah, ona yardım etmek duygusuyle uyanmıştım. Bu duygu bana belirli bir sevinç taşımıştı. Herz yardımımı reddetmekle, sevincimi de öldürmüş oluyordu.

Giderek ona kırıldığımı farkettim. Kendi huzursuzluğunu artırmak için elinden geleni esirgemediği gibi, kendisininkiyle birlikte Libby Herz'i de huzursuz kılmak için ne gerekiyorsa yapıyordu. Oysa, Libby onun kadar sefalete gömülmeyi becerecek gibi görünmüyordu. Örneğin, yeni manto almaya kalksa, herhalde kocası gibi gidip de lime lime olmuş bir şeyler takmazdı sırtına. Bana öyle geldi ki, Paul Herz, insanlara, «İşte bakın, ben acının ta kendisiyim!» demekten hoşlanıyordu. İçimde bir duygu dengeleniyordu. Herz'e ne denli sinirlenirsem, karısına o denli acımaya başlıyordum. Bir gün önce söyledikleri kafamdan çıkmıyordu.

Bir önceki akşamın gerginliği, kocası arabamı almayı kabul etmeyen bu kızın annemin yazdıklarından duygulandığı yolundaki sözlerini unutturmuştu bana. Hiç kuşkusuz, onu duygulandıran sadece annemin sözleri değil, içinde bulunduğu koşullardı aynı zamanda. Belki benim koşullarım da etkilemişti onu. Oturup Libby Herz'e, babamın neden birlikte yaşadığı insanlar tarafından yönetilmesi gerektiğini anlatmak geçti içimden. Babamı neden tek başına bırakmak zorunda kaldığımı açıklamak istedim. Bütün bunları anlattıktan sonra, isterse bana acısın, aldırmayacaktım. Belki de Paul Herz'in önerimi reddetmesi de bu yüzdendi — neden olmasın? Öyle ya, evde gergin bir hava varken, yakınlık arayan bir genç adamı eve dadandırmanın ne âlemi vardı? Hele öte yanda da yakınlık arayan bir kadın varsa, sonucun ne olacağı hiç kestirile-

mezdi. O zaman, Herz'in bana dik dik bakışının nedenini çözdüm. Teklifi neden yaptığımı araştırmıyordu, o bu nedeni kafasında somutlamıştı bile. Belki Libby'nin bana verebileceklerini, benim ona verebileceğim ve onun da kabul edeceğini sandığı şeyler kadar açık seçik göremiyordu. Yine de, kafasından geçirdikleri, beni dost, ya da yardım etmek için elini uzatan biri olarak defterden silmesine yetmişti. Ben de, bunun kendimi defterden silinmeye razı etmek için yeterli olduğuna karar verdim. Bundan böyle ikimiz de aile sorunlarını, sorunların patlak verdiği aile çerçevesi içinde çözecektik. Tek dileğim, Herz'in karısının bu badireleri, enerjisinden ve diriliğinden çok şey yitirmeden atlatabilmesiydi. Her iki özelliği de beni sandığımdan çok etkilemişe benzerdi.

Şimdi üzerinde fazla açıklama yapmaya gerek olmayan bir başka olaydan söz edeceğim. Marjorie Howels adında ve Wisconsin eyaletinin Kenosha şehrine savaş açmış bir kızla ilgili. Birkaç aydır, Bibliyografya dersinde yanımda oturuyordu. Paul Herz'in teklifimi red ettiği sabah kitaplıkta karşılaştık. Karamsardım. Kız karşıma çıktı. Sevimliydi. Fazlaca kanlı canlı görünüşüne rağmen güzeldi yine de. O akşam benimle birlikte bira içmeye çağırdığımda, onun Kenosha şehrine baş kaldırmış olduğunu bilemezdim. Bu denli düzgün dişlerin arasından çıkacak sözlerin insanın başına fazla belâ açmayacağına inanıyordum. Bir bardak bira derken, bardakları peş-peşe yuvarlamaya başladık. Bir süre sonra, kız gözleri çakmak çakmak, Amerika'da Yahudi olmanın nasıl bir duygu getirdiğini sordu. Ben de ona Amerika'da Protestan olmanın nasıl bir duygu yarattığını sordum. Anlattı. Son derece kuru, tipik bir duyguydu. Yahudiler başka türlü oluyor diye anlattı. Marge'ın babası, bana resmini gösterdiği —üzerine tren tarifeleri yazılmış bir resim— beyaz saçlı Chicago'lu bir iş adamı olan Marge'ın babası da Yuhudiler'in başka türlü olduğunu söylüyormuş. 1948 yılında babamın New York'taki Wallace'çılar adında bir örgütün başkanı olduğunu söylemem, alevi büsbütün körükledi. Benimle ve geçmişimle giderek daha çok ilgilenmesine yol açmayan sözüm yok gibiydi. Oturma odamızın Central Park'a bakması bile onu tarifsiz

heyecanlandırdı. Havra, Harvard ve Henry Wallace — bunlar bir araya gelince ilginç biri oluyordum herhalde. Apartmana karanlıkta girdik ve —karanlıkta hep olduğu gibi— gerçekle olan ilintim pencerenin ötesinde kaldı. Her şey Protestanlık kadar tipik oldu. Kıza sarıldım. Öptüm. Bir an sonra, ikimiz de aynı tutku ve coşkuyla sanki şehri Kaligula yönetiyormuş gibi, Kenosha'ya savaş açmıştık. Margie Northwestern Üniversitesi'nde dört yıl kalmıştı. Gecenin geç saatlerinde o burjuva kurumunun da canına okuduk. Konuşmaya yeniden başladığımızda, benim hakkımdaki düşünceleriyle eğlendim. Esrarlı bir İbrani-Marksist karışımı olmalıydım. Oysa, bu anlatım, kendi hakkımdaki düşüncelerime pek uymuyordu. Ne var ki, o anda birbirimize takılmak, bir cilve biçiminden başka bir şey değildi.

Margie, «Seninle kalmak istiyorum,» dedi.

«Kal,» dedim.

«Sahi mi?»

«Tabiî.»

«Gidip bir şeyler getirsek mi?»

«Yumurtayla portakal suyu var,» dedim.

«Sahiden kalabilir miyim demek istemiştim,» diye tekrarladı. «Temelli yani.»

O zaman salt Kenosha'yı değil, dünyanın dört bucağındaki bütün ufak kasabaları düşünerek, «Marge, birbirimizi tanımıyoruz daha,» dedim.

Tatlı tatlı, «Krallar gibi mutlu olurduk,» dedi.

«Ne almak istemiştin sen?»

«Sende Breck marka şampuan var mı?»

«Hayır.»

«Breck şampuanımla Olivetti'mi istiyorum,» dedi. Sonra soluk soluğa, «Elektrikli tavam da var,» diye ekledi.

«Burada havagazı var,» diye aydınlattım onu.

«Elektrikli tavada yumurta daha güzel pişiyor. Hep burada kahvaltı etmek isterim,» dedi.

Margie'nin kaldığı odaya gittik. Bavula etekliklerini, çamaşırlarını doldurdu. Ben de dolabın üstünden aldığım mukavva kutuya

tavayı, Olivetti'yi, ütüsünü, Breck şampuanını ve *Onyedinci Yüzyıl Şiiri* adlı kitabını yerleştirmeye koyuldum. Bir yandan yerleştiriyor, bir yandan da ne yapıyorum ben diye düşünüyordum. Bir şeyler yapıyordum işte — George Herbert'i günahkâr bir beraberliğe sürüklemek örneğin! Yaptığımın anlamsızlığını farkedinceyedek, son zamanlarda ne denli yapışkan olduğumu sezinlememiştim: Paul Herz'i derste görmüş, eline okusun diye kitap sıkıştırmıştım; Libby Herz telefon eder etmez, kitabı defteri bir yana atıp koşmuştum; daha o sabah Herz'lere arabamı vermek isteyip onlarda bir şükran duygusu uyandırmaya çalışmıştım. Bütün bunlar iyi yürekli olduğumu belli etmek için ne denli telâşlandığımı gösteriyordu. Ama, Marge Howell'in sabun kokusu çevremde dolanıp durduğu şu anda başka ne düşünebilirdim ki? Babamı, onun beni özlediği kadar özlediğimi farkedememiştim.

Marge, bu tatlı, boş kafalı kız, kollarını boynuma doladı, ensemden öptü. Hiç kimseyi uzun süre koruyamayacak ekşi bir suratla, «Margie,» dedim. «Ben senin Troçki'nim, Einstein'ınım, Musa Maimonides'inim.» Luther'in ve Wisconsin'in amansız düşmanı, «Musa'nın soyadını bilmiyordum bak,» dedi.

Bu şaka mıydı, yoksa gerçekten mi bilmiyordu? Her neyse, ben kendime güvenimi yitirmeye devam ettim.

Düşünmeden, düşünmeden, düşünmeden — Alışveriş sepetimizi dükkân dükkân dolaştırarak, akşam üstü yatakta kakao içerek ve iki gecede bir Margie'nin sarı saçlarını döküp yıkamasını seyrederek. O yarım kombinezonunu giymiş, lavaboda saçlarını köpürtürken, ben küvetin kenarına oturup *Beowulf*'u ona çevirirdim. Saçlarını geriye tarar, saçının ıslak uçları ensesine değerek bana dönerdi. Yüzünde bir doygunluk, bir mutluluk okunurdu. «Yine de seninle evlenmek zorunda olduğuma inanmıyorum. Bu da bir şeydir. Hiç böyle geniş görüşlü olabileceğimi sanmazdım,» diyordu. Güzel geceler vardı. Güzel olmayan geceler de. O zaman muslukta başını yıkayan kız ve küvetin kenarına oturan ben, sözlerini ve davranışlarını günlük dile çevirmeye çalıştığım Hrothgar ile Grendel kadar gerçek dışı oluyorduk.

Kısa bir süre sonra Marge grip oldu. Başa çıkmak zordu. Yatarken benim pijamalarımı giyme alışkanlığını edindi. Yatıp poz veriyordu. Seviştiğim bütün kızları anlatmamı istiyordu, sonra da kendisiyle sevişmek isteyen çocukları dinlememi. Karanlıkta uyuyamıyordu. Sonunda, o uyuyup da, yalnız kaldığım zaman hasta halinin sağlıklı zamanından farksız olmadığı gerçeğini kabul etmek zorunda kalıyordum: Sadece gerginlik daha belirgin oluyordu, o kadar. Hastalığının üçüncü gününde, alışveriş bahanesiyle yakamı kurtarabildim. Havanın bozacak gibi olmasına aldırmadan arabayı süpermarkete sürdüm. Margie iyileşip ayağa kalkınca ayrılmamız gerektiğini biliyordum. Ben ne kır saçlı Chicago'lu iş adamıydım, ne solcu Yahudi entellektüeliydim ve bir onun, bir ötekinin ya da her ikisinin yerine konulmaya daha fazla dayanamayacaktım. Yine de o sıralar zevkin olduğu kadar yalnızlığın da karşısında güçsüz olduğum için, haftalık alışverişi iki kişilik yaptım. Dört şişe Breck şampuanı, üç kavanoz Margie'nin koltuk altlarına sürdüğü koku giderici kremden aldım. Sonra bayıldığı çukulatalı sütten aldım. Tam et tezgâhının köşesini kıvrılıyordum ki, Libby Herz'i gördüm. Elindeki alışveriş arabasını iterek bana doğru geliyordu. Hemen arkamı döndüm, yürüdüm. Ama birkaç dakika sonra deterjanların satıldığı bölümde burun buruna geldik.

«Merhaba,» dedi.

«Ooo, merhaba... Nasılsınız?»

«İyiceyim. Siz nasılsınız?»

«Çok iyiyim. Ne oldu?» diye sordum. «Hasta mıydınız? Yoksa genel olarak mı daha iyiceyim dediniz?»

«Ateşlendim epey.»

«Hemen herkeste var bu salgın.»

«Neyse geçti şimdi,» diye neşeyle konuştu. Zorlama bir neşeydi bu. Çünkü dikkatli bakılınca, hastalığı daha tam atlatamamış olduğu görülüyordu.

«Kocanız nasıl?»

«İyi.»

Sözü nasıl sürdüreceğimizi bilemedik. O da benim gibi, kocasından Paul diye söz etmediğimi farketmiş olmalıydı.

«Bir akşam bekleriz,» dedi.

«Bugünlerde çok işim vardı.»

Birden şakağına düşen saçı düzeltmeye koyuldu. Eliyle geri itti. Sonra bütün saçlarını ensesindeki lâstikle daha bir sıktı. «Size teşekkür etmek istiyordum,» dedi. «Arabanızı vermeyi önerdiğiniz için. Paul söyledi. Çok sevindim.»

«Almadığına üzüldüm,» dedim.

Saçıyla oynama bahanesi bittiği için, bu kez de sepetin içindeki paketlerle uğraşmaya koyuldu. Bir yığın saç kremi almıştı, ama Breck şampuanı yoktu. «Yine de teşekkür ederim,» dedi. İkimiz de başlarımızı çevirdik. Sabun tozlarının durduğu rafları seyretmeye başladık.

«Bütün bu paketleri eve nasıl taşıyacaksınız?» diye sordum.

Omuzunu silkti. «Yürüyerek,» dedi.

«Uzak.»

«Pek uzak sayılmaz.»

«Biraz beklesemiz de —» Birden kendimi, burun deliklerinin altından ağzının kenarlarına inen belli belirsiz çizgiye bakar buldum. «Yani yürümeseniz diyordum...»

«İyileştim artık.»

«Ben bırakırım sizi. İşim bitmek üzere.»

Libby başını sepetime çevirdi. Bir kişiden fazlasını doyurduğum ve bir kişiden fazlasının terini gidermeye çalıştığım ilk bakışta belli oluyordu. Üstelik öteki kişinin pek de hoşlanmadığım biri olduğu da —ama sadece benim için— belirgindi. Görünüşe bakılırsa, hiç bir duygu beslemediğim kişilerin yanında çakılıp kalıyor, sevdiklerimin yanından da kaçıyordum. İşte babam, hattâ işte şu karşımda duran şu kızcağız. Kuşkusuz ondan uzak durmamda olayların, benim dışımdaki koşulların da etkisi olmuştu. Ne var ki, hastalığındaki davranışlarından anladığım kadarıyle, hoşlanmasam da belirli yükümlülüklerini taşıdığım Margie Howells ile ilişki kurmaya hiç bir dış etken zorlamamıştı beni. Orada, Libby Herz'in yanında dururken, kendimi oldukça zavallı buldum.

«Sizi arabamla bırakayım,» diye tekrarladım.

«Kapının önünde beklerim.»

Arabaya binince, paketlerimi görünmeyecek biçimde arka koltuğa koydum. Libby'nin paketini öne, ikimizin arasına yerleştirdim. Okulun nasıl gittiğini sordum.

«Artık okula gitmiyorum,» dedi.

«Öyle mi?»

«Birkaç hafta oldu okulu bırakmaya karar vereli. Sizi gördüğümüzden birkaç gün sonra.»

«Daha az yorulursunuz böylece,» dedim.

Yine omuzlarını silkti. Bir şeye sinirlendiği belli oluyordu. «Kayıt bürosunda çalışıyorum,» dedi. Sonra ekledi. «Haklısınız. Daha az yorucu. Yani, genel anlamda.» Sözlerini açıklayacağı yerde başka bir konuya atlayıverdi. «Kitabınızı bitirdim. Biraz daha bizde kalmasının bir sakıncası var mı? Paul okuyacak zaman bulamadı daha. Şimdi şimdi boş zamanı olabiliyor.»

«Kalsın tabiî.»

«Sonunda İsabel gerçekten büyük yüreklilik gösteriyor. Haklıymışsınız. Yani, Osmond'a dönüşünü kastediyorum. Bilmem, belki bazıları bunu inatçılık olarak görürler. Sizce öyle mi?»

Onun öyle düşündüğünü sandığım için, ben de evet dedim. Bir bakıma inatçılık denilebilirdi. Ancak, inatçılık yürekliliğin bir yanı olabilir diye ekledim.

«Bunu anlamak çok zor,» dedi. «Ne zaman inatçılık ediliyor, ne zaman yüreklilik gösteriliyor, anlamak zor. Tabiî yalnız olsa insan... ama başkaları da var.» Konuşmamız onu üzmüşe benzerdi. Ne zaman genel ilkelerden söz etsek, sanki kendisiyle ilgili bir şey denmiş gibi alınıp üzülüyordu. Yeniden konuşmaya başladığında, üzülüp surat asmamaya çalıştığını farkettim.

«Neden hiç bize gelmiyorsunuz?» diye sordu.

Cevap vermedim.

«O geceye bakıp da bizim hakkımızda karar vermeyin,» dedi. «Ne olur, yanlış anlamayın. O gün öylesine sıkıntılı bir günümüzdü ki...»

«Yok canım,» dedim. «İşim olduğu için gelemedim.»

«Paul...» diye söze başladı, «Arabanızı vermek isteyişinizden çok duygulanmış.» Konuşurken yan pencereden dışarı bakıyordu. Onun

bu hali, bana hep ilk karşılaşmamızı hatırlatıyordu. «Arabanızı almak istemeyişi, bizim için sürekli bir çözüm olmayacağı içindi. Aklınıza başka bir şey getirmeyin. Yoksa çok duygulanmış, inanın. Ama içine kapanıktır. İyi insandır, tatlıdır...» Duraksıyor, sonra peş-peşe sözleri sıralıyordu. «Biliyorum, yakından tanımayanlar onu kaba biri sanabilirler...»

«Hayır, ben hiç de kabalık ettiğini düşünmedim,» dedim.

«Şimdi durumumuz çok daha iyi. Gerçekten. Bir akşam önceki durumumuzu gördükten sonra, böyle bir teklifte bulunmamız çok yüce bir davranış. Farkındayım, bütün gece yakındım, sızlanıp durdum.» Sesi tek kapılı bir araba için aşırı yükselmişti bunu söylerken.

«Yoo, hayır. Bana yakınıyorsunuz gibi gelmedi. Hikâye dinler gibi dinledim.»

Sözlerim beni de, Libby'yi de şaşırttı. Konuşmaya başladığında sesi doğal olmaktan çok uzaktı. «Paul'ün sinirleri gergindi biraz. Aslında durumumuz benim anlattığım kadar kötü değildi.»

«Artık Coe'da ders vermiyor mu?» diye sordum.

«Şimdilik veriyor... ama gelecek sömestrden sonra bırakacak. Fazla yük oluyor ona. Hem ben çalışmaktan yılmıyorum. Bir bakıma benim için güzel bir değişiklik oldu. Cedar Rapids'e işleyen bir otobüs varmış. Sömestr sonunadek onunla gidip geliyor. Tabiî otobüs epey zaman alıyor —ama yol boyunca okuyabildiği için fazla zararı yok— farkındayım, durum biraz karmaşık gibi görünüyor, fakat eskisinden daha az. Eskiden oturup yazı yazacak zamanı olmazdı. Her gece sınav kâğıtlarını okuyup not vermek zorundaydı. Yoruluyordu. Sinirleri bozuluyordu. Sırayla bitireceğiz okulu. Önce o, sonra ben. Böylesi ikimiz için de iyi olacak sanırım.»

«İşlerin yoluna girmesine sevindim.»

«İyi oldu. Mutlak bekleriz sizi.»

«Gelirim.»

«Paul de çok sevinir.»

Peki öyleyse neden Paul çağırmamıştı beni? Haftada üç gün görüyordum onu. Kuru bir merhaba, kuru bir hoşça kalın, hepsi bu kadar... Yine de kendi kendime özürler bulmaya çalıştım. Yaşan-

tısını daha yeni yeni değiştiriyor, belki sırtındaki yük biraz hafiflerse bana karşı tavrı da değişir diyordum.

«Gelirim,» dedim.

«Hadi, bu akşam gelin.»

«Bu akşam gelebileceğimi sanmam.»

Bloklara yaklaşırken, Libby, «İsterseniz yanınızda birini de getirebilirsiniz,» dedi.

«Bir başka zaman artık,» dedim. O anda evde hasta yatan bir kız olduğunu ona söyleyemezdim. «Noel'den sonra gelirim,» dedim. O tarihte yatağımda kız falan olmayacağını umuyordum.

«Paul birkaç güne kadar getirir kitabı.» Oturdukları kurşunî yapıyı gösterdi. «İşte geldik,» dedi. «Konuşacak bir yığın şey var. İsabel'in kişiliği üzerine.»

«Evet, biliyorum,» dedim.

«Onları konuşmak isterim sizinle,» dedi. «Ne olur kimi isterseniz, çekinmeden getirin. Birisiyle gelmenizi Paul de ister sanırım.» Paketi arabadan çıkarmaya çalışıyordu. Baktım. Gözlerini kaçırdı. Paketi eve kadar taşıyayım dememi önlemek istediğini farkettim.

2

BİZ iki Wallach, yani babamla ben, tenis kortunda karşılıklı geçmiş, birbirimize topu atıp duruyorduk. Vuruşlarımız cansızdı. İkimiz de bir saati aşkın süredir, birbirimizi yerimizden bir adım oynatmayacak biçimde vurmaya çalışıyorduk. Dört gündür —tenis kortunda olduğu kadar dışında da— yaşantımız nazik bir duygusuzlukla atıp tutmakla geçiyordu. Banyonun önünde sırtımızda bornozlarımızla karşılaştığımızda, karşılıklı eğilip selâmlaşıyorduk. Yemekte, gözlerimiz tabaklarımıza dikili, Millie'nin servis yapmasını bekliyor, sonra ikimizin elini tek kol, tek bilek yönetiyormuşçasına aynı anda meyve sularımıza davranıyorduk. Birimiz aksırırken, diğerimiz mutlak yüzüne beyaz mendil kapatıyordu.

Şimdi de, tenis oynarken, babamın hafifçe attığı top, benim üç adım soluma düşünce babam bitmez tükenmez özür dilemelere girişiyordu. Benim hareket etmemi istemiyordu — üç adım sola gitsem korttan çıkıp gidecek, kulüpten çıkıp gidecek, New York'tan çıkıp gidecektim. Bütün öğleden sonra, çakılı durduğum noktayı nişanlayarak topu attı. Gözlerimi kapatıp raketi öne uzatmam yetiyordu, topu karşılıyordum. Bak, New York'ta yaşamak ne kolay, demek ister gibiydi.

Oysa ben gözlerimi açık tutmaya ve babamı kaçırmamaya bakıyordum. Kortun öte tarafında sırtında fanila gömlek ve lâstik ayakkabılarını örtecek uzunluktaki beyaz pantolonunun içinde, ufak tefek, sinirli bir örümcek gibi duruyor, atışımı kolluyordu. İncecik gövdesi, kocaman kafası, gür kırçıl saçları vardı. Ben annem gibi daha uzun boylu ve iri yapılıydım. Ama yüzündeki kırışıklar ve sarkıklar olmasa, babamın suratıyle benimki ayırdedilemezdi. Aynı kurşunî gözler, aynı yassı burun, aynı geniş burun delikleri ve aynı kemikli çene. Babamın dediğine göre, bizim aile iki yüzyıldır yirmi yaş dişi yüzünden sıkıntı çekmemiş. Baba tarafımdakilerin yirmi yaş dişleri, hiç zora gelmeden damağı yarıp çıkarmış. Ne var ki, yararlılığın estetik sonuçları pek hoş olmuyor. Bu iri çenelerimiz babamı da, beni de biraz köylü kılıklı yapardı. Ya da askerlere benzerdik. Sağlam yapılıydık, ama hepsi o kadar. Bütün incelik ana tarafımdan gelirdi.

Babamın Alman soyundan gelme keskin çizgileri, davranışlarına —hele o günkü gibi boyuna espri yapma alışkanlığına— hiç de uygun düşmezdi. Sanırım babamın bu şaka yapma merakı, bir bakıma annemin zekâsının sulandırılmış bir kopyasıydı. Bir bakıma da Amerika'da yaşamış olmasının, genç yaşta radyo komedyenlerimize hayranlık duymasının etkisiydi. Babamın şakaları, hüzünlü kuzeyli kişiliğinin yüzeysel bir tepkisi gibiydi. Şakalaşmadığı zamanlar oturup hıçkıra hıçkıra ağlayan biri izlenimini uyandırıyordu.

Ben can sıkıntısından topa biraz hızlıca vurunca, babam, «Ohhhooo..» dedi. «Sağ gösterip sol vuruyorsun ha! Seninle mi uğraşacağız? Ne yapmak niyetindesin? Ödip kompleksini mi yenmeye çalışıyorsun?»

Topu yavaşça, ama bekletmeden karşılayarak ona gönderdim. «Şimdi de caydı. Yoksa posası çıkmış bir ihtiyara yenilmek mi niyetin? Hee-heeyt, bu sefer de topu havalandırdı. Charlie,» diye oradan geçen top toplayıcıya seslendi. «Ne dert aldım bugün başıma, işe bak!»

Charlie, «Nasılsınız doktor?» dedi. Sonra, «Oğlunuz çok büyümüş,» diye ekledi.

«Hadi canım, daha dünkü çocuk o. Bacağı pislikten çıkmadı,» diye eğlendi. Ödip kompleksime biraz hız verip, raketi bir ters vuruşla indirdim. Top babamın yanından ok gibi geçti. Charlie havluları sayarak yoluna devam etti. Babam durakladı, ben yaptığıma pişman oldum.

Evde yapılacak ne vardı? Sadece yalnız başıma sokağa çıkabilme umudum kalıyordu. Yıllardır yemeğimizi yapan, evimizi çeviren Millie, biz eve varır varmaz oturma odasına geldi ve beni Iowa City'den telefonla aradıklarını söyledi. Ellerini oğuşturarak, pencereden parkı seyretmekte olan babam, arkasını dönmeden soruyu yerleştirdi.

«Kadın mıydı?»

«Herhalde. Daha doğrusu genç kız.»

Babam, «Eh, hadi git bir ara bakalım kızı,» dedi. Sonra imalı bir tavırla, «Çok uzatmıyorsundur inşallah?» diye sordu.

«Neyi uzatmıyorum?»

Gülümsemeye çalışarak yüzüme baktı. «Yuları ele vermeyi. Kabalık mı ettim? Yuva kurmayı demek istedim. Telefon edecek misin?»

«Şimdi değil. Çıkıp biraz yürüyeyim diyordum.»

«Dışarısı buz gibi. Donarsın.»

«O kadar da kötü değil.»

«Gel de dişlerine bir göz atayım.»

«Ağustos'ta bakmıştın ya.»

«Ağustos - Eylül - Ekim - Kasım - Aralığın sonundayız şimdi. Ocak'ta altı ay dolacak. Gel muayenehaneye geçelim. Hem yeni âletler aldım, onları da görürsün.»

«Ağustos'ta görmüştün. Şöyle bir yürüsem...»

«Hadi uzatma işte. Tatildesin nasılsa.»

«Sen de tatildesin,» dedim. «Bugün muayenehaneye adım atmaman gerek. Millie senin aşırı çalıştığını söylüyor.»

«Millie mi söylüyor? Bana baksın da, kendine örnek alsın biraz. Gel hadi, tam zamanıdır şimdi. Keyifli bir tenis partisinden sonra çok iyi çalışırım. Muayenehanede topu topu bir saatçik kalacağız.» Yanıma geldi. Elini omuzuma koydu. «Eskiden oraya gitmeye bayılırdın,» dedi. Hizmetçiye seslenerek hole çıktı. «Millie, bu akşam dışarıda yemek yiyeceğiz.» Karşıdaki kapıyı açtı. Peşinden gitmekten başka çare yoktu.

Dişçi koltuğuna oturduğum andan itibaren eski günlerden farksız bir olayı yaşamaya başladım. Babam ıslıkla belirsiz şarkılar çalıyor, arkamda musluk damlıyor, çekmeceler açılıp kapanıyordu. Parkta, buz tutmuş gölün kıyısındaki ağaçların gövdeleri, bu yıl da on beş yıl, yirmi yıl önceki kadar siyahtılar. Babamın lâstik pençeli pabuçlarının —muayenehanede giydiği pabuçlardı bunlar— döşeme üzerinde çıkardığı hafif sesi duyuyordum. 93 cü Sokakla Beşinci Caddenin kesiştiği köşede bir pencere, akşam güneşini dik açıdan alıyor ve Manhattan üzerine alev alev yansıtıyordu bu ışığı. Önüme plâstik önlük bağladı. Sandalyenin baş konulacak yeri aşağı indirildi. Babamın yüzü, elleri, ucu aynalı gümüş rengi âleti belirdi gözlerimin önünde. Tenis kulübünde yaptığı duştan sonra daha iyice kurumamış olan saçları miğfer gibi sarıyordu başını. Doktorun buyruğuyle ağız açıldı, daha çok, daha çok ve diş etleri boyunca, ağzın en karanlık köşelerine doğru av başladı. Tâ içimi araştırıyordu: Acaba yüreğimi nerelere saklamıştım?

«Evet, tamam... evet, tamam...» Azılarıma baktı bir süre. Sonra yanındakilere sıra geldi. «Bu diş dert açardı senin başına. Az mı baktık? Doğrusu iyi koruduk ağzını. Koca New York'ta yüz tane çıkmaz buna benzer ağız. Böyle birer ağızları olsun diye bana kucak dolusu para veriyor herkes... Hayır, hayır, kapama. Aç, daha çok aç.»

Marge Howells telefon etmişti. Babam ağzımla uğraşıp dururken, ben de kafamı bu işe taktım. Babamın neşeli yüzünü karşımdan silerek gözlerimi yumdum, düşündüm. Beş gün önce Marge'ın

karton kutusunu yeniden yerleştirmiştim. Bavulunu da ben toplamak zorunda kalmıştım. O arkama geçmiş, yumruk indirip duruyordu sırtıma. «Eteklikleri mi iyi katlamıyorsun!» diye haykırıyordu kulağımın dibinde. «Bırak, her şeyimi buruşturdun! Gabe, bırak dedim sana! Seni seviyorum, seni seviyorum, seni seviyorum.» Sonunda elindeki Breck şişesini banyonun duvarına fırlattığı gibi tuzla buz etmişti. Yine de aldırmamış, eşyalarını arabama yükleyip, Marge'ı ağlaya zırlaya odasına götürmüştüm. Sonra hava alanına gelmiştim. O gece geç saatlerde, bir başka ağlamaklı kişi ile kucaklaşmış, traşı uzamış yanaklarımızdan öpmüştük birbirimizi. Babam Idlewild hava alanının dondurucu soğuğunda beni karşılamaya gelmişti. Bütün bunlardan sonra şimdi tutmuş telefon ediyordu Marge ve pek muhtemel ki, benim telefonumdan aramıştı. Onu evden bir an önce uzaklaştırma telâşında, elinden anahtarı almayı unutmuş olduğumu şimdi hatırlıyordum. Tekrar eve gelmiş olmalıydı. Belki taksi şöförünü kandırmış, eşyalarını da yukarı çıkartmıştı.

Arayacaktım.

Babam, «Birkaç röntgen almak istiyorum,» diyordu. Kara röntgen cihazını sessizce yanağıma yaklaştırmış, azılarımı hedef alıyordu. «Bir bakalım ne halde bunlar. Aklında mı bilmem, dişlerinin röntgenini nasıl cüzdanımda taşırdım. Şaka olsun diye hani...»

«Peki neden o röntgene bakmıyorsun?»

Filmler banyo edilince, sağlıklı bir parıltıyla ortaya çıktılar. Başka yapılacak bir şey kalmış mıydı? Sandalyeden doğrulmaya davrandım, babam göğsüme dokundu, «Tamamını görmek için hepsine bakmak gerek,» dedi.

İçimi çektim. «Nasıl tamamını?»

«Hepsinin röntgeni gerek. Sağlık yanı bir tarafa, istersen merak de buna. Yaptığın işin sonucunu araştırma isteği de. Kendi kendini tanıma isteği de. Öylelerini bilirim ki, dişçileri birer teknisyen gibi, marangoz gibi, hiç gibi görürler. Saçma. Dişçiler astronomdurlar —dur, daha bitmedi— dişçiler jeologdurlar. Gabe, doğru açıdan baktığın zaman, dişçilik koca bir romandır. Yıldızları al örneğin. Bitişikteki komşu dama çıkıp yıldızları kaydediyor. Kay-

dediyor, tamam mı? Bakıyor, inceliyor, falan filân. Bak şöyle belirlemek istiyorum: Dişçiliğin böylesi farklı olması nereden geliyor? Ciddî söylüyorum — bir insanın kafasının içine bakmanın farklılığı nerede? Yıldızlar gibi milyonlarca ışık yılı öteye değil, hemen önünde duran bir kafaya bakıyorsun. Yarabbi, neredeyse beyine dokunacaksın. Elimde belgeler var. Ender de olsa, bazı vakalarda, dişin gerçekten beyni deldiği bile görülmüş. Düşünebiliyor musun? Güneş sistemleri, yıldız grupları, samanyolları — inan sözüme, bir tek diş yıldızlar kadar esrarlıdır. İnsanın yaşam felsefesi olması gerekir. Ne için çalıştığını belirlemesi gerekir. Benim felsefem de bu işte. İnsan yaşlandıkça yaptığı işi neden yaptığını düşünmeye başlar. İnsanlar, belirli nedenler olmadan, belirli amaçlar olmadan hiç bir şey yapamazlar. Yaşamak, yani günden geceye, geceden güne giyinip kuşanıp, yiyip içip yaşamak. Hiç bir amacı olmadan. Benim gibi yapayalnız. Nasıl yaşanır böyle? Ancak Gruber gibi sırıtma illetine tutulmuş olanlar yaşayabilir bu durumda. Bana sorarsan Gabe, ben yaşamda esrarlı bir şeyler olsun isterim. Yaşlandıkça, eskisi kadar uğraşmıyorum günlük dertlerle. Böylelikle insan ağzı çerçevesi içinde felsefe yapmaya zaman ayırabiliyorum. Öğütücü dişlerin üçüncüsü, insanı bir ömür boyu düşündürmeye yeter. Gülme, doğru söylüyorum. Nedenini araştırmak yeter insana... Hayat, seni durup düşünmeye zorluyor. Hayat, değişiyor. O zaman ayakta kalabilmek için bir şeylere tutunması gerekli. Ben tutunacak bir şey bulamadığım için utanıyorum.» Bir an başını öteye çevirdi. «Böyle konuşup duracak değilim. Ama anlayan biriyle konuşmak güzel. Yaslan arkana, temizleyeyim şunları.»

«Baba, temizlemek gereksiz. Dişlerim iyi. Bir yere de gitmiyorum nasılsa. Aklımdan geçirmiyorum gitmeyi. Yılbaşına kadar burada kalacağım.»

«Yılbaşı gününü de burada geçireceksin sanıyordum.»

«Tamam, Yılbaşı gününü de burada geçireceğim.» Idlewild havaalanından eve gelirken, babamın cep takvimi elimizde nasıl tartıştığımızı hatırladım. «Onun için meraklanma. Rahat et,» dedim. «Şimdi dişlerimi temizlemenin sırası değil. Dişlerimde bir şey yok.»

«Son günlerde arka dişlerine göz attın mı hiç?» Ellerini kocaman bir balık avuçlar gibi açtı. «Böyle dolu,» dedi. «Bırak ben doktorluğumu bileyim, sen hastalığını bil.»

«Ben hastalığımı bileceksem, bugünlük bu kadar yeter diyorum.»

«Dişlerinin pislik içinde, taş içinde olmasına aldırmıyor musun?»

«Bir yere telefon etmem gerek.»

«Temizlemek ne kadar sürer ki? On dakikacık. Madem bir kez başladık, tam yapalım bari.»

«Iowa'da diş temizleyemezler mi?»

Yanağıma inecekmiş gibi kalktı eli. Sonra tepemdeki lâmbaya uzandı. Işık söndü. Babam ellerini arkasına götürerek beyaz gömleğinin düğmelerini çözmeye başladı. «Telefonun çok önemli herhalde. Hadi git, et.» Pencereye doğru yürüdü. Düğmelerinden biri koptu, yere yuvarlandı. «Git, Alaska'ya telefon et. Bankgok'a telefon et. Git santraldeki kıza, sana en uzak yeri bağlamasını söyle. Hadi git, konuş.» Ayağıyle yerdeki düğmeyi ezdi. Odada çıt olsa duyulurdu.

«Ne yapmamı istiyorsun?» diye alttan aldım. «Ömrümün sonunadek bu sandalyeye çakılmamı mı bekliyorsun?»

«Ben yılda otuz bin dolar kazanan bir dişçiyim. Millet ağzına bir kerecik bakayım diye saatlerce, günlerce bekliyor. New York'un en ünlü tiyatro sanatçıları haftalarca bu sandalyede oturdular. Ben insanlarm görünüşünü değiştiririm. Onlara dünyanın en bulunmaz iki şeyini, sağlık ve güzelliği kazandırırım. Dişlerle uğraşmak benim işim. Sen de benim oğlumsun. Senin de dişlerine bakıyorum. Suç mu bu?»

«Suçtan söz eden olmadı.»

«Bana öyle geldi de.»

«Lütfen bana bakar mısın?» dedim. «Ben sadece, beni New York'ta tutmak için bu sandalyeye bağlaman gereksiz demek istemiştim. Seni incittimse özür dilerim. Benim için kendini üzme demek istemiştim. Rahat ol, başka bir şey istemiyorum.»

«Rahatım ben. Nasıl rahat olunacağını da bilirim. İnsan benim yaşımdayken kendini bırakmazsa, tansiyonu yükselir, çöker, bilirim. Onun için rahatım.»

«Devam etmek istiyorsan, neden etmiyorsun?» dedim.

«Neye devam edeyim?»

Konuşmakta zorluk çekerek, «Dişlerimi temizlemeye,» dedim.

«Hani bir kıza telefon edecektin.»

«Dişlerim taş yapmış. Bu halde nasıl konuşurum? Hadi, istiyorsan temizle.»

«Hayır, hayır. Sen işine bak. Iowa'da kendine özgü bir yaşamın var. Onu bozma.»

«Neden dişlerimi temizlemiyorsun?» diye sordum. «Dişlerimi temizlemeni istiyorum.»

«Yerinde doğru dürüst oturmazsın şimdi. Ben de işi aceleye getirmeyi sevmem. Musluk tamir etmeyeceğiz, diş temizleyeceğiz.»

«Kıpırdamadan dururum.»

Yüzüme bakmadan sandalyenin arkasına dolandı. «Kıpır kıpır birisinin ağzına bakamam,» dedi. Başımın üzerinde bir el belirdi. Işık yandı yeniden. Marge gibi, arkamda durmuş konuşuyordu. «Ne zamandan beri dişlerini böyle umursamaz oldun, bilmem. Dişlerinin temizlenmesine bayılırdın eskiden. Dişlerin temizlenince ağzına pespembe bir tat yayıldığını söylerdin hep. Hastalarıma hâlâ anlatırım bunu. Birden nasıl böyle değiştin, anlamıyorum.» Arkamda durmuş, tatlı kokusu olan bir macun hazırlıyordu. «Ağız nasıl da değişmiyor,» diye sözünü sürdürdü. «Ağzın tıpkı eskisi gibi. Çocukluğunda ağzın nasıldı, dün gibi aklımda. Annenin ağzı da aklımda. Annenin ağzındaki bütün dişler, tek tek aklımda.» Yüzü belirdi kafamın üstünde. Uzanıp başını bana doğru çekebilir, öpebilirdim o anda onu. Ne var ki, hayatımı onunkine feda etmeyeceğimi anlayabilecek miydi? Açık yürekli, sevecen bir insandı. Böylelerini gönülsüz öpmek zordur.

Telefonu açıp santralden Iowa'yı istediğimde, ağzımda gerçekten pespembe bir tat vardı. Babamın belirsiz ıslığı yatak odasından duyulurken, ben telefonun bağlanmasını bekliyordum. Dişlerimi temizlemek, babamın gelecekle ilgili umutlarını tazelemişti. Yanımdan geçti, oturma odasına girdi. Sırtında beyaz sabahlık, ayaklarında doğu işi terlikler vardı. Yine yoga'ya başlamıştı. Bunu tahmin etmeliydim.

Telefonun öteki ucundan Margie'nin 'alo' diyen sesi geldi.

«Marge... benim.»

«Ah tatlım... nasılsın?» dedi.

«İyiyim. Sen nasılsın?»

«Biraz yorgunum. Bütün gün duvarlardaki şampuanı temizledim.»

«Geri mi geldin?»

«Gabe, bu ayrılma hikâyesi yürümüyor. Çok yalnızım. Seni çok seviyorum.»

«Margie, birlikte oturmayı sürdüremeyiz. Kişiliklerimiz için yıpratıcı olur,» dedim.

«Ben seni seviyorum. Kişiliğim için hiç de yıpratıcı olmuyor bu.»

«Çocukluğu bırak.»

«Bu da mı çocukluk?» diye sızlandı.

«Marge, neden Kenosha'ya gitmiyorsun? Bir hafta kalırsın, nasılsa tatil. Okulda kimse olmadığı için yalnızlık duyuyorsun. Beni sandığın kadar özlememişsindir. Bir süre eve gitsen, ha?»

«Evdekilerden sıkılıyorum.»

«Margie, benim evimden çıkman gerek, işte o kadar.»

«Gel hele. Bak nasıl eğleneceğiz.»

«Sana, evden çıkman gerek diyorum.»

«Seni özlüyorum. Sen hiç bir şey özlemez misin? Nasıl olur da biriyle koca bir ay beraber otursun da, sonra özlemezsin?»

«Özlemek gereksiz bir tutku bizim için. Aslında bütün hepsi gereksiz.»

«Kendimi... kullanılmış, istismar edilmiş görüyorum,» dedi.

«Şekerim, lütfen filmlerdeki gibi konuşmayı bırak, olur mu?»

«Sen aşkla alay ediyorsun. Ben sana duygularımı anlatıyorum.»

«Doğrusunu istersen, ikimiz de kullanıldık. Birbirimizi kullandık. Artık bırakalım bunu.»

«Yapamam.»

«Neden?»

«Seni seviyorum.»

«Sevmiyorsun,» dedim.

«Gabe, seninle kavga etmek istemem. Kavga etmek için telefonu açmadım. Okul bomboş. Moralim çok bozuk.»

«Ne yapıyorsun?» diye sordum.

«Proust okumaya çalışıyorum. Çeviri berbat gibi geldi bana. Hiç de dedikleri kadar büyük görünmüyor. Hiç de usta değil. Sevgilim, neredeyse elli mektup yazdım. Saçımı yıkamaktan ve mektup yazmaktan başka bir şey yapmıyorum. Gabe, buraya gelmen gerek. Hiç değilse yılbaşına gel. Ne olur Gabe, yılbaşı gecesi gel.»

Ne söyleyeceğimi pek kestiremeyerek, «Marge,» diye başladım. «Neden biraz çıkıp dolaşmıyorsun? İki çift lâf edersin, açılırsın.» Başıma iş açmıştım anlaşılan. Şimdi Iowa City'ye gidecek, yeni bir ev tutacak, Marge'ı eski evde bırakacaktım. «Neden sinemaya ya da havuza yüzmeye gitmiyorsun. Boş duracağına bir şeyler yapsana, canım.»

«Tek başıma sinemaya gitmekten hoşlanmıyorum. İnatçılık etmek için söylemiyorum bunları. Bugün kantinde senin bir arkadaşınla kahve içtim.»

Sözü uzatmak niyetinde oluşu canımı sıktı. «Kiminle?» diye sordum.

«Paul Kurtz.»

«Herz.»

«Pek hoş biri. Biraz içine kapanık.»

«Çok az tanırım onu. Ne anlatıyor?»

«Havadan sudan konuştuk. Karısı hastaymış. Galiba o da benim geçirdiğim hastalığa tutulmuş. Hastanedeymiş. Gabe, gerçekten karısı mı onun, yoksa sadece beraber mi oturuyorlar?»

«Aman, Marge...»

«Gabe, beş gündür konuştuğum tek insan Paul oldu. Yılbaşına gelecek misin?»

«Babamı görmeye geldim. Dinle beni, evden çıkmalısın. Bu böyle sürüp gitmez.»

«Hiç mi duygu yok sende?» diye sordu. «Böyle pat diye bırakamazsın beni!» Haykırıyordu artık.

«İkimiz de bırakıyoruz.»

«Benim bıraktığım filân yok! Ne yapacağımı, ne yaptığımı belirlemeye kalkma.»

«Peki. Öyleyse bir araba çağır, eşyalarını yükle ve çık git!»

«Sen duygulara karşılık vermesini bilmiyorsun... Yürek yok sende. Taş gibisin!»

«Geldiğim zaman seni evde bulmak istemiyorum.»

«Beni sevsen bunları nasıl söyleyebilirdin?»

«Seni sevmiyorum ki. Hiç bir zaman da sevdiğimi söylemedim.»

«Beni kullandın, âdi adam,» diye ağlamaya başladı.

«Margie, kimse kimseyi dört hafta kullanmaz.»

«Beş hafta!»

«Bana bak, derhal telefonu kapat, eşyanı topla ve git!»

«Burayı yıkıp yakacağım. Bak göreceksin, darmaduman edeceğim!»

Çevrede kimse olup olmadığını kollayarak, «Histeri krizi geçiriyorsun sen...» dedim.

«Bütün kitaplarını yırtacağım! Kitaplarını teker teker parçalayacağım! Geleceksin, anlıyor musun, gelmen gerek!»

«Ocağın birinde geleceğim.»

«Ah..» diye hıçkırdı. «Bunu hiç beklemezdim senden.»

«Margie, işi romantize ediyorsun...»

«Romantize eden sendin!» Telefon çat diye kapandı.

Annem sağken, oturma odasındaki canı gibi sevdiği halısının üzerinde babamın Kobra Oturuşuna geçmemesi için elinden geleni yapardı. Ama işte ölümünden sonra babam halının üzerinde Yoga yapıyordu. Benim de o evde oturmayışım daha bir rahatlık getirmişti davranışlarına. Telefon kapandıktan sonra, —bu şehirler arası aşk tartışmalarını kafamdan atmaya kararlı olarak— Viktorya stili kanapenin turuncu ipeğine gömüldüm. Babamı seyretmeye koyuldum. Geldiğimden beri ilk kez babam benimle ilgilenmenin dışında bir işle uğraşıyordu. Aynı odayı paylaşan iki kişi olarak oturmamız, babamın gelecek ayla ilgili tasarılarımı kurcalamaması ve ağzımın içine dalmaması beni fazlasıyle hoşnut kılıyordu. Şu anda babamın bütün ruhunu ve bedenini olanca yoğunluğuyle yönelttiği

ben değil, Kobra Oturuşuydu. Yani Bhujangansa. Babam lâcivert mayo giymiş, önümde yere uzanıyordu. Midesini yere yapıştırmış, ayaklarını germişti. Göğsünü, başı geride olarak yerden kaldırmıştı. Gövdesinde hareket eden tek şey, bileklerine ve dirseklerine binen ağırlık altında, soluk teninde mor yansımalarla kabarıp inen adaleleriydi. Yüzüne de donuk bir ifade vermeye çalıştığı için, ağız burun oynatıyordu hafiften. Bütün bunlar çok bildik şeylerdi. Babamın yoga çalışmalarının saati bile değişmemişti. Parka akşam çöküyordu.

Babamın koluna tekme atma isteğiyle kıvrandığı halde, soğukkanlılığını bozmadan örgüsüne devam eden annem, «Bu halı,» diye anlatmaya başlardı, «Kuzey Afrika'da koca bir köyün halkı tarafından dokunmuş, Gabriel,» derdi. «Koca bir köy halkı, baban halının üzerinde kendisini gülünç düşürebilsin diye bunu dokumuş.» Annem, kendisi için önem taşıyan konuları, önemsizmiş gibi ortaya koymasını çok iyi bilirdi. Ciddî bir kadındı ve şaka yapmadığını biliyordum. Babamın yoga yapmasını istemiyordu. Reich incelemesi yapmasını istemediği, sağlığa iyidir diye yemekte direttiği şeyleri yemesini istemediği, 1948'de Henry wallace'dan yana olmasını istemediği gibi, yoga yapmasından da hoşlanmıyordu. Annem, olanaksız gördüğü şeylerin hep karşısında olmuştu. Oysa babam hep olanaksız şeylere tutulurdu, anneme tutulduğu gibi. Onu güçsüz kılan da işte bu yanıydı. Güçsüz olmasına rağmen, babamı mantık çerçevesine sokmak, yine de annem için oldukça zordu. Örneğin, yoga sandığı konusunda, annem bütün çabalarından sonra çaresiz kalmış ve Miami'deki Amerikan Diş Doktorları Odasının kongresinde bu sandıktan söz ederek babamı utandırmak zorunluluğunu duymuştu. Bunu yapmasının nedeni de, annemin evde olmadığı bir gün babamın beni sandığa koymuş olmasıydı. Kongreden sonra bir miktar kereste alındı, gerekli yerlerine çiviler çakıldı ve Millie'nin odasında içi çinko kaplı yeni bir dolap peydahlandı. Annemin bu manevrasının sonucu, babamın akşamları oturma odasına yeniden gelmeye başlaması, yani kendisine düşen ve yakışan yerde olmasıydı. Annem, babamın her şeyden önce cinsel güç toplaması gerektiğini söylüyordu.

Meyva ve çiğ sebzeden ibaret yemek konusunda ise, annem her çözüme baş vurmuş; sonunda Millie'ye sofraya yeşil ve pişmemiş bir şey koymasını kesinlikle yasaklamıştı. Babamın yola geldiği kuşkusuz somutlanıncayadek, hepimiz C vitamininden yoksun kalmıştık. Annem, isterse bütün aile iskorbüte yakalansın, diretmeye kararlıydı. Neyse ki, hastalığın ilk belirtileri başlamadan, babam pes etti. Henry wallace hikâyesi daha da karmaşık. Wallace bizim evde kalmış, aşırı bir konukseverlikle ağırlanmıştı. Marge'a anlattığım gibi, babam New York City'de kendilerini üçüncü partiyi desteklemeye adamış doktor ve dişçilerden oluşan bir örgütün başkanıydı. Bu durumda, babamın Henry Wallace'a oy vermesi doğaldı. Oysa babam oyunu ona vermemişti. Seçimden önceki gece, annem kahve üstüne kahve pişirerek babamı uyutmamış, sonunda Wallace'a verilecek her oyun aslında Dewey'in işine yarayacağına inandırmıştı onu. Babamın oy kulübesinde Truman'a oy verdiği an neler yaşamış olduğunu kestirebiliyorum. Sevdiği kadından nasıl da nefret etmiş olmalı.

Annemin başa çıkamadığı sadece Hatha Yoga olmuştu. Babam, annemin pek değerli Fas halısının üzerinde kendini gülünç düşürmekten vazgeçtikten sonra bile, hastabakıcısı babamın bekleme odasında ısrarla yoga yaptığını haber vermişti. Babamı utandırarak yogadan vazgeçirmek, dişçilikten caydırmaktan daha zordu. Sağlığa kavuşturma fikrine aşırı tutkulanmıştı. Hiç değilse, o, buna inanıyordu. Babam, iyileştirmek, yenileştirmek, düzeltmek, onarmak, geliştirmek —ki New York'ta dillere destan ağızların çoğu babamın elinden çıkmıştı— konularına inandığı halde, hastalık fikrini daha çekici bulurdu. Wilhelm Reich, Henry Wallace, yeşil sebzeler: Bunların hepsi de bir bakıma mikroplara savaş açan şeyler sayılırdı. Ya hastalık neydi? Babam, kalbinin büyümesini bile bilinmez bir mikroba, bilinmez bir nesneye bağlardı. Hastalık demek, doktorun duygusu demekti onun için. Tabiî bundan kimselere söz etmezdi. İster meslekten olsun, ister olmasın, herkese bilime nasıl inandığından dem vururdu. Beşinci Caddenin yukarısındaki havranın hahamları bize geldiklerinde, babam ateizmini açıkça ortaya koyardı. New York'un en bağnaz kişilerine, ruhtan hiç

söz etmeden, salt fizyolojik yönden yoga şırıngalamasına kaç kez tanık olmuşumdur. Bhujangansa'nın sempatik sinir sistemini çalıştırmaya yardım ettiğinden emindi babam.

Bütün bunlar babamın dediği gibi de olmuş olabilir, babamın dedikleri yanlış da olabilir. Yeni yetme delikanlılık çağımdan beri, babamın asıl derdinin sempatik sinir sisteminde olmadığından kuşkulanmışımdır hep. Doğrusu istenirse, onun derdi, sempatik sinir sisteminde değil, sempatilerinde idi. Babam sevgilerinin, tutkularının acısını çekiyordu. Hayatın korkulu yanlarını, kendisine cehennem azabı çektiren olayları mantıkla alt edemeyince, işi büyüye, sihire, fizik ötesine bağlamıştı.

Şimdiyedek anlattıklarımdan anlaşılacağı gibi, annem bambaşka yaradılıştaydı. Ailemizde çarpıcı, etkileyici yüzü olan kişiydi annem. İri gözleri, uzun burnu, geniş bir ağzı vardı. Yüzünün çizgilerini kullanmakta büyük ustalıklar gösterirdi. Dış görünüşünde, ne aşırı şefkatli, ne aşırı donuktu. Çevredekilerin dediklerine göre, ben de davranışlarımda anneme çekmişim. Annemi ne denli seversem seveyim, bu benzeyişe pek sevindiğimi sanmıyorum. Babamdan aldığım katı fizyonomi, annemden aldığım ölçülü davranışlar, sanırım beni açık veren biri olmaktan uzak tutmuştur. Taş yürekli biri izlenimini uyandırırım demek istemiyorum, ama içe dönük ve ölçülü bir tavrım vardır. Annem bu bakımdan benden şanslıydı. O, içe dönük görünmez, sadece ölçülü olarak bilinirdi. Babamı akla yatkın davranmaya zorlarken, ne yaptığını çok iyi bilen biri izlenimini uyandırırdı. Babama verdiği şey işte bu olmuştu: Akıl. Tabiî hiç bir evlilik bu denli basit olmadığı için, akıl dışında bazı şeyler de vermişti kuşkusuz. Ama her şeyin üstünde akıl vermişti; çünkü, babamın en umutsuzca gereksindiği buydu. Annemde de fazlasıyle vardı akıl denen nesneden.

Saçma heveslerden uzak dururdu. Biz yakınındakiler için, annemin bu tutumu ister istemez etkili oluyordu. Babam, evliliklerinin ilk yıllarında nasıl çetin bir işe giriştiğinin farkında olmadan, birkaç kez annemi kendine örnek almayı denemişti. Birkaç hafta yogayı bırakmış, hayata belirli bir akıl çerçevesinden bakmaya çaba göstermişti. Ama, babamın yaradılışına aykırıydı bu çabalar. Sonun-

da sıkılmıştı. Çocukluğumda babamın bana anlattığı şeyleri düşünür, çocuk olmama rağmen, gerçeğin çok daha derinlerde olduğunu sezinlerdim. Babam hiç bir zaman mantıklı biri olmadı. Ne var ki, bir çocuk için mantıkla mantıksızlık, bir tanım ayrımından başka nitelik taşımaz. Duygularda bir rol oynamaz. Başlangıçta ben de annemle babamı birbirinden ayırmaksızın severdim. Babamın tutkularına karşı duygular beslemem, annemin öğretisiyle olmuştur. Bu da sürekli annemin yanında oluşumdan geliyordu. Ancak, bütün çocukların böyle olduğunu da unutmamak gerekir. Belirli yaşa gelince her çocuk, çevresinin hep ikinci sınıf zekâlarla çevrili olduğuna, kendinden üstünü bulunmadığına inanır. O yaştaki çocukların dört elle sarıldıkları, bu ikinci sınıf zekâlar değil, birinci sınıf yüreklerdir. Kendilerini sevenlere olanca içtenlikleriyle bağlanırlar. Parka akşam kızıllığı indiği, babam son hastasını onarılmış çenesiyle yolcu ettiği zaman, sevgili oğluyle oynamaya başlar, beni ağaçlara doğru fırlatır fırlatır tutardı. Sanki benden kilometrelerce aşağıda çimenler dalgalanırdı. Bu denli yükseğe atılmamın tehlikeli olduğunu ben bile sezerdim. Ne var ki, babam hareketli bir adamdı ve sabahın dokuzundan beri milimetrelerle uğraşmış olurdu hep.

Ömrümce unutamayacağım bir akşam, babamın kollarına neşeyle değil, korkuyla düştüm. Hemen hemen ağaçların hizasına fırlatmıştı beni. Her zamankinden daha yükselmiş gibiydim. Birden oturma odamızın penceresinden bana doğru uzanmaya çalışan iki el gördüm. Annemin elleriydi bunlar. Babamın kollarına indiğimde korku içindeydim. Babam beni omzuna aldı. Eve gidinceyedek, beni nasıl gezdireceğini, nasıl sirklere götürceğini anlatarak avutmaya çalıştı. O anki korkumu çabuk unuttum. Ama unutmuş olmam, olayın önemini azaltmadı. Evde, benim yüzümden sürekli çekişme vardı. İkisi de, ötekine benzersem mahvolacağıma inanıyordu. Böylece, hayata ince beğenisi ve aklıyle bağlı olan, güçlü, kendini kontrol etmesini bilen bir kadınla, bilinmeyen güçlerin kendisine egemen olmasını yeğleyen bir erkek arasında sürekli çekiştirildim durdum. Bütün bunlara rağmen, çocukluktan delikanlılığa, delikanlılıktan yetişkinliğe tırnaklarımı yemeden, altımı ıslatma-

dan, park edilmiş arabaların antenlerini koparmadan, sağlıklı bir ruh yapısını aktarabildim. Central Park'a bakan apartmanda annemle babamın birbirine tamamen zıt kişiliklerinden oluşan bileşim ne ise, onu sevgi olarak belledim.

Ölüm her şeyi altüst etti. Annem 1952'de öldüğünde, babamın ayağını yere bastırmak konusunda en az 1942'de olduğu kadar çaba göstermekteydi. Babamın kendi kendini yönetememesi, annemin başlıca derdi olmuştu. Annemin ölümünden hemen sonra, babamı anneme lâyık olmamakla suçlamıştım. Sonra mektubu almıştım. Mektubun yazıldığı andaki koşullar ne denli acı olursa olsun, mektupta açıklanan şeyler o ana kadar görmekten kaçındığım gerçekleri kafama vurmuştu. Annem sağlığında öylesine çekici, öylesine sevilen biri olmuştu ki, onu suçlamak imkânsızdı. Oysa, öldükten sonra kötü kişi olup çıkıvermişti. Terhis olacağım sırada, babamın yaşamını mahvedenin annem olduğuna yürekten inanmaya hazırdım. Değerli ve önemli olan, annem değil, babamdı. Çünkü babam, evlendiği kadını olduğu gibi kabul etmişti. Mordecai Wallach Anna Wallach'ı sevmişti, Anna Wallach ise değiştirmeye çalıştığı adamın hep altı ay sonra varacağı kişiliği sevmişti. Aşırı duygusal olmayan, sağlam kafalı bir kadındı. Yine de kendine özgü aşk hikâyesini olanca gücüyle yaşamıştı. Göründüğü kadar da duygularına gem vuran biri değildi.

Yoksa öyle değil miydi? Annem yuvasına bağlı, dürüst ve iyi değil miydi yoksa? Aşırılıklar içindeki bir erkekle beraber sürdürdüğü evin duygu dengesini sağlamak için elinden geleni yapardı. Annemin hain davrandığını söylerken, sayıları günden güne artan o şefkat arayan kişilerden biri olarak mı konuşuyorum acaba? Giderek duygularımızı daha çok açığa vurmak, daha çok orta malı yapmak eğilimindeyiz. Sokağın köşesini dönüyorsunuz, karşınıza bir dilenci kadın çıkıyor. Elindeki tası uzatıp, «Ver,» diyor. Televizyonu açıyorsunuz; elli kadar komedyen, on kadar disk-jokey ha babam çalışıyorlar. Ne uyku, ne durak. Yemeklerini bile ayak üstü yiyorlar. Şarkı, fıkra, konuşma. Üstelik yaptıkları kendi çıkarlarına da değil. Gerçekten tuhaf bir çağda yaşıyoruz. Çürümüşler, duygularını yitirmişler bile damarları kireçlenmesin diye hep

bir şeyler edinme peşindeler. Bu çağ, üzülme çağıdır — kanayan yürekler çağımızın değişmez demirbaşıdır.

İşin gerçeğine bakacak olursak, bize açılan elleri, bizden istenilen dilekleri reddedecek pek az babayiğit çıkar içimizden. Kölelere özgürlük verebilirsiniz, zorbaları ayaklarından asabilirsiniz, ya sonra? Öteki dehşetlere, öteki kötülüklere ne çare bulacaksınız? Noel armağanları almaktan öte nasıl bir çözüm getireceksiniz? Bir başkasının acısını duymak bize yükümlülükler getirir, ödenmesi gereken bir borç altında duyarız kendimizi. Ama benim burada değinmek istediğim, kanayan yürekler neye yarar? Bu acımaların sonu neye varır? Baksanıza, annemde bile varmış bu duygu. Babama acırmış meğer. Isabel Archer de Osmond'a. Ben size acırım, siz de bana. Bütün bu acımalar, bizi daha tutarlı ya da daha akıllı davranışlara yöneltir mi, işte onu bilemiyorum. Acımak aşk sanıldığında, yüreğimizde, kendi kendimize bile itiraf etmeyeceğimiz bir çatışma başlar, sürer gider.

Ben, New York'tan batıya doğru giderken, müthiş bir kar fırtınası da doğuya yollanmıştı. Fırtınayla yılbaşının ertesi günü havaalanında karşılaştık. Saat yedide, fırtına şehir halkının yarısını alt etmiş, sokaklarda kimsecikler bırakmamıştı. Pencerelerin aralık perdelerinden dışarıyı süzenler, düşmanın gücünü kestirmeye çalışıyorlardı.

Sokak kapısına koşarak vardım. Ama kendimi içeri attıktan sonra, merdivenleri ağır ağır çıktım. Posta kutusunda bir şey yoktu. Yukarıda, sokak kapıma da zarf filân sıkıştırılmamıştı. İçeriden müzik sesi, ya da su şakırtısı gelir diye bekledim. Ses olmayınca girdim. Mutfağın ışığını yaktım. Musluğun üzerinde bir şey parlıyordu. Anahtara bir not iliştirilmişti. Pembe kâğıda yazılı bir not:

Sana gereğinden fazlasını verdim. Hiç kimsenin beni senin kadar kırabileceğini sanmıyorum. Ne yapacağımı bilmiyorum.

Hepsi bu kadardı: Yedek anahtarım ve on dört kelime. Üstelik kelimelerin hiç biri de okuduğundan söz ettiği Proust'tan zerrece

nasiplenmemişti. Valizlerimi açtım. Babamın havaalanında elime tutuşturduğu diş tozlarını cebimden çıkardım. Evin üç odasını dolaştım. Yedi saç tokası, *Swann's Way*'in —yedinci sayfasının kenarı kıvrılmış— bir nüshası, Marge'ın tırnaklarına sürdüğü renksiz cilâ şişesini buldum. Proust'un kitabını raftaki yerine koydum. Geri kalanlar, bıraktığı not da dahil, çöp tenekesine atıldı.

Yine de iş bu kadarla bitmiş olmuyordu. Odaları yeniden dolaştım. Üç saç tokası daha buldum yerlerde. Sanki bunları arıyordum. New York'ta o denli bunalmamış olsaydım, Marge'ın geride bıraktıklarına bu denli ters davranmayabilirdim. Ne var ki, babamla geçirdiğim son saatler, ilk günler kadar sıkıcı olmuş, hele hele havaalanında elime tutuşturduğu diş parlatma tozu her şeyin üstüne tuz biber ekmişti. Aslında bunu, dişlerimi düşündüğünden değil, kilometrelerce öteden birbirimizi bağlayacak bir araç olarak gördüğü için vermişti. «Dişlerine iyi bak oğlum,» demişti. Yüzüne bakmıştım. Garsonların suratlarında görmeye alışkın olduğumuz bir gülümseme vardı ağzında. Kaslarına işlemeyen, yüzeyde, takılı bir gülümseme. Tam uçağa bineceğim anda son iğneli sözünü de arkamdan yetiştirmişti, Washington'un doğum günü bayramında görüşürüz artık, diye. Onu bu hale getirmiştim demek. Dinsel bayramları, ulusal bayramları bekler olmuştu artık.

Bu olanlar, bir akşam öncekilere oranla yine de iyiydi. Bir akşam önce babam, Dr. Gruber ve ben yılbaşını tiyatroda kutlayarak geçirmiştik. Sahnedekilerden biri ötekine, «Allah belânı versin!» dediği her sefer, sağımdan Dr. Gruber homurdanmış, solumdan babam ağlayıp durmuştu. Babamın ağladığını son perdenin ortalarınadek farketmemiştim. Farkedince, elimi uzattım, babamın koluna dokundum. Gruber görmesin diye tiyatronun broşürünün altından babamın elini tutmuş, perde kapanıncayadek bırakmamıştım. Babamın çekilmez olduğunu, babamın haksızlık ettiğini söylüyordum kendi kendime, ama tiyatronun karanlığında, onu daha az mutsuz kılacak bir şeyler bulamıyordum bir türlü.

Daha bu olaylar kafamda taptaze iken, şimdi bir de metresimin suçlamalarıyle karşı karşıya kalıyordum. Kendimi savunmak için, onu aşağılayıcı şeyler düşünmeye çalıştım. Onun odadan odaya

dolaştığını, yerlere özellikle saç tokalarını saçtığını gözümün önüne getirebiliyordum. Bir yandan da öfkesinin sabun köpüğü gibi sönüverdiğini bildiğimden ve nasıl yumuşak başlı olduğunu hatırladığımdan kendi düşüncelerime sinirleniyordum. Pencerenin önüne gittim. Karşıdaki evlerin damına bir parmak kalınlığında kar birikenedek dışarıyı seyretmişim. Birbirimizi görmememizin onun iyiliği için olduğunu anlatmayı, soğukkanlılığımı yitirmeden bunları açıklamayı düşünerek Marge'ın pansiyonuna telefon etmek istedim. Elim telefona gitti gitti geldi iki kez.

Sonunda pansiyoncu kadının kocası Mr. Trumbull, «Miss Howells mi? Bir dakika,» dedi.

Bir an sonra yeniden karşımdaydı. «Miss Howells burada kalmıyor efendim,» dedi. Televizyonun gürültüsünden adamın söylediklerini zar zor anlayabiliyordum.

Zorlama nezaketle, «Ama orada kalıyor,» diye direttim.

«Durun bir dakika.» Gitti. Geldi. «Hayır, kalmıyor,» dedi.

«Yani pansiyondan ayrıldı mı demek istiyorsunuz?»

«Durun bir dakika.» Gitti. Geldi. Pansiyondan ayrıldığını söyledi.

«Nereye gitti? Ne zaman gitti?» diye sordum.

«Ben ne bileyim?» dedi.

«Adres filân bırakmadı mı?»

«Telefonda böyle özel bilgi vermeyiz,» dedi. «Hem siz kimsiniz?»

Telefonu kapadıktan sonra evi yeniden aradım. Marge'ın nereye gitmiş olabileceğini belirten bir ipucu bulurum diye her yanı altüst ettim. Kaçmış mıydı? Ne yapmaya niyetleniyordu? Çöp tenekesindeki notu çıkardım. «Ne yapacağımı bilmiyorum.» İlk okuyuşumda, bu sözleri Marge'ın genel moral çöküntüsüne bağlamıştım. Onun ne yapıp, ne yapmayacağını değerlendirmemiştim. Şimdi bunu kestirmeye çalışıyordum. Budalaca bir şey yapabilir miydi, kendini öldürmek gibi örneğin? Pansiyona yeniden telefon etmeyi, bu kez Mrs. Trumbull'ı televizyonun başından koparıp ona bazı sorular sormayı aklımdan geçirdim. Bir an Kenosha'yı, hattâ polisi bile aramayı düşündüm. Sonra Marge'ın Paul Herz'le kahve içtiğini hatırladım. Önce onu kişisel bir olaya karıştırmak istemedim. Ama giderek endişelerim utancıma ağır bastı. Herz'in numarasını buldum,

çevirdim. Telefon öyle uzun uzun çaldı ki, umudu kesip kapatacakken Libby Herz açtı.

«Siz misiniz Libby? Ben Gabe Wallach.»

«Nereden çıktınız böyle? Nasılsınız?»

«İyiyim. Ya siz?»

«Ben de iyiyim.»

«Hastanedeymişsiniz diye duydum. İyileştiniz mi artık?»

«Nekahat dönemindeyim.» Sesinin tonu bu nekahat döneminin ne denli sıkıcı olduğunu belirlemeye yetiyordu. «Peki, siz nereden haber aldınız?»

«Paul'ün bir arkadaşından duydum. Paul evde mi?»

«Banyoda. Yıkanıyor. Aslında benim yataktan bile çıkmamam gerek,» diye fısıldadı.

«Öyleyse tutmayayım sizi. Hemen yatın.»

«Yoo, hayır. Bir şeyim yok. Bir ay içinde telefonun çalmasından daha ilginç bir olay yaşamadım. Gerçekten iyiyim.»

«Önemli değildi zaten, tutmayayım sizi.»

«Paul neredeyse çıkar. Bir haber bırakacak mısınız?»

«Deyin ki — Neyse, ben onu yarın görürüm. Zaten önemli değil.»

«Neden bize gelmiyorsunuz?» diye sordu. «İşiniz mi var. Hadi gelin de, bize New York'u anlatın.»

«İşim yok. Ama siz dinleniyorsanız...»

«Tam üstüne bastınız. Dinlenmekten başka bir şey yaptığım yok. Paul de bir iki dakikaya kadar banyodan çıkar. Hah, çıkıyor işte. Ben kapatsam iyi olacak. Tuvalete gitmek için bile yataktan kalkmamam gerekmiş. Korkunç bir şey. Hadi, atlayın, gelin!»

Fırtınada önümü zar zor görerek arabayı kullanmaya çabalarken, Marge konusundaki endişelerimin ne denli yersiz olduğunu farkettim. Ola ki, okulun yurduna taşınmıştı. Belki Colorado'da kayak kayıyor, ya da bir arkadaşının yanma yerleşmiş bulunuyordu şu anda. Nehrin üzerindeki köprüden geçerken düşündüm. Karın, buzun altında donup kalacak olanlar, sabahleyin sıcacık bulmak için gece yatarken çamaşırlarını radyatörün üstüne asan kızlar olmazdı hiç bir zaman. Geleceği olmayanlar, kimsesizler donup gideceklerdi bu fırtınada. Herz'lerin evine yaklaştığım sırada, onlara gidiş ne-

denim hemen hemen ortadan kalkmış gibiydi. Yine de, kapının açılmasını beklediğim süre içinde rüzgârla yakamın arasına dolan kardan ürpererek, Margie'nin kırık yüreğini taşıdığı yerin sıcak ve güvenli bir yer olmasına dua ettim.

Paul Herz, sırtında o lime lime pardesüsü, elinde çantasıyle kapıyı açtı.

«Libby yatak odasında,» dedi.

«Bir yere mi gidiyordun?»

Bana hoşgören bir tavırla baktıktan sonra, «Kapıda durma, içeriyi soğutuyorsun,» dedi. «Gel içeri.»

«Dışarı mı çıkıyordun?» diye sorarak girdim.

Çantasını gösterdi. «Biraz işim var,» dedi. Yanımdan dolandı, kapıdan çıktı. «İyi geceler,» dedi. «Görüştüğümüze sevindim.» Başını yakasına gömdü. Pardesüsü süpür süpür yola koyuldu.

«Arabamla götüreyim,» diye seslendim.

Herz bana doğru döndü. Ama arka arkaya yürümesini sürdürdü. Kar bir anda yığılıvermişti omuzlarına. «Kapıyı kapatsan iyi olacak,» dedi.

«Gabe?» Apartmanın öteki ucundan Libby'nin sesi geliyordu.

«Efendim?»

«Kapıyı kapatır mısınız lütfen. Cereyan yapıyor.»

Oysa ben hâlâ kocasının peşinden bakıyordum. Böyle apar topar çıkıp gitmesine bir anlam bulmaya çalışıyordum.

Libby, «Yatak odasındayım,» diye seslenerek bana yol gösterdi.

Herz, beyaz sisin içine daldı. Artık göremiyordum onu.

Libby, arkasına iki yastık dayamış, yatakta oturuyordu. Yorganın altında bacaklarını ufak çocuklar gibi kıvırmış, altına almıştı. Karyola demirdendi. Yaldızla boyanmıştı. Demirbaş havası vardı. Odada pek fazla eşya yoktu. Ayaklı abajurun yuvarlak ışığı rutubet lekeleriyle kaplı tavana vuruyordu. Okumak için yetersiz de olsa, hasta odası için fazla aydınlıktı. Libby, Aralık ayında süpermarkette karşılaştığımızdan bu yana hiç düzelmemiş görünüyordu. Yeşil kazağının üzerinde boynuna doladığı erkek atkısı ona düşkün bir görünüm getirmişti. Gıcırtılı hasır iskemleyi —odadaki tek iskemle buydu— karyolanın yanına çektiğim zaman, hastalığın

Libby'yi ne hale getirdiğini daha iyi görebildim. Pırıl pırıl teni bozulmuş, yüzünün belirgin çizgileri, girintileri çıkıntıları halsizliğin getirdiği çöküntüye uğramıştı. Konuştuğu zaman sesinde de eski canlılığın kalmadığını farkettim. Telefonda konuşurken olduğu gibi, zaman zaman canlanıyor, sesi biraz renkleniyordu. Ama irade ve güçlü duygular belirleyen bir dirilik yoktu sesinde. Tükenmiş gibiydi. Bu hali onun tatlılığını da götürüyordu. Belki de sadece sinirliydi — en azından ben kendi sinirliliğimin bilinciydeydim. Herz'in gidişi de ne demek oluyordu? Arabamı istemediği günü hatırladım birden ve bunca hafta sonra yeniden öfkelendim. Kendimi, karı koca çekişmesi içinde oradan oraya sürülen bir piyon gibi görüyordum.

«Keşke Paul biraz daha kalsaydı,» dedim.

«Ona bir şey soracağınızı söyledim. Hemen gelirim dedi. Aslında sizin gelişiniz ona dışarı çıkmak fırsatını verdi. Noel akşamı hastaneye yattım. O günden bu yana günde yirmi dört saat dur durak bilmiyor Paul.»

«Nereye gitti? Dışarıda fırtına var.»

«İşi varmış. Bürosuna gitti.»

«Evde çalışamaz mıydı?»

«Biz konuşurken aklı karışırdı. Haftalardır tek satır yazamadı. Eh, tabiî ben hastayım, o da — ne bileyim işte bir türlü zaman uyduramadı.Biraz sonra gelir.» Kızardı, başını çevirdi.

Libby'nin anlattıklarını, Herz'in davranışını —ya da benim tepkimi— haklı göstermeye yeterli bulmadım. Yine de sustum, başımı salladım.

Libby, «Onun için pek kolay olmadı,» dedi.

«Sizin için daha da zor olmuştur,» dedim.

«Bilmem. Galiba hasta olmak, bazen daha kolay.»

«Neden daha kolay?»

Bunu söylediğine pişman olmuştu. Libby bir şeye üzüldü mü, bu açıkça belli oluyordu. «Yani — iyi olmaktan daha kolay,» dedi. Derin bir soluk aldı. Yastıklara yaslandı. «Ben o kadar çok sızlanıp yakınıyorum ki. Çocuksu kalmış bir yanım olmalı. Yirmi iki yaşındayım. Artık çevremden boyuna bir şeyler beklememek gerektiğini

öğrenecek yaştayım. Bazı şeylere alışmam, yadırgamamam gerek.» Bunlar o anda aklıma gelmiş gibiydi. «Asıl yakınması gereken biri varsa, o da Paul,» dedi.

«O, hiç bir şeyden yakınmaz mı?»

Bakışında gerçekten şaşkınlık vardı. Kocasının kişiliği konusunda böylesine kuşkulu davrandığım için pişman oldum. Bu durum, Libby'nin huzurunu büsbütün kaçırmıştı.

«Hayata daha yumuşak bakıyor. Durumlara uyabiliyor,» dedi yavaşça.

Gülümseyerek, «Yine de sizin sızlanmaya hakkınız var,» dedim. Sözü burada kapatmak istiyordum.

Hayır gibilerden başını salladı. Kendisini kınayarak kocasını savunmaya çalışıyordu.

«Öyle olsun,» dedim. Sustum. Libby'nin arkasındaki duvarda asılı duran Utrillo'nun tablosuna bakmaya başladım. Ben dikkatimi başka yöne çevirince, Libby düşüncelerini toparlamaya fırsat bulmuştu. Aslında ben de böyle yapmakla kendi kafamı topluyordum. Bu resim, Libby Herz ile Paul Herz'in evli olduklarını kafama vurur gibiydi. Odadaki her şeyde bir dermeçatmalık vardı. Örneğin, oturduğum hasır iskemleyi, rasgele bir eskiciden almış olabilirlerdi. Oysa, bu resimde bir «seçilmişlik» vardı. İkisi gitmişler, ikisi beğenmişler ve paylaştıkları yatağın başucuna asmışlardı.

Karşımdaki kadının kocası olan adamın işleriyle ilgileniyormuş görünmek için, «Paul ne yazıyor?» diye sordum.

«Roman. Doktora için tez yerine bunu hazırlıyor.»

«Nasıl gidiyor?»

«Çok iyi, çok,» dedi. Sonra, «İyi tabiî, ama dediğim gibi, zaman sorunu önemli. Ben de bunun için çalışmaya başladım. Yani, o yazmaya daha çok zaman ayırabilsin diye. O baş belâsı büroya da neredeyse üç haftadır uğramadım.»

«Yakında iyileşirsiniz. Grip salgını var her yanda.»

«Evet, biliyorum.» Cevap vermekteki aceleciliği, gribe yakalanmaya bile lâyık olmadığından sızlanıyor sanmayayım diye olmalıydı. Onunla konuşmak bu yüzden zordu. Bir bakıyordunuz kendisini aşırı değerli görüyor, bir bakıyordunuz yerin dibine batırıyor. Duy-

guları rakkas gibi bu iki uç nokta arasında gidip geliyordu. Herz'e soracak bir şeyim olmadığına göre, kapıdan dönüp gitmem gerekirdi diye düşünüyordum. Öyle ya, insan durup dururken bir evin kapısından içeri dalmaz.

Libby, «İşe bakın siz,» diye anlatıyordu. «Okula devam ettiğim sürece, öğrenci sağlık fonundan parasız yatabilirdim hastanede. Okul taksitini geri alabilelim diye okumayı bıraktım. Sonra da hastalanıverdim. Hastane masrafı, okul taksitini kat kat aştı. Grip değilmiş,» diye beni düzeltti. «Ne olduğunu anlayamadılar, ama grip ya da nezle değil dediler. Yani, işin tuhaflığına bakın demek istiyorum. Tuhaflık diyorum ben buna. Paul bir şey demiyor.» Biraz da inanmayarak tamamladı sözünü. «O, buna hayat diyor.»

Ne diyeceğimi merakla bekliyordu. «Sanırım, insanlar biraz dert çekmek zorundalar,» dedim.

«Biliyorum,» diye sözümü kesti. «Onu anlayamayacak ölçüde çocuksu değilim. İnsanların hastalandıklarını biliyorum tabiî. İnsanın gençken hastalıkla uğraşması, yaşlıyken uğraşmasından daha iyidir mutlak.» Durakşadı. «Tabiî, dert çekmeden olmaz. Ama bu... bu öyle tuhaf bir hastalık ki, biliyor musunuz? Neyim var benim şimdi? Belki sinir bozukluğundan gelen bir hastalık. Ne bileyim? Doktorlar bir ad komayınca, insanın aklına binbir türlü şey geliyor. Bir yandan bunu düşünüyorsunuz — bir yandan Paul'ün yazması gerektiğini düşünüyorsunuz — sonunda hastalanıveriyor insan böyle. Acaba onun yazmasını için için istemiyorum mu dersiniz? Bu düşünce saçma geliyor mu size?»

«Evet. Size öyle gelmiyor mu?»

«Bu bilinçaltımm bir dürtüsüyse, nereden bilebilirim ki? Vazgeçiyorum gibi mi geliyor size? Vazgeçmiyorum. Hiç değil, bana öyle gelmiyor. Yani, bilinçli olarak demek istiyorum. Ama bu illet var başımda, doktorlar da ne olduğunu anlayamıyorlar. Kan tahlili, idrar tahlili yaptılar — sözümona hastalığımın nedenini bulacaklarmış. Bulabilirler mi dersiniz? Kendi kendimi yiyip bitiriyorum.»

«Belki kansız kaldınız. Belki gerektiği gibi beslenmiyorsunuz. Belki Iowa'nın havası yaramadı. Herkes arada bir nedenini bilme-

den hastalanır. Bana sorarsanız, ruhsal dengemde bir bozukluk mu var diye düşünmem hiç.»

«Beni avutmaya çalışıyorsunuz.»

«Siz de kendinizi büsbütün beter etmeye uğraşıyorsunuz.»

«Bize karşı gerçekten çok iyi davrandınız,» dedi birden. «Paul de öyle der hep...»

Yüzümde yeniden o kuşkulu ifadenin belirmesini engelleyemedim.

«Sizi sandığınızdan daha çok sayıp sever,» diye Libby sözünü tamamladı.

«Evet.» Sorulması gereken soruları sormadığım halde, o yine de kendiliğinden cevapları sıralamaya başladı.

«Anlıyorsunuz, değil mi? Size şükran duyduğunu belirtseydi... ama yapamaz. Şimdi yapamaz bunu.»

Anladığımı belirttim.

«Yardıma muhtaçmış gibi görünmekten hoşlanmaz. Yardıma muhtaç olmadığını sanır. Ben çok kolay büyüdüm. Ömrümde hiç bir şey için hiç bir şey ödemek zorunda kalmadım. Bir sürü ablam, ağabeyim vardı. Beni el bebek, gül bebek büyüttüler. Hepsi de gözümün içine bakardı. Oysa Paul, elde ettiği her şey için çabalamak, didinmek zorunda kalmış. İnsanın önceleri bir şeyleri olup da, sonradan bunlardan vazgeçmesi o denli ağır değil. Ama baştan beri fedakârlık etmek zorunda kalması ve bu fedakârlığın hep süregitmesi zor. Yoksulluğun beter yanı bu, sıkıcı oluyor, bunaltıcı oluyor. Paul... o kadar çok şeyden fedakârlık etmek zorunda ki...» Durdu. Yorganını düzeltti. Yeniden konuşmaya başladığında, Paul'un fedakârlığını anlatmaya koyuldu. Ancak, anlattığı ile kafasından geçirdiğinin aynı olmadığına inanıyordum. «Ailenin tek çocuğuydu, anasına babasına çok bağlıydı. Onlar öyle kötü davrandılar ki bize evlendiğimizde. Mikvah nedir, bilir misiniz? Kutsal suyla yıkanmak. Ben yıkandım. Ann Arbor'daki haham beni havuza götürdü, kutsal suya girdim. Bütün bunlara rağmen, Paul aradığı zaman ailesi telefonu açmıyor. Telefon ediyoruz, yüzümüze kapıyorlar. Bu yüzden öldürebilirim onları. Gerçek söylüyorum, elime bıçağı alıp, saplayabilirim.»

«Pek hoş olmaz.»

«Olmaz ya.»

Onu avutmak için, konuyu genelleştirdim. «Herkesin ailesiyle belirli anlaşmazlığı vardır,» dedim.

«Biliyorum. Ama, insan bazen dayanamıyor. Eğer Paul'ün ana babası başka türlü olsaydı... neyse, saçmalıyorum.»

Durdu. Sonra yeniden aynı konudan söze girdi. «Annenizin mektubunu okuduğum zaman...» Sustu bir an. «Kabalık mı bu?» diye sordu. Yüzünü saran kırmızılık sorusunu kendiliğinden cevaplamış oldu. «Mektubu okudum, Gabe. Ve kendi kendime akıllı bir kadın diye düşündüm. Ne olurdu Paul'ün annesiyle babası da böyle yapabilselerdi dedim. Onların yaptığını kimse yapamaz sanırdım. Yahudi ailesine gelin gitmek ilginç olur sanırdım. Onların hoşuna gitmek için her şeyi yapmaya hazırdım. Mikvah denilen suya bile daldım. Daha ne yapabilirdim ki? Ama onlara yaranılmaz. Onlar mutlu olmayı istemiyorlar. Acı çekmek istiyorlar. Onları ancak bu mutlu kılıyor. Ama başkalarına hiç de mutluluk getirmiyor.»

Libby'yi biraz neşelendirmek için son bir çaba göstererek, «Annemin de pek olumlu davranışta bulunacağını sanmam,» dedim. «Dediğim dedik bir kadındı.»

«Ama akıllıydı.»

«Demek istiyorum ki, annem de en azından Herz'ler kadar dört elle sarılırdı kendi görüşlerine.»

«Öyle mi? Peki ya bir Hıristiyan'la evlenseydiniz?» Duraladı. «Yahudisiniz, değil mi?»

«Evet, ama bu sorun annemi özellikle ilgilendirmezdi sanırım.»

«İşte, görüyorsunuz ya...»

Görüyordum ve gördüğüm için de hoşuma gitmiyordu. Annem hakkında yanlış düşündüğünü belirtmeye çalışıyor gibi yapıyordum. Oysa aslında, o an için benimle değil de, Paul'le evlenmiş olduğu için üzülmesini önlemekti amacım. «Bak Libby,» dedim. «Mektubu okudun. Annem, sevdiğinde de, sevmediğinde de sonunadek direnen bir kadındı. Kendi bildiğinden şaşmazdı. Bir türlü kabul etmeye yanaşmayacağı yığınla şey vardı. Yahudilik, Hıristiyanlık so-

runu, kendine iş edinmediği bir sorun olduğu için üzerinde durmazdı. Hepsi bu.»

«Ama Herz'ler bunu kendilerine iş edinmişler.»

Bu sözü hoşuma gitmedi. Paul'ün yolda kaldığı akşam Libby'nin yaptıklarından bu yana, ilk kez kendimi Paul'e yakın duydum. «Ya Dewitt'ler ne yaptı?» diye sordum.

«Artık onlara hiç aldırmıyorum. Hiç biri gözümde yok!»

Kesin bir sözdü bu. Üstelik cesur bir sözdü, çünkü yalan olduğu açıkça belirgindi. Libby hasır masaya —o da eskici malı— uzandı, ilâcını aldı. Bana döndüğünde ağlamaklı bir hali vardı. «Paul kocam benim,» dedi. «Onu aileme yeğ tutarım. Öyle yapmam gerek. Oysa Paul...» Başladığı sözü bitirmeye karar vermesi, ya da nasıl bitireceğine karar vermesi için uzunca süre beklemem gerekti. Sonunda, «Paul...» dedi, «Ailesine çok bağlıydı. Yani, hiç birimizden vazgeçmek istemez — hepimizi birden ister. Hep birlikte.»

Aslında cevap vermem gereksizdi. Yine de, «Bunu elde edememesi gerçekten üzücü,» demekten kendimi alamadım.

Teşekkür dolu bakışlarını dikti yüzüme. «Öyle,» dedi.

«Kendi kendinize aile kurmayı, ailenizi genişletmeyi denemenin sırasıdır,» dedim.

«Yoo, olmaz!» diye atıldı.

Ben de bayağı ileri gitmiştim. Ama aldırmıyordum hiç. Bu kız için yakınlık ne anlam taşıyordu, resmiyet ne anlam taşıyordu? İyiden sıkılmaya başlamıştım ki, Libby yorganın kenarıyle oynayarak, «Detroit'teyken çocuk düşürdüm,» dedi.

Kulaklarıma inanamadım. Hiç bir kuyu bu denli sonsuz, hiç bir fırtına bu denli dinmek bilmez olamazdı. Kayaların bile dibinde toprağa tutunan biraz yeşillik olurdu. Libby'nin yalancı ve biraz da dengesiz olduğuna iyice inandım.

Üzüldüğümü söyledim.

O buz gibi bir sesle, «Biz üzülmedik,» dedi. «Biz... biz şimdilik çocuk istemiyoruz. Onu da istememiştik aslında. Hastaneye yatmak zorunda kaldım... Gerçekten sevinmiştim düştüğüne. Büyük bir yanlıştı. Yani, biz... Ooof, bilmiyorum, ne istediğimi ben de bilmiyorum.»

Parmaklarının ucuyle gözünde biriken yaşları sildi. «Bile bile başıma bu işi açtım,» dedi. Atkıyle yüzünü sildi. Sonra yastığından mendilini çıkardı. «Çocuk istemiyoruz, işte bu kadar. Çocuğa nasıl bakarız? Böyle bir şeyi göze alamayız...»

Beyaz elleri ve mendiliyle yüzünü örttü. Kendine hâkim olmanın eşiğindedir, şimdi bu yana geçecek diye düşünürken eşiğin öte yanına yıkıldı. Yüzünün alt kısmı koca bir ağız oluverdi. Sarsıla sarsıla ağlamaya başladı.

Yerimden kalkmadım. Ona uzanmadım da. Oysa, bütün itilerim, beni bu iki hareketten birine zorluyordu. Kız ne deliydi, ne de yalancı. Bu duygu, kollarımı, bacaklarımı keserek somutlaşan bir çaresizliğe sürüklüyordu beni. Orada öylece oturup kalamazdım. Libby Herz'in dertlerine tanık olarak oturamazdım. «Ne olur,» dedim. «Ne olur Libby... Üzme kendini. Libby, bak hastasın, sinirlerin bozulmuş, o kadar... Libby, o zaman okuyordun... işin vardı, tabiî çocuk istemezdin. Daha önünde...»

«Artık çocuk istemiyorum! Sadece benimle yatmasını istiyorum! Sadece bunu istiyorum!» Bana arkasını döndü, duvara doğru çevirdi başını ve yorganı tepesine çekti.

Yeniden konuşmaya başladığında, utancından öylesine kısık sesle konuşuyordu ki, doğru dürüst duyamıyordum. «Ben de işi büyütüyorum,» dedi. «Yani... yani çok tedbirli davranmak gereğini duyuyoruz. Biz... bana su verir misin?»

Dolu bardağı aldım. Mutfağın musluğuna boşalttım. Musluğu uzun süre açık tutup, suyu akıttım. Aslında mutfak, oturma odasının uzantısından başka bir şey değildi. Musluğun üzerinde pencere vardı. Fırtınanın hızını aldığını, sadece lapa lapa kar yağdığını gördüm. Sokağın alt başında, spora meraklı biri eline küreği almış, kaldırımdaki karları kürüyordu. Küreğin betona vurmasından çıkan ses, Herz'lerin evinedek büyüye büyüye yankılanıyordu.

Yatak odasına girdiğimde, Libby'yi ilk geldiğim zamanki gibi yatakta oturur buldum. Aradaki tek fark, Libby'nin o bilinmez hastalıktan daha da çökmüş gibi görünmesiydi.

«Nihayet becerebildim,» dedi.

Kapıda durdum. «Neyi?» diye sordum.

«Birine içimi dökebilmeyi,» dedi.

Yaklaştım, suyu uzattım. Bir yudum içti. Bardağı geri verdi. Soğuk camı ve parmaklarını aynı anda duydum. Yatağın kenarına oturdum. Ne olduğunu fazla düşünmeden öpüştük. Sonra birbirimize sarılı kaldık. Ama sadece bir an.

«İyileşeceğim herhalde,» dedi.

Ayağa kalktım. Hasır iskemleye dimdik oturdum.

«İyiyim,» dedi. «Paul gelinceyedek başımı beklemen gereksiz.» Kocasının adını anmak onu tedirgin ediyordu.

«Kalsam iyi olur,» dedim.

«Yalnız kalmaktan korkmam.»

«Olsun.»

«Bir şeyler beklediğimi sanmanı istemiyorum.»

«Bir şeyler beklediğini sanmıyorum!» dedim. «Aman yarabbi, Libby!»

Ellerini yüzüne götürdü. Yüzünün kemikleri acıyormuş da dokunmaktan ürküyormuş gibi, parmaklarının ucunu değdiriyordu suratına. «Seni de ben zorladım,» dedi.

Kucaklaşmamızdan sonra, tam olarak adlandıramadığım bir duygular selinin altında kalmıştım. Aslında buna duygu değil de, duygusallık demek daha yerinde olur. Duygusallık, ama belirli bir nesneye karşı değil. Libby'nin bu sözü üzerine duyduklarımın tümü öfkeye dönüşüverdi. «Bana bak,» dedim. «Kimseye zorla bir şey yaptırmış değilsin. Ben ne yaptımsa, yapmak istediğim için yaptım. Her konuda suçluluk duymayı bırak artık. Suçluluk duyduğuna da inanmıyorum üstelik. Seni öpmemi istedin, ben de istedim. Doğrusunu istersen, sen konuşanadek öptüğüme de memnundum. Şimdi kalkıp kaçacak değilim, Libby. Yatak odası pencerelerinden sıvışan tiplerden değilim. Paul gelenedek bekleyeceğim...» Paul'ün adını anmak beni de tedirgin etti. «Zaten ona bir şey sormak için gelmiştim buraya,» dedim. Soracağım şeyin ne olduğunu bulmakta bir an zorluk çektim.

«Özür dilerim,» dedi. «Haklısın.»

Hasır iskemlede böyle dimdik otururken, Utrillo'nun tablosundan başka bir şeye bakmam imkânsızdı. Resmin iki üst köşesini

duvara raptiye ile tutturduklarını gördüm. Alt köşelerine de bant yapıştırmışlardı.

Libby, «Barbat bir şeyim ben,» dedi.

«Neden uzanıp dinlenmiyorsun? Neden uyumaya çalışmıyorsun?»

«Bak işte, bu iyi fikir... Gabe, ben neyim? Deli miyim, yoksa kötü müyüm?»

«Hadi uyu.»

Başını yastığa gömdü. Gözlerini kapadı. Otuz saniyelik sürede benim dediğimi yapmaya çalıştı. Sonra gözlerini açtı. «Özür dilerim, ama sen burada otururken uyuyamayacağım,» dedi.

«Ben içeride otururum,» dedim.

«O zaman belki olur.»

Kalktım, kapıya gittim. Arkamdan Libby'nin usulca, «Gerçekten bir şeyim yok. Yani eve gidebilirsin,» dediğini duydum.

Döndüm, yüzüne baktım. «Seni yalnızca öptüm, Libby,» dedim.

Umutsuzluk içinde baktı. «Yine de,» diye mırıldandı.

O zaman ben de, Paul Herz'in bize verdiği fırsattan yararlanmış olmaktan, onun güvenini kötüye kullanmış olmaktan utanç duydum. Odadan çıktım. Mutfakta *Bir Hanımın Portresi*'ni buldum. Bu insanların yaşamıyle ilişkim olmadığını, kim çağırırsa çağırsın bir daha gelmeyeceğimi kendi kendime belirleyerek evden çıktım. Arabama bindim. Birinci köşeyi kıvrılırken, Paul Herz'in ayaklarını karda sürüye sürüye eve doğru yürüdüğünü gördüm. Ne bizden daha suçsuzdu, ne bizden daha yürekli. Yine de Libby'nin kocasıydı. Arabayı yanaştırıp, ona her şeyi anlatmak geçti içimden. Karısına sarıldığımı, bu sarılışımın, «Kocan sana berbat bir ömür sürdürtüyor,» demekten farksız olduğunu —ki muhtemelen öyleydi— anlatmak geçti içimden.

Karla kaplı yollarda yavaş yavaş ilerliyor, arabaları ihtiyatla solluyor, eğilip bükülen ağaçların sesini duyuyordum. Kısa süre sonra, yeniden Marge Howells'in nerelerde olabileceğini düşünmeye başladım. Keşke Herz'e yaklaşıp sorsaydım... Ama artık bana neydi Marge'dan? Marge Howells'in canı kaçmak istemişse, varsın kaçsın! Babamın canı üzülmek istiyorsa, varsın üzülsün! Libby Herz ağlamak istiyorsa, varsın ağlasın!

Köprüyü geçip Dubuque sokağına sapacağım sırada, bir kaza yüzünden yavaşlamak zorunda kaldım. Sokak lâmbasının altında bir polis arabası, bir cankurtaran ve bir düzine insan toplanmıştı. Şoförü bana hiç yabancı gelmeyen bir de çektirme kamyonu duruyordu. Buz kaplı sokağın üzerinde sedye gördüm. Tam arabanın yanından dolanıp sokağa sapacaktım ki, sedyenin üzerinde bir battaniye, battaniyenin altında da birinin olduğunu farkettim. Arabayı durdurdum. İndim. Halka halinde toplaşanların arasına yürüdüm. Polisler, beni kaza geçirenin yakını sanmış olacaklar ki, yol verip açıldılar. Gördüğüm şey beni şaşırttı. Battaniyenin kenarından görünen surat, tanıdığım hiç kimsenin yüzü değildi.

3

14 Aralık 1955
Reading, Pa.

«SEVGİLİ Gabe,

Son zamanlarda eski dostlarla mektuplaşmaya epey zaman ayırdım. Paul'le ben, senin nerelerde olduğunu, ne yaptığını merak ettiğimizden, bu arada sana da yazmayı düşündüm. Paul'e söylediğimde, o da sevindi ve sana selâmlarını iletmemi söyledi. Paul'ün burada işi iyi. Tabiî sınıfındaki öğrenciler hiç de imrenilecek nitelikte olmasalar da, o, halinden memnun. Aksamalara, başka zorunluluklara ve o bitmez tükenmez sınav kâğıtlarına rağmen, roman ilerliyor. Yıl sonuna doğru romanı bitireceğini ve doktorasını vereceğini umuyoruz. O zaman, kömür ocaklarına yakın ufak bir koleje nakletmeyi kuruyoruz. Daha Almancayı vermedi, ama çalışıyor. Sanırım sıkı bir çalışmayla kısa sürede sınavı verir. Birkaç ay öncesinedek çok iyi bir işte çalışıyordum. Sonra o malûm hastalık baş gösterdi. Hastaneye yatmak zorunda kaldım. Böbreklerimde bozukluk varmış. Hastalığın ne olduğu anlaşıldığı ve gerekli ilâçları almaya başladığım için hastaneden çıktım. Şimdi daha iyi-

yim. Bir sürü boş zamanım var. Hattâ hikâye yazmayı bile denedim — pek berbat bir şey oldu. Ama, bol bol okuyabiliyorum. Nihayet Güvercin Kanatları*'nı okuyabildim. Bence en iyisi bu. Sen tezini bu kitap üzerinde hazırlamıştın, değil mi? Kate Croy beni çok ilgilendirdi — bu, kişiliğim için kötü not mu? Ölmek üzere olmamın —ki gerçekten ölmek üzereydim ve sırf işin romantikliği yüzünden bunu tekrarlıyorum— dışında, son altı ayın en ilginç olayı, ünlü bir şairle tanışmak oldu. Bir şans eseri, D. şiirlerini okumak üzere okula geldi. (Dekan çağırmıştı onu — Koca Pennsylvania eyaletinde geceleri uyumadan önce «Faerie Queen»i karıştıran tek adamdır kendisi. Ve sanırım bizim okulu bir başkasıyle karıştırdığından, kalktı geldi). Sandığımdan daha yaşlı. Ama zayıf oluşu, suratının kırışmamış oluşu ve genç tavırlı oluşu beni avuttu. Şiirlerinin bütün anlamını taşıyor bence. Okulun toplantı salonunda şiirlerini okuduktan sonra, dekan, D. ve karısı onuruna parti verdi. İngilizce bölümündeki herkes çağırılmıştı. Tabiî öteki bölümlerin de ileri gelenleri vardı. Böylelikle onu yakından görmek ve dinlemek mutluluğuna eriştim. Daha önceden, söyleyeceklerimi hazırlayıp ezberlemiştim. Ama çok utandım, konuşamadım, öylece suratına bakakaldım. Beni hiç hayal kırıklığına uğratmadı. D. de, güzel karısı da çok hoşlanacağım kişiler — iyi yürekli, biraz çekingen, ama içten kişiler ve birbirlerine çılgıncasına âşıklar (bunu ilk bakışta anladım), bir de pek doğal olarak, çok kültürlü, akıllı insanlar. Onları bir arada görünce ne denli mutlu olduklarını düşündüm ve o erkeksi şiirlerin ilham kaynağı olduğu için sevdim kadını. Parti sürüyordu. Herkes sinirli sinirli içiyor, sinirli sinirli konuşuyordu. Biz gençler ise, tedirgindik, tanıdıklarımızın, bildiklerimizin yanından ayrılmıyorduk. Bir süre sonra —içtiğim viskilerin etkisiyle mutlak— D.'nin peşinden gittim, karşısındaki kanapeye oturup konuşulanları dinlemeye başladım. Konular —şiir dahil— ayrıntılara girmeden, genel açıdan ele alınıyor, söz oradan oraya atlıyordu. İçtiğim viskiden, hastalığımdan, sırtımdaki yeni kırmızı elbiseden bile söz edildi — Dekanın bürosunda çalışırken haftalığından biriktirdiğim ikişer dolarla almıştım. Güzel bir elbise. Senin anlayacağın, çok az konuşmakla beraber, kırmızı elbise filân*

yüzünden gözden kaçmadım ben de. Sonunda dekan, D.'ye veda etmeye geldi. Beni orada görünce, «Sekreterimle tanıştınız mı?» diye sordu. Ben en sonunda «Merhaba» diyebilmek için o koca odayı boydan boya arşınlarken, D., «Resmen tanışmadık, ama bütün gece bakışıp durduk,» demez mi! Herkes gülüştü. Ben tanışmaktan sevinç duyduğumu fısıldayabildim zor belâ. Allahtan tam o sırada dekan bizim şair (adı sanı bilinmeyen dergilerde şiirleri çıkar) Charlie Regan'ı tanıştırdı D.'ye. Ben de yerime döndüm. Bir süre sonra D. ile karısı kalktılar —çok sıkılmış olmalılar— ben de kalktım. Ötekiler iyi geceler dilerken, ben yine bakakaldım. Bir şeyler söylemek istiyordum. D. beni gördü. «Aa,» dedi, yanıma geldi. Elimi tuttu ve beni alnımdan öptü. Bir şeyler de söyledi ama, şaşkınlıktan anlayamadım. Ben de ona, «Şiirleriniz için size teşekkür ederim,» dedi. O da bana teşekkür etti, eğilip selâm verdi ve gitti. Başım göğe erdi sanki. O andaki duyduklarımı hiç duymamıştım. Bütün bunların sembolik bir anlamı olduğunu düşünüyordum. Oysa, onun beni şirin, çocuksu biri olarak, şair imajına âşık bir kız olarak gördüğünü de farkediyordum. Yazdıklarımı okuyorum da, gerçekten böyle düşündüğünü daha iyi anlıyorum. Çok mutluyum. Bir an önce iyileşmeye, dekanın bürosundaki işimin başına dönmeye can atıyorum. Yerimde duramaz hale gelmemden iyileşmiş olduğumu anlarsın. Bir yığın insana mektup yazdım. Sen bize o zor günlerimizde yardım ettiğin için, sana da yazmanın yerinde olacağını düşündüm. Yaşamın üzücü yanı, dostlardan uzak oluşumuz. Bir süre geçince, insan selâm göndermenin bile anlamsız olduğunu düşünüyor. Paul'ün içten selâmlarını ilettiğini biliyorum. İkimiz de Chicago'daki yaşamının ve üniversitedeki görevinin iyi gitmesini dileriz. Bu, senin için çok güzel bir fırsat oldu. Ne yaptığını, öğretmenliğinin nasıl gittiğini yazarsan seviniriz. İlâç içme saatim geldi — çeki taşı kadar kocaman ve yüzük taşı kadar pahalı ilâçlar. Onun için mektubumu bitiriyorum.

Dostlukla,
Libby»

Mektuba cevap vermedim.

4

BUNUNLA beraber, 1956 Ekim'inin sonlarına doğru kasvetli bir akşamüstü, doğudan Chicago'ya gelecek uçağı karşılamak için Midway havaalanına gittim. Kurşunî bulutlarla kaplı gökyüzüne baktığımda, beklediğim uçağın hangisi olduğunu kestirmek zordu. Yan taraftan bir uçak belirdi, bir an havada sallanır gibi oldu, sonra havada daire çizmeye başladı. Beklediğim uçağın bu olacağını düşündüm. Havadaki bütün öteki uçaklar süzülüp yere indiler. Oysa, benim uçak ha babam dönüp duruyordu. İniş takımlarına baktım, tamamdı. Kanatlarına baktım. Ufak bir duman süzülüyordu. Kuyruktan çıkan dumandır, diye düşündüm. Uçak birkaç kez daha döndükten sonra, büyük gürültüyle inmeye başladı. Burnu, alanın karşısındaki Shell tabelâsını nişanlamıştı. Gözlerimi kapadım, bekledim. Gözümü açtığımda, uçağın tabelâyı sıyırıp piste inmiş olduğunu gördüm.

Yolcuların çoğu indikten sonra, kapıda esmer, az besili bir çiftin kafaları göründü. Kadın sıkı sıkı mantosuna sarınmış, başına yüzünü gölgeleyen siyah şapka giymişti. Erkeğin elbisesi, 1928 modası elbiselerinki gibi beline oturmuştu. Elinde bir daktilo makinesiyle çanta vardı. Kadın iki elinde iki kocaman kesekâğıdı taşıyordu. Fısıldaşarak birbirlerine sokuldular. Sonra Cook County, Illinois'nin tekdüze jeolojik yüzeyine yeniden göz attılar. Rejim, darbe ile yıkılmadan birkaç saat önce ülkelerinden kaçmış Latin Amerikalılar kadar yabancı ve çekingendiler. Birkaç kez seslendim. Sonunda olanca gücümle çağırarak piste koşmam gerekti. Ancak o zaman Libby ile Paul'ün gülümsediklerini, rahat nefes aldıklarını görebildim.

Aşağıda kısaca özelliklerini aktaracağım kişilerle ilgili anlatacaklarım Herz'lerin yeniden yaşamıma girmelerini açıklayacaktır.

John Spigliano

II. sınıf edebiyat grubu yöneticisi. Benim şu andaki patronum ve bir zamanlar Harvard'dan arkadaşım. Çevremizdeki en aklı ba-

şında ve bilgili gençlerden biri olarak tanınır. Öğretmen toplantılarında, John, edebiyat yapıtlarını derin bir anlayışla yorumlar. Gibbon'un cümleleri —diye bir yandan kara tahtaya grafikler çizerek anlatır John— imparatorluğun sınır karakollarını anlattığı zaman uzundur; imparatorluk başkentini anlattığı bölümlerde cümleler kısalır.* John, bir paragraftaki sıfat cümleciklerinin sayısını bir başka paragraftakilerle oranlamış olarak, «Gibbon'un, olayın coğrafyasını, yazının coğrafyası ile nasıl belirlediğini öğrencilere göstermemiz gerekir,» gibilerden fikirler ileri sürer.

Yok, devenin başı. Spigliano da, aklı bir karış yukardaki genç bilim adamlarından biri. Bunlar kelimeleri didik didik edip, kelimelerde kendi yaşamlarındakinden daha karmaşık, daha çifte anlamlı nitelikler bulup çıkarmaya bayılırlar. Her yıl sınıftan sınıfa dolaşıp, gençlerin kafalarını altüst ederler ve Sam Clemens'i gizli bir Zerdüşt gibi gösteren, en sıkılgan hanım şairlerin dizeleri arasında fallüsler bulan yorumlar yaparlar. Yapı ve biçim sözleri, Spigliano'nun ağzından, en az New York'un batı yakasındaki bir korsecinin ağzından çıktığı oranda sık dökülen sözlerdir. Dile karşı da tuhaf bir mülkiyet duygusu besler olmalı ki, altı ya da on altı dil bilir. Bir başka dilden bizim dilimize geçmiş ve halk ağzında söyleniş biçimi değişmiş bir söz oldu mu, Spigliano bildiği dillere büyük bağlılıkla hemen bu söylenişi düzeltir. Örneğin, Spigliano Bijou Tiyatrosuna değil, Bi *jou* Tiyatrosuna gider. Sadece Don Quixote'un «x»ini «h» gibi telâffuz eder. Bunu da, yoksul ve İtalyan asıllı olduğu için modaya uymak zorunluluğunu duyduğu Cambridge'de öğrenmiştir. Karısı ile birlikte her yıl verdikleri partide, John ana babasının Abruzzi'den buralara kadar getirdikleri halk danslarını oynar. Oynadığı sırada pek ayık değildir. Daha sonra da dayanamayan bizler —tabiî pek ayık olmayarak— bir araya toplanır ve John'un hiç de kötü çocuk olmadığını konuşuruz. Tembel meslekdaşları için baş belâsı sayılabilir. Çünkü, John her ay bir yazı yazar ve ne yapıp yapar bunu yayınlar. John çocukluğunda Katolik terbiyesi almıştır ve bugün bu öğretiden kopmuş olsa da, her şeyi

* Eski Roma edebiyatı dersi ile ilgili bir yorum. (Ç.N.)

ahretteki huzur adına elde etmek fikrinden vazgeçmemiştir. Yoksa, bu denli hırsın, sadece bu dünya için olabileceğini aklım almıyor.

John, bizim bölümün başkanlığına atanalı çok olmadı. 12 Ekim 1956 günü Edna Auerbach, S. Maryland caddesinde saldırıya uğradı ve hem bölüm başkanlığından, hem öğretmenlikten istifa etmek zorunda bırakıldı. Bunun üzerine dekan otuz bir yaşındaki John'u, on kişilik öğretmen grubuna (bölümümüz kalabalık değil, her birimiz birinci sınıflardan iki şubeye İngilizce ve bir şubeye de edebiyat derslerine giriyoruz), bir huysuz sekretere ve iki teksir makinesine babalık etmekle görevlendirildi. Kedi erişemediği ciğere... gibi olmasın ama, bu iş, bölümdeki diğer öğretmenlerin hiç de can atmadığı yorucu, titizlik gerektiren bir işti. Ne var ki, John söz konusu oldu mu, terfi etmekle yüklenilecek görev arasındaki ilişkiyi araştırmak gereksizdi. Hani, terfi edeceksin ama, Cobb Hall'daki helâları da temizleyeceksin deseniz, John Spigliano «olmaz» demeden önce iyice bir düşünürdü. Onun aklı başında, ne yaptığını bilir bir genç olarak tanınması boşuna değildi.

Edna'nın derslerini verebilecek birini bir hafta aradıktan sonra, 18 Ekim günü John bana geldi ve hemen çağırabileceğimiz bir tanıdığımın olup olmadığını sordu. Harvardlı birini yeğ tutacağını da fısıldamaktan geri kalmadı.

Pat Spigliano

Tencere yuvarlanmış kapağını bulmuştu. Sevgili Johny'sinin saçlarını savura savura dans ettiği partilerde, Mrs. Spigliano da tafta elbisesiyle alabildiğine «genç Amerikan anası örneği» ve —çok geçmeden de— alabildiğine «Bölüm başkanı karısı örneği» olarak dolaşır dururdu. Spigliano partilerinde her şey en ufak ayrmtısınadek önceden düşünülmüş havasında olurdu. Konuklar kapıdan girer girmez, paltoların bırakılacağı odanın kapısındaki «PALTOLAR BURAYA» yazısıyle karşılaşırlardı. İçkisi az, suyu çok kokteyllerin durduğu masanın üzerinde de «İÇKİLER BURADA» yazılı bir kart dururdu. Bu kartların altında da P. ve J. harfleri hiç unutulmazdı. Pat'ın konukları için hazırladığı ufak sandviçler de sabahtan tamamlanıp buzdolabına konulur ve akşam sofraya getirildiğinde,

ekmek gevrekliğini çoktan unutmuş olurdu. Konuklar, salatanın suyunu emmiş ıslak sandviçe dişlerini kaptırdıkları sırada, Pat omuz başımızda biterdi. Bizler, fısıldaşarak, Pat'ın nasıl olup da bu denli taze kalabildiğini konuşur ve marullar için de tam tersini düşünürdük. Nasıl da incecik diye eklerdik sözümüze, —çünkü bunu söylemezsek Pat yanımızdan bir türlü gitmeyecek gibi gelirdi— nasıl da canlı, nasıl da genç. Pat, elbisesinin önündeki düğmelerle, sanki bunlar erdemi için verilmiş ödüllermiş gibi onurla oynayarak, «Çok koşuştuğum için şişmanlamıyorum,» derdi. Mutfak rafındaki on bir teneke kumbaraya baktığınız zaman, ister istemez Pat'ın bütün uğraşının ailesinin tayınını paylaştırmak olduğunu düşünürdünüz. Bu kumbaralardan birinin üzerinde

JOHN

Tütün, meslek dergileri, ayak terlemesi için pudra

yazılı bir bant vardı.

Fakülte kantininde yemek yerken onlara rastladığım akşam, Pat, Woodlawn'da yeni bir ev bulmuştu. Ertesi hafta oraya taşınacaklardı. Yemekten sonra, ev bulmalarını kutlamak üzere bir kadeh içmek için beni masalarına çağırdılar. Pat, «Maryland'den taşınacağımıza öyle seviniyoruz ki...» diye anlatmaya başladı. «Hele son olanlardan sonra, yani Erna'nın başına gelenler. Yeni tuttuğumuz apartman da harika. Benim enfes bir mutfağım var, John'un da enfes bir çalışma odası. John'un terfi etmesi ne büyük şans. Bugünlerde talihimiz iyice güldü. Bu denli gülmenin sonu ağlamaktır diye, deprem ya da başka bir felâket olmasından korkuyorum doğrusu.» Beni öfkelendiren, kadının hiç değil yağmur beklememesi oldu. Öylesine sinirlenmiştim ki, benim de zarar görecek şeylerim olmasına rağmen, —örneğin, yeni araba almıştım— o anda yer gümbürtülerle sarsılmaya başlasa, Elliyedinci sokağı seller kaplasa hiç umursamayacaktım. «Bizim Michelle —Michelle ikizlerden biriydi— son zamanlar —Pat bunu söylerken yan gözle garsonların yakında olup olmadıklarına baktı— okuldan gelirken zenci çocukları da yanına alıp gelmeye başlamaz mı! Bunun üzerine, ev aramanın sı-

rasıdır artık dedim. Kurabiye vermek için eve bile sokuyordu zenci çocukları. Bunda bir kötülük yok ama, Michelle çok cana yakındır, hattâ biraz fazla cana yakındır, evet ne diyordum, Michelle tutup da zenci çocukları öpmeye başlamaz mı! Hem de dudaklarından. Bunda da kötülük yok ama, yine de büyük bir sorun. Çocuklara böyle şeyleri anlatabilmek zor. Fakat, gerçekleri de göstermek gerek. Çocuklar bizim gerçekçi olmamızı beklerler — hele bizim Michelle'le Stella'nın yaşındayken. Sizin kızınız kaç yaşında Mrs. Reganhart?» Bunu birlikte yemek yedikleri, mor tayyörlü sarışın kadına sordu. Mrs. Reganhart'ın uzun sarı saçları örülerek, tepesine toplanmıştı. Yüz çizgileri kesin ve simetrikti. İskandinav havası vardı; yüz çizgilerinden hiç birinde, can sıkıntısından başka bir duygu belirtisi görememiştim. Kadın, «Yedi yaşında,» diye cevap verdi. Pat, «Öyleyse o yaştaki çocukların nasıl gerçekçi olduklarını bilirsiniz,» diye sözünü sürdürdü. «Bir oğlumuz var. İkizlerin büyüğü, John Junior — Michelle'e, nasıl ağabeyi ile evlenemezse, aynı nedenle zenci çocukları da öpemeyeceğini anlattık. Sanırım anladı. Çevremizde zenci sorunu büyük önem taşıyor. Bunu görmezden gelmekle ne kazanılacağını bir türlü anlayamıyorum.» Mrs. Reganhart gözlerini kadehine dikerek, «Erkek zenci çocuklar büyük sorun,» dedi. Pat da bunu kabul etti. Bence, bu kadına hakaret etmek imkânsız, çünkü dediklerinizi dinlemiyor. Pat, Mrs. Reganhart'a döndü, hararetli hararetli anlatmaya koyuldu. «Edna'nın başına gelenleri ele alalım. Dev gibi bir zenciymiş saldıran. Bu akşam Harold geldi — Edna'nın kocası yani, doktor...» O ana kadar piposunun çevresinde kişilik kurmakla uğraşan John, «Doktor değil, ortopedist,» diye atıldı. Pat, «Herneyse, pek hoş bir adam,» diye sözü aldı. «Edna'nın epey sarsıldığını söyledi — sinirleri müthiş bozulmuş. Belki ben yanılıyorum, ama bana öyle geliyor ki, bazı kadınlar da, bu tür saldırılara kendiliklerinden kaşınıyorlar. Örneğin, kadının kırıtıp kırıtıp sırıtması büyük rol oynuyor bu gibi olaylarda. İnsanın psikolojik yapısı —» diye Pat sözünü sürdürürken, John bana döndü. Edna'nın öğrencilerinden kompozisyon ödevlerini alıp almadığımı sordu. «Sen not verebilir miydin acaba diye rica edecektim,» dedi. «Ben birkaç tanesini okudum. Pek tat-

sız bir iş. Edna'nın grameri çok iyidir, ama öğrencilerine temel kurgu ilkelerini nasıl aktardığını bilemiyorum.» John, her fırsatta, sözlerini güçlendirmek için piposundan yararlanıyordu. Ölünceyedek pipo içmesini beceremeyeceği de gün gibi ortadaydı. Ona baktıkça, takındığımız bütün erkeksi tavırlardan hepimiz adına utanırdım hep. «Aklına birisi gelmedi mi daha?» diye sordu. «Okulu yeni bitirmiş birinin alınmasına karşıyım. Aslına bakarsan, en ideali Harvard'lı biri olması bence...»

Martha Reganhart

Onun ağzından ilk duyduğum söz, «Erkek zenci çocuklar büyük sorun», ikincisi ise, «Aman ne aptal, ne saçma, ne dayanılmaz karı,» sözü oldu. Dışarıdaki rüzgârlı, kuru sonbahar havası, Martha Reganhart'ın sesine belirli bir canlılık getirmiş gibiydi. Başlangıçta fısıltıyla konuşmak gibi bir niyeti olmadığından, sözün sonunda basbayağı bağırır olmuştu. Kantinden beraber kaçmayı başarmış ve akşamın tatlı havası içinde Woodlawn'a birlikte yollanmıştık. «Bazı kadınlar da kaşınırmış! Söze bakın hele! İnsanın karıyı ayağının altına alıp çiğneyesi geliyor. Sizce de öyle değil mi? Aman yarabbi, sinirden öldürecek bu kadın beni! Çağdaş yazarların romanlarını okumazmış. Sular ille de klorlanmalıymış. Kızı, zencilerle nasıl evlenemiyorsa, ağabeyini de aynı nedenle öpemezmiş! Siz de duydunuz ya. Ama az daha önce gelmeliydiniz — bütün o güzelim yemek tariflerini kaçırdınız dostum. John'un tam altmış dil bildiğini — ama tabiî bunu biliyorsunuzdur. Yakın arkadaşları değilsiniz umarım... Yoksa siz de beni onların yakını mı sandınız? Orada otururken bunu düşündüm. Bu adam, beni onların dostu sanırsa ipe çeker beni, dedim kendi kendime. Hoş ben de çağdaş romanları pek okumam, ama karşı da çıkmam. Suyun klorlanması konusunda da kesin bir tavrım yoktur. Hem klorlama da ne demek? Beni yemeğe neden çağırdıklarını bile bilmiyorum... Yoo, biliyorum. Eh, ben şen dulum, Spigliano da folklora düşkün.»

«Yoksa asıldı mı size John?»

«Pek onun yapısına uygun düşmüyor, değil mi? Bu yaz kurslarına gittim. Bürosundaydık. Ben eğilmiş, İbsen'i sökmeye uğraşıyor-

dum. Birden John arkama geldi. Ellerini belime koydu. Yahut kalçalarıma. Ama daha ileri gitmedi. Bu olaydan sonra, karısıyle tanışmam gerektiğini düşünmüş olmalı. Herneyse, ne düşündüğünü bilemiyorum. Beni yemeğe çağırdı. Arada bir, evden kaçabilmek hoşuma gittiği için, geldim.»

«Peki, o gün ne oldu?»

«Saçmalamayın dedim, o kadar.»

«Ya John ne dedi?»

«Ateşli Latin ruhunu anlayamadığımdan söz etti. Sonra fırladı çıktı odadan. Çok özür dilerim. Bu kadın öylesine sinirime dokunuyor ki, insanlık adına ona karşı çıkmak için ağzımı bozmak geliyor içimden. John anlattığım kadar saçmalık etmedi. Aslına bakarsanız, o sınıfa gitmemem gerekirdi. Herneyse, dediğim gibi, arada bir evden çıkmak hoşuma gidiyor... Bu söylediklerim boyuna kendimi savunmak gibi mi oluyor? Yetişkin bir kadın için gece kurslarının ne anlam taşıdığını bilirsiniz. Daha çok para kazanabilmek için öğrenimlerini sürdürmek isterler. Ya da daha kültürlü olmaya heveslenirler. Benim amacım bambaşkaydı. Süslenip püsleniyor, topuklu pabuçları giyiyordum. Onun için zavallı John'u da fazla suçlamamak gerek. Ama bu akşam, o dedikodu sütunu kılıklı karısından özür dilemem mi gerekiyordu, yoksa büyük itiraflarda bulunalım diye mi bizi bir araya getirdi, anlayamadım. Kadın, John'un bütün yaz benden söz ettiğini söyledi. En iyi öğrencilerinden biriymişim, falan filân. Ben de ağırbaşlı davrandım yemek boyunca. Öyle değil miydim?»

«Sıkıntıdan patlayacak gibiydiniz.»

«Sahi mi? Değildim oysa. Bir süre sonra, bunun bir şaka olabileceğini de düşündüm. Erkeklerin vicdan hikâyelerini gel de anla... Çok mu yüksek sesle konuşuyorum? Öyleyse özür dilerim. Korkunç yorucu bir akşamdı. Siz sadece bir kadeh içtiniz. Ben tam iki buçuk saat o masada oturmak zorunda kaldım. Yine de fena oynamadım sayılır, ne dersiniz? Bir de zenciler konusunda dilimi tutabilseydim. Ama nasıl tutardım ki? Hoş, zaten ne deseniz kadının dinlediği yok. Ama siz gerçekten harikaydınız. Yani, ağırbaşlı olmayı iyi beceriyorsun doğrusu. Hattâ bir süre sonra, acaba o ta-

kımdan mısın diye aklımdan geçirdim. Ben Elliüçüncü sokakta oturuyorum. Buradan sapacağım.»

«Bir bira içer miydik?»

«Çocuklara bakan kız evine gidecek.»

«Çok oturmayız. Suyun klorlanmasını anlatırım.»

«Eğer bir şey anlatmak istiyorsan, John Spigliano'nun vicdanını anlat bana. Bayağı önemli bir şey, değil mi?» Elleri kalçasında, ağırlığını dengeleyerek bir an durdu. Topuklu pabuçlarla benim boyumdaydı. Yüzüme baktığı zaman gözlerimiz aynı düzeyde karşılaşıyordu. Martha Reganhart'tan ilk görüşte hoşlanmıştım. «Önce bana asıl, sonra da tut karınla birlikte yemeğe çağır,» dedi. «Kime neyi kanıtlamaya çalışıyordu acaba? Erkeklerin vicdanı diyordum az önce. Gerçekten anlamıyorum onları. Koyveremiyorlar kendilerini bir türlü. Eğer suçlu olduklarını biliyorlarsa neden orospu çocukluğundan vazgeçmezler? Yine terbiyesiz konuşuyorum. Kadınlar en azından bazı tatsız şeyleri yapmak zorunda olduklarını bilirler ve yaparlar. Erkekler ise hep kahraman olmak isterler. Soylu ve sorumlu kişiler olmayı dilerler. Ama bunu da bir türlü gerçekleştiremezler. Dediklerimi kabul ediyor musun, yoksa benimle alay mı ediyorsun?»

Bira içtik. Eve giderken Kenwood'da karşıdan karşıya geçirmek için elini tuttum. Kaldırıma çıktıktan sonra da bırakmadım. Martha'nın sözü, belimi büktü. «Basbayağı bir el işte,» dedi. Hemen, «Ben de sadece tutmuştum,» diye cevap verdim. Kimbark caddesiyle Elliüçüncü sokağın kesiştiği köşeye gelince durdu, «Şu ev bozuntularının beşincisi benimki. Kendim giderim artık,» dedi. «Beni burayadek getirdiğin için teşekkür ederim. Suyun klorlanmasını anlattığın için de. Mrs. Spigliano buna taraftar olduğu için, ben karşı çıkmak istiyorum, ama ne de olsa ben de bütün analar gibi meraklıyım. İyi geceler, Gabe.» Hoşgörülü bir insanım ve biri beni baştan çıkarmayı aklına koydu mu, bırakırım dilediğini yapsın. Martha Reganhart başını kaldırdı, aya baktı. Ona karşı beslediğim iyi niyete rağmen, hiç uzlaşıcı gibi görünmeyen çenesinin altında uzanan beyaz boynu gözümden kaçmadı. Hafifçe göğüs geçirdi. Göründüğü kadar iri yarı değildi.

«Belki bir akşam birlikte yemek yeriz,» dedim. «Spiglianolar'sız tabiî.»

Gözlerinde, bana gerçekten ilgilenmiş gibi görünen bir bakışla yüzüme baktı. Sonra birden resmîleşti, yabancılaşıverdi. «Çok naziksiniz. Belki bir akşam çıkarız,» dedi. Gülümsemesi bile kopukluğu ortadan kaldırmaya yetmiyordu. «Biliyorsunuz, geceleri çalışıyorum. Bu gece... bu gece başka. Bira için tekrar teşekkür ederim.» Tam yürüyüp gideceği sırada, «Ne olur bağışlayın beni. Eğer burnu büyük bir kadın gibi davrandımsa, az önce elimi tuttuğun içindi bu... Yani... yani buna bir anlam veremedim demek istiyorum.» Döndü. Hızla yürüdü. Kalçalarının ve baldırlarının ağırlığını kolaylıkla taşıyordu. Yürürken kırılıp dökülmüyor, boynunun kalınlığını, kalçalarının büyüklüğünü, omuzlarının genişliğini saklamaya çalışmıyordu. Sert adımlar atıyordu, ama erkeksi değildi. Sanırım bir yetmiş'in üzerindeki kadınlar, öteki kadınların düşünmek zorunda olmadıkları kararlara varmak durumundadırlar. Onlar için mutlak dinlenme diye bir şey olamaz ve muhtemelen el tutmayı, erkeğe sokulmayı da en iyi onlar bilirler. Martha Reganhart evinin merdivenlerinde birden kayboldu. Bir an düştü mü acaba diye meraklandım. Basamaklardan birine düşmüş bir şeyi almak için eğilmişti. Oyuncak bir bebeği omuzuna atarak eve girdi.

Gabe Wallach

Sadece iki dil bilir. Üstelik birini de ancak yarım yamalak konuşur. Belki de çekemediğinden John'u küçümser bir tavırdadır. Patronunun aksine, dengi dengine bir karısı yoktur. Sevgililerine gelince, içlerinden hiç birini gerçekten kendisine lâyık bulmamıştır. Davranışlarına göre hakkında varılan yargılardan daha iyi olduğuna inanır. Dostlarıyle, tanıdıklarıyle arası açıldığında hep kendisini suçlar, kötü davranmış olduğunu düşünür ve işin gerçeği ne olursa olsun kendisine karşı bu tavrı değişmez. Zengin, ama herhangi bir olağanüstü özelliği, ya da yeteneği olmayan bütün gençlerin tutulduğu hastalık onda da vardır: Kendi kendisiyle ne yapacağını bir türlü bilemez. O gençler gibi bunalımlar geçirdiği, melankoliye kapıldığı halde, bu acıların tadına onlar kadar vara-

maz (bu noktada da gerçek ve trajik değerini yaşar), çünkü talihli sayılması, haline şükredip çenesini kapaması gerektiğini düşünür. Kendisini umutsuz bir vaka olarak görse, belki yakasını sıyıracaktır. Oysa, iyi bir geliri vardır, imrenilecek kadar sağlıklıdır ve mutluluğun sadece peşinde koşulması değil, saçlarından yakalanıp yere çalınması gerektiğine inanır. Ne var ki, bütün bu inançları davranışlarını engellemez. Şansı yaver gitmişse, bu konuda kafa yorup kararlara varması gerekmez. Yine de iyimserliği ilke edinmiş biri için, fazlasıyle sinirli ve kararsızdır. Ola ki, mutluluk kalçasını kıvırarak ve de göz kırparak uçurumdan aşağı atıverse kendini, o da peşinden mi atlayacaktır?

Sabahtan başlayarak tam beş kez merdivenleri tırmanmış, Spigliano'nun odasının kapısına kadar gelmiş, sonra geriye, kendi odasına dönmüştü. Yemekte yine en azından beş kez konuşma fırsatı olmuştu. Aslına bakılırsa, Pat ne denli şanslı olduğunu anlatıp dururken, Gabe, hiç de hak etmeyen kişilerin boğazından sıcacık akan konyakları ve en az onlar kadar keyif çatmaya hak kazananların çektikleri hastalıkları, delinmiş pistonları, çirkin demir karyolaları düşünüp durmuştu. Yine de John Spigliano, ona bir öğretmen bulup bulmadığını yeniden sorduğunda başını sallamış, savuşup gitmişti. Martha Reganhart'la birlikte eve yürümesi —daha doğrusu kadının elini tutması— Libby Herz'in duygularını çelecek tek kadın olmadığını sezdirmişti Gabe'e. Bu, Martha Reganhart'ın bir saatlik beraberlikleri süresince Gabe'in aklını almış olması demek değildi kuşkusuz. Onu en azından kadın kadar duygulandıran ay ve yıldızlar olmuştu. Yine de kadından hoşlanmış; Martha'nın sesinde, vücudunda, sağlam yürüyüşünde, kendi duygularını oluşturacak bir dürüstlük, bir doğruluk bulmuştu. Belki Martha'da biraz anaç, biraz mütehakkim olma eğilimi vardı. Ama öyle idiyse gerçekten çeker giderdi Gabe. Sorun, Martha Reganhart'la evlenip evlenmemek değildi ya. Gabe'in kendi kendisine göstermek istediği tek şey, Herz'ler Chicago'ya gelseler bile, Gabe'in onlardan ayrı, kendine özgü ve hareketli bir yaşantı kurabileceğiydi. Martha Reganhart vardı örneğin, ve daha birçokları. Gabe'in kafasını kurcalayan, kendi yaşamını değiştirmek değil, onlarınkini değiştirmek-

ti. Herz'in Reading'de parasız pulsuz ve alabildiğine sıkıcı bir çevreye gömülmesini, buna da «yaşamak» demesini gözünün önüne getirmek kolaydı. Chicago'dan iletilecek bir haber, Herz'leri hayata sokmak için itici bir güç olabilirdi pekâlâ. Üniversitedeki görev, Herz için —bu arada karısı için de— her yönden iyi olurdu. Eğer durum böyleyse, ilk anda Paul'ün adını vermemek Gabe'e yaraşmayan bir davranıştı.

Gerçeğin, kafasında kurguladığı oranda bir siyah-beyaz kesinliğinde olmadığını bilmese, hemen telefona uzanacaktı eli. Gabe (belki şu ana kadar anlaşılmış bir gerçeği tekrarlayacağız burada) güçlü biri değildi. Kendini aldatmaya yatkındı. Bir iki ay düşünüp taşınmadan, ne yapacağını tasarlamadan harekete geçmezdi. Libby Herz'e âşık olabileceğini sanması için de nedenleri vardı. Libby Herz'in kendisine âşık olabileceğini sanması için de nedenleri vardı. Öyleyse kimin adına ve hangi amaçla iyilik etmeyi kurguluyordu?

Birinci sınıftan üç kişinin ödevlerini okudu, not verdi, kalktı banyo yaptı — ama sonunda telefon etti.

«Pat, John evde mi?»

Pat, kocasının dekanın yanma gittiğini söyledi. «Gabe, Mrs. Reganhart'tan hoşlandığını umarım. Onun kadar uzun boylu bir kadının kendine göre bir erkek bulması zor. Ama o akşam arkanızdan baktık da, John birbirinize pek yaraştığınızı söyledi. Hep topuksuz giymek zorunda. Çok uzun boylu bir kadın.»

«Çok hoş bir kadın. Pabuçlarına dikkat etmedim. John'a beni aramasını söyler misin lütfen?»

«Kocasından ayrılmış. Çocukları var. Onlara bakabilmek için garsonluk yapıyor — bütün bunların üstüne de gece kurslarına gidiyor. Çok beğeniyoruz onu.»

Yirmi dakika sonra telefon çaldığında, Gabe John'a Iowa'dan tanıdığı bir arkadaşın şimdilerde Pennsylvania'da öğretmenlik yaptığını ve anladığı kadarıyle işini bırakmak istediğini anlattı. «Adı Paul Herz,» diye tamamladı sözü.

«Herz mi? *Modern Filoloji* dergisinde bir yazısı yayımlandı mı bu yakınlarda?»

Gabe, «Bilmiyorum,» dedi. «Paul yazardır.»

«Yaratıcı bir yazar mı?»

«Romancı.»

«Ne yayınladı?»

«Şimdilik bir şey yayınladığını sanmıyorum. Kitabını yeni bitirmek üzereydi geçen yıl.»

John, «Öyleyse daha doktorasını yapmadı?» diye sordu.

«Her şey bitti de, sadece tezi kaldı — yani bu roman.»

«Yani —» Telefonun öteki ucundaki ses, bu kez Pat Spigliano'nun sesiydi. «Yani, doktora tezi için bilimsel yapıtlar yerine, roman yazmaya mı başladılar artık?»

Gabe, John karısına paralel telefonu kapatmasını söylesin diye sabırla bekledi.

«İlginç, değil mi?» Yine Pat'dı bu. «Sen James hakkında tez hazırladın sanıyordum.»

«Evet, öyle.»

«Demek, isteğe göre değişiyor. Bu seçme hakkı çok modern bir şey olmakla beraber, bana sorarsan Harvard geleneklere sıkı sıkıya bağlıdır. Biz de doktoranı neden Cambridge'de vermediğini merak ediyorduk. Demek özgür bir seçim içinde çalışmayı yeğledin...»

«John, orada mısın?»

«Buradayım, düşünüyorum.»

«Sen bilirsin, benden söylemesi.»

«Yardımına teşekkür ederim, Gabe. Ama bilirsin bu yazar takımıyle uğraşmanın belâsını.»

«Anlamadım.»

«Edebiyat konusunda fazlasıyle kişisel davranmaktan kurtulamazlar.»

«Ya.»

«Çoğu, gerçek bir eleştiri yapmayı beceremez. Yazmanın ne demek olduğunu anlamış bir yazara rastlamadım hiç.»

Gabe, Henry James'i örnek göstermenin, ya da başka bir şey anlatmaya çalışmanın anlamsız olacağını biliyordu.

Sadece, «Paul çok kafalı bir çocuktur,» dedi. «Mükemmel bir insandır.»

Gabe, hiç değilse dürüst hareket etmiş olmanın rahatlığında otururken, bir saat kadar sonra telefon yeniden çaldı.

«Bak, ne diyeceğim. Bu Paul Herz hemen gelebilir mi buraya? Yani, bir iki gün içinde?»

«Kendisine sormak gerek. İşinden ayrılıp ayrılamamasına bağlı bir şey.»

«Sen telefon eder misin?»

«Anlamadım.»

«Bizim adımıza telefon edip, çağırıver.»

Gabe, bu öneriden müthiş tedirgin olmuştu. «Sen arasan daha iyi olmaz mı, John? Yani, başkan olmak sıfatıyle?» dedi. «Sana adresini vereyim. Dur bir dakika.»

Telefonu masanın kenarından sallanır halde bıraktı. Kitaplığa gitti. *Bir Hanımın Portresi*'ni aldı. İçinde iki zarf vardı. Zarfın birini aldı, telefonun başına geldi. Üzerindeki adresi John Spigliano'ya okudu. Telefonu kapadıktan sonra mektubu okudu. Sonra koltuğa oturdu, öteki mektubu da okudu.

İKİNCİ BÖLÜM

PAUL LIBBY'Yİ SEVİYOR

1

BAŞARISIZLIĞA uğramış amcaları, dayıları vardı. Başarısız bir babası vardı. Ama onunki ticaret alanındaydı. Mr. Herz pek beceriksizce alım satım işleri yapıyor, sonunda meteliğe kurşun sıkıyordu. Dördüncü kez iflâsın eşiğinden döndüğünde —son iflâsı dondurulmuş besin maddeleri üzerineydi— elinde kalan topu topu müzmin bir sinüzitle, sıkışmaya başlayan kalbiydi. Kaşıkta erittiği Vicks buharını burnuna tutmak ve kalbi yorulmasın diye özel bir şezlong almak için bankanın kendisine ufak bir kredi açmasını sağlamaktan öte hiç bir atılıma girişmedi ve sonunu beklemeye başladı. Ama iflâsın da kendine göre bir düzen sırası vardı. Mutfakta ve yatakta gerginlik yaratmaktan evlaydı iflâs etmek. Bir erkek hakkında yargıya varabilmek için onun evdeki yaşamına bakmak gereklidir. Asher dayının belki sinüziti yoktu, ama harcanmış bir yaşamdı onunki: Hiç evlenmemişti. İlk bakışta bekâr olduğunu anlardınız: Pantalonlarınm dizleri çıkmış, ayakkabısının topuğu aşınmış gitmiş olurdu ve bilindiği kadarıyle tek bir kravatı vardı. Paul Herz'in annesi olan Asher dayının kızkardeşi, Asher'in çamaşırlarının ne halde olduğu, kokusundan belli, diye yakınırdı. Kadıncağız karlı bir kış akşamı, kardeşini ağzında bir kürdan parçasıyle Riker'in meyhanesinden çıkarken görmüştü. Riker'in meyhanesi ha! Bir Asher tutsun da Riker'in meyhanesine gitsin ha! Kadın bir haftа boyunca ağlaya ağlaya bir hal olmuştu.

Asher hayata bir dahi olarak başlamıştı. Mozart'ın Mozart çaldığı yaşta Asher de Mozart çalıyordu. On altı yaşındayken Sanat Öğrencileri Birliği'nde çıplak modellere poz verdiriyor, bunun karşılığında burs alıyordu. Modellerin çıplak kollarına, bacaklarına dokunup, onlara poz verdirmesine izin veriliyordu, yaşına göre bu denli gelişmişti zerafet duygusu. Karakalem resimlerini eve getirdiği zaman, bunlar özenle duvara asılıyordu. Annesi konu komşuya gösterip, «Bu tür resimlere bakınca insanın aklından hiç de kötülük geçmiyor,» diyordu. «Baksanıza, şu tombul tombul kızlara nasıl bir sanat havası veriyor.» Asher için eve bir piyano alındı, daha sonra da bir keman ve çello. Asher bütün bir yazı Louvre'da, kopya yaparak geçirdi. İlk siparişini on sekiz yaşındayken aldı — Mauritania'nın kaptanının portresi! Kaptan öleli çok oluyordu, onun yerine başka kaptanlar da gelip gitmişlerdi ama bu arada Asher'le evlenecek bir kız çıkmamıştı. Paul'ün babası, «Bu adam kızların yumuşacık olduklarını bilmez mi?» diye sorardı. Sarılıp kucaklaması ne güzel olur, bilmez miydi? Ömründe hiç öpmüş müydü acaba bir kızı? Yoksa — bu tarakta kesinlikle bezi yok muydu? Yoo, bütün derdi başka işlerin arasında buna da zaman ayırmayışıydı. Biraz fazlaca bilime vermişti kendini.

Ablası ve eniştesi, Asher'in karşısına bir genç kız çıkarmak gerektiğine karar verdiler. Asher'i yemeğe çağırdılar. Mr. Herz'in bürosundan da bir sekreter kız çağırdılar. Sonra öğretmenleri, yani Mrs. Herz'in meslekdaşlarını da çağırdılar. Bir başka seferinde taşradan gelme uzak bir akraba kızını çağırdılar. Hattâ bir seferinde de (Tanrı bütün ölmüşlerin taksiratını bağışlasın) Hıristiyan bir kızı, Yahudilerle düşüp kalkan bir kızı çağırdılar. Radyoyu açarlar, Asher dans etmez. İskambilleri çıkarırlar ortaya, Asher oyun oynamaz. Peki ama, bir adamın yoluna da nasıl kız çıkarırsın başka türlü? Yolu yok ki adamın! Ablasının gözlerini yaşarttıysa da, eniştesine «la havle» çektirdiyse de, Asher'in yazık olup gitmesinde suç asıl kendinindi.

Bir başka fiyasko da Jerry amcaydı. Evlenmesine evlenmişti, ama sadece yirmi beş yılcık sürmüştü evliliği. Sen tut bir kadınla çeyrek yüzyıl otur, sonra da kalk boşan. Hiç kimse acımadı Jerry'-

ye. Ne diye acısınlardı? Mount Kisco'da yeşillikler ortasında, duvarları çam kerestesiyle kaplı on iki odalı koca bir ev, dördü de birbirinden güzel dört kız — biri evli, ikisi üniversitede, dördüncüsü, Claire, lisede, bütün bunların üstüne prensesler gibi, kraliçeler gibi bir kadın. Bir kusuru, doksan kilo geliyormuş. Eh, ne yapalım? Hem Jerry, bunun değişmeyeceğini bilmiyor mu? Zifaf gecesinden tam yirmi beş yıl sonra, yatağı tıpkı o zamanki gibi göçürüyor diye kadın boşanır mı hiç? Neye üzülecekmişiz Jerry için? Neden yaptı bu işi, neden? Birine mi kapıldı dersiniz? Hayır, hayır, bütün mesele ne-derler-ona hah, psikanalizde bütün mesele. Psikanalisti ona yaptırttı bu işi. O orospu çocuğu! Dünyayı ne sanıyordu acaba? Kolay mıydı yaşamak? İnsan her aklına geleni yapabilir miydi? Bugün karını seviyorsun, ertesi gün karını sevmiyorsun, daha ertesi gün karına bayılıyorsun, daha daha ertesi gün karını görmeye bile dayanamıyorsun. İşte sonu böyle olur! Doktor şamata yapıyor diye, insan evini barkını dağıtır mı? Baba öldü mü, büyük bir felâkettir bu. Bizimki ölmeden dağıtıyor evini, yuvasını.

Jerry, karısını bıraktıktan iki yıl sonra, yirmi yedi yaşında bir kızla, yıllardır herkesin Asher için aradığı tipte bir kızla evlendi. «Ne yapıyor bu? Yine mi gidip iri yarı bir kadın buldu — Nesi var bu oğlanın? Hem de yirmi yedi yaşında — Ne olacak sanıyor, ha? Kadın kırkına geldi mi, bırak kırkı, otuz beşine geldi mi... Ne biçim iştir bu?»

«Öyleyse, ara onu Leonard, konuş. Böyle kendini yiyip duracağına ara onu. Kardeşindir. Konuşursun.»

«Bana ne? Ziyan edecekse kendi ömrünü ziyan edecek. O, beni arar mıydı? Yarın kriz geçirecek olsam, eli telefona gider mi?»

«Kalbinde bir şeycikler yok. Doktor daha yeni dinledi. Her tarafına baktı. Elektroya da baktı. Oradan her şey anlaşılıyor, Leonard. Senin elektron dümdüz çizgi gibi. Boşuna heyecanlanma, o zaman hastalanırsın işte!»

«Boşuna heyecanlandığım yok. Keyfime bakıyorum. İsterse gitsin, on yaşında kızla evlensin, kılımı bile kıpırdatmam. Selma ile evlendiği zaman dedim ona, değil mi? Jerry, daha bacağın boktan çıkmadı, kadın görmedin hiç, dedim. Jerry azıcık gez dolaş, Jerry

şöyle yap, Jerry böyle yap, Jerry bu kız çok iri yarı — böylesini mi istiyorsun? Dedim dedim de ne oldu? Al işte, şimdiki de at gibi karının biri. Neden hiç olmazsa beni arayıp da fikrimi sormaz? Dese ki, Lenny ne dersin bu işe? Lenny, acaba doğru mu yapıyorum? Ne gezer efendim, dünyada ondan akıllısı yok ki!»

Üç hafta sonra (daha sonraları «işte o gün» diye anılması âdet olmuştu) kız telefon etti. «Gitti! Kardeşiniz bırakıp kaçtı! Ne yaptım ben? Şimdi ben ne olacağım? Bütün bu gümüşler, yeni takımlar,» diye ağlıyordu kız. «Ne olur biriniz gelin. Bana yardım edin!»

«Leonard, ayağında terliklerle nereye böyle?»

«Gidiyorum! Deli mi bu herif? Çıldırdı mı?»

«Leonard, aralarına girme şimdi.»

«Nasıl girmezsin? Telefon çalıyor, kızın sinirleri perişan, tabiî araya girerim. Kız daha çocuk — çılgınca bir şey yapar. Ne bileyim.»

Mr. Herz kapıdan çıkar çıkmaz, karısının da sinirleri perişan hale geldi. Daha ılıklığını koruyan deri şezlonga yüzünü kapayıp ağlamaya başladı. Bir insanın kalbinin zayıf olduğunu en iyi kim bilirdi ki? Doktor mu, yoksa hastanın kendisi mi? Nasıl olur da, bir makine insana ağrın sızın yok diyebilirdi? Geceleri yatakta bir yanından bir yanına bile dönemiyordu. Kemikleri sızlıyordu adamcağızın. Bir sabah bakacaklardı ki, karısı uyanmış, Mr. Herz uyanmamış. Aman yarabbim! Aman yarabbim! Heyecanlanacak, üzülecek, hastalanacak, ölecekti! Mrs. Herz ağladı, ağladı. Sonunda kendini topladı, telefon rehberinden psikanalistin numarasını buldu, çevirdi. Doktor telefonu açınca, Mrs. Herz açtı ağzını, yumdu gözünü. «Seni gidi kahpenin dölü! Eltimin dünyasını kararttın, seni gidi orospu çocuğu! Kızın hiç bir eksiği yoktu, sen her şeyi mahvettin ahlâksız herif! İnsanların aklına ne olmaz şeyler sokuyorsun? Çocuk mu bu? Koskoca adam. Elli iki yaşında, saçı sakalı ağarmış adam, tutup kızlarla, çocuklarla evleniyor! Seni gidi ahlâksız, seni gidi namussuz!»

Yine de bir Noel günü oğulları Cornell'den gelip de, Libby DeWitt der demez, onu Jerry ile Asher'a havale ettiler. Ana baba iki nedenle gözyaşı döküyorlardı. Bir, oğullarının evlenme kararma üzü-

lüyorlardı; iki, kendi güçsüzlüklerine üzülüyorlardı. Ne sopadan, ne acı sözden anlamayan bir oğul yetiştirmişlerdi. Jerry ile Asher bütün mahvolmuşlukları, bütün bencillikleri, bütün aptallıkları içinde, bu felâketi ele almakta Mr. ve Mrs. Herz'den daha yetkili görünüyorlardı. Hattâ ana baba, oğulları ile dayı ve amca arasında bir yakınlık buluyorlar, bu da üzülmeleri için üçüncü bir neden oluyordu. Babası, yatakta elini sızlayan kaburgalarına bastırarak, «Umutlarımı nasıl da boşa çıkardı!» diye hayıflanıyordu. «Dinlemiyor beni. Kendi evimde sesimi mutfaktan helâya ulaştıramıyorum. Bu oğlan ömrü boyunca şuraya buraya «işe giriş fişi» doldurmaktan başka neye yaradı? Bu evde nerede bir parça kâğıt görürsen, bil ki bir işe, bir okula giriş fişidir. Yüzünü doğru dürüst gördüm mü bu oğlanın? Babasının sözünü dinlemeyi öğrendi mi hiç? Ne zaman arasan, kendisine torpil mektubu verecek birilerinin peşindedir. Ya dağdaki otele garson olmak için, ya depoda çalışmak için, ya burs almak için torpil mektubu arar durur. Bir kerecik olsun beni dinleseydi. Bir kerecik.»

Paul'ün annesi de ağlıyordu. Ama hiç değilse —bu onun lehine bir puandır— konuyu değiştirmeye çalışıyordu. Kocasının gözyaşından ıslanmış yüzünü okşayarak, «Burs almak onurlu bir şeydir,» diyordu. «Bundan gurur duymalıyız.»

«Onursa oğlana yarayacak bir onur, bundan bana ne? İnsan bir kerecik söz dinler, bir kerecik... Beş yıl sonra... Üstelik donmuş besin maddeleri işi zaten safsataydı... Şu, Birdseye denilen herif paraları ceplemekte ve benim oğlum, benim oğlum... Kız Katolik, hem de hastalıklı. On dokuz yaşına gelmiş, ömründe sağlıklı bir gün geçirmemiş...»

Anne, «Ah yavrum...» diye hıçkırıyordu. «Onun yaşındaki çocuklar daha konuşmayı söktürememişken, o, otomobilin kaç kilometre hızla gittiğini bilirdi. Ne oluyor benim yavruma?»

Asher telefon edip, Paul'ü şöyle bir hava almaya çağırdığında, Paul bu işin tamamen dışında olan birine kaba davranmak gereğini duymadı. Annesiyle babasının Asher'dan telefon etmesini istediklerini bildiği için dayısıyle birlikte çıktı. Bu iki çaresiz insanın

öngördüğü manevralara uymak zorunluluğunu duyan Asher'in durumunu kolaylaştırmak istiyordu. Paul, herkesin onurunu kurtarmak için dayısıyle buluştu. Üstelik, Asher'in kendisine yakınlık göstereceğini, hiç değil başının etini yemeyeceğini biliyordu. New York'ta, Chicago'da, Avrupa'da sanat öğrenimi görmüş, müzik bestelemiş, Üçüncü caddedeki meyhanelerden birinin çatı aralığında oturmayı seçmiş bir adamın değer ölçüleri, böyle birinin değer ölçüleri kuşkusuz müflis bir burjuva ile karısmınkilerden farklı olacaktı. Asher özgür bir insandı, belki biraz aşırılıkları, tuhaflıkları olan, ama özgür biriydi.

Buluştukları gün, rüzgârsız, soğuk bir gündü. Yan yana yürüdüler. Başları açık, suratları asık iki erkek. Biri dazlak. Ötekinin sık kıvırcık saçları ise kaşlarının hemen iki parmak üstünden başlıyor. Biri üşümemek için omuzlarını içine çekiyor, ötekinin omuzları yıllardır çökük. Bu duruş her ne kadar Asher'a düşünceli bir adam görünüşü veriyorsa da, sürekli akan ve ucunda hep ıslaklık bulunan burnu onu pek de düşünen adam yapmıyordu. Burnu, tıpkı elbiseleri ve yüz çizgileri gibi bir kusurdu. Biçimsiz kulak memeleri kulaklarını tuhaflaştırıyordu. Üstelik, kulak deliklerinden kıllar çıkıyordu. Asher, insanın derisinin üzerinde, uğraşılması, bakılması gereken şeyler olduğuna inanmazdı. Bir gün sabahtan akşama berberi, terziyi, ayakkabıcıyı, elbise temizleyicisini ve göz doktorunu dolaşsa adam kılığına girerdi. Gözlükleri gözlük olmaktan çıkmış, orasından burasından kâğıt klipsleri ve bantlarla tutturulmuştu.

Ama onun bu salla-patiliği Paul'ün canını sıkmıyordu. Asma köprüden geçen tramvayların gürültüsü kurşunî havayı yırtarken, Paul dayısının fısıltıyla konuşmasını duymak için ona eğiliyordu. «... ya... değil... insanlar... anan baban... efendim?» sözlerini seçebildi yalnızca. Asher, pardesüsünün kaldırılmış yakası içinde boynunu çevirdi, soran gözlerle yeğenine baktı.

«Affedersin, anlayamadım,» dedi Paul.

«Kötü insanlar değil, öyle değil mi?» Asher kafasını sallayarak burnunun ucuna gelen damlayı silkeledi.

«Değiller, biliyorum Asher.»

«Senin iyiliğini isterler. Öyle değil mi?»

«Kendi iyilikleri için.» Sokağın gürültüsünden Asher dediklerini duyamamış olabilirdi. Paul sözünü sürdürdü. «Benim iyiliğimi isteseler, mutlu olmamı isterler. Bu isteğime rıza gösterirler.»

«Onlar da buna can atarlar. Onlar da senin isteğine rıza göstermek isterler.» Asher eldivensiz ellerini ceplerinden çıkararak, sözünü vurgulamak isterce iki yana açtı.

«Öyleyse razı olsunlar,» dedi Paul.

Asher tırnaklarının arasına dolan boyaları temizliyordu. «Onlar beni de kutsamaya hazırlar. Herkesi de kutsamaya hazırlar. Herkese hayır dua etmek isterler. Kaç yaşındasın, Paul?»

«Yirmi bir.»

Asher ekşi yemiş gibi yüzünü buruşturarak, «Nedir öyleyse acelen?» diye sordu.

«Ne acelesi? Ne için acele?»

«Önünde kocaman, uzun, güzel bir ömür var. Öyle değil mi?»

Konuşma nereye yöneliyordu? Paul omuzunu silkerek, «İyi ama, ben âşığım,» dedi.

Asher, Paul'ü dirseğinden tutup çekerek, «Gel, şu gürültüden uzaklaşalım,» dedi. Karşıdan karşıya geçerlerken, yeğenini yanına çekti, uykulu gözlerini gözlüklerinin ardında aralayarak, «Ben de âşığım,» dedi.

«Sahi mi?»

«Tabiî ya.»

Paul kendini tutmaya çalışarak, «Bilmiyordum hiç,» dedi.

«Evet. Her çarşamba öğleden sonra stüdyoma geliyor. Bugün de gelecek. Hava kararınca evine dönüyor. Yirmi beşinde bir kız.» Her söylediğini çok eski geçmişten bir anı tazelercesine düşüne dura söylüyordu. Paul elinde olmayarak dayısının yalan söylediğinden kuşkulandı.

«Evli mi?» diye sordu.

«Dört yıldır tanıyorum. Her çarşamba... yaşamının en değerli şeyi bu... Evli tabiî. Çocuğu da var.» Asher cebinden cüzdanını çıkardı, içinden bir kız çocuğunun resmini alıp, Paul'e uzattı. «Pek can bir şey,» dedi.

«Evet, pek hoş.»

«Nasıl tatlı çocuk, görsen.» Resmi tekrar cüzdanına koyup kaldırdı. «Dinle beni, Paulie. Yığınla kadın sevdim. Örneğin, altı yıl, Çinli bir kadınla yaşadım. Değişik tiplerde, değişik kişiliklerde bir sürü kadın. Çeşit diye aklına ne gelirse, elimden geçti. Bu işte hiç de amatör sayılmam.»

«Hiç bilmiyordum bunu.»

«Neyi? Neyi bilmiyordun?»

«Örneğin, Çinliyi.»

«Tabiî annene açmadım bu işi. Avrupalı ya da Amerikalı olmayanlara karşı belirli bir ön yargısı vardır annenin.»

«Doğru.»

Asher birden, «Gebe mi?» diye sordu. «Yani, şu senin kız? Neden evlenmek istediğini anlamaya çalışıyorum.»

«Şimdi konu bana mı yöneldi?»

«Senin sevgililerine yöneldi,» dedi Asher. «Anlat bakalım şu hikâyeyi.»

«Babam söyledi sana kızın gebe olabileceğini, değil mi? Bu da onun nasıl anlayışsız olduğunu ortaya koymaya yetmiyor mu?»

«Onun anlayışlı olup olmaması seni üzmesin. Tabiî ki, mankafanın biri. Sen kızı becerdin mi?»

Konuşma aklından geçmeyen bir kanala girmişti. Paul, Libby ile yattığını bile inkâr etmeyi düşündü. Ama, Asher'in kendi deneyleri konusunda yanlış yargıya varmaması için, onurun dışında başka nedenler de vardı. Böyle ayaz bir günde baba öğüdü dinlemek için gelmemişti buraya. «El değmemiş değil, ama gebe de değil,» dedi.

«El değmişliği senden mi, senden önce mi?»

«Benden.»

«İş anlaşıldı şimdi. Bunun için önündeki bütün fırsatları tepiyorsun demek? Böyle bir iş yaptım diye kendini bağlayacaksın demek? Peki, bu kirlettiğin kızı nasıl geçindireceksin?»

«Asher, sen ne söylüyorsun?»

«Para diyorum. Geçinmek diyorum. Yaşamak diyorum.»

«Babam gibi konuşmaya başladın.»

«Senin kulağın iyi duymuyor. Ben dünyanın öbür ucundayım, evlât. Duyduğuma göre kız biraz marizmiş.»

«Nezle oluyor Asher, hepsi bu. Annemler onu iki kez gördüler, ikisinde de nezleydi. Kış, hava soğuk, o da insan...»

Asher, «Burun damlası da para ister,» diye anlatmaya koyuldu. «Kâğıt mendil servet götürür, yani seninle benim gibi yoksullar için demek istiyorum. Boynuna taş bağlayıp, kendini denize mi atacaksın? İnsan ömür boyu âşık olur. Evet, bir ömür boyu hep âşık olur. İstersen, git tahta bacaklı bir kadın bul. Vız gelir bana. İş kızın nezle olmasında değil, Paulie. Prensip meselesi bu. Yirmi bir yaşındasın. Kızın bir çentik kanını akıttın diye, dünyada ondan başka kadın yok sanıyorsun. Ama bir iş becerdin diye, birtakım yükümlülükler duymanın gereği yok, anlıyor musun? Sen olmasan, bir başkası becerecekti nasılsa. Biraz gönül eğlendirdin diye, kendini ömür boyu bağlamanın anlamı yok. Evlenmeyi sen mi istiyorsun, kız mı?»

«İkimiz de istiyoruz. Ortaklaşa karar verdik.» Paul öfkesini göstermemek için kendini zor tutuyordu.

«Hanginiz daha ağır bastı bu ortak kararda?»

«İkimiz de dedim ya.»

«Peki bu kız kaç yaşında ki, sana ve hayata böylesine ayak uydurabiliyor?»

«On dokuz.»

«On dokuz yaşında, üstelik Katolik. Pes doğrusu!»

«Asher, senden beklemezdim bunu.»

«Peki, ne yapmamı istiyorsun? Yalan mı söyleyeyim sana? Kafası seninkine yatkın olanlarla mı konuşursun sadece?»

Paul, «Benim fikrimde olmayabilirsin. Ama neden bu denli aşırılığa vardırıyorsun işi?» diye sordu.

«Hangi aşırılığa? Sen diyorsun ki, ille de Hıristiyan kızı isterim. Bilmediğim bir şey mi söylediğini sanıyorsun? Ben de tıpkı senin gibiyim, Paulie. Ben aynen senim. Yahudi kızları adamın iliğini kemiğini sömürür. Arkadaşlarımı görmüyor muyum? Karıları, merdivenli evde oturamazlarmış. Hizmetçisiz yapamazlarmış. Tatile gitmek isterlermiş, hem de bir Ağustosta, bir de Ocakta. Kocaları

kendileriyle evlenmeden önce bir başkasıyle yattı diye başının etini yerler. Evlenmeden önceki geniş görüşlülükleri gidiverir. Bir cuma akşamı eve dönersin ki, mumlar da yakılmış. İşte o zaman gerçekten eve döndüğün dank eder kafana. Seni suçladığımı sanma, Paul. Sadece işin esasını araştırmaya çalışıyorum.»

«İşin esasına inmek demek, pisliğini kurcalamak demek değildir. Nasıl konuşabilirsin böyle? Kızı tanımıyorsun bile. Hiç görmedin bile.»

«Cebimde resmini taşıdığım çocuğu da görmedim. Ama, çocuk denen şeyi bildiğim için, bunu da değerlendirebiliyorum. Bu kız, senin kafanın almayacağı bir tarzda yetişmiş. Ailesi ola ki şu anda sana lânet okuyor. Doğru mu söylüyorum?»

«Benimkilerin ona lânet okuması gibi. Aynı kafa yapısı, aynı mantık.»

«Bedduaların sonu mutluluğa mı varır sanıyorsun? Bu kadar düşman kazanmak iyi mi olur, sanıyorsun? Kızla yatakta cilveleşmek, sabah uyandığında kızın elini oranda bulmak yeter mi sanıyorsun? Bu neyi çözer Paulie, fişeği attıktan sonra neyi çözer, ha?»

«Aman yarabbi, Asher ne pis konuşuyorsun böyle!»

«Erkek erkeğe konuşuyoruz. Bağırıp çağırma hemen. Biliyorum, pek hoş biri değilim.»

«Pekâlâ Asher, erkek erkeğe konuşalım. Eğer erkeksen, eğer insansan, neden aşktan söz etmiyorsun? Ben, Libby'yi seviyorum. İşte apaçık söylüyorum, belki senin kadar süsleyip püslemesini beceremiyorum sözlerimi, ama açık konuşuyorum. Ben, Libby'yi seviyorum. Canlı, tatlı, duygulu bir kız. O, senin tersine, çok hoş biri.»

«Demek bu senin hoşuna gidiyor, ha?»

«Evet.»

«Hoş olmak boktan bir şeydir.»

«Libby bir kadındır, Asher, böyle düşün. Dinle beni. Libby bir kadındır ve bir kadın gibi davranır. Onunla beraber olmak, onunla beraber yaşamak istiyorum.»

«Sana yaşama diyen yok.»

«Ben de öyle yapıyorum. Onunla evleniyorum.»

Asher, «Sen hep kısır döngüde düşünüyorsun işi. Bense her şeye kuşkuyle bakıyorum. Bu kötü, ama seninki daha beter. Evlilik, aşkı öldürür. Şöyle bir çevrene göz at, birbirlerini seven çiftlere bak. Say bakalım. Ben gözlerimi yumup bekleyeceğim. Sen söyle, kaç tane birbirini seven karı koca vardır?» Gözlüklerini çıkardı, hohladı, cebinden çıkardığı bir bez parçasına sildi. Gözlerinin altı soğuktan yaşarmıştı. Gözlüğü yeniden kocaman kulaklarına yerleştirerek, «Kaç kişi?» diye sordu. Windsor Dükü ile Düşesinin dışında kaç kişi gösterebilirsin Paulie? Kızı öp, sıkıştır, yat ama tanrı aşkına, benim hatırım için, bir yıl bekle. Sen sanatçı yapıda bir insansın. Yaşamı gözlemleyebilirsin. Yeteneklerini öldürmek neye? Üzüntüden kendini yiyip bitireceksin. Sokaklarda kıvrılıp öleceksin. Gün gelecek başka kadınlar aklını çelecek. Bedeninle vicdanın öldüresiye çatışacaklar. Sanatçılar ve sanatçı yaradılışta olanlar yalnız yaşamalıdır. Eğer bir yıl bekler, bir yılın sonunda aynı isteği duyarsan o zaman git as kendini, kimsenin yapacak bir şeyi yoktur. Bir yıl beklemeni istemek çok mu?»

Paul, kendisine haksızlık edilmiş birinin sabırlılığı içinde, «Okulu bitiriyorum, Asher,» dedi. «O, gelecek yıl bitirecek. Bu denli saygısız baktığınız kız da bir yıl sonra okulu bitirecek. Ben, Ithaca'dan ayrılınca, o bir yıl daha orada kalacak. Suçluluk duyduğum için, kirlettiğim bu kızla evlenmek istiyorum. İş bu denli basit.»

«Tastamam öyle.»

«Asher, Asher! Çekip gidersem onu kaybederim. Biter her şey.»

«Ben senin yerinde olsam, bir sonu engellemeye kalkışmazdım.»

«Asher, ben sona ermesini istemiyorum ki. Bu, senin için bir anlam taşımıyor mu?»

«Sen tarih dersi okumadın mı? Hiç bir şey öğrenmedin mi?» Burnunun ucundaki damlayı koluna sildi, yüzüne sıvaştırdı. İşin şaşılacak yanı, Asher Buckner'in öfkeli görünmesiydi. Yutkundu. Sanki saatlerdir ağlıyormuş gibi bir hali vardı. «Dayına kulak ver. Bin türlü şey geçer insanın başından. Kendini olaylara kaptırma. Seni etkilemesinler. Yoksa, ölümün sefalet içinde olur oğlum. Ne olmak niyetindesin? Deney küpü mü? Yaşamı iki ucundan tıpalayamazsın. Bırak geldiğince akıp gitsin. Bekle, gör ve zamanında

elini çekmesini öğren. Yapışma! Evlilik dediğin nedir ki? Üzüntünün, sıkıntının tatsız bir biçiminden, iğrenç bir hırstan başka nedir ki? Paulie, geçinmek için ne yapıyorum, biliyor musun? Sendikalardaki, giyim ticaretindeki gangsterlerin, ufak çapta hırsızların, soyguncuların resmini yapıyorum. Yanlarına avenelerini de toplayıp geliyorlar. Ben şeflerinin resmini yaparken, yerlere oturup mandalina yiyor, çekirdeklerini oraya buraya atıyor ve yaptıklarımla alay ediyorlar. Bunlar zengin adamlar, bense kıçı yamalı bir bohem. Onlar büyük adam, bense hiç. Pekâlâ, öyle olsun. Ben kabul ediyorum bunu. Şefin suratı sivilceli, siğilli oluyor. Resimde sivilcesiz yapıyorum. Gözleri kan çanağı gibi oluyor. Ben güvercin kanatları yüklüyorum bakışlarına. Adam gidiyor, karısını gönderiyor. Tahta göğüslü karısının sutyenini dolduruyorum. Kırışıkları, göz altındaki sarkmaları, sivilceleri, gevşemiş gözenekleri yok ediyorum. Sadece kaymak gibi tenler, elma gibi yanaklar sunuyorum onlara. Ben dünyanın en büyük ressamı olmak istemiyorum. Güzellik yaratayım, dinsel bir yaratıcılığım olsun demiyorum. Ben, deneylerimi şişeleyip saklayayım demiyorum. Her gelen akıp geçsin istiyorum. Dünyanın bana verdiği kalıba girmeye hazırım. Gerisini boşver. Gel, sana içki ısmarlayayım. Yürünecek hava yok bugün. Donacaksın.»

Madison caddesiyle Bowery sokağının kesişip kucaklaştığı köşedeki meyhanede, saçlarını sıkı sıkıya yatırmış, üzerine sımsıkı ceket giymiş sarhoş bir delikanlı, kolunu yetmişinde bir alkoliğin —birinin anası olmalı— boynuna dolamıştı. Delikanlı başı göğsüne düşerek, «Dünyada yeniden kazanılmayacak hiç bir şey yoktur,» diyordu yaşlı kadına. «Hiç bir şey. Geri dönsen, yeniden başlasan, sen de şaşarsın...»

Kadın, başını olmaz gibilerden sallıyordu. «Ah, ne olduğunu bilmezsin, gece gündüz aynı şeyi dinlemenin... Bilmezsin sen.»

Dayı ile yeğen, viskilerini yudumluyor ve hiç konuşmuyorlardı. Asher, saatine baktı. Sonra dişlerinin arasından ıslık çalmaya başladı. Paul'ün gözünde, dayısı da yan masadaki yaşlı kadın kadar tükenmişti. Bu sevgili hikâyesi uydurma mıydı? Asher'ın ağzı kokardı. Yirmi beşinde bir kız aldırmaz mıydı buna? Dayısının solan

çiçek gibi buruşan tenine dudaklarını sürmüş bir Çinli olmuş muydu gerçekten? Asher şaşırtmıştı Paul'ü. Hiç de sandığı gibi içine kapanmış keşiş değildi demek. Demek her şeyden —aileden, yiyecekten, giyim kuşamdan— elini eteğini çekmesi, sanatı adına değildi. Sanatı filân da kalmamıştı. İki ucu da tıpasız bir cam boru gibiydi. Bir iletici. Peki ne demek oluyordu bu — korkaklık mı, yiğitlik mi?

Paul, yirmi bir yaş için fazla ciddiydi. Aklına bir şeyi taktı mı, ondan vazgeçmesi zordu. Libby'yi bırakmanın bir anlamı olup olmayacağını düşünüyordu. Paul, amacı kollayan biriydi. Eylülde açılacak okul için Ocak ayında burs almaya başvurma alışkanlığı, onu nedenlerle sonuçlar arasında sağlam bağ kurmaya yöneltmiş, kararlarından kolay caymaz hale getirmişti. Evlenme tasarısının ailesine başkaldırmaktan, basit bir cinsel dürtüden ibaret olmadığını biliyordu. Yeni yetmelik döneminde dağ otellerinde garsonluk yaparken, kocaları şehirde kalmış kadınlarla dullardan cabadan bahşişler almıştı. Kadınlar onun altında yatarlarken, saçlarını okşamışlar, «Ah, ne güzel, ne ciddî çocuksun. Büyük adam olursun sen. Geleceğinden hiç kuşkum yok,» demişlerdi. Ailesine gelince, şu anda onlara baş kaldırması diye bir şey söz konusu olamazdı. Daha doğduğu andan baş kaldırmış ve çocukluğundan bu yana kendi bayrağı altında bağımsız yaşamıştı. Onun bağımsızlık anlayışı kimsenin yakınmasına yol açacak biçimde de olmamıştı. Örneğin, hiç kimse, ona odasına çekilip ders çalışsın diye bağırıp çağırmak zorunda kalmamıştı. Sınıflarını hep pekiyi ile geçmiş, başı hiç belâya girmemişti. Babası kendi başarısızlıklarından tedirgin oluyorsa, bunun nedeni, oğlunun bu başarısızlıkları başına kakıp ona hakaret etmesi değildi. Çocuk daha minikliğinde babasından bir şey beklememeyi öğrenmiş ve salt babası olduğu için ona saygı duymuştu. Daha yedi yaşındayken bile, bir kelimenin nasıl yazılacağını sökemezse, babasına soracağına, gider sözlüğe bakardı. Annesi gizliden gizliye bu tavırdan ürktüğü halde, bununla gurur duyduğunu söyler dururdu. Annesi öğretmen okulunu bitirmişti. Aritmetik öğretmeniydi. Oğluna bölmelerde, çarpmalarda yardım edebilirdi. Oysa, Paul, her şeyi kendi yapardı, kesirlileri bile. Paul bir yaşından dört

yaşına gelenedek, babası tuhafiyecilikte iflâs etmişti. Dört yaşından altı yaşına kadar olan dönemde hırdavatçılıkta, altı ile on yaşları arasında emlâkçilikte, on birle on iki arasında —ki asıl bellerini büken bu olmuştu— dondurulmuş besinlerde iflâs etmişti. Alacaklıların kapıyı aşındırdıkları bir gün, donmuş ravent kökü yüklü kamyonuna atlamış, düşünmek, kafasını toplamak için Long Island'a gitmişti. Mineola'dan az önce kamyonun soğutma tertibatı bozulmuş ve Paul'ün babası eve bir sıfır olarak, mahvolmuş bir adam olarak dönmüştü. Yaşlandığı şu dönemde, arada bir kalkıyor, eski bir arkadaşının evinden kiraları topluyordu.

Paul bütün bu bonolar, iflâslar ve şaşkınlık arasında okumayı, yazmayı, aklını ve hepsinin ötesinde iradesini kullanmayı öğrenmişti. Libby Herz'i bile, tanıştıkları zaman sahip olmadığı bir ciddiyete zorlamıştı. Aslında bunu öylesine başarmıştı ki, evlenmeyi ilk isteyen, kız olmuştu. Bu, Asher'ı ilgilendirmese de, gerçek böyleydi. Paul'den sonra nasıl, hangi yüzle giderdi başkalarına?

Ancak, Paul'ün karar vermesi, böylesine basit, duygudan kopuk, zorunluluk değildi. Eğer bir zorunluluk, bir yükümlülük söz konusu ise, bu Libby'ye değil, kendisine karşı bir yükümlülüktü. Libby ile, onu daha üstün bir kadın haline getirmek için değil, kendini daha üstün bir erkek haline getirmek için evlenecekti. Bu güçsüzlük, çekicilik, doğallık, sevecenlik karışımı yaratığı yanında bulundurmakla, sürekli kendini yenilemeye çalışacak, iyi yöndeki eğilimlerini güçlendirecekti. Kendisi için yaptıklarını değerli gördüğü ölçüde, bir başkasına değer vererek, onun için de bir şeyler yapacaktı. Hiç kuşkusuz, bu, ödev ve sevginin (Asher'ın ağzını kapatmak için ihtirasın da) kaynaştığı aşk demekti.

Asher, «Paulie, ben gitmek zorundayım,» dedi. «Önce bir tuvalete gideyim.» Birkaç dakika sonra, ellerini ceketine kurulayarak tuvaletten çıktı. «İstersen benimle gel. Patricia Ann'ı tanıştırmak istiyorum sana. Bize çay yapar. O konuda da bir daha ağzımı açmam. Sana kendi kişisel felsefemi aşılayamayacağım kadar akıllısın. Bir iki saatliğine bize gel. Ben ellimi aştım, sonum yaklaştı artık. Duyduğun her duyguyu binle çarp, işte ben çoğunlukla bunu yaşıyorum. Bu biraz biliyor beni. İnsan kırkına gelinceyedek, kötü

duyarlılıklara saplandığını sanıyor — sonra bir bakıyorsun ki, gelecekte göreceklerinin yanında bunlar hiç kalıyor. Sana yaşlı adam öğüdü verecek değilim. Sadece, bu iş tek senin başına geldi sanma diyorum. Şu, yanında oturan paçavraya bak — onun yanlışlarını düşün.» Bunları söylerken sesini alçaltmak gereğini duymuyordu. «Yanlışları, tahtakurusu gibi dört yanını sarmış. Paulie, sana başımdan geçenleri anlatacak, kendimden örnekler verecek değilim. Sadece beklesen diyorum.»

Otobüs biletlerini Asher aldı. Biletçinin eline otuz tane bir peni sıkıştırdı. Biletçi, «Ne o, açıkgözlük mü yapıyorsun?» diye sordu. Asher, «Peni de paradır. Kes sesini de yolumuza bakalım,» dedi. Canı sıkılmış bir hali vardı.

Annesi öldüğünde, Asher annesinin bütün çiçek saksılarını almış, Manhattan'daki kendi evine taşımıştı. Annesinin hastalığı süresince, Asher iki yıl her gün Brooklyn'e taşınmış, çiçekleri sulamıştı. Kadıncağız, kendisine bakmaya gelen hastabakıcının Yahudi aleyhtarı olduğunu, bu yüzden de çiçeklere ya fazla su verip çürüteceğini, ya kurutacağını söyleyip duruyordu. Çiçeklerin bir kısmı artık Asher'ın boyunu bile aşmıştı. Odanın üç duvarı boyunca dizilen saksıların ağırlığı kırk kiloyu buluyordu. Odadaki eşyayı tanımlamaya söz yetmezdi. Stüdyonun ön tarafını kaplayan tavana kadar pencerelerin önünde Asher'ın tuvali dururdu. Pencerenin hemen dışından da asma tren geçerdi. Dayı ile yeğen eve gelinceyedek sıra sıra meyhanelerin önünden geçmişlerdi. Meyhanelerin hepsi de aylaklarla doluydu.

Paul ile dayısı odaya girdiklerinde, Patricia Ann, Asher'ın eski bir külotuyle sevgilisinin çiçeklerinin tozunu alıyordu. Onları görür görmez toz bezini divandaki yastığın altına tıktı.

Asher, «Zararı yok,» dedi. Sonra tanıştırdı. «Patricia Ann Keller. Yeğenim, Paul Herz.»

Kız, Paul'ün elini sıktı. «Asher'ın akrabaları olduğunu hiç bilmiyordum,» dedi. «Ona ne diyorsunuz? Asher Dayı mı?» Bu sözü söyler söylemez gülmeye başladı. Gülüşü sanki doğrudan kemiklerini ilgilendiren bir olaymış gibi her yanı sarsılıyordu. Libby'den daha uzun, daha iri değildi. Ayağındaki altın rengi bale pabuçları haşarı

erkeksi bir kız çocuğununkiler gibi yan basılmıştı. Etekliği ile kazağı, bedeninin yuvarlak çizgileri ve diriliği konusunda bakanda hiç kuşku bırakmıyordu. Sıradan kişilerin kalçalarındaki hafif toparlaklık, bu kızda top güllesi gibi bir yuvarlanma meydana getiriyordu. Neredeyse omuzlarının hizasında olan göğüsleri de madenî toplara benziyordu. Yüzü pek çekici değildi, liseli kız havasındaydı. Güleç ağzı, ufacık çenesi, mavi boncuğa benzeyen gözleri, üzerindeki çillerin ağırlığını kaldıramayacakmış gibi duran ufak burnu ona çocuksu bir hava veriyordu. Saçları dalga dalga omuzlarına dökülüyordu.

Asher, devetabanı yaprağını parmağıyle yoklayıp tozuna baktıktan sonra, gıcırdayan deri koltuğa oturdu, pabuçlarını çıkardı. Gözlüklerini de sol pabucunun içine atıp, işaret parmağı ile baş parmağını gözlerine bastırdı. Ağzı açıktı. Paul onun dilini görebiliyordu. Asher yorgun bir tavırla, «Çay yapıver sevgilim,» dedi.

Paul, ne hımbıl adam, ne içi geçmiş kart zampara diye aklından geçirdi. Kim bilir bunca yıldır, kaç sevgili şu devetabanının tozunu almış, kaç sevgili çayını ayağına getirmişti? Neden gelirlerdi ki? Onları buraya çeken neydi — çiçekler mi? Çarşamba akşamları kadınlar gittikten sonra, Asher'ın yüreğinden boğazına, ağzına kusmuk gibi yükselen duygular neydi?

Patricia Ann, Paul'e çay getirdi. «Üniversiteye mi gidiyorsunuz?» diye sordu.

«Evet.»

«Aşağı yukarı on yıl oluyor. Belki daha fazla.» Asher'ın da çayını getirdi. Asher, fincanı ayağının dibine bırakmasını işaret etti. Kız, «Başın mı ağrıyor canım?» diye sordu.

«Hımın.»

Kız, «Çiçekler çok tozlanmış,» dedi.

«Peki.»

Kız, Paul'e döndü. «Pencereler açık olunca içeri toz yağıyor,» dedi.

Asher kabalıktan çok, uykulu bir tavırla, «Soluk almadan oturacak değilim ya,» dedi. Kız yanından uzaklaştı.

Uzunca bir süre sustular.

Sonra, Patricia Ann, terliklerini göstererek, «Yanınıza böyle çıktığım için kusura bakmayın,» dedi. Asher'ın tuvalinin yanındaki tabureye oturdu, yerden pabuçlarını alarak, «İsterseniz bunları giyeyim,» dedi.

Paul, «Yoo, böyle iyi,» diye cevap verdi.

Kız içini çekerek, «Peki,» dedi.

Asher bir şeyler mırıldandı. Sonra yine bir şeyler sayıkladı uykusunda. Hava karardıkça karardı. Asher odanın karanlığında seçilmez oldu.

Patricia Ann, «Dışarısı soğuk,» dedi. «Pencereden içeri buz gibi üflüyor. Hâlâ soğuk mu?»

Paul, «Çok soğuk,» dedi.

«Hangi üniversitedesiniz?» diye sordu kız.

«Cornell.»

«Yaa. Kaliforniya'da demek.»

Paul, «Hayır, New York'ta,» dedi.

«Sahi mi?»

«New York *eyaletinde* yani.»

«Yaaa.» Kız yeniden gülmeye başladı. Neşesiz, yüksek sesli, gergin bir gülüştü.

Paul gördüklerine inanamıyordu. Kendisi de belirli bir gerginliği yaşıyordu. Dayısı adına utanıyor, kıza da acıyordu. Kız bacak bacak üstüne attı, sonra bacaklarını indirdi, bu sefer öteki bacağını bu bacağının üstüne attı. Tırnaklarına baktı. Sonra yeniden tek tek baktı. En sonunda şeytan tırnaklarıyle ilgili bir trajediye boyun eğiyormuşcasına omuzlarını silkti. Pencerenin dışından, asma tren tam beş kez turladı ve bu süre içinde kimse konuşmadı. Paul'ün merakı, sonunda inanmazlığının kurbanı oldu gitti. Asher ona ne göstermek istemişti, neyi görmesini istemişti? Bir özlemi mi vardı? Erkeklerin düşlediği mutluluk, esenlik, huzur bu muydu? Paul, aşağılık şeylerin, hırsların, özlemlerin, üzüntülerin bir çeşit inkârına mı tanık oluyordu şu anda? Bu, insanın harcanıp gitmesi miydi, değil miydi? Evet, bu insanın ziyan olması demekti, harcanması demekti. Dayısının durumu Paul'ün yüreğine sancılar getirdi. Dayısını çevreleyen derbederlik, bu derbederliğin getirdiği sefil gö-

rüntü, Paul'ün kendine olan inancını sarstı birden. Kendi yaşamının yanlışa sürüklenmesi endişesinde korkuyu solukladı. Daha güvenli, daha doğru bir yol tutup tutamayacağını düşündü... hiç değil daha bir süre. Yine Prospect Park'ta kelebek avlamaya çıkamaz mıydı? Ebbets Field'deki çağlayanları seyredemez miydi? South Falsburg'taki güneşten yanmış hanımların birinden inip birine binemez miydi daha bir süre? Çalışkan Paul, umutlu Paul, meteliksiz Paul — odasında oturup burş komitesine dokunaklı mektuplar yazamaz, iyi çalışacağına, sekiz yüz dolarlık bursa lâyık olacağına söz veremez miydi? Hayır! Kesinlikle hayır! Artık çocuk olmaktan bıkmış usanmıştı. Asher işte bunun için acınacak durumdaydı. Ellisine gelmiş, kafasında saç kalmamıştı, ama Eton üniversitesi ceketini sırtından bir türlü çıkaramamıştı. Asher, yetişkin bir erkek olarak dünyayı göğüsleyemezdi. Hiç bir zaman bir karısı olamazdı, sadece baş belâları olurdu. Ödülleri ceza, cezaları ödül sanırdı. Bu yüzden de yaşamdan elini eteğini çeker kaçardı. Tabiî yaşam da ondan elini eteğini çekerdi. İşte şu haline bakındı hele: İki ucu açık bir boru, bir çöp tenekesi, yakası açılmadık sözlerle ve pişmanlıklarla dolu bir çöp tenekesi. Paul, Asher'ın pişmanlık duymayacağına inanmıyordu. Buna inansa dünya görüşü altüst olurdu.

Bir ışık yandı. Patricia Ann saatine, sonra da Asher'ına baktı. Yavaşça içini çekti. Yeğene dönüp gülümsemek istedi, ama sadece sabırsızlık, usanmışlık ve yitiklik vardı anlatımında. Çarşamba öğleden sonrası elinden gidiyordu... gidiyordu...

«Saatiniz kaç?» diye sordu.

Paul'ün içtenliği, iyi yürekliliği kıza ulaştı. «Ben artık gitsem,» dedi.

Daha sözünü tamamlamadan kız kapıyı açmıştı bile.

Paul, «Tanıştığımıza sevindim,» dedi. «Uyandırmayın onu.»

Kız fısıltıyla, «Bugünedek Asher'ın ailesinden kimseyle tanışmamıştım,» diyerek köşede kıvrılmış uyuyan adama sevgiyle baktı. «Tanıştığımıza sevindim.» Paul'ün elini sıktı. «Asher mükemmel bir ressam. Ömrümde gördüğüm en mükemmel insan. O, kimselere benzemez,» dedi.

«Bilirim,» dedi Paul. «Ben de çok severim Asher'ı.»

«Ben de.» Sonra, «Sanattan çok hoşlanır mısınız?» diye sordu.

«Evet.»

«Benim resmimi yapıyor. Biliyor musunuz? Şey için... yıldönümümüz için. Gerçekten meraklı mısınız sanata?»

«Evet.»

«Sanata meraklıysanız, utanmazsınız herhalde...»

«Anlayamadım.»

«Görmek ister misiniz? Resmimi yani. Beşinci yıldönümümüz.»

«İsterseniz görürüm tabiî...»

Kız parmaklarının ucuna basarak taburenin arkasındaki köşeye geçti. «Burada,» diyerek Paul'e kendisini izlemesini işaret etti. Duvara dayalı tuvalleri araştırdı, içlerinden birini çekti. Önce kendisi baktı resme. Sonra, biraz da kararsızlık içinde, resmi sehpaya yerleştirdi ve üzerindeki lâmbayı yaktı.

Hemen, «Daha bitmedi,» dedi. Sonra güldü. Sonra omuzlarını silkti. Sonra alabildiğine ciddileşti. «Beğendiniz mi?»

Resim, Asher'in orijinal buluşu değildi. Resimdeki kadın, çıplak olarak bir divana uzanmıştı. Bir eli başının altında, öteki eli yanındaydı. Ne var ki, aynı pozda resmi yapılmış öteki kadınların tersine, Patricia Ann kendini koyverip yatmamıştı. Sanki kapının vurulduğunu duymuş da, yerinden fırlayıp elbisesini üstüne takıverecekmiş gibi bir hali vardı. Yanına uzanan eli, yumruk yapılmıştı. Dizlerini sıkı sıkıya birleştirmiş, aralarına girilmesini engeller bir havaya bürünmüştü. «Hiç bir Zevk Almayan ve Vermeyen Kadın» tablosu.

«Bitti mi?» Paul'ün aklına bundan başka söz gelmedi.

«Sanırım biraz daha renklendirecek,» Oysa, Asher, kızın rengini tam bulmuştu. Metresinin derinliğini ve tonlarını iyi biliyordu. «Güzel, değil mi?» Kız, üniversiteli delikanlıya bu soruyu sordu, ama cevap beklemedi. «Bir zamanlar kız arkadaşlarımla birlikte bir teyp doldurmuştuk. Şarkılar söylemiştik. Sonra dinleyince, öyle sinirimize dokunmuştu ki. Yani, çok gülmüştük. Ama aradan bir süre geçince, hiç de fena görünmemeye başladı, hattâ yanma bir de resmimizi iliştirip bir disk-cokeye göndersek mi diye düşündük. Oysa, ilk dinlediğimizde çok gülünç gelmişti.»

Paul, «Öyle olur,» dedi. Bir yandan da arkasında, dayısının horultusuna kulak veriyordu. «Ben de teypte sesimi dinledim. Çok tuhaf oluyor.»

«Gerçekten şaşırıyor insan... Sonra,» diye ciddiyetle ekledi: «Kocam Charlie'nin bundan hiç haberi yok. Resmim yapıldı bitti, Charlie'nin haberi olmadı. Bir de kızım var, pek tatlı bir şey.»

İkisi de resme bakıyorlardı. Sonra kapıya geldiler. Kız gülümsedi. «Cordell'de şansınız açık olsun,» dedi.

«Sağolun.»

Kız kapıyı kapatırken, «İyi eğlenceler,» diye seslendi.

Merdivenlerde ışık yoktu. Paul bir an durdu. Merdivenin korkuluğunu arandı, yoktu. Kapının öte yanından kızın sesini duydu. «Asher, Asher, hadi kalk cicikom. Saat beşi geçti.»

Jerry amca bir pusula göndermiş. Paul isterse, Jerry'yi bürosundan arayabilirmiş. Eğer pusulayı umursamıyorsa, o da Paul'ün bileceği işmiş.

Paul telefon ettiğinde, Jerry, «Ne âlemdesin bakalım?» diye sordu.

«İyiyim herhalde. Bir kilo verdim, ama kafam da, sağlığım da yerinde.»

«Evde durum nasıl?»

Paul, «Tahmin edeceğin gibi,» dedi. «Annem ağlayıp, bayılıp duruyor. Babam dersen, boyuna benimle konuşmaya niyetleniyor, ama o da ağlamaklı oluveriyor. Birkaç kez anlatmaya çalıştım Jerry, ama artık vazgeçtim. Nasıl olsa dediklerim bir kulağından giriyor, ötekinden çıkıyor. Kör değneğini bellemiş gibi, 'Ne olur bu kızla evlenme. Hiç değilse şimdilik evlenme. Hiç değilse biraz geciktir,' diye tutturdular. Tanrı biliyor ya, böyle giderse anamdan, babamdan soğuyacağım.»

Jerry savunur gibi konuşuncayadek, Paul nasıl sert, nasıl suçlayıcı tarzda konuştuğunu sezmemişti. «Paul, seni aramak zorunluluğunu duydum,» diye başladı amcası. «Baban telefon etti, adamcağızın iki gözü iki çeşme. Seninle görüşeceğime söz verdim. Onun için o pusulayı yolladım. Sana ne diyeceğimi bilemiyorum. Kalkıp

da baba öğüdü verecek değilim. Kimsenin işine karışmayı, iki kişinin arasına girmeyi istemem.»

Paul'ün ailesinin Jerry'nin işlerine burnunu sokmuş olması, Jerry'nin bu sözlerine belirli bir ağırlık, belirli bir acı katıyordu. O anda Paul, amcasına büyük yakınlık duydu. Ama, bu duygu ona mutluluk vermedi. Ailesine karşı gelmeyi o istememişti. Aklından böyle bir kurgu geçirmemişti. Onlara Aralık ayında Libby'nin sözünü açmayı düşünmüştü. Okulu bitirinceye kadar geçecek aylar boyunca anasıyle babasının yumuşayacağını, evlilik fikrine alışacaklarını ve okulu bitirdiği zaman da, evlenmesine ses çıkarmayacaklarını ummuştu. Paul, ailesine sahip çıkan, annesiyle babasının —benki kendilerinin de farkına varmadıkları— sorumluluklarını değerlendiren biriydi. Onlara karşı gelmekten, onları incitmekten hep kaçınmış ve gün gelir büyük düş kırıklığına uğrarlar diye, özellikle onlardan bağımsız kalmaya çalışmıştı. Şimdi de onlara her türlü fırsatı vermeyi ödev biliyordu. Böyle davranmazsa, aile çemberinin dışındaki koskoca dünyanın, tanımasa da kafasında biçimlediği o dürüstlük ve düzen dünyasının karşısında küçük düşerdi. Yine de öyle görünüyordu ki, Jerry'yi aramasının nedeni de, Asher'ı aramasından farksız nedene dayanıyordu: Amcası ve dayısıyle konuşmalarının temel nedeni, ana babasının haksız olduklarını bir kez daha anlamaktı.

Jerry, «Seninle görüşeceğimi söyledim babana,» diyordu. «Ama söyleyecek sözüm yok. Kızı tanımıyorum bile. Paul, aslında ikimiz de birbirimizi doğru dürüst tanımıyoruz. Bunları Leonard'a anlatıp, işi büsbütün karıştırmak istemedim. Bu onu ilgilendirmezdi.» Sesini alçalttı. «Paul, sen bana işin aslını anlat. Sen ne düşünüyorsun?»

Delikanlının sesi sert ve kesindi. «Ne mi düşünüyorum? Libby ile evlenmeyi düşünüyorum! Bütün bu gürültü patırtının bizi ilgilendirmeyeceğini düşünüyorum. Kızı doğru dürüst tanımıyorlar. Aslına bakarsan hiç tanımıyorlar.» Paul durdu. Özellikle, bu amcasıyle bu denli sert konuşması gereksizdi.

Jerry yine alttan alarak, «Baban kızla tanıştıklarını söylüyor,» dedi.

«Şükran Günü'nde buraya getirdim Libby'yi. Hoşlarına gider sanmıştım.» Ailesine karşı bu denli düşünceli davranmış olması Paul'ü büsbütün üzüyordu. Ailesi onun hoşuna gidecek şeyler yapmaya yanaşmıyorsa, neden o, onların hoşuna gidecek davranışları kollasındı? «Bir kızla dolaştığımı biliyorlardı. İstedim ki, kendileri de görsünler. Geçen hafta, onlara evlenme tasarımızı açmadan önce de, yarım saatliğine uğradı Libby.»

«Baban, kızın hastalıklı olduğundan söz etti. İnan, onun dediklerini söylüyorum.»

Paul bıkkın bir tavırla, «Jerry, kız nezle oluyor, hepsi bu,» dedi. «Tut ki, mariz bir kız. Tarla sürecek değil ya. Benim karım olacak. Bunlar saçma şeyler. Jerry, neye karşı çıktıklarını biliyor musun?»

«Kız Katolikmiş.»

«Evet, Katolik.» Paul, ailesinin karşı koyma nedenlerinden sadece birinin bu olduğunu biliyordu. Kızı ipe çekmek istemelerinin tek nedeni bu değildi — Kızın dini söz konusuydu, sağlığı söz konusuydu, genç oluşu, oğullarının da genç oluşu ve daha bir yığın şey söz konusuydu. Sezgicilik felsefesini bilselerdi, Paul'ün yanlış yaptığını sezgicilik yoluyle anladıklarını söylerlerdi mutlak. Paul de kendi kararının doğru olduğuna bu görüşten hareketle varmıştı. «Jerry, ben nasıl Yahudiysem, o da Katolik. Bu bizim yaşamımızı etkileyecek bir şey değil. Bizi ilgilendirmez bu. Bahane olsun diye söylüyorlar.»

«Paul, sormak istemediğim soruları ortaya atmak durumunda bıraktılar beni. Şu ya da bu konuda seninle görüş birliğine nasıl varırız? Ben, böyle olmayacak bir şeyi düşlesem bile olamaz. Üstelik, konumuz akıl, ya da pratik duygular değil. Bu gizemli, kendiliğinden oluşan bir seçim — yüreğin seçimi. Engel tanımaz yüreğin seçimi.»

Paul, amcasının tonlamasından biraz incinmiş olarak, «Evet, öyle,» dedi.

«Paul, yürek bilir gerçeği. Bunu öğrenmek, yarı ömrüme mal oldu. Öyle bunalımlar geçirdim ki. Dağlar üzerime abanmış gibi olurdum. İnsanı kendi öz varlığı denen şeyden koparır gibi görünen bunalımlar yaşadım. Paul, yirmi yedi yıl içinde içimden gelen

hiç bir şeyi yapmadım. Çünkü, yüreğim bu korkunç baskıların altındaydı. Ama, yürek neye karar verirse, o olmalıdır, Paul. Bak sana söylüyorum, yüreğine gem vurursan, aşkına set çekersen, bir günden bir güne huzurun olmaz.»

Paul, «Onu seviyorum!» dedi.

Amcası tatlılıkla, «Öyleyse tamamdır bu iş,» diye cevap verdi. «Önemli olan budur.»

Paul, amcasından dört dörtlük onay almak için onun duygularıyle oynadığı düşüncesinde, dürüst davranmamış olmanın acılarını duydu içinde. Amcasının sözleri doğru olmasına doğruydu, ama Paul ona söyletmişti bu sözleri. Hem Jerry'yi ikna etmesine ne gerek vardı? Jerry de kendisini yaptığı işin doğruluğuna inandırsın diye mi böyle davranmıştı? Üçüncü caddede geçirdiği öğle sonundan bu yana, kafasındaki kesinliğin sarsıldığı su götürmez gerçekti. Asher'ın ve kuş beyinli metresinin, ziyan olmuş yaşamlar konusunda herkesin bildiğinden başka bir şey göstermedikleri ortadaydı. Yine de Paul'ün yürekliliği korkularının altında eziliyordu. Kısa yaşamı boyunca, davranışlarının sıçrama tahtası hep korkular, hep endişeler olmuştu. Burs kazanmıştı, ileriyi gören, plânlayan bir delikanlıydı. Bir gün sevgi, ertesi gün hayranlık getirecek duygu yatırımları yapıyordu. Libby ile evlenmesini iki ayrı yönde görmeye başlamıştı. İşin üzücü yanı, her iki şıkkın da onun erkekliğine ve onuruna gölge düşürmesiydi.

Bir açıdan bakınca, her şey büyük güven veriyordu. Koca, para kazanıp evi geçindiren adam, baba — önünde uzanan bütün görev ve ödevler. Evden okula, okuldan eve karına, kaçamaksız, fırsatlardan yararlanmaksızın. Önlemek için çaba gösterdiği tehlikeleri, göze almaktan kaçındığı olayları hatırlıyordu. İşte son günlerde bile bu olmuştu. Aralık ayında ana babasına bu işi açmakla, evin duvarlarını sarsmakla, Mayısa kadar onların, tavanın göçmesini önleyecek bir çözüm bulmalarını ummuştu. İyi, ailesine bağlı oğul olarak kalmak istiyordu. Bundan sapmamak için kendi kendini zorluyordu.

İşe ikinci açıdan bakınca, ana babasına canları cehenneme diyebilirdi. Evden kaçar, kızla evlenirdi. Bırak anasıyle babası ağla-

maktan kendilerini tüketsinler. Asher olsa böyle yapardı diye düşünüyordu Paul. Ve bu şıkkı, Asher'ın yapabileceği bir şey olarak görmek, Paul'ü büsbütün huzursuz kılıyordu. Libby ile evlenmek, hiç bir şeyi göze almamak demekse, bir yandan da her şeyi göze almak demekti. Asher'ın yaşantısı Paul'ü derinden yaralamıştı. Az buçuk değişiklikle kendi yaşamının da böyle olabileceğini düşünüyordu. Yüreğinin tâ derinlerinde, ailesinin itirazlarına kulak vermeye başlamıştı. Paul, Libby'yi Asher'ın Patricia Ann'ı görebildiği —yaşamda olmasa da resmini yaparken görebildiği— kesinlikte, belirginlikte görebildiğine pek güvenemiyordu artık. Kesinlikle bildiği tek şey vardı: Libby ile sadece yatmak değil, onu sevmek de istiyordu.

Kabadayılığı biraz törpülenmiş halde, telefonun öteki ucundan Jerry amcasının avutmalarını dinliyordu. «Paul, sana iyi şanslar dilerim. Sanırım hepimiz için söyleyecek en uygun söz budur.»

«Sağol.»

«Libby'ye de bahtı açık olmasını dilediğimi söyle.» Jerry, kızın adını kolayca söyleyiveriyordu. Paul, onların birbirlerinden hoşlanacaklarını sezinledi. «Ne zaman evleneceksiniz?»

«Mayısa kadar evlenmeyeceğiz. Okulu bitirme sıralarında.»

«Okula dönmeden seni görür müyüm? Seni yemeğe götüreyim. Claire'le kocasını da çağırırım. Claire seni gördüğüne çok sevinir.»

«Eksik olma Jerry. Ben de Libby'yi çağırırım. Senin için uygunsa, yarın akşam buluşuruz. Her iki cepheden gelen haberleri anlamak için buluşacağız biz.»

«Kız nasıl karşılıyor bunları?»

Paul, bu çifte kavrulmuş yenik adama sevginin zorluklarını daha da aktarmamak için yalan söyleyerek, «Çok iyi göğüslüyor,» dedi.

«Yüzümde kişilik olduğunu biliyorum, ama biri çıkıp da güzel olduğumu söylemeyecek mi hiç?» Plaza'nın merdivenlerinde, gelip geçenlerin kargaşası ortasında kız bu dileği aktardı. O akşam için kişilik sıyrılmıştı üzerinden, yerini güzellik almıştı. Gözlerini alabildiğine boyamıştı. Burnunun kemerini bile olduğundan ufak göstermeyi becermişti — burnunun iriliği, başının tepesine toplanmış

gür siyah saçlarıyle dengelenmişti. Saçları toplanınca, erkek çocuklarınkini andıran ensesi ve ince boynu açıkta kalmıştı. Kapıcı, hanımefendiyi ve kavalyesini buyur etmek için eğilerek kapıyı açtı. Kavalye koyu renk kostümü ve kravatıyle bile biraz kılıksız görünüyordu — daha doğrusu yanındaki incecik kızın şıklığı ve parlaklığına oranla kılıksız.

Paul, Libby'yi görür görmez, belirgin bir coşkunluk duymuştu. Ama, giderek kız süslendiği için sinirlenir olmuştu. Neden? Aslında, kız basit bir siyah tayyör giymişti. Dar ceketli, bol etekli bir tayyör. Ne var ki, tayyörün çekiciliği —giyenin de domuzuna bildiği gibi— omuzlarının ve boynunun güzelliğini ortaya çıkarışındaydı. Kız sürekli akan burnuna ve havanın soğukluğuna rağmen, içine bluz giymemişti. Böylelikle ceketinin açık yakasından narin boynu olduğu gibi görünüyordu. Beyaz eldiveninin içinde topak olmuş kâğıt mendil (Paul'ün ana babasına sanatoryumları ve ilâç masraflarını düşündürmek ister gibi duruyordu sanki) ufak küpeleriyle bileziğini daha da güzelleştiriyordu. Otelin salonundan geçtiler, meşeli salona geldiler. Paul ona yeniden baktı. Uzun uzun baktı. Evlenmek istediği üniversiteli kızı görebilmek umuduyle baktı. Omuzlara kadar inen düz siyah saçları, soluk dudakları, aşırı yorulmuş gözleri, yıpranmış, kitaplaşmış, öğrencileşmiş Libby'yi bulmaya çalıştı. Onun yerine, kendini huzursuz kılan, sadece erişilemeyecek bir özlem gibi gelen bir şey vardı karşısında.

Yine de Jerry amcayı görüp, yemek salonuna yöneldiklerinde, Paul dudaklarını kızın saçlarına değdirdi. Kızın süslenip püslenmesini, Herz'lerden birini etkilemek isteği olarak yorumladı. Anasıyle babasının, oğulları onu alacak diye ödlerinin patlaması, kızı, «Ben neyim acaba, nasıl bir belâyım?» diye düşünmeye zorlamıştı. Paul bunu biliyordu ve evlenmek istediği kızın nasıl korunmaya muhtaç olduğunu da biliyordu. Kızın kulağına eğildi, «Karıcığım» diye fısıldadı. Kelime dudaklarından süzülürken bir mutluluk kıpırtısı geçti içinden.

Libby, «Kocacığım benim,» dedi. Bu da Paul'ü coşturdu. Libby, üniversite öğrenciliğinden kadınlığa atlamıştı. Kendisi, yani Paul onu çocukluktan çekip çıkarmıştı. Artık —Libby, Jerry amcaya

doğru yürürken Paul'ün aklından geçenler belirli bir kesinlik ve güç taşıyordu— tamamen kendisinindi bu kadın!

Jerry amcanın kızı Claire, Paul'le yaşıttı. Bir ay ara ile doğdukları için, birbirlerini sevecekleri beklenmişti aile içinde. Oysa, on yedi yaşlarını tamamladıkları sıradaki kısa flört sürelerinde bile, birbirlerine büyük sevgi duymamışlardı. Elbiselerini çıkarıp, çakmak çakmak, soluk soluğa karşılıklı durdukları bir akşamdan sonra, Paul üniversiteye, yüksek edebiyata yönelmiş, Claire ise Syracuse'deki kız - erkek karışık bir okula yollanmıştı. Buradaki hikâyeler her pazartesi sabahı, altmış mil ötede Cornell'deki Paul'ün kulağına geliyordu. Ama, Plaza'daki yemek —pencerenin dışında, Libby'nin saçlarının gerisinde otomobillerin üzerine kar yığılıyordu— her şeyi değiştirmişti. Claire, Paul'e nasıl ev kadını olduğunu, nasıl insancıl olduğunu göstermekten haz duyar gibiydi. Kocasının her sözünü can kulağıyle dinliyordu. Kocası, Syracuse'den İş İdaresi'nden bir diploma, bir de kızışmış Claire'i alıp çıkmış olan, kısacık saçlı, I.B.M. makinesi kılıklı bir oğlandı. Çalıştığı firma el mi değiştiriyordu, mallarını mı tasfiye ediyordu, herneyse, Paul'ün kulak vermediği bir işle uğraşıyordu. Oysa, Claire, eşsiz bir tenoru dinliyormuşcasına dinliyordu kocasını. Bir keresinde kocası bir Mr. Richmond'un açacağı krediden söz ederken, Claire'in vecd içinde gözlerini kapattığını gördü Paul. Sanki ardı ardına açılan kapılar düşlüyordu kapalı gözleri ardında. Claire sonunda Libby'yi ve Libby'nin elbisesini farketti ve görünüşe göre Libby de kendi kendisini buldu.

Libby, Claire'in vereceği tepkiyi kollayarak, «Genellikle Carita'ya gitmem,» diyordu. «O kadar çok beklemek zorunda kalıyorsunuz ki.»

Claire, «Ama çok iyi saç yapıyorlar,» dedi. «Çok güzel olmuş.»

«Bu ikinci gidişim.»

Claire, Libby'nin tacına dokunacakmış gibi parmağını uzattı. Paul, kadınların Libby'nin elbisesinden değil de, saçından söz ettiklerini o zaman anladı. Oysa, Paul, Libby'nin saçlarını banyonun aynası karşısında kendi taradığını sanmıştı. Bu şaşkınlığı onu ge-

lecek konusunda düşüncelere yöneltti. Son birkaç gündür bütün düşünceleri kapsamlı ve ciddî olmuştu. Artık sadece sömestrler ve yaz tatilleri çerçevesinde düşünmüyordu yaşamı.

Bu arada genç kadınlar Delman'ın pabuçları üzerinde konuşmaya dalmışlardı. Sonunda, Libby izin isteyerek tuvalete gitti — Paul hiç kuşkusuz gözlerini biraz daha boyayacak diye aklından geçirdi.

Claire elini kuzeninin elinin üstüne koydu. «Harika bir kız, Paul. Bence bundan daha mükemmelini bulamazdın. Öyle hoş, öyle canlı, öyle güzel ki. Teni, saçları...» dedi.

Claire'in kocası da, «Size mutluluk dileriz,» diye karıştı söze. Ve sözünü vurgulamak için başını salladı. Sonra tombul, sevimli karısına döndü. «Biz artık kalksak şekerim,» dedi.

Claire, «Çocuğa bakan kızlarla başımız dertte,» diye açıkladı. Pek usanmış görünüyordu, ama bu sadece sözüne hava vermek içindi. Yoksa, analığın yükümlülüklerinden çok hoşnut bir hali vardı. Ayağa kalktı. Yirmi bir yaşında bir ana. Babasına doğru yürüdü. Babası da sandalyesini iterek ayağa kalktı. Jerry amca elli beşindeydi, ama pekâlâ kızın âşığı sanılabilirdi. Dimdik duruyordu. Damadı gibi dar elbise giymiş, ince kravat takmıştı. Bıçak gibi görünüşünü zedeleyen, sadece gözlerindeki hevesli ifadeydi.

Claire ile kocası gidince, Jerry, Paul'e döndü. «Harold çok iyi çocuk,» dedi. «Sağlam çocuk.»

Paul, aklını kendi düşüncelerinden sıyırıp amcasına yöneltmeye çalışarak, «Hoş çocuk,» dedi. Libby'nin masaya gelmesi konusunda duyguları ikiye bölünmüştü. Libby masadan kalkınca, Paul rahat bir nefes almıştı. Çünkü, kızın bir sonra ne söyleyeceğinden endişeliydi. Ve kız saçını kendi yapmadı diye, belirli bir kararsızlığa düşmüştü. Libby'nin gelmesini, bilinçli bir ikilem içinde bekledi.

Jerry, «Claire için biçilmiş kaftan,» diye anlatıyordu. «Claire'i muma çevirdi. Belki bilmiyorsun, Claire üniversitedeyken epey havalanmıştı.»

«Öyle mi?»

«Paul, Claire Syracuse'dayken onunla bununla dolaştı, başını belâya sokabilirdi. Ben, Selma'dan ayrılınca, kızın gözündeki baba

fikri kayboldu. Bundan kuşkum yok. Ama, Selma'dan ayrılmasaydım da, çocuk baba fikrini kaybedecekti. Daha kötü şeyler olabilirdi o zaman.» Paul, Jerry'nin ne demek istediğini anlayamadı. Amcası, «Hepimiz yakınlarımıza karşı cinsel duygular besleriz,» diye açıkladı. «Önemli olan duygular değil, onlara bağlı davranışlar.»

Jerry, bir şeyleri açıklamış olduğunu sanmanın rahatlığındaydı. Paul ise bu tür itilere oyuncak olduğunu itiraf ettiği için amcasına acıyordu. Jerry, «Bu delikanlı,» diye sözünü sürdürdü, «Öyle pek parlak biri değil. Ama, aklı başında bir çocuk. Claire'i de yola getirdi. Claire'i çocuğuyle görmelisin bir. İnsanın gözleri yaşarıyor onlara bakarken.»

«Çok iyi bir ana olduğunu sanırım.»

«Görülmemiş bir ana oldu.»

«Evet,» dedi Paul. «Bu akşam hep bir araya geldiğimize sevindim.»

«Ben de Libby'yi tanımak fırsatını bulduğumuza sevindim. Çok mükemmel bir kız bulmuşsun.»

«Teşekkür ederim.»

«Kendine teşekkür et. Gençler çoğu zaman ne istediklerini bilmezler. İşin esasını yakalamış gençlere rastlamak zordur. Dolaşırlar, sevişirler, —Claire gibi— birbirlerini denerler. Gençlerin bu hali sağlıklı bir gidiş değil. Ya «yatıyorlar», ya «zımbalıyorlar». Bu sözler bile onların tutumunu ortaya koyuyor. Elleşmek, kurcalamak, falan filân. Bunlar var da, elle tutulur bir şey yok. İnsana dokunmayı bilmiyorlar, Paul. Ama, şimdi senin Libby'ne, benim Claire'e baktım da, ikisi de dokunmayı biliyor.» Jerry amcanın gözleri doluverdi. Yemek salonunun ağırbaşlı havası içinde, yan masada biftek yenirken, mumların ışığı uzun kadife perdelere vururken ve dışarıda kar yağarken, Jerry göz yaşlarını tutamamıştı. Jerry gözlerini kuruladıktan sonra, Paul amcasının al yanaklarında peçetenin sildiği yerlerin renksiz kalacağını bekledi bir an. Dengesizlik ve sağlıksız ruh yapısının karanlık denizinde soluk almak için ömür boyu çırpınmış olan Jerry amca, aşk adına iki damla göz yaşı akıtmıştı. Gelip onu kurtaracak ve kıyıya ulaştıracak olan teknenin kenarında «AŞK» adı yazılıydı. Bu tekne kızını kurtarmıştı, Paul'e

anlattığına göre kendisini kurtarmıştı ve bir gün gelecek Jerry'yi de kurtaracaktı. Ne iri kıyım Selma gibi anaç, ne de kısa ömürlü olmuş yirmi yedilik —kız— çocuk gibi olmayan bir kadın bulacaktı elbet. Ona dokunacak bir kadın.

Paul, yemeğe oturduklarından bu yana, amcasına hep Asher'ın gözüyle bakmış olduğunu anladı birden. Bu kez, kendisine Asher'ın gözüyle bakmaya çalıştı. Tam o sırada Libby masaya geldi. Tabiî ona da Asher'ın gözüyle baktı. Paul, Libby'ye Jerry'nin gözüyle bakmayı deneyince, baştan beri öyle bakmış olduğunu sezinledi. Gerçekçi mi, yoksa hayalperest miydi, kesinlikle bilemiyordu artık.

Paul, Libby'nin sandalyesini çekerken, «İyi misin?» diye fısıldadı.

«Burnum tıkandı da, damla damlattım. «Oysa, Paul'ün burnuna daha önce hiç duymadığı bir parfüm kokusu geliyordu. Libby, Jerry'ye döndü, «Dışarıda Claire ve Jack'la konuşuyordum,» dedi.

Paul, «Bu kadar zaman onlarla mı konuştun?» diye sordu.

«Evet. Çok hoş insanlar,» diye Jerry'ye döndü kız.

Jerry, «Bir baba bundan başka ne ister?» dedi. Ondan sonra bütün akşam Libby ile Jerry tiyatro konusunda konuşmaya daldılar. Jerry gerilemiş, gönlü alınmış, yenilmiş halde oturuyordu. Libby'nin parmakları su bardağının çevresinde kıvrılıyor, gözlerinde sırasıyle bir ciddî, bir şaşkın, bir neşeli ifade beliriyordu. O bir saat boyunca Paul, Libby'nin «sanat» dediğini duydu, «güzellik» dediğini duydu, üç kez «gerçek» dediğini duydu. İki kez «nesnel karşılıklı etkileyiş» dediğini duydu. Libby'nin Paul'ün ağzından kaptıklarını aktarmasının bir sakıncası yoktu. Daha öğrenme devresindeydi. Bir yıl önce Paul'ün okul merdivenlerinde onu bulmasından bu yana, Libby uzun bir yol aşmıştı. Paul, flört ettikleri süre boyunca Libby'yi değiştirmişti. Onu değiştirmeyi kendine iş edinmişti. Oysa şimdi, kızın gün gelip de kendine özgü fikirlere sahip olup olamayacağını düşünüyordu. Zeki miydi? Dürüst müydü? Yetişecek miydi? Paul onu yetiştirmeye çalışmakla, bir oyuncak mı etmişti kendine? Bu soruları sormanın da tam sırasıydı ya!

Paul, amcasının gönlünü böylesine kazandığı için Libby'ye hayranlık duymaya çalıştı, ama beceremedi.

Queens'e giden metroya bindiklerinde, Paul, Libby'ye Carita'da kaça saç yapıldığını sordu.

«Sekiz dolar.»

«Saçını böyle tepeye toplamak için mi?»

«Önce yıkıyorlar, sonra sarıyorlar, sonra tarıyorlar — tabiî bahşiş de veriyorsun. Saçım öyle düz ki, bir de kabartmak gerekiyor.»

«Kabartmak da parayla mı, bedava mı?»

Libby, «Kötü mü ettim?» diye sordu. «Çok mu konuştum? Fazla konuştuğumun farkındayım. Paul, ne var?»

«Bir şey yok.»

«Benimle mutlu değilsin.»

«Bir saça sekiz dolar vermek çok değil mi?»

«... Evet.»

«Gerçekten öyle mi düşünüyorsun, yoksa benim gönlümü yapmak için mi söylüyorsun?»

«İkisi de.»

«Benim gönlümü çelmeye kalkışma, ben Jerry değilim.»

«Ne oluyor, Paul, ne var? Gerçekten çok konuştum, biliyorum.»

«Hayır.»

«Öyleyse nedir? Carita'ya gittim diye mi? Carita'ya gittiğimi Claire'e söyledim diye mi? Ne olur söyle.» Kendi kendini düzelten bir kızdı. Kişiliğinin bu yanı —Paul'ün bir zamanlar çok beğendiği, şimdiyse öfkelendiği yanı— sesindeki yalvaran tonu renklendiriyordu. «Ne olur söyle, Paul,» dedi.

«Bu denli lüks merakların olduğunu bilmiyordum. Benim saçım bir dolara halloluyor.»

«Bugün özel bir gündü,» diye ağlamaya başladı Libby. «Yaptığıma pişmanım. Ben...»

«Benim buna dayanacak gücüm yok Libby. Biz kendi halimizde yaşayacağız. Aklı başında bir yaşantımız olacak. Bu konuda anlaşıp anlaşmadığımızdan kuşkuluyum. Senin anladığını bile bilmiyorum...»

Libby, «Tatlım,» diyerek başını Paul'ün omuzuna dayadı. «Aptalın biriyim ben.» Elini başına götürdü, saçlarını çözdü indirdi.

Paul'ün yüreği hopladı. Ama yine ses etmedi. Metronun döşemesine saç tokaları döküldü ve Libby, eski Libby oluverdi. Saçları omuzlarında.

«Özür dilerim, Paul. Gerçekten özür dilerim — herkesin hoşuna gideyim diye gösteriş yaptım,» diye mırıldandı. «Yeldeğirmeni gibi hissediyorum kendimi. Boyuna koşuyormuşum, boyuna peşimden geliyorlarmış gibi oluyor. Bittim artık. Nezlem de geçmiyor. Bütün akşam, ağzımda burun damlasının tadından başka bir şey duymadım. Herkes şarap güzel dedi diye, ben de güzel dedim.» Başını Paul'ün göğsüne yaslamıştı. Paul onun saçlarını okşuyordu. Salt onu rahatlatmak için okşuyordu. İp gibi düzlüğü ile, kendisinin bulup çıkardığı ve kendisine sevgiyle adanmış kızın basit özlemlerini, sağlam isteklerini dile getiren saçların bu kıvır kıvır haline el sürmek hoşuna gitmiyordu aslında.

Bir süre sonra kız onun elini tuttu, kucağına koydu. «Paul?»

«Efendim?»

«Ben Mayısa, Haziranadek bekleyemeyeceğim gibime geliyor. Eğer seninle evleneceksem, bir an önce evleneyim istiyorum. Senin odana taşınırız, evleniriz, bütün bu sıkıntılar biter. Artık dayanamayacağım. Sevgilim, saçım için de özür dilerim.» Sözlerini kanıtlamak için, Paul'ün parmaklarını tek tek öptü. «Saçıma kızdığını anlamıştım. Buna sinirlendiğini anlamıştım zaten.»

Vagonun öteki ucundaki Porto Riko'lu gazete okuyordu. Kızın ağlamasına bakmak için başını kaldırmıştı. Kız kendini toplayınca, yeniden gazetesine döndü.

Libby, «Amcan öyle iyi ve herkes öyle kötü ki,» dedi. «Hem de öyle mutsuz ki adamcağız.»

«Sen de mutsuzsun.»

«Ben de, sen de. Üstelik biz de çok iyi insanlarız. Amcanın kimsesi yok...»

«Claire var.»

Libby, «Yoo, hayır, çok yapmacık o!» dedi. Sonra, «Ben de öyleyim,» diye ekledi. «Senin gözlerinden okudum. Seni sahtekâr seni, sussana artık der gibi bakıyordun bana. Ama kesemedim, susmaya

çalıştım ama susamadım. Paul, Asher dayından nefret ediyorum!» diye söylendi. «Ondan nefret ediyorum. İğrenç bir adam!»

«Peki Libby, sâkin ol. Kimsenin ona önem verdiği yok zaten.»

Libby belki duraladı, belki içinden hesapladı, sonunda başını Paul'ün atkısına gömerek, «Ama sen veriyorsun,» diye fısıldadı.

«Ben ne yapıyorum?»

«Suratını buruşturmadan benimle konuşmuyorsun. Sen, eski sen değilsin.»

«Kafanda kuruyorsun bunları.» Paul dikleşti. Libby, başını çekmek zorunda kaldı. «Sinirlerin bozuk, ondan.»

Libby inanmaya hazırdı. «Öyle mi dersin?»

«Öyle olmalı.»

«Beni tanımıyor bile! Paul, neyim var benim? Nem eksik? Neden herkes bana karşı?»

«Keşke sana ondan söz etmeseydim. Hiç bir şey olduğu yok. Her şey yolunda.»

«Paul, hemen evlenelim, yarın da okula dönelim... Evlenmiş olarak gidelim buradan. Ne olur...»

Paul'ün gözünün önüne ilk gelen, ufacık odasında nasıl yaşayacakları oldu. Libby'nin babası gelecek dönemin taksitini kesecekti, kendi ailesi diploma törenine gelmeyecekti... Ama bunu daha güzel görüntüler izledi. Her şey eskisi gibi sürecekti: Birlikte kitaplığa gidip ders çalışacaklar, sonra Paul'ün odasına gelip yatacaklardı. Tek fark, Libby'nin bütün elbiselerini odaya taşıyabileceği ve sabahadek koynunda kalabileceğiydi. Kahvaltı etmek için buluşmak zorunda kalmayacak, zaten bir arada olacaklardı. Ailelerine gelince, onlar da sonunda kabullenecekleri yükümlülükler altındaydılar. Gelecek yıl Paul, doktora için burs ayarlardı nasılsa. Daha şimdiden Columbia'ya, Pennsylvania'ya, Michigan'a, Chicago'ya başvurmuştu. Belki, Libby'nin babası, kızının son yıl taksitini öderdi.

Öder miydi acaba?

Bu soru ilk kez gelmiyordu aklına. Mrs. Herz'in taksit kâğıtlarını, okul nereye, kime gönderecekti? Eğer Paul'e bile gönderecek olsalar, Libby'nin Amerikan Edebiyatı kitabının arkasına yaptıkları hesaba göre, Paul'ün yazın çalıştığı yerden alacağıyle, bursuyle

ve yarım günlük işlerle taksitleri rahatça karşılayabilecek, üstelik elden düşme bir araba alacak kadar para bile artırabileceklerdi. Tatilden önce dalga geçtikleri bir gece kitaplıkta oturmuş, bütçe yapmışlardı. Ağaçlar karın ağırlığıyle eğilmişlerdi. Tepede dolunaya yakın bir ay parlıyordu. Hemen hemen bomboş metro vagonunda ışıklar bir an söndü yandı. Paul, o zamanki hesaplarının tutarlı olup olmadığını düşündü. Yiyeceği, kirayı, taksiti, çamaşırı, eğlence masrafını hesaplamışlardı... Atladıkları bir şey gelmiyordu aklına. Gerçekten de, Mayıs yerine yarın evlenmemesi için hiç neden yoktu. Yine de Libby'nin önerisini içinde kesin bir parçalanma duygusuyle kabul etti.

«Ah, Paul...» Libby şimdi başka bir makamda ağlıyordu.

«Yarın kâğıtları hazırlatır, işleri tamamlarız. Sonra da Belediye'de evleniriz. Birkaç günde hallolur.» Libby'nin elini öptü. «Hadi gül biraz.» Bu söz her ikisi için de söylenmişti.

Libby gülmedi. Metrodan çıktıklarında, oturdukları sıranın çevresi kâğıt mendillerle dolmuştu. Soğuk, ıslak geceye adım atarlarken, Libby iyiden iyiye yürek parçalayan bir hıçkırık koyuverdi. Paul, onu yolun karşısındaki kahveye soktu ve Libby kahvesini bitirmeden, Paul ağzını açmadı. Burnunu çekmesi, hıçkırması iyice durduluncayadek bekledi. Gözlerinin kenarında bir iki damla yaştan başka şey kalmayınca Paul de konuşmaya başladı.

«Ne oldu?» diye sordu. «Yine ne var?»

«Paul... sanmıyorum ki... Belki sana saçma gelecek... Belediye'ye gidersem ölürüm.» Ölürüm sözünün dehşetine kendisi bile güldü. Ancak, iki göz yaşı arasına sıkışmış gülümseyiş Paul'ü neşelendirmeye yetmedi. Paul gözlerini yumarak, «Beş dakikadan fazla sürmez,» dedi.

Libby, ateşli ateşli, «İyi ama, ben öksüz değilim, yetim değilim!» dedi. «İnsanlar saklayacakları bir şey olduğu zaman Belediye'de evlenirler. Bir şeyden kaçtıkları zaman. Kızlar gebe kaldıkları zaman Belediye'de evlenirler. Ben gebe değilim — bu trajediden esirgedi Tanrı beni — Öyleyse neden gebe kızlar gibi Belediye'de evleneyim? Gebe değilim işte!» Kâğıt mendiliyle gözündeki boyayı burnuna sıvaştırdı. Ahlâkça görüşün getirdiği öfke, siniri bastırı-

yordu. Libby derinden soluğunu boşalttı. Bu arada bir türlü yanaşmayacağı, tâviz vermeyeceği en azından beş şey geçirmiş olmalıydı kafasından. «Kimsenin —ana babalarımızın— beni bir şeylerden utanıyormuşum gibi davranmaya zorlamalarına göz yummayacağım,» dedi. «Benim onurumu, kendime saygımı elimden alacaklar ha!» dedi Paul'ün öğrencisi. Paul'ün sözleriydi bunlar. «Hayır Paul. Onlara fırsat vermememiz gerektiğini sen de biliyorsun...»

Paul, Libby'nin bir solukta söylediklerini duydu. Libby başını kaldırınca, Paul'ün iki eliyle alnını sıktığını gördü.

«Paul? Sen ne diyorsun?»

«Bilmiyorum.» Gözlerini kızdan kaçırıyordu. «Ya sen ne düşünüyorsun?»

«Bilmiyorum...»

«İşte bu kötü,» dedi Paul. «Benim de teklif edecek bir şeyim kalmadı.»

Libby bir an duraladıktan sonra, «Nasıl olur acaba?.. Yani, bir hahama gitsek, ne dersin?» diye sordu.

«Neden?»

«Paul, öylesi daha resmî, daha istediğimiz gibi olmaz mı? Haham bizi evlendirirse, onlara da bir şeyler kanıtlamış olmaz mıyız? Meydan okuyor değilim, sadece evlenince saklanacak köşe bucak aramak istemiyorum. Ne biçim iştir bu? İnsan bir kez evlenir. Bunun da bir ağırlığı olmalı.»

Paul, yeniden kendini toparladığı için başını kaldırıp baktı. «Ağırlığı olmalı. O ağırlığı biz veririz. Sen Yahudi değilsin, Libby.»

«Ama sen Yahudisin!»

Paul sesini çıkarmadı.

Libby burnunu sildi. «Biz... biz temelde dindar kişileriz. Değerlerimiz... Ne olur öyle acı acı bakma bana.»

«Öyleyse sen de bu tarz konuşmayı bırak. Ben Jerry değilim!»

«Neden beni bu kadar budala buluyorsun?»

«Libby, budala bulduğum falan yok. Ne olur ağlama. Bağışla beni, Libby. Yani...» Sözü yedire yedire söylemeye çalışıyordu. «Temelde Yahudi değiliz.»

«Paul, beni hiç yerine koyamazlar. Belediye'de evlenmek zorunda bırakmalarına dayanamam. Öyleyse papaza gideriz. Ya da başka bir şey!»

«Ben papaza gidemem. Ben de kilisede evlenemem.»

«Ne kadar olmasan Yahudi olduğun için, değil mi? Tatlım, evleninceyedek biraz Yahudi oluver, olmaz mı? Ondan sonra — başka hiç saçmalık etmeyeceğim. Sadece bu kadarcık istiyorum...»

Ondan sonra hiç bir zaman benim dediğim olmayacak.

Paul bu son sözleri, bir yankı gibi duydu. Libby on dokuzundayken, varını yoğunu vermişti zaten Paul'e. Şimdi, bundan sonrası için de söz veriyordu. Tek istediği, dürüstlük, namusluluk duygusunun doyurulmasıydı. Bunları da Paul istemiş, onda bu duyguları Paul geliştirmişti. Bu zayıf nahif kız, sevginin kendisine verdiği hakların ne olduğunu çok iyi biliyordu. Paul de bunun için şükrediyor, gurur duyuyordu. Başkaları öyle istiyorlar diye, yüzleri yerde gezecek değillerdi.

Oysa, Yonkers'te bir sulh yargıcının karşısında evlendiler. Hiç bir haham onları evlendirmeye yanaşmamıştı. İkisi de şaşmışlardı buna. Yine de, bu şaşkınlık kendilerine karşı kötü duygular beslemelerine yol açmamıştı. Kapısını çaldıkları üçüncü hahamın odasında, Paul dayanamayıp yerinden fırlamış, hahama küfretmişti.

«Mutfak masasında nikâh kıyan bir haham yok mudur hiç? Bu koca şehirde, birleşmek isteyen iki kişiyi birleştirecek kadar alçak biri yok mudur?»

Haham, «Bir de Belediye'ye başvurun,» dedi. İri yarı, esmer, asık suratlı bir adamdı. Paul'den hiç hoşlanmamıştı. «Resmî nikâh yapın.»

«Belediye'ye gitmek için senin öğüdüne gerek yok!»

Libby elini uzatarak, «Paul,» diye yalvardı. Ama, Paul'ün onu görecek gözü yoktu. Bu kızın zaaflarına boyun eğerek, boyuna tâviz mi verecekti? Onun dediğini yapmakla, eşek yerine konmuş olmuyor muydu! İkiyüzlü olmuyor muydu! Yufka yürekli olmuyor muydu!

Haham Lichtman, «Ben ancak iki Museviyi evlendiririm,» diye homurdandı. «İşte bu kadar.»

«Birimiz Musevi, birimiz Hıristiyanız.»

«Evlendiremem.»

Paul, «Allah belânı versin!» diye haykırdı.

«Makamımda sesinizi yükseltemezsiniz. Burası sokak değil. Üstelik hiç bir şeyden anladığın yok! Dünyayı bilmiyorsun! Yirmi yaşında bir ukalâdan başka şey değilsin! Sesini yükselttiğin oranda aklını kullanmayı öğrendiğin zaman buraya gelirsin. Tanrıya inanıyorsan inanırsın, inanmıyorsan sırt çevirirsin! Gider başka kapıyı çalarsın! Kendi bildiğin dine inanırsın! Ananın yüreğini yumuşatmak için buraya gelme! Benim görevim size moral vermek, sevimli görünmek değil. Bu iğrenç bir düşünce!»

«Ben anamın gönlünü hoş etmeye gelmedim, Lichtman, karımın gönlü olsun diye geldim.»

«Ne terakki! Utan, utan!» Birden yüzünde acıyla Libby'ye döndü. «Katolik misin?» diye sordu.

«Evet.»

«Öyleyse neden papaza gitmiyorsunuz? Neden seni bu Museviyle evlendirmesi için papaza başvurmuyorsun? Sizin gibi karışıklar için Belediye var.»

«Kıza bu denli kaba davranmaya hakkın yok!»

«Kes sesini sen! Sen dini bırakıp dünyaya sarılmışsın. İyi, sarılmaya devam etsene. Böyle duygusal nedenlerle benim sinagoguma ayak basıp kirletmesene. İkiniz de Musevi olsanız, yine evlendirmezdim sizi. Hadi defolun buradan! Hem aptalsın, hem saygısızsın, hem kâfirsin, hem de ödleksin! Defolun!»

Sulh yargıcı bu tür zorbalıklara girişmedi, çünkü gut hastalığı vardı. Nikâhlarını kıyarken bile yerinden kalkamadı. Oturuyor olmasını, gür, duru sesini olanca gücüyle kullanarak örtmeye çalıştı. Bir pazar öğleden sonrasıydı. Paul ile Libby içeri girdiklerinde, sulh yargıcını, WEAF WJZ WOR WABC yazılı, eski model hantal bir radyonun başında bulmuşlardı. Yargıcın karısı, nikâh töreni sırasında radyoyu kapadı. Yaşlıca, gözlüklü bir kadındı. Sırtında, eteğinin arkası sarkan basma bir entari vardı. Ayağına beyaz, hasta-

bakıcı pabuçları giymişti. Geline en azından on kez dokundu. Sonra dolaptan yapma çiçekler çıkardı, mavi vazoya yerleştirip kocasının arkasına koydu. Kocasının ayağındaki sargının değişmesi gerekiyordu. Kadın kocasından, «Yargıç» diye, gut hastalığından da, «Yargıcın rahatsızlığı» diye söz ediyordu. «Yargıcın rahatsızlığının kusuruna bakmazsınız artık,» diye fısıldadı. Sonra yargıcın sarılı ayağını, üzeri minderli bir sandalyeye dayadı. Sargılar içindeki ayak, bütün nikâh boyunca onlara baktı durdu.

Nikâh bitince, yargıcın karısı çiçekleri dolaba kaldırdı, radyoyu açtı. Tanıklık etmek için çağırılan bitişik komşular, yeni evlileri kucaklayıp kutladılar. Kadın, Paul'e sarıldı, adam, Libby'ye. Yargıcın karısı bir Paul'ün yüzüğüne baktı, bir Libby'nin yüzüğüne, sonra onlar hakkında söylenilecek tek sözü söyleyerek, yaşlı, hasta bir Yonkers Sulh Yargıcının karısından beklenmeyecek ölçüde heyecan yarattı. «Birbirlerine pek yakışıyorlar,» dedi. Yargıç, «Elizabeth, Paul, yaklaşın lütfen,» dedi. Libby ile Paul bakıştıktan sonra yürüdüler, yargıcın rahatsızlığının iki yanında durdular. Kendilerini kutsamasını bekliyorlardı. Yargıç, «Şehre nasıl gideceğinizi biliyorsunuz, değil mi?» diye sordu.

«Evet,» dediler.

Yargıç, «On dolar,» dedi.

Paul'ün Ithaca Bankası'ndan bir çek vermesini istemedi. Yargıcın karısı genç evlilere, «Hep kim olduğunu bilmediğimiz insanlarla karşılaşıyoruz da,» diye açıkladı. Libby kendi parasından vermek zorunda kaldı.

Bir buçuk saatlik süre içinde iki otobüs ve bir metro, onları New York'a getirdi. Libby, Queens metrosuna aktarma etmek için Paul'den daha önce indi: Karı koca bavullarını alıp, akşam altıda istasyonda buluşacaklardı. Ayrılırken kafaları öylesine dağınıktı ki, sarılmayı unuttular. Paul, ailesine ne yaptığını söylemek üzere Brooklyn'e giden yolu tek başına aştı.

Atlantic caddesinde metrodan indi. Her çöp tenekesinin, her sokak fenerinin, her ilân tabelâsının nasıl olup da böylesine bildik geldiğine kendisi de şaştı. Ailesinin oturduğu evin yokuşunu çıkarken, yüzüğü parmağından çıkardı, cebine attı. Onlara birden söy-

lemeyecek, yavaş yavaş açacak, onlara bir fırsat vermeye çalışacaktı... Sonra Lichtman'ın asık, alaycı, kaba suratı gözünün önüne geldi. Yaptığı hakaretleri, duyduğu acıları hatırladı ve karısınınkiyle eş olan yüzüğünü yeniden parmağına geçirdi ve bu haberi vererek içeri girdi.

Ve babası onu evden kovdu. Mr. Herz, elindeki bütün parayı dondurulmuş besinlere yatırıp dördüncü kez iflâs ettiğinden bu yana, hiç bu denli yürekli davranmamıştı. Ama, artık yenilmeyecekti. Bir ömür boyunca, insan kaç kez yenik düşerdi?

Paul, Ithaca treninde ağladı.

Libby, vagonun loşluğunda onun kafasını okşayarak, «Onlara ihtiyacımız yok,» dedi. «Kimseye ihtiyacımız yok.»

«Mesele o değil,» dedi kocası. «Mesele o değil...» Ve mesele hem oydu, hem değildi.

2

«NASIL olur?»

«Ne bileyim nasıl olur, Paul. Belki değildir.»

«Ama öyle, değil mi? Değilse neden böyle telâşlanıyoruz?»

«Öyleyse öyledir.»

«Doktora gitmedin, değil mi? Kendi başına?»

«Paul, benimki hiç aksamaz. Saat ayarı gibidir.»

«Belki yorgunluktan. Belki orada çalışmaktan, koşuşturmaktan. Bir gün izin alsan.»

«Daha yeni girdim işe.»

«Pekâlâ. Yorgunsun, ondandır.»

«Daha önceleri de yoruldum, sinirlerim bozuldu. Barsaklarım bozulur, ya da nezle olurum, ama bu hiç olmadı.»

«Peki ama, nasıl olur?»

«Ben ne bileyim nasıl olur.»

«O mereti doğru kullanmıyorsun.»

«Doğru kullanıyorum.»

«Kremle birlikte verdikleri broşürde, koyarken nasıl yatman gerektiğini göstermişler. Sana yüz kere söyledim. Şunu broşürdeki gibi yatarak koy diye. Hayır — ille de ayakta koyacak. Sanki ayakkabı giyiyor!»

«Her iki şekilde de...»

«Neden broşürdeki gibi yapamazsın? Neden tehlikeyi göze alalım?»

«Hiç bir şeyi göze almıyoruz, Paul. Doktor gösterdi bana, ayaktayken nasıl konulacağını. Böyle de olurmuş.»

«Eğer böyle de olursa, neden on gün geçti?»

«Bununla ilgisi yok.»

«Peki neyle ilgisi var?»

«Bilmiyorum. Ne olur bunun için kavga etmeyelim.»

«Gebeysen, ne yaparız Libby? Çocuk olursa ne yaparız?»

«Aybaşı olacağım herhalde. Sancılandım — daha bu sabah.»

«Eskiden hiç sancılanmazdın.»

«Belki bu ay sancılanırım. Belki onun için aksamıştır.»

«Neden?»

«Bilmiyorum. Bırak beni ne olur. Salt sen istiyorsun diye aybaşı olacağım. Ama uğraşma benimle.»

«Ben istiyorum diye aybaşı olma Libby. Böyle saçmalıkları bırak. Sen gelmedin mi koşa koşa, 'Paul, galiba gebeyim, ne yapacağız?' diyen sen değil miydin?»

«Sinirlerim bozuldu. Okulu bıraktık. Para kazanalım diye buraya geldik. İş bulduk. Şimdi bu çıkıyor!»

«Pekâlâ, Libby. Pekâlâ.»

«Nedir pekâlâ olan?»

«Tartışmanın anlamı yok.»

«Ben banyoya gidiyorum. Bir bakacağım.»

«Nasıl olmuştur, biliyor musun? Hani geçen ay, aybaşın bittiği gün...»

«Ama o zaman olmaz ki.»

«Hiç güvenmemek gerek. Sana söyledim de tak şu mereti diye.»

«Öyle çirkin bir şey ki. Sonra başıma ağrı veriyor. Hem işin doğallığı, kendiliğinden olma güzelliği kaçıyor.»

«Böylesine romantiklik on kişilik bir aile doğurur.»

«Belki de gebe değilimdir. Bazen aylarca aybaşı görmeyenler var. Nasıl olduğunu bulamadığımıza göre, bu ay kendiliğinden aksadı demek ki. Belki yeni işe girdim, ondandır...»

«Nasıl olduğunu buluruz. Ben bulurum.»

«Öyleyse korkumuz boşuna. Dört gün öncesinde, dört gün sonrasında bir şey olmaz. Hep böyle yaptık.»

«O zaman şansımız varmış.»

«Biyolojik olarak olanaksız bu...»

«Bu meretler yüzüyorlar Libby. Bir köşeye bucağa gizlenip bekliyorlar.»

«Gebe olmadığımı biliyorum. Gebe olamam. Dikkat ediyoruz.»

«Libby, o dalgayı gerektiği gibi kullanırsan dikkat etmiş olursun. Kremi sürmedin mi...»

«Krem pahalı. Tüpü iki dolar!»

«İki dolarsa iki dolar! Ağzımı açıp da bir şey mi dedim? Krem alma mı dedim? Al! Kullan! Her yanına sıva! Bunun için alıyoruz kremi.»

«Ama asıl işi diyafram görüyor.»

«Libby, off, Libby!»

«İyi ama, dayanamıyorum. Sana göre hava hoş, onu içime koyan benim! Her şeyi bırakıp, krem süreceğim bir de! Nefret ediyorum!»

«Böylesi daha mı iyi?»

«Bunların birbiriyle ilgisi yok. Diyaframı kullanıyorum, dikkat ediyoruz.»

«Hadi git banyoya da bir bak. Tartışmayalım.»

«Daha şimdi baktım.»

«Bir şey yok mu?»

«Pek yok.»

«Pek yok ne demek?»

«İyi işte — yok. Ama yarın mutlak olur. Alnımda sivilce çıktı, bir tane de çenemde çıkıyor. Her zaman —»

«Hep sivilce çıkar mı?»

«Şimdiyedek çıktı.»

«Libby, ne yapacağız?»

«Bir şey olmayacak. Biliyorum ben.»

«O ilk gün oldu Libby.»

«Ama hiç bir şey düşünmek zorunda olmadığım zaman, istediğimiz gibi yaptığımız zaman, o belâları kullanmak durumunda olmadığım zaman öyle iyi oluyor ki.»

«Gebeliğinde nasıl geçiniriz? Çocuğa nasıl bakarız?»

«Ama bazıları aylarca olmuyorlar...»

«Bunun ne yararı olur anlamıyorum.»

«Yararı, işin iç yüzünü anlayacağız. Ya öyle, ya değil.»

«Nasıl olsa anlayacağız. Bir ay daha olmazsam nasılsa anlayacağız. Bundan ne kazanacağımızı anlamıyorum.»

«Kazanacağımız şu ki, ne olduğunu anlayacağız. Yeterince anlatabildim mi, Libby, yoksa yeni baştan mı anlatayım? Bileceğiz.»

«On dolara patlıyor.»

«Olsun.»

«Olmasın işte. Bu odanın bir haftalık kirası o para. Ola ki, yarın aybaşı oldum, o zaman on doları sokağa atmış olacağız.»

«Atarız, ne olacak.»

«Ama Paul, ya gebeysem. On dolara çocuğa bez alınır — o on dolara ihtiyacımız olacak. Bekleyemez miyiz? Bir süre unutamaz mıyız? İşten eve geliyoruz, bundan başka şey konuşmuyoruz. Akşama kadar seni görmüyorum, görünce de başka lâf yok.»

«Test yaptırırız, durumu öğreniriz, ondan sonra başka şeylerden konuşuruz.»

«Demek durumu öğreniriz! Peki, öğrensek ne olacak? O zaman daha fena!»

«Daha iyi olacak.»

«Daha fena olacak, Paul. Çok daha fena olacak.»

«Hayır, öyle değil, Paul, yanlış anladın.»

«Dikkafalılık etme. Düşünecek başka şeylerimiz var.»

«Tatlım, bak bana. Tatlım, pozitif demek, tavşanlar olumlu tepki göstermişler demek. Yani, gebe değilim.»

«Libby, telefondaki adam pozitif dedi.»

«İyi ya, ben de onu diyorum işte. Pozitif. Negatif olsaydı, gebeyim demekti. Akla yatkın değil mi bu?»

«Negatif 'hayır' demektir.»

«Hayır gebesin demek mi, gebe değilsin demek mi?»

«Hayır gebesin, demek.»

«Tamam işte. Hayır deseler, gebeyim demek olacaktı. Test, kadının gebe olmadığını anlamak için yapılır. Hayır cevabı gebesin demektir. Evet derlerse, gebe değilsin demektir. Evet, gebe değilsin. Sonuç pozitif. Yani, olumlu. Olumluysa iyi demektir.»

«Libby, her şeyi birbirine karıştırıyorsun.»

«Asıl sen karıştırıyorsun, Paul. Benim kuşkum yok. İstemediğin şey negatiftir. Ben gebe olmadığımı biliyordum, tatlım. Gebe olamayacağımı biliyordum.»

«Ama gebesin. Negatif —»

«Hayır, hayır, Paul, pozitif. Bak nasıl karıştırdın.»

«Pekâlâ. Sus bir dakika. Pozitifsin, tamam mı? İdrarını alıyorlar, tavşana zerkediyorlar —»

«Tavşana değil, tavşanlara.»

«Peki, tavşanlara! Sonra belirli bir tepki bekliyorlar. Tepki pozitif olursa, gebesin demek. Tepki negatif olursa, gebe değilsin demek. Seninki pozitif çıkmış.»

«Paul, tavşanlara iğne yapıyorlar. Eğer bir şeyim yoksa, normalsem tavşanlar pozitif tepki gösteriyor. Aklın yatmıyor mu buna? Senin iyi olup olmadığını anlamak isteyip de, iğne yaparsam ve negatif tepki gelirse, bu fena demektir.»

«Libby, sen sayıları alt alta koyup toplamasını bile beceremiyorsun. Mantıksız konuşuyorsun.»

«Asıl sen mantıksız konuşuyorsun. Düşünmüyorsun hiç. Pozitif, iyi demektir.»

«Lib... Lib. Tekrar telefon edeceğim. İstersen telefon eder, sorarım.»

«Ben öyle demek olduğunu biliyorum.»
«Telefon edeceğim.»

Paul'ün fabrikadaki işi, menteşelerin yarısını ana gövdeye, öteki yarısını eklenti yerine takmaktı. Hep bundan ürkmüştü. Yaşamında oluşan değişiklikleri ne zaman düşünmeye kalksa, kontrolunu yitirmemek için derin derin soluk alması gerekiyordu. Paul okulu bırakmadan bir önceki hafta —Libby ile birlikte Ann Arbor'dan ayrılmaya hazırlandıkları sırada— kapalı yerde kalma korkusuna kapılmıştı. Ufacık odalarda, bir denizaltıda kapalı kalmış da boğuluyormuş gibi oluyordu. Yanında yatan Libby, düşünde sayıklıyordu. Oysa şimdi, fabrikadaki bitmez tükenmez sekiz saat boyunca, Paul görülmemiş bir sükûnet içindeydi. Denizaltı niteliği burada da vardı, cansız su altında olma duygusu burada da yaşanıyordu — sanki bütün bunlar zaman içinde olmuyormuş gibiydi. Yine de başından geçen gerçek olay ona ilâç gibi gelmişti. Korku, yerini haklılık duygusuna bırakmıştı. Sonunda Paul, bu gaddar dünyaya el kaldırmıştı. Bir arabanın kapısına menteşe takmak fazla bir şey değildi, ama bir şeydi. Ekmek parasını çıkarıyordu. Başlangıçta sandığının aksine, Libby'nin Chevrolet fabrikası memur kafeteryasında garsonluk etmesi bile üzmemişti onu. İlkönceleri, son sınıfın ortasında okulu bırakmak fikri, Libby'yi çok sarsmıştı. Oysa şimdi, akşamları eve döndüğünde ayaklarını yıkarken yüzünde muzaffer bir gülümseme dolaşıyordu. Libby, hiç kuşkusuz ilham getiriyordu ona — bu, Paul'ün çevresiyle duygusal bir bağlantı kurmuş olması demek değildi. West Grand sokağındaki bodrum katına duyduğu nefret yüzünden, bütün Detroit'ten nefret eder olmuştu.

Odada gündüzleri bile ışık yakmak gerekiyordu. Ampulden süzülen sarı ışık, eşyalarına, perdelerine siniyor; çirkinliklerini büsbütün belirliyordu. Üç katlı yapının öteki odalarında sadece yaşlılar geziniyor ve öksürüp, balgamlarını musluğa tükürdüklerinde, ince duvarlar bütün sesleri yansıtıyordu. Koridorun dibindeki banyoda, yaşlı adamlar kapıyı aralık bırakıp, bastonlarına dayanarak işiyorlardı. Geceleri de çoğunlukla kusuyorlardı. Bu sesler olduğu

gibi odaya doluyordu. Paul'ün zengin bir amcası olsa ve bu amca ölüp de Paul'e yüklü miras kalsaydı, Paul bir an bile orada durmaz, karısını aldığı gibi çeker, kendisini iki sınav kâğıdının beklediği Ann Arbor'a giderdi. Ancak, böyle bir amcanın ölmesi için önce var olması gerektiği ve böyle bir amca var olmadığı; meteliksiz babası bile Paul'ü reddettiği için, Paul kaderine boyun eğdi ve kendini toparlar gibi oldu. Böylesine aşağılık koşullar da onu aşağılatamıyorsa, dünyada hiç bir şey onu aşağılatamazdı demek ki. Sabah akşam yedikleri kuru fasulyeye ve paraları yetmeyeceği için gitmekten caydıkları bütün sinemalara rağmen, Paul, Libby'ye olan aşkının yeniden tomurcuklandığını duyuyordu. Ann Arbor'da ilk ekonomik bunalımı yaşamaya başladıkları günlerdeki kadar kavga etmiyorlardı artık. Belki de akşamları eve döndüklerinde birbirlerini yiyemeyecek denli bitkin oluyorlardı — ama bu bitkinlik bile bir şeyleri kanıtlıyordu.

Paul yeniden telefon ettiğinde, laborant, pozitifin tek anlama geleceğini kesinlikle belirtti: Libby pozitif olarak gebeydi. Bunu duyduğu andan başlayarak, Paul'ün kapılara menteşe takması onu yatıştırmaya yetmez oldu; çünkü, kafasını meşgul etmeye yetmez olmuştu. Paul kafasında bu işi doluya koyup aldıramadığı, boşa koyup dolduramadığı süre içinde, önünden menteşelerinin takılmasını bekleyen arabalar geçip duruyordu. Doktor, üstüne hastane, üstüne sünnet, üstüne bez, çamaşır, pudra, mama...

Acaba Libby'nin kaç ay sonra işi bırakması gerekecekti?

Gebelik elbiseleri de kaçadır ki? Hem gerekli midir?

Pansiyon yerine apartmana çıkılsa, kirası ne kadardır? Pansiyonda kalabilirler mi? Tasarladıkları gibi, Detroit'te iki yıl kölelik etmek yerine, buraya temelli mi çakılacaklar? Bebek arabası, bir de banyo küveti —

Düşüncelerine dalıp gitmiş Paul, neredeyse sol elini bir otomobil iskeletine kaptırayazdı. Onu alelâcele revire kaldırdıklarında, bileğinden oluk gibi kan fışkırıyordu. Kıvırcık saçlı, esmer bir İtalyan olan revirin doktoru, Paul'e kürtajcının adını verdi.

Paul, eve öğlende döndü. Öğleden sonra da çalışmak istemişti. Ama, doktor bütün ihtimalleri göz önünde bulundurarak (on beş dakikada her şeyi konuşmuşlardı) Paul'ün, salt kendini toplaması için bile olsa, hemen eve gitmesini gerekli görmüştü. Paul ışığı söndürdü, yatağa uzandı. Üzerine doktorun birkaç kelime karaladığı kâğıt parçasını elinden bırakmadan, yatakta o yandan o yana döndü durdu. Kâğıda yazılı adı defalarca okudu: Dr. Thomas Smith. Takma ad mıydı? Polis peşinde miydi acaba adamın? Paul, Dr. Smith'in kan lekeleriyle dolu beyaz gömleğinin üzerine hiç de hoş olmayan çeşitli kafalar yerleştirmeye çalıştıktan sonra uyudu kaldı.

Onu Levy uyandırdı. Mr. Levy'nin yüzü hiç gülmezdi de, yine dostça bir sıcaklığı vardı. Mr. Levy ile tanışmaları, Libby'nin koltuk değnekleri ve bastonlar karşısındaki yufka yürekliliği yüzünden olmuştu. Yine de Paul, koridorda birilerine merhaba diyebilmenin, pansiyonu biraz daha az kasvetli kıldığını itiraf ediyordu. Ama, Levy —güneşten yanmış dazlak kafalı ve gaga burunlu Levy— Paul'e hiç de acınacak biri gibi görünmüyordu. Fazlasıyle canlıydı, üstelik Libby'yi tuvalette gözetlemeye kalkıştığından da kuşkulanıyorlardı.

Levy'nin kafası kapıda göründü. «Nasıl oldu da evdesin? Bir şey oldu sandım.»

«Elimi kestim. Öğleden sonra izin verdiler.»

Levy odaya girerek, «Vay, vay, vay! Amma da kesmişin,» dedi. «Mumya gibi sarıp sarmalamışlar.»

«İyiyim.» Paul doğrulup oturdu. Başındaki sersemliği atmaya çalıştı. Doktor yatıştırıcı ilâç vermişti. «Bir şeyim yok.»

«Sana çay yapayım mı?»

«Hayır, sağol.»

Levy, parmaklarını göğsü markalı, bol gömleğinin üzerine gererek, «Su kaynatmak için para almıyorlar ya,» dedi. «Çay da benden. Karın pek hoş.»

Bu söz Paul'ü sinirlendirdi. Sabahları Libby ne zaman dişlerini fırçalamak için banyoya girse, Levy tam anahtar deliğinin önünde bastonunu yere düşürüyordu. Bastonu yerden alması bazen beş da-

kika sürüyordu. O günedek Paul ile Libby, adamcağızın yaşlılıktan kolayca eğilip doğrulamadığına vermişlerdi bu hareketini. Levy'yi doğrudan suçlamıyorlarsa, bunun tek nedeni, pansiyon yaşamının getireceği rahatsızlıklara alışkın olmadıklarını bilmeleriydi. Levy, bu rahatsızlıklardan ancak biriydi. Levy, karısını övünce Paul gülümsemeye çalıştı, ihtiyar çayı getirmeye gitti.

Uzunca bir süre gelmedi. Elinde içi fincanlar ve çaydanlık dolu tepsiyle geldiğinde, yanında bir de arkadaş getirmişti.

«Korngold. Bitişikte oturuyor,» diye tanıttı.

Korngold, sanki adı Korngold değilmiş ve bitişikte değil de Hindistan'da oturuyormuşcasına, hayır gibilerden başını salladı. Ama elleri de sallanıyordu. Her yanı sallanıp titriyordu adamcağızın. Teni, kahverengi karaciğer lekelerinin boş bıraktığı yerlerde, kül gibi soluktu. Kilosu, hiç de boyuna uygun düşmüyordu. Az beslenmişti. Bastonuna dayanmış dururken (onun bastonu Levy'ninki gibi altın topuzlu değildi) kurumuş bir dalı andırıyordu. «Kalkmayın lütfen. Tanıştığımıza sevindim, çok sevindim,» deyişi bile içler acısıydı.

Paul, baskına uğramış duygusuyle yataktan kalktı. Muşamba örtülü masanın üzerinde daktilo makinesiyle kâğıt tomarı duruyordu. Paul, son zamanlarda hikâye yazmayı deniyordu. Levy makineyle kâğıtları aldı, yere koydu. Masanın üzerine de çay tepsisini yerleştirdi.

«Şuraya toplanalım,» dedi. «Korngold, ceketini çıkar. Bir terleyip bir üşütürsen tabiî balgam tükürürsün.»

«Ben ondan balgam tükürmüyorum. O Nazi kılıklı herif, evi ısıtmıyor, ateşi kaşığın ucuyle gösteriyor da ondan.»

«Taşın öyleyse. Sana dedim, bu oda paha biçilmez bir yer diye. Bir aydır da boş. Buraya taşın Korngold.»

«Düşünüyorum. Kirası on dolar. Lükse kaçacak durumum yok. Bitişikteki oda yedi buçuk.»

«Sen düşünmeye devam et bakalım. Bak bu cici çocuklar tuttu burasını. Sen hâlâ o orospu dölünün yanında otur.» Levy, Paul'e döndü, neredeyse onu etekliyor gibi eğildi. «Şeker?» diye sordu.

Paul, henüz sersem gibiydi. Bir şeyleri yanlış yere koymuş duygusunda —asıl yanlış yere konulmuş olan kendisiydi oysa— dalgın, evet dedi.

Korngold, «Ben sade içerim,» dedi.

Levy, «Biliyorum,» diye sözü adamın ağzına tıkadı.

Korngold, «Limon içimi bayıltıyor,» diye açıkladı.

Üçü de birer iskemle çekerek masaya yanaştılar. Levy'nin iskemlesinin arkasına asılı olan Libby'nin kombinezonunu kaldırmak için çok geçti artık. Levy olanca ağırlığıyle beyaz, ipekli kumaşın üzerine çöktü. Bu arada Korngold fincanını ağzına götürüyordu. Üç yudum içti ve gömleğinin önü ile çenesi sırılsıklam oldu.

Levy, «Mr. Herz, Korngold seninle bir şey konuşmak istiyor,» dedi.

Korngold, «Bu uzun bir hikâye,» diye ağır ağır söze başladı. «Bir yığın orospu çocuğu, bir yığın it var işin içinde. Durun da, çayımı bitireyim hele.»

Levy, «Bir karısı varmış,» dedi. «Neyse, bu kimseyi ilgilendirmez.»

Korngold, «Bir de oğlum,» diye mırıldandı. «Ona oğlumu anlat, oğlumu.»

«Bir de yiyici oğlu.» Levy yan gözle arkasında duran kombinezona baktı.

Korngold güçlükle yutkunarak, «Bir de gelin,» dedi. «O şırfıntıyı da unutma.»

«İşte bu üçü, adamı yiyip bitirmişler,» diye anlatmaya koyuldu Levy. Anladığımız kadarıyle, oğlu roket işinde para kırıyor. Lüks içinde. Bu Heinie'nin adı geçince Korngold'un damarını kessen kanı akmaz. Kuruşun hesabını yaparmış. Anladığımız kadarıyle, oğlanın Florida'nın dört bucağında evleri varmış. Kızı da Smith College'e gidiyormuş.»

«Tam iki kere de Avrupa'ya gitti.»

Levy, «İki kere de Avrupa'ya gitmiş,» diyc tekrarladı. Ellerini iki yana açtı, kapadı. «Korngold'un ömrü, bu yılan dilliler yüzünden zehir olmuş. Hiç kimse değerini bilmemiş. Ocak'ta yetmişine basacak.»

Korngold, «Aaah, ah,» dedi. «Daha da beteri var. Tuvalete gitmek bile dert.»

«Korngold'un plânı bir mektup.»

Korngold yavaşça, «İki mektup,» dedi. «Plânım iki mektup yazmak...»

Levy, iş adamı havasında, «Mektubun biri oğluna,» diye açıkladı. «Sen ne biçim evlâtsın, falan filân gibilerden.»

Korngold'un titrek elindeki boş fincan, tabağın içinde sarsılıp duruyordu. «Belki fotoğraf da yollarız,» dedi. Biraz da gururla, «Ne haldeyim görsün,» diye ekledi.

Levy, bir an düşündü bu öneri üzerinde. Sonra, «Onu sonra düşünürüz,» dedi. «Ama bayağı sert bir mektup olmalı, anladın mı?»

Korngold, «Sonra öteki mektup,» diye hatırlattı. Bir yandan da Levy'nin kolunu çekiştiriyordu.

«Bir mektup da Senato'ya. Eline devlet sırlarını verdiğimiz, ülkenin savunmasını verdiğimiz bu adam nasıl bir adamdır ki, babasına saygı göstermez...»

Korngold, «Hakkında soruşturma açsınlar,» dedi. «Kendini bir halt sanıyor. Kimse kılına ilişemez sanıyor.»

«Onu can alacak yerinden vurmalı,» diye Levy iskemlesinde doğruldu. Elleri Libby'nin kombinezonundaydı. «Ama ikinci mektubu hemen göndermeyeceğiz. Babasına yardım etmesi için ona fırsat tanıyacağız.»

«Fırsat tanımaya lâyık değil o.»

«Korngold, o senin bu yanağına vurmuşsa, sen öteki yanağını çevir. Ben sana pratik çözümü gösteriyorum. Gerektiğinde kafasına indirebileceğimiz kızgın demir elimizde bulunsun diyorum!» Levy yeniden oturdu, Paul'e doğru eğildi. «Korngold, yardıma muhtaç, hasta bir adamcağız. Sırtına giyecek bir kat elbisesi var. Elbiseyi temizletmeye verdi mi, bir hafta bornozla oturuyor. Bornozu da yeni değil üstelik. Tam Rusya'nın bizi ezecek bir bilimsel çalışma programına girdiği şu sıra, bu ne biçim evlâttır?» Sözlerinin anlaşılmasını bile beklemeden, kendi kendine hak vererek konuşmasını sürdürdü. «Senato da bizimle aynı fikirde olacaktır mutlak!»

Korngold ağlamaklı bir sesle, «Tastamam öyle,» dedi.

«Korngold elinden tutacak bir dosta muhtaç.»

Muhtaç adam, bir söz etsin diye Paul'e baktı. Paul'den ses çıkmayınca gülümsedi. «Levy gibi biri, iki kişinin hayatını yönetebilir,» dedi. «Kafası işe çok yatkın. Çok zeki, mükemmel bir adam.»

Levy, A.L.L. harfleri işli kemer tokasına parmaklarını geçirdi. «Mektubu sen yazar mısın?» diye sordu.

Paul, «Kime?» dedi. «Ne yazacağız?»

«Oğluna. Üzerinde adım yazılı kâğıtlardan getirdim,» diye başladı Levy. «Daktiloyla yazarsak daha etkili olur.»

«Ne istediğinizi pek kavrayamadım,» dedi Paul.

Levy, ceketinin cebinden katlanmış bir kâğıt çıkardı. «İşte müsvedde. İmlâ yanlışlarımı düzelt, yeter.» Levy, Paul'e hitap ettiği halde, son cümleyi, yüzü aydınlanmış olan Korngold'a bakarak söyledi.

Korngold, Paul'e, «Zamanında müthiş bir avukatmış,» dedi. «Kaç kişiyi ipten kurtarmış. Bu fırsatı kaçırmamalıyız.»

Elinde mektup — omuz başında Levy — üzerinde Korngold'un yalvaran gözleri — kendini nasıl savunsundu Paul? Okudu mektubu.

«Sayın Mr. Korngold,

Babanız Mr. Max Korngold, kendi durumu hakkında sizinle ilişki kurmamı rica etti. Ocak ayında yetmişine basacak bir adamı bu durumda bırakmaya gönlü razı gelen evlât, nasıl bir evlâttır? Haftada yirmi beş dolarlık bir harcamayı göze alsa, kendisine can yoldaşı olacak birini bulabilir. Tuvalete gitmek, yemek yemek gibi en basit ihtiyaçları için dahi yardıma muhtaçtır. Yatak çarşaflarını değiştirmek bile bir sorun olmaktadır. Michigan senatörü dostumdur, onun kanalıyle özel yaşantınızla ilgili —örneğin, aşırı harcamalarınız konusunda— soruşturma açtırabilirim. Senatonun da benim fikrimi kabul etmesini sağlayacak olan mektup, özel ulakla gönderilmek üzere sekretirimin elinde hazır beklemektedir. Babanıza karşı olan ödevinizi hatırlasanız da, bütün bu olaylara yol açmasanız daha iyi olmaz mı? Aksi halde, bencilliğiniz ve hırsınız yü-

zünden kendi bindiğiniz dalı keseceksiniz. Florida'daki evleriniz elinizden gidecek. Sizin gibi birine haftada yirmi beş dolar ağır gelir mi? Mektubuma derhal cevap verin, yoksa sekreterim yarın sabah Senato'ya telefon edecektir. Şehirlerarası telefon masrafından dahi kaçınılmayacaktır.»

Levy, «Yeterince açık, değil mi?» diye sordu. «Değiştirilmesi gereken yer var mı?»

Korngold, Levy'nin kolunu çekiştirdi. «Bir de fotoğraf koysak. Ne durumda olduğumu görsün.»

Levy yumruğunu sıkarak, «Neden yalvaracakmışız?» dedi. «Bu işi nasıl ciddî tuttuğumu anlayacaktır. Yanlış bir hareket yaptı mı, işi bitik demektir. Sen artık gereken yerlere noktaları, virgülleri koyup, daktiloya çekersin bunu, değil mi?» diye Paul'e döndü.

Odasına geldiklerinden bu yana, Paul, ihtiyarın dediklerinin çoğunu duymuştu — hepsini değil. O gün olup bitenler yüzünden, bu iki adamla uğraşacak durumda değildi. Yine de, onların anlattıkları içine dokunmuştu. Tam avutucu bir iki söz söylemeye niyetlendiği anda, Levy'nin elini yine Libby'nin kombinezonu üzerine koyduğunu gördü. «Pek iyi değilim, Mr. Levy,» dedi. «Mr. Korngold'u da alıp gitsen iyi olacak,» sonra gülümsedi. Çünkü, gerek yetişme tarzı, gerek genel tutumu yüzünden yaşlılara kaba davranmak gelmiyordu elinden.

Korngold, «Ne?» diye sordu. «Senin gibi genç adam hasta olur muymuş hiç?»

«Saçmalama, elini kesmiş çocuk.»

Levy, Paul'ün elini gösterdi. Korngold sargıları görünce ürktü. Levy, fincanlarını, tabaklarını tepsiye toplamaya başladı. «Mr. Herz, ben müsveddeyi bırakayım,» dedi. «İstediğin zaman yazarsın. Olur, değil mi?»

Paul bitkin bir tavırla, «Olur,» diye cevap verdi.

«Yarın uğrar alırım. Acele etme. Yarın öğleden sonraya da yetiştirsen olur. Kapımın altından atarsın. Kapıyı vurma, öğleden sonraları biraz kestiririm.» Korngold alnını ovuşturarak söze karıştı. «Ben geceleri bile uyuyamıyorum. Horozlar öterken ayağa dikili-

yorum. O Nazi yüzünden gözüme uyku girmiyor. Radyoyu sonuna kadar açıyor. Hele musluğu ne hale getiriyor. Aslında onu Sağlık Bakanlığı'na şikâyet etmeli. Odasında kısa dalga radyosu var. Direkt Berlin'e bağlı.» Korngold iskemlesini arkaya itti. Erimeye yüz tutmuş bir mum gibi ince, uzun ve omurgasız bir görünüşle sallana sallana odadan çıktı. Levy de arkasından yürüdü. Elindeki tepsiyle Korngold'u göstererek, Paul'e fısıldadı. «Bunamış. Damarları da tıkandı mı, bitti demektir.»

Gözlerini açar açmaz Libby'nin yüzüyle karşılaştı. Paul saatin kaç olduğunu, nerede bulunduğunu toparlayanadek, Libby'nin sesini duydu. Bileğine ne olduğunu soruyordu. Uykuyu dağıtmak merdiven çıkmaya benziyordu. Paul bir an bu merdiveni çıkmayı istemedi.

Libby, «Bak, ben geldim,» dedi. «Ne oldu?»

Paul, karısının açık mavi garson üniformasını gördü önce. Sonra karısını. «Elimi kestim fabrikada,» dedi.

«İyi misin yavrum?» Libby, yatağa, Paul'ün yanma uzandı. «Nasıl da kocaman sargı.» Libby, Paul'ün bileğine dokunmamaya dikkat ederek ona sarıldı. Paul, karısının korkudan mı, sevgiden mi sarıldığını anlayamadı. İkisini de istemiyordu.

«Bir şeyim yok. Öğleden sonra izin verdiler, o kadar.» Doğruldu oturdu. «İyiyim,» dedi.

Libby, başuçlarındaki lâmbayı yaktı. «Nasıl oldu?»

«Bilmiyorum. Dalmışım.»

Libby, parmaklarıyle kocasının sargılı koluna dokundu. «Düzelir miymiş? Çalışabilecek misin?»

«Yarın işe gideceğim.»

«Bugün öğleden sonrası için ücretini kesecekler mi?»

Paul kendini tutmaya çalıştı ve «Bilmiyorum,» dedi.

«Sormadın mı?»

«Hayır, Libby. Elim kanıyordu. Kanamadan ölebilirdim.» Bunları söylemek zorunda kaldığı için öfkelendi. Kalktı, musluğa gitti, yüzünü yıkadı.

Libby, «Merak ettim de, ondan sordum,» dedi. «Daktilon yerde.» Yataktan kalktı. «Mektup mu geldi?»

«Ne?»

Libby, Levy'nin bıraktığı mektubu açıyordu.

Paul, «Hayır, mektup gelmedi,» dedi.

Libby, düş kırıklığına uğramış bir tavırla, «Bu nedir?» diye sordu.

«Mr. Levy, mektubunu daktiloya çekmemi rica etti.»

Libby, kâğıdı elinden yere attı. «Bu sabah yine bastonunu düşürdü,» dedi.

«Bak Libby, adama bir şey söylememi istiyor musun, istemiyor musun?»

Libby, «Zavallı bir ihtiyarcık —» diye başladı.

«Bırak şimdi Libby, biz ondan daha yoksuluz.»

«Ne mektubuymuş bu?»

«Yanında bir arkadaşını getirdi. Bitişikte oturan sarsak ihtiyar. Adı Korngold'muş. Korngold'un oğlu, babasmm canına okumuş. Değerini bilmemiş —»

«Dr. Smith de kim?»

«Kim?»

Libby'nin elinde beyaz kâğıt parçası vardı. «Dr. Thomas Smith. BA 3-3349.»

«Nereden buldun onu?»

«Masanın üzerindeydi. Kim bu?»

«Elimi sardı. Kendisini arayacağım.»

«İyi misin, sevgilim? Sinirlerin mi bozuldu?»

«Yok bir şey.»

«Ben öteki hikâyeyi söylüyorum. Benimkini.»

Paul, «Asıl senin sinirlerin bozulmuş,» dedi.

«Sinirlerim bozulmadı. Sadece midem bulanıyor. Olabilir mi? Bu kadar erken? Bugün yemek yiyemedim.»

«Doktora gitsen.»

«Gerekmez.»

«Miden bulanıyorsa, doktora gitmen gerek. Yemek yemen gerek.»

«Daha şimdiden doktorlara taşınmaya başlamayalım. Midemin

bulanmasının doğal olduğunu söylesin diye kimseye beş dolar kaptıracak değilim.»

«Öyleyse hastaneye git. Belediye hastanesine git.»

Hastaneye gitmek fikri, Libby'yi gözle görülür biçimde sarstı. «Gerekmez,» dedi.

«Libby, nasıl olsa eninde sonunda doktora görüneceksin. Bu konuda bir şey yapmamak, gerçeği ortadan kaldırmaz ki.»

«Öğüt verme bana. Durumumun ne olduğunu ve ne yapmam gerektiğini biliyorum.»

Libby'nin sözleri Paul'ün aklını karıştırdı — ama bu karışıklık bir rahat soluklanmayı da getirdi. «Ne demek istiyorsun?»

«İki aylık gebeyken doktor doktor dolaşmanın gereksiz olduğunu biliyorum. Lütfen uzatma, Paul.» Eğildi, yerden Levy'nin mektubunu aldı. Bir an mektuba göz attıktan sonra, masanın başına çöktü, yüzünü kollarına dayadı.

«Omuzuna bir şey al Libby.»

«İstemem.»

«Libby...»

Libby, yorgunluğunu belirten bir ses çıkardı sadece.

Paul, «Dr. Smith kürtajcıymış,» dedi.

Libby'nin kolları masanın üzerinde kıpırdamıyordu. Ağır ağır başını kaldırdı. Bir şey söylemedi.

Paul, «Kürtaj yaparmış,» dedi.

«Anlıyorum.»

Paul yatağın kenarından kalktı, Libby'nin yanma gitti. «Hiç bir şey anladığın yok,» dedi.

«Hiç bir şey anladığım yok,» diye tekrarladı Libby. «Senin söylediklerinden sonra dondum kaldım.»

«Ben de dondum kaldım.»

«Bu doktor aynı zamanda yara da mı sarıyor?»

«Fabrikadaki doktor sardı yaramı. Demin lâf olsun diye söyledim. Smith'in adını fabrikanın doktoru verdi.»

Libby, masaya indirdi yumruğunu. «Anlamıyorum!»

«Neyi?»

«İnsan nasıl durup dururken birinin adını verir, onu anlamıyorum! Senin neden söz ettiğini de anlamıyorum!»

Paul daha fazla bir şey söylememeye karar verdi. Yeniden yatağın kenarına oturdu. Libby, «Ne demek istediğini anlamıyorum dedim!» diye bağırdı. «Lütfen anlatır mısın bana? Nasıl olup da doktorlarla hakkımda dedikodu yapıldığını öğrenmek beni fazlasıyle ilgilendirir.»

«Kimsenin dedikodu falan yaptığı yok.»

«Öyleyse ne oldu?»

«Unutalım bunu. Aptallık ettim. Özür dilerim.»

«Neyi unutmam gerektiğini öğrenenedek unutamayız bunu!»

«Libby, unutalım bunu.» İçinden bileği acıyormuş gibi yapmak geldi, ama yapmadı. Ama, Libby'nin öfkesi, bağırıp çağırması, masaları yumruklaması Paul'ü huzursuz ve kuşkulu yaptı. Kanadının altına almak için evlendiği kız bu muydu? Sertçe, «Unut dedim,» dedi.

Libby, parmağını ona uzatarak, «Belki merak ediyorum,» dedi. «Tut ki, merak ediyorum. Tamam mı?»

«Ola ki, ben merak etmiyorum.»

Paul, Libby'nin kâğıdı suratına doğru salladığını görünceyedek, hâlâ elinde tuttuğunu farketmemişti. «Öyleyse neden eve getirdin bunu? Neden bu işi söz konusu ettin?»

«Konuyu doktor açtı.»

«Ama kâğıdı sen getirdin eve, sen yazdın —»

«Doktor kendisi yazdı. Sâkin ol. Neden öylesine dalgın olduğumu sordu. Ben de söyledim. Kâğıdı kalemi aldı, bu adresi yazdı. Kâğıdı bana uzattı. Başım dönüyordu zaten. Ben de aldım — işte bu kadar.»

«Başka bir şey söylemedi mi?»

«Hayır. Son derece... efendice konuştu.»

«Öyleyse nereden biliyorsun adamın kürtajcı olduğunu? Neden eve gelip de bunu bana söylüyorsun?»

«Bildiğimi söylüyorum ben. Adam kürtajcıymış da, ondan söylüyorum. Doktor bana iyilik etmeye çalıştı.»

Sonunda Libby çaresizlik içinde, Paul'ün yanına oturdu. «Bunu iyilik olarak mı görüyorsun?»

«Bilmiyorum.» Paul, Libby'nin başını kucağına çekti. Parmağını burun kemiğinin üzerinden kaydırdı. «Burada böyle kürtajcı, mürtajcı diye bağırıp durma,» dedi. «Hangi kapıyı açsan, Levy karşına çıkıyor.»

«Peki.»

Birkaç dakika sonra Paul, «Ne düşünüyorsun?» diye sordu.

«Kaça...» Libby konuşurken eliyle ağzını kapatıyordu. «Kaçadır diye düşünüyorum? Çok pahalı mıdır?»

Evlerinin köşesinde, vitrininde neon lâmbalı altıgen yıldız olan bir mezeci vardı. Yerler muşamba kaplıydı. Lokantaların o yağ, bulaşık, yemek kokuları dükkânı dolduruyordu. Ucuz olduğu ve dükkânın sahibi de özellikle Libby'ye iyi davrandığı için, sık sık orada yemek yiyorlardı. Yahudi dükkân sahipleri, Libby'yi hep Yahudi kızı sanıyorlar ve biraz şişmanlatmak için onun tabağını tepeleme dolduruyorlardı.

Solly, salam tezgâhının gerisinden, «Ne biçim yemek bu?» diye seslendi. «Çorbayla çay. Açlıktan öleceksin. Bu gidişle, yel esip götürmesin diye beline taş bağlayacağız.» Solly'nin kolunda toplama kampında dağlanan numara vardı ve bu dükkânı Nazilerden alınan tazminatla açmıştı. Herz'ler ona büyük saygı duyarlardı.

Libby, «Karnım aç değil,» diye seslendi.

«Aç değilsen bile, bir parça haşlama tavuk yesen ne çıkar?»

«Sağol, istemem Solly.»

Paul, «Miden hâlâ bulanıyor mu?» diye sordu.

Libby başını salladı ve önündeki çavdar ekmeğini ufaladı. Ekmeğin kabuğunu dudaklarına değdirdi, ama ağzına atamadı.

«Libby, telefon edeceğim.»

«Buradan mı?»

Paul bekledi. Libby cevap vermedi. Dükkâna birkaç delikanlı girdi. Alışverişe başladılar.

Paul, «Olur mu dersin?» diye sordu.

«Herhalde...»

«Pek aklın yatmamış gibi konuşuyorsun, Lib. Telefon edeyim mi, etmeyeyim mi? Ne yapmamı istersin?»

«Ne istiyorsan onu yap...» Libby, ekmek ufaklarını topladı, tablaya attı.

Paul bir an daha oturdu. Sonra kalktı, telefon kulübesine yürüdü. Solly, elinde iki tabak çorbayla onun yanından geçerken, «Soğuyacak,» dedi. Paul gülümsedi. Kulübenin kapısını kapadı. Kâğıda baktı, ama numarayı okuyamadı. *Levy'le oturup çay içtim, Solly'le durup konuşuyorum... Fabrikada yemeği Harry Black'la yedim, LeRoy Holmes da vardı... Keşke kimse beni bilip tanımasaydı...*

Solly yeniden kulübenin önünden geçerken, «Çabuk ol,» diye seslendi. Paul sırtını dükkâna verdi. Taburenin ucuna ilişti, numarayı çevirdi. Son zamanlardaki su altında kalmışlık duygusu yeniden çöreklendi. Alo sesini duyanadek bekledi.

«Dr. Smith orada mı?»

Bir kadın sesi, «Yemek yiyor —» diye cevap verdi. «Yemek yiyor dedim.»

Paul ne diyeceğini bilemiyordu.

Kadın, «Alo — âcil bir durum mu var?» diye bağırdı. «Mr. Motta, siz misiniz?»

«Hayır.»

«Peki. Doktor yemeğini yiyor. Sonra sizi arasın mı? Mr. Motta siz misiniz?»

«Hayır, hayır. Telefon kulübesinden arıyorum.»

«Yemeğini bitirince ararsınız. Duyuyor musunuz beni?»

Paul masaya geldiğinde, çorbalarından hâlâ duman tütüyordu. Libby, çorbanın yağlı yüzeyine kaşığını değdirmemişti hiç.

Paul, «Yine miden mi bulanıyor?» diye sordu.

«Evet.»

«Rafadan yumurta yer miydin?»

«Ne dedi?»

«Yemek yiyormuş. Kendisiyle konuşamadım. Lib, yanlış yapıyoruz. En doğrusu, hiç bir şey yapmamak, işi oluruna bırakmak.»

Libby kaşığını aldı, tabağın kenarından çorbasını karıştırdı.

«Sence böylesi daha mı iyi?» Paul, Libby'nin elini tuttu.

«Galiba.»

«Peki, yiyelim öyleyse. Soğuyacak.»

Solly tezgâhın gerisinden onlara işaret ediyordu. Paul, «Hadi, başla,» dedi.

Libby iki kaşık aldı. «Öyleyse kiminle konuştun?»

«Bir kadın çıktı.»

«Sekreteri miymiş?»

«Bilmiyorum.»

«Nasıl konuştu?»

«Basbayağı konuştu. Doktor yemek yiyor dedi.»

«Yeniden arayacak mısın?»

«Aramamı istemiyorsun sanmıştım.»

«Öyle bir şey söylemedim.»

«Telefon etmeyeceğim dedim, sen de daha iyi galiba dedin.»

Libby kaşığını masanın üzerine düşürdü — Paul, bile bile yaptı diye geçirdi içinden. «Böylesi mi iyi, öylesi mi, bilemiyorum,» dedi Libby.

Paul, hemen çevresine bakındı. Solly, mutfakta ahçıyle şakalaşıyordu. «Sesini yükseltme, olmaz mı? Çatalını kaşığını da vurup durma. Kimseyi ilgilendirmez bu. Nasılsın şimdi. Neden çorbanı içmiyorsun?»

«Canım istemiyor.»

«Bir şeyler yemen gerek. Sabahtan akşama, bir lokma yemeden çalışamazsın. Hastalanacaksın bu gidişle. Kızarmış ekmek ister misin?»

«Paul, diyorum ki...»

«Ne diyorsun?»

«Belki birisiyle konuşsak daha iyi olur diyorum.»

«Tekrar arayayım mı? Sana baskı yapmak istemiyorum. Tek başıma karar vermek istemiyorum.»

«İyi ama, isteyip istemediğine de karar vermen gerekir.»

«Çocuk istediğime mi, ötekine mi?»

«Ötekine... çocuk hoş bir şey olmalı.»

«Öyleyse istiyorsun sen?»

«Sen istemiyor musun? Ufacık bir bebek hoşumuza gitmez mi diyorsun?»

«Lib, önemli olan bu an. Her şeye yenik düşmeye daha ne kadar dayanabiliriz. Önemli olan bu. Herkes bize karşı gibime geliyor.»

«Bir yığın insan çocukları olsun diye dört gözle beklerler.»

«Ben de isterim. Beni suçlama sevgilim. Ben sadece, şimdi olmaz diyorum... Neden yemiyorsun?»

«Sana yüz kere söyledim. Midem bulanıyor! İnanmıyor musun yoksa?»

«Sen çocuk istiyorsun, Libby, Çocuğumuz olacak.»

«Ben, senin istemediğin hiç bir şeyi istemem.»

«Ben istemiyorum demedim ki. Şimdi olmaz diyorum. Tepeden aşağı bir çığ iniyormuş gibi oluyor. İşler çığrından çıkıyor.»

«Her gün, bir sürü insan istemedikleri halde çocuk sahibi oluyor.»

«Pekâlâ öyleyse. Biz de işi oluruna bırakırız.»

«Bu ne biçim aile düzenidir? Oluruna bırakmak da ne demek?»

«Sesini yükseltme dedim sana.»

«Pekâlâ, ne demektir bu, anlat.»

«Bir şey demek değil.»

«Öyleyse yeniden telefon etmeyi düşünüyorsun.»

«Bir düşünelim diyorum.»

Libby, «Sürgit düşünülmez bu. Böyle bir şey yapılacaksa bir an önce yapılır,» dedi.

«Bir an önce yapılır demek, ne demek? Yapılmasını istemiyorsun sandımdı. Çocuk istiyorsun sandımdı.»

«Ama sen istemiyorsun.»

«Ben istemiyorum değil —»

Solly, tezgâha vurdu. «Ne oluyor çocuklar? Hangi sinemaya gideceğinizi mi kararlaştıramıyorsunuz? On Emir'i görün, mesajı olan bir film.»

«Sağol, Solly. Gidemeyiz. Libby nezle.»

Solly, «Bir parça haşlanmış tavuk vereyim mi?» diye sordu.

Libby, «Sağol, istemem,» dedi.

Paul, «Lib, bu konuyu bırakalım,» dedi. «Evde konuşuruz.»

Libby, «Olur,» dedi. Oysa Paul, bir yandan biber dolmasını yiyor, bir yandan da düşünmekten kendini alamıyordu. «Eğer telefon edeceksem, buradan etmem gerek, Libby. Pansiyonun salonunda rahat konuşamam.»

«Demek ki arayacaksın.»

«Hiç olmazsa çayını iç.»

Paul iskemlesini geriye iterken, Solly kestiği salamı göstererek, «Soğuk bir şey ister misin?» dedi.

Bu kez Paul kendine daha hâkimdi. Numarayı bir bakışta okudu ve ağzını tam istediği anda telefona yaklaştırdı. Doktoru soran sesi, her zamanki sesiydi.

«Yemek yiyor,» dedi kadın. «Daha önce de aramamış mıydınız?»

«Âcil bir durum var. Çağırsanız iyi olacak.»

Cevap gelmedi. Acaba Mr. Motta olduğunu mu söyleseydi? «Alo, alo» diye seslendi.

Bir erkek sesi duyuldu. «Ben Doktor Tom.»

«Dr. Smith?»

«Kimsiniz?»

«Doktor, karım için aradım sizi. Biraz rahatsız, âdet görmesinde bazı şeyler oldu. Acaba kendisine bir bakabilir miydiniz?»

«Kemik yapısından gelen bir şey olabilir. Çıkıkçıya filân gösterdiniz mi? Sakatlığı var mı?»

«Anlayamıyorum, doktor bey,» Paul terlemeye başladı. «Âdet günleri aksıyor. Canımız sıkıldı bu duruma.»

«Anlıyorum.»

«Dr. Esposito, sizi aramamı söyledi.»

«Karınızı buraya getirin de, bir bakalım. Tepeden tırnağa bir muayene edelim.»

«Beni anlıyor musunuz, doktor bey?»

«Yarım saate kadar getirin, olur mu?»

«Muayene içinse...»

«Ben bakarım ona. Adın nedir oğlum?»

Paul adını —karısının adını da— söyledikten sonra, tutup dilini koparmak geldi içinden.

Otobüste en arka sıradaki iki yere oturdular. Hep Paul konuştu. «Herhangi bir şey yapmak zorunda değiliz, Lib. Suratını asma öyle. Sana bir bakacak. Olsa olsa tepeden tırnağa muayene olmuş olacaksın, o kadar. Sen kendin karar ver istiyorum. Ona bir şey söylememiz gerekmez. Başımıza iş açmış olmayız. Yine de, ihtimalleri, koşulları sormamızdan bir şey çıkmaz. Eğer karışık bir iş gibi görünürse, senin aklın yatmazsa, unuturuz biter. Çok basit bir iş olduğuna eminim. Ertesi günü işe bile gidiyorlar. Ama sen bir hafta yatabilirsin — yani, hemen işe git demek istemiyorum. Demek istediğim o ki, üzülmene gerek yok, çözemeyeceğimiz bir çıkmaza girmiş değiliz. Sen hayır dersen, yapmayız. Adamın adını öğrendik, adresini öğrendik, şöyle bir gidiyoruz işte. Bazıları yaptırmak isterler de yaptıramazlar, yaptıramazlar çünkü kime gideceklerini bilmezler. Her gün oluyor böyle şeyler, Lib. Yılda kim bilir kaç defa. Bizim gibi olanlar, bizim koşullarımızda olanlar, çocuk yetiştirmeye hazırlıklı olmayanlar. Bir çözüm yolu araştırmamamız için hiç neden yok. Yolumuza çıkan her belâyı olduğu gibi kabullenmenin bir anlamı yok. Sen öyle düşünmüyor musun? Senin bir şey söylemen gerekmez, Lib. Sen sadece olur veya olmaz dersin, o kadar. Hayır da desen ben yine sesimi çıkarmam. Tamam mı? Olur mu?»

«Bu durakta ineceğiz,» dedi Libby.

Muayenehane, Grand Circus Parkı'nın yakınlarındaki on katlı bir apartmandaydı. Aşağı kapıda, pirinç bir tabelâ asılıydı:

THOMAS SMITH
Çıkıkçı
No. 307

Paul, tabelânın önünden geçerken, ilk kez polis aklına geldi.

Bekleme odasına girdiklerinde, hemşire «Herz mi?» diye sordu ve doktorun odasına geçti. Gözlüklü bir kadındı. Al-al yanaklarıyle köylüleri andırıyordu. Libby, masadaki *Look* dergisini aldı, kucağına koydu, öylece kaldı. Paul, kemik yapısındaki bozukluklarla ilgili bir dergiyi, baktığını görmeden karıştırıyordu. Muayene odasından, sinekkaydı traşlı, şakaklarına kır düşmüş, şirket müdürü

tipli biri çıktı. «Hoşgeldiniz,» dedi. «Doktor Tom benim. İçeri buyurun.»

Muayene odasında, Herz'ler hazırola geçip, masanın önünde dikildiler. Doktor oturmalarını işaret ettiğinde, sadece Libby oturdu. Sert çizgili, kayış gibi tenli, kahverengi pos bıyıklı doktor, masasının kenarına ilişti. Bacağının birini sporcular gibi sallıyordu. Paul, doktorun ellerine baktı: Büyük ve düzgündüler.

Doktor, «Evet, durum nedir?» diye sordu.

«Karımın gebe olduğunu sanıyoruz. Kürtaj yaptırmak istiyoruz.»

Odadaki tek ses Libby'den geldi. Kocasını onaylayan bir ses miydi, karşıt bir ses miydi bellisiz. Paul bir an bayılacak gibi olduktan sonra kendini topladı. «Tavşan testi yaptırdık. Sonuç pozitif çıktı.»

«Ha-hah.» Doktor ayağa kalktı. Parmak kemiklerini çıtırdattı, kaşlarını çattı. Profesyonel bir tavırla Libby'ye döndü, «Son defa ne zaman âdet gördünüz?» diye sordu.

Bunu öylesine tartışmışlardı ki, Libby bir an bile duraklamadan cevap verdi. «Altı Ocaktan on bir Ocağa kadar.»

Dr. Smith, «Delikanlı, sen odadan çıksan iyi olur,» dedi.

Paul şöyle bir durdu. Sonra Libby'ye bakmadan odadan çıktı. Hemşire, bekleme odasındaki maroken koltuğa yayılmış oturuyordu. Arkasındaki duvarda ördek avlayan iki avcıyı gösteren bir tablo asılıydı. Ayakkabılarını çıkarmış, birini bir eline, ötekini öteki eline almıştı. Ayaklarından, her tarafa yayılan feci bir koku yükseliyordu. Doktor değil ama, hemşire, Paul'ün kafasında çizdiği görünüme uyuyordu. Paul, kadının bütün gözeneklerinde pislikten başka şey göremedi, pislik ve mikrop. Dergilerden birini çekti, Ayın Kemik Uzmanı seçilmiş olan Des Moines'lı Dr. Selwyn Sales hakkındaki yazıyı okumaya koyuldu.

Hemşire, «Sâkin olun,» dedi. «Doktor Tom bu işi iyi bilir.»

«Hiç kuşkum yok.»

«Bütün ömrünü kemik hastalıklarına vermiştir. Ne ev, ne aile, ne eğlence. Kemikle ilgili olmayan kitabı bile eline almaz. Kendisi söylemez ama, bu alanda otoritedir. Dünyanın dört yanından ona görünmeye gelirler. İki defa Missouri'de konferans vermeye çağrıldı.»

«Missouri'de ne var ki?»

Paul, birden bir düşman kazandı. Kadın gözlerini kıstı, daha doğrusu tombul yanaklarını gözlerinin altını örtecek biçimde yukarı kaldırdı. «Ne sanıyorsun? Doktor Tom gibi biri oraya piknik yapmaya gidecek değil ya,» dedi. «Doktor kendisini işine adamıştır. Kadınlar ayağına gelirler, dizlerine kapanırlar — ama o, kemik hastalığından başka şey düşünmez. Doktorlar Birliği'nde bir düşmanı var. Sanki her şeyi onlar bilirler. Oysa, çıkıkçılar doktorlardan daha iyi yetişmiştir. Biliyor musun?»

Paul özür dilercesine, «Bu konuda pek bilgim yok,» dedi, ama geç kalmıştı.

«Doktorlar Birliği kimin elinde biliyor musun? Doktor Tom gibi bir adam, altı göbek ötesine kadar Amerikalı olan, yedi sülâlesi Smith olan bir adam tutup Doktorlar Birliği'ne başvuruyor da, beyler kafa kafaya verip baskı yapıyorlar.»

Paul derginin başyazısına göz atarken, Dr. Thomas Smith adını gördü. Hemşire sözünü sürdürüyordu. «Allerjisi olan bir kadın geldi. Doktorlar yıllardır para sızdırmışlar kadından. Dr. Goldberg'in karısının altı tane vizonu var, ama bu kadıncağız daha rahat soluk alamıyor. Ne yemek yiyebiliyor, ne uyuyabiliyor. Bir yandan da doktorlara para yetiştiremiyor. Sonunda, Doktor Tom'a geldi. Meğer bütün derdi, boyun kemiğindeki kaymaymış. Tam şurada. İşte Doktorlar Birliği buna karşı çıkıyor, Doktor Tom bu yüzden onlarla çatışmak zorunda. Çıkıkçıya gitmek en doğru iştir. Doktorluk nereden gelmiş — Avrupa'dan. Ama çıkıkçılık öyle mi ya, öz Amerikan icadı. Günün birinde talih çıkıkçılara da gülecek. Çıkıkçı olmak için sen o kadar çalış didin, sonra da askerlikte erlikten yukarıya çıkama. Washington'da ipler kimin elinde biliyorsun, değil mi? Kim etkisini kullanıyor, biliyorsun —»

Doktor Tom'un başı göründü kapıda. «Mr. Herz?»

Libby, muayene masasının üzerinde oturuyordu. Pabuçlarından başka bütün giysileri üzerindeydi. Doktor Tom duvardaki takvimin önünde duruyordu. «Sizin için en uygun ne zaman olur?» diye sordu. «Yarın akşam olur mu? Sekiz gibilerde?»

Paul, muayene odasına hep bir mucize umudunda girdiği için, «Gerçekten gebe mi?» diye sordu.

«Uterus büyümüş, göğüsler yumuşak, biraz irileşmiş, sabahları bulantı, tavşan testi...» Doktor, parmaklarını çıtlatarak gülümsedi. Libby'ye baktı, Libby bir şey söylemedi.

Paul, «Doktor —» diye başladı. «Kaçadır?»

«Dört yüz dolar. Elli de anestezi için. Burada yapacağız. Mrs. Kuzmyak bana yardım edecek. Bir saatte işiniz biter, çıkarsınız.» Bir saat gibi kısa sürede bu işi tamamlayabilmenin gururu sesinde belirgindi.

«Anesteziyi kim yapacak?»

«Mrs. Kuzmyak.»

«Ama o —» Paul sözünü birden yarıda bıraktı. Doktor da onun ne diyeceğini kestirememiş gibiydi.

Doktor Tom, «Derhal iyileşir,» dedi. «Buradan eve gidersiniz, ertesi sabah da rahatça işine gidebilir.»

Sonunda Paul, karısının gözlerinin içine baktı. Libby hemen gözlerini duvardaki takvime çevirdi. Paul, «Korkulacak bir şey yok ya?» diye sordu.

Doktor gülümsedi. «Yüzde iki yüz.»

«Ya polis —»

Doktor Tom koca yumruğunu avucuna vurarak, «Bence kürtaj yasa dışı değildir,» dedi. «Doktorlar Birliği ve onların avenesi ne düşünürse düşünsün.»

«Ben hukuk açısından söylemiştim.»

«Mr. Herz, yarın akşam sekizde buraya gelirsiniz. Dokuzda sizi uğurlamış olurum. Eve gidersiniz, karınız bir güzel uyur — isterseniz ertesi günü de kaldırmazsınız ayağa. Üzülecek hiç bir şey yok.» Kollarını kavuşturdu, başını kaldırdı. Alt dudağını öne uzatarak bıyığına değdirdi. Sinirli miydi acaba? Daha önce bu işi yapmış mıydı hiç? Neden Paul'ün sorularına cevap vermiyordu?

Paul sadece, «Dört yüz elli biraz fazla,» dedi.

«Bak delikanlı,» —sesi yumuşaktı— «Yüz elliye yapacak birini de bulursunuz, tabiî işin sonucunu göze alırsanız. Söz konusu olan karınızın sağlığı, herhalde en iyi şekilde yapılmasını istersiniz.»

«Tabiî, tabiî, mutlak.»

«Yarın akşam sekizde.»

Paul, «Lib?» diye karısına döndü.

Libby sustu. Paul onun cevap vermesini beklediği süre içinde, anıları geriye uzandı — Lichtman'a, Asher dayıya ve kendi ana babasına. Bir tükenmişlik içinde doktorun elini sıktı.

Doktor Tom, Libby'nin yanma geldi, yumruğu sıkılmış eline parmağıyle dokundu. «Öğlen ağır yemeyin,» dedi. «Akşam yemeği yemeden gelirsiniz. Saat beşte bir tenkiye. Sekizde görüşürüz.»

Libby ile Paul çıkarlarken, anesteziyi yapacak olan Mrs. Kuzmyak bekleme odasında yoktu. Ama, ya Paul'ün hayal gücü, ya da Kuzmyak'ın ayak kokusu, kendisi olmasa bile ondan bir parçayı odaya dolduruyordu. Paul, birden kadına küfrettiğini farketti. Pis domuz! Kart orospu!

Aman yarabbi!

Sokaktan, yaprakları dökülmüş çitin arasından baktıklarında, odalarındaki soluk perdeden ışık süzüldüğünü gördüler.

Paul, «Işıkları söndürmüştüm,» dedi. «Sen mi yaktın?»

«Hayır.»

«Sen yakmış olmalısın, Lib —»

Libby, «Ben yakmadım,» dedi. «Paul...»

«Ne var?»

«Bilmiyorum. Bir yığın şey.»

«Belki de ben açık bırakmışımdır. Aldırma.» Paul birden öylesine düşünceye daldı ki, Libby'nin elini tutmayı bile unuttu. Dış kapıyı anahtarıyle açtı. Dar merdivenlerden bodruma indiler. Odalarının önüne geldiler. Oda kapısının anahtarı, Paul'ün anahtarlığında değildi. O zaman Paul'ün gözlerinde, telefon kulübesinde olduğu gibi bir korku yandı söndü. Otobüsten inerlerken sokağın köşesinde bir polis arabası gördüğünü hatırladı. Dr. Smith'in apartmanının önünde de şapkalı bir adam görmüştü. Adam, Libby'ye uzun uzun bakmıştı, yoksa bakmamış mıydı? Yoksa izlenmişler miydi? Yakalanacaklar mıydı? Özene bezene, uğraşa didine kurduğu yaşamının temelden sarsılmaya başladığı duygusuna kapıldı. Önceden

tahmin etmeliydi bunu... aylardır süregelen çöküntü. Daha güçlü, daha akıllı davranması gerekirdi! İşte al sana skandal, hapislere düşmek, zavallı, zavallı Libby'cik —

Paul kapıyı ittiği zaman, Korngold yatağın ucunda iliştiği yerden doğrulmak istedi. Ama kalkamadı, sadece bastonunu şöyle bir oynattı. Kapıyı göstererek, «Açıktı...» dedi. «Koridorlar rutubetli oluyor. Ciğerlerim ağrımaya başladı.»

Paul, «İlâhi Korngold,» dedi. «Bizi korkuttun.»

Korngold, yüzünün iskelet görünümünü değiştirmeden şaka yapmaya yeltendi. «Bu sizin için büyük onur. Otuz yıldır ilk kez birini korkutuyorum.» Libby'ye döndü, «Nasılsınız?» diye sordu. «Levy'nin dediği kadar güzelsiniz doğrusu. Yahudi güzeli.» İhtiyar bir an Libby'yi gözleriyle okşayıp severek baktı.

Libby masanın yanına oturdu. Sevecen gözlerle Korngold'a baktı, «Sağolun,» dedi.

Paul, «Ne vardı Mr. Korngold?» diye sordu. «Karın da, ben de çok yorgunuz.»

«Bir dakikacık işim var sizinle.»

«Nedir?»

«Akıl danışmaya geldim. Siz gençsiniz. Bugünü daha iyi anlarsınız. Ben sizin kadar geniş göremiyorum. Ne olur oturun. Yukarı bakınca, başım dönüyor.»

Paul ceketini çıkardı, oturunca katlayıp kucağında tuttu. Bu zavallı ihtiyara karşı nefret duymuyordu, ama yine de Korngold'un orada olması, kendi yaşamını bölen bir olay gibi geliyordu. Polis hikâyesinin, kendi kafasındaki kuruntu olduğunu biliyordu kuşkusuz. Durmaksızın, düşünmeksizin, bir an önce şu iş bitse —diye aklından geçirdi— o zaman her şey yoluna girerdi.

Korngold, «Bu sizce dürüstlüğe yaraşır bir davranış mı?» diye soruyordu. «Oğlum haftada yirmi dolar verirse, Levy'ye ne gerek? Bence bu Levy'nin tuzağı — siz ne dersiniz? Levy'nin gerçekten dost olduğuna inanıyor musunuz? Size nasıl geliyor? Bir zamanlar büyük bir ceza avukatı olan bu adam, benim gibi ufak, önemsiz birine ne diye aldırış etsin? Her şeyden önce, çamaşırlarımda gözü olduğunu sanıyorum. Bende tam yirmi altı sandık mal var. Yumu-

şacık, saf yünden atlet ve külotlar. Böylesini bulmak zor. Levy odama gelip bu malları görür görmez, benimle canciğer dost oldu. Ona, oğlum olacak hergeleden söz ettim; bu işe dört elle sarıldı. Sanki yıllanmış dostluğumuz var. Mr. Herz, genç, uyanık biri olarak size soruyorum. Bu davranış, gerçekten bana duyulan bir ilgi sonucu mudur, yoksa yakamı bir dolandırıcıya mı kaptırıyorum?»

«Mr. Korngold, size öğüt verecek durumda değilim. Bu akşam mektubunuzu temize çekeceğim.»

«Ya?» dedi Korngold ve benzi soldu. Daha fazla solabilirmiş gibi. «Hemen yazacaksınız ha?»

«Dinleyin beni, ben mektubu temize çekeyim de, sonra siz, Levy ile birlikte ne yapacağınıza karar verirsiniz. Bu sizce daha doğru değil mi?»

Korngold, bunu doğru bulmadığını söylemek zorunda kaldı. Ağzını yuvarlak, kapkara bir delik gibi açarak, başını salladı. «Siz mektubu yazarsanız, bilin ki, hemen postaya verilecek. İşte ondan sonra Levy'den yakamı kurtaramam bir daha. Biri size bir iyilik etti mi, hemen sırtınızı çevirip gidemezsiniz ya.»

«Peki öyleyse, ne yapmamı istiyorsunuz? Çok yorucu kir gün geçirdim. Karım da, ben de bitkiniz.»

İhtiyar, «Çok özür dilerim,» diye masanın başına yığılmış oturan kızı başıyle selâmladı, gözleriyle içti sanki. Ama, Levy gibi değil, babacan bir tavırla.

Libby, «Nedir istediğiniz Mr. Korngold?» diye sordu. Karısının sesi, Paul'ü şaşırttı. Korngold'un her istediğini verebilecekmiş gibi bir güven vardı sesinde. Belki de, kocasının izin verdiğinden çok daha güçlüydü... Paul yine ona zorla bir şey yaptırmamış mıydı? Muayenehanedeki suskunluğu, aslında olumsuz cevap değil miydi? Oysa, Paul bunu hesaba bile katmamıştı.

Korngold, «Doğrudan doğruya oğluma yazıp isteyelim,» dedi. «Gururumu düşünmüyorum. Yalvaralım yakaralım, bana para göndermesini isteyelim. Levy'ye muhtaç değilim ben. Kim olsa yazar bana böyle bir mektubu. Bu sarsaklığım yüzünden pabuçlarımı bile bağlayamıyorum.»

Libby, «Öyleyse Mr. Levy'nin bir yardımı olur belki,» dedi.

«Güzelim, içimden bir ses, bu adamın sahtekâr olduğunu söylüyor. Pabucun bağını bağlar da, pabuçları alır götürür bu herif. Benim çamaşırlarımdan para yapmayı tasarlıyor.»

Libby, Korngold'a yaklaşarak, «Neden satmıyorsunuz?» diye sordu. «Hepsi odanızda mı?»

«Soyguncuya mal satılır mı? Örnekleri bavula doldurup, Detroit'i baştan aşağı dolaşıyorum da, otobüs paramı çıkaracak kadar para vermiyorlar. Piyasa tıkanık oldu mu mal satmam. Spekülâsyon yapmazsan para kazanamazsın — bunu bilir, bunu söylerim ben. Şimdi gün, alıcıların günü. Bırak yalvar yakar gelsinler, Max Korngold o zaman iş yapar!» Bunları bağırır gibi söyledi.

Paul, «Bu kadar çamaşırı nereden ele geçirdiniz?» diye sordu.

«Üç ortaktık, ayrıldık. İkisinin de canı cehenneme.»

«Ne zaman ayrıldınız?»

«Yedi yıl oluyor. Artık öyle çamaşır ören kalmadı. Levy de biliyor bunu...» Korngold'un aklı birden başka bir şeye takıldı. «Bakın,» diye cebinden cüzdanını çıkardı. Kâğıtları karıştırıp, arasından bir resim çekti. Bu, «Resminizi Kendiniz Çekin» tarzı dükkânlardan birinde çektirilmiş kendi fotoğrafıydı. Resimde Korngold görülüyordu, bir de kulağının hizasına kaldırdığı sağ eli. Elinde bastonu vardı. Belki bastonu fotograf makinesine doğru hırsla sallamış, belki sadece bastonu olduğunu göstermek istemişti. Resmin altında, Paul'ün güçlükle sökebildiği bir yazı vardı: «Zavallı ihtiyar baban, 3 Şubat 1951».

Korngold, «Bunu da mektubun içine koyalım mı?» diye sordu.

Paul, her ikisi adına da konuşmak için Libby'ye baktı. Libby neredeyse ağlayacaktı. Korngold onun bir şey söylemesini bekledi. Sonra yeniden konuşmaya başladı. «Sağlığımın ne denli bozuk olduğunu gösteren birkaç şey, etkili olur sanırım. Bakın şuraya.» Pantalonunun paçalarını sıyırdı. Hiç beklenmedik olmasa da, yine insanı şaşırtan bir çift diz kapağı göründü: «Yetersiz beslenme. Temiz hava alamama. Yeterince dinlenememe. Üzüntü. Yalnızlık. Size karımı anlatayım. Altmış bir yaşında. Bir gün olanca gücünü topluyor, bastonumu alıp saklıyor, çek defterimi çalıyor, seksenlik bir herifle Florida'ya kaçıyor. Herif doğru dürüst işeyemiyor bile,

çünkü koca göbeğinin altından, nereye işediğini göremiyor. Özür dilerim. Olaylar, gerçekler öylesine pis, öylesine kokuşmuş ki, ister istemez ağzımı bozuyorum.» Bu son cümleyi, Libby'ye söylemişti. Dudaklarında ve gözlerinde yalvaran bir ifade vardı. «Kendime avukat tuttum. Kısa saçlı, gençten biri. Tam üç kez uçakla Miami'ye gitmesi gerekti beyimizin. Tabiî bende de paralar suyunu çekti. Şimdi de Levy, gözünün birini çamaşırlarıma, birini oğluma dikmiş. Neler duyuyorum dersiniz? Aldatılamaz olduğumu mu sanıyorum? Bana yapılanlardan hoşnut muyum? Ne olur, kısacık bir şey yazın. Pul bile getirdim.» Göğüs cebinden üç sentlik birkaç pul çıkardı, Libby'nin avucuna koydu. «Bir, iki, üç, buyurun. Mektubun ağırlığını düşünmeyin. Nasılsa batmışım bir kere.» Libby'nin kolunu okşadı. Libby, onun yataktan kalkmasına yardım etti. Korngold, Paul'e «Nasılsınız?» diye sordu. Sonra, «Kolunuz iyileşiyor mu?» diye ekledi.

«Daha iyice.»

«Çocuklar, siz yorgun görünüyorsunuz.» Gözlerini Libby'den ayıramıyordu. Döndü, yeniden baktı. «Oğlum, benim öz oğlum, neden o böyle esmer güzeli bir Yahudi kızı bulamadı? Karısı olacak o kız — işte hep o çeldi oğlumun aklını, bana karşı o kışkırttı!» Sürüklene sürüklene kapıya yöneldi.

Libby, gözleri dolu dolu, Paul'e fısıldadı. «Yardım ediver adamcağıza.»

Paul, «Tutayım sizi,» diyerek yerinden kalktı, adamın dirseğinden tuttu. Kendi acısından başkasına öylesine bağışıklık kazanmış, ilgiden, şefkatten öylesine kopmuştu ki, acaba yüreğimi doktorun muayenehanesinde mi bıraktım diye düşünüyordu. Korngold'u kolundan tutarak merdivenlerden çıkardı, sokak kapısına kadar uğurladı. Onlar koridora çıkarlarken, banyonun kapısı çat diye kapandı.

Yatakta birbirlerine değmeden yatıyorlardı. Libby, «Sen karar verdin. Sen olur dedin. Bana tek kelime sormadan.»

«İstersek fikrimizi değiştirebiliriz.»

«Randevu aldık bile. Pazarlık da ettik.»

«Bu bizi bağlamaz ki.»

«O kadar parayı nereden bulacağız?»

«Bankada var ya.»

«Paul, bütün paramız o! Varımız yoğumuz!»

Paul, «Para, insanı belâdan kurtarmak için gereklidir,» dedi. Bunu, sanki birkaç saat içinde öğreniverdiği bir gerçekmiş gibi söylüyordu.

«Öyleyse karar verdin.»

«Karar verdim.» Sonra hemen ekledi. «Sen de karar verdin.»

«Ben hiç bir şeye karar vermedim!»

«Libby, bütün gün bir öyle dedin, bir böyle. Olmaz deseydin, seni zorlayacak değildim.»

Libby, güçlükle kendini savunmaya kalktı. «Ben hayır dedim.»

«Hayır, sonra evet, sonra hayır. Doktorun muayenehanesine gittiğin zaman —»

«Beni kandırdın!»

«Yavaş konuş!»

«Benim gövdem bu! Adamın kesip biçeceği benim gövdem!»

Sonunda birbirlerine dokundular. Paul, elini Libby'nin ağzına tıkadı. Dişlerinin arasından, «Libby, Libby...» diye fısıldadı. «Ağır bir gün geçirdik. Bu ihtiyarlar, benim elimin yaralanması, ne bileyim işte, her şey.» Karısının soluk alması için elini çektiğinde, Libby öte yana çekildi. «Benim karar verdiğimi düşünmek istiyorsan, öyle olsun. Ben karar verdim.»

«Sen karar verdin.»

«Peki, sen öyle düşün.»

«Üste çıkmaya çalışma! Öyle düşünmüyorum, işin aslı öyle!»

«Libby, daha yirmi yaşındasın. Buraya para kazanmaya geldik. Yeniden okula gitmek istiyoruz. Evleneli daha bir yıl oldu, beş paramız yok —»

«Sokağa atacak dört yüz elli dolarımız olduktan sonra, beş parasız olur muyuz hiç?»

«Çocuk doğarsa, çok daha fazlaya patlar, çok çok daha fazlasına. Bütün yaşamımız değişir. Sevgilim, daha beter olmayalım diye kendimizi korumaya çabalıyorum. Çocuğumuz olursa, bu odadan çık-

mak zorunda kalırız, sen çalışamazsın. Bir daha da iki yakamızı bir araya getiremeyiz Libby. Biliyorum, sürünüp duruyoruz.»

Libby kocasına doğru döndü. Yüzünü elleriyle örttü. «Benimle evlendiğine de pişmansın. Seni ben zorladım evlenmeye,» dedi.

«Saçma sapan konuşma.»

«O zaman söylediklerimi düşününce öyle utanıyorum ki. Beni bambaşka bir insan yaptın, benimle evlenmek zorundasın — bundan sonra nasıl başkalarıyle gezip dolaşabilirim?»

Paul, yalan söylemediğinden emin olmadan, «Lib, sen bunların hiç birini söylemedin,» dedi.

«Düşündüm ya.»

«Seninle evlenmek istedim. Seninle evlenmek için tasarılarımdan caydım.»

«Seni ben zorladım.»

«Hadi uyu. Bu saatte aklı başında söz edilmez.»

«Uyuyamıyorum. Kafam öylesine karışık... Çıkıkçı, rahimden ne anlar?»

«Çıkıkçıların da doktordan farkı yok. Üstelik Smith çok tanınmış biri.»

«Çıkıkçılar kemik kırmaktan başka bir şeye yaramazlar.»

«Adam yıllardır bu işi yapıyor.»

«Ya mikrop kaparsa?»

«Libby, bu adam doktor, öyle sıradan biri değil ki. Eğer tehlike olsa, yapar mı hiç?»

«Paul?»

«Efendim.»

«Elini ver. Göğüslerimi tut. Büyümüş mü?»

«Öyle gibi sevgilim.»

Libby, Paul'ün elini ağzına götürdü, öptü. Komiklik yapmaya çalışıyordu. «Hep isterdim büyük göğsüm olsun diye,» dedi. Sonra, Paul'ün önceden tahmin ettiği gibi ağlamaya başladı. «Sadece bir gün sürecekmiş. Ah, Paul...» Kıpırdamadan yatıyor, Paul'ün elini göğsünde tutuyordu. Sonra yorgunluktan sızdı kaldı.

Paul'ün sızacak kadar bile talihi yoktu. Beynini delen burgu döndü ha döndü, döndü ha döndü... Libby'nin derdi mikrop kapmasıy-

dı. Paul'ün kafasında ise bir tek kelime dönüp duruyordu: Hapishane. Korngold, o içler acısı resmini gösterirken bile, Paul'ün aklında hapishaneden başka şey yoktu. Ya Libby muayene odasına girmeden polis geliverirse. O zaman, Libby'nin muayene olmaya geldiğini söyleyemez miydi? Her şeyi inkâr edemezler miydi? Ya Libby, masaya yattıktan sonra gelirlerse — o zaman ne olacaktı? Hapse kimi atarlardı acaba? Ne de olsa onun kocasıydı, kızın başını belâya sokmuş bir yabancı değildi. Ama, kocası olmasının —varsa eğer— nasıl bir ağırlığı olurdu ki? Bu işi daha da beter etmez miydi? Gazetelerde okuduklarını hatırlamaya çalıştı. Sevgili mi, koca mı suç ortağı sayılıyordu? Yoksa kız mı? Yok canım, kızı hapse atarlar mıydı hiç! Ama gazete manşetlerinde kızın öldüğü yazılırdı hep.

Karabasan gibi geçen gece boyunca, Paul'ün aklından geçenlerin odak noktası poliste toplanıyordu. Sen suç ortağısın. Hayır, karım bana dedi ki, kist aldırmak için doktora gideceğiz, dedi. Komiser, peki karısına sorun, dedi... Libby, bir şey olursa, seni sorguya çekerlerse, benim bilmediğimi söyle, bana kist dediğini söyle —

Sabahleyin çalar saati ikisi de duymadı. Apar topar giyindiler, yüzlerini bile yıkamadılar. Kahve pişirecek kadar dahi zaman yoktu. Otobüs durağında birbirlerini öpmeden ayrıldılar. Birkaç saat önce, Paul, bütün bu polis hikâyesinin kendi kuruntusu olduğunu söyleyerek avunmaya ve uyumaya çalışmıştı. Ama bu, kendisine saygısını artırmaya yaramamıştı. Sabahleyin karısıyle konuşmaya fırsat kalmayışına sevinmişti. Konuşsalar, belki de korkularının nedenini ağzından kaçırır, karısını büsbütün sarsardı. Kendisini ileri iten bir güç olduğunu seziyordu.

Otobüs köşeden kalktı, sonra durdu. Biri kapıyı yumrukluyordu. Şoför durdu, kapıları açtı. Mr. Levy, bastonunu şoföre doğru sallayarak, kaşları çatılı, soluk soluğa bindi. «Numaranı alacağım senin!» diyordu şoföre. Ufak tefek, odasındaki ultraviyole lâmbasından cildi yanmış, meraklı bir ihtiyardı. Yürüdü. Koltuklara dik dik bakıyordu. Sonunda Paul'ü gördü. Birden cıvık bir dostluğa bürünerek, «Ne güzel bir sabah,» dedi. «Biraz ayaz var, ama temiz hava.»

Paul, «Günaydın,» dedi. Ceketini, Levy'nin sıkıştırdığı aralıktan çekti.

«İşe mi?»

«Evet. Siz de işe mi?»

«Ticaret. Ticaret. Bir arkadaşımın eldivenlerini satacağım. Mektubu yazdın mı?»

Paul pencereden dışarı bakarak, «Daha vakit bulamadım,» dedi.

«Ben de dün gece Korngold gelip, mektubu aldı sanmıştım.»

«Hayır.»

«Koridorda onun ayağının aksamasını duydum gibi geldi de. Yanılmışım demek.»

Paul'ün gözleri, sokağın iki yanındaki iki katlı pansiyonlardan ayrılmıyordu.

Levy, «Biraz yorgun görünüyorsun,» dedi. «Gece geç mi yattın?»

«Hayır.»

«Tuhaf.»

«Nedir tuhaf olan?»

«İnsan altmış beşini geçince duyularına güvenemez oluyor. Ben de kulaklarımın beni aldatmasından şikâyetçiyim.» Levy, otobüsteki reklâm panolarına çarçabuk göz attı, rekabet düzenini kontrol ediyor gibiydi. «Korngold, yaşlı tabiî. Ama korkarım, bunaklık onu ölümden beter edecek.»

Paul sonunda Levy'nin fıldır fıldır dönen gözlerine bakabildi. «Bana hiç de bunak gibi gelmedi. Belki bitkin. Çok çekmiş olmalı.»

«Çekmemiş diyen yok. Zavallı! Bütün ömrünce acı çekmiş. Bir de sağlığı elden gidince. İnsan onun böylesine kuşkulu oluşuna bile hak veriyor. İyiyi kötüyü birbirinden ayıramaz hale gelmiş olması içler acısı. Yardıma muhtaç. İyi ki, sen ve ben varız yanında. Yoksa boğulup giderdi. Ya da açlıktan ölürdü.»

Otobüs biraz daha gitti. Paul'ün Levy'den tedirginlik duyması, ters bir duyguya dayanıyordu. Sadece adamdan hoşlanmadığı için rahatsız oluyor değildi. Paul'ün yaşamında bir bunalım, ya da o tek bunalım vardı ve nasıl oldu bilinmez, bu iki ihtiyar bu işin içine girmiş görünüyorlardı. Paul'ün bütün saygısı, yerinden kalkıp başka bir yere oturmamasında belirlendi.

Levy bastonunu sallayarak, «Öyleyse, bugün öğleden sonra yazarsın, ha?»

«Akşama kadar çalışacağım.»

«Gece?»

«Gece de işim var.»

«Yine doktora mı?»

«Ne?»

«Bir şey demedim.»

«Ne var Mr. Levy? Neden bu sabah peşimi bırakmıyorsun?»

«Oğlum, oğlum, aklını başına topla. Bir arkadaşımın yaptığı çocuk eldivenlerini satmaya götürüyorum dedim.»

Ama, Paul otobüsten inmek için kalkınca, Levy de peşinden geldi. Otobüs kalktı. İkisi köşede yalnız kaldılar. Fabrikanın kapısı karşıdan görünüyordu. «Ne var Levy? Bana ne söylemek istiyorsun?»

Levy derin bir soluk aldı. «Yolumuz aynı galiba. Bu yakınlarda çam ağacı olmalı, kokusu geldi burnuma.»

«Ne demek istiyorsun? Neler kuruyorsun?»

«O soruyu sana sormalı.» Karşıya geçiyordu. Paul ardından gitti. Hızla bir araba geliyordu. Paul, içinden gelen dürtüye inanmak istemedi. Adamı arabanın altına itivermek gelmişti.

İhtiyarı kolundan tutup karşıya geçmesine yardım ederek, «Bak, dinle —» diye başladı. «Korngold —»

«Korngold bunağın biri. Korngold'u geceleri karanlık sokaklara bırakmamalı. Ayağı takılıp düşecek, bir yerini kıracak. Sonra da ölecek tabiî. Korngold'u saçma sapan şeylere kışkırtmamak gerek.»

Paul'ün artık Levy'yi karşıya geçirmek için yardım etmesine gerek kalmamıştı, yine de adamın kolunu bırakmıyor, sıkı sıkıya tutuyordu. İhtiyarı kendisine doğru döndürerek, «Korngold, oğluna mektup yazmamı istedi,» dedi. «Tamam mı? Onun için odamıza geldi. İçini döktü. Dinledim, karım da dinledi. Senden bir şey saklamama ne gerek, Mr. Levy. Neler dönüyor ortalıkta? Bu işte Korngold'un hakkı var.»

Levy ceketini Paul'ün elinden kurtarıp düzelterek, «Hak aranacaksa, hukuktan anlayan biri gerek. O da, sen değilsin, benim.»

Paul elinden geldiğince kendini tutmaya çalışarak, «Mr. Levy bütün bunlar saçma,» dedi. «Bana ne bunlardan?»

Levy bu söze yapıştı hemen. Öfkeyle bağırdı: «Öyleyse Mr. Korngold'un ailesiyle ilgili konularda yargıya varmayı birinci ve ikinci derecede ilgili taraflara bırak,» dedi. «Sen sadece verdiğim mektubu yaz, yeter. Ya da —» Bastonunu salladı. «Mektubu geri ver ve aradan çekil. Anladın mı? Tamam mı? Bunu seni uyarmak için söylüyorum, Mr. Herz. Burnunu benim işlerimden çek —»

Paul'ün bir dakika daha dayanacak hali kalmamıştı. «Bana bak,» dedi. «Senin işlerin beni ilgilendirmez, Levy. Mektubun da beni ilgilendirmez —» Sonra, Levy kötü kötü baktığı için, «Seni gidi küstah terbiyesiz!» diye ekledi. Bunu söylemek öylesine huzur getirmişti ki, omuzlarından yük kalkmış gibi oldu. Zaten herkes kendisine saldırıp duruyordu. Yeterdi artık. «Bu ne biçim Senato soruşturmasıdır! Sen ne aşağılık dolandırıcısın ki, zavallı Korngold'u soymaya uğraşıyorsun!»

Levy'nin gözleri kısıldı. «Küstah sözünün hesabını mı vermek istersin, yoksa dolandırıcı sözünün mü? Söyle hangisi?»

«Beni korkutmaya çalışma!»

«Dr. Thomas Smith. BA-üç-nokta-üç-nokta-dört-dokuz.» Paul'ün bildiği kadarıyle ilk kez gülümsüyordu Levy. Sonra yürüdü. Paul peşinden gitti, ceketine yapıştı.

«Bundan sana ne!»

«Sokakta yaşlı bir adamı dövmeye utanmıyor musun? Bırak yakamı!»

Paul şaşkınlıkla ellerini yanına indirdi.

Levy, «Ben hukukla ilgiliyim,» dedi. «Hukuk çiğnendi mi, yüreğim sızlar.»

«Seni gidi hırsız! Seni gidi kapı dinleyici köpek! Helâda karımı gözlüyorsun değil mi, kart zampara!»

«Mr. Herz, davacıdan başka tanık olmasa bile iftira suç sayılır. Benim duygularıma karşı işlenmiş bir suçtur. Üstelik yasa dışı doktorluk da Michigan gibi büyük bir eyalette suç sayılır. Ayağınızı denk alın!» Levy bunu söyler söylemez ters yüzü döndü, bastonunu kaldırıma vura vura geldikleri yönde uzaklaştı.

Akşama doğru Paul ustabaşına kolunun zonkladığını söyledi ve doktora çıktı. Revirde Dr. Esposito sargıyı çözdü. «Telefon edip işini hallettin mi?»

«Her şey yolunda.»

Doktor, Paul'ün bileğine soğuk pansıman yaptı. «İyi öyleyse. Senin bileceğin iş.»

«Yani, durum düzeldi. Bu sabah âdet gördü.»

«Ya öyle mi?» diye gülümseyerek sordu Dr. Esposito.

«Hayır.» Paul duraladı. «Hayır, olmadı. Bakın doktor, bu Smith'e güvenilir mi?»

Esposito yavaşça, «İşinin ehlidir,» dedi.

«Hastabakıcıyı gözüm tutmadı.»

«Sen sinirlisin oğlum. Kim kazıyacak ki, hastabakıcı mı, Smith mi?»

«Anlıyorum. Ne olur ustabaşını çağırın, hasta olduğumu söyleyin. Eve dönmem gerek.»

Esposito efendiliği elden bırakmadı. Ustabaşını çağırdı. Paul'ün ertesi günü de işe gelmeme ihtimali olduğunu söyledi üstelik.

Paul otobüsten indi. Koşar adım kendi evini geçti. Bitişikteki demirli kapıyı açtı. Korngold'un kırmızı duvarlı pansiyonunun merdivenlerini ikişer ikişer atlayarak çıktı. Oturma odasında şişman bir adam, elindeki kesekâğıdından cips alıp yiyor, bir yandan da radyo dinliyordu. Her şeyin, yerlerin, masaların, sandalyelerin diz boyu halılar ve örtülerle örtüldüğü kasvetli bir yerdi burası. Paul daha ağzını açmadan, adam, «Ne dedin?» diye kükredi.

«Korngold.»

Adam bozuk şiveyle, «Musluğun yanındaki oda,» dedi. «Üst katta. Sen nesi oluyorsun?» Paul yürüdü. Adam arkasından seslendi. «Kira borcu var!»

Paul merdivenleri çıktı. Kapıyı tıklattı. Kapıya bir kart iliştirilmişti:

MAX KORNGOLD
Tuhafiye Çocuk Giyimi

Paul içerden ses gelmesini beklerken, musluğa baktı. Musluğun kenarında vim kutusu duruyordu. Paul vimi pisliğin üzerine salladı, ama boştu.

«Kim o?» diye Korngold'un sesi geldi.

«Paul Herz. Bitişik komşunuz. Açın lütfen.»

Korngold —ayağında uzun külotu, başında eski şapkası ile— kapıda görünenedek epey zaman geçti. «Peki, buyurun.»

Ufacık oda, evin garip biçimde açı yaptığı bir köşeye sıkıştırılmıştı. Onun için de tam beş tane çatlak duvarı vardı. Duvarlardan üçünün önüne karton kutular yığılmıştı. Yatağın yanında, üzerinde bir el feneri, bir bardak, bir kitap ve yarısına kadar sidik dolu bir süt şişesi duran masa vardı. Paul iğrenme ile acı arasında bir duyguda, gözlerini Korngold'un eşyalarından çevirdi. İhtiyar, ahlaya oflaya yeniden yatağa girmişti.

Korngold, «Titriyorum,» diye açıkladı durumunu. «Otursanıza.»

«Acelem var. Bu sabah dostunuz Mr. Levy'le konuştuğumu söylemeye geldim. Bence hakkınızı savunmaktan başka şey düşünmüyor. Hem yardımcınız olmazsa para ne işinize yarar ki? Merdivenden inip çıkmanıza yardım edecek, yemekte karşınıza oturacak biri. Levy sizin işinizi kendi işi gibi yürekten benimsemiş.» Bütün bunları bir solukta söylemişti.

Korngold, «Bunları o mu söyledi?» diye sordu.

«Dediklerinden bu sonucu çıkardım. Bırakın tasarladığını uygulasın. Bekleyin bakalım ne olacak.»

Korngold kendini savunmak ister gibi kollarını kavuşturarak boynunu uzattı. «Size geldiğimi söylediniz mi ona?»

«Biliyordu zaten. Ayak sesinizi duymuş.»

«Adam sırf kulak! Ben onun akşam sekizde yattığını sanıyordum. Mahsus öyle söylüyor. Görüyorsunuz ya, nasıl kandırıyor insanı!» Korngold neredeyse ağlayacaktı.

«Yok, yok, bir şey olmadı. Oğlunuzun adresini vermeye geldiğini zi söyledim.»

Korngold başını tuttu. Derin derin göğüs geçirdi. «İyi düşünmüşsünüz,» dedi.

«Siz artık bildiğiniz gibi yaparsınız, olur mu?»

«Hayatımı kurtardınız, inanın öyle.»

«Hayatınız tehlikede değil ki, Mr. Korngold. Neniz var?»

«Levy'le takışmaktan hayır gelmez. Buna kuşkum yok. Hele böylesine iyi yüreklilik gösteren birine bu yapılmaz.»

«O kadar sinirlenmeyin canım. Ben sadece bunun sizin iyiliğinize olduğunu söylüyorum.»

«Tabiî ya. Tabiî. Haklısınız. Baksanıza ne hale düştüm. Biri bana yardım için el uzatıyor, ben karşılığında ondan kuşkulanıyorum. Büyük bir yanlışa düşüyordum.»

«Öyleyse Levy'nin dediği gibi yapacaksınız, değil mi?»

Korngold elini kaldırdı salladı. «Tabiî,» dedi. Sonra kendi kendine konuşur gibi, «Kaç beden?» diye sordu.

«Ne?»

Korngold, Paul'ü tepeden tırnağa süzdü. «Bisiklet fanilelerin kaç bedenini giyiyorsunuz?»

«Ben bisiklet fanile giymem.»

«Saçma. Rahatlığı bir yana, sağlığınızı da korur. Hadi, benden armağan olarak bir çift atlet fanile takım alın. Kaç giyersiniz — otuz iki mi?»

«Otuz.»

«Pencerenin solundaki kutuların üçüncüsü. Hadi alın canım. İki gün giyin, bakın nasıl fikrinizi değiştireceksiniz. Hayatımı kurtardığınız için armağanım olsun size.»

Paul kutudan külotları çıkarınca, Korngold, «Verin, bir bakayım,» dedi. İhtiyar tuhafiyeci ve çocuk giyim eşyası satıcısı malları eline aldı. «Bir zamanlar kendime bu alanda imparatorluk kuracağımı düşlerdim,» dedi. «Artık beş para etmiyor. Levy tabiî, — haklısınız — Levy. Son umudum onda. Kutular böyle odamda durmuş, ne olacak? Giyin, güle güle giyin. Benim güzelim nasıl? Karınız yani. İlk bakışta anladım tatlılığını.»

Helâ doluydu. Paul dışarı çıkıp kapıya vurmak zorunda kaldı.

İçerden Levy'nin sesi geldi. «Lütfen rahatsız etmeyin.»

Paul, «Tuvalete girmek isteyen var,» diye bağırdı.

Levy seslendi. «Lütfen rahatsız etmeyin dedim.»

Libby odada tırnaklarını yiyordu. «Doktor beşte yapın dedi. Saat altıya geliyor.»

«Şimdi çıkar.»

«Şimdi de sen sinirlisin.»

«Ne olur sabırlı ol.»

Paul koridora çıktı, kapıyı tekrar vurdu.

«Lütfen Mr. Levy — karım tuvalete girecek.»

«Bu durumda konuşmayı sevmem. Gider misiniz lütfen?»

«Size beş dakika daha zaman veriyorum.»

Levy, «Doktor bekler,» diye fısıldadı.

«Kes sesini! Kapat çeneni!»

«Burada keyif çatmıyorum ya. Gidin başımdan!»

Paul kapıya yapıştı. Bedenini, ağzını dayadı iyice. «Korngold'la konuştum,» dedi. «Hakkını sizin kollamanızı istiyor. Mektubunu yazmanızı, kendisine can yoldaşı olmanızı.»

«Doğru mu bu, uyduruyor musun?»

«Doğru söylüyorum. Bir saat önce konuştum. Tamam mı?»

«Eğer dediklerin doğruysa, tamam.»

«Beni anlıyor musunuz...»

«Lütfen dedim size, çıkıyorum şimdi.»

«Beni anlıyorsunuz, değil mi?»

Tuvalet kâğıdının hışırtısı duyuldu, Levy, «Anladım,» dedi.

Libby banyoda Dr. Smith'e hazırlanırken, Paul kendini yatağa attı. Birden en önemli şeyi unuttuğu aklına geldi. Fırladı, pabuçlarına birer düğüm attı, Detroit'in en soğuk günleri olduğu halde sırtına ceketini bile almadan köşedeki mezeciye koştu. Doktorun numarasını öylesine hızla çevirdi ki, numara düşmedi. Solly, kulübenin önünde durmuş, gevezelik etmeye çalışıyordu.

«Dr. Smith. Ben Paul Herz.»

«Ben Mrs. Kuzmyak. Ne oluyorsunuz böyle?»

«Doktorla görüşmek istiyorum.»

«Burada yok. Ne vardı?»

«Mrs. Kuzmyak. Bugün çok karışık işler oldu. Bankaya gidemedim. Param yok.»

«Ne istiyorsunuz yani? Hiç bir şey karşılığında bir sürü şey, ha?» Kadın konuşurken şivesini değiştirmeye çalışıyor gibiydi.

«Yarın versem olmaz mı?»

Kuzmyak ne söyleyeceğini bulmuş gibi, «Siz ne sanıyorsunuz,» dedi. «Adım Johnny, bedavaya görüyorum işini, öyle mi?»

«Ama Mrs. Kuzmyak, ikimiz de hazırız. Korkunç bir gün geçirdik. Karım şimdi lâvman yapıyor. Banka işi aklımdan çıkıvermiş. Karım yemek de yemedi. Bırakın, doktorla görüşeyim.»

Kadın sertçe, «Biz de hesabımızı kitabımızı bilmek zorundayız,» dedi. «Doktorun bir sürü masrafı var.»

Paul umutsuzluk içinde, «Peki, ne yapacağız?» diye sordu.

«Dur bir dakika, Herzie,» Gitti, geldi. «Doktor yarın olmaz diyor. Perşembeye gelin. Aynı saatte. Parayı da getirin.»

Ertesi günü öğle tatili, bankada sıra beklemekle geçti. Para çekildikten sonra —dost yüzlü yeşil defterin sol tarafına kırmızı damga vuruldu— geride on bir dolarla biraz bozukluk kaldı. Bu yetmiyormuş gibi, veznedar, kalan paradan faiz işlemeyeceğini de söyledi.

Paul, bankanın kapısındaki dişsiz ağzını yaya yaya gülümseyen kapıcının yanından geçenedek yaptığı yanlışı anlayamadı. Parayı böyle koskoca, unutulmaz beş banknot olarak değil, azar azar çekmeliydi. Şimdi veznedar... Ama onu ömür boyu hapse attırmaya yetecek kanıt elindeydi: Banka cüzdanı. Savcı banka makbuzlarını jürinin suratına doğru sallayıp dururken, nasıl olurdu da Paul suçsuzum derdi? Aklından geçenler elini ayağını kesti, korkudan başka duygu kalmadı. O ufak tefek, sinsi Levy'den korkuyordu. Levy anlamış mıydı? Korngold uykusuz gecenin sabahında, yeni kararını sürdürme niyetinde miydi hâlâ? Paul ceplerini yokladı, astarlarını dışarı çıkardı — hem de kapıcının gözünün önünde. Üzerinde Dr. Smith'in numarasının yazılı olduğu kâğıdı arıyordu. Birden paniğe kapıldı. Kâğıt yoktu. Cüzdanında, yepyeni beş banknotun arasında değildi. Acaba Libby —?

Levy!

Öğle tatilinin bitmesine yirmi dakika vardı. Bir taksi çevirdi ve midesi sancılanarak —bazen birkaç kuruş, yüzlerce dolardan çok

yer adamın içini— taksimetrenin her dönüşünü izledi. Eve geldi. Merdivenleri çıktı. Holden geçti. Bodruma indi. Koridordan Levy'nin odasına yürüdü. İçeriden mırıltılar duydu. Kapıya vurdu. Cevap gelmedi, içerideki sesler kesildi. Paul, çerçevesi yerinden oynayanadek kapıyı yumrukladı.

«Levy, konuştuğunu duydum. Sana bir şey söyleyeceğim. Ben Herz. Levy, aç kapıyı!»

Yerde bir şey —pabuç belki— süründü. Başının üzerinde sıcak su boruları ses çıkarıyordu. Paul öfke ve ter içinde, kapıyı omuzladı. Kapı açıldı, yere bir parça sıva döküldü. Odada kimse yoktu. Kendi odalarına geldi. Kapının altında Libby'ye gelmiş bir mektup buldu. Yeni bir şeyler çıkacağını sezmek onu hiç de şaşırtmadı. Başkasının mektubunu hiç açmamıştı. Ama o an içinden gelen bir iti onu açmaya yöneltti. Gönderenin adresi, bıçak saplanmış gibi yaralamıştı onu. Önce şaşkınlık — sonra hiç bir şey — sonra acı. Mektubu okudu:

«Sayın Mrs. Herz,

Eşi görülmemiş bir yükümlülük anlayışınız var. Bu anlayışa nereden vardığınızı bilmiyorum, okuduklarınız mı, hırslarınız mı, yoksa beraber yaşadığınız ve aklımda kaldığına göre kendisinden başka fikirler, görüşler ve davranışlar kaptığınız adamdan mı aldınız bu kavramı? Yoksulluk çekmenin size mücadele gücü vereceğini sanmıştım, gerçekten de kişilikten çok, güç sahibi olduğunuzu görüyorum, ki bu hiç kuşkusuz şeytanın işi. Bu denli, insana uzak esinlerden hareket eden birine, ne bugün, ne de gelecekte, bizim tarafımızdan yardım uzanmayacağını ve hayır dua gelmeyeceğini bildirmek isterim. Yükümlülükler karşılıklıdır. Taraflardan biri kendi yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde, karşı tarafın da yükümlülüklerini sürdürmemesine ancak hak yerini buldu denir. Mrs. Herz, benim yükümlülüklerim oğullarıma ve kızlarıma, ailem ve dinime, Tanrıya ve ülkeme karşıdır, yoksa Detroit'li Yahudi karılarına değil. Bu sözüm üzerinde düşünürseniz, bunda bir kötülük olmadığını göreceksiniz. Bu söze yükleyeceğiniz her türlü kötülük, sizin kişiliğinizde ağır basan kötülük olsa gerektir. Baba-

nıza, dininize ve en kutsalından, en basitine bütün namus kurallarına karşı geldiniz. Böyle davranışlar, yalvarma durumuna geldiklerinde ilginç duygularla karşılaşacaklardır. Şimdi tek şeyi merak ediyorum. Bütün iyi insanların yaptığı gibi, günahlarınızın affedilmesi için, kendinizi dine verip veremeyeceğinizi merak ediyorum. Günah işleyenlere düşen, günahlarını düzeltmektir. Ve günahtan arınmanın yolu, aşağılanma ve acıdan geçtiği için, seçtiğiniz yaşantıyı sıkıntılardan kurtaracak tarzda davranmamaya kararlıyım. Çünkü sizi aydınlığa kavuşturacak olan çekeceğiniz acılardır.»

Paul yatağın üzerine oturdu, sonra uzandı, düştü, ölü gibi yıkıldı yastığa. Önce, Libby'nin neden, nasıl, ne zaman mektup yazdığını sormadı kendi kendine. Ortada tek gerçek vardı. Libby mektup yazmıştı. Mektup göğsünün üzerinde duruyordu. Paul bir an, artık dinlenebileceğini, huzura erebileceğini düşündü. Oysa, bu bitkin halinde bile uyuyamıyordu. Birden soluk soluğa kalktı, aranmaya başladı. Çöp tenekesini boşalttı, kâğıt mendillerin arasına baktı, rutubetli yere yatarak yarı beline kadar karyolanın altına girdi, yeniden cüzdanına baktı. Üzerinde Smith'in adı yazılı kâğıdı bulamadı. Sonra yapacak başka bir şey düşünemediğinden, paraları tek tek saydı. İş adamları gibi, kâğıt parayı eliyle yokluyor, birbiri üstüne koyuyordu. Ama bu, iş adamlarına verdiği duyguyu vermedi Paul'e. Bu parayı vermek zorunda kaldığı için kendisine duyduğu nefret, parayı vermekten duyduğu nefreti bastırıyordu. Kafası dağınıktı. Çok dağınıktı. Yatağa geldi. Yüzükoyun yattı. Para elindeydi. Çözüm nasıl da yumuşacık, nasıl da kolay: Koyver ipin ucunu, vazgeç, çocuk doğsun...

Peki ya sonra: Sonrası...

İlk kez gözünün önünde dolaşan dolar işaretleri onu etkilemiyordu. Yitirme, kargaşaya düşme değildi onu bunaltan. Örneğin, ailesi. Bir bebeğin ağlaması onların yüreğini yumuşatmaz mıydı? Minicik, kara gözlü bir çocuğa nasıl dayanabilirlerdi? Libby'nin din değiştirmesinden farklıydı bu, doğaldı, zorlama değil. Kendisinin yol açtığı din değiştirme olayının, çok büyük yanlış olduğunu şimdi şimdi anlıyordu. Yaşamının en kötü kararı bu olmuştu. Ailesi-

nin bunu kabul etmediklerine neredeyse seviniyordu. Hiç kimse bu din değiştirmeye kanmamıştı —en kötüsü— din değiştirenin kendisi bile kanmamıştı. Yine de Paul, o zamanlar böyle dramatik bir olayın ailesini insafa getireceğini sanmıştı. Her şey bir yana, o Paul'dü, onların oğullarıydı... hiç bir zaman gereksinmediği anasıyle babasının, kendisini ve karısını reddetmelerinden bu denli sarsılmasını bir türlü çözememişti.

Libby'yi ve onun ailesini anlamak daha kolaydı. Hep korunmuş, sevilmiş, kanat altında tutulmuş çocuk, sevgili kızları, sevgili kardeşleri. Paul neredeyse babasına mektup yazdığı için Libby'yi hoş görecekti. Bütün çocukluğu cennet ve Tanrının koruyuculuğu ile dolu bir kız, böylesine saf bir evliliğin nasıl olup da başkalarını bu denli karşıtlığa sürüklediğini anlayamazdı kuşkusuz. Beraberliklerinin temelindeki değerler, bütün dünyanın yüzyıllardır benimsediği, hoş gördüğü değerlerdi. İkisi de, bir an olsun sorumsuz davranmamışlar, ciddî ve temiz duygular beslemeden birbirleriyle yatmamışlardı. Bu duyguları birbirlerine açtıktan sonra da, bir daha nasıl ayrılırlardı? Aşk — acaba canavarların ürediği tohum bu muydu? Mr. DeWitt'in kızını, babasına mektup yazmaya yönelten hırs değil, olanlara inanamamazlıktı, aptallık değil, şaşkınlıktı.

Ama neden babasına yalvarmak zorunluluğunu duymuştu? Hele hele neden para istemişti? Babası olacak herif, mektubu okurken kim bilir nasıl keyiflenmişti. Acı, borç, açlık, korku! Ve orada, tam başının üstünde büyük aydınlık! Seni gidi alçak sadist! Seni gidi yüreksiz İsa piçi! Neden ona yalvarmak, ya da herhangi birine yalvarmak zorunda olsunlardı? Levy gibi bir köpeğin peşinden neden koşsundu? Birdenbire kendisi, Paul Herz yani, Korngold'un dolandırılmasında ortaklık etmiş olduğu duygusuna kapıldı. En iyisi, en doğrusu, en namuslusu, en erkekçesi neydi? Dört yüz elli doları yeniden bankaya yatırabilirdi. İşi doğaya bırakır, yaşamın — kendi yaşamının, karısının ve çocuğun yaşamının yuvarlanıp gitmesini beklerdi...

Öğleden sonra fabrikada, fikrini boşuna değiştirmediğini biliyordu. Kürtaj yaptırmama kararı, kendi erkekliğine yediremediğinden değildi. Bu kararın nedeni basitti. Nasıl etsek de hapsi boylamak-

tan kurtulsam? Koyver doğsun çocuk. Yakamı Levy'den nasıl kurtarsam? Koyver doğsun çocuk. Ailemin sevgisini nasıl yeniden kazansam? Koyver, çocuk doğsun. DeWitt'e tükürdüklerini nasıl yalatsam? Kolay — koyver çocuk doğsun, ama o pis yobaza çocuğu gösterme bile. Madem onlar kızlarını silkeleyip attılar, o da bilirdi yapacağını. Ne kurgular! Ne korkaklık! Gaddar dünyaya kaldırdığı el, şimdi yumruk olmuş kendi yüreğine iniyordu.

O akşam Libby eve ondan önce gelmişti. Paul, onun içeride şarkı söylediğini duydu. Elinde anahtar, duraksadı. Kızın babasından gelen mektubu ne yapacağına henüz karar vermemişti. Kafasında hiç bir şey tasarlamadan kapıyı açtı.

Libby'nin öpücüğü işleri daha da karıştırdı. Libby, Paul'ün şakağında dudaklarını dolaştırarak, «Kendimi toparladım,» dedi. «Bunu söylemek istiyordum sana. Bunu bilmeni istiyorum. İyi ki, bir gün gecikti. Artık kendime iyice hakimim.»

«İyi.»

«Seninle yatmak istiyorum.»

«Lib, bileğim —»

«Hadi hemen. Bu fırsatı kaçırmayalım Paul.» Öylesine sıkı sıkı sarılmıştı ki, Paul sadece onun gövdesini ve sesini duyuyordu. «Hiç bir şey kullanmamıza gerek yok. Düşün, hiç bir şey — ikimiz — istediğimiz gibi —»

«Biraz yorgunum...»

«Neyin var? Ne oldu şimdi?»

«Hiç bir şey.»

«Yoksa yine gitmedin mi bankaya?»

«Her şey tamam.»

«Ne var öyleyse? Kendimi buna hazırladım. Tutumumu değiştirdim. Olgun bir kadın gibi davranmaya karar verdim. Ne var şimdi?»

Paul, nasıl çekilmez olduğunu kendisi de farkederek içini çekti. «Yatalım, Lib,» dedi. «Yatağa girelim.»

«Zorlama beni.»

«Ben seni zorlamıyorum. Asıl sen beni zorlama.»

«Ben seni zorlamadım. Fikrimi değiştirdim.»

«Neyi değiştirdin? Fikir değiştirmeye gerek kalmadığını sanıyordum. Bunu senin de kabul ettiğini sanıyordum —»

«Artık dayanamayacağım!» diye bağırdı Libby. «Ne yapsam yanlış oluyor!»

Paul mektubu uzattı, «Asıl yanlış babana mektup yazmanda!»

Libby ağlayarak mektubu kaptı, «Ben senin mektuplarını açıyor muyum?»

«Mesele orada değil. Mesele şu ki, ağlaya zırlaya ailenin kapısını çalamazsm artık!»

«Ağlayıp zırladığım yoktu. Tam tersine, ona hakaret ettim. Kendisi hakkında düşündüklerimi yazdım.»

«Ne kadar paraya ihtiyacımız var dedin?»

Libby tam özür dileyecekken, birden bağırmaya başladı. «Çok dedim! Çok paraya ihtiyacımız var! Ne var bunda? Mektubu ne zaman yazdığımı biliyor musun?» Ağlıyordu, ama kendini tüketmeden. «Buraya taşındığımız gün. O gece, o korkunç gece. Bilsin istedim, o bencil, o yobaz Katolik kafasının bizi nereye sürüklediğini bilsin istedim —»

«Bizi buraya o sürüklemedi Libby. Buraya gelmeyi biz seçtik.»

«Ben seçmedim.»

«Sen de kabul ettin. Yine başlama. Ann Arbor'da —»

«Ama seçen ben değilim. Kürtaj olmayı da kabul ediyorum. Ama gebe kalmayı ben seçmedim! Paul, bunların hiç birini ben seçmedim.»

«Seni batağa sürüklemekle mi suçluyorsun beni?»

«Ben onu suçluyorum! Mektubu da onun için yazdım.»

«Ama onun bu işle ilgisi yok, Libby.»

Libby hıçkırarak, «Öyleyse kimin ilgisi var?» diye sordu.

Söyleyecek tek şey vardı. Paul'ün bütün itileri, olanları yüklenmeye zorluyordu onu. Günah çıkarırcasına, «Benim var,» dediğinde neredeyse diz çökecekti.

Libby yanlış anladı, ya da kocasının güçsüzlüğünü duymak istemiyordu. Paul, onun, «Yine benimle evlendiğine pişman olduğunu mu söylemek istiyorsun?» dediğini duydu.

«Tanrı aşkına, bırak şu sözü! Kimse böyle bir şey demedi. Patırtı etmekten kafam sulandı. Keselim artık kavgayı.» Ne var ki, her şeye hakkı olduğunu sandığı an, her şey ona sırt çeviriyordu. Libby'ye bakmaktan, onu yetiştirmeye çalışmaktan, onunla uğraşmaktan, belki de kendisi gerçek kişiliğini, gerçek varlığını geliştirmeye vakit bulamamıştı. Onlar —kelime olanca ağırlığıyle üstüne çöktü— evliydiler.

Libby bağırıyordu. «Artık neye karar vereceğimi bilemiyorum. O işin olmasına ne zaman karar versem, sen aksine karar veriyorsun.»

«Ben bir şeye karar vermiş değilim. Parayı bankadan çektim, çekmedim mi? Dün akşam doktora telefon ettim, etmedim mi?»

«Ama canı yürekten istemiyorsun.»

«Libby, Libby, ne aptalca konuşuyorsun...» Paul kendini yatağa attı.

Libby, yere diz çöktü. Paul'ün dizlerine sarılarak, «Umduğun gibi çıkmadım, değil mi? Koca bir budala çıktım, değil mi?» diye sordu.

«Hayır, Libby.» Libby itiraf edecek, suçu kabullenecek, böyle sürüp gidecekti. Peki, ya kendisi ne zaman korktuğunu itiraf edebilecekti? Şöyle rahatça her şeyi söylese, derin bir soluk alsa, fare kadar ürkek olduğunu söylese, olmaz mıydı?

Karısı, «Ben sana lâyık değilim,» diyordu. «Biliyorum bunu. Ben allahın belâsı budalanın biriyim.»

«Kalk ayağa Libby. Kalk yerden. Gel buraya.»

Libby, «Paul,» diyerek yanına oturdu. «Hadisene, yapsana. Sadece ikimiz — arada başka hiç bir şey olmadan.» Ağlıyordu. «Hiç değilse bu işten biz de biraz zevk alalım. Bir şeyler —»

Daha sonra, kocasının dizleriyle omuzları arasında uzanmış yatarken, Libby, «Ansiklopedide çıkıkçılık maddesine baktım,» dedi. «Öğle tatilinde kitaplığa gittim.»

Bu olayın başından beri ilk olarak Paul'ün gözleri yaşardı.

Libby anlatıyordu. «Amerikan Çıkıkçılar Derneği 1897'de kurulmuş. Still diye birini duydun muydu hiç? Çıkıkçılığı o bulmuş.»

«Hiç duymamıştım.»

«Bunlar, vücut mekanik olarak düzene sokulduğu sürece kendi kendini iyileştireceğine inanırlarmış. Sakatlıkları düzeltirlermiş. Doğu'dan gelme bir iyileştirme yoluymuş. Üstelik, tıpkı doktorlar gibi okurlarmış. Amerikan Çıkıkçılar Derneği —»

«1897'de kurulmuş.»

«İnsanın aklında kalıyor hemen...»

Paul, Libby'nin uyuduğunu sandı, ama birkaç dakika sonra Libby yeniden konuşmaya başladı. «Kürtaja da baktım.»

«Libby —»

«1943'de ölen annelerin yüzde on altısı kürtaj yüzünden ölmüş. Yoksa 1944'de miydi?»

«Bak, Lib.»

«Bir şey yok, tatlım. Oturup hesap çıkarmaya kalkarsan, yanlış kanıya varırsın. Bir defa kaç annenin öldüğüne bakmak gerek. Diyelim ki, gebe kalanların yüzde üçü ölüyor. İşte ancak bunun yüzde on altısı kürtajdan. Bu da yüz binde bir demektir.» Elini uzatıp kocasına dokundu. «Sokakta karşıdan karşıya geçmek bile bundan tehlikeli.»

Paul, kafasını karısının saçlarına gömerek, «Gülüyor musun?» diye sordu.

«Gülümsüyorum tatlım. Gülümsemeye çalışıyorum.»

Paul, «Şşşt,» dedi. Yataktan fırladı. Ayaklarının ucuna basarak kapıya gitti. Kulağını kapıya dayadı. Bir an sonra kapıyı ardına kadar açtı. Odaya dolan sadece koridordaki ölgün ışık oldu.

Her dakika saat gibi geçmesin diye, yanında kitap getirmişti Paul. Filimlerdeki doğumevinde bekleyen babalar gibi orada bir aşağı bir yukarı dolaşırken de kitabı elinden bırakmıyordu. Sonra oturdu. Oradaki dergilerden birini açtı. Yine Des Moines'lı Dr. Selwyn Sales'in resmi çıktı karşısına. Bütün merakı okumakmış. Bir de ailesine çok düşkünmüş. Karısı Kanadalıymış. Missouri'de öğretim üyeliği yapmış. Paul, Dr. Tom Smith'in adını gördüğü yazının olduğu dergiyi bulmaya çalıştı, bulamadı. Dergileri tek tek karıştırıyordu. Neredeyse çıldıracaktı. Sonunda dergileri bıraktı,

yeniden gezinmeye başladı. Dışarıda asansörün kapısı açıldı. Hızla kapandı. Dr. Smith'in kapısındaki buzlu camın önünden biri geçti. Şükürler olsun — yürüdü gitti. Paul, Mrs. Kuzmyak'ın bir şey söylediğini duydu. Birbirine çarpan metallerin çıkardığı sesi duydu. Kuzmyak anesteziye başlamış mıydı? O kaba saba elleriyle çok mu canını yakmıştı karısının? Paul, işin kaç dakikada biteceğini bilemiyordu. Kısa sürede bitmesi gerekmez miydi? Ya kanama olursa, ne yaparlardı? Ortadan kaldırılması gereken ceset olursa —

Kapı açıldı. Kuzmyak göründü. «Bitti,» dedi. Eldivenlerini çıkarıyordu. Maske bile takmamıştı! O koca gövdesindeki bütün mikropları Libby'nin içine üfürmüştü demek! Bitti ha? Ne bitti?

«Ne?»

Kuzmyak onun sesini yükseltmesinden ve ses tonundan hiç hoşlanmamıştı. Tuhaf bir tavırla, «Doktor Tom üzerini örtsün de,» dedi.

«Geç allaşkına!» Doktor tam Libby'nin eteğini dizlerinden aşağı çekerken Paul odaya daldı. Libby, kolay olsun diye önden kocaman çengelli iğneyle tutturulan eski etekliğini giymişti. Evden çıkmadan önce iki kez çamaşır değiştirmişti. Gözleri kapalıydı, ama soluk alıyordu.

Dr. Tom, «Birkaç dakika sonra kendine gelir,» dedi. Paul'e bakmıyordu. Endişeli miydi? Neler olup bitiyordu? «Mrs. Kuzmyak kahve pişirecek.»

Paul karısının elini tuttu. Bluzunun önü açıktı. Bu işle bluzun ne ilgisi vardı? Bu baygın haliyle neler gelmişti başına? Smith'in ayağına koşan bunca kadın —

«Sevgilim? Libby?»

Dr. Tom ellerini yıkarken, «Ayılması biraz sürer,» dedi.

«İyi, değil mi?»

«El değmemiş gibi oldu.»

«Bakın — iyi, değil mi?» Doktorun kendisine dönmesini ve konuşmasını istiyordu. «Hepsini aldınız mı? Kanaması var mı —»

«Kendinizi toparlayın.»

«Evet ya da hayır deyin!»

«Siz de o kadar ters olmayın!» Bunu, elinde çaydanlıkla kapıya gelen Kuzmyak söylemişti. Başını sallayarak, «Zavallı Doktor Tom,» dedi.

«Libby?» Paul karısının elini ovalıyordu. «Libby, uyan.»

Kuzinyak, «Nescafé sever mi?» diye sordu.

«Ne olursa,» Paul karısının elini ovup duruyordu. «Uyan sevgilim, bir şeyciğin yok, iyisin artık —»

Kuzmyak yanma gelmişti. «Hadi bakalım, Libby,» diye bir eliyle Libby'nin suratını kavradığı gibi, kızın başını iki yana sarstı. Libby'nin yanakları kadının parmakları arasında ezilmişti. «Hadi bakalım Libli — Uyan sevgilim — kahvaltı hazır.»

«Adı Libby.»

«Dilim dönmüyor.» Kuzmyak gitti, doktorun fincanına sıcak su koydu.

Doktor Tom, maroken koltuğuna oturarak, «Biraz doğrultun onu,» dedi.

Kuzmyak geldi, Libby'yi koltuk altlarından tuttu çekti. «Hadi, gözünü aç artık.»

Libby gözlerini açtı. Tuhaf sesler çıkardı. Kocasının adını söylemesi tam üç dakika aldı. Bir üç dakika sonra da ağlamaya başladı. Bembeyaz dudaklarla kahvesini içti, sendeleye sendeleye odada yürümeye çalıştı.

Aşağıda taksi bekliyordu. «İyi misin? İyi geçti mi? Acıyor mu?»

Taksi karanlık sokaklardan geçiyordu. Libby, «Hâlâ uykuda gibiyim,» dedi.

«Seni seviyorum, Libby. Seni seviyorum. Çok seviyorum, Libby. Senin için her şeyi göze alırım. Her şeyi, Lib. Seni çok seviyorum. Seni çok sevdiğimi hiç aklından çıkarma Libby. Ne olur,, ne olur unutma seni sevdiğimi.»

Eve gelince karısını yatağa yatırdı. Işıkları söndürdü, yanma oturdu. «Kolay oldu mu? Acı duydun mu? Hemen bayıldın mı?»

«Evet...»

«Konuşmak istemiyor musun? Uyumak mı istiyorsun?»

«Evet.»

«Peki. Hadi uyu.»

«Paul?» Libby güçlükle konuşuyordu.

«Ne var şekerim?»

Yavaşça ağlayarak, «İçeri girdiğimde, kadın etekliğimi, kombinezonumu sıyırdı. Bluzum ve çoraplarımla kalakaldım.»

Paul gerisi gelsin diye bekledi. Ama hepsi o kadardı. Karısının ağladığını duydu. Bir süre sonra da uyudu.

Koridorda gürültü koptuğu zaman, aradan yarım saat geçmiş olmalıydı. O süre içinde Paul hiç kımıldamamıştı.

Önce, «Orospu çocuğu! Bir boka yaramaz miskin! Ödlek!» diye bir ses duydu.

«Kendine gel,» diye Levy'nin sesi yükseldi bu arada. «Kendini topla.»

«Bırak beni, pis sömürücü! Canım nereye isterse giderim.»

Kapıya korkunç bir şekilde vurulmaya başlandı. İki, üç, dört kişinin çıkarabileceğinden daha büyük bir gümbürtüydü bu. «Herz, ben Korngold!»

Paul kapıya koşarken, sandalyeye çarptı devirdi. Libby yatakta döndü, sayıkladı.

Kapı açıldı ve Korngold boş çuval gibi kollarının arasına yığıldı. Ayağında kürklü terlikler, sırtında yaldızlı ALL harfleri işlemeli kırmızı saten sabahlığıyle Levy koridorda kaldı. «Korngold, ayağa kalk. Erkek gibi davran. Çık dışarı, yanıma gel,» dedi.

«Kes sesini. Herz, kurtar beni ondan.» Korngold, Paul'ün kollarından sıyrıldı, Levvy'ye döndü. «Git! Git de gör! Seni sürükleye sürükleye hapse götürecekler. Kapıyı kapat şunun suratına,» diye Paul'e döndü.

Levy bastonunu salladı. «Dur bir dakika —»

«Paul...?» Erkeklerin üçü de dönüp baktılar. Libby başucundaki lâmbayı yakmıştı. Yanakları çökmüştü. Gözleri siyah birer bulut gibiydi. «Paul — Paul, ne oldu?»

Levy, «Hastalandı mı?» diye sordu. «Yoksa iyileşiyor mu?»

Paul, «Yavaş ol,» diye fısıldadı. «İkiniz de yavaş olun. Hadi, dışarı çıkalım —»

Korngold titreyen bir sesle, «Bu orospu çocuğu — » diye başladı.

«Korngold.» Paul ihtiyarın kolundan kavradı. «Korngold, susun lütfen. Dışarı çıkalım.»

Korngold ağlamaklı bir halde kollarını kaldırdı. «Çamaşırlarımı çaldı,» dedi. «Tam yedi yıldır saklıyorum, sonra bu dolandırıcı —» diye sızlandı.

Paul, «Korngold!» diye bağırarak adamı sarstı.

Paul kolunu bırakınca, Korngold ağlayarak bir iskemleye yığıldı.

Paul, «Bakın beyler,» dedi. «Karım hasta. Uyuması gerek. Paldır küldür girdiniz —»

Levy, Korngold'a, «Duydun ya,» dedi. «Hadi yürü.»

Korngold, «Hırsız!» diye bağırıyordu.

Levy, «Kriz geçiriyor,» diye açıkladı. Çünkü, Libby yatakta doğrulmuş oturmuştu ve yüzündeki şaşkınlığı gidermek için bir açıklama yapmak gerekiyordu.

Paul, Korngold'a yaklaştı, elini dostça koluna koydu. Korngold iki eliyle Paul'ün eline sarıldı. «Kurtarın beni,» diye yalvardı. «Kurtarın beni bu keneden.»

Paul, «Mr. Korngold...» diyerek yere diz çöktü. Levy odaya girmiş, yanlarında dolanıp duruyordu. «Mr. Korngold, bu gece kendinizi toplayın. Yarın mahkemeye başvururuz. Karım çok hasta —»

«Hastaydı da, iyileşiyor...» diye bir ses duydu ve Levy'nin bastonunun lâstik ucunu hemen yanında gördü. Libby'nin yanakları al al olmuştu. Sağlıktan değil, çaresizlikten. Paul, Korngold'u avutmaya çalışırken, Libby de boyuna, «Paul,» deyip duruyordu.

Paul, «Artık odanıza dönün,» dedi. «Biraz uyuyun.»

Korngold, kendi elleriyle Paul'ün elinden oluşan üç katlı sandviçi çenesine dayayarak, «Bu ne biçim hayat!» diye bağırdı. «Tuvalete bile yalnız gidemiyorum. Şuurumu kaybetmedim ben!»

Paul, «Ne?» diye sordu.

Levy bastonunu kulağına doğru sallayarak, «Parayı yarı yarıya bölüştük — bu hırsızlık mı?» dedi. «Çamaşırları güve yemesin diye kaldırıp götürdüm. Bahar gelip de yağmurlar başlayınca, rutubetten hepsi küflenecekti nasılsa. Kötü mü etmişim? Bunun için bu kadar patırtı edilir mi?»

Korngold, «Yirmi dolar için ha?» diye haykırdı. «En iyi cins donlar, en iyi cins fanileler — Hay allah canını alsın, geber, emi!»

«Kendine gel Korngold. Odada hasta var. Öyle değil mi, Paul?»

Paul, Korngold'un dizinin dibinden kalkmadan, Levy'ye baktı. Avukat, bastonsuz elini göğsüne götürmüş, saten sabahlığını örterek solunum sistemini korumaya çalışıyordu. «Paul,» dedi yeniden. «Bunadı,» diye fısıldadı. «Saçmalık etmc, Paul. Aptallık etme. O ölene kadar odasında duracaklardı. Yirmi dolar az şey değildir. Onun için hemen hemen bir aylık kira parası.»

«Sen ne kadar aldın, Levy?»

«Yarı yarıya dedim ya. Yirmi ona, yirmi bana.» Libby kocasından daha iyi matematik bilirmiş gibilerden, döndü ona baktı.

Libby, «Paul, ne olmuş?» diye sordu.

Paul, «Lütfen,» dedi. «Lütfen —» Kendini öylesine sıkıyordu ki, gözleri yaşardı. Koridora çıkalım. Levy'nin odasına gidelim.» Ama, Korngold'u sandalyeden söküp kaldıramadı.

Yeniden rica etti. Bir kez daha rica etti. Sonra bütün duyularını yitirdi. Korkunç bir sesle kükredi.

Korngold dehşetle ona baktı. «Ne —» diye başladı.

Levy arka arka gitmeye başlamıştı bile. Ama, Paul yetiştiği gibi, onu ağrıyan elleriyle gırtlağından kavradı.

Levy, «*Sıkma!*» diye haykırdı.

«Ne kadar aldın? Söyle ne kadar?» Ağzı köpürüyordu.

Levy, «Boğuluyorum,» diye bağırdı. Kendisini köşeye kıstırmaya çalışan bu gözü dönmüş adama bastonunu salladı. «Bırak yakamı kürtajcı! Bırak beni. Seni hapse attıracağım.»

Korngold sonunda yerinden kalkmış, Paul'ün peşinden gelmişti. «Canını yakmayın, sadece sorun bakalım —»

Paul, «*Parayı ver ona!*» diye bağırdı. «Çabuk ver, seni gidi kahpenin dölü!»

Levy, bir «Aaaaaah...» çekti. Gözlerinde, sonunun gerçekten yaklaştığını anladığı belirliydi.

Korngold, «Herz!» diye haykırdı. «Herz, adamı boğacaksın! *Herz!*»

Levy, «Vereceğim, vereceğim,» diyordu. Kolları kırılmış gibi sarkıyordu iki yanında. «Pekâlâ, vereceğim.»

Korngold, muzaffer bir tavırla başını kaldırarak, «İtiraf etti,» dedi.

Sonra Paul, Libby'nin kolundan tutup kendisini çektiğini duydu. Parmaklarının arasında Levy'nin tavuk boynu gibi boynu duruyordu hâlâ. O iğrenç kıllar eline değiyordu. Libby'nin sesini duydu. «*Paul,*» diyordu. «Paul, sevgilim, aklını mı kaçırdın!»

«Sen yatağa gir!» Döndü, Libby'nin saçlarına yapıştı. «Yatağa gir diyorum! Çıldırdın mı sen! *Gir yatağa!*»

Libby'nin yüzünde büyük bir şaşkınlık, büyük bir inanmazlık ifadesi belirdi. Sanki birden pencereden aşağı fırlamış gibiydi. Sonra kaldırıma çarptı. Gözünü kırpıştırdı. Sarsıldı. İki adım geriledi, ağlayarak yatağa kapandı.

Levy kapının ağzında durmuş, bastonunu sallıyordu. Silâhıyle havada büyük bir «x» çizince herkes korkuyla yerinden fırladı. «İğrenç köpek! *Katil!*» diye bağırarak geriliyordu. «Tanrının can verdiğini kuburlara atarsın ha! Ben belki tepesine edilesi moruğun biriyim, ama katil değilim. İşte dost dediğin adam bu, Korngold, senin dostun ve suç ortağın, on yedi yaşında bir kızı alıp canına okuyor. Kürtaj yaptırıyor! Korkunç suçlar işliyor!» Elini yüreğine götürdü, odadan fırladı.

Paul, soluk soluğa Korngold'un yanma geldi, kolunu tuttu. «Siz de çıkın —»

«Para —»

«O sizin bileceğiniz iş.»

«Ama ihtiyacım var —»

«Çıkın dışarı.»

Libby yatağın üzerinde hıçkırıyordu. Elindeki son fırsatı da kaçırmak istemeyen Korngold, çaresizlikle çevresine bakındı. Sonra o da avukatının yaptığını yaparak, bastonunu Paul'ün kafasına indirmeye kalktı. Paul korkunç bir sesle bağırdı. Bunun üzerine Korngold bastonu indirdi, koştu. Ama, kapıya değil, yatağa. Libby'nin başına sarıldı, «Ah benim canım Yahudi güzelim. Gel canım, söyle kime telefon edeyim. Aileni arayalım, gelip seni alsınlar —»

Libby hıçkırarak, «Benim ailem yok,» diye cevap verdi.

«Libby! Nedir bu saçmalık! Korngold, sana çık dışarı dedim. *Defol!*»

Libby, «Paul...» diye yalvarıyordu. «*Paul* —»

«*Kes sesini!*»

Korngold, «Canavar!» dedi. Sonra, Paul elini kaldırınca yüzünü elleriyle kapadı.

«Korngold, üçe kadar sayacağım. Çık buradan!» Ve Korngold, yüreğini, ruhunu, bütün varlığını gözlerine toplayarak kıza bir kez daha bakıp odadan çıktı.

«Allah cezanı versin, Libby! Allah cezanı versin!»

Karısı, «Bu, ömrümün en korkunç gecesi!» diye ağlıyordu.

Paul bütün gece sandalyede oturdu. Dörde doğru —belki de daha geç, çünkü otobüsler işlemeye başlamıştı— koridora çıktı. Levy'nin kapısına iki kez vurdu.

«Levy!»

Cevap yok.

«Levy, beni duyuyor musun?» Kapıya tam beş sefer vurdu. Tam kapının tokmağını çevirecekken vazgeçti. Kapı açılınca, karanlıkta Levy bastonu kafasına indirmez miydi acaba?

«Levy — Kulak ver bana, Levy. Ağzını açmayacaksın. Kimseye tek kelime söylemeyeceksin. Hiç bir zaman! Yoksa seni öldürürüm, Levy. Boğarım seni! Hiç ağzını açmayacaksın, anlıyor musun! Seni öldürür, leşini farelere yediririm! Seni gidi alçak herif!»

Bu son söz, Paul'ün kafasında döndü durdu sabahın ilk ışıklarınadek.

Her şey yolunda gitmiş miydi? Karısı iyi miydi? Olmuş muydu? Güzel — fazla meraklı bir adam değildi. Ama, ne de olsa Smith'in ne yaptığını kontrol etmek gerekirdi. Kendisi ona hep hasta gönderirdi — hemen hemen ayda bir. Yine de Smith'e göz kulak olmak

gerekti. Çünkü, Smith, arada sıra Dr. Espositoya birkaç kuruş vermeyi unuturdu. Ne demek istediğimi anlıyorsunuz, değil mi? Tabiî bu çıkıkçılar, tamamen profesyonel bir grup değil. Peki, bileğiniz nasıl?

3

EN kötü atı. Bütün yalanlar, bütün yanlışlar, şimdi de bu düşünceler. Kalk ve git, diye yazdı. Kar, büronun pencerelerine, Iowa City'ye, nehre, ovaya ve Paul'ün bütün yürekli plânlarıyle ilkeleri üzerine yağıyordu. *Kal burada. Kal. Onlara gerektiği kadar zaman tanı. Yatağımıza girecek ve zavallı Libby'yi özgürlüğüne kavuşturacak. Deliriyor muyum? Hayır, bırak kızı; bırak Wallach, bu çocuk suratlı, yumuşak, dünyaya metelik vermeyen zengin oğlan, onun aradığı cevap olsun hayata. Ona parası olduğu için değil, dünyayı umursamadığı için gıpta ediyorum. Ama, bu benim yapıma aykırı. İnsan yapısını değiştirebilir. Bunu da kendi yapına uydur. Olamaz! Her şeyi yazmalıyım. 1-2-3 diye yazmalıyım. Özet çıkarmalıyım, ne istediğimi, ne istemediğimi sayıp dökmeliyim. Ne olduğumu, ne olmadığımı yazmalıyım.*

1) (Dayan). Bırak yatağımızda öpüşsünler, oğlan karımı yesin bitirsin, okşasın, sevsin, bana olan bağlılığını yıksın geçsin. Bana olan bağlılığını bitirsin! Karımı sev, zorla, sonra kapıda beni karşıla (hattâ pantolonunun önünü bile iliklemeden) ve de ki: Karın her şeyini serdi önüme, ağzını, bacaklarını, yüreğini. Artık seni bırakıyoruz. Seni bırakıyoruz! *Gidin öyleyse! Wallach ona mutluluk getirir. Ne getirmez ki? Hayat normal düzende sürerse, korkular kaybolursa, dürüst, bencillikten uzak bir sevgi olursa, kız yeniden canlanır. Bizim yaptığımız sadece hırlaşmak, kavga etmek. Sevgilim, bağışla beni sevgilim. Yalvarırım. Ayaklarına kapanırım. Yanlışım neydi, neredeydi? İlk yanlışım. Bu çapraşık bir şey, bunu biliyorum. Bende bir şeyler eksik. Bütün bu olanlar öyle kendili-*

ğinden oluvermez. Devam et. Wallach onu alıp gitti. Şimdi gelelim 2'ye.

2) Marge. Yabancının biri. Değişik bir surat, hepsi bu mu? Zorla baştan çıkarıldığım hikâyesini daha ne kadar sürdürebilirim? Çok değil. Üzüntülü, şaşkın, ağlamaklı. Ne yapmak istediğini bilen, kafasına koyduğunu yapan bir kız. Ben de onun kafasına ne koyduğunu biliyordum. Ağlıyordu. Wallach'a küfrediyordu. Wallach'a yüreksiz demesi beni harekete geçirdi. Bu baştan çıkarılmak demek midir? Kimin aklı yatar buna? Kim kimin elbiselerini yırtıp çıkardı? Libby'den —ilk günlerden bu yana— ne kadar da farklı. Karımdan. Ben yırttım. Ben. Hep ben. Kız telefon ettiği zaman da, karşılıklı kahve içtiğimiz zaman da bilmiyor muydum bunu? Yalnızlığından dem vurması, ihanetten söz etmesi ve bunları söylerken yüzüme bakıp dalması. Nasıl da acıdım. Hep kafamı sallıyor, zavallı kızcağız deyip duruyordum.

3) Marge. Bir daha yaz bakalım. Margie. Margie. Marjorie. Adımı söyle dedi — ben de söyledim. Şimdi de ne yaptığımızı söyle, dedi. Söylemek zorunda kaldım. Düzüşüyoruz. Kutuları, bavulları aşağı indirir, taksi çağırıp kızı gönderebilirdim pekâlâ. Sonra da evime giderdim. Konuşmaya başladığımız anda, olacakları biliyordum. Buna ihtiyacım mı vardı? Wallach'ın yatağında on dakika debelenmeye ihtiyacım mı vardı? Ama, üzülecek bir şey yoktu. Sadece olduğu gibi, tatlı tatlı boşalma. Altımda Libby olmaksızın. Altımda Libby! Libby. Karım Libby. Libby ve Paul Herz. Sonra ne olduydu? Sonrası şu. Bir başkasını karımla yatmaya zorlamak. Ne yaptığımızı söyle. Söyle Paul. Libby. Benim Libby'm. Benim Libby'mi düzün. Libby'yi alın. Libby'yi alıp götürün!

4) O yaslandı, ben desteklemedim. Her şeyi organize etmeden duramıyorum. Bırakamıyordum. Nasıl olursa olsun, bırakamıyordum. Yaptığımın karşılığını çekmek, sorumluluklarımı yüklenmek, çocuğuma sahip çıkmak. Koşullar. Hayır, hayır koşullar değil, ben. Hayır! Ne ideallerle evlendim onunla. Umutlar. Aşk. Sevgi. Onu ölesiye seviyordum. Hayatımızı yüceltmek. Mutlu olmak. İyi olmak. İşin acı yanı, hâlâ aynı şeyleri istiyorum. Yaptıklarımın hiç

biri bu isteği engellemiyor. Ben, Marge'ı düzüyorum, sen karımı düz. Tamam mı? Bırak bunu tekrarlamayı.

5) Daha başka? Zaman öldürmek mi? Wallach gönlünü eğlendirsin diye zaman doldurmak mı? Libby'nin bana bağlılığını silkip atmasını beklemek. Atacaktır. Wallach kopartacaktır bu bağlılığı. Tabiî ben onu engellemezsem. Al arabanı da bilmem nerene sok! Wallach'ı korkutuyorum. Libby'yi de korkutuyorum. Onların bana yakıştırdığı ne varsa, aslında o yakıştırılanların hiç biri bende yok. Wallach'a gel demek geçerken içimden, gelme dedim. Kıza dürüst bir öneride bulun — ya da dürüst olmayan bir öneride. Kurtar bizi ne olur. İpin ucu kaçtı. Bir hafta öncesinedek tamamen kaçmamıştı ipin ucu. Hayır, kürtajdan sonra kaçtı. Hayır, bir hafta önce, Marge Howells hikâyesiyle kaçtı ipin ucu. Aptalın biri. Onunla olanlar, Detroit'te olanlardan daha yıpratıcıydı. Şu anda hiç bir duygum yok. Daha yıpratıcı, çok daha yıpratıcı. Bu dediklerimin tek kelimesine inanıyor muyum? Acı duyduğum zaman, gerçekten acı mı duyuyorum? Burada, Iowa'da ne işim var? Yazarlık işi de neymiş? Kime benzemeye çalışıyorum? Asher'a mı? Hayır. İçine düştüğüm karmaşayı anlayacağım, çözeceğim. Yazmaya devam.

6) Neden şimdi çocuğumuz olmasın?

7) Her şeye yeni baştan başlamalı. Karını sev. Ona iyi davran. Alttan al. Ama, boyuna dırdır eden o. Onu bırakma. İpleri yeniden eline al. Ama, artık gücüm kalmadı.

8) Güçlen. Kendini topla. Güçlen.

9) Ya Marge, Wallach'a anlatırsa. O da Libby'ye anlatır. Ben kendim anlatırım Libby'ye daha iyi. İtiraf ederim. Her şeye yeniden başlarız. Daha genciz. Wallach'ın arabasını devirmeye bile kalkışmadım mı? Bunun ne anlamı olurdu? Gücümü kanıtlamaya çalışıyordum. Ne yaptığımı biliyordum. Libby'nin tepesini attırma, tepesi atacak gibi. Kararımı verdim: Onunla doyasıya seviş. Harekete getir onu. Ben beceremiyorum bunu. Parmağını uzat, dokun ona. Bir kez, sonra bir daha, bir daha, karın canlananadek. Bunun çılgınlık olmadığını biliyorum. Tamamen doğal bir şey. Yaşamımda bir dağ kayması. Şimdi dağın öte yanından tırmanmaya başla. Ama yıktım dağı.

10) Onuncu emir. Hiç bir şey. Gerisi onlara kalmış. Ben uzaklaştım. Gabe ve Libby. Libby ve Gabe. Paul Herz. Biliyorlar mı? Libby biliyor mu? Onun iyiliğini istediğimi biliyor mu? İnan bana, Lib! Başlangıçtan bu yana. İlk günden beri. Aptal mıyım sadece?

GECE YARISI. *Libby* itiraf etti. Wallach onu öpmüş. Bir saat ağladı. Başka bir şey olmamış. Hiç bir şey. Paha biçilmez bir kız. Paha biçilmez. Yazdıklarımın tümünü yırtıyorum. Tek kelime bırakmaksızın. Yeniden başlamalı. Dene bakalım!

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞÜKRAN GÜNÜ'NÜN GETİRDİKLERİ

1

TELEVİZYONUN yanına gittim, sesini kıstım. Televizyonun önüne çekilmiş olan kadife kanapede, gerdanı göbeği yerinde birkaç kişi oturuyordu. İlk anda içlerinden sadece Dr. Strauss'u —damar sertliği vardı— ve babamın muhasebecisi Sam Kirsch'i —onun da şekeri vardı— tanıyıp selâm verdim. Babam, Almanya'dan aldığı yumuşak, siyah pabuçlarıyle oradan oraya dolaşıyor; sağa sola iltifat yağdırıyordu. Ama az sonra onların yanından ayrıldı, yüzü poker oyuncusu gibi hiç renk vermeyen elmas kralı Henny Sokoloff'un yanına gitti. Daha sonra televizyona doğru yürüdü. Dr. Strauss ayakkabısının burnunu babamın poposuna değdirdi. Babamın kıkırdadığını duydum. Coşkulu havası içinde televizyonun sesini yeniden yükseltti. «Gol var mı?» diye sordu. Strauss, «Yok, yok. Daha başlamadı. Çekil önümden,» diye azarladı babamı. Bu arada, Mrs. Norton turuncu kanapenin yanına gelmiş, buzlu domates suyunu karıştırıp duruyordu. Televizyonun sesi yükselip de, hakemin para atışı bütün kulakları çınlatınca, Mrs. Norton göz yaşları içinde en yakındaki tuvalete attı kendini. İki kişi şaşkınlıktan içkilerini döktü; geri kalan dullar, karıları ölmüş erkekler ve yaşlı çiftler bir an suskunluğa gömüldüler.

Maçın ikinci devresinin ilk yarısında büfe açıldı. Şişeler dolusu içki vardı (Mrs. Norton'un domates suyu ve Sam Kirsch'in sodası dışında) ve yemekler masaya getirildiğinde, içkinin çoğu bitmişti

bile. Maçın sonuna doğru, fare yavrusu büyüklüğünde hindi parçaları, tatlılar ve salata artıkları annemin değerli halısının üzerine saçılmıştı. Halının solgun yeşili, ezilen kara dutların suyuyle kanıyor gibiydi. Sandalyelerin altında ağır ağır eriyen buz parçaları görülüyordu. Millie, kolalı yakası, kolalı önlüğü ile oradan oraya seyirtiyordu —eski devirlerdeki Şükran Günlerini de bilirdi o—. Elinde faraşla ıslak bez, oturanların arasına dalıyor, yere dökülenleri toplayıp temizlemeye uğraşıyordu. «Böyle yapılır mı hiç!» diye bana dert yandıktan sonra yeniden mutfağa çekildi.

Verilen partinin amacı sadece bayramı değil, babamla Dr. Gruber'in vatana dönüşlerini de kutlamaktı. Eskiden, Şükran Günü toplantılarında bizim evde pek içilmezdi. Oysa, o gün viski su gibi akıyordu. Boşuna da değildi bu, bizim iki yaşlı bekâr dört aydır burada değillerdi ve New York'un bütün çöpsüz üzümleri, onların sağ salim döndüklerini görmek, canlılıklarına, dinçliklerine ve uzun yolculuğun deneylerinden edindikleri bilgilere tanık olmak için toplanmışlardı. Babamla Dr. Gruber, Oslo'dan Tel Aviv'e kadar bir yığın şehrin suyunu içmişler, kırk sekiz ayrı yatakta yatmışlar, on iki ülke gezmişler ve binlerce resim çekmişler — şimdi de aramıza dönmüşlerdi.

Kutlama faslı oldukça uzun sürdü. Kadınlardan birkaçının yarı histerik tavırları, partiyi Diyonisos şenliklerine döndürüyordu. Saat üç buçuğa doğru millet uyuşmaya başladı. Kadınların gözleri, kısa ama yoğun saniyeler boyunca, kavalyelerinin omuzları üzerinden dalıp dalıp gidiyordu. İyi giyimli, pek fazla geçkin olmayan, mücevherlerle bezenmiş bu kadınlar eski Şükran Günü bayramlarım gözlerinin önüne getiriyor gibiydiler. Cüzdanlardan, çantalardan fotograflar çıkarıldı, elden ele gezmeye başladı. Kıymalı börek tabaklarını dizlerine yerleştiriyorlar, birbirlerine fotografları gösteriyorlardı. Dünyanın uzak köşelerine dağılmış çocuklar dolaşıyordu ellerde. «Kızım Sheila'nın yeni çocuğu. Los Angeles'teler...» — «Mark'ın Arnavutluk'taki oğlu...» — «Howard'ın Colorado'daki ikizleri...» — «Baltimore'dan Geraldine, Tennessee'de oturan Adam, Ontario'dan Susanna ve Debby.» — «Kanada'da mı?» — «Evet, Kanada'da.» Dr. Strauss, «O da bir şey mi?» diyerek altı aylık torunu

Michael Strauss'un bebek arabasında çekilmiş resmini uzattı. Alaska'daydı Michael. Alaska ha! Tabiî ya, oğlum metalürji uzmanı. Ama, Alaska — uçakla ne kadar sürüyor? Strauss yeniden maçı seyretmeye koyularak, «Çok uzak,» diye cevap verdi.

Birden trafik hızlandı. Bu gidip gelmelerin çoğu da tuvaletin yönündeydi. Kadınlar evdeki bütün aynalarda, makyaj tazeliyorlardı. Erkekler, pahalı mendillere burunlarını siliyorlardı. Kiminin oğlu, kiminin torunu, kendi kanları canları, kilometrelerce uzaktaydı... Bir mucize, alkolün, arkadaşlığın mucizesi, partiyi yerlere serilmiş ağlayıp dövünen ihtiyarlar sergisi haline düşmekten kurtardı. Ama birkaç korkulu dakika boyunca, bu tehlike havada asılı kaldı. Neyse ki, hemen sonra ayaklar ağrımaya, mideler gaz yapmaya, yanmaya başladı. İç çekmeler, geğirtiler, daha derin acılara ağır bastı. Dolu mideler kalktı kalktı indi. Kadınlar başlarını arkaya dayamış, kollarını kavuşturmuşlardı. Erkekler uyuyorlardı. Rahavet çöktü herkese ve dünyada, burada toplanmış olanların yaşında ve durumunda binlerce kişinin var olduğu bilinci —suskun ama elektrikli havada— yayıldı ortalığa. Yenilenlerin metabolizmaya sindirilmesi, kanın ağırlaşması alıp yürüyünce, felsefeye dalma zamanı gelmiş demekti. Pencerenin dışında, gün eflâtun ve altın ışıklarla iniyordu. Yaşam buydu işte — ayrılıklar, yitmeler. Yemek, içmek, sıcak bir yerde olmak, en önemlisi, gitmeyip geride kalmak. Bu bir şeydi işte. Hiç değil, gitmeyenler, gitmemiş oluyordu.

Babamın kurşunî saçlarının bir kadının elinin üzerine eğildiğini gördüm. Bu olay, odanın köşesinde, annemin elektrik - havagazı makbuzlarını sakladığı masanın yanında oluyordu. Babamın uzandığı el, Cecilia Norton'un eli değildi. Mrs. Norton, hizmetçisine götüreceği böreği yağlıkâğıda sarıp, vizonunu koluna almış, on beş dakika önce gitmişti. Hoşça kalın. Hoşça kal Mordecai. Hoşça kal Cecilia, zavallı Cecilia...

Babamın dudaklarını değdirdiği el, bizim eve Dr. Gruber'in kolunda gelmişti. Önce kadını Dr. Gruber'in akrabası sanmıştım. Soyadı Silberman'dı. Oysa, başını kaldırıp konuştuğu zaman babamın ağzından sadece Fay adı çıktı. Fay, iyice çakırkeyifti, öteki

konuklardan biraz daha fazla sarhoştu. Gri-mavi boyalı saçları tepesine toplanmıştı. Çok şıktı, ama göz kapakları şişmiş, gözünün yarısını örtmüştü. Ağzı ve enfes bir inci kolyenin süslediği hafiften sarkmaya başlamış boynu da güzel değildi. Dr. Gruber, slayt göstermek için projeksiyon makinesini prize takıyordu bu arada. Millie perdeleri kapatıyordu. Kasvetli, ağır, bayram sonu gökyüzü perdelerin ardında kaldı. Barmen beyaz perdeyi açıyordu. Millie de son pencerenin son santimini örtmek üzereydi. O son santimden, gökyüzünü gördüm. Basık, koyu, unutulmaz bir şeydi. O an, insanların ömür boyu unutamayacaklarını sandıkları, oysa ertesi sabah unuttukları anlardan birini yaşadım. En şiirsel duygulara kaptırdım kendimi. Sanırım, bir akşam önce uçaktan indiğimden beri sürdürdüğüm kayıtsız şartsız teslimiyetin bir sonucuydu bu. Gökyüzünün o son santimini yakaladım. Eğer göklerin dili varsa, o bir santimlik çizginin mutlak dili vardı. Bana yaşamın sürüp gittiğini söyledi.

Bir slayt aydınlandı.

Dr. Gruber, «Burası Venedik,» diye açıkladı.

Arkasından bir kadın, «*Floransa!*» dedi.

«Fay, senin gözün şaraptan başka bir şey görmedi ki.»

Fay'in sesi duyuldu yine. «Ne olursa olsun, burası Floransa sevgilim.»

Dr. Gruber öksürdü. «Evet Floransa,» dedi. «Nehir aklımı karıştırdı. Oysa, bu Arnold ırmağı. Geceleri seyrine doyum olmuyor. Şu da ünlü köprü. Almanlar öteki köprüleri uçurmuşlar. İtalyanlar Almanlar'dan nefret ediyorlar.»

İkinci slayt.

Dr. Gruber, «Bubbly Bahçeleri,» diye açıkladı. Elini kaldırdı, elinin gölgesi resmin üzerine düştü. «Bu da Floransa'da. Ama, uzun boylu gezip dolaşılmayacak kadar sıcaktı hava. Çok ünlü bahçeler. Hem de Floransa'nın göbeğinde.» Slaytı değiştirdi.

«O ne, o?» Herkes gülüyordu.

«Ha, o mu? *Cannelloni* diyorlar buna. Sabah, öğlen, akşam, her gün üç öğün *cannelloni* yiyordum. O kenarda çatalı tutan el, benim elim. *Cannelloni!*»

Bıyıklarının uçlarını kaldırıp ağzını şapırdatarak odadakilere döndü. Sonra slaytı değiştirdi. Yeniden Boboli Bahçeleri slaytı geldi.

Fay, «Onu gördük,» diye seslendi. «Benim olduğum resimlere geçsene —»

Dr. Gruber, «Senin olduğun binlerce resim var, tatlım,» diye karşılık verdi.

«Hah, işte ben!» diye atıldı Mrs. Silberman. İşte oradaydı. Turuncu can yeleği sırtında, dirseğinin birini geminin küpeştesine dayamış, koca Atlantik mavimsi saçlarına fon olmuş.

Dr. Gruber anlatmaya başladı. «Madame Pompadour gece elbisesiyle. İşte âşıklar tam bu noktada karşılaştılar. Queen Elisabeth'de kaza anında nc yapılacağını belirlemek için prova yapılmıştı. Müthiş bir gemi, müthiş bir servis. Vc işte karşınızda geminin kraliçesi. Mordecai, dalgın bir anında yakaladı onu. Öyle dediğime bakmayın, kirpiklerini tarasın diye on dakika beklemek zorunda kaldık.»

Mrs. Silberman, odanın karanlık köşelerinde Greta Garbo havalarına bürünerek, «Ne var bunda gülecek?» dedi. «Öteki slaytı görelim doktor.»

«Mordecai pazarda. Arkadaşımıza hasır şapka almak için çekişe çekişe pazarlık etti, sonunda on beş dolara indirdi. Mordecai, otuz iki dişini göstererek gülüyor, bakın. Hah işte, kraliçe hasır şapkasıyle. Arkasında, Floransa'daki Devlet Galerisi. Ne yazık kapısından bile bakamadık. Çünkü, kraliçe alışveriş yapıyordu.»

Uyku sersemi biri, «Kraliçe nerede?» diye sordu.

Biri, «Roma!» diye bağırdı.

«İşte üçümüz bir arada.» Yine Gruber'in elinin gölgesi düştü resmin üzerine. «Roma Forumundayız.»

«Elini çek.»

Gruber, «Üçümüz Roma Forumunda,» diye tekrarladı. Sezar da orada gömülü —»

Mrs. Silberman, «İşte Venedik!» diye atıldı.

«Şşşşt.» Babam, kadının kıkırdamasını kesmeye çalışıyordu.

Mrs. Silberman bu kez doktora seslendi. «Bu da Viyana.»

«Burası — ha, burası Floransa'nın hemen dışındaki kasaba. Orada yemek yemiştik. Bakın yine *cannelloni* yiyorum.» Gruber neşeyle sözünü sürdürdü. «Burası — hay allah, burası Oslo. Işıkları yakalım lütfen. Mordecai, hepsini birbirine karıştırmışsın.»

Fay, «Orası Avustralya,» diyordu. «Avustralya'nın Cannelloni şehri.» Masaların üzerindeki lâmbalar yandı. Herkes gözlerini kırpıştırarak doğruldu.

Odadan çıkmak için yerimden kalktığımda, babamın gözleri parlayarak arkadaşına baktığını gördüm. Kadın başını babamın omuzuna dayamış, ağzı açık, uyuyor ya da uyur gibi yapıyordu. Babam ona baktığımı görmedi, ama odadan çıktığımı görmüş olmalı ki, bir an sonra holde yanımda bitiverdi.

«Ne var?» diye sordu.

«Hiç bir şey yok.»

«Suratın bir tuhaf. Nereye gidiyorsun?»

«Bir yere gittiğim yok. Daha sonra işim var.» Bütün gün o işi kafamdan atmaya çalışmıştım — yerine getirip getirmeyeceğimden hiç de emin değildim. Oysa, o anda birden dilimin ucuna gelmiş, gereksiz bir mazeret olarak söyleyivermiştim. Yanlış üzerine yanlış yaparak, «Telefon edecektim,» dedim.

«Hadi et.»

«Sence sakıncası yok değil mi —»

«Olur mu hiç!»

«Chicago'yu arayacaktım ya —»

«İstersen Avustralya'yı ara,» dedi. Kuşkulu bir gülümseyişle ve birden ayılarak, «Yeter ki, ilk uçakla oraya gitmeye kalkma,» dedi.

«Sadece bir arkadaşın bayramını kutlayacağım.»

Babam elimi tuttu. «Bir kadın arkadaşın mı?» dedi.

«Beni bayram yemeğine çağıran bir kadın arkadaş. Senin hatırın için, çağrıyı kabul etmedim.»

Koluma hafifçe vurarak, «Benim aslan oğlum,» dedi. «Yaşa, hay aslan.» Sonra öylesine yaklaştı ki, ayağıma bastı. Sır verircesine fısıldadı. «Gabe, bu Fay Silberman pek hoş kadın. Çok mükemmel bir insan. Çok çile çekmiş. South Orange'daki çiftliklerindelermiş. Kadıncağız güneşli bir gün bahçeye çıkınca ne görsün, kocası çim

biçme makinesinin içinde yıkılmış gidiyor. Oracıkta ölüvermiş meğer. Makine başı boş kalınca, içinde ölüyle birlikte bir de ağaca toslamamış mı! Çok acı çekmiş kadın. Çok iyi bir arkadaş. Koskoca Avrupa'yı kukumav kuşu gibi Dr. Gruber'le birlikte yalnız dolaşacağımı beklemezdin, değil mi?»

«Hoş bir kadına benziyor.»

«Ona bir şans tanı, Gabe.»

«Ben hiç bir şey demedim.»

«Birdenbire neşen kaçtı da —»

Gülümsemeye çalışarak, «Çok yemişim,» dedim.

«Şükran Günü acı anıları tazeliyor. O da bugün biraz fazla kaçırdı. Ne de olsa büyük şok geçirmiş. Daha bir yıl bile olmamış.»

Birden, bana sarıldı, öylece kaldı. Yanağını yanağıma sürterek bir şeyler söylemeye çalıştı, durdu, boğazını temizledi. Sonunda, «Her şey düzelecek,» dedi. «Ben de gencim, ben de yaşantımı düzene koyacağım. Sağlığım yerinde çok şükür — aman tahtaya vur. Bundan böyle sana yük olmayacağım.»

«Bana yük olduğun yok,» dedim. Babam ışıkları sönük oturma odasına yönelmişti bile. Gruber'in sesi geliyordu içerden. «Pisa'nın eğri kulesi önünde, elinde bir şişe Chianti şarabı...»

Chicago'daki telefonu ağzı dolu bir kız çocuğu açtı. Santral memuru, New York'tan Mrs. Reganhart'ı aradıklarını ve kızın telefonla oynamayı bırakıp annesini çağırmasını söyledi. Çocuk telefonu elinden bıraktı, «Anneee! Babam!» diye seslendi.

Şaşırdım. Annesi telefona gelip de, donuk ve yabancı bir sesle, «Efendim?.. Alo, santral...» deyince şaşkınlığım daha da arttı. «Ben Martha Reganhart.»

«Ama arayan baba değil,» dedim.

«Ah, hay allah!»

«Kapatayım mı telefonu?»

«Olur mu hiç! Kızım elma şırasını fazla kaçırdı, sarhoş oldu. Nasılsın?»

«İyiyim.»

«Neredesin?»

«Baba ocağında. New York'ta.»

«Kızı bağışla. Okula gitmediği günler sevincinden ne yaptığını bilmiyor. Hem evdeki konuğa da gösteriş yapıyor,» diye sesini alçalttı.

«Kim var?»

«Eski bir arkadaş. Çocukları baştan çıkarmaya çalışıyor.»

«Ya seni?»

«Hayır, hayır. Gerçekten hayır. Pek trajik konuşmaya başladın galiba.» Sadece dik konuşuyordu. «Bayram nasıl geçiyor? Babanın verdiği parti eğlenceli mi? Gerçekten, baban ve babanın verdiği bir parti var mı, yoksa iç çamaşırlarıyle uzanmış bir şırfıntının yanından mı arıyorsun?»

«Yok öyle biri. Seni arıyorum işte.»

«Aradığına çok sevindim. Mutlu bayramlar.»

«Pek mutsuz geçiyor benimki.»

«Bir dakika dur, emi?» Telefonu bıraktı. Yine de sesini duyabiliyordum. «Hayır, baban değil. Doğru söylüyorum Cynthia! Hadi git, Sid'le konuş, bak yalnız kaldı. Cynthia!» Kulaklıkta iç çekişini duydum.

«Geldim.»

«İyi.»

Neden iyi olduğunu söyleyemedim. İkimiz de susuyorduk.

Sonunda, «Eh,» dedi. «Başka söyleyecek bir şey var mı?»

Haklıydı tabiî. Birbirimizi çok az tanıyorduk. Konuşmanın yarısına gelenedek, onu şehirlerarasından aramamın nasıl anlamsız olduğunu kavrayamamıştım. Birkaç hafta önce onu yemeğe götürmüştüm. Garsonlar tuhaf tuhaf bakıncayadek şakalaşıp gülüşmüştük. Ama, birbirimiz hakkındaki bilgimiz zerrece artmamıştı. Sonra o, beni aramış —biraz da sinirliydi o gün— Şükran Günü yemeğine çağırmıştı. İşte bir de şimdi konuşuyorduk. Tuhaftır, onun ilgisini tamamen bana yöneltmesini istemekte kendimde hak görüyordum.

«Şükran Gününü kutlamak istemiştim,» dedim.

«Teşekkür ederim.»

Tam kapatacaktım, «Bir başka gün yemeğe çağırsam, ne dersin?» diye sordu. «Döndüğünde bugünden kalan artıkları yemeye razı mısın?»

«Pazartesi oradayım.»

«Yemeğe gel öyleyse.»

«Sağol, gelirim,» dedim. Sonra, «Kimdir bu Sid?» diye sordum.

«Az önce bana evlenme teklif etmiş olan biri.»

«Yaa!»

«Pazartesi akşamı geliyorsun, değil mi?»

«Bekâr olduğun sürece, tabiî.»

«Her zamanki gibi bekâr olacağım.»

«Bu seni üzüyor mu?»

«Özel olarak hayır, genel açıdan kesin bir şey diyemem. Üstelik şehirlerarası telefonda anlatılmaz bu.»

«Zaten bu şehirlerarası konuşmaları yasaklamalılar. Kocandan telefon mu bekliyordun?»

«Eski kocam — kendisinden hiç bir şey beklediğim de yok.» Arkasında seslerin yükseldiğini duydum. «Aman yarabbi, oğlum kızımın kafasına sandalyeyi indirdi. Yataktaki kıza sevgiler,» dedi.

«Sen de Sid'e selâm söyle.»

«Kıskanç olmamıza hiç gerek yok, olamayız da. Onun için kıskançlık numarası yapmayalım. Olmaz mı?»

«Bugün biraz bozuğum, Martha. Günün birinde birbirimizi anlayabileceğimizden de emin değilim.»

«Pazartesi günü gel, Gabe. Bekâr olacağım,» dedi. Sonra birden işi dengine getirdi. «Şehirlerarası konuşmalar yasaklanmamalı. Hayatımı kurtardın.» Martha'nın hafif alaylı söyleyeceği tarzda bir sözdü bu. Oysa, alay etmiyordu. Ben de ciddiye aldım.

Dürüstlüğümü kanıtlamak istercesine, «Babam ve parti gerçek,» dedim. «Ve bir an önce seni görmeye can atıyorum.»

Ben konuşurken, o başka bir şey anlatmaya başlamıştı bile. «Sid Jaffe — avukatımdı. Beni boşadı, hem de yarı ücret aldı. Ona çok şey borçluyum, Gabe. Çocuklar da onun için deli divane oluyorlar, yani ne denli deli divane olabilirlerse o kadar. Sözü uzatıp da sana telefon masrafı bindirmeyeyim. Bağışla beni.»

Telefonun yanında oturdum kaldım. Aramızda sekiz yüz mil kadar vardı, ama tanışıklığımız belirgin ve ciddî bir aşama yapmıştı. Oysa, hole çıktığımda, kafamda ona telefon etmek bile yoktu. Onu, babamın yeni ve şaşırtıcı görüntüsünden kaçmak için bahane olarak kullanmıştım. Babam, geçen bahar bir psikoterapiste gitmişti. Adam, babama geziye çıkmasını, bol para harcamasını, kadınlarla gezip dolaşmasını ve mümkünse en az altı ay kadar bütün mistik eylemlerine son vermesini öğütlemişti. Babam, birlikte geziye çıkmamızı teklif etmişti. Ben, işimi bahane edince, Dr. Gruber'in yakasına yapışmıştı. İşte şimdi, o gezinin sonuçlarıyle karşı karşıya kalınca, telefona sarıldığım gibi Chicago'yu aramıştım.

Eğildim, masanın alt gözünden Brooklyn telefon rehberini aldım. Mutlak bir yere telefon etmem gerekiyorsa, aramamı rica ettikleri yeri aramalıydım.

Rehberi açtım, aradığım adı buldum, işaretledim. Babamdan kaçmak için Martha'yı aramıştım. Onu aramamın bir başka nedeni de, eski bir arkadaştan kaçma duygusuydu. Libby Herz, kocasının ailesini aramamı istemişti. Çoğunlukla, bir yere telefon etmem gerekirken, ya da başkaları telefon etmemi beklerken, ben hep başka bir yeri aramışımdır. Telefon şirketi buna hat karışıklığı diyor olmalı.

Chicago'ya geldiklerinden beri Libby ile durumu saygı çerçevesi içinde yürütebilmiştik. Birbirimize karşı duyduklarımızın, aradan üç yıl ve bir mektup geçmesine rağmen değişmediğini farkettiğim halde, bu duyguyu somutlaştıracak herhangi bir davranışta bulunmamıştım. Şükran Günü için Chicago'dan ayrılacağım sırada, Madison sokağında karşılaşmıştık. Ben, bir iki dükkâna uğrayacaktım. O da alışveriş yaptıktan sonra kursa gidecekti. Benim alışverişim önemli değildi. Sadece bir şapka alacaktım. Şöyle ağır başlı bir şapka, düz, sade, kahverengi. İlk kez şapka giyecektim. Babam New York'ta bekliyordu beni, dünya gezisinden yeni dönmüştü (üstelik telefonda dediğine göre, müthiş bir sürprizi vardı). Bütün bunları düşününce, babamın karşısına şapkalı çıkmanın benim yararıma olduğu kanısına varmıştım. Şapka almak fikri hem hoşuma gidiyor, hem ürkütüyordu beni. Libby'ye rastlayınca, be-

nimle birlikte gelip fikir vermesini rica ettim. Bu ricanın mutlak saflık içinde yapıldığına kendimi bile inandıramıyorum. Onun, çağrımı kabul edişinde de saflığın ötesinde bir şeyler olduğunu sanıyorum.

Kişisel eşyam konusundaki beğenilerim, geleneklere bağlıdır. Biraz ince eleyip sık dokumaya meraklıyım. Biraz da, mesleğimden olsa gerek İngilizvari bir giyinişim vardır. Oysa o gün, bakan zarafeti düşkünlüğümden sıyrılmış, Türkler'e özgü bir serdengeçtiliğe kaptırmıştım kendimi. Aslına bakılırsa, kendim için para harcamanın tadını yeni yeni duymaya başlamıştım. Çocukluğumda ve gençliğimde, bütün alışverişimi başkaları yapardı. Oysa, Libby ile mağazada geçirdiğim iki saat boyunca, kapitalizmin yeni imkânlarını keşfettim ve Ruslar'ın işinin sandıkları kadar kolay olmadığı kanısına vardım. İnsanın kendini donatmasında cana can katan, neredeyse huşu veren bir yan var.

Sokağa çıkınca utanca kapıldık. Boy aynasına baktığımda içime dolan heyecan geçti gitti. Ve Libby'nin gözlerindeki o harikulâde parlaklık —çünkü beni o kışkırtmış, şapkadan sonra eldivenleri, sonra ince uzun şemsiyeyi, sonra çorapları, jartiyeri, kravatları ve en sonunda da bordo smokin ceketini hep onun zoruyle almıştım— evet, Libby'nin yüzüne inanılmaz canlılık veren ve mağazadaki bütün erkeklerin beni kıskanmasına yol açan o parlaklık, dışarıya çıkınca iki damla yaşla birlikte akıp gitmişti. Smokin ceketini ertesi gün mağazaya iade etsem bile, ilişkimiz konusunda artık eskisi gibi yüce ve kirlenmemiş düşünceler beslemeyeceğimi biliyordum.

«Acele etmem gerekiyor. Altıda dersim var. Gidiyorum, Gabe.»

«Libby, kendimi beğenmiyorum. Pek aşırı oldu bu giysiler.»

«Sen...» diye güler gibi ağladı. «Harika oldun. Gerçekten harika oldun.»

«Ben trene gidiyorum,» dedim.

«Ben de biftek yemeye.» State sokağına doğru, benim gittiğim yönün tam tersine gitti.

Ben, güneşin altında, şemsiyemin ucuyle kaldırıma vurarak kalakaldım. Vitrinde kendime baktım. Aman ne züppelik! Ne zayıf

nahif bir görüntü! Tam babama ve sürprizine uygun bir kıyafet! Birden arkamdan koşarak, daha doğrusu uçarak gelen Libby'nin görüntüsü düştü cama. Onu tutmak için döndüm. Ellerini yeni eldivenlerime —eldivenlerimize— uzatarak yaklaştı. Oracıkta, Madison sokağında, Chicago'ya geldiğinden beri birbirimize en çok sokulduğumuz anı yaşadık.

Koşmaktan soluk soluğa, «New York'a gidince, Paul'ün ailesine git, olur mu? Ne olur Gabe, onlara Paul'ün işe girdiğini, benim de işe girdiğimi, hem de okula gittiğimi anlat. Her şeyin yolunda gittiğini anlat. Anlatırsın, değil mi?»

«Tabiî, Lib —»

«Hepsini anlat.»

Güney treninde giderken bir yandan düşünüyor ve üçgenimizin açılarının ve çizgilerinin nasıl değiştiğini bir türlü çözemiyordum. Herz'lere gitmemin de nasıl olup da kimsenin zararına değil, herkesin yararına olacağını da anlayamıyordum. Bu ziyaretin, savaşta ölmüş bir silâh arkadaşının ailesine gitmekten farksız oluşunu umursamıyordum. Belirli bir yükümlülük duygusu duyuyordum, ama bu yükümülülüğün kime karşı olduğunu pek kestiremiyordum. O gün Chicago'da (ve sonra babamın telefonunun başında) Martha Reganhart aklıma —ve giderek yüreğime— düştü. Çölün ortasında yemyeşil bir vaha gibiydi. Gergin ve kopuk ve başıbozuk sevgilerimi demirleyebileceğim somut bir şey vardı onda.

Onu neden aradığım açıkça belirgindi. Rehberi yerine bıraktım. Mutfağa gittim. Görünüşte ağzım kuruduğu için, oysa aslında bayramın yozlaşmamış, saf gerçeklerine — yani, yağlı hindi tenceresine, kirli tabaklara, sıcak fırına, mutlu ve içten bir Amerikan yaşantısının kokularına mümkün olduğu kadar çok yaklaşmak için gitmiştim mutfağa.

Fay Silberman oradaydı. Kafasını kahve fincanına eğmişti.

Arkamı dönüp çıkamayacağım için, musluğa gittim, bardağa su doldurdum. Mrs. Silberman kalktı. Titrek ellerini şık kadife tayyörüne bastırdı. Durumunu altetmek için gösterdiği çabaya duyduğum hayranlık, durumuna karşı olan tutumumu etkilemiyordu.

«Konuşmaya fırsat bulamadık,» dedi. «Babanıza çok benziyorsunuz.»

Anladığım kadarıyle, oğul kanalıyle babaya iltifat yağdırılacaktı. Bütün gün tanık olduğum umutsuzluk, yitmişlik, tükenmişlik, birden bu ölesiye güzellik enstitüsü kurbanı, geçkin, ama mihrabı yerinde, perişan kadında yoğunlaştı. Saçları gökyüzü gibi parlıyor, bulutlar gibi uçuşuyordu. Yüzünü gerdirmişti. On gül yaprağına benzeyen tırnakları, bir saplandı mı, sonunadek yakanızı bırakmayacak kadar uzundu. Sonuç olarak içler acısıydı. Oysa, ben hiç de acıyacak halde değildim.

«Biraz da anneme benzerim,» dedim.

«Hiç resmini görmedim.»

«Oturma odasında birkaç tane var.»

Zorla gülümsedi. Birinci raundun sonu. Yıllar yılı biriktirebildiğim bütün iyi duyguları topladım ve ikinci raunda sevimli, cana yakın bir köpek yavrusu gibi çıktım. «Babam çok iyi görünüyor. Yıllardır böyle görmemiştim onu. Gezi ona epey yaramış.»

«Boyuna güldü. Bütün Avrupa'yı kahkaha atarak dolaştı dense yeridir.»

«Çok neşeli biri olabilir,» dedim.

Cevabı bir an şaşırttı beni. «Teşekkür ederim,» dedi. «Hiç kimse...» Kendisinden başka kimsenin duymadığı bir rüzgârda iki yana sallandı. Musluğa dayandı. «Hiç kimse kaçırmamalı bunu. Avrupa'yı görmek gerek. Bambaşka bir kültür.»

«İyi misiniz?»

«Çok iyiyim!» Sonra duvar saatine gözlerini dikerek, «Çok yedim,» dedi.

«Ben de —»

«Benden nefret etmeyin, delikanlı. Benden nefret etmeye hakkınız yok!»

Bir sandalyeye çöktü, gözlerini kapadı. Ne diyeceğimi, ne yapacağımı bilmiyor, sadece o anda mutfağa kimseler gelmesin diye dua ediyordum. «California'da benim de çocuklarım var.» Bu sözü, bizim evimize yönelik bir tehdit gibi söyledi.

«Özür dilerim, Mrs. Silberman. Gitmem gerekiyor.»

«Babanız hafta sonunu burada geçireceğinizi söylemişti.» Sesin de korku vardı.

«Brooklyn'e kadar gideceğim,» dedim.

Birden bir kraliçe havasına bürünerek, «Kalsanız iyi olur,» dedi. «Kahveler içildikten sonra, babanız nişanımızı ilân edecek.» Kalktı. Ayrılmıştı. Bana döndü. Ne tepki göstereceğimi kendim de merakla bekleyerek, bir yudum su içtim (çok yavaş gelişiyordu içimdeki tepki). Başımı kaldırdığımda, kadının yüzü paramparçaydı. «Bu, herkesin hayatında çok güzel bir olaydır. Ne olur ağzımızın tadını kaçırmayın,» diye yalvardı. «Bir de okumuş adam olacaksınız!»

«Sâkin olun,» dedim.

«Yatalak değilim ya. Daha elli dördündeyim. Ne var bunda? Bir şok geçirdim. Hem her şeyin ötesinde Dr. Gruber'i değil, babanızı seçtim.»

Seçiminin yerinde olduğunu itiraf etmek zorundaydım. «Sizin için iyi olmuş,» dedim.

«Onu güldürüyorum. Bugüne kadar ailesinden hiç kimse yüzünü güldürememiş. Kendisini önemli biri gibi görmesini sağlıyorum.»

«Siz olanlar hakkında fazla şey bilmiyorsunuz, Mrs. Silberman. Hayat, karmaşık ve özel bir şeydir.»

«Sandığınızdan daha fazlasını biliyorum,» dedi. «Siz bunun için kendinizi yormayın hiç!» dedi.

On beş dakika sonra hepimiz oturma odasında ayağa kalktık ve nişanlıların mutluluğuna kadeh kaldırdık. Mrs. Silberman'ın şampanyası, pudrasının üzerinde iz bırakarak çenesine akıyordu.

Paul Herz'in ailesinin kapı zilini çaldığım anda, daha önceden telefon etmem gerektiğini, ya da sadece telefon edip işi daha ileri götürmemem gerektiğini sezinledim. Dikleştim, eldivenlerimi şapkamın içine koydum. Zili yeniden çaldım.

Kapıyı, ablak suratlı, kendi kendisine acıyan görünüşte bir adam açtı. Hiç o kadar genç olup da, öylesine şişman bir adam görmemiştim. Adamın koca pantalon paçalarının ve seyrelmeye başlamış kestane rengi saçlarının arasından, içerideki televizyonun ve ko-

nuşmaların sesi sızıyordu. Dostça bir tavırla, «Burası 4-C bloku,» dedi.

«Herz'ler burada mı oturuyor?»

«Tabiî, tabiî. Buyurun. Affedersiniz...» Bir yanlışlık olduğunu belirtmek için kollarını iki yana açtı ve gülümsedi.

«Kim o, Maury?» diye bir ses duyuldu.

Maury, bana, «İçeri buyurun,» dedi. «Biz de şimdi gidiyorduk. Apartman komşusuyuz.»

Mum biçiminde üç ufak ampulün aydınlattığı dar, uzun koridorda onun peşinden yürüdüm. Koridor boyunca, bel hizasında, çerçeveli bir şeyler asılıydı duvara. Odaya girmeden önce eğilip birine baktım: Paul Herz'in ilkokul karnesiydi.

Yirmi iki - yirmi üç yaşlarında bir kadın, yanmayan şöminenin önünde durmuş; bir eli kalçasında, öteki eliyle deri şezlongta uzanan sabahlıklı adamı işaret ediyordu. Ayaklarının yanında siyah rugan pabuçları duruyordu. Kokteyl elbisesi —yakası iyice açık, dize sımsıkı oturmuş, daracık siyah krep bir elbiseydi— hemen hemen güzel denilebilecek vücudunun çizgilerine tıpatıp uyuyordu. Soyunu açığa vuran hafif kemerli burnunu kaldırarak, «Görümcem dedi ki, 'Çocuk burada mutlu değilse, ne anlamı kaldı? Bu kadar parayı saçmanın ne anlamı kaldı? Çocuğun mutluluğu her şeyden önde gelir,' dedi,» diye bir şeyler anlatıyordu.

Genç kadının parmağını uzatıp hitap ettiği adam, karşısındaki koltukta oturan yorgun görünüşlü kadına baktı. Kadın karısı olmalıydı, yani Paul'ün annesi. Herkesin evinde daha mutlu olacağı sonucuna çok önceden varmış biri gibi, «Çok doğru,» dedi adam.

«Değil mi ya...» Tam o anda benim varlığımın farkına vardılar. Maury önümü kapatıyordu. Onu geçtim, odaya girdim. Herkes konuşmaya daldığı halde, televizyon açıktı. Amerika'ya ilk gelenleri temsil eden üç kişi görülüyordu perdede. Adamlardan biri, «Efendim, kara göründü —» derken, «Ben Gabe Wallach,» dedim.

Şezlongtaki adam, «Evet?» dedi.

«Oğlunuzun arkadaşıyım,» dedim. «Paul'ün. Nasılsınız?» Mr. Herz'in şaşkın suratından, genç kadına çevirdim gözlerimi. Kadı-

nın yüzünde belirgin bir korku yoktu, ama donuk, güzel çizgilerinde mutlak bir değişiklik olmuştu.

Kadın pabuçlarını giyerek, «Maury, artık gidelim,» dedi. Pabucun topukları, bacağının güzelliğini daha bir noktaladı. Kadın, bana dönüp yarım ağızla gülümseyerek, «Hindiler ağzıma geliyor,» dedi. Anlayışla gülümsedim. Sıkıntısı ben geldiğim için değil, çok yediğindendi.

Maury, Mr. Herz'in yanma geldi. Sabahlığının yakasını düzelterek, «Birkaç gün daha dinlen,» dedi. «Ayağa kalkma.»

Maury'ye, «Benim yüzümden rahatınızı bozmayın —» dedim. Sonra bakışlarım Mrs. Herz'e takıldı. O, odaya girdiğimden ve kimin arkadaşı olduğumu açıkladığımdan beri gözlerini benden ayırmamıştı.

Maury'nin etli elleri, Mr. Herz'in yakasından benim omuzlarıma geldi. «Yooo,» dedi. «Bayramı dışarıda kutladık. İnanın yorgunluktan bittik. Çocukları ninelerine bıraktık, biz de biraz başımızı dinleyeceğiz.» Mr. Herz'e dönerek, «Yorma kendini Leonard,» dedi. «Birkaç gün ayağın yere değmesin —»

«Leonard, sana *Marjorie Morningstar*'ı veririm, onu okursun.»

«Sağol Doris.»

Mrs. Herz'in umutla içini çektiğini duydum. Kocası sözünü sürdürdü. «İyiyim. Hazımsızlık sadece.» Oysa, konuşurken bile yoruluyordu.

Maury, «Sen kalkma, yeter,» dedi. «Ben her şeyi yoluna koydum. Harry senin işlere de bakacak.» Mrs. Herz'in oturduğu koltuğun yanma geldi. Ellerini koltukların üzerindeki naylon örtülere dayadı. Maury'nin sadece sırtını görüyordum. Öpüştüklerini duydum. Yaşlı kadının eli Maury'nin boynuna dolandı.

«Tanrı senden razı olsun, Maury,» dedi.

Tam o anda Doris yanıma geldi. Yüreğim, onun varlığındaki basit, sıkılmış ve doymuş bir şeylere kalktı kalktı oturdu. Yanımdan geçerken elini tutmak geldi içimden.

«Umarım sizi rahatsız etmiyorum,» dedim. «Daha önce telefon etmem gerekirdi, ama —» Arkamdan, Maury'nin, «Mr. Wallach, koridorda bir şey düşürmüşsünüz galiba,» diye seslendiği duyuldu.

Kapıya çıktığımda, Maury'nin ufak gaga burnu, sarkık yanakları, etli dudakları ve kurşunî gözleri buruştu, gülümsemeye çalıştı. Ama, yüzünde üzüntü daha ağır basıyordu. Doris, elimi tuttu. «Giderken bize uğrayın lütfen,» diye fısıldadı. «6 - D. Soyadımız Horvitz.»

«Olur.»

Maury, «Aman dikkatli olun,» dedi. Doris, elimi bırakmamıştı. Öteki elimi de Maury tuttu. «Ben, Paul'ün en eski arkadaşıyım,» dedi. Sonra döndüler, kapıların önündeki süt şişelerini geçip gittiler. İlk birkaç adımı parmak uçlarında yürüdüler.

Oturma odasına geldiğimde, birleşik cephe ile karşılaştım. Mrs. Herz anaç bir tavırla kocasının yanında duruyordu. Dışarıda düşürdüğüm bir şeyi cebime koyuyormuş gibi yaparak ona gülümsedim. Ama, kadın, gülümseyişime karşılık vermeyecek biçimde asmıştı suratını. O da, Paul gibi uzun boyluydu. Yalnız sıska değildi. Omuzları, kalçaları geniş, ayakları büyüktü. Saçı ayrık yerinin iki yanından seyrelmeye başlamıştı. Kulaklarının çevresinde ve ensesinde de sert ve dik kıllar halindeydi.

Ben aşırı nazik davrandığım için, sonunda Mr. Herz de aynı tavrı benimsemek zorunda kaldı. «Buyurun, oturun,» dedi. «Soda içer misiniz?»

«Hayır, teşekkür ederim. Şöyle bir uğradım.»

Mr. Herz karısına döndü, «Sevgilim, bana biraz karbonat ver,» dedi.

«İyi misin?»

«Tabiî, tabiî. İyiyim. Sadece dilim paslanmış.»

Mrs. Herz odadan çıkar çıkmaz, kocası vücudundan elektrik geçmiş gibi şezlongta birden doğruldu. Yüzü, buruşmuş beyaz kâğıt gibiydi. Avuçlarını şezlonga sürtüyordu. «Ne olur,» dedi. «Ne olur. Bugün çok üzgün zaten.» Mutfaktan suyun sesi geldi. Mr. Herz, bana ölüme açık çağrıymış gibi gelen bir pozda kendini şezlonga attı. O anda bir haftalık enerjisini tüketmişe benziyordu.

Karısı bardağı uzattı. Mr. Herz, «Bu bardak ılık,» dedi. «Basbayağı sıcak.»

«Ilık bardağa koydum. Soğuk içersen büsbütün kötü olursun.»

«Karbonat da sıcak içilir miymiş!»

«İç lütfen.» Mr. Herz karbonatı sevmediği için, ona iyi gelecekmiş sanıyordu karısı. Mr. Herz karbonatı içerken elini göğsüne uzattı, boynunu gerdi. Midesinin yanmasıyle böylece başa çıktıktan sonra, benimle başa çıkmak üzere döndü. Mrs. Herz sandalyesine oturdu — daha doğrusu ucuna ilişti. Mr. Herz, bardağı karnına bastırarak, baştan savma, ama uygar bir tavırla konuşmaya başladı.

«Paul'ün bir arkadaşını tanıdığıma çok sevindim.»

«Ben de sizleri tanıdığıma sevindim. Paul, uğrayıp hatırınızı sormamı istemişti.»

Kimse cevap vermedi. Yalanım o denli belirgin miydi?

Mrs. Herz, «Brooklyn'de mi oturuyorsunuz?» diye sordu. Soru, benden çok, kahverengi eldivenlerime yöneltilmişti.

«Babam Manhattan'da oturur,» dedim.

«Ne iş yaparsınız, avukat mısınız?» Kadının yabancıdan çekinmekle nefret arasında bocalayan tavrı elimi kolumu bağladı.

«Chicago Üniversitesinde İngilizce öğretmeniyim. Paul de benimle birlikte çalışıyor.»

«Demek öğretmen oldu ha?» Kocasına döndü. Yüzünü buruşturarak güldü. «Bir de bakacağız ki, üniversitenin müdürü olmuş.»

«Çok iyi çalışıyor. Çok iyi bir üniversitedir.»

Kadın hemen beni hizaya getirdi. «Nerede olursa olsun, bütün okullar iyidir. Ben de öğretmendim.»

Mr. Herz, «İngilizce öğretmeni mi?» diye sordu. «Nasıl yani, gramer, imlâ filân mı?»

«Birinci sınıfa kompozisyon dersine giriyor. Ayrıca, edebiyat dersleri de var.»

İkisi birden, «Eveeet,» dediler. Mrs. Herz, edebiyat konusunda bilgisini göstermek için bir şeyler söylemeye niyetlendiyse de, sonra bundan vazgeçip hoşnutsuzluğunu belirten bir hareket yaptı.

«Libby de dekanın yanında çalışıyor,» dedim.

Kimsenin aldırdığı yoktu. «Akşamları da kurslara gidiyor. Çok çalışkan bir kız.»

Mr. Herz, «Öyle, öyle,» diye mırıldandı. Ancak, aynı konudan söz etmediğimiz kanısmdaydım.

«Tatil için babamın yanına gelmiştim. Size de uğrayayım dedim. Umarım rahatsız etmemişimdir.» Aynı sözü tekrarlamaktan ben de sıkılmıştım.

«Mr. Herz hastaydı,» diye karısı söze başladı. Bakışıyle beni susturuyordu. «Bugün evden çıkmamaya karar vermiştik. O trafiğe dalmayı kim ister?»

Mr. Herz karısına döndü, «Ben tuvalete gideyim,» dedi. Kadın hemen yerinden fırladı, kocasının ayağa kalmasına yardım etti. Mr. Herz tuvalete kendi başına gitmekte direndi.

Karısı, «Kendini sıkma. Kapıyı da aralık bırak,» diye seslendi.

«Çok mu hasta?» diye sordum.

«Kalbi çok bozuk,» dedi. Kocasının dizlerine örttüğü örtüyü katladı, bir daha, bir daha katladı.

Bana dönmeden, birden sordu, «Nasıl kurslarmış bunlar —» Durdu. «Hep okula mı gidecek bu?» dedi.

«Libby mi?» dedim ve Mrs. Herz'in Libby'nin adını söylemesini bekledim. Sonra, Libby'nin daha okulu bitirmediğini söyledim.

«Öyle ya — öyle acelesi vardı ki, okulu bitirecek zaman mı kaldı?» Sandalyesine oturdu. Hiç konuşmamışız gibi davranıyordu. İçeriye seslendi. «İyisin ya?»

İkimiz de kulak kabarttık. Ses gelmedi.

«Leonard, bir şey yok ya?» Kalktı, yine tuvalete gitti.

Kocası, «İyiyim,» diye seslendi. «İyiyim.»

Odaya gelince, «Yıllardır böyle kötülememişti,» dedi.

«Ya, çok fena. Çok üzüldüm,» dedim. Bana diskur geçeceğe benziyordu. Ama, kalkmadım. Mr. Herz'in gelmesini beklemem gerek diye düşünüyordum.

«Ne dersi veriyorsunuz — hukuk mu?» dedi.

Kılığım kıyafetim, hali vakti yerinde oluşum, Harvard'lılığım — ve buna karşılık Mrs. Herz'in anlatılmaz hayal kırıklığı. Sevgili oğlunun avukat olmasını istediğini anlayamamıştım. «Hayır, ben de edebiyat öğretmeniyim,» dedim.

«Peki edebiyat dediğiniz ne? Paul ne anlarmış edebiyattan?»

Sözlerindeki imayı ilk anda anlayamadım. «Paul çok iyi bir öğretmen. Çok iyi bir eleştirmen. Titiz, dikkatli.»

«Her zaman her şeyi eleştirirdi zaten.» Bu acı gerçeği başını sallayarak vurguladı. «Kimseleri beğenmez oldu. Doğduğundan beri ondan hiç bir şey istemedik. Bizim için bir şey yapmasını dilemedik. Bir gün geldi, Cornell Üniversitesine gideceğini söyledi — pekâlâ dedik. Yaz tatilinde South Fallsburg'da çalışacağım dedi. Bütün yaz yüzünü göremeyecektik. Ona da sesimizi çıkarmadık. İstediği gibi özgürlük tanıdık. Oysa, Maury Horvitz'in ne yapacağına, ne edeceğine hep anası karar verirdi. Maury şunu içme bunu iç, Maury öyle yapma böyle yap. Hafiften yaz yağmuru sepelese, Maury'nin çizmelerini kaptığı gibi okula koşardı. Paul'e hiç öyle davranmadık. Her zaman bağımsız oldu.» Konuşurken önlüğünün üstünden iplikleri topluyor, elbisesinin cebine tıkıyordu. «Ama o, babasını öyle bir derinden yaraladı ki,» diyerek yumruğunu dizine indirdi. «Aklınız hayaliniz almaz. Adamı zamanından önce çökertti. Ömrü boyunca ondan tek şey istedik. Bir tek şey.» Koskoca evren içinde kendi isteklerinin ne denli ufak olduğunu bana kanıtlamak için parmağını kaldırdı. «Babasını hiç unutamayacağı biçimde kırdı. Babası bütün ömrünce, köle gibi çalıştı didindi onun için. Elinden geleni yaptı. Karşılığında ne gördü? Suratının ortasına bir şamar. Yine bir Şükran Günü'ydü —» Dudakları titremeye başladı Odadan çıktı.

Birkaç dakika geçti. «Bitti mi?» diye sorduğunu duydum.

«Evet.»

«İyi misin?»

«Biraz yoruldum.»

«Kendini zorlama dedim sana. Doktor ne dediydi —»

«Zorlamadım!»

«Bırak, kendiliğinden çıkarsa çıksın.»

Ayağa kalktım, odaya girmelerini bekledim. Olanları, konuşulanları kafamda tekrarladım. Libby'nin istediğinden daha azını mı yapmıştım? Daha ne yapabilirdim ki? Sihirbaz değildim ya. Paul'le evlenmiş olmasından doğan yara kendi kendine iyileşirse iyileşecek, ya da ben araya girmeden çürüyecekti. Mr. Herz'in terliklerini

sürüye sürüye geldiğini duyunca, birden ona acıdım ve düşman olduğu kişiye de kuşkuyle bakmaya başladım. Aslında o an da, Libby onun değil, benim düşmanımdı. Bana olan tutumunda nasıl bir kurnazlık gizlendiğini seziyordum. Benim ona davranışımdaki kurnazlık ise, kaçınma, sakınma kurnazlığı, yani bir erdem gösterisiydi. Eğer yanlış yapmışsam, bu da zaman zaman, gerektiğinden daha az kurnazlık etmemin sonucuydu. Libby'nin duygularımı kötüye kullandığı, beni oyuncak etmek istediği kanısına saplandım ve bu iki ihtiyarın son günlerini zehir eden kuşkuyu tâ yüreğimde duydum. Erkeklerin diye düşündüm, zayıf bir yanları olmalı ki (sonradan Paul'ün ve benim diye düşündüm), Libby kolayca onları etkileyebiliyor. Tabiî, kendi güçsüzlüğünden dolayı ondan kuşkulanmayı aklımdan geçirmedim — yine de kadınların kendilerine en bağlı erkekleri bile kendilerine düşman etmekte tarihsel bir ustalıkları olduğunu düşündüm. O an, ben de biraz düşmanlık duyuyordum ve temelde büyük bağlılığım olan kadın soyuna karşı bir tepki doğuyordu içimde.

Herz'lerden tatlı sözlerle ayrıldım. Yabancıları rahatsız etmiş olmanın utancı, kendi kendimi aldatmış olmamın, yanlış yapmış olmamın utancı kadar büyük değildi.

Mr. Herz, arkamdan, «İşinizde başarılar,» diye seslendi.

Bu sözünün nereden esinlendiğini kestiremedimse de, teşekkürde kusur etmedim. Elini sallamak ister gibi kaldırdı, sonra bir teslimiyet, bir boyun eğme duygusunda göğsünü ovuşturdu.

Sokağa çıkıp yürümeye başladıktan epey sonra, Doris ve Maury Horvitz'in 6-D bloğunda beni bekledikleri aklıma geldi. Döndüm. Önünde hiç ağaç olmayan bloğu boydan boya geçtim ve Paul Herz'den bütün ömründe bir tek şeyin istendiği yapıya girdim.

Doris kapıyı açıp beni içeri buyur ettiği zaman, birisi peşimden gelmiş duygusuna kapıldım. Apartmanın eşiğinden girince, Doris siyah pantalonu, beyaz blûzu ve elindeki *Harpers* dergisiyle rahat bir nefes aldı ve beni oturma odasına götürdü. Her yer açık mavi halı döşeliydi. Eşyalar alçaktı. Maury'nin koca gövdesi, koca poposunu yerden ancak on santim kaldıran İskandinav tipi bir koltu-

ğu doldıruyordu. Ketenden, bol bir pantalon giymişti. Kemer yerine, giyenin göbeğine uyabilsin diye lâstik takılmıştı. Ayağında renkli terlikler vardı. Bileklerinin ve bacaklarının inceliği dikkatimi çekti. Suya bıraksan, batmadan duracak gibiydi Maury. Beni içten bir gülümsemeyle karşıladı. Gövdesini kaplayan onca yağın, kendisini iyi yürekli, candan biri gibi görmesine yol açtığını farkettim. İncecik, alımlı karısı, minderlerden birine oturmamı rica etti. Kahve vermek istedi. Sevinçle kabul ettim. Kadının siyah pantalonlu poposu mutfak yönünde kıvrılıp kayboldu.

«Hızlı konuşun da, ben de duyayım,» diye seslendi.

Kocası, «Seni bekleriz,» dedi. Oturduk beklemeye koyulduk. Pikabın üzerindeki bir fotograf dikkatimi çekti. Maury, gözümün resme takıldığını gördü. Doris'in mayolu bir resmiydi bu. Maury, «Birkaç hafta içinde yine oraya gideceğiz,» dedi. «Noel'den hemen sonra. Harika bir yer. Anlatılacak gibi değil.»

«Tahmin ederim,» dedim.

«İnsan orada müthiş iyi vakit geçiriyor. Sizi rahat ettirmek, eğlendirmek için ne gerekirse yapmışlar. Doris bayılıyor. Miami'ye gidinceyedek Miami'den başka söz etmez, Miami'den döndükten sonra da, Miami'den başka söz çıkmaz ağzından.»

İnsan, Doris'in Miami'den başka konuşacak şeyi olmadığı izlenimine kapılıyordu. Yine de kocasına, böylesine talihli olduğu için gıpta ettiğimi belirttim sadece. Benim bu hayranlığıma da ihtiyacı yoktu. Karısını kış tatilinde Miami plajlarına götürmekle, kendi kuşağından olanlara üstün geldiği inancı içinde gibiydi. Maury'nin, Paul'e iletmem için ne gibi öğütler vereceğini merak ediyordum. Ağır yemekler ve kopmamış aile bağları dünyasından.

Chicago'ya hangi sözleri ulaştıracaktım? Maury'nin göz alıcı, son moda eşyaları, sahiplerinin beğenisini, mutluluğunu, hayatından hoşnutluğunu ortaya koyuyordu. Bunu nasıl yapıyordu? Çözüm yolu neydi? Bu soruyu sadece Paul adına değil, kendim için de soruyordum. İnsan, Doris gibi kızları nasıl sever? Hayatı, aynen on yaşınızdaki gibi nasıl sürdürürsünüz? O gün, öylesine bir hayat kurmayı ben de düşünmedim değil. Maury'nin oturma odasında otu-

rurken, annemi ve geçmişi özlemeye başladım — ya da özlemimi sürdürdüm.

Maury birden, «Bir dakika...» dedi. «Size bir şey göstermek istiyorum.»

Gitti. Geldiği zaman sağelinde bir beyzbol topu vardı. Topu bana verdi. Evirdim çevirdim. Üzerindeki yazıyı okudum:

Büyük Beyzbolcu
Much Horvitz ve
Paul Herz'e —
arkadaşınız
Kirby Higbe

«Bana Mush derlerdi. Higbe yanlış yazmış.» Sonra öteki elinde tuttuğu fotografı uzattı. Doris, elinde tepsiyle odaya girerken fotografı aldım. Maury'nin omuzumu kavradığını duyuyordum. «Bakın, işte şu Paul. Bu da ben. Paul'e sarılmışım. İçtiğimiz su ayrı gitmezdi.»

Resimde Paul on iki on üç yaşlarındaydı. Bugünkünden pek de farklı değildi. Sadece, o zaman siyah saçları kaşlarına kadar iniyormuş. Maury, tombalak yüzlü, insana şekerlemeleri, dondurmaları, pastaları hatırlatan bir oğlanmış. Maury, «Bu da Heshy Lerner,» dedi. «Kore'de öldü.»

Doris, yeniden fırına sokup çıkardığı pastayı tabağa yerleştirirken, «Heshy'nin öldüğüne inanmak zor,» dedi. «Ne güzel dans ederdi, hatırlıyor musun, Maury?»

«Heshy her şeyi iyi yapardı. Artist olacaktı. Okuldayken herkesin karikatürünü çizerdi, Paul de karikatürlerin altına mâni düzerdi. İkisi de çok yetenekli çocuklardı doğrusu.» Başını salladı. Bu haliyle kasabanın mezarlığında dolaşıp eski günleri anan seksenlik bir ihtiyara benziyordu.

Üçümüz de sehpanın çevresinde minderlere oturmuştuk. Ayağında pabuç olan sadece bendim. Kahveyi ufak fincanlarda içiyorduk. Maury, fincanını her tepeye dikişinde, Doris —bir eli kocasının dizinde— yeniden doldüruyordu. Karısı yüzünden Maury'ye gıpta ettim. Buna bir ölçüde kıskançlık bile denebilir. Doris, tam mahalle

ağzıyle, «Yorgunluktan bittim ayol,» dediği zaman bile bu duygum kaybolmadı, sadece göğsüm biraz sıkıştı.

Oysa, Maury dalmıştı. Pastasını yerken bile, geçmiş günleri düşünüyordu. Sonra kendini topladı, «Ne yaptınız?» diye sordu.

«Mr. Herz hastaydı,» dedim. «İkisi de çok bitkin görünüyorlardı.»

«Bugün çok kötü görünüyordu,» diye Doris söze karıştı. Başını kocasının dizine dayamıştı. Konuşurken yüzünü görebilmek için, başını iyice geriye atıyordu. «Onlara baktıkça üzülüyordum. Hiç bir yaşantıları yok. Maury hiç değilse kitapla avutmaya çalıştı onları. *Harpers* ve *Look* dergilerini alırız, her ay en çok satan kitabı alırız. Ayın oyunu seçilen oyuna gideriz —» Kolunu arkamdaki duvara doğru uzattı. Başımı çevirdim. Duvarda bir sürü tiyatro bileti asılıydı. «Vaazlara gideriz. Onları da götürelim dedik. Arabayla kapıya kadar götürür getiririz dedik. Ama, gitmediler. Hiç bir şey yapmıyorlar! Oturuyorlar, dalıyorlar, üzülüyorlar, geçmişte yaşıyorlar. Bana sorarsanız, sonlarını pek hayırlı görmüyorum.»

Maury, «Paul neden kendisi gelmedi?» diye sordu.

«Anlamadım?»

«Paul, sizin buraya gelmenizi neden istedi?» Vergi sorununu çözmeye uğraşan babamın muhasebecisini andırıyordu.

«Paul istemedi,» dedim. «Libby istedi.»

«Onunla hiç tanışmadık.»

«Ama Herz'ler tanışmışlar,» dedim. «İki kez görmüşler.»

«Nasıl biri?» Bunu Doris sormuştu.

«Çok severim kendisini,» dedim. «Tatlı, incecik, sevimli bir kızdır.»

Söylediklerimin hiç biri onları etkilememişti.

Doris, «Bir zamanlar Paul'le flört ederdim,» dedi. «Sonra biliyorsunuz, o gitti. Geldiği zaman da birbirimize eski ilgiyi duymadık. Çok az konuşurdu. Değil mi, Maury?»

Maury, «O, entellektüel oldu,» diye açıkladı.

«Evet, anlıyorum,» dedim. Ve sanırım o anda onlardan ve masanın üzerine eğilmekten sıkılıverdim. Maury, sandığım kadar duyarsız değildi. Yüzümdeki sıkıntıyı hemen anladı.

«Paul işi biraz fazla ileri götürdü, o kadar,» dedi. «Yoksa hep o eski Paul'dü.»

Doris söze girdi. «Harika bir çocuktu. Kimsenin diyecek sözü olamaz. Aslına bakarsanız, benim ilgi duyduğum şeyler, benim beğenilerim değişmiş olmalı. Bütün suç ondaydı demek istemiyorum.»

Maury, bu noktada işin can damarına parmak basmaya karar verdi. «Asıl trajedi, ailesinin durumunda,» dedi. «Bunu unutmamak gerek.»

«Çok mutsuz görünüyorlar,» dedim.

«Dünyadan el etek çektiler.»

Doris, «Korkunç bir şey.» Bana yeniden kahve vermek istedi.

«Hayır, istemem,» dedim.

«Ama dökeceğim, ziyan olacak,» dedi. «Espresso kahve yeniden ısıtılınca tadı kalmıyor.» Kahveyi fincanıma koymak için, yüzünü benimkine iyice yaklaştırmak zorundaydı. Bu arada Maury ciddî ciddî düşünüyordu. Bu karı kocanın, Paul'ün anısına bağlılıklarıyle olmasa bile, anasına babasına bakmaktan çok hoşlandıkları kanısına vardım. Ne var ki, anladığım kadarıyle, Herz'lerin yaşadığı trajedi, kendilerinin yarattıkları bir durumdu.

«Acaba ailesi Paul'ü arayamaz mı?» diye sordum.

Sözü orada kestim. Maury Doris'e baktı, Doris Maury'ye. Doris, «Ne diyorsunuz!» dedi.

Bana çözüm yolu gibi görünen, onlar için tartışma götürmez bir imkânsızlıktı anlaşılan. Hayır, kesinlikle olamazdı böyle bir şey! Ancak, Paul'ün yapmak isteyeceği bir şey varsa, eğer onda insanlıktan bir nebze kalmışsa, paçaları sıvamalı —Maury aynen böyle dedi— anasını babasını sevindirmek için bir çocuk yapmalıydı.

Doris, iki kuşağın çatışması üzerinde son sözü söylercesine, «Bir çocukları oldu mu, her şey düzelir,» dedi. Avuçlarını açarak, «Daha ne olsun?» diye sordu. «Bizim iki tane var. İnanın, annemle babam yeniden dünyaya gelmiş gibi oldular. Torunlarıyle yepyeni bir hayat sürüyorlar.»

Maury, ciddî ve kesin bir tavırla, «Gabe,» dedi. «Paul'ü belki benden daha iyi tanıyorsunuz.» Oysa, o küçücük tüccar kafasıyle, gramerden başka hiç bir şeyi kendisinden iyi bilemeyeceğime inanmış

görünüyordu. «Gabe, bana bir iyilik yapar mısınız? Hepimiz için daha doğrusu. Üniversiteye döndüğünüz, Paul'le karısını gördüğünüz zaman, onlara Maury Horvitz'in, Mushie'nin selâm ve sevgilerini gönderdiğini söyler misiniz? Bana sorarsanız, yani kişisel fikrimi soracak olursanız, Paul ne yapmışsa haklıdır derim —»

Doris, «Kimsenin buna bir itirazı yok ki —» diye çıkıştı. «Yapması gerektiğine inandığı bir şeyi yapması doğruydu kuşkusuz. Kimse buna karşı çıkmıyor ki.»

«Ama, babası hasta bir adamcağız. Günden güne nasıl çöktüğünü biz görüyoruz. Paul görmüyor bunu. Annesi de kendini feda ediyor. Babasına bakacağım diye, kadıncağız sabah akşam ayak üstünde. Eskiden Paul'e de öyle bakardı. Kadıncağız şu üç yıl içinde görülmemiş derecede çöktü. Bence ikisini de kuruyup ölmekten kurtaracak bir tek şey vardır —»

Doris, «Maury —» diye atıldı.

Maury, «O da bir torun,» diye sözünü tamamladı. «Bir torun, bu yaraya kabuk bağlatacaktır, biliyorum,» dedi. «Gabe, bunları Paul'e kendim yazmak isterdim. Bu konudaki düşüncelerimi uzun uzun anlatmak isterdim. Ama belki de Paul için, artık unutulmuş eski bir arkadaştan başka şey değilim. Oysa, siz anlatabilirsiniz ona. Birinin anlatması gerek. İnsan bütün ömrünce bencil olamaz ki. Paul, benim en yakın arkadaşımdı, ama her zaman bencil olma eğilimi vardı —»

«Ona anlatırım,» dedim. Tam o sırada telefon çaldı.

Maury kolumu tuttu, «Sağol arkadaş,» dedi. Sonra yerinden fırladı. Telefonu açtı. Telefon da halıyla aynı mavi renkteydi. Maury'ye dayanamıyordum artık.

«Alo? Ne... Yooo, hayır. Gevezelik ediyorduk...»

Doris, «Kim?» diye fısıldadı. Maury cevap vereceği yerde, gözlerini kapadı.

Doris anladığını belirleyerek başını salladı. Bana döndü. «Günde üç kez ararlar,» dedi.

Maury telefonu kapatınca, «Biraz aşağı inmem gerek,» dedi. «Leonard diyor ki, kadıncağızın sinirleri bozulmuş. Ağlayıp duruyormuş.»

«Umarım benim yüzümden değildir,» dedim. «Gelmesem daha iyi olurdu herhalde.»

«Nereden bilebilirdiniz?» dedi Doris. «Bir haftadır böyle.»

Maury, «Şimdi gelirim,» dedi.

Doris, «*Marjorie Morningstar*'ı da götür,» dedi. «Belki okurlar. Leonard bir okumaya başlasa, bir daha elinden bırakmaz, biliyorum.» Bana döndü, «Siz okudunuz mu?»

«Hayır, daha okumadım,» diyerek yerimden kalktım.

Maury, «Oturun,» dedi. «Ben hemen gelirim.»

«Eve gitmem gerek.»

«Bekleyin bakalım ne diyorlar? Bir konuşup gelirim.»

«Peki, olur.» Mindere çöktüm yeniden.

Yalnız kaldığımız zaman, Doris ağırbaşlılığını —ya da ağırbaşlılık denilebilecek tavrını— bıraktı, şarkı mırıldanmaya koyuldu. Sonunda, «Biliyor musunuz, hiç Yahudiye benzemiyorsunuz,» dedi.

«Öyle mi?»

«İrlandalıya benziyorsunuz.»

«Yok canım. Bari İrlandalıya benzetmeyin.»

«Paul çok Yahudiye benzer.»

«Öyledir.»

«*Marjorie Morningstar*'ı okuyun mutlak,» dedi. «Yahudi olmayı kendine dert edinen bir kızın başından geçenler. Kız, Yahudi olmak istemiyor. Aslında Paul'e okutmalı bunu.»

«Okumasını söyleyeyim mi?»

Sözümü nasıl karşılayacağını bilemedi. «İnsanın bir zamanlar flört ettiği birinin gidip de Hıristiyan bir kız alması tuhaf geliyor,» dedi. «Yani, ben Paul'ü her zaman koyu Yahudi olarak düşünürdüm. Esprisi vardı. Sonunda böyle biri tutup da öyle bir iş yapınca, şaşırıyor insan. Bu işin yürüyeceğini sanmam. Boşanmaların çoğu, ayrı dinden olanlar arasında oluyor. Dilerim, Paul'ün evliliği aksaksız yürüsün. Paul severek almışsa, mutlak cici bir kızdır. Kuşkusuz, kıza karşı bir duygum yok. Tanımıyorum bile. Nasıl desem, hiç birimiz beklemiyorduk ya'ni. Ne dediğimi anlıyor musunuz?»

«Anlıyorum sanırım.»

«Bakın size bir örnek vereyim. Maury'yi ele alalım. Maury'nin böyle bir şey yapmayacağını kesinlikle bilir insan. Maury, Yahudiliğine çok bağlıdır. Onun gözünde aile çok önemlidir. Oturduğu evin güzel olması önemlidir, esprilidir de —» Ayağa kalktı. Piyanonun yanma gitti. Piyanonun üzerinde bir başka çerçeveli fotograf vardı. Resmi alıp bana getirerek, «Maury'nin resmi,» dedi. «Ted Mack'la beraber. Ted Mack amatör sanatçı. Tanıyorsunuz kendisini, değil mi?»

Tanıdığımı söyleyince, bu dünyada yaşama şansım olduğuna karar verip rahat soluk aldı.

«Maury istese şarkıcı olabilirdi. Frankie Laine havasında büyük bir şarkıcı olabilirdi. Şarkılara derin bir yorum getirir. İki hafta üstüste, «Haftanın Sevilen Şarkıcıları»nda Ted Mack'ı geride bıraktı. Sonra, o Rhonda mıdır nedir, o, Maury'nin yerini aldı. Hani çocuk felci olmuş da, hastalığı yenmiş diye hakkında gürültü çıkardıkları kız. Tabiî, hastalığın üstesinden gelmesi güzel bir şey, ama bunun yetenekle, şarkıcılıkla ilgisi yok. Maury'nin talihi yaver gitmedi işte. Yine de iki hafta listenin başına çıkmak, küçümsenecek şey değil. Arthur Godfrey, Maury'le çok ilgilendi. Emprezaryolar haftalarca telefon edip durdular. Ed Sullivan'ın yeğeni de arkadaşımızdı. Yani, her şey olabilirdi. Demek istediğim, Maury, Paul'den çok farklıdır.» Demek istediğini —her neyse o— söylemiş olmanın rahatlığında resmi yerine koydu. Uyuşan bacaklarımı germek için ayağa kalktım.

Doris, «Maury'le tanıştığım zaman —» diye anlatıyordu. «Paul, Cornell'e gitmiş olduğu için ondan ayrılmıştım. Gitmeseydi, belki henüz onunla flört ediyor olacaktım. O zamanlar Maury'nin, Paul'ün arkadaşı olduğunu bile bilmiyordum, inanır mısınız? Psikoloji fakültesine gidiyordum. Daha ilk günden çok hoşlandığım bir çocukla karşılaştım, Maury'le yani. Ted Mack'ı şarkı listesinde nasıl alt ettiğini de biliyordum. Maury, buluşalım dedi. Ondan sonra hep buluştuk, sonra da evlendik. İşte bu kadar.»

«Evet, işte bu kadar,» dedim.

Doris omuzlarını silkerek, «Evet,» dedi. «Gerçekten hepsi bu kadar. Karşılaştık, birbirimizden hoşlandık ve işte o kadar.» Bir elini kalçasına dayadı. Bana öfkelenmiş gibiydi. «Paul'e de pek o kadar düşkün değildim yani. Maury'le evleneceğimi tâ baştan anlamıştım demek istiyorum!»

«Neyin başında?»

«Bana *Marjorie Morningstar* romanındaki birini hatırlatıyorsunuz. Noel Airman diye bir kahramanı. O da entellektüel ve çok akıllı bir çocuk. Kitabı okurken, aslında Paul geldi aklıma. Bahse girerim ki, o da o tipte biri olmuştur.»

Sözün burasında öptüm onu. Gözlerimi kapadım, hayatların en basitini düşledim.

Doris bir an durdu. Canı sıkılmışlıktan öte bir duygudaydı. Hani pikniğe gidersiniz de, hava birden bozuverir, işte onun gibi bir şey. Sonra dudağını ısırdı ve hayat, Doris için bile, ürkütücü bir nitelik kazandı. Sonra o duygu da geçti. Bana arkasını döndü. Mindere oturdum. Beş dakika ikimiz de konuşmadık. Sonunda, Doris tırnaklarını törpülemeye başladı.

Kısa süre sonra da Maury geldi. «Biraz yatıştırdım kadıncağızı,» dedi. «Paul'ün çocuk yapmayı düşündüğünü söyledim. Adamcağızın bile suratına renk geldi.»

Bunu duyduktan sonra kalktım, çıktım.

Evde ışıklar sönüktü. Parti bitmiş, herkes dağılmış olmalı dedim kendi kendime. Gece yarısını geçmişti. Eve gelirken gençliğimde (daha gençken) gittiğim meyhaneleri dolaşmış, gecikmiştim. O zamandan bu zamana değişen bir şey yoktu. Kızlar aynıydı hep, erkekler de, müzisyenler de. Yıllar öncesi başımı döndüren bardak sayısınca bira içip, yine kafayı bulmuş, 1947'nin ünlü şarkısı «Linda»yı ıslıkla çala çala Sekizinci Cadde'den metroya binip eve gelmiştim. Bütün gün boyunca, beni basit bir yaşantıya sokacak bir kapı bulup açmak için aranmış, ama o kapıyı bulamamıştım. Metroda giderken, kuş beyinli Doris'in Maury'ye yatakta nasıl sarılacağı gözümün önüne geldi. Sonra kendimi düşündüm. Gençlik-

ten her an biraz daha uzaklaşan ve yaşlılığa giden yol boyunca Paul Herz'in hayatına girmiş bütün kadınları öpen bir adamdım.

Apartmanın kapısında birden ayıldım. Işıklar sönük olduğu halde herkes uyuyor değildi. Gruber oturma odasında kendi kendine slayt gösteriyordu. Mrs. Silberman bir yalnızlık havasında —daha doğrusu yalnız bırakılmışlık havasında— koltuklardan birine serilmişti. Başı koltuğun kenarından sarkmıştı. Bir eli yere değiyordu. Yorgun bacaklarını kıvırdığı dizlerinin altına almıştı. Babam, koca çenesini dizlerine dayamış, kanapede uyuyordu. Kapıda durdum. Kimse farketmedi geldiğimi. Perdede dünya yanıp sönüyordu. Venedik'te gondola binişlerini, Yunanistan'da Akropol'e çıkışlarını, Paris, Chartres ve Milano'daki katedrallerin kapısında sırıtışlarını seyrettim. Seine nehrinin kıyısında babam bir kadının elini tuttu.

Odaya girdim. Merhaba diye fısıldadım. Hoş top atsam, derin uykudaki iki kişiyi yine de uyandıramazdım.

Gruber, «Otursana,» dedi.

Bulabildiğim en derin koltuğa gömüldüm ve benim yaşımın iki katında biri gibi inledim.

«Biliyorum sen de gittin Avrupa'ya, ama gerektiği gibi gezmemişsindir oğlum. Bahse girerim ki, Andorra'yı görmedin. Şuna bak hele, Sorrento'da *cannelloni* yiyorum.»

Biraz sonra, «Avrupa'nın en ufak üç ülkesi hangileridir, biliyor musun?»

«Andorra,» dedim. «Ve iki tane daha.»

Poflamasının rüzgârı bana kadar geldi. «Pekâlâ,» dedi. «Sen de baban gibi akıllısın.» Makineyi söndürdü. Oda karanlıkta kaldı. Sadece sokağın lâmbasından gelen ışık vuruyordu. İkimiz de koltuklarımıza gömüldük. Kendi düşüncelerimize ve ötekilerin uyumasına tanıklık ediyorduk.

Dr. Gruber, «Dinle bak...» diye başladı.

Hiç değil konuyu ben açmak zorunda kalmamıştım.

Onun çekinmesini önlemek için, «Evet?» diye sordum.

«Kimdir bu E. E. Cunningham?» dedi. «Ne yapmak istiyor bu adam, bir şey mi yayınlayacakmış?»

«Efendim? Kim?»

«E. E. Cunningham. Şiir yazıyor canım. Ne yapmak niyetinde?»

«Bilmiyorum.»

«Yazdıkları da neymiş? Şiir mi?»

Aile çevremdeki olayla ilgili bir şey konuşacağımızı sandığım için, kendimi dalgınlıktan çekip çıkarmıştım. Ama, Gruber'in edebiyat eleştirilerine dayanacak kadar ayılmaya halim yoktu. *Life* dergisinde Hemingway'le ilgili bir yazı okuyunca, bana gelip, «Bu adam büyük adam mı sayılıyor?» diye sorduğunu hatırladım. Bu kez de, Cummings'den *Time*'da ya da bir başka gazetede söz edilmiş olmalıydı. Mümkündür, kültür öylesine yayıldı ki.

Gruber, «Bu adamın kimseye bir şey yutturabileceğini sanmam,» dedi. «İnsanların kendi duyguları, kendi beğenileri çok daha sağlamdır.»

O anda, bir nebze sağ duyusu, bir nebze beğenisi olan hiç kimse gelmedi aklıma, yine başımı salladım. Sonra, «Dr. Gruber, konuyu değiştirmek istemezdim ama, sizce çok içmiyor mu?» dedim.

«Kim?»

«Mrs. S.»

«Fay mi? Kafa dengidir. İyi kızdır.»

«Ama çok içiyor. Babam sarhoş mu?»

«Yepyeni bir adam oldu, hayatın tadını çıkarıyor. Eskiden melankolikti. Bir de şimdiki haline bak, etekleri uçuyor.»

«Mutlu olacağını sanıyor musunuz, doktor?»

«Neyin var senin oğlum? Tabiî ki mutlu. Bir baksana, nasıl gülümsüyor uykusunda. Ömrümüzün en güzel günlerini bu gezide geçirdik.» Birden doğruldu. «Bak, sana mutlu yüzler göstereyim,» dedi.

Makineyi çalıştırdı. «İsviçre! Oradaki son günümüz. Düşünebiliyor musun, Kasım'da patinaj yaptık!»

Sabahleyin, ne ben, ne Millie, ne de iki âşık, kahvaltıya yine üç kişi oturduğumuza değinmedik hiç.

2

MARTHA REGANHART'ı Sarah Vaughan uyandırdı. Martha kulaklarına çarşafı tıkayıp «Tenderly» şarkısını duymayanadek yatakta döndü durdu — o sırada Markie de yanına, yatağa girmişti.

«Hindi nerede?»

«Daha çok erken şekerim. Hadi git uyu biraz daha —»

«Sissy plâk çalıyor.»

«Söyle Sissy'ye çalmasın.»

«Cynthia'ya söyle öyleyse. Hadi Markie. Bak anneciğin yorulmuş. Beş dakikacık daha uyusun, olmaz mı, ha? Cynthia'ya söyle, Sissy'ye sesini kısmasını söylesin.»

«Neyin sesini?»

«Pikabın sesini. De ki...» Gözü, kurşunî odanın köşesine yığılmış olan bütün evin kirli çamaşırına ilişti. Ölecek gibi oldu birden. «Pikabı kapatsın.» Çalar saate baktı. «Saat yedi şekerim. Bugün bayram, tatil. Cynthia'ya de ki —»

«Cynthia telefonla konuşuyor.»

«Ne telefonu?»

«Hava durumunu soruyor.»

«Aman yarabbi. Mark, git ablana söyle, kapatsın telefonu! Sissy de pikabı kapatsın! Ah yavrum, külotun ıslak senin —»

Mark, «Bütün gün hava kapalı geçecekmiş!» dedi.

«Markie —»

You took my lips,
You took my love,
Soooooooooo —

«Sissy! Kıs şu mereti!»

Sissy, «Ne diyorsun, duymuyorum,» diye bağırdı. Ve Mrs. Reganhart'ın günü, gerekenden kırk beş dakika kadar önce başladı.

Sissy, sırtında kısacık geceliğiyle odasmda oturmuş tırnaklarını boyuyordu.

«Sissy, portakallar nerede? Portakal suyu olmadan çocukların nasıl kahvaltı edecekler?»

«Portakallar benim sandım.»

«Nasıl olur da senin portakalların üst rafta durur? Kafan nerede?»

«Özür dilerim.»

«Sissy, dün buzdolabında bir hevenk muz buldum. Benim muzlarım. Benim olduğunu yüz defa söyledim sana, bir kulağından girip bir kulağından çıkıyor. Artık burama geldi, Sissy. Gerçekten burama geldi. Sabahın köründe plâk çalmasan olmaz mı?»

«Aman yarabbi, niye böyle ters kalktın bu sabah?»

«Ne olur, bir iyilik yapar mısın bana? Şart koşalım. Saat ona kadar Sarah Vaughan dinlemek yok. Bak burada iki çocuk var, bir de ben. Tamam mı? Ya burayı ev haline getirir, ev olarak yürütürüz, ya da — bilmiyorum işte. Yıkanırken olsun, kapıyı kapatamaz mısın?»

«Allahaşkına, ne oluyor sana? Birden ne oldu böyle? Çocuk daha dört yaşında —»

Martha Reganhart, «Benim hatırım için, kapıyı kapat,» dedi.

«Kapalı yerde kalma korkusu var bende.»

«Sende teşhircilikten başka bir şey yok.»

«Dört yaşındaki çocuklara mı?»

«Ben, Mark'tan söz etmiyorum. Cynthia'dan söz ediyorum. Koca kız oldu.»

«Ne olmuş yani, ikimiz de kızız nasıl olsa.»

«Banyoda bacaklarını traş etmen, Cynthia üzerinde kötü etkiler yapıyor. Anladın mı?»

«Kız niyeti mi bozuyor yoksa?»

Martha Reganhart, «Bu hiç de hoş bir şaka değil,» dedi. «Sözünü geri al.»

«Geri alıyorum. Özür dilerim, Martha. Gerçekten üzüldüm.»

Martha, sigara izmaritleri dolu pencere pervazının ötesindeki bayram gününe baktı. Bütün gün kapalı geçecekmiş. Aman yarabbi. Odada, Sissy'nin çamaşırları sandalyelerin arkasından, kapı tokmağından, yatağın ayak ucundan sarkıyordu. Kullanılmayan şömi-

nenin kenarına sutyen takılıydı. Sissy, Martha'nın Meksika halısının (Martha, pansiyonerlere hoş görünsun diye halıyı bu arka odaya almıştı) üzerine oturmuş, tırnaklarını boyuyordu. Martha, kıza sinirlendiğini yeniden belli etmemeye karar verdi. Üstelik, Martha hiç bir kiracıya dayanamıyordu. Hem Sissy'nin ayda verdiği kırk dolar, kirayı ödemesine yardım ediyordu. Onun için —koca bir budala oluşunun yanı sıra koca bir yürek taşıyan— Sissy'ye gülümsedi ve karyolanın kenarındaki sutyeni, Sissy'nin kestane rengi saçlarına fırlattı. Sutyen, kızın kulaklarına geçti.

Martha, «Sevdi seni,» dedi.

«Biliyor musun, galiba senin de niyetin bozuk.»

«Seninle başa çıkılmaz ki zaten.» Martha, Sissy'den nasıl kurtulacağını değil de, Meksika halısını nasıl edip de yeniden çocukların odasına alacağını düşünerek çıktı.

Murfağa gitti. Hindiyi buzdolabından çıkardı. Hindinin buzları çözülmemişti. Bir akşam önce Martha çok yorgun gelmiş, hemen yatmış, bu yüzden de hindiyi dışarı çıkarmayı unutmuştu. «Bu hayvanları neden bu kadar dondururlar, bilmem ki?» diye söylendi.

Mark hemen atıldı. «Kim, kim?»

«Markie, senin yapacak işin yok mu? Ayağımın altında mı dolaşacaksın?»

Mark, «O şeyin ortası neden öyle delik?» diye sordu.

«Çıkar elini oradan. Hadi Markie, çek elini oradan.»

«Hindinin ortası neden öyle delik diyorum.»

Martha, hindiyi musluğa götürdü, soğuk suyu açtı. Bir yandan hindiyi yıkıyor, bir yandan da Kasım ayının neden koşuşmasız, telâşsız geçemediğini soruyordu kendi kendine. Bayram günleri, tatil günleri, hafta arası günlerden daha yorucu oluyordu. Her şeyi, doğum günlerini, ulusal bayramları, her şeyi Noel'de hep birden kutlasalardı olmaz mıydı?

«Hindinin ortasında neden kocaman —»

«Bilmiyorum.»

Cynthia, «O cinsel organlar için,» diye atıldı.

«Sen elma suyunu iç.»

Cynthia, «Ben elma suyu sevmiyorum. Portakal seviyorum,» diye karşılık verdi.

«Portakal suyunu Sissy içmiş.»

«Portakallar onun değildi ki.»

Martha, «Onundu,» dedi.

Cynthia, «Sen kendin öyle dedin,» diye cevap verdi.

«Yanlış söylemişim. Bilmeden söylemişim.» Kızının çevresindekilere sürekli güvensizlik duyduğunu bildiği için, bu eğilimini körüklemek istemiyordu. Belki bu eğilimin farkında değilmiş gibi yapılırsa, çocuk da kuşkulardan kurtulurdu. Martha, kendi kendisine daha anaç olmalıyım diye düşündü. «Cynthia, yemeği hazırlamama yardım edecek misin? İstersen hindiyi doldurmaya yardım et?» dedi.

Markie, «Hindiyi doldurmak ne demek?» diye sordu.

Cynthia, «Doldurmak işte,» dedi.

Mark, «Yani nasıl?» dedi.

«Cinsel organlarını doldurmak.»

«Cynthia, nereden çıktı bu cinsel organlar hikâyesi?» Martha, hemen hemen içgüdüsel bir tepkiyle Sissy'nin odasına doğru baktı. Odanın kapısı (Martha, Sissy'yi kapıyı kapatmaya ikna edemediği zamanlar) doğruca mutfağa açılıyordu. Kapının arkasında Sissy, Sarah Vaughan'la düet yapıyor, bir yandan da giyiniyordu. Daha doğrusu, yerde ağır bir şeyler yuvarlanıp zıplıyordu. Eğer giyinmiyorsa, top oynuyor demekti.

Cynthia, hindinin karnındaki yarığı göstererek, «İşte bunu söylüyorum,» diyordu.

«Hayır, o değil şekerim.»

«Evet, o, anne.»

«O delikten hindinin içini temizlemişler. Hem bu erkek hindi,» diye anlatmaya koyuldu Martha.

Cynthia diretiyordu. «Hayır, o delik cinsel organ.»

Markie bir ablasına, bir annesine bakıyor, arada bir hindinin gerisine kaçamak göz atıyor ve sonucun nereye bağlanacağını bekliyordu.

«Evet, hindi canlıyken cinsel organmış orası. Sonra oradan barsaklarını çıkarmışlar,» dedi Martha.

Markie, «Kim çıkarmış?» diye sordu.

«Yavrularım, bu karışık bir iş, üstelik çok da önemli değil. Bu öyle bir şeydir ki, bir gün çok karmaşık görünür, bir bakarsınız ertesi günü dünyanın en basit şeyi gibi gelir. Bekleyin, zamanı gelince anlarsınız.»

Mark, «Peki,» dedi. Ama, Cynthia elma suyundan şikâyete devam etti.

«Cynthia, hadi Wilson'un dükkânına git de, gazete alıver.»

«Çocuk bahçesine de uğrayıp Stephanie'ye bakabilir miyim?»

«Stephanie'nin annesi hasta.»

Mark, «— cinsel organlar,» diyordu kendi kendine.

«Markie, bırak artık, olmaz mı? Hadi gidip resim boyasana. Ya da Cynthia ile beraber git —»

«Ben onu istemem!»

Mark, «İstemezsen isteme!» diyerek mutfaktan çıktı.

«Ne olur kavga etmeyin, Cynthia. Bak bugün bayram. Hadi git bir *Times* al gel.»

«Hildreth'e de uğrayayım mı?»

«Ne yapacaksın? Şeker mi alacaksın? Olmaz.»

«Blair'le konuşacaktım.»

«Blair orada yok.»

«Blair hep oradadır,» dedi Cynthia. Sissy kapının arkasından güldü.

«Şekerim, şöyle bir dolaşmak yetmiyor mu Cynthia, keşke ben çıkabilsem. Şöyle bir yürüsem, gidip gazeteyi alsam, eve gelsem ve hiç bir iş yapmadan altı saat gazete okuyabilsem. Neden sen yapamıyorsun bunu?»

«Yapamam!»

«Öyleyse git gazeteyi al ve çeneni kapat.»

«Hay allah!»

«Bu lâfı da bırak artık!» dedi Martha.

«Kendin de söylüyorsun.»

«Ben garsonluk da yapıyorum — sen de mi yapacaksın yani?»

«Ben hiç bir şey yapamam.»

Çocukların odasındaki —Sissy gelmeden önce burası sadece Cynthia'nın odasıydı— duvarlardan birini Martha gözden çıkarmış ve orayı karalama duvarı kabul etmişti. Şimdi Mark, işte bu duvara olanca gücüyle mor boya sürüyordu.

«Markie, ne yapmak istiyorsun öyle?»

Oğlan, «Efendim,» diyerek elindeki mum boyaları duvara sürtmeye devam etti.

«Ne var?»

Mark, başını kaldırdı. «Bir şey yok.»

«Neşen yerinde mi?»

«Mımm.»

Martha, Cynthia'nm yatağını düzeltti. Mark'ın ıslak çarşaflarını değiştirdi. Çarşafları elinde buruşturdu, dudaklarını ısırdı, bir şey demedi. Sonra salt meraktan soruyormuş gibi, «Arkadaş, kötü düş mü gördün?» diye sordu.

Mark, başını kaldırıp baktı. «Kim?»

Neden her şeye *kim* derdi bu çocuk? Neden boyuna *kim* diye sorardı? Sabahtan beri olanlar —kayıp portakallar, donmuş hindi, Sarah Vaughan— neredeyse zavallı Mark'ın başında patlayacaktı. Her şey, her şey: Sissy'nin aptallığı ve Cynthia'nın bitmez tükenmez karşılık vermeleri ve Markie'nin yatağını ıslatması ve kendi dinlenmez yorgunluğu... Yirmi altı yaşındaydı ve yorgunluk iliğine kemiğine işlemişti. Ve şişmanlıyordu. Yirmi altı yaşında ve inek gibi tombul! Martha dalgın dalgın, her şey yoluna girecek diye düşündü, Sissy'yi yola getirip çamaşırlarını çekmeceye kaldırtabilseydi, her şey düzelecekti. Ya da evden çıkarabilse. Ya da çenesini kapatabilse. Oysa, bir can yoldaşı olsun diye içi gitmişti Martha'nın. Gecenin birinde lokantadan yorgun argın döndüğü zaman, Sissy'yi mutfakta oturmuş sıcak süt —içine Martha'nın konyağı katılmış olarak tabiî— içerken ve Gerry Mulligan'ı dinlerken bulmak aslında hoşuna gidiyordu Martha'nın. Sissy aptaldı, dedikoducuydu,

oy bile vermezdi seçimlerde; yine de eve gelip de kimseyi bulmamaktansa onu bulmak iyiydi. Ama, neden bu denli aptaldı bu kız? Öyle görünüyordu ki, Martha insanlara olgunlaşma dönemlerindeki en bunalımlı çağlarında rastlıyordu hep. Kendi kendine, bundan sonraki kiracım en az sekseninde olacak dedi — kendi odasında büyüyeceklerine ölsünler daha iyiydi.

Martha oğlnun boynundan öptü. O da annesinin burnuna mor bir çizgi çizdi. Martha'nın kulağına, «Bang! Bang!» diye bağırdı. Martha onu boyalarıyle başbaşa bırakıp çıktı.

Sissy, «Burnuna ne oldu?» diye sordu. «Suratına sıçmışlar gibi.»

«Benim evimde dilini biraz tutmasını öğren.»

«Neden o kadar ekşisin yine?»

«Çocuklarımın bu sözleri söylemelerini istemiyorum, anlıyor musun? Sırtına da bir sabahlık tak. Oğlumun ilk aklında kalan senin kıçın olacak.»

«Sen de dilini pek tutuyorsun ya!»

«Ben, onların anasıyım. Onlara ben bakıyorum. Ne olur Sissy, böyle yarı çıplak dolaşma ortalıkta.»

«İyi canım, bunu mesele yapma.» Sissy odasına gitti. Sabahlığını giydi çıktı. Sigarasının külü yerlere dökülüyordu. Martha, musluğun üzerinde, duvar kâğıdının kabarmaya başladığı duvara döndü. Eliyle düzeltti. Kâğıt biraz daha kabarıp döküldü. İşte bunun için kirayı yükseltiyorlar diye düşündü. Son altı aydır —herkes kabakulaktan kırılalı beri— hayat zorlaşmıştı giderek. Sonra, kirayı da artırmışlardı. O zaman Martha, Sissy'yi eve almış, her şey yeniden düzelmişti. Kiracısına döndü, «Sissy, sana bir şey soracağım,» dedi.

«Neymiş?»

«Kaşlarını yolmayı bırak da beni dinle.»

Sissy, aynayla cımbızı indirdi. «Pekâlâ, neymiş?»

«Sen odada esrar mı içiyorsun?»

«Hayır!» Kız kollarını kavuşturdu.

«Sakın ha. Bir daha da Blair'in burada kalmasını istemiyorum. Bir daha çocuklarımın yemek yediği mutfağın iki adım ötesinde esrar içilmesini istemiyorum.»

«Blair içti, Martha. Bir daha içmez.»

«İçmeyecek tabiî. O odayı sana neden kiraladım? Hep unutuyorum.»

«Ben gelmiştim. İlânı görüp gelen ötekiler gibi. Şimdi beni suçlamaya başlama.»

Martha, hindiyle uğraşmaya devam etti. Pantalonunun yan dikişi patlamıştı. Musluğa doğru eğilince biraz daha patladı. «Sonunda sirklerde gösterecekler beni dünyanın en şişko kadını diye.»

«Çok yiyorsun. Bir vurdun mu, adamı devirirsin sen. Çok yiyorsun.»

Martha, hindinin üzerine kaynar suyu dökerken, «Çok yemiyorum,» dedi. «İneğe benziyorum. At gibi bir şey oluyorum gitgide.»

«Senin derdin ne biliyor musun?»

«Neymiş bakalım? Uzak dünyalardan ne gibi haberlerin var? Bu sabah tam da karakter analizi yapmanın sırası ya.»

«Sen erkek istiyorsun.»

«*McCall's* dergisi ağzıyle konuşuyorsun, Sissy.»

«Bilmem. Ben erkek istedim mi, deli gibi olurum.»

«Senin isteklerin benimkinden çok daha karmaşık. Ben sadece yorgunum.»

«Curtis'e vardığım zaman, yerinde duramayan bir kızdım. Pöh dedin mi, yarı belime kadar pencereden fırlardım. Curtis, ömrümde gördüğüm en nazik, en sessiz adamdı. Boyuna haşlardım adamcağızı.»

Sissy'nin genç yaşında yaşadığı trajedi, on bir ay iktidarsız biriyle evli kalmış olmasıydı. Adam herkesten başka göründüğü için onunla evlendiğini söylerdi. Şimdi de —değişik tip merakının sonucu olarak— Blair Stott'la gezip tozuyordu. Blair, eroinman olmanın eşiğinde bir zenciydi. İktidarsız değildi ama, bu da dayak atmaktan hoşlanan biriydi.

Sissy, «O yakışıklı çocuk nerelerde?» dedi. «Joe Brummel'e benzeyen.»

«Joe değil, *Beau* Brummel, Sissy — Ne olmuş ki?»

«Beğenmiyor musun yoksa?»

«New York'ta.»

«Yemeğe gelecek sandımdı.»

«Sid geliyor yemeğe.»

«Hay allah! O önü ilikli züppe mi? Eh, fena da sayılmaz hani. Biraz uğraşırsan adama döner. Ama, olup olacağı meydanda, yani hukuktan başka bir şey beceremez o.»

«Sissy, sen hastanedeyken nasıl konuşuyorsun? Evin dışındaki insanlarla nasıl konuşuyorsun?»

«Ne dedin?»

«Aldırma.»

«O allahın belâsı hastaneden nefret ediyorum. Blair diyor ki —» Blair'in sözlerini onun ağzıyle söylemeye başladı, «Röntgen ışınları yüzünden seksüel gücümü kaybedecekmişim.»

«Bu senin Blair dâhinin biri.»

Sissy önc eğilip elindeki aynayı bırakarak, «Martha —» dedi.

«Ne var?»

«Dün akşam ömrümün belki de en aşırı hareketini yaptım. Neredeyse yaklaştım —»

«Neye yaklaştın?»

«Huy değiştirmeye.»

Martha, musluğun o bildik, o dostça fayansını elinin altında duydu, sıkıca tutundu. «Burada mı?» diye sordu. «Benim evimde orospuluk edecektin, ha? Çıldırdın mı sen?»

«Hayır, hayır! Sen beni ne sanıyorsun?»

Martha rahat bir nefes —tam da rahat sayılmaz ya— alarak, «Suey'lerde mi? dedi.

Sissy, «Evet, Suey'lerde,» diye itiraf etti. «Ne dersin buna? Suey saçını yaptırmaya gitmişti. Adamın biri geldi, hemen işini bitirip gitmek istiyormuş. Suey yok dedim, ya sen ne güne duruyorsun, dedi. Ben de, peki gel bakalım dedim.»

Martha, «Sonra?» diye sordu.

«Vazgeçtim. Çıktım eve geldim. Hemen yattım. Onun için böyle erken kalktım ya. Dokuz buçukta yatmıştım bile.»

Martha masanın başına oturdu, sigara yaktı. Sissy'nin aynasında gözü saçma ilişti. Saat birden önce düzeltilmesi gereken bir karışıklık daha diye düşündü. «Sissy, her şeyi berbat edeceksin. Ne-

den aklını başına toplamıyorsun? Bırak şu Blair'i de, öteki serserileri de. Kendine gel şekerim. Gerry Mulligan'ın sesine bitmene bir dediğim yok, ama kendini bitirme bu arada.»

«Ben sadece merak ettiğim için yapacaktım o işi, kendimi kaldırıp da köprüden atacak değildim ya.»

«Sissy, orospuluk yapmak mı isterdin? İşin dürüstçesi nedir, biliyor musun? Orospuluk fevkalâde sıradan bir iş. Tıpkı hastabakıcı, ya da hostes olmak gibi.»

«Röntgen teknisyenliği yapmak çok mu hoşuma gidiyor sanıyorsun? Bu pek mi soylu bir iş? Haftada altmış beş dolara üstelik.»

«A, bak, bu onur meselesi. Bilmiyorum doğrusu. Kültür senin başını yemeye başladı. En iyisi, Erich Fromm'dan bir randevu alsak sana.»

«Martha, analık etmeye kalkışma şimdi. Bilemedin benden iki yaş büyüksün —»

«Doğru —»

«— ve sen de örnek olacak gibi düzenli bir hayat sürdürmemişsin.»

«Şimdi ağzının ortasına bir tane yiyeceksin. Kes sesini bakalım.» Martha sigarasını söndürdü. Bu sırada kapıcı arka kapıya geldi. Martha'ya selâm verdi. Sissy'nin bir yerlerini görebilmek umuduyle alabildiğine ağırdan alarak çöpü boşalttı.

Martha musluğun başına geçti. Hindiyi kaynar suya batırdı. Sissy özür dilemeye başladı. «Sadece aklımdan geçirdim, Martha —»

«İstersen aklından geçir, istersen yap, bana ne! Asıl aklından geçirmen gereken, buradan taşınmak olmalı!»

«Ama daha yeni taşındım buraya.»

«İyi ya, daha kolay toplanırsın. Sutyenlerini topla, izmaritlerini süpür ve defol.»

«Ahlâksızlık ediyorum diye mi kapı dışarı edeceksin beni? Yüreğim temiz değil diye mi?»

«Senin müşterilerin aramaya başlayınca, çocuklarımın telefona çıkmalarını da istemem doğrusu —» Martha konuşurken bile bu konunun ağırlığı altında eziliyordu. Her şey yoruyordu onu —

şimdi ne yapması gerektiğini düşünmek bile yoruyordu. Yeniden ilân ver, sabahtan akşama telefonlara cevap ver, bir sürü kadına, kıza odayı göster... Sissy gittikten sonra odayı tepeden tırnağa, dip köşe temizlemesi gerektiğini düşünmek bile gücünü tüketiyordu. Neden başlangıçta bir fizik öğrencisine kiralamamıştı odayı? Bu delinin eğlenceli olacağını, onunla hoş zaman geçeceğini düşünmek gibi bir çılgınlığa nasıl kapılmıştı? Şu anda tek istediği, Sissy'nin odasına çekilip kapıyı kapatması ve kendini nasıl diliyorsa öyle ziyan etmesiydi. Bir şey söylemedi. Yine de duruşunda bir yeniklik olmalıydı ki, Sissy horozlanmaya başladı.

«Martha, senin bir cinsel problemin var diye, problemi olmayanlara azgın diyemezsin,» dedi. «Sen frijitsin diye, ya da ne bileyim ne derdin var diye, senin evinde oturmam diyor muyum ben? Sen cinsel konularda tam Senatör McCarthy gibisin, inan öyle.»

«Geleneksel bayram hindisi pişirmeye çalışıyorum. Hadi sen git de, yine plâk çal.»

«Senin sinirine dokunan, örneğin Blair'in zenci olması.»

«Bana bak arkadaş, istersen Nijerya ordusuyle, istersen Belçika Kongosu denizcileriyle düşer kalkarsın, bana ne? Sadece beni rahat bırak, olur mu?»

Sissy, aynasını, cımbızını aldı, çıktı. Martha Reganhart ömründe hiç o saniyedeki kadar güçsüz olmadığını, öylesine suratına edilmediğini, öylesine alttan almadığını, kurallarını yıkmadığını biliyordu. İşin en kötü yanı da, bütün bunların, onu zerrece tedirgin etmeyişiydi. Kendi kendisinden iğrenme imkânı olsaydı, artık aldırmamaya başlamasından iğrenirdi. Dört yıla yakın süredir, hem ana, hem baba olmaya çalışıyor, bu arada hiç bir zaman kadınlığını aklına getirmiyordu. Ulusal bayramı kutlamak fikri bile, bilinçli, soylu bir karar sonucuydu: Boşanmış kişilerin çocuklarını bayramdan yoksun bırakmamaları gerektiğine inanıyordu. Üç buçuk yıl önce bir yığın bilinçli ve soylu karara varmıştı: Cynthia'nın bacakları uzunsa, bale dersi alacaktı; zeki olursa en iyi okullara gidecekti. Markie, Chicago'daki bütün babalı çocuklar kadar futbol delisi olacaktı, vb. vb. vb... Oysa, o gün, bütün bunlar koskocaman bir yalan gibi, yapmadığı bütün şeyler koskoca birer şamar

gibi kapılardan, duvarlardan, dolaplardan tepesine tepesine iniyordu. Taş gibi hindinin pişirilmesini, tatlının yapılmasını, gümüşlerin parlatılmasını düşünürken, artık tükendiğini duyuyor gibiydi. Bir saatçik daha uyutsalardı onu, gelecek dört yılı da sarsılmadan göğüsleyebilirdi. Oysa, şimdi her şey onun çöküntüsünü, yıkıntısını ortaya kokuyordu. Pantalonunun dikişindeki patlak bile — evet, merak edip bakanların Martha Reganhart'ın iç çamaşırı giymediğini görebilecekleri patlak bile.

Ama ne yapması gerekirdi, ne yapabilirdi? Sabahın yedisinde dişini fırçalamadan, kahvesini içmeden karşı karşıya kaldığı çıkmaz hep aynıydı: Kendisine biraz daha çeki düzen vermeli, bakmalı mı, yoksa yüzde yüz bir Amerikan anası olup çıkmalı mı? Yani, pantalonunun altında külotu, ya da kirli külot giyen —çünkü temizi kalmamıştı— savruk bir ana. Akılsızca bir seçim yapmıştı ve bunun sonucu olarak da karamsar duygular yaşıyordu. Kirli pasaklı olmak kendisini değersiz görmesine yol açıyordu. Martha musluğa dayandı, yakın ve uzak geleceğe gözlerini kapadı. Kirasını yükselteni eline geçirse, onun gırtlağına sarılmak, bunalımını biraz azaltacakmış gibi geliyordu. Oysa, kirayı artıran bir kişi değil, bir emlâk acentasıydı. Öfkenizi almak için bağırabileceğiniz hiç kimse yoktu. Şikâyet etmek için telefona sarılsanız, biz burada görevliyiz, elimizden ne gelir bayan deyip çıkıyorlardı işin içinden.

Az sonra kızı ön kapıdan koşarak girdi. Kanayan dizinin farkında olmadan koşuyordu.

«Anne! Babamın resmi!»

«Babanın nesi? Cynthia, şu dizine bak hele —»

«Babamın resmi! Tablo yani!»

«Cynthia, dizine ne oldu?»

«Hiç bir şey. Yolda kaydım düştüm. Bak!» Cynthia gazetenin sanat sayfasını açmıştı. Martha'nın gözüne doğru gazeteyi sallıyor, ama elinden bırakmıyordu.

Martha, «Dur bakalım,» dedi. «Böyle kımıldatırsan göremem, değil mi? Hadi git, dizini yıka. Hadi diyorum — mikrop kapsın mı istiyorsun?»

«Babamın resmi —»

«Git, dizini yıka!»

Cynthia gazeteyi yere attı. Kırgın bir tavırla banyoya yürüdü. Eğer dizi onu kullanacaksa, o daha önce davranıp dizini kullanmalıydı. Birden topallamaya başladı. «Aman yarabbi, of yarabbi, ay aman amaaan!»

Cynthia gidince gazeteye bakması daha bir kolaydı. Martha, resmin yaratabileceği şoku, çocukların yanında geçirmek istemiyordu. Gazeteyi yerden aldı, masaya oturdu. Cynthia'nın dediği gibi, *Times*'da babasının tablosu gerçekten basılı olduğu halde, Martha'nın yüreği giderek normal temposunu tuttu. Resmi hemen tanıdı. Sadece adı değişmişti. Bir zamanlar «Olgun Kadın» olan resmin adı şimdi «Meksika» olmuştu. Pis herif. Martha birkaç dakika öfkesini nefesledi. Hırsız. De Stael'den kopya etmiş. Beş para etmez. Resim mi bu! Yürütme! Martha kocasının yüzüne söylemek istediği bütün sözleri kendi kendine mırıldandı. Bunları söylemek, bütün olanları en canlı haliyle aklına getirmekten başka şeye yaramadı. Kavgalar, kocasının mutfak duvarına fırlatıp attığı kahvaltı tabakları, evden çıkıp gidişleri, eve geri dönüşleri, Martha'yı dövmesi, sonra ağlayarak iyi ve namuslu bir adam olduğundan dem vurması... Bütün bunlar, Martha'nm belleğinin uyuşturulmamış bölümüyle uyuşturulmuş bölümünün birleştiği noktada, canlı duruyorlardı. «Meksika» ha! Acaba neden «Yugoslavya» dememişti? Ya da «Meyva Sepeti»? Herhangi bir şey, ama o allahın belâsı Meksika olmamalıydı herhalde!

Martha'nm bakışları yazının üzerinde dolaştı. Doğru dürüst okuyamıyordu. Yazının başlığı şöyleydi: *Reganhart Dışında Onuncu Resim Sergisi Beğenilmedi.*

... Richard Reganhart bunların dışındaydı. Arizona ve Meksika'da bulunmuş olan Reganhart, sergiye katıldığı dört tablosuyle yeteneğini ortaya koydu.

... Kişiye titiz bir ev kadınını ansıtan düzenli bir boşluk duygusu ve tabloların tümünü etkileyen belirli bir düzen.

... özellikle Meksika. Soluk sarı dikdörtgenler, vurucu morların, karaların üzerine serpiştirilmiş ve ara ara sürekli kırmızı lekeler...

... sergiye katılan yedi genç ressamın içinden sadece o sivrilebildi.

Pöh! Titiz bir ev kadını havasıymış! Pöh! Evin huzurunu bozucu deseler ya! Güçsüz! Bencil! Martha'nın hayatını tüketen! Mahveden! Ondan nefret ediyordu. Onu hiç bağışlamayacaktı. Zamanı gelince o orospu çocuğunu eline geçirecekti. Çocuklarına tek kuruş göndermeyeli neredeyse üç yıl oluyordu. Upuzun üç yıl!

Martha yazıyı yeniden baştan sona okudu.

Cynthia dizini sarıp banyodan çıkınca, «Meksika'da olduğumuz zamanı hatırlıyor musun?» diye sordu.

Martha, «Evet,» dedi.

«Ben de hatırlayabilir miyim?»

«Sen çok ufaktın o zaman.»

«Aklımda bir şeyler var gibi. Orası çok sıcak değil miydi?»

«Cynthia, orasının sıcak olduğunu biliyorsun tabiî, okulda öğrendin.»

Cynthia uzandı, Martha gazeteyi ona verdi. «Babamın adını gördün mü?» diye sordu Cynthia.

«Hımın. Gazeteyi elinden almak istemedim şekerim. Sadece ayağını yıkayasın istemiştim.»

«Resmi beğendim. Sen de beğendin mi?»

Martha, «Çok güzel,» dedi. «Çok çok güzel.»

«Kesip saklayabilir miyim?»

«Tabiî.»

«Duvara asabilir miyim?»

«Tabiî.»

«Hey, Markie! Bak, annem ne verdi bana!»

«Cynthia, başlama şimdi. Cynthia —» Kız oturma odasına koşuyordu. Yarı yolda kardeşiyle karşılaştı.

«Bak, annem bana ne verdi! Duvara asacağım.»

Mark, «Benim olsun!» diye bağırdı. «Nedir o?»

«Babamın resmi. Sürme elini! Dokunma dedim!»

«Ben isterim. Hani — hani babamın resmi?»

«İşte burada, aptal. Görmüyor musun?»

Martha, «Cynthia —» diye seslendi. «Cynthia...» Ama, ikinci bir söz bulamadı ardından. Cynthia. Cynthia, günah çocuğu.

Cynthia, «İşte bu,» dedi. «Babamın resmi.»

Mark resmi alamadı. Dudağını sarkıttı da sarkıttı. Okumayı öğrenecek miydi günün birinde? Martha son zamanlarda çocuğun geri zekâlı olup olmayacağını takmıştı aklına. Acaba test yaptırsa mıydı?

«Benim bu. Yatağımın üstüne asacağım!» diye bağırıyordu Cynthia.

Mark, «Benim yatağıma —» diye tepindi. Ama, ablası biri sargılı, biri sargısız iki bacağının —ikisi de günden güne güzelleşen bacaklarının— üstünde seke seke değerli malını evin gizli bir köşesine götürmüştü bile.

Sanki Noeldi, Sid de Noel Baba. Çeşit çeşit içkiler almış gelmişti. Küçük likör şişelerinin olduğu karton kutuyu Mark'ın ayağının dibine bırakarak, «Bu, çocuklara,» dedi. «Bu da sana,» diyerek, bir metre boyunda kocaman bir taşbebekle, portatif basketbol takımı çıkardı. Martha'nın ellerine uzattı.

Cynthia, «Ya bize?» diye sordu.

Cynthia'nın çatlak sesi, adamı olduğu yerde dondurdu, ama en azından yarım saattir tasarladıklarını bozmamak için, «Viski!» dedi.

Markie, «Acı bu! Bira bu!» diye ağlamaya başladı.

Cynthia, «Ama anne —» diye bağırdı. «Bize bir şey gelmedi.»

Tam Sid'in bütün iyi niyeti ve tutarsız yargısı onu karamsarlığa sürükleyecekken, Martha kucağındaki paketlerle odanın ortasına fırladı ve dönerek şarkı söyler gibi, «Hey aptallar, aptallar, bunlar size!» diye çocukların ellerini tuttu. El ele dönerken yere yuvarlandılar ve çocuklar gerçekte kendilerine getirilmiş olan armağanlarla ayağa kalktılar. Sid de onlarla birlikte yerdeydi. Martha'nın bileğine yapışmıştı. Bütün bu gülüşmeler ve gürültüler, Martha'ya gerçek ve doğal bir aile yapısının taklidi gibi geliyordu. Yine de

günün tadını kaçırmamak duygusunda, çocuklarının yanaklarından, Sid'in alnından öptü. Mor tayyörünün eteği —Chicago'ya döndüğü ilk kış paraya kıyıp aldığı tayyör— dizlerinin üzerine sıyrılmıştı. Sid Jaffe'nin kahverengi, yalvaran gözleri sulandı, Martha'yla göz göze gelmeye çalıştı. Ama, Martha bildiği kadarıyle basketbolun kurallarını anlatıyordu Markie'ye.

Sid'in geçen sefer gelişinde, ikisinin de unutamadıkları bir an geçmişti. Martha titreyerek, ama dikliği elden bırakmadan kanapeden fırlamış, «Israr etme işte!» demişti. «Liseli çocuk musun sen?» Sid, «Tam tersi, Martha,» demişti. «Seninle yatmak istiyorum!» «Senin ne istediğin umurumda değil. Bırak bunları.» Ve Sid gitmişti. Martha, onun hakarete uğramıştan çok, hakaret etmiş duygusunu yaşadığını biliyordu. Kırk bir yaşında bir erkek için yersiz bir duyguydu bu. Hoş, Sid hemen hiç bir zaman doğru yaptığına inanamazdı. Mahkemedeki büyük gücünün dışında, kendini sadece ihtiyaçlarının sadeliği ile korurdu — Hep başkalarını korumak isteyen, kendini korumayı düşünmeyen bir tavrı vardı. Onun bu koruyuculuk duygusu, Martha'yı zaman zaman tedirgin ediyordu. Sonunda, daha önce beş altı kişiyi yaşantısından silip attığı gibi, Sid'i de cinsel nedenlerden dolayı defterden sileceğine and içmişti.

Geçen sefer Sid gider gitmez, Martha, Gabe Wallach'ı aramış ve —hemen hiç tanımadığı bu adamı— Şükran Günü yemeğine çağırmıştı. Gabe açık sözlü, sert yapılıydı. New York'ta babasının vereceği bir partiden söz etmişti. Kendi ailesi yaşamının tamamen başka bir bölümünü kapsayan Martha, onun sözüne inanmamışsa bile, mazeretini hoş karşılamıştı. Zaten, Wallach'ı kibar zampara olarak nitelediğinden, çağrısını kabul etmeyişine sonradan sevinmişti. Onu aramakla belki de kendini sıyırıp kurtarmaya çalıştığı mücadeleye yeniden atılmış olacaktı. Yine de Şükran Günü'nü çocuklarla yalnız geçirmenin bomboş olacağını biliyordu. Geleneklere uygun olarak hindiyi bölüp dağıtacak bir erkek yoksa, Şükran Günü'nü ha burada geçirmişin, ha Çin'de, farketmezdi. Onun için birkaç gün sonra Sid'i yazıhaneden aramıştı. Sid'in ilk sözü ondan özür dilemek olmuştu. Onu özlediğini, hep onu düşündüğünü, çocukları düşündüğünü söylemiş ve kuşkusuz, geleceğini de eklemişti.

Bir bakıma Martha da onu özlemişti. Ya da Sid'in kendisine tanıdığı fırsatı. Martha, Sid'in tutkusuna ve kendi bastırılmış, ölçüsüz isteğine boyun eğmediğine bayağı pişmandı. Sid iri yarı, dazlak kafalı, çarpık burunlu biriydi. Burnunun ezikliği de, başının saçsızlığı da ona atletik, yuğrulmuş bir yakışıklılık veriyordu. Vücudu biraz kalın olmakla beraber, düzgündü. Martha'dan beş santim kadar uzundu. Tohuma kaçıyor olmak biraz canını sıkıyordu, ama bu ihtirasını pek de baltalamıyordu. Bu da iyi bir şeydi. Çünkü eninde sonunda Martha'yı Sid'e çekecek olan bu ihtiras (ayrıca, sinemaya bile yalnız gidememekte belirlenen doğal bir zevki paylaşma isteği) idi. Sid iyi insandı, dürüst insandı, ama Martha ona âşık değildi, olamazdı da. Sid'in uyandırdığı duygu acımak oluyordu ve bu acı, Martha'nın yüreğini kıpırdatmaya yetmiyordu. Gençliğinde pek çok erkek tanımıştı, ama acıdığı için yatmamıştı hiç kimseyle. Bütün insanlığı içinde, ona en üzücü, en acınacak gelen acılar kendisininkilerdi. Erkeklerin yüzüne ürküten ve isteyen bir bakışla bakardı. Derinlemesine görüş sahibi olmayan, isteklerini dizginlemek gücüne sahip erkekler, onun şehvet düşkünü olduğundan söz ederlerdi. Oysa, Martha'nınki basit bir bencillik, gündelik hayatını sürdürebilme çabasından başka bir şey değildi.

Sid bir kez daha baktı gözlerinin içine. Martha, *Neden olmasın? Ne kaybederim?* gibilerden baktı Sid'e ve Sid'in yumuşadığını gördü. Gözleriyle, hakkettiğinden fazlasını istemediğini söylüyor gibiydi.

Martha, bütün öğleden sonrasını kaplayan çeşitli duygulara rağmen, bayramı aksaksız sürdürdü. Markie basketbol'un sepet takılacak çengelini kırdıktan ve Cynthia —Sid, annesiyle konuşmaya her başlayışında kucağına çıktığı için— içkisini döktükten sonra yemeklerini yediler.

Martha Reganhart, bir erkeğin hindi kesişinden kişiliği hakkında bir şeyler anlaşılabileceğine inanırdı. Eğer eli dolaşır, özür diler, sonra da hayvanı paramparça ederse, bilin ki ödip kompleksi olan bir adamdır. Sorumluluktan ürken ve her şeyden önce kendisini aristokrat gören biri demektir. Al işte Dick Reganhart. Eğer,

hindi kesmeyi büyük olay haline getiriyor, bıçakları biliyor, çatalları vuruyor ve bir yandan da konuşuyorsa, ya manyaklık derecesinde bencil ya da alkoliktir. Veya pek ender olarak —Martha'nın babasında olduğu gibi— ikisi birden vardır adamda. Ama, eğer sadece gerekeni yapıyorsa, yani ayağa kalkıp hindiyi kesiyor, sonra da oturup yiyorsa, o zaman görev duygusu olan, tekdüze, sıkıcı biridir. Bu da Martha'nın dedesiydi işte. Babası içki dolabını boşaltıp, bavulunu toplayıp, «Ben Kaliforniya'ya, ya da insanın güneşte rahatça oturup, kimsenin sağlığıyle ilgilenmediği bir yere gidiyorum,» diye not bırakıp gitmesinden sonra, Martha'nın çocukluğundaki bütün Şükran Günü hindilerini dedesi bölüp dağıtmıştı. Babası, yazıhanesini ve gereçlerini, çalışkan bir demiryolu mühendisi olan kayınpederine bırakmış, alıp başını gitmişti.

Dedesi, boşluğu yeterince doldurmuştu. Hindinin butlarını kesip, çocukların tabağına koyan Sid Jaffe de bu boşluğu dolduruyordu. Martha midesinin döndüğünü duymamaya çalıştı. Bu duygunun, kendi kendini aldatmaya, avutmaya çalışmasının bedenindeki tepkisi olduğunu biliyordu. Beğenisinin anneannesinin beğenisiyle aynı olmadığı gerçeğini unutmaya çalıştı. Hindiyi ustaca parçalamakta olan Sid Jaffe'e bakıp, ona karşı derin bir aşk duyabilmek için bütün yüreğiyle çabaladı. Sid'e âşık olmanın, ne denli yararlı olacağını düşünmeye zorladı kendini. Marshall Fields'e kaç aydır ödenmeyen 54 doları, kooperatiften alman 300 dolarlık borcu, o soyguncu Dr. Slimmer'in sızdırdığı 36 doları düşündü. (Bu dünyada nefret ettiği ve hiç bağışlamayacağı kişiler Dick Reganhart, babası, bir de Dr. Slimmer'di. Bu sonuncusundan hiç bir şey bilmediği ve bilgisiyle ters orantılı para aldığı için nefret ediyordu.) Sissy'yi ve darmadağınık odasını düşündü. Sissy'nin banyoda şarkı söyleyişini duyuyordu zaten. Ve yapılacak tek akıllı işin, gözlerini kapamak, bir adım atmak ve kolay bir aşka balıklama dalmak olduğunu biliyordu. Üç kez atladı, ama üçünde de nefes nefese su üstüne çıktı.

Markie, «İyi ama, avukatlar ne iş yaparlar?» diye soruyordu. «Ben avukat olmak istemiyorum.»

Sid anlatmaya çabalayarak, «Yasalar vardır,» diye başladı. «Hani

kırmızı yanarken karşıdan karşıya geçmemek gibi. Bu bir yasadır, değil mi?»

Cynthia, «Tabiî» diye atıldı.

Mark başını salladı. Elindeki şekerlemeyi ağzına tıkmaya çalışıyordu. Martha kaçınılmaz olanın olmasını bekledi: Şekerlemeyi gözünün ortasına sokacağını biliyordu. Oysa, şans yardım etti, Mark ağzını nişanlayabildi. Yine de parmaklarının arasından, yumuşamış şekerleme fışkırdı. Sid, «— ve avukat, yargıca, kırmızı yanarken karşıya geçen kişinin neden geçtiğini anlatan adamdır,» diye sözünü bitirdi. Bu açıklamayla kafası iyiden iyiye karışan Markie, ellerini bembeyaz gömleğine bir güzel sildi.

«Mark!»

Sid konuşmasını kesti, Markie başını kaldırdı. «Kim?» diye sordu.

Martha, «Peçeten yok mu senin?» dedi.

Mark peçetesini kaldırdı, gösterdi. Sid, «Markie, ellerini silmek isteyince, peçeteni kullan,» dedi.

«Boşuna uğraşma,» diye atıldı Martha. «Soyunda Eskimo'luk var bunun herhalde. Bana öyle geliyor ki, büyüyünce başını alıp kuzey kutbuna gidecek, bir Eskimo kızı bulacak, sonra ömürlerinin sonuna kadar karşılıklı oturup «Kim» diye soracaklar. Ve elleriyle yemek yiyecekler. Markie, yavrucuğum, yemeğini dikkatli ye, emi?»

Martha bunları söylemekle konuğunun duygularını nasıl incittiğini sezdi. Sid eğitici olmaya çalışıyordu —onun babalık anlayışı buydu—, oysa Martha, Sid'in öğrencisinin aklını yeniden tabağına ve peçetesine çakmaya çalışmış, işi şakaya boğmak istemiş, olmamıştı. Martha, birden Sid Jaffe'in iyi niyetlerine daha fazla dayanamayacağını farketti. Çocuklarına böylesine yakınlık göstermek, onlarla böylesine ilgilenmek zorunluluğunu neden duyuyordu bu adam?

Birden, Sissy, bornozuyle ortalığa çıktı. «Özür dilerim,» dedi. Yürürken sular damlıyordu yere. «Ne var, ne yok, avukat bey? *Comment ça va?*»

Sissy'nin varlığına bir anlam veremeyen Sid, selâm kabilinden bir şeyler geveledi. Sid işi büyütür, kira takdir komisyonuna filân başvurur diye, Martha kiranın artırıldığından hiç söz etmemişti.

İşleri kendilerine özgü bir saçmalıkta yürüttüklerine inandığı devlet daireleri önünde hep yenik düşeceği duygusunu yaşardı. Üstelik, Sid'e paranın dışında pek çok şey borçluydu zaten. Aslında, bu avukattan ve bir zamanlar dünyada hakkını almasına yardım edeceğini sandığı bütün o hukuk dalaverelerinden bir an önce yakasını sıyırmak istiyordu. Sıkıntılı günlerinin başlangıcında, bu tür çözüm yollarına inanmıştı, oysa şimdi her şeyi daha iyi anlıyordu.

Cynthia, «Sissy'nin ayakları ıslak. Her yeri berbat ediyor yine,» dedi.

Martha, «Birkaç damladan bir şey çıkmaz canım,» dedi. Sissy odadan çıktıktan sonra, «Bu kız da striptizci midir nedir!» diye söylendi. O sırada Sid, «Bazen seni hiç anlayamıyorum, şekerim,» diyordu.

Cynthia Mark'm kulağına eğildi, «Yine şekerim dedi,» diye fısıldadı.

«Kim?»

Martha saat beşte iş başı yapmak zorunda olduğundan, yemeğe erken oturmuşlardı. Saat üçe bile gelmemişti, ama yemek bittiği, tabaklar mutfağa —yıkanmasa bile— düzgünce yığıldığı için, Martha'ya akşamın çökmesi zamanıdır gibi geliyordu. Çocukluğunda Oregon'dayken, bu saatte —ya da gerçekten akşam üstü— korudan dönüyor olurlardı. Martha'nın izci pabuçlarına taşlar dolar, kızıl yapraklardan dökülen toz bileklerine bulaşırdı. Dedesi ıslık çalar, anneannesi gıcığını temizler (hep gıcık tutardı zaten), babası annesinin poposuna çimdik atardı (zavallı çilekeş ve güzel kadın.) Babası yoldaki bütün taşlara takılıp sendeler, bir yandan da annesine lâf yetiştirirdi. «Tam içki saati!» «Ama Floyd, zaten yeterince —» «Allahaşkına, bugün bayram olduğunu unutuyor musun Belle?» «Neden biraz hindiden çöplenmiyorsun, neden —» «Ben neyi çöpleneceğimi biliyorum, sevgilim.» «Floyd, çocuk —» «Martha Lee, bir kadeh içer misin bebeğim? Kimmiş benim güzel bebeğim? Hanimiş benim biricik kızım? Kimin çevresinde kadınlar pervane oluyormuş? Kimin sevgilileri, harem sahiplerini bile kıskandıracak kadar çokmuş? Öyle değil mi Belle, haremi olanlara

şeyh derler, değil mi? Bebeğim, altıncı sınıfa geçtin, daha harem nedir öğretmediler mi size?» Martha, çok çok yıllar önce öyle bir Şükran Günü'nde babasının varlığından anlatılmaz biçimde tedirginlik duymuştu ilk kez.

Mark öğle uykusuna yatmıştı. Sissy, topuksuz pabuçlarını, dar siyah pantalonunu giymiş, çıkıp gitmişti. Cynthia'nın sesi arka bahçeden geliyordu. Orada kapıcının kızı Barbara ile ip atlıyordu.

Sid, Martha'yı öptü. Martha, yaslandı ve hiç değil bu öpücükten tad almaya çalıştı. Sid'in elleri rahatlık getiriyordu, düzenli bir sevinç getiriyordu. Martha'nın göğüslerinden içine akan, giderek hız ve güç kazanan bir kıpırtı başladı. Bu kıpırtı, sonunda gövdesinin en alt kesimlerindeki kemikleri sızlattı. Sonra Martha kanapeden kalktı.

«Hayır, olmaz,» dedi.

Sis soğukkanlılığını yitirmeden, «Martha, bu iş gülünç olmaya başlıyor,» dedi. «Ben koskoca adamım, sen koskoca kadınsın —»

«Sidney, bu, gülünç olan ve hep gülünç olacak bir şey.»

Sid, Chicago Atletizm Kulübünde her gün bir saat yüzerdi. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarına denizci olarak katılmıştı. Kırk bir yaşındaydı ve yirmi bir yaşındaki pantalon ölçüsü değişmemişti — ve Martha'ya —belki de biraz sinirlice— kendisini fizik açısından mı beğenmediğini sordu.

Martha, sorudan duygulanmış, ama kendini kaptırmamış olarak, «Hiç de değil,» diye cevap verdi. «Bu kanapenin üzerinde epey trafik oldu Sid. Dört yıla yakın süredir burada oturuyorum ve işinden evine dönerken kapımı çalan pek çok erkek oldu. Bizim evin önünde otobüs durağı mı var, nedir, bilmiyorum. Herhangi birinin ellerini bluzumdan aşağı kaydırmasına göz yumsam, ne biçim ana olurum ben?»

«Martha, rica ederim, bir dakika için ciddî ol.»

Sid son derece ciddiydi. Biraz da onun bu hali Martha'yı şaka yapmaya zorluyordu. Martha, kendini havada, anlamsız ve anlayışsız buluyordu. İşte karşısında güvenilecek bir adam (ve gerekli ciddiyet ve gerekli iyi niyet) vardı. Bir keresinde soyunmuşlardı ve Martha, Sid'in çocuklarına babalık etmesinin yanı sıra, kendi-

sine, tanıdığı bütün kadınların tattığı yatak odası heyecanını tattırabileceğini sezmişti. Sid'in bu gücünü bir kez kanıtlamasına göz yumsa, dönüşü olmayan bir yola mı girecekti? Bir kez daha acele ve yanlış nedenlerle evlenecek miydi?.. Hayır, faka basmayacaktı bu kez. Aşk için evlenecekti evlenirse.

Temelde, onun istekleri, özlemleri de öteki kadınlardan daha karmaşık ya da daha değişik değildi.

Sid yanma geldi. «Yanlış anladın Martha,» dedi. Martha, *Şimdi ne diye özür diliyorsun be adam!* diye aklından geçirdi. Sid, «Seni anlıyorum,» diyerek sözünü sürdürdü. «Zor bir durumdasın. Ben durumunu büsbütün zorlaştırmak istemem. Seni öyle seviyorum ki, Martha. Akıllı kadınsın. Çok zor, çok tuhaf olaylar karşısında şaşılacak ölçüde güçlü davranışların var. Bütün olup bitenlerin, senin için ne denli karmaşık olduğunu biliyorum. Ama şekerim, bunların hepsine çok basit bir çözüm yolu var. Bu böyle sürüp gidecek değil ya. Ben seni kanapeye yıkacağım, sen ayağa fırlayacaksın, oysa, çok basit ve gün gibi ortada bir çözümü var bunun.»

«Neymiş o?»

Sid, duruma uygun bir tavırla Martha'nın elini tuttu. «Evlen benimle.»

Chicago'ya geldiğinden beri, Martha bunun dışında iki evlenme teklifiyle daha karşılaşmıştı. Biri Andy Ratten'di. Andy, okul konserlerinde öğrencilerin ve beraber geldikleri kız arkadaşlarının büyük hayranlık duyduğu, bir müzisyendi. Martha onu reddettiği zaman, postayla bir long-play plâk göndermişti. Sammy Kaye'in bir plâğı. İliştirdiği karta da sadece, «Senin kaderin, bebeğim.» yazmıştı. İkinci teklif, o sıralarda Martha'nın en yakın arkadaşının kocası olan Billy Parino'dan gelmişti. Tatlı yüzlü, yumuk gözlü Billy üç çocuğuyle çocuk bahçesindeydi — karısı yıllardır dinmeyen mızmızlığı ile evde yatıyordu; Martha da kendi çocuklarını getirmişti. Billy birden, «Martha, seninle kaçalım,» diye pattadak söze girdi. «Sanırım, senin Beverly adında bir karın var.» «Onun mızmızlığından çıldıracak hale geldim.» «İyi ama Billy, çocuklar —» «Yanımıza alırız, hepsini alır bir yerlere kaçar gideriz. Paris'e gideriz.» «Çok çarpıcı bir fikir doğrusu. Sen, ben, beş çocuk ve Paris.» Billy,

«Ooooof,» diye içini çekmiş, «Bu hayat insanı öldürür,» diyerek evin yolunu tutmuştu.

Sid Jaffe gibi aklı başında birinin bütün yüreğiyle, bütün sağduyusuyle evlenme teklif etmesi —şu anda ayaklarının dibine diz çökmüştü— önceki iki teklife kıyasla bayağı bir gelişmeydi. Sid yılda on beş bin dolar kazanıyordu, temiz tırandazdı ve tanrı biliyor ya, yüreğinde kötülük yoktu. Üç hafta önce birlikte televizyon seyretmişlerdi. Zavallı Adlai Stevenson, ölçülü onsekizinci yüzyıl ifadesiyle yenilgisini açıklarken, Sid göz yaşlarını tutamamış, hüngür hüngür ağlamıştı. Sid Jaffe hep doğrudan yanaydı. Dürüst, iyi yürekli, hak yemez biriydi (Martha başına buyruk olacaktı, düşünün bir kere, evlenecek ve başına buyruk olacak, kendi istediklerini yapabilecekti). Sid, çocuklara da iyi davranıyordu, bu konuda kendini biraz zora koşuyorsa da, yine iyi davranıyordu. Bu da heyecanlı olmasından ileri geliyordu ve evliliklerinin ilk yıldönümlerinde —kuşkusuz, Bahama adalarında on günlük bir tatille kutlanacak olan yıldönümlerinde— her şey normal düzene girmiş olacaktı.

Martha, kendisini «Evet» cevabına doğru sürükleyen akımın yolunu değiştirmek için bir düğme, bir engel arıyordu gerçekten. «Biliyorsun, çocuklarım Protestan,» dedi. «Markie sırf lâf olsun diye sünnet ettirildi. Buna aldanmanı istemem. Kolay almayan, yavaş öğrenen bir çocuk ve bir Yahudinin ne olduğunu anlayabilmesi belki de on beş yıl sürer. Cynthia'ya gelince, o Yahudi düşmanı bile olabilir giderek. Eve her gün yeni bir fikirle, yeni bir sözle geliyor. Anneannem ise Yahudilerden pek hoşlanmazdı.» Martha bir yandan bunları anlatıyor, bir yandan da anneannesinin sözlerini hatırlıyordu: «Bunlar eli sıkı, kara kuru, çirkin heriflerdir Martha Lee, ama karılarına ve çocuklarına iyi davranırlar.»

«Martha, bana altmış saniye içinde cevap vermek zorunda değilsin.»

Yıkkınlığını gizlemek için arkasını döndü. Birden, Martha'nın gözlerinin önüne, liseden bu yana hep evlenme teklif eden ve hep reddedilen bir Sid geliverdi.

Sonra Sid sımsıkı sarıldı ona. Martha, paraya kıyıp aldığı ikinci

eşyası olan V-yakalı beyaz ipekli bluzunu giymişti. Sid, başını V'nin ortasına gömdü. Ağzı, Martha'nın damarlarında bir elektrik akımı yarattı, bir ihtiras titreşimi. Ve sanki Markie içerki odada uyuyor olmasaydı, Cynthia'nın ip atlarken söylediği şarkı birden kesilmeseydi ve telefon çalmaya başlamasaydı, Martha Reganhart'ın bambaşka bir geleceği olabilirdi.

«Martha, dünyanın en —» Sid'in dudakları aşağıya, daha daha aşağıya kaydı. Martha gözlerini kapadı.

«Çok mutlu, çok mutlu —»

«Telefon.»

«Bırak çalsın.»

Telefon sustu.

«Anne! Babam!»

«Ne!» Martha mutfağa koşuyordu — daha doğrusu odadan kaçıyordu. «Neymiş Cynthia? Neymiş?»

«Babam New York'tan arıyor! Mrs. Reganhart dediler. Seni istiyorlar anne! Santral öyle dedi!»

Martha, telefonu çocuğun elinden alırken —bir yığın düşüncenin yanı sıra— Cynthia'nın ne kadar zamandır mutfakta olduğunu düşünüyordu. Şöyle bir duygulanması için bile mahremiyet tanınmayacak mıydı ona? Şimdi de bu — Dick Reganhart! Nereden arıyor? «Evet?... Santral? Ben Martha Reganhart.»

Telefonun öteki ucundaki ses, «Ama arayan babanız değil!» dedi.

Martha sandalyeye çöktü. «Ah, hay allah!»

«Kapatayım mı telefonu?»

«Olur mu hiç! Kızım elma şırasını fazla kaçırdı, sarhoş oldu. Nasılsın?»

«İyiyim.»

«Neredesin?»

«Baba ocağında. New York'ta.»

«Kızı bağışla. Okula gitmediği günler sevincinden ne yaptığını bilmiyor. Hem evdeki konuğa da gösteriş yapıyor,» diye sesini alçalttı. Çünkü, evdeki konuğun, oturma odasında bir aşağı, bir yukarı dolaştığını görmüştü. Telefona mı kulak kabartıyordu, yoksa yürüyerek şehvetini mi susturmaya çalışıyordu?

Gabe Wallach, «Kim var?» diye sordu. Hesap sormaya hakkı varmış gibi davranıyordu, ama ne de olsa Şükran Günü herkesi biraz sinirli yapar.

Martha, «Eski bir arkadaş,» dedi. «Çocukları baştan çıkarmaya çalışıyor.»

«Ya seni?»

Yine hesap soruyor. Bir el eteğine yapışıp onu alevlerin içinden çekip çıkarmış gibi olmasaydı, Martha bayağı sinirlenecekti. «Hayır, hayır. Gerçekten hayır. Pek trajik konuşmaya başladım galiba. Babanın verdiği parti eğlenceli mi? Gerçekten, baban ve babanın verdiği bir parti var mı, yoksa iç çamaşırlarıyle uzanmış bir şırfıntının yanından mı arıyorsun?»

«Yok öyle biri. Seni arıyorum işte.»

«Aradığına çok sevindim. Mutlu bayramlar!»

«Pek mutsuz geçiyor benimki.»

Cynthia, «Anne!» diye bağırdı. «Ben de konuşmak istiyorum. Ben de —»

Martha telefona döndü, «Bir dakika dur, emi?» dedi. Sonra Cynthia'ya, «Cynthia, baban değil,» dedi.

«Babam!»

«Hayır, baban değil! Doğru söylüyorum Cynthia. Hadi git, Sid'le konuş, bak yalnız kaldı. Cynthia!» Çocuk, elindeki lollipopu ona atacak gibi yapıyordu. «Cynthia!»

Kız ağlaya ağlaya, Markie'nin uyuduğu odaya yürüdü.

«Geldim.»

Wallach, «İyi,» dedi.

Neydi iyi olan? Neden iyiydi? Nasıl bir sütü bozukluk etmek üzereydi Martha? Bunca yıl bunca iyiliğini gördüğü bir adamı, iki hafta önce beraber yemek yediği bir başka adam için red mi edecekti? Bu telefonu neden Sid'e karşı kullanıyordu — aslında Sid'i kullanıyordu ya!

Martha, telefondaki sesin tonundan, oradaki adamı da incittiğini anladı. «Şükran Günü'nü kutlamak istemiştim,» diyordu Gabe Wallach.

«Teşekkür ederim...» Martha, Gabe'in telefonu kapatmak üzere

olduğunu farketti. «Bir başka gün yemeğe çağırsam, ne dersin?» diye atıldı. «Döndüğünde bugünden kalan artıkları yemeye razı mısın?»

«Pazartesi oradayım.»

«Yemeğe gel öyleyse,» dedi Martha Reganhart.

«Sağol, gelirim... Kimdir bu Sid?»

«Az önce bana evlenme teklif etmiş olan biri.»

«Yaa.»

«Pazartesi akşamı geliyorsun, değil mi?»

«Bekâr olduğun sürece, tabiî.»

«Her zamanki gibi bekâr olacağım.»

Wallach, «Bu seni üzüyor mu?» diye sordu.

«Özel olarak hayır, genel açıdan kesin bir şey diyemem. Üstelik şehirlerarası telefonda anlatılmaz bu.»

«Zaten bu şehirlerarası konuşmaları yasaklamalılar. Kocandan telefon mu bekliyordun?»

«Eski kocam — kendisinden hiç bir şey beklediğim de yok.» Markie'nin odasından çığlık çığlığa sesler yükseldi. «Aman yarabbi, oğlum kızımın kafasına sandalyeyi indirdi. Yataktaki kıza sevgiler.»

«Sen de Sid'e selâm söyle.»

Gabe bunu deyince, Martha konuşmalarındaki bütün yabancılığı kavradı; ona öfkelenmesi umurunda değildi artık. «Kıskanç olmamıza hiç gerek yok, olamayız da. Onun için kıskançlık numarası yapmayalım. Olmaz mı?»

«Bugün biraz bozuğum Martha. Günün birinde birbirimizi anlayabileceğimizden de emin değilim.»

O anda Martha'nın tek istediği anlayışlı olmaktı — ciddî olmak, normal davranmak istiyordu. Yumuşak ve kadınsı olmak istiyordu. Şakaya gelmeyecek yoğun bir aşk istiyordu. Ve telefonun öteki ucundaki adam, aslında bir yabancı olduğuna göre, bu iş için biçilmiş kaftan olabilirdi. Martha, kopamayacağı bir şeyden, kendi yaşamından kopmak istiyordu. «Pazartesi günü gel, Gabe. Bekâr olacağım.» Telefonu ağzına iyice yaklaştırarak, «Şehirlerarası konuşmalar yasaklanmamalı. Hayatımı kurtardın,» diye ekledi.

Gabe, «Babam ve parti gerçek,» diyordu. «Ve bir an önce seni görmeye can atıyorum.»

Martha da açıklamaya başladı. «Sid'in asıl adı Sid Jaffe — avukatımdı. Beni boşadı, hem de yarı ücret aldı. Ona çok şey borçluyum, Gabe. Çocuklar da onun için deli divane oluyorlar, yani ne denli deli divane olabilirlerse o kadar. Sözü uzatıp da sana telefon masrafı bindirmeyeyim. Bağışla beni.» Martha, kendini kendi yarattığı bir kadın gibi görerek, telefonu kapadı.

Garson üniformasını giyerken, mutfaktan gülüşmeler ve konuşmalar duydu. Çocukların odasındaki gürültüden bir şey çıkmamış, Markie yeniden uyumuştu. Böylesine eğlenen iki kişi, kızıyle avukatıydı. Kolalı, mavi garson üniformasını giyip —ve Renoir'vari yuvarlak çizgilerini tabut sertliğinde dondurup— mutfağa girdiğinde, Sid'in kolları sıvamış, bulaşıklara girişmiş olduğunu gördü. Cynthia da —her zaman halinden yakınan, her zaman bir şeyler isteyen, yalancı, kurnaz, babasız çocuk Cynthia da— bulaşıkları kuruluyordu. Yüzünde en tatlı gülümsemesi vardı.

Martha yatak odasının kapısına dayandı. Gözlerinin yaşarmasına aldırmadı hiç.

Cynthia, «Babam benim resmimi yapmıştı,» diyordu. «Gazeteye basmışlar.»

Sid, «Öyle mi?» diye sordu.

«Meksika'da otururduk. Babam oradayken yaptı resmi. Orası kışın bile çok sıcaktır.»

«Resme bakabilir miyim? Seni, olduğun kadar güzel yapabilmiş mi? Mavi gözlerini de yapmış mı?»

Cynthia, mutfağa şöyle bir bakındı. «Pek de benim resmim sayılmaz,» dedi. «Aslında hepimizin resmi. Meksika'dayken.»

«Yani, Martha da mı var?»

«Her şey. Hepimiz.»

Sid, «Mutlak görmek isterim,» dedi.

«Sahi mi?»

«Tabiî sahi.»

Cynthia, kurulama bezini elinden bıraktığı gibi, «Bir dakika!»

diyerek annesinin odasının yanındaki odaya doğru koştu. «Heyt, anne,» dedi, odasına daldı ve birden kıyamet koptu.

Cynthia, «Aman yarabbi, Markie! Neyin var? Çıldırdın mı?» diye bağırıyordu.

«Aaaaaa! Kiiiim? Anneeeee!»

Cynthia, «Markie!» diye sertçe çıktı. Kapının önüne çıkıp tepinmeye başladı. Annesine anlatmaya koyuldu, «O allahın belâsı, resmimi koynuna almış, yatmış! Bumburuşuk etmiş resmimi!»

Martha, «Sadece senin resmin değil ki, şekerim,» diye başladı söze.

Cynthia, «Eğer o da istiyorsa, gitsin kendine gazete alsın,» diye bağırdı.

Tam o anda üst katta oturan çocuksuz aile, tavana vurmaya başladı.

Martha, saçını yolarak, «Amaaan!» dedi. «Ne bekliyorlardı yani. Bayram bugün!»

Martha, sanki Sid'i ürkütmek istercesine, ona doğru bağırarak söylemişti bunları. Sid'in benzi soldu, bulaşıklara döndü. Martha, kendini ve çocuklarını yatıştırırken, Sid dolaplardan birine uzandı ve vim kutusunu aldı. Aman yarabbi, bir de vim, bu kadarı da fazlaydı artık. Sid, Martha'nın, önünde önlük, musluğu vimleyen bir adama âşık olmasını sağlayabilirse, Martha ruhunu şeytana satardı.

Şükran Günü'nün kudretini önemsememek zordur. İnsan bayram gününde hep bir şeyler umut eder, duygulanır, her şeyin ötesinde de anılara kapılır gider. Martha Reganhart bayramlara pek aldırış eden tiplerden olmamasına rağmen, yine de Şükran Günü, masadan masaya koşturup ekmek parası kazanmak zorunda olmak hoşuna gitmiyordu. Pazar günleri, işçi bayramı, ulusal bayramlar ve hattâ İsa'nın doğduğu, çarmıha gerildiği, göğe yükseldiği günlerdeki bayramlarda da çalışmak ağırına gitmezdi, ama ille de Şükran Günü, kızarmış patates siparişleri alarak sekiz saat çalışmak, hayatının hiç de umduğu yönde yürümediğinin en güçlü kanıtı gibi geliyordu Martha'ya. Yola çıktıklarında, nereye

gittiklerini aklına getirmemeye çalıştı. Doğruca lokantaya gideceklerine, önce çocuk bahçesine uğrayıp, çocukları biraz oyalamayı teklif etti.

Mark ve Cynthia —analarının dünyasını paramparça olmaktan kurtaran esrarlı birer varlık gibi— elele tutuşmuşlar, yirmi adım önden gidiyorlardı. Mark, uzun pantalon ve mavi ceket giymişti. Cynthia da başlıklı kırmızı paltosunu. Yukarıda güneş, bulutların arasından parlamadan süzülüyordu. Cynthia, Mark'ın karşıdan karşıya geçmesine yardım ediyor ve kasketini çıplak dallara takmamasına dikkat ediyordu. Yirmi dakikadır dünyanın en uslu çocuğu halindeydi. Evden çıkarken kardeşini kenara çekmiş, pantalonunun önünü iliklemişti.

«Arada bir esiyor bu kıza,» dedi Martha. «Temiz hava yarıyor olmalı. Melek gibi oluveriyor.»

Sid, «Çok can yakacak,» dedi. «O mavi gözleri yok mu... Hele bir de süzüp süzüp yan baktı mı...»

Martha, «Tatlı çocuktur. Sadece biraz huysuz,» diye karşılık verdi.

«Düzelir. Çok canlı, çok tatlı, akıllı çocuklar. Üzülme hiç.»

Bu sözler, Martha'nın güvenle yaslanmaya hazır olduğu umutlandırıcı sözlerdi. Sid de güvenle yaslanılacak bir şeye benziyordu — Reglan kollu pardesüsü, yeşil tüylü tüvit şapkasıyle koruyucu, sahip çıkıcı bir tavrı vardı. Martha, yolda giderlerken bile onunla evlenip evlenmemeye karar vermesi bekleniyor olsa, salt bu güven vericiliği için Sid'i öpebilirdi. Kararını çoktan verdiğini sanıyordu, oysa şaşırtıcı gerçek hâlâ kararsız oluşuydu.

Sid, «Görünüşe bakılırsa Dick adını duyurmaya başlıyor,» dedi. Konuyu değiştiriyormuş gibiydi, oysa değiştirdiği filân yoktu. Sözün sonu giderek evlilik sorununa dayanacaktı.

«Evet, öyleye benzer.» Martha, karşıya geçerlerken Sid'in koluna girdi. Anıları onu Oregon'adek sürükledi. «Günün bu saatlerini severim,» dedi.

«Ne yapacak dersin? Para göndermeye başlayacak mı acaba?»

Martha sonbahar havasını derin derin içine çekti. «Dört beş resimden, fazla bir şeyler kazanmış olacağını sanmam,» dedi.

«Bu bizi ilgilendirmez. Ne kadardır para vermedi?»

Martha omuz silkti.

«Martha, sana hesap tutmanı söylemiştim —»

«Belki tekrar Arizona'ya gidecektir. Belki her zamanki gibi meteliksizdir.»

«O zaman New York'ta kalıp da, iş bulsa daha iyi olur.»

O anda Martha'nın istediği tek şey, Oregon'daki baba evini hatırlatan eski bir yapıyı Sid'e göstermekti. Eski kocasından söz edip bütün günün tadını kaçırmak istemiyordu. Dick 1953'de güneybatıdaki kanyonlar bölgesine gittiğinden bu yana, Martha nafaka diye onun peşine düşmekten vazgeçmişti. Bunun tek nedeni, Dick'i bulamaması değildi. Dick'in kaçıp gitmesi, Martha'ya uzun süredir bilmek istediği bir şeyi kanıtlamıştı: Bütün bonoları ödemek, santimine kadar her şeyin hesabını vermek, Martha'nın kendi kendini suçlamasına son vermişti. Kötü yürekli, namussuz, ahlâksız, bencil ve aptal değildi demek — Canına tak deyip, çocukları yanma alarak Meksika'dan ayrıldığı zaman, kocasının kendisine söylediği sözlerdi bunlar. Oysa şimdi inanıyordu ki, çocuklarına ihanet eden kendisi değildi — böylesine mutsuz, böylesine perişan olan insanın çocuklarına bakmadığı söylenemezdi doğrusu.

Martha, «Onun işi var,» dedi. «Ressam.»

«Ben, doğru dürüst bir iş demek istedim. Yükümlülüklerini yerine getirebilmesini sağlayacak bir iş.»

Martha'nın resim konusundaki bütün bilgisi, Dick'in öğrettiği kadardı. Yine de Sid'in bu tavrı hoşuna gitmemişti. «Önemli değil Sid,» dedi. «Bırakalım bunu lütfen.»

«Bak, sana söyleyeyim mi, o resim berbat bir şeydi.»

«Gazetede renkleri belli olmuyor. Karar vermesi zor.»

«Öyle mi? Yoksa sen beğendin mi? Bu resim ne demek istiyor, anlatır mısın?»

«... Cynthia söyledi ya — hepimizi gösteriyor, Meksika'daki halimizi. Sen bu tür resimden hoşlanmıyorsun herhalde. Bu resimleri anlayabilmek için, çok örnek görmek gerekir.» Martha, bunları söyleyen sesin kendinin değil, eski öğreticisinin sesi olduğunu farketti.

«Neyi anlayacakmışım? İşte ben de bunu öğrenmek istiyorum.»

«Amaaan Sid, bir sürü aklı bir karış havada insanı savunmak zorunda bırakıyorsun beni. Adamın parası yok işte — ne yapayım yani? Zorla para sızdıramam ya. Hepimizin acıması gereken, gerçekten acınacak halde bir sinir hastası. Ama, öte yandan orospu çocuğunun biri, o da ayrı. Sid, çok uğraştı, ama düzenli bir iş bulamadı. Bir fabrikaya girse ya da benzincide çalışsa diyelim, yapamaz ki. Çünkü ressam o, gerçekten öyle. Onu, bundan koparma imkânımız da yok. Onun için hiç değil bugünlük bırakalım bu konuyu.»

«Martha, neden inatçılık ediyorsun?»

«İnatçılık ettiğim yok. Sadece ona muhtaç değilim.» Sert bir sesle, «Bunlar benim çocuklarım,» diye ekledi.

Sid, Martha'nın öfkesinin kendisine yöneldiğini hiç farketmeden sözünü sürdürdü. «Ün kazanıyor, öyle değil mi? Mutlak para da kazanıyor. Öyleyse, artık onu aramanın zamanıdır. Doğrusunu istersen tatlım, artık mahkemede şamarı indirmenin tam sırasıdır —»

«Neden beklemeyelim? Bakalım ne yapacak? Olmaz mı?» Martha, Sid'in elini sıktı. Ve Sid'in kendisine olan duygularını bir kez daha tökezlediğini sezdi. «Sid, benim için yaptığın her şeye teşekkür ederim —»

«Gerçek mi söylüyorsun?»

Çocuk bahçesine gelenedek konuşmadılar. Bahçede Stephanie Parrino ile iki küçük kardeşi vardı. Tahterevalliye binmişlerdi. Anneanneleri Mrs. Baker da oturmuş, onları seyrediyordu.

Cynthia, Stephanie'nin anneannesine, «Babam bana bir resmini göndermiş,» dedi. Sonra Mark'la beraber salıncaklara yürüdü.

Stephanie'nin anneannesi, bir zamanlar Billy Parino'nun kayınvaldesiydi. Yani, bu bahçede Martha'ya, beş çocukla Paris'e kaçmayı teklif eden adamın. Billy sonunda Bev'i boşamış, o da tuvalette kendisini boğmaya kalkışmıştı. Şimdi şok tedavisi görüyordu. Oysa, Beverley'den söz edilirken, nezle olmuş da yatıyormuş gibi söz ediyordu herkes.

Martha, «Bev nasıl?» diye sordu.

Mrs. Baker, «Daha tamamen düzelmedi tabiî. Ama iyiye gidiyor,» diye cevap verdi.

«Çok sevindim.»

Mrs. Baker, «Tepkileri çok iyi,» dedi. Sonra çocuklara baktılar. Çocuklar salıncakta, onları Kasım'dan doğruca Ocak ayına aktarmak niyetindeki kurşunî gökyüzüne yükseliyorlardı.

Martha'nın aklına, on bin dolarlık bir hayat sigortası yaptırabilmek için üç yıldır biriktirmeye uğraştığı paralar geldi... Birden karamsarlığa saplandı. Yirmi altı.

Bu arada Mrs. Baker, çevrelerindeki iyi yürekli anaların Bev'in çocuklarıyle ilgilendiğini, her gün bir başkasının yemeğe çağırdığını anlatıyordu.

Martha uzandı, Sid'in elini tuttu. Taş gibi donmuş oturuyor, doktorlar ilâcı fazla kaçırsalar da Bev Parrino'yu öte dünyaya gönderseler, kızın durumu şimdikinden kötü mü olur, diye düşünüyordu. Salıncakların gıcırtısından başka ses duyulmayan parktan çıkarlarken, Martha boğazında düğümlenen hıçkırığı zorlukla tuttu. Sonra Markie, kendisi salıncağa binmeyip sadece ablasını ittiği için ağlamaya başladı.

Mark, «Ben hiç sallanmıyorum! Hep onu itiyorum!» diye ağlıyordu. «Ben de isterim!»

«Sen de gelecek sefer sallanırsın, Markie —»

«Ben, Coca-Cola isterim! Hildreth'in dükkânına gitmek isterim! Ben —»

Martha bazı nedenlerden dolayı Hildreth'in dükkânına gitmek istemiyordu. Ama, Mrs. Baker'ın donuk, insana uzak gülümseyişini görmek ve Beverly Parrino'nun durumunu düşünmek istemediği için çocuk parkına da dönemezdi yeniden. Elliyedinci Sokağın ortasında durdu. Bir yandan Markie, öte yandan Cynthia ağlıyorlardı. Sid elini tutup, onları Coca-Cola içmek için Hildreth'e doğru çekmese, Martha kalan yirmi dakikayı orada, sokağın ortasında durarak geçirebilirdi. Allahtan dükkân boştu. Öğrenciler bayram için evlerine gitmişler, ötekiler —yani, Martha'nın son birkaç yıldır tanıdığı işsizler, aylaklar da— ya bir kenarda sızıp kalmışlar, ya ortalıktan kaybolmuşlar, ya da kendilerine özgü ve geçerliliği tartışılır biçimde bayramı kutlamaya koyulmuşlardı.

Pencerenin önündeki masalardan birine oturdular. Martha ile Sid kahve içiyorlar, çocuklar Coca-Cola'larını köpürte köpürte oynuyorlardı. Tezgâhın arkasında, zenci garson kız kendisine kocaman bir hindili sandviç hazırlıyordu. Dükkânın içi radyodan yayılan dans müziğiyle doluyor, dışarıda tatlı, kurşunî, pazarlara özgü bir durgunluk dolanıyordu. Müzik, kahve, dükkânın kokusu ve hiç kuşkusuz sokak, Martha'yı eskilere doğru sürüklüyordu. Doğup büyüdüğü Salem'deki Pasifik Caddesinden sonra, Chicago'nun Elliyedinci Sokağı Martha'nın hayatındaki en önemli ikinci yer olmuştu. Sokağın bu tenha ve akşam karanlığındaki boynu bükük halini seyretmek, oyuncuları görmeden, söylenilenleri duymadan, bilinen bir oyunun dekoruna bakmaya benziyordu. Belleğin karanlık tiyatrosunda, eski sahneler kolayca hatırlanıyor, eski kahramanlar göz önüne gelebiliyordu. Martha, bu uzun ve sıra sıra dükkânlar, sıra sıra ağaçlarla kaplı üniversiteye giden yolu ve sayısız Martha'ları hatırlayabiliyordu. İşte, Woodworth mağazasından kitap alan Martha Lee Kraft. İşte, trene atlayıp çarşıya inen ve geniş kenarlı şapkaları ayna karşısında giyip çıkararak, tezgâhtar yanından uzaklaşınca gözlerini süzerek en genç kız gününü yaşayan Martha Lee Kraft. İşte, kendi kendine, «Neden aklıma eseni yapamayacakmışım?» deyip ilk önüne çıkanla yatan Martha Lee Kraft. İşte, «OYUNUZU HENRY WALLACE'A VERİN» yazılı pankartı taşıyan Martha Lee Kraft. Yanında, elinde bir başka pankartla bir oğlan. Kimdi sahi o? Toplumsal bilince erişmiş, hiç bir züppeliği olmayan o tatlı çocuk kimdi acaba? Martha'nın gitarını, Yunan modeli sandaletlerini, parlak renkli bol etekliklerini ve taranmamış uzun saçlarını birlikte odasına götürdüğü çocuk kimdi, adı neydi? Ve işte burada, Hildreth'in dükkânında gönlü çelinen Martha. Cleveland'lı, mavi gözlü, siyah saçlı, yabanî, aksi, ressam, askerliğini yeni bitirmiş Richard M. Reganhart. Tatlı sözlerle Martha'nın gönlünü almayı bile düşünmemişti... Sonra bir sabah, masada karşılıklı oturmuşlar; (bardağının dibindeki damlaları kamışla emmeğe çalışan) Cynthia, Martha'nın rahminde topluiğne başı kadar olduğu bir sabah, burada karşılıklı oturmuşlar, meyva suyu, kahve ve kurabiyeyle, başbaşa kahvaltı etmişlerdi.

Ve —Cynthia'nın olmaması için edilen bütün dualara ve dökülen göz yaşlarına rağmen— Cynthia anasının karnında büyümeye başlamış ve o zaman olması gereken her şey olmuş, bitmesi gereken her şey bitmişti. Beş ay süreyle Elliyedinci Sokağı gözü görmemişti, üzerinden geçip gitmişti sadece. Sonra güneşli Meksika ve bindiği dalı kesen Dick Reganhart. Beyaz sıvalı duvara fırlattığı yumurtalar yavaşa yavaş yere süzülmekte —

«Ben seninle evlenmedim, kafasız karı — *sen* benimle evlendin!»

«Beni sevdiğini sanıyordum.»

«Öyle sanıyordun demek! Kızışmıştın sen, bir tek şey istiyordun, istediğini de aldın işte! *Beni evlenmeye sen zorladın,* bunu da hiç aklından çıkarma! Dört yıl askerlik yap — tam dört yıl, ondan sonra da işte bu! Hapiste gibiyim! Resim yapamıyorum! Karabasanlar içindeyim —»

«Neden sevemiyorsun beni?»

«Sen sinsi kaltağın birisin Martha Lee. Beni sevmiyorsun — bunu sen de pekâlâ biliyorsun. Günün birinde suratının ortası budur diye indireceğim tokatı, o zaman böyle allahın belâsı kocayı nereden buldum diye dövüneceksin. Bu günahkâr adama nereden rastladım. Bak, sana ne diyeceğim — tek günah, evlilik denilen bu siktirici hapisanedir, anladın mı kaltak karı! Neden dinlemiyorsun beni? *Bırak o allahın belâsı yumurtayla uğraşmayı!*»

«Seni gidi aşağılık korkak seni — ne yapıp yapmayacağımı sen söyleyecek değilsin bana! Dünyadaki herkes birbirini sever. Her kıytırık sekreter, patronuna âşık olur! Millet deli divane olurdu benim için. Sana ne oluyor da beğenmiyorsun?»

«İşin doğrusunu söyleyeyim mi Sayın Amerika'nın Sevgilisi hanımefendi, sen benimkini kullandın, işte bu yüzden —»

«*Kes sesini! Utan, çocuğumuz var!*»

«Ben sana çocuğu aldırt demedim mi!»

«Dilini koparırım senin! Sen benim hayatımı berbat ettin, ben de seninkini edeceğim!»

«Beni *tavladın* Martha, aynen böyle oldu. Şimdi mutlu olman gerek. Sen bencil, aptal —»

Tren kuzeye doğru yol alıyordu. Teksas'ı geçmek için iki gün iki gece gitmek, Teksas eyalet sınırları içinde beş öğün yemek yemek, sayısız kereler ağlayan Markie'yi ve asık suratlı Cynthia'yı tuvalete götürmek gerekiyordu. Sonra Oklahoma City, sonra St. Louis, sonra Peoria ve Chicago'dayız ve Elliyedinci Sokaktayız ve Hildreth'in dükkânında ve belki de aynı masadayız yine. Dick Reganhart'ın yazgısı dikdörtgenler çizip üne erişmek, çünkü çağımızın çocuğu o. Oysa, Martha Reganhart için yaşam demek bir döngü. Başladığı yerde bitiyorsa, ne anlamı var bunun? Bundan sonra ne olacak? Nereye gidiyor Martha? Yeni yeni büyümeğe başlayan göğüsleri titreyerek Salem'deki yağmurlu, soğuk kış geceleri tavana bakıp hayal ettikleri bunlar değildi Martha'nın.

Cynthia, «Blair!» diye seslendi. «Merhaba!»

«Aman benim güzelim! Benim tatlım! Cynthiapia!»

Cynthia, pek de içten olmayan bir tarzda kahkaha attı. Onun bu tavrının hep kurbanı olan Markie de kahkahayla güleyim derken başını masaya çarptı.

Blair masaya geldi, Markie'yi sandalyesinden kaldırdı aldı, havada sıçratarak, «Oğlum,» dedi, «Gözlerin yaşarmasını sağlayan bezler kuruyacak böyle gülersen. Bu etkiye gösterdiğin doğal tepki midir, yoksa bizi işletiyor musun?»

Mark gözlerini kuruladı ve Blair'in esrarlı bir kıta gibi görünen derisine daldı gitti gözleri. Blair kahverenkli, az gelişmiş, beyaz ırktan olanlara özgü dudakları ve burnu olan, koyu renk gözlük takan ve Martha'nın korkudan dilini damağını kurutan manyak tipli biriydi. Cynthia, masanın üzerinden attı kendini Blair'e doğru. Coca-Cola'sı devrildi ve annesi, yılların verdiği tecrübe sayesinde Coca-Cola, Sid'in üzerine dökülmeden bardağı yakaladı. Martha, Sid'e baktı. Sid, olanlara gülümsemeye çalışıyordu. Ama Blair bir kolunda biri, öteki kolunda öteki, iki çocukla karşılarındaki sandalyeye oturunca, Sid hafifçe homurdanmaktan kendini alamadı.

Martha lâf olsun diye, «Arkadaşın nerede?» dedi.

«Mayonez alıyor.»

İki erkeğin birbirlerinin masadaki varlığını açıkça farketmeleri birkaç dakika aldı. Sonra, Blair güneş gözlüklerinin üstünden ba-

karak, «Suç işleri ne âlemde beyefendi? Yeraltı dünyasında neler olup bitiyor?» diye sordu.

Sid, «Nasılsınız?» dedi.

«Ben mi, ben ahlâk kurallarını çiğnemekle uğraşıyorum!»

«Çok güzel.»

«Süper-ego gösterilerinden başka bir şey yapmıyorum.»

Mark bu sözü pek gülünç buldu. Cynthia, Blair'e biraz daha sokuldu. Sid kaskatı oturuyordu. Martha onun böylesine koruyucu, böylesine kusursuz bir tavır almasına büsbütün içerliyordu. Onun bu tutumu, Martha'ya yaşantısını kısıtlayan bir davranış olarak görünüyordu.

Biraz da Sid'e inat olsun diye Blair'e, «Kuzey Amerika'daki hippiler ne âlemde?» diye sordu. «Yeni bir şeyler var mı?» Çocuklar gözlerini kocaman kocaman açarak annelerine baktılar, sırf kendileri eğlensin diye anneleri bu komik adamı konuşturacaktı galiba.

Blair, «İşin doğrusunu isterseniz, Mrs. Reganhart,» diye söze başladı. «Hepimiz fazlasıyle hakkettiğimiz dinlenmeye çekildik. Çeşitli yayın organlarından öğrenmiş olduğunuz gibi, Beyaz Saray'a en büyük hippiyi, General Eisenhower'i sokuncayadek akıl almaz güç isteyen, yorucu bir savaş verdik. Şimdi amacımız bir hippi Devlet Bakanı edinmek, tabiî sonra da hippi Ekmek Bakanı. Asıl isteğimiz de, dolarların üzerine bizimkilerden birinin resmini bastırabilmek. Bakın bu parada Baudelaire imzası var. Tabiî ruhsal açlığımızı yaşadığımız anlarda —ki iki haftada bir oluyor bu— üstün çabalarımızı kiliseye de yöneltiyoruz. Bağıra çağıra dizlerimizin üstüne çöküyor ve bundan sonraki papanın aramızdan seçilmesi için dua ediyoruz. Bildiğiniz gibi şekerim, bugüne kadar papalar arasında hippi çıkmadı. Dindarlık ve bağnazlıkla demeyeyim ama, büyük özlem ve şevkle beklediğimiz şey, «Baba» diyebileceğimiz birinin başa geçmesi. Mark, sen benim görüşlerime katılmıyor musun yoksa? Ne kadar suskunsun böyle —» diye Blair, Mark'a döndü. Oysa, Markie gülmekten kıvranarak neredeyse yere yuvarlanacaktı. «Politika seni hiç mi ilgilendirmiyor? Yoksa Coca-Cola içince dilini mi yuttun?»

Mark yeniden makaraları koyverirken, siyah dar pantalonu içinde sağlıklı kalçalarını sallayarak Sissy göründü. Elindeki mayonez kavanozunun kapağını açıyordu. Masaya oturdu, mayonezi herkese ikram etti, sonra kaşıklamaya koyuldu. Kaşığın kavanozdan Sissy'nin ağzına her gidişi, Mark tarafından dehşetle izleniyordu. Onun böyle kendinden geçip seyretmesi, Martha'yı umutsuzluklara sürükledi. Sid, ona baktı. Yalvarırcasına, «Geç oldu,» dedi.

Martha, «Saha beşe beş var,» dedi.

Cynthia, «Blair! Blair!» diye sesleniyordu.

Ah zavallı baba özlemi çeken yavrucak, sesini alçalt biraz! Ama tek bir kelime söylemedi Martha. Çocuklar Şükran Günü'nün bu son dakikalarının tadını çıkarsınlardı.

Zorunluluk bir yana, Martha'nın Hildreth'in dükkânından çıkıp gitmesi için bir hayli irade gücü kullanması gerekti. Orada iyi vakit geçiriyordu. Blair Stott'tan hoşlanıyordu, hattâ Sissy'yi bile seviyordu. Sissy'nin odaya ilk bakmaya geldiği gün, ondan nasıl hoşlandığını hatırladı — kaygısız, deli dolu ve bütün başından geçenlere rağmen saf bir kız. Şimdi Blair de, Sissy de, Martha'ya çok mutlu kişiler gibi görünüyordu. Martha kapıda durdu, onlara el salladı. Sissy eliyle öpücük gönderdi, Blair, «Au revoir, sarışın bomba!» diye seslendi.

Sid, çocukları karşıdan karşıya geçiriyordu. Martha'yı geciktiği konusunda uyarmış, uyarmış; sonunda fısıldamaktan vazgeçip ayağa kalkmış, dükkândan çıkmıştı. Martha, onun yolun iki yanını kollayışına baktı. Peşinden gitmek istedi, gidemedi. Önce yeniden dükkâna dönmeyi, bir kahve daha içmeyi geçirdi içinden. Sonra daha da fazlasını — Sid'in çocuklarını alıp, sadece karşıya geçirmesini değil, götürebildiği, dilediği kadar uzaklara götürmesini istedi. Üçünün de yürüyüp gitmelerini, kendi hayatından uzaklaşmalarını diledi. Bir lise öğrencisi kadar umursamaz olmayı, bir oğlanın babasından ödünç aldığı arabayla gezmeye gitmeyi istedi. Bütün o geçmiş yıllarını geri istedi. Kendini yirmi yaşlarının sorumsuzluğunda bir kız olarak görmek mutluluğuna hiç ulaşamamıştı. Bir gün on dokuz yaşındaydı, yarın ise otuzunda olacaktı. Bir an

için, zamanın durmasını diledi. Ben de tırnaklarımı boyamak ve saçımı nasıl tarasam diye düşünmek istiyorum. Ben de —

Omuzunun üzerinden dükkâna baktı. Sissy mayonezini yiyordu. Birden o bildik Elliyedinci Sokak ayaklarının altından çekiliyormuş gibi oldu. Havada yüzüyordu sanki, ne altında, ne üstünde bir şey vardı. Hayatı bir boşluk, bir yitirilmişlikti.

Sid çocuklarla lokantanın kapısında bekliyordu. «Sen askere gittin mi Sid?» diye soruyordu Cynthia.

«Gittim. İki savaşa da katıldım.» Ve Martha'ya baktı. İki savaş. Karım yok, çocuğum yok. Beni reddetme.

«Anlatsana!»

Martha, «Çocuklar, Sid gidecek,» diye söze karıştı. «İşi var.»

«Aldırma.» Sid'in az önceki öfkesi yumuşamıştı. Martha'nın şimdi, burada «Evet» demesi, onu öpmesi, kollarının arasına düşmesi gerekiyordu. Reglan kollu pardesüsünün içinde sağlam ve dürüst biri olarak bekliyordu Sid. «Ben çocukların yanında kalırım.»

«Yalnız kalabilirler. Gerçekten kalabilirler.»

«Kalırım, ne olacak,» dedi Sid.

«Eve birde döndüğüm sürece, Cynthia yalnız kalmaktan hoşlanıyor. Gecikirsem istemiyor yalnız kalmayı.» Kızının yanağına dokundu. «Öyle değil mi, canım? Chicago'da onun kadar iyi çocuk bakan yoktur. Barbie'nin annesi de hemen her saat başı yoklar onları. İyi geceler Sid. Şükran Günü için teşekkür ederim.»

«Martha, çocukların yanında kalmamı istersen —»

«Yapılacak işlerin vardır.»

«Senin evinde de çalışabilirim, şekerim.»

Cynthia, Mark'a baktı. Şekerim. Martha yanağını Sid'in yanağına dayadı ve bir an öyle durdu.

Sid, «Martha —» diye başladı. Martha, onun ne demek istediğini anlamamayı yeğledi. Çocuklar yalnız kalabilirlerdi, kişiliklerinin gelişmesine yardımcı olurdu bu. Gereksiz korkuları önlerdi. Ama sakın kapıyı kimseye açma, Cynthia. Artık tek kelime daha söylemek içinden gelmediği için, üçünü kapının önünde bıraktı —alaca karanlık çökmüştü— bir yığın el adamına bayram yemeği sunmak üzere lokantaya girdi.

3

BERABER çalıştığım arkadaşlarıma (ve dünya nüfusunun yüzde 99'una) oranla, çalıştığım işe muhtaç olmamak gibi bir avantajım var. Tek başımayım, ekonomik yönden kendime yetecek kadar gelirim var. Oysa arkadaşlarım, ayda iki kez verilen çeklerle karılarına, çocuklarına, bazen de psikanalistlere para yetiştirmek zorundalar. Daha da kötüsü, hırsları var, ilerlemek, profesör olmak gibi özlemler içindeler. Bu da, diğer sorunlarla birleşince onları huzursuz kişiler durumuna getiriyor. Ben ne ruhsal, ne de ekonomik zorunluluklar yüzünden öğretmenlik yapıyorum. Belki bir başka iş yapsam, daha büyük doygunluğa erişirim. Ama şimdilik bunu da yapmamayı uygun görüyorum. Alım satım işlerinden hoşlanmam. Kalabalıkları ikna edip, onlara bir şeyler satabilecek ne şeytanî bir deham, ne de her şeyi kaldırabilecek bir midem var. Üniversite dışında ilgimi çeken bazı işler oldu. Ama, doğrusunu söylemek gerekirse, bunların hemen hepsi uzaktan yakından sanatla ilgili şeylerdi. Bu işleri düşündüğüm zaman, aklıma hep Cambridge'deyken tanıdığım ve okulu bitirir bitirmez New York'a gidip büyük yayınevlerinde redaktör olan, Elia Kazan'ın yanında çalışan ya da bir batıp bir çıkan küçük dergilerde sekreterlik yapan kızlar gelir. Belki karşı cinsten olanlar böylesi fetişizme tutkulanmak lüksünden yararlanabilirler, oysa geri kalan bizler, dünyada erkek olarak yerimizi almak ve bir an önce belirli yerlere gelmek akıllılığını gösteririz.

İşte ben de, elimden geldiği ölçüde özenle öğretmenlik yapıyor, Sokrates havasında bilgili ve ciddî olmaya çalışıyor, haftalık kompozisyon ödevlerine Ahdi Atik tanrısı kadar gazaplı ve Ahdi Cedid tanrısı kadar hoşgörülü notlar atıyor, bitmez tükenmez, verimsiz kurul toplantılarına can sıkıntısıyle, ama yakınmaksızın katılıyordum. Her altı ayda bir de James üzerine hazırladığım araştırmayı karıştırıp, yöneticilerin ve onların sisteminin hatırı için bir dergide yazı yayınlıyordum. Ama biliyordum ki, eninde sonunda hayatta duyacağım bir haz —ya da acı— varsa, onu öğrencilerimden, iş

arkadaşlarımdan ya da yazılarımdan değil, özel yaşantımdan, gizli yaşantımdan tadacaktım.

Pazar gecesi Chicago'ya öylesine geç saatte ve öylesine kafam dağınık döndüm ki, havaalanından beni eve bırakan taksinin lâpa lâpa yağan karın altında ilerlediğini ancak ertesi sabah farkedebildim. Vücudum ve kafam, bir yandan yolculuğun, öte yandan da babamın yanında geçirdiğim günlerin yorgunluğu içindeydi. Kafamın bir köşesinde hafta sonunun anıları — babam, nişanlısı, Horvitz'ler, yaşlı Herz'ler, Martha Reganhart ve yaptıklarım ve yapmadıklarımla ben vardım. Öleceğim zaman benden çıkacak en son ses, vicdanımın zincirlerinden boşanması olacak mutlak. Bu yüzden, ne daha iyi, ne de daha kötü bir insan olduğum iddiasında değilim, sadece böyleyim.

Ertesi sabah yedi buçukta çalar saat madenî sesiyle odayı doldurdu. Buz tutmuş camların gerisinde, ressamların hayallerinde yaşayan, çocuk kitaplarında Hollanda kışlarını gösteren resimlerdekine benzeyen bir görüntü uzanıyordu. Yere kar düşmüştü, karın üzerine de güneş. Nedenini araştırmaya gerek duymadığım yoğunlukta bir sevinçle yataktan kalktım. Hayatımın daha önceki dönemlerinde salt yaşamaktan, salt nefes almaktan duyulan sevinç, beni insanın köpekler gibi keyifle kuyruk salladığı zaman gerçek benliğini bulduğuna inandırmıştı. Bu gerçek bir kez daha doğruluyordu kendini. Sonsuz tad alarak, sonsuz coşkuyla traş oldum, elbiselerimi seçtim ve kahvaltımı hazırladım. On santim kar birikmişti yerde ve hayat, bir zamanlar olduğu ve hep olması gerektiği gibi güzelleşivermişti yeniden.

İlk karın üzerinde ayaklarımı gıcırdata gıcırdata üniversiteye yürüdüm ve Cobb Hall'a, Abraham Lincoln kadar Amerikalı, Abraham Lincoln kadar haksever, Abraham Lincoln kadar içgüdülerine kulak veren biri olarak girdim. Aynı tutku ve sevinç içinde arka arkaya iki ders verdim. Hiç bir zaman ödevlerini yapmayan, ama her zaman öğretmenlerin hoşuna gitmeye çalışan kedi yavrusu kılıklı bir kız öğrenci, benim bu neşeli havamdan yüreklenmiş olmalı ki, etli dudaklarını bütün koridor boyunca peşimden koşturdu

ve kapımın önünde araladı. «Mr. Wallach, geçtiğimiz son saat, hayatımın en önemli saatiydi,» dedi. «Yepyeni dünyalar serdiniz önüme.» Birbirimize değmedik. Oysa, ben odama girerken, değmişiz gibi bir duygudaydım. Neşem hiç bozulmamıştı. Ödevleri okumaya başlamadan önce, Martha Reganhart'a telefon edip, randevumuzu bir kez daha pekiştirmek istedim. Yanlışlıkla Herz'lerin numarasını çevirmişim. Paul çıktı, hiç ses etmeden telefonu kapattım. Kıssadan hisse: Havaya aldanmayın. Dış görünüş güzel olsa da, hayat insana şamarını indirmeye devam eder.

Daha sonra, günlerden pazartesi ve saat dört olduğu için, her zamanki kurul toplantısı yapıldı. Akademik bünyelerde işte böylesi bir düzen vardır. Toplantıya erkenden gittim. Pencereye yakın bir yere oturdum ve yuvarlak masaya rahatlıkla yayıldım. Yanımda, geçen pazartesi topladığım kompozisyon ödevlerinden dördünün kopyası vardı. Toplantıdan önce bunları okuyup not vermem gerekiyordu. Dönem sonu sınavları yaklaşıyordu ve bu ödevlere not vermemiz, toplantıya katılan tümümüzün görüş birliğinde olduğumuzu saptamaya yarayacaktı. Sürekli bir uçurumun kenarındaydık. Birimizin «A» verdiği bir ödeve, öteki öğretmenin «B» verdiği görülmüş olaylardandı. Tutucu öğretmenlere göre, bunun cezasını da öğrenci çekiyordu. Oysa, asıl cezayı çeken bizler oluyorduk, çünkü kurul toplantılarında not verme olayı, öğrencilerin öğretmenlerden aldıkları son intikam oluyordu. Bizim bu toplantılarımız oyun haline getirilip tiyatroda oynanacak olsa, seyircilerin görebilecekleri, öğretmen rolündekilerin göremeyecekleri bir tül perde gerisine öğrencilerden bir koro kurar, öğretmenlerin tartışması boyunca bu koroya ritmik kahkahalar attırırdım.

Öğretmenler birer ikişer geldiler. En önce —her zaman olduğu gibi, en önce— çizgili sarı not defteri ve kemerine fişeklik gibi bağladığı ucu iyice sivriltilmiş kalemleriyle Sam McDougall girdi. McDougall'm gramer kurallarına bağlılığı insana üzüntü verecek ölçüdeydi. Sam, noktalamanın tarihçesi üzerinde geniş bir araştırma yapmıştı. Ülkenin tire ve iki noktalı virgül konusunda en ileri gelen yetkililerinden biriydi. Bir yıl önce, *American Studies* dergisinde yayınlanan bir yazımda iki virgül yanlışı bulmuş, o gün-

den beri de beni aydınlatmak amacıyle kurul toplantılarında hep yanımda oturur olmuştu.

Sam'dan sonra hanım öğretmenler geldiler. Herkesin dostu olan, sade, oval yüzlü ve pek çok yerde kasabanın en hoş kızı sayılabilccek Peggy Moberly ve bir buçuk yıl önce beş dakika için âşık olduğum Charleen Carlisle. Charleen uzun boylu, lâcivert gözlü, çekici bir kızdı. Dekan bizi ilk tanıştırdığında soyadının değil de, adının Carlisle olduğunu sanmıştım. Kızın güzelliği beni iyiden iyiye etkilemişti. Ama sonunda, adının Charleen ve haftada iki kez beraber top oynamaya gittiği Billings'li bir doktorla nişanlı olduğu ortaya çıkmıştı.

Onların ardından, cinsel yeteneği konusunda hep kuşkulu olduğum Frank Tozier ile *Moby Dick*'i okuturken sıraların üstüne fırlamayı alışkanlık haline getirmiş olan yakışıklı Walker Friedland geldiler. Walker, görülmemiş güzellikte bacakları olan bir öğrenciyle evlenip, hepimizi namuslu kişiler düzeyine çıkarmıştı. Çünkü hepimiz bir yıl boyunca kızın Walker'den sıkılmasını, sıranın bize gelmesini kollamıştık. Kız, Walker'le evlenmiş, okula yine aynı bacaklar üzerinde gidip gelmeye devam etmişti. Walker tatlı çocuktu. Okulun en sevilen öğretmeni olduğu söylenilirdi — bu söylenti benim için de yapılmaktaydı. Bir önceki yıl, her hafta kızlar yatakhanesinde yemeğe çağırılırdım. «Mr. Wallach, sizce Thomas Wolfe gerektiğinden fazla abartılmış biri midir?» «Mr. Wallach, Frannie gebe değil mi, ne dersiniz?» «Mr. Wallach, dediler ki, siz sınıfta demişsiniz ki —» «Mr. Wallach, kızlara biraz öğüt verir misiniz?»

Bu tadına doyum olmaz düzende iki bekâr rakip daha vardı: Elinden bastonu, başından beresi eksik olmayan Larry Morgan ve çılgın Bill Lake. Bill, bülûğ çağından beri Chicago Üniversitesiyle bağıntılıydı. Çocukluğunda bilgi yarışmalarının «harika çocuğu»ydu. Hatırlıyorum, burnundan konuşan, yüz altmış dört dolar otuz iki senti iki saniyede franka, marka, lirete çeviriveren bir çocuktu. Şimdilerde kırmızı yün atkısını boynuna dolayıp sigara dumanından göz gözü görmeyen odasına yollanırken koridorda sınav kâğıtlarını döke saça gidiyordu. En büyük zevki, cansız anlatımları yü-

zünden kız öğrencileri göz yaşına boğmaktı. Bill'in arkasından, arkadaşı Mona Meyerling geldi. Arabasıyle her önüne gelenin arabasına çarpmaya meraklı, deli-dolu; ama sevimli bir kızdı. Bir bakıma, kurulumuzun en sağlam üyesi gibi gelirdi bana. Bu, belki benim cinselliğimin ya da o yöndeki eksikliğimin bir belirtisiydi.

Mona'nın hemen ardından Cyril Houghton girdi. Cyril bir keresinde Barnaby Googe hakkındaki araştırmasına koyduğu dip notların çoğunu kafadan attığını söylemişti. Yine de şair Googe konusunda son söz sahibi olarak Cyril bilinirdi. Onun arkasından, yeni eleştirmenimiz Victor Honingfeld göründü. Sonra iki tane dediği dedik zevcenin ve üniversite politikasının —sanırım gönüllü— kurbanı olan eski eleştirmenimiz Ben Harnap geldi. Peşinden sarışın, ablak yüzlü, Minnesotalı bir karısı olan, sarışın, ablak yüzlü, Minnesotalı Swanson girdi.

Sonuncu gelenler ise, John Spigliano ile kurula benim katkım olan Paul Herz'di.

Toplantıda konuşulanları tek tek saymamın gereği yok. Öğretmenlerin bir kısmına ne sevgi, ne de hayranlık duyduğum belirli olduğuna göre, onların dediklerini yazmamın, salt kendilerini biraz daha gülünç duruma düşürmek için olduğu sanılabilir. Öğretmenlik, soylu geçmişi olan soylu bir meslektir. Belki de biz bugün bu geçmiş içinde aykırı ve ayrıcalıklı bir dönemi yaşamaktayız.

Üstelik bütün dikkatimi de toplantıya verdiğim yoktu. Paul Herz masada tam karşıma geçti oturdu. Onu görmek anılarımı canlandırdı. Annesini, babasını, karısını hatırladım... Ve o anda hayatımın en cüretli, en muazzam fikri doğdu. Bütün toplantı boyunca (ve karşımda Paul Herz ile) bu fikri kafamdan atmaya çalıştım, ama olmadı — hem de saçma olduğunu, olursuzluğunu bile bile. Belki de anlamsız bir şeye sarılmak istediğim için kafamdakini söküp atamadım. Ruhum diye adlandırdığım, en insancıl yanım diye bildiğim şey, bir türlü yakalayamadığım bir buhar yığını gibiydi. Onu yakalayıp, hayatıma bir biçim verdiremiyordum. Kendimi zorladım ve bütün toplantı boyunca bir tek şey düşündüm: Libby'yi al kaç. Libby'yi kaçır ve evlen onunla.

Saçma ya da değil... bunun nasıl tanımlanacağı da önemli değil. Bundan başka yapılacak şey yokmuş gibi geliyordu bana. Hiç değil, bir başkasının atması gereken adımın bu olduğuna inanıyordum.

Toplantıdan çıkınca, bütün gün içime çektiğim kullanılmış havayı ciğerlerimden atabilmek için kapının önünde bir süre durdum. Avluya bakan laboratuvarlar ve sınıflarda son ışıkların sönmesini seyrettim. Saat altıya geliyordu. Tenis kortlarının beyaz çizgileri, kararan gün sonunda güzel geometrik biçimler oluşturuyordu. Yapıların kemerli kapıları, okulun ciddiyetini tamamlıyor ve hepimizin az önceki tartışma sırasında olduğumuzdan daha ciddî, daha önemli kişiler olduğumuzu kanıtlıyor gibiydi. Toplantı sona ereceği sırada iki öğretmen arasında kısa, fakat çekişmeli bir tartışma olmuştu. Paul Herz, John Spigliano'nun «D» verdiği bir ödeve «A-eksi» vermişti. Okula gelişinden bu yana, Paul'ün ilk ağzını açışıydı bu. Spigliano da üzerine gidince, Paul kontrolünü kaybetti. Kapıdan çıkarken Ben Harnap kulağıma eğildi, «Arkadaşınız şu öfkeli gençlerden galiba,» dedi. Hiç birimiz Paul'e, iyi akşamlar, demedik.

John'la, Paul'ün tartışmaları hiç de seviyeli olmamış, tartışma boyunca geri kalan bizler susmuştuk. İki apayrı kişilik gözümüzün önünde çarpışmıştı. Bu, öylesine çabucak olup bitmişti ki, bir şey düşünmeme ya da yapmama fırsat kalmamıştı. Aslında, kavga koptuğu anda, aklım kendi yörüngesinde dönüp durmaktaydı. Libby'nin sesini duyuyordum. Bir hafta önce mağazaya girmeden önce söylediklerini tekrarlıyordu. Paul'ün de, kendisinin de eskisine oranla daha mutlu olduklarını söylüyordu. Kocası (kurul toplantıları olmadığı zamanlar) öğleden sonraları yazı yazacak zaman bulabiliyormuş, kendisi de beşi çeyrek geçe işten dönünce, kocasının sebzeleri haşlanmaya koyduğunu, eti kızarttığını görüp seviniyormuş. Libby, —gözleri dola dola— Paul'ün çok değiştiğini, Reading'den ve kendisinin hastaneye yatışından bu yana Paul'ün doktor gibi, hizmetçi gibi kendisine yardım ettiğini anlatmıştı. Paul sabahleyin kalkıp portakal suyu sıkıyor, Libby'ye içiriyormuş. Onu otobüse kadar geçiriyor, akşam kursa gittiği zamanlar yine otobüs-

ten karşılıyormuş. Libby, düzen, metod, plân demişti, yaşantılarına bunlar anlam katıyormuş. Şundan bundan söz etmişti de, arada aşk var mıydı, tutku var mıydı, ona hiç değinmemişti. Belirgin olan tek şey, mağazaya girip alışveriş yapmamızdan sonra, bir zamanlar aramızda var olan şeyin yine var olduğuydu. Paul'ün ailesini gidip görmem için Libby'nin diretişi, benim de bunu yapışım, gerçeği gizlemek için girişilen son çabadan başka neydi ki?

Libby'le evlenmeli mi? Kocası tam karşımda işini kaybetmesine yol açabilecek bir savaş verdiği sırada ben kendi kendime bu soruyu soruyordum. O anda Peggy Moberly elini kaldırıp söz istedi, Paul'ün de, John'un da haklı olduklarını ve öğrenciye biri biçim, biri içerik olmak üzere iki not verilmesini teklif etti. Victor Honingfeld yerinden fırladı: Öz ve biçimin, tıpkı iyi ile kötü gibi birbirinden ayrılmaz şeyler olduğunun nasıl anlaşılmadığını sorarak karşı çıktı.

Spigliano'yu destekleyen —ve benim gramer öğrenmemele ilgilenen— Sam McDougall döndü, bana baktı. Paul de bana bakıyordu, John da. Ağzımı açtım, uzun uzadıya ve gereksiz bir girişten sonra, başlangıçta ödeve «C» verdiğim halde, Paul'ün görüşünde doğru yanlar olduğunu söyleyerek sözü bağladım. Birkaç imlâ yanlışını (Sam «tam on üç tane» diye fısıldadı) ve tirelerin fazla kullanılmasını pek önemsemediğimi söyledim. Biçimi de John'un dediği kadar ilkel bulmadığımı ve verdiğim notu değiştirerek «B» ya da «B-artı» vereceğimi ekledim. Bir an sonra Charleen Carlisle da, «Ben de «B» vermiştim,» dedi. Swanson, büyük bir ciddiyetle «B-eksi» verebileceğini söyledi. John, tartışmayı kesmek için söze karıştı. Bu sırada yanımda oturan Sam McDougall'ın kanı çekilmiş, yüzü solmuştu. Hayatının en zor, en bunalımlı anlarından birini yaşıyordu. John, Paul'den yaratıcı bir yazar olarak söz edip işi tatlıya bağladıktan sonra toplantı dağıldı.

Okuldan çıkıp karla örtülü yola vuracağım sırada, az ileride başı açık, bir sıraya büzülmüş birini gördüm. Üzerimde bir uyuşukluk vardı —yine yanlış bir yere yöneldiğim duygusuydu bu— üstelik, bir an önce eve gidip hazırlanmak ve Martha Reganhart'a gitmek istiyordum. Ama, o anda sırada oturanın Paul Herz olduğunu gör-

düm. Beni, kapının önünde durup düşünürken görüp görmediğini merak ettim. Ben farkına varmadan beni görmesi, hayatımın bütün sırlarını ortaya koyacakmış gibi geldi. Sabah telefon edip, sonra kapatanın ben olduğumu bilemeyeceğine kendimi inandıramıyordum. Neden konuşmamış olduğumu da bir türlü açıklayamıyordum.

Yanma gittim. «Nasılsın?» dedim. «Akşam havası mı alıyorsun? Bütün o gürültü patırtıdan sonra iyi geliyor, değil mi?»

Paul elini cebinden çıkardı, saatine baktı. «Öyle,» dedi.

«Spigliano'nun bütün işi gücü, kendinden daha akıllı olanlara karşı çıkmaktır. Onu ciddiye alma. Bir keresinde telefonda birine, 'Gabe iyi çocuk ama, yeni fikirleri yok,' dediğini duydum.» Paul'ün seyrelen saçlarına kar taneleri düşüyordu. Onları silkelemek için içimde korkunç bir istek belirdi. «Sen çok doğru söyledin. Ama, onu altetmek imkânsızdır. Herkes yıkılmazsa kendisinin bu dünyada yükselebileceğine ihtimal vermez.»

Paul başını salladı. Sonra yine saate baktı.

Yerinden kıpırdamamıştı. Ben yine de, «Seni tutmayayım...» dedim.

«Sükûnetimi kaybetmemeliydim,» diye başını kaldırdı, bana baktı. Çok yavaş konuşuyordu. «O heriflerin yanında öyle patlamanı iyi olmadı.» Sokak fenerinin ışığı Paul'ün yüzündeki çizgileri ortaya çıkarıyordu. O anda, hiç de Maury Horvitz'le beraber resim çektiren çocuğa benzemiyordu. «Öyle değil mi?» diye sordu.

Yanına oturdum. «Çoğu on para etmez,» dedim. «Otursam bir sakıncası var mı? Yemekten önce biraz zamanım var.»

«Sen o ödevi beğendin, bir şeyler vardı, değil mi?»

«Beğendim,» dedim. «Haklıydın, yaşayan bir şeyler vardı.»

Okuldan bir kız çıktı. Paul eğildi, ona baktı, sonra bir şey demeden geri çekildi yine.

«Bana bak,» dedi birden, «Bu Spigliano nenin nesidir?»

«Anlamadım.»

«Spigliano diyorum. O da Harvard'dan mı?»

«O da Harvard'dan,» dedim.

Paul bir an durduktan sonra, «Burada hocaları kim işten atar?» diye sordu.

«Bir kurul vardır. Spigliano da o kurulda üyedir. Sonra, Sam ve dekan da var. Birkaç kişi daha olacak ama bilmiyorum. Tüketici bir meslek. Bazen kendi kendime, çekip gitsem bir iş bulsam diyorum. Kapı kapı dolaşıp diş macunu satsam, burada aldığımın beş katını da kazanırım.» Bunu söylerken para sıkıntısı çekmeyen biri olduğumu ima etmek istememiştim. Oysa, Paul ima ettiğimi sandı, ters ters baktı. «Ama aslına bakarsan, bu daha sağlıklı bir iş. Sınıfa girdin mi, canının istediğini yapabilirsin. Karışanın görüşenin yok. Fena iş sayılmaz.»

Birden ciddî bir tavırla, «Kuşkusuz, yaptıklarından dolayı sana şükran duyuyorum,» dedi. «Ama, çocukların kafalarını o biçim yavelerle doldurduğu için Spigliano'nun kıçına bir tekme indirmek isterdim.»

Aynı kişilerden nefret etmek, dostluk için pek güçsüz bir temeldir, yine de kendimi Paul Herz'den hoşlanmaya zorladım. İçtenliği olan, yetenekli biri gibi geliyordu. Hiç değil, kar yağar ve biz üniversite bahçesinde otururken, böyle olduğuna inanmak istiyordum. Daha da ötesi, Libby'nin Paul'e düşmesinin değil de, Paul'ün Libby'ye düşmesinin bir şanssızlık olduğuna bile inanabilirdim o anda. Belki de Libby, hiç kimsenin karşılayamayacağı istekleri, hiç kimsenin doyuramayacağı özlemleri olan bir kızdı. Belki bunlara istek demek bile doğru değildi. Bunlar kızın hücrelerindeki bir bozukluktan oluşan, psikokimyasal bir dengesizlikten fışkıran şeylerdi ve Libby'nin yazgısı hep özlem içinde olmaktı. Libby'nin kurtulmak istemediğine ya da kurtarılamayacağına inanmak istiyordum. Onun yaşamına ne denli girersem, hepimizin o denli batağa saplanacağımızı söyleyip duruyordum kendi kendime. Kimsenin Libby'le evlenmesine gerek yoktu, evliydi zaten!

«Benimle kulübe gelsene,» dedim. «Bir şeyler içeriz. Isınırsın.»

Saatine baktı ve karısını beklediğini söyledi.

«Çalışıyor mu?» diye sordum.

«Herhalde...» dedi.

«Öyleyse, üçümüz birden gideriz,» dedim.

«Çok yorgun gelir. Onu fazla yormamak gerek. Hava da...» Tavrı ve sesi değişmişti Paul'ün. Cümlesini yarıda kesti, paltosuna sarındı.

«Ne var?» diye sordum. «Hasta mı?»

«Hayır,» dedi. «Doktorlar geç saatlere kadar dolaşmasını istemedikleri için bıraktı. Hele bu havada.»

«Neyi bıraktı? Anlayamadım.»

Yan gözle bana baktı. «Okulu bıraktı,» dedi.

«Libby'yi hiç görmediğim için bilmiyordum.»

«Sana rastladığını söylemişti.»

«Uzun uzun konuşacak kadar görmedim demek istedim. Alışveriş yapıyordum o gün.»

Cevap vermedi. Birden gözümün önüne benim yüzümden kavga edişleri geldi. Aramızdaki az buçuk güvenin de ortadan kalktığını hissettim ve Libby'nin bana karşı ne denli dürüst davrandığını merak ettim. Artık oradan tek başıma uzaklaşmanın zamanı gelmişti. «Okuldan ayrıldığına üzüldüm,» dedim.

«Bahara ya da yaza yeniden devam edebilecek,» dedi. «Büyük kaybı olmayacak. Havalar düzelir düzelmez okula başlayacak.» Babasına hesap veren bir çocuk havasında konuşuyordu Paul Herz. «Ama böyle havalarda trene bin, trenden in, oradan okula kadar yürü. Doktorlar da —» diye başladı. Doktorlar kelimesindeki çoğul takısı ikimizi de tedirgin etti. «Doktorlar, önce kendini iyice toplaması gerektiğini söylüyorlar.»

«Evet. Akla yakın bir çözüm bu.»

Bir başka çözüm daha vardı oysa. Birden aklıma geldi. Daha doğrusu, yıllardır kafamın bir köşesinde saklayıp durduğum şey birden yüzeye çıktı. Libby, okula gidip gelmek için benim arabamı alabilirdi. Libby, arabamın kaloriferini yakar, okula sıcacık gider gelirdi. Okula gideceği günler arabayı Goodspeed yakınlarına park ederdim. Ona da yedek anahtar verdim mi —

«Hadi, yine görüşürüz,» dedim Paul'e.

«Oldu,» dedi.

İlişkimizin resmî niteliği kendini bir kez daha gösterdi. Paul Herz'le ne zaman karşılaşsak, birbirimizi görünce de, ayrılırken de

el sıkışırdık. Bu davranışta belirli bir güvensizlikle, belirli bir umut birbirine kaynaşmış gibi gelirdi bana. El sıkışırken dilimin ucuna bir yığın söz geldi, oysa ağzımdan çıkanların aklımdan geçenlerle ilgisi yoktu. «Bu sabah yanlışlıkla numaranı çevirmişim,» deyiverdim. «Ancak, telefonu kapattıktan sonra farkettim. Umarın bütün gün kimdi acaba diye kafanı yormamışsındır.»

Paul'den on kilo daha toplu olduğum halde, aynı boydaydık ve elimi tutarak ayağa kalktığında, acılı gözleri benimkilerin hizasındaydı. Bir an ne söyleyeceğini kestiremedim. Yine de özel bunalımımıza değinmek üzere olduğumuzu sezinliyordum. Birden sinirlerim bozuldu, melankolik bir havaya girdim. Tutkulara değer verdiğimi her zaman söylemişimdir. Ama, tutkuların yaratacağı kavgalardan hoşlanmam. Dürüst bir yaşantı sürmeyi severim, ama dürüstlüğün, namusun uygarlıktan, terbiyeden sıyrılmasına dayanamam. Kendimi hemen aşağılanmaya hazırladım. Oysa, Paul'ün acılı ve kararlı gözlerindeki ifadenin aksine söylediği sadece, «Gel bir şeyler içelim,» demek oldu.

«İçelim ya,» dedim.

«Gideriz. Libby'yi de alırız.»

«Eğer yorgunsa, Paul —»

«Libby de kulübü görmek ister,» dedi. «Libby'ye gerekli olan...» Bu cümle de tamamlanmadı. Paul, yoğun ve sevecen bir tavırla —gözlerinde belirleniyordu bu— «Libby'ye de iyi gelir,» dedi.

O anda sarmaş dolaş olsaydık, ikimiz de şaşırmazdık sanırım. İnsanın karşısındakiyle paylaştığını sezdiği duygusal anlardan birini yaşıyorduk.

Goodspeed'e doğru karların üzerinden yürümeye başladık. Konuşmuyorduk. Martha Reganhart'a geç kaldığımı bile bile, Paul'ün yanında olmamın çok büyük önem taşıdığını biliyordum. Bir şeylerin rayına oturduğunu, bir şeylerin kararlaşıp sonuca yöneldiğini seziyordum.

Paul, yapının kapısına on beş adım kala durdu. İkinci kattaki bir pencereden süzülen ışık, çevremizdeki karları aydınlatıyordu. Arkadaşım ellerini boru gibi yapıp ağzına götürdü, pencereye doğru ıslık çaldı. Sonra, «Lib-by... Lib-by,» diye seslendi.

Karısının adını seslemiyor, sanki şarkı dokuyordu. Ona âşıkmış gibi. «Libbyyy!» Bir an durdu. Ses gelmeyince, «Hey, uyan artık güzel güneş ve kıskanç ayı yoket,» diye seslendi. Yine ses yoktu. O zaman bana döndü. «Gel, içeri girelim,» dedi.

Bir tek şey düşünerek onu izledim. *Libby bu adamın karısı.* Paul'ün peşinden merdivenleri çıktım. İkinci kata geldik. Koridoru geçtik. Libby'nin çalıştığı odanın açık duran kapısına geldik. Libby, oradaydı. Daktilo makinesiyle becelleşiyordu. Paul de, ben de olduğumuz yerde durduk. İkimiz de susuyorduk.

Libby, makinenin üzerine eğilmişti. Radyatörlerden çıkan aşırı sıcağa rağmen sırtında kalın paltosu, kulaklarında kırmızı kulaklıkları vardı. Yüzü kızarmış, saçları yapış yapış olmuştu. Eşarbının ucunu ağzına almış çiğniyordu. Masanın üzerine, yerlere kâğıtlar yayılmıştı. Libby'nin ağzından boğuk bir ses çıktı. Bu ses bana, konuşmasını bilmeyen tarih öncesi insanlarını hatırlattı. İstek, beceriksizlik ve yeteneksizlik... Libby bir hücreye ya da kafese kapatılmış bir şey gibiydi — ilk izlenimim bu oldu. Kendi isteği ve iradesi onu masadan söküp kaldıramazmış gibiydi. Makinenin satır atlama tuşuna güm diye yumruğunu indirdiğini gördüm. Makinedeki kâğıt, yazandan mı, makineden mi geldiği belli olmayan tiz bir sesle çekilip atıldı. Libby, kâğıdı yere fırlattı. Sonra başını kaldırdı, ikimizi gördü. İçini çekti. Eşarbını arkaya itti. Parmaklarını saçma dokundurdu ve bir yığın bulutun ardından, kocasının pencereye seslendiği gibi güzel güneş olmaya çaba gösterdi.

«Şimdi —» diye burnundan soluyarak konuştu, «Şimdi bitiriyorum.» Yeni bir kâğıt aldı. «Bir dakika sürmez,» sonra, «Merhaba —» dedi.

Paul odaya girdi. «Libby —»

Libby eğilmiş, yerdeki kâğıtların arasından bir şey arıyordu. Sonra vazgeçti. Kalktı. Makinedeki kâğıdı düzeltti. Elini kaldırdı. Ağzı yüzünde giderek genişledi. Gözleri kayarak bize döndü. «Bu makineyle başım belâda —» Kendini topladı. «Takılıyor boyuna.» Başını önüne eğdi. İçini çekti. «Bir dakikalık işim kaldı.»

Ben kapıda kaldım. Paul, karısına doğru yürüdü. «İyi misin? Hasta değilsin ya? Çok kızarmışsın.»

Libby, bumburuşuk eşarbını kucağından aldı, burnunu sildi. «İyiyim,» dedi. «Mumlu kâğıda yazmaya alışık değilim de ondan —»

«Libby, Quadrangle Kulüpte bir iki kadeh içeceğiz. Bırak, yarın yazarsın.»

«Bitirmem gerek.»

«Yarın bitirirsin. Hem burada paltoyla oturman doğru değil. Kulaklıklarını da çıkar, Libby. Burayı düzeltir, birlikte çıkarız.»

Libby olmaz gibilerden başını sallıyordu. «Dekana gerekli bu yazı. Paul, ne olur otur.»

«Neden paltonu çıkarmıyorsun? Üşüyor musun? Burası çok sıcak. Libby, hadi gidelim.»

«İyiyim — bir dakikacık —»

«Dekan pekâlâ bekleyebilir. Kendini harap ediyorsun. Hiç de önemli değil bu.»

Örnek daktilolar için örnek oturuş biçimini aldı Libby.

«Ne olur Libby, saat altıyı geçti. Zayıfsın. Sabahın sekiz buçuğundan beri buradasın.»

«İyiyim. Çok iyiyim!» Başını kaldırdı, bana baktı. İyi olduğundan ben de kuşkuluymuşum gibi, «İyiyim!» diye bağırdı.

Pek zayıf bir tonla da olsa, «Evet,» dedim.

«Şimdi biter.» Kâğıdı yeniden düzeltti. Müsveddeye baktı. İlk tuşa vurdu. «Ayyyyy!» dedi.

«Ne oldu şekerim? Ne var?» diye sordu Paul.

«Boyuna «bölü» işaretine vuruyorum. «P»ye basmak istiyorum, hep «bölü»ye basıyorum. Ay, Paul —» Kâğıdı çekti çıkardı. «Yazı yazmasını bile beceremiyorum!»

Paul, karısının yanına diz çöktü. Bir orkestra şefi gibi ellerini kaldırıp indirerek, onu yatıştırmaya çalıştı. «Dur canım, dur yavrum. Neden yazamayacakmışsın? Sen de herkes kadar yazıyorsun pekâlâ. Hadi; bırakma kendini. Hadi.»

«Çalışıyorum.»

«Biliyorum canım. Hadi —»

«Paul, otuz beş tane kâğıt yırttım. Neden beceremiyorum? Neyim eksik benim? Ben hiç bir şey yapamaz mıyım?»

«Dekan kalmanı mı söyledi? Hasta olduğunu bilmiyor mu?»

«Ben kalmak istedim.» Sesi donuktu. «Kalıp, bitirmek istedim. Oysa bir tek paragrafı bile bitiremiyorum. Bir tek cümleyi yanlışsız yazamıyorum.»

Paul, «Yazarsın,» dedi. «Pekâlâ yazıyorsun işte.» Yavaşça yerdeki kâğıtları topladı, sepete attı. «Makine takılıyor. Senin suçun değil ki bu.»

«Biraz takılıyor.»

«Peki, artık sâkinleş.» Paul ayağa kalktı, karısını da kaldırmak için ellerini uzattı. Ama Libby, kollarını makinenin üstüne koydu. Başını kollarına dayadı ve hıçkırarak ağlamaya başladı.

O zamana kadar orada kalmam gerektiği duygusundaydım. Birden ortadan kayboluverirsem Herz mahçup olur diye düşünüyordum. Beraber bir yere gitmek konusunda onun da benim kadar kararlı olduğuna, bunu gerçekleştirirsek bir şeyleri düzelteceğimiz duygusunda olduğuna inanıyordum. Kapıdan koridora çıktım. Martha'ya verdiğim randevuya ne denli geç kaldığımı düşünmüyordum bile. Duvara dayandım, gözlerimi kapadım. Anlayamıyorum diyordum kendi kendime.

Paul içeriden, «Hiç bir yerde çalışmak zorunda değilsin,» diyordu. «Evde otur dinlen.»

«Dinlenmek istemiyorum. Daha yirmi beş yaşındayım. Sabahtan akşamadek yatıp dinlenmek istemiyorum.»

«Belki gündüz kurslara gidersin —»

«Bir belâdan çıkıp bir başkasına dalıyoruz, değil mi?» Az önceki sinirli hali yatışmış, bu soruyu sıradan bir şey gibi sormuştu. «Paul, bir ilâç alsam iyi olacak. Su verir misin?» dedi.

Yerimden kıpırdamadan, «Sen dur, Paul. Ben getiririm,» diye seslendim. Çünkü, Libby'nin konuşması, sanki Paul odadan çıkar çıkmaz kendini pencereden atacakmış izlenimini vermişti bana. Koridordaki su kabından bardağı doldurdum, dekanın bürosuna döndüm.

Libby, tahmin ettiğim gibi pencerenin önündeydi, ama saçlarını taramak için camı ayna gibi kullanıyordu. Paul kulaklıkları parmağında çevirip oynuyordu. Bardağı masaya bırakmamı işaret etti.

«Libby suyu kulüpte içecekmiş,» dedi.

«İyi,» dedim.

Libby pencereden döndü. Yüzünün kırmızılığı gitmiş, kireç gibi olmuştu. İçini çekti, isteksizce göz kırptı. Hâlâ direnme gücü kaldığına ve olayın atlatıldığına sevindim.

«Çok özür dilerim,» dedi. «Saçmalık ettim. Beni de götürmeyi hâlâ istiyorsanız, kulübe gelirim. Hiç gitmedim oraya.»

«Aldırma,» dedim. «P'ye basmak isteyip de boyuna «bölü»ye basan herkes senin kadar...» sözü yarıda kesip gülümsedim.

Makineyi göstererek, «Aslında saçma bir şey,» dedi. «Ama, hani o eski filimlerdeki gibi gördüm kendimi, sanki beni raylara bağlamışlar da tren üzerime geliyormuş gibi.»

«Anlıyorum,» dedim.

Paul çantasını yerden alarak, «Makine takılıyor,» diye açıkladı. «Kim olsa sinirleri bozulurdu.»

«Tabiî ya,» diye atıldım. «Söyle de makineyi tamir ettirsinler.»

Libby, «Söylerim,» dedi. Burnunu yine eşarbına sildi. Gözlerini odada dolaştırdı.

Paul, «Kafana ne bağlayacaksın?» diye sordu.

Libby kulaklıkları gösterdi.

Paul, «Kafana dedim, kulaklarına değil,» dedi. «Mendilin yok muydu ki, eşarbına sildin burnunu?»

«Üşümem.»

«Kar yağıyor, Libby. Dışarısı buz gibi.»

Libby onun sözüne aldırış etmeden, «Bir dakika durun,» diyerek döndü, makinenin plâstik örtüsünü üzerine geçirdi.

Paul yalvarırcasına, «Libby, başına bağlayacak hiç bir şey yok mu?» diye sordu.

Libby makinenin başından ayrılmadan ağlamaya başladı. «Başıma bir kar tanesi düşse ölürüm sanıyorsun,» diye hıçkırdı.

Paul ona yaklaştı. Cebinden kendi mendilini çıkarıp uzattı. «Al bunu,» dedi. «Oraya gidene kadar bunu ört başına. Libby, büroda çalışmayı sevmiyorsan, benim hatırım için bırak işi. Çalışman gerekli değil —»

Libby hıçkırarak, «Seviyorum büro işini,» dedi. «Bayılıyorum çalışmaya. Dekan da çok tatlı adam.» Paul'ün mendilini burnuna götürdü.

Paul, «Lütfen, eşarbına sil burnunu,» diye atıldı. «Libby, doktorlara yeterince para vermedik mi? Bırak benim mendilim de başını örtmeye yarasın.»

«Uğraşma benimle!»

«Libby, belki bu kış çalışmasan, evde otursan, atlatırsın —»

Libby, «Evde kalmak istemiyorum,» diyerek eşarbını çıkardı, burnunu sildi.

Paul, «Sınav kâğıtlarını düzeltme işini alsan —» dedi. «O işi evde de yapabilirsin.»

Libby eğildi, şosonlarını ilikledi. «Evde kalmak istemiyorum. Üstelik, kâğıt düzeltemeyecek kadar aptalım. Okulu bile bitiremedim daha.»

«Öyleyse canının istediğini yap. Oku. Yemek pişir. Evi çek çevir.»

«Evde oturmak istemiyorum. Ne var evde? Evde bir yığın döküntü eşyadan başka ne var?»

Paul cevap vermedi. Bir an sonra Libby aşağıdan almaya başladı. Başını kaldırdı, gözlerinden yaş süzülerek, «Evde oturmak istemiyorum,» dedi. «Gerçekten istemiyorum sevgilim. Evde hiç bir şey yok ki —»

Paul donuk bir sesle, «Öyleyse istediğini yap,» dedi. «Seni ne mutlu edecekse onu yap, Libby.»

«Beni ne mutlu edecekse.»

Libby, kocasının sözlerini öylesine büyük bir umutsuzlukla tekrarladı ki, Paul de, ben de ona doğru yürüdük. Paul, «Ne var, Libby? Ne var?» diye sordu.

Libby, «Ne bileyim ben,» diye sızlandı. «Bir çocuğum olsa, ya da ne bileyim işte — Televizyon istiyorum. Veya bir köpeğimiz olsa. Hiç bir şey yapamıyorum ben.»

«Yaparsın. İstesen yaparsın.» Paul'ün arkası bana dönüktü. Karısını kucaklamıştı. «Yaparsın Libby.» Libby'nin çenesi Paul'ün omuzuna dayalıydı. Gözleri kapalıydı ve boyuna hayır gibilerden

başını sallıyordu. Sonra kara gözlerini açtı ve bir an gülümseyecek sandım. Bana bakarak, «Ah, Gabe...» dedi.

Elimi kaldırdım, «Evet,» dedim. «İyisin Libby, bir şeyin yok.»

«Evet, evet, biliyorum —» Bir an ağlamakla gülmek arasında bocaladı. «Çocuk ya da başka bir şey istiyorum gibi geliyor. Evde tek başıma oturmak istemiyorum. Belki çocuğum olsa —» Yeniden ağlamaya başladı.

Paul, karısının kulağına, «Libby, Libby,» diye fısıldıyordu.

Libby, kocasının kollarında iki yana sallanarak, «Ya çocuk, ya köpek, ya televizyon —» dedi. «Ah Paul, ne biçim bir belâdır bu, ne karmaşık bir iştir —»

Paul, karısının adını tekrarlayıp duruyordu. Sanki bunu söylemek Libby'nin acısını alacakmış gibi bir tavrı vardı. Libby sızlanıyor, Paul onu avutmaya çalışıyor, ben seyrediyordum. Sonra birden titremeye başladım. Ellerim titriyordu. Ne ellerime, ne kendime hâkim olamıyordum.

«Öyleyse karına bir çocuk ver! *Bir çocuk yapın!*»

İkisi birden başlarını kaldırıp bana bakınca, konuştuğumu, söylenen sözlerin benim ağzımdan çıktığını farkettim. O ürkütücü ses, o korkunç istek benden gelmişti. Ellerim titremiyordu artık.

Paul Herz döndü, pencerenin önüne gitti.

Yeniden konuştuğumda, sesim ancak fısıltı halinde çıkıyordu. «Belki çocuk olsa...» dedim, durdum. Birkaç adım ilerimdeki bu iki kişiyi çok uzaktalarmış gibi gördüm birden. Libby'nin esmer yüzünü, Paul'ün siyah saçlarını ve gövdelerini minyatür gibi ufak görüyordum. Sözün gerisini getirmedim.

Ama, Libby getirdi. «Sen neden söz ediyorsun?» diye sordu. «Ne diyorsun sen? Arada bir değişiklik olsun diye susmasını bilmez misin? Söylediğin de ne ki?» diye öfkeyle bağırdı. «Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu?»

Özür dilemek için öne yürüdüm. «Kendimi kaybettim,» dedim. «Özür dilerim.»

«Sussan olmaz mı? Çeneni tutsan olmaz mı?»

Paul, «Libby —» diye atıldı. Oysa, yüzü bana dönüktü. Onun için hangimize hitap etmek istediğini anlayamadım.

Libby onun sözünü kesti. Gözlerimin içine bakarak, «Neden her şeye burnunu sokuyorsun? Kendi işine baksana sen!» diye bağırdı.

Cevap vermedim.

Kırık, yıkkın bir sesle, «Paul'ü rahat bıraksan olmaz mı?» dedi. «Çocuk yapabilir pekâlâ! İstediği kadar çocuk yapabilir!»

«Söylediklerime pişman olduğumu belirtmiştim,» dedim.

«Benim böbreklerim!» diye bağırdı Libby. «Bütün bozukluk benim böbreklerimde, anlamıyor musun a ahmak?»

Başımı çevirdim. Bir an ne yapacağımı bilemeden durdum, sonra, kocasına döndüm. «Bilmiyordum,» dedim. «Hiç aklıma gelmemişti.»

Libby, dizlerini yumruklayarak dövünüyordu. «Öyleyse neden çekip gitmiyorsun! Neden sesini kesmiyorsun? Sen kendi işine baksana!»

«Evet, öyle yapacağım,» dedim. Döndüm, çıktım.

Libby hıçkırarak peşimden koştu. Merdivenlerden inerken sesini duyuyordum: «Ne anlatmamızı bekliyordun, sersem! Daha ne söyleyecektik ki? Sersem, baş belâsı! Başımın belâsı!»

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇ KADIN

1

GÜN doğarken hep kar yağıyordu ve gecenin geç saatlerinde hep kar yağıyordu. Zavallı vücudum hep yorgun, hep bitkindi o kış ve —vücudun değiştirip değiştiremeyeceği, söz verip yerine getiremeyeceği, ortadan kaldıramayacağı şeylerin ötesinde— dışarıda hep kar yağıyordu.

Arabanın motoru tekliyor, radyatörü hırıldıyor, ben burnuma devamlı damla damlatıyordum (kafatasımdaki boşluklar koyu Londra sisine gömülmüş gibi geliyordu), ama burun damlası burnumu açmaktan çok, acıyan boğazımı yakarak aşağı iniyordu. Gövde denilen şey ne nankördür, ona zevk verirsin, karşılığında hastalanırsın. Martha'nın işini bitirmesini bekleyerek lokantanın karşısında arabayı park etmiş dururken, nezleye yakalandığımı farkediyordum.

Saatim biri bir geçiyordu. Sonra biri iki. Yükselmeye başlayan ateşin getirdiği bir hayalle, akreple yelkovan sabaha yürüdükçe, ısının giderek düşeceğini ve gün doğarken Chicago'nun koca bir buz parçası haline gelip ikiye bölüneceğini, bir yarısının göle devrileceğini, öteki yarısının batıya doğru, dağları, ovaları aşarak Pasifik Okyanusu'na varacağını ve eriyip yok olacağını kuruyordum. Bahar gelsin diye, hava ısınsın diye canımı verirdim. Hava durumu ile dileklerim arasında korkunç bir bağdaşmazlık vardı.

Biri üç geçiyor. Martha görünürlerde yok. Lokantanın müdürü Mr. Spicer paltosunu, şapkasını giymiş, elinde para torbalarıyle çıktı. Her gece parayı yatırıncaya kadar kendisine eşlik eden polis, arabanın kapısını açtı, Spicer arabaya bindi. Tepeden tırnağa ürperdim. Aksırdım. Ardından bir daha. Başım düştü, dalmışım. Düşümde, Mrs. Silberman kocaman kalın bir kazak örüyordu bana. Tulumlu, tenis pabuçlu bir işçi siyah penceresi olan bir hücre örüyordu. Babamdı bu, hücrede de ben oturacaktım.

«Hey, aç kapıları.»

Martha kaldırımda duruyordu, yanında biri daha vardı — paltosuna sarınmış, şapkasını indirmiş bir kız. Yüzünü göremiyordum. Martha, «Aç da binelim,» diye seslendi. Onlarla birlikte arabaya giren hava, paltomun içinden kemiklerime kadar işledi.

Martha bana doğru eğildi, yanağımdan öptü. «Theresa'yı da alabilir misin?» dedi. Sonra kıza döndü, «Gel, Theresa. Bu, Gabe. Onu istasyona kadar götürebilir miyiz? Pek iyi değil de. Theresa kapıyı kapat.»

«Sağolun.»

Kızı görmek için başımı çevirerek, «Kitaplara aldırmayın, şöylece bir yana itiverin,» dedim.

«İstemez...» diye burnunu çekti. Yolun yarısına gelmeden de hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Martha hemen bacağıma dokundu. Oysa, uyarmasına hiç de gerek yoktu, zaten ne oluyor diye soracak halde değildim.

İstasyona geldiğimizde, Martha dizlerinin üzerine doğrularak arkaya döndü. «Her şey yoluna girecek. Sen şimdi biraz uyumaya bak,» dedi.

Kız, «Biliyordum,» diye ağlıyordu. «Biliyordum böyle olacağım.»

Theresa merdivenlerden çıkıp perona girinceye kadar bekledik. Sonra yola koyulduk.

Martha, «Zavallı toy yavrucak,» dedi.

«Martha, seni evine götüreceğim. Ben de kendi evime gideceğim —» Oysa, Martha'nın beni dinlediği yoktu. Ben de aynı sözü tekrarlayacak gücü göremiyordum kendimde.

«Kızcağız gebe kalmış.»

«Yazık. Ama, ona üzülecek halim yok. Kendim yıkılmak üzereyim. Seni evine bırakıp, evime gideceğim.»

«Ya öyle mi?»

«Ölüyorum, sevgilim. İnan ölüyorum.» Cevap vermedi. «Yarın sen bana gelirsin,» dedim.

«Yarın Markie'yi Noel ağacı almaya götüreceğime söz verdim.»

«Annie onunla oturur, sen de gelirsin...»

«Söz verdim diyorum.»

«Pekâlâ. Bu gece parmağımı kıpırdatacak halim yok.»

Evin önüne geldiğimizde motoru bile durdurmadım.

«Ben de bütün gün kendi kendime, bu gece Gabriel Wallach'la felekten bir akşam çalacağız dedim durdum.»

«Bunu duymak koltuklarımı kabartıyor. Ama, boğazım yırtılmış gibi yanıyor.»

«Yırtılmışsa dikeriz.»

«Martha, her gece sen yan gelip yatıyor, mışıl mışıl uyuyorsun. Oysa ben, bu havada eve dönmek ve birkaç saatçik uykumu almak zorundayım.»

Martha ıslık çalıyordu. Sanki sekiz saat ayakta çalışmış olan o değildi.

«Yarın sabah iki dersim var. Ayakta duracak halim yok,» dedim.

«Yavrum, ben de sana yük taşı demiyorum ya.»

Uzandım, öptüm. Martha, «Hiç olmazsa bir saatçik olsun gel,» dedi.

«Her tarafım sızlıyor —»

Elimi aldı, yanağına götürdü. «Sen her şeyi bana bırak,» dedi.

«Martha, canım —»

«Hadi gel benimle yavrum.»

«Tam fahişe ağzıyle konuşuyorsun.»

«İşte, gördün mü? Hayal gücün harekete geçti bile. Hadi gel.»

Arkasından merdivenleri çıktım. Anahtarı kilide sokmadan önce durdu, elini orama koydu.

«Öyle güzel, öyle tatlı ki bu,» dedi.

«Martha, bil ki, şu anda yuva çocuğununkinden farksız durumda. Kanı canı çekilmiş, boynunu bükmüş —»

Kanı canı çekilmiş de olsa, boynu bükük de olsa yine tatlı.»

Yatak odasına gittim. O, koridoru boylu boyunca yürüyüp çocukların odasına geçti, lâmbayı söndürdü. Sissy'nin odasına açılan kapıyı örttüğünü duydum. Karanlıkta yatağın üzerinde oturuyordum. Elimin altında yorganı, çarşafları duymak içime korkular salıyordu. Bekledim. Sonra ayaklarım yerden kesiliyormuş gibi oldu. Kendimden geçtim galiba.

Gözlerimi açtığımda, karanlıkta dolaşanın kim olduğunu görebilmem için uzun süre çaba harcamam gerekti. Altımda ve üstümde az önce öylesine özlediğim temiz beyaz çarşaflar vardı. Biri, elbiselerimi çıkarmak zahmetine bile katlanmıştı. Başımı biraz kaldırdım. Martha pencerenin önündeydi. Bir ayağını tabureye dayamış çoraplarını çıkarıyordu. Göğüslerinin sarkışı, aklıma çiçekleri, deniz kızlarını, inekleri, yani dişi şeyleri getirdi. Ama, o anda ne salkım çiçeğine, ne Martha'ya, ne Kırım ineğine sahip olma duygusunda değildim. Uyumak istiyordum.

Martha'nın elleri çıplak kalçalarındaydı. Sonra karnına, oradan baldırlarına uzandı. Bana bakıyordu. Sanki onun vereceği bir kararı bekliyor gibiydim. Odadaki eşya bile değişmiş görünüyordu. Çünkü, bizim aramızda bir şey değişiyordu. Şükran Günü'nden bu yana, isteyen, soyan, okşayan hep ben olmuştum. İşin ciddî ve zorlu yanına sıra gelince de ikimiz var gücümüzü ortaya koymuştuk. Geleneklerden sıyrılmış, adım adım ilerleyerek son noktaya varmıştık. Uç noktaya gelince de ikimiz birden koparılmazcasına birbirimize sarılıyor, sonra gevşeyip uykuya dalıyorduk. Birbirimize zevk vermek için, kendi zevkimiz pahasına hiç bir şey yapmamıştık. tâvizsizdik ve bu yüzden de şanslıydık.

Oysa şimdi Martha pencerenin önünde durmuş, bir türlü bitmek bilmez gibi gelen zaman süresi içinde gözlerini bana dikmiş bakıyordu. Anlayamadığım bir şeyler mırıldanıyordu. Bense bitkindim. Doğrulup eve gitmem gerektiğini söylediğim halde, sanırım başımı yastıktan hiç kaldıramadım. Kendimi kaybetmişim. Bir boşluktaydım sanki. Gözlerimi yeniden açtığımda da canım çekilmiş gibiydi. Parmağımı bile kıpırdatamıyordum. Orada öylece yatıyordum. Martha'nın saçları bacaklarımın arasındaydı. Başımı kaldırdım —

bir an tüy gibi hafif, bir an sonra kaldırılmaz bir yüktü kafam — Martha'nın ellerini gördüm, sonra yüzünü. Bana uzun uzadıya sahip oluyordu.

«Oh Gabe —» dedi. «Yavrum benim...»

Onu kendi haline bıraktım. Ağzı ve elleri vardı sadece. Kendimden geçmiştim. Duyarlılığın verdiği bir kendinden geçiş değildi bu. Gözüm dünyayı görmez olmuş, her yanım uyuşmuştu. Bir uçurumun üzerinden aşırılmış bir bilinç halatından başka bir şey değildim o anda. Martha'nın saçları üzerime yayıldı. Göğsüme, yüzüme doğru geldi. Onu görebiliyordum. Dişleri kenetlenmiş, gözleri istekli. Dıştan bakılınca bütün uyuşukluğuma rağmen, içten-içe beni yatağa mıhlayan kıpırtılar duyuyordum. Elimi uzattım, bitkinliğimi yakalamak istiyordum.

Martha'nın, «Kıpırdama —» dediğini duydum. «Dokunma, kıpırdamadan yat sen —»

Sonra, ne bitkinliğimi anladı, ne sıcaklık, ne şefkat gösterdi. Yani, o güne kadar gösterdiklerinin hiç birini göstermedi. Yine de, yorgunluk ve ateşin oluşturduğu koza içinde dünyadan kopmuş olarak, bilinmedik, apayrı bir haz duydum. Benimle ilgilenildiği, uğraşıldığı ve kullanıldığım duygusundaydım. O, benim üstümde, ben, onun altındaydım. Kendimden geçiyor, ya da ayaklarım yerden kesiliyormuş gibi oluyordu. Martha hep üzerimdeydi. Vuruyor, vuruyor, sonra doğrulup kalkıyor ve tek söz etmeksizin sevincini yaşıyordu.

Her şey yolunda.

O akşamdan aklımda kalan sadece bu iki kelime. Bazen yer değiştirerek, bazen kopuk kopuk kafamda beliriveren bu iki kelime ve hayatımda bir uyumun gerçekleştiği duygusu ve Martha'nın hayatında da. Gece sabaha döndüğü sıralarda, Martha'nın zevkten öte bir duyguyu yaşadığının sezgisindeydim. Ben ise iradeden tamamen sıyrılmıştım. Belki bir süre o ben oldu, ben o oldum. Sabaha karşı, bütün ayrımlar bir başka dünyaya özgü gibiydi. Bir ağaç, ya da taş parçası kadar seksten kopuktuk. Bir dere, ya da kaynak gibi fışkırıyorduk. Yine de birbirimize öyle sarılmıştık ki,

onun içine bütün erkekliğimi saldığım anda, Martha'nın iç organlarından biri gibiydim. Erkek kadın, ana çocuk — bütün ayrımlar silinip gitmişti.

Zil çaldı. Gözlerimi açtığımda, Martha yatağın yanında durmuş, sırtına sabahlığını takıyordu. Dışarıda gün yeni yeni ağarmaya başlamıştı. Gitmem gerektiğini, yine vaktin geldiğini biliyordum. Oysa, odadan çıkan Martha oldu. Ben yeniden kendimden geçtim.

Martha dürtüyordu beni. «Gabe, Gabe —»

Başımı kaldıramıyordum ki. Martha yatağa girdi, yanıma sokuldu. Yavaşça, «Gabe,» dedi.

Sonra odanın kapısı vuruldu. Martha yatakta fırladı oturdu. Kapı açıldı. Zaten bitkindim ya, elim ayağım büsbütün kesildi.

Kapıda beliren surat, çocuklardan birinin değildi. Yaşlı bir zenci kadının yıpranmış yüzüydü bu. Kadın elinde bir fincanla odaya girdi. «Kahveni getirdim şekerim —» diye başladı.

Sonra beni gördü. «Ooo,» dedi. Çarşafı çenemin altına kadar çekmiştim. Bir parmak aşağı kaydırdım. Kadına gülümsemeye çalıştım. Kadın üç adımda karyolaya yaklaştı. Fincanı komodinin üstüne bıraktı. Odadan çıktığı zaman, doğrulup yataktan kalkmak istedim. Ama, her yanım dayak yemişim gibi sızlıyordu.

«Çok hastayım,» dedim.

Martha yanımda oturuyordu. Yüzünü göremiyordum, çünkü ellerini yüzüne kapamıştı. Kuru bir sesle, «Öyle mi?» dedi.

Dirseğime yaslandım. «Gideceğim şimdi,» dedim. Dedim ya, vücudum hiç de dediklerimi yapacağa benzemezdi. Yeniden sırtüstü düştüm. «Gidemeyeceğim galiba, Martha. Kımıldayamıyorum. Bitmişim ben.»

Cama vuran karın sesine kulak verdim. Sonra oda kapısı yeniden vuruldu. Martha, «Cynthia —» diye ürkek fısıldadı. Ben, geleneksel bir iti ile hemen yorganın altına kaymaya hazırlandım.

Oysa, gelen Cynthia değildi. Yine Annie gelmişti. Odaya girdi, Martha'nın fincanının yanına ikinci bir fincan daha bıraktı. «Ona getirdim,» dedi.

Martha cevap vermemeyi yeğledi. Ben uyuyor gibi yaptım, Annie kapıyı kapatıp gitti.

Başımı yorganın altından çıkardığım sırada, Martha, «Bana öyle geliyor ki —» diye başladı, ama gülmekten sözünün gerisini getiremedi.

Ben de aynı durumdaydım. Gülmekten gözlerimden yaş geliyordu. «Ben gitsem iyi olacak —» dedim, ama yerimden de kıpırdayamıyordum.

Martha, «Hayır, olmaz,» dedi. Başımı ellerinin arasına aldı. Gözgöze geldik. «Ateş gibi yanıyorsun —»

«Ben gitsem —»

«Lütfen sus. Artık, lütfen, güldürme beni —»

«Kadıncağıza teşekkür bile etmedim,» dedim. Martha başını göğsüme koydu. Gülmesi geçinceyedek öyle kaldı.

«Gidemezsin,» diye fısıldadı. «Cayır cayır yanıyorsun.»

«Martha —»

«Hadi —» diye yeniden kıkırdamaya başladı. «Uyu şimdi.»

«Saat kaç?»

«Yediye çeyrek var. İster misin Annie kahvenin içine bir şey atmış olsun. Hay allah! Gülmeden edemiyorum. Hadi uyu sen.»

Annie'yle ilgili bazı sorular sormak istiyordum — Gece yarısı burada ne işi vardı? — Ama sormama fırsat kalmadı. Uyumuşum.

Uyandığımda, Martha yanımda yoktu. Yastığı da gitmişti. Saat dokuza yirmi beş vardı — derse girmeme bir saat bile kalmamıştı. Kalkmaya çabaladım. Tam o sırada kapı yavaşça aralandı. Hemen gözlerimi yumdum.

Markie, «Uyuyor,» dedi.

«Şşşşşt.»

Mark, «Hep kalacak mı?» diye sordu.

«İyileşinceye kadar.»

Sonra, Cynthia'nın o hep kuşkulu, hep tetikte sesini duydum. «Nesi var?»

«Hasta. Oturmaya gelmişti. Birden hastalandı. Ben de bırakmadım.»

Kız, «Hastalığı neymiş?» diye sordu.

Markie, «Hasta,» diye açıkladı ablasına.

Martha, «Bilmiyorum,» dedi. «Doktor çağıracağız.»

Cynthia, «Hastaya benzemiyor hiç,» dedi.

«Ama hasta şekerim.»

«Öyle görünmüyor.»

Mark, «Ateşi var mı?» diye sordu.

«Bilmiyorum yavrum. Doktoru çağıracağız, bakacak.»

Cynthia, «Bahse girerim ki, ateşi yoktur,» dedi.

Martha, «Ben de bahse girerim ki, vardır,» diye cevap verdi. «Hadi Cynthia, okula geç kalacaksın.»

«Bence hiç ateşi yok.»

«Cynthia, ne oluyor sana böyle. Hadi git, çizmelerini giy.»

Cynthia, «İnsanın ateşi bile olsa, doktor çağırmak boşuna masraf,» dedi.

«Doktorun parasını kendisi verir. Sen para için meraklanma.»

Cynthia, «Bilmem —» dedi. «Bana hiç ateşi varmış gibi gelmiyor.»

«Hasta olduğuna inanmıyor musun, Cynthia? Sana yalan mı söylüyorum?»

Cevap yok.

Mark, «Hasta mı, anne?» diye sordu.

Ne olduğunu kestiremediğim bir an geçti. Gözlerimi açarsam, Martha yalancı durumuna düşer diye korkuyordum. Sonra, Martha'nın «Şşşşt,» diye fısıldadığını duydum. Sonra odanın içinde ayak sesleri.

Alnıma ufak bir el dokundu.

Sonra daha da ufak bir el.

Ayak sesleri uzaklaştı. Yeniden uyumuşum.

Günün daha sonraki saatlerini bölük pörçük hatırlıyorum.

Dr. Slimmer üzerime eğiliyor, Ateşim 39. Doktor iğne yapıyor. Martha, ona para veriyor, «Buyurun, bu karınızın vizonu için, bu oğlunuzun yazlık kampı için, bu da Thunderbid'ünüzün benzini için.» «Martha, çocukluğunuzda doktorlarla ilgili kötü anılarınız varsa, bunun acısını benden çıkarmayın.» «Dulların ve yetimlerin sırtından geçinmekle, sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu için can-

lı bir tartışma konusu oluyorsunuz, Dr. Slimmer.» «Hemen gitmem gerek —»

Öğleden sonra bir ara kapının arkasında bir ses: «Annie, sen görmüş geçirmiş kadınsın. Halden anlarsın, değil mi?» «Şekerim, senin ve Mr. Reganhart'ın ne yaptığı beni hiç ilgilendirmez.» «Hay çok yaşa sen Annie.»

Daha sonra. «Sissy, kıs şu zırıltıyı! Hasta var!» Daha sonra. «Hayır şekerim, nasıl uyuduğuna bakamazsın. Hastalığı bulaşıcıymış. Yarın görürsün.» Mark, «Hastalığı neymiş?» diye soruyor. «Çok çok ağır grip.» Cynthia, «Hıh» diyor. «Hepsi o kadarcık mıymış? Sadece nezle ha?» «Ağır bir grip, Cynthia.» «Babam bu sabah telefon etti mi?» «Telefon eden, buzdolabı tamircisiydi. Yemin ederim ki, baban değildi. Baban yeniden New Meksika'ya, Arizona'ya gitmiş.» «Hayır, babam New York'ta.» «Aman Cynthia, neden böyle inat ediyorsun? Babanı yıllardır görmedik. Şimdi nereden tutturdun babam diye? Ne olur ağlama, yavrum. Hadi güzelim, ağlama —» «Pis ellerini çek bebeğimin üstünden!» diye bağırdı Cynthia.

Daha sonra. Alnımda ufacık bir el.

Gözlerimi açıp, «Markie, buraya gelmesen iyi edersin,» diyorum. «Hastalığım bulaşıcı.»

«Kim?»

«Yarın görüşürüz, Mark.»

«Peki.»

Akşama doğru.

«Nasılsın?»

«Saat kaç?»

«Dört buçuk. İşe gidiyorum ben. Karnın aç mı?»

«Değil herhalde.»

«Bu hapları alacaksın. Dört saatte bir.»

«Martha, her şey yolunda mı? Yani, her şey demek istiyorum.»

«Bütün gün uyudun.»

«Özür dilerim, senin başına —»

«Şşşt. İyileşince özür dilersin.» Saçımı geriye attı. «Kiracıma odayı boşaltmasını söyledim. Onun için keyfime diyecek yok.»

«Martha...»

«İyi oldu. Senin yüzünden değil. Yaşamak benim de hakkım. Yirmi altı yaşındayım. Elâlemin pisliğiyle uğraşacak halim yok. Buzdolabımı açtığımda, başkalarının kokmuş sosisleriyle karşılaşmak istemiyorum. Omuz başımda durup da, her işime burunlarını sokmalarından hoşlanmıyorum. Hadi iyi geceler, hasta yavrum benim.»

«İyi geceler. Teşekkür ederim.»

«Radyo yanında. Cynthia, çorbayı ısıtabilir. Çorba isteyeceğini söyledim ona.»

«İyi geceler.»

Hava karardıktan sonra Cynthia geldi. Sarı geceliğinin dantelli askılarından biri kaymıştı. Ama o farkında değildi. Bana bakıyordu.

«İyi akşamlar,» dedim. «Yine kar yağıyor, değil mi?»

«Çorba ister misin? Ben yatacağım artık.»

«Hiç fena olmaz hani.»

Gitti. Hemen geri geldi. «Çorbayı oraya nasıl getireceğim? Sana yaklaşmamam gerek.»

«Ağzına mendil bağla. Nefes alma. Tepsiyi komodinin üstüne bırakıp çekil. Oldu mu?»

Cynthia mutfağa gitti. Doğruldum oturdum. Komodinin üzerinde kahve fincanı duruyordu. Parmağımın ucunu soktum, soğuktu. İlâcımı aldım. Sonra dereceyi ağzıma sokup, yattım. Yattığım yerden, Cynthia'nın okulda yaptığı, Martha'nın da geçen hafta çerçevelettiği sirk resmini görebiliyordum. Canlı bir resimdi. Renkler alabildiğine kullanılmış olmakla beraber, sevimliydi. Kafesler, palyaçolar, balonlar ve babalarının elinden tutmuş pembe suratlı çocuklar. Her çocuk, anasının ya da babasının elinden tutmuş ve böylece herkes elele olmuştu. Resme baktıkça çok mutlu bir gün geçirmişim duygusuna kapılıyordum. Bütün olanlar bir önceki gecenin kaçınılmaz sonuçlarıymış gibi geliyordu. Sevişmemiz ve benim hastalanmam, Martha'nın ihtirası, sonra doktoru çağırması — hepsi bir tek olaymış gibiydi.

Cynthia kapıda göründü. Annesinin renkli eşarplarından birini üçgen biçiminde katlamış, maskeli haydutlar gibi yüzüne bağlamıştı. Eşarp gözlerinin altına kadar geliyordu. Çorbayı kapıdan

yatağa getirmesi, nefes almamaya ve dengesini bozmamaya çalışarak tam bir dakika sürdü.

Dereceyi ağzımdan çıkardım. «Teşekkür ederim,» dedim.

«Bir şey değil,» diyerek koridora kaçtı.

«Cynthia?»

«Efendim?» Sadece başını çevirmiş bakıyordu.

«Cynthia... ateşim olup olmadığını merak etmiyor musun?» Tam benim ortaya çıktığım sırada çocuğun babasını özlemesi onun suçu değildi. Bugüne kadar bana davranışı üzerinde hiç durmamış, nasıl istiyorsa öyle davranmasına aldırmamıştım. Oysa şimdi, hastalığın verdiği bir yufka yüreklilikle, kendimi çok yalnız hissediyor ve Cynthia'nın kuşkularını ortadan kaldırmak istiyordum. Onun da benim hastalığıma uygun düşen düzene girmesini istiyordum.

«Neredeyse otuz dokuz derece,» dedim. «İyi değil, ama sabahkinden daha iyi.»

Yüzünde eşarp olduğu için, nasıl bir anlam oluştuğunu göremedim. Yarım dakika kadar sustu. Sonra hafiften öksürdü. «Bir keresinde benim ateşim kırk bire çıkmıştı,» dedi.

«Öyle mi?»

«Markie'nin de bir keresinde otuz dokuz olmuştu.»

«Cynthia, gel seninle dost olalım, olur mu?»

«Dostuz ya,» diyerek omuzlarını silkti ve yatmaya gitti.

Sissy eve geldiğinde ben daha çorbamı bitirmemiştim. Kapının önünden geçti gitti. Sonra geri döndü, kafasını içeri uzattı.

«Ne —?» dedi.

«Bir şey demedim,» dedim.

«Bir şey dediniz gibi geldi.» Beyaz hemşire üniformasının üstüne pardesü giymişti. Kapıya yaslandı. «Çok üzgünüm,» dedi. «Üzüldüğümü ona söylemenizi rica ederim.»

«Ne dediniz?» dedim. Bu kız hakkındaki fikrim, Martha'dan duyduklarımın ötesine geçmiyordu.

«Üzüldüğümü söyleyin.»

«Sissy, neye üzüldüğünüzü bilmiyorum. Gerçekten bilmiyorum.» Sissy'nin gelişi, Cynthia'yla çatışmam ve çorbayı içmek için harcadığım çaba, birden tüketti beni. Oysa Sissy, bütün gün yataktan

çıkmayışımın hastalığıma bağlı olduğunu hiç bilmiyor gibiydi. Sanırım, hastanede çalışmak, acıya karşı belirli bir duyarsızlık yaratıyor.

Sissy içeri girdi. «Bakın, ben fena bir şey demek istemedim,» dedi. «Tabiî ki, burası onun evi.»

«Sissy, neden söz ettiğinizi hiç anlamıyorum.»

Sissy, «Evden çıkmam gerekiyormuş,» diye açıkladı. Bunu bilmediğim için de kırılmış gibiydi. O zaman, Martha'nın sabah söyledikleri aklıma geldi.

«Yaa,» dedim. «Üzüldüm buna.»

«Aptalca bir söz ettim herhalde. O yüzden kızmış olmalı. Ne dediğimi bile bilmiyorum, ama yine de evden çıkmalıymışım.»

«Çok öfkelendirmiş olmalısınız onu.»

«Sadece tartıştık. Bu yüzden neden evden çıkmam gerektiğini anlayamıyorum.»

«Sissy, burada fazla kalmasanız iyi edersiniz. Hastalığım size de geçebilir. Ahlâk felsefesi yapacak durumda değilim.»

Benden fayda gelmeyeceğini anlayınca gitti.

Ve sonunda mavi garson üniforması içinde, yatağın kenarına oturan Martha.

«Daha iyice misin?»

«Öyleydim... ama şimdi nasıl olduğumu bilmiyorum.» Martha'nın odaya girmesiyle uyanmıştım.

«Ateşin var mı?»

«Dikkat et, sana da geçecek.»

«Ben anayım. Yasal bağışıklığım vardır benim.»

Bir an durdum. «Dün —» dedim. «Doğum günümdü benim.»

«Sahi mi?»

Şimdi aklıma gelmişti. «Benim de şimdi aklıma geldi,» dedim.

«Doğum günün kutlu olsun. Matrak geçmiyorsun ya benimle?»

«Hayır.»

Yanıma, yorganın üstüne uzandı. «Bir dakikacık yatacağım,» dedi. «Sonra da Noel ağacının altında uyuyacağım. Markie'yle gidip Noel ağacı aldık. Sana doğum günü armağanı olsun. Nasıl, hoşuna gitti mi? Neden söylemedin doğum günün olduğunu?»

«Bilmem. Bir haftadır kafam hep dumanlı.»

«Kaç yaşına bastın?»

«Yirmi sekiz.»

«Çok güzel.»

«Kızın çorba getirdi bana. Biraz konuştuk.»

«Sâkinleşecek,» dedi. «Alışacak sana.»

«Bir şey demedi zaten.»

«Uyusan iyi olacak.»

«Benimle yatmak istiyor musun?»

Gülümsedi. «Ben hastalanacağım. Sen öleceksin. Sonra ikimizin cenazesini de Dr. Slimmer kaldıracak. Ama, çok güzeldi Gabe, öyle... Gabe, çok bencil, çok saldırgan ve çok düşüncesiz davrandım, değil mi?»

«Hayır, hiç de değil.»

«Biliyor musun, hasta olman çok hoşuma gidiyor.»

«İşte insan bunları duyunca yatalak olası geliyor. Herkes öpücüklerle, çorbalarla başına koşuyor. Geri kalan zamanda da hayal kurup, dinleniyorsun. Sadece sabahın köründe uykun açılıyor — sahi, hizmetçinin ne işi var o satte? Korkudan ölecektim nerdeyse.»

«Sokakların tehlikeli olmadığı tek saat sabahın beşiymiş de, onun için o saatte geliyormuş. Belki de haklıdır. O da herkes kadar ne yapacağını bilmez durumda. Gabe, bugün bazı kararlara vardım.»

«Ne gibi?»

«Daha doğrusu karar değil de, gerçeklere vardım. Senin burada kalman — öylesine başka, öylesine güzel ki. Hepimizi değiştiriyor. Bir adamla yatmak ve sabahleyin onun koynunda uyanmamak gerçekten ürkütücü bir şey. Yoz bir şey. Artık çocuk değilim ben de.»

«Zaten o sabahın dördü hikâyesini daha ne kadar sürdürebilirdim, bilmiyorum. Belki de bu hastalık, psikolojik bir teslimiyet oldu. İyileştiğim zaman, bir başka çözüm bulmamız gerekecek. İnsanlar ille de gece sevişir diye bir yasa yok ya —»

«Tabiî yok, ama güpe gündüz sevişmek de pek yakışık almasa gerek. Sevgilim, unutma ki, bütün gün koşuşup duran bir oğlum var.»

«Öyleyse, başka bir şey düşünürüz,» dedim. «Bilmiyorum.»

«Sen şimdi uyu,» dedi. «İşin stratejisiyle kafa yorma. İlâcını iç.»

Martha'ya uzandım. Ona dokunmak istiyordum.

«Hayır, hayır, uyu sen... Dinle bak, Gabe, dün akşam dedim ki, hepsinin canı cehenneme, benim de yaşamaya hakkım var. Bunu kendi kendime söyledim. Sen bana bazı haklarım olduğunu duyuruyorsun. Seni seviyorum. Dün akşam yaptığımı da bir daha yapmam.»

«Kötü bir şey yapmadın ki, Martha.» Bir an durdum. Sonra, «Sadece tuhafıma gitti,» dedim.

«Yaptığımdan ben ürktüm.»

«Ürkecek bir şey yoktu,» diye gülümsedim.

«Biraz vardı.»

«Hoşuna gitmedi mi?»

«Kendimi kontrol etmeliyim. İki çocuk anasıyım.»

«İki değil, dört. Sissy'le beni unutuyorsun.»

«Sissy gidiyor.»

«Kalmak istiyor. Buraya geldi, bana öyle söyledi.»

«Elbiselerini de çıkardı mı şırfıntı?»

«Ne oldu?»

«Söyledim ya. Bazı gerçekleri görmeye başladım.»

«Sana bir şey söylemiş, ona öfkelenmişsin, öyle dedi.»

«Evet, sen burada kaldığına göre, neden Blair de kalamazmış, onu sordu. Burada daha fazla kalamaz. Burası onun evi değil ya. Eninde sonunda pansiyoner. Burası benim evim. Senin ailen de odalarını kiraya verirler miydi?»

«Bildiğim kadarıyle hayır.»

«Bizimkiler de vermezlerdi. Her şey bir yana, eve kiracı almak, düşkünlük gibi geliyor bana.»

«Martha, ben yarın giderim.»

«İyileştiğin zaman gideceksin.»

«Doktor için de borcum var sana.»

«On iki dolar aldı, orospu çocuğu.» Eğildi, beni öptü. «Doğum günün kutlu olsun,» dedi. «Hadi şimdi uyu.»

Öyle duygulanmıştım ki, neredeyse ağlayacaktım. «Martha, sen gönlü gani, yetenekli, güçlü, sıcak kanlı, bulunmaz bir kızsın.»

«Bir de yoksul olmasam, üstüme olmaz.»

«Hastalığımın sana armağan olduğunu bilmeni isterim.»

«Evet,» diye doğruldu. Yorganı düzeltti. «Bana ve ortak yalnızlığımıza —»

«Yalnızlığımız sona ermişe benzer artık.»

«Ateşin düştüğü zaman her şeyi böyle fevkalâde bulup bulmadığını göreceğiz.»

«Ateşim hiç düşmeyecek öyleyse. Ömrümün sonunadek, geceliğini giymiş kızının elinden çorba içeceğim.»

«Yok canım?»

«Gel buraya, Martha, sevgilim. Bir dakikacık gel. Hadi canım.»

«Öleceksin, biliyor musun?»

Yine de çok uzun yıllar ölmeyeceğimi biliyordum. Martha da benim bilgime güveniyordu.

Gece telefon çaldı. Yatağın başucundaki lâmbayı yaktım. Pencereden dışarı baktım. Saat dört buçuktu. Evde çıt yoktu. Hayal mi görmüştüm yoksa? Yeniden uykuya daldım. Sıcacık, güvenli ve doygun.

Ama, sabah olunca kimden telefon beklediğimi anladım. Herhalde dün bütün gün, doğum günümü kutlamak için babam eve telefon edip durmuştu.

Martha kahvaltımı getirdiği zaman rica ettim. Telefonu getirdi, yatak odasına taktı. Sonra mutfağa gitti. Sissy, kendini bağışlatmak için ağlayıp duruyormuş. Martha'nın kiracısı hakkındaki fikrini değiştirmek üzere olduğunu sezdim. Benim de kafam karışıktı. Şöyle bir merhabalaştık. Sonra o mutfağa gitti. Ben de kendimle ilgili konulara döndüm.

Santraldeki kıza, konuşmanın sonunda ücreti bildirmesini söyledim. Sonra babamın sesini duymak için kulak verdim. Şükran Günü'nden bu yana hiç konuşmamıştık. Birden babamın hasta olduğu ve öleceği duygusuna kapılmıştım.

Telefonu hizmetçimiz Millie açtı.

«Evde yok,» dedi.

«Nereye gitti, Millie? Gittiğini bilmiyordum.»

Ayıpladığını belirleyen bir sesle, «Grossinger oteline gitti,» dedi.

«İyi, değil mi? Hasta değil ya?»

«Turp gibi.»

«Ne var Millie? Ne oluyor?»

«Bir şey olduğu yok.»

«Dr. Gruber de beraber mi gitti?»

«Dr. Gruber mi, yok canım.»

«Kadınla beraber mi gitti, Millie?»

«Kiminle gittiğini bilmiyorum.»

«Peki Millie. Ne zaman dönecek? Noel'de mi?»

«Yılbaşı ertesine kadar kendisini beklemememi söyledi.»

«Ya... Peki Millie. Senin evde kalman şart değil. Çık, dolaş biraz. Vitrinlere bak. Beşinci Cadde bayram yeri gibidir şimdi.»

«Sana da kart filân yollamadı mı?» diye sordu. «Eskiden bir yere gitti mi, kart atardı. Herhalde kafası daha önemli şeylerle dolu.»

«Öyle olmalı.»

Bir an durdu. «Ayıp, ayıp,» dedi.

«Peki Millie, hadi sen biraz gez, eğlen.»

«Doğum günün kutlu olsun,» dedi Millie.

Santraldeki kızın ücreti bildirmesini beklerken, sokak kapısı açıldı. Sissy'nin sesini duydum. «Canın cehenneme, Martha! Buna hiç hakkın yok!»

«Kapıyı kapat, Sissy. İçerisi buz gibi oldu.»

«Çok umurumdaydı!» diye bağırdı Sissy ve kapıyı vurup çıktı.

Arkasından Cynthia ağlayarak kapıya koştu.

«Hadi bakayım, Cynthia. Bırak ağlamayı. Okula şiş gözlerle gitmek hoş olmaz.»

«Bana ne? Sissy nereye gidiyor?»

«Başka yere taşınıyor şekerim. Yeni bir eve gidiyor.»

«Ama nereye?»

«Bilmiyorum.»

«Taşınmasını istemiyorum! Buradan gitmesini istemiyorum!»

«Gitmesi gerek... Hadi bakayım...»

«Ama neden?»

«Burası çok kalabalık da ondan.»

«Öyleyse içerideki de gidecek, değil mi?»

«Cynthia, insan kocaman kadın olunca, evde de bir başka kadın daha varsa ve bekârsa — Cynthia, yani bu böyledir işte. Ben koskoca kadınım, yavrum.»

Cynthia hıçkırarak, «Ama ben daha çocuğum,» dedi.

Martha sesinin tatlılığını bozmadan, «Hadi bakayım, sen daha Sissy'yi tanımıyorsun,» dedi. «Başka arkadaşların var. Stephanie var, Barbie var, Markie var, ben varım —»

«Onun taşınmasını istemiyorum.»

«Cynthia, artık hazırlanmak gerek, yoksa okula gecikeceksin. Hadi bakayım, sil burnunu.»

Çocuk burnunu sildi. «Blair'i yine görecek miyim? O, nereye gidecek şimdi?»

«Blair'i görürsün tabiî. Hildreth'in dükkânında görürsün.»

«O da gidecek, biliyorum.» O sabah ikinci kez, sokak kapısı Martha'nın suratına vurulur gibi kapandı.

Sonra kapı tekrar açıldı. «Dikkat et Cynthia. Yerler buz tutmuş —»

Çocuk, «Görüyorum —» diye bağırdı.

Martha'nın yanıma gelmesi epey sürdü. İlâcımı yuttum. Kahvemi bitirdim ve giyinip eve gitmenin, orada hasta olmanın gerekliliğine karar verdim. Ama, yataktan kalkmaya çabaladığım zaman, elimin ayağımın tutmadığını gördüm.

Martha, sırtında mantosuyle içeri girdi. Gözlerinin kızarıklığını görmezlikten geldim.

«Alışverişe çıkıyorum,» dedi. «Bir şey ister misin?»

«Oldukça düzeldim,» dedim. «Öğleyin eve gideyim diyorum.»

«Doktor yataktan çıkmamanı söyledi. Bu havada dışarı çıkamazsın. Kar yağıyor. Berbat.»

«Hep burada kalamam ya.»

«Sana hep kal diyen oldu mu? Şimdi dışarı çıkamazsın diyorum.»

«Martha, ben burada kalıyorum diye Sissy'nin gitmesi gerekmez.»

«Ben burada kalıyorum diye gerekli Sissy'nin gitmesi. Sabahki olaya aldırma sen. Suçluluk duyman gereksiz,» diye alnımdan öptü. «Suçluluk duyman gereken şeyler için bile duyma. Yatağa düşenlere tanınan bir ayrıcalıktır bu —»

«Ama işin ucu bana dayanıyor. Biliyorum.»

«Sen, sadece olacak olanı çabuklaştırdın. Aslında sana teşekkür borçluyum.»

«Peki kira ne olacak?»

Umutsuzluk diye adlandırabileceğim bir biçimde ellerini açtı. «İdare ederim,» dedi.

«Martha, sorumluluk duyuyorum,» dedim. «Cynthia'ya da mutsuzluk getirdiğimin farkındayım.»

«Ama bana mutsuzluk getirmiyorsun! Markie'ye mutsuzluk getirmiyorsun. Dışarıda bekliyor, ateşini ölçecekmiş. Burada çoğunluğun istediği olur. Cynthia hayatın gerçeklerini öğrensin artık. Onun için üzme kendini — Bir isyan dönemi yaşıyor, hepsi o kadar. İradelerin çatışması bu, ve bu savaşı benim kazanmamam için bir sebep göremiyorum. Ondan yirmi yaş büyüğüm, parayı ben kazanıyorum, dert edinilmesi gereken şeyleri ben dert ediniyorum, daha ne. O da yola gelecek.»

«Emin misin?»

«Evet. Hayatım yeniden düzene girdi.» İçini çekti. Birden istedim onu. «Doğrusunu istersen, sana bayağı tutuldum koca herif,» dedi.

«Ben de sana tutkunum, Martha. Ama, onu bunu evden kovmanı, geçimsiz biri olmanı da istemem...»

«Geçimsiz biri değilim ben.»

Biraz sonra, «Madem ki,» dedim, «Hayatını böylesine düzene soktum, sen de bana bir iyilik yapar mısın? Evime uğrayıp, mektup var mı diye bakar mısın?»

«Tabiî.»

«Arabayı al. Anahtar pantalonumun cebinde. Sahi, arabayı neden kullanmıyorsun. Dura dura akümülâtör boşalacak.»

Birkaç yıllık uğraştan sonra, sonunda arabayı birine ödünç verebilmiştim.

Martha gittikten sonra, Markie dereceyi özenle tutarak içeri girdi. Teşekkür ettim. Markie, Noel kartları hazırlayacağını söyleyerek oturma odasına geçti.

Spigliano'nun bürosuna telefon ettim. Sekreteri çıktı.

Beni suçlarcasına, «Onlar da nerelerde olduğunuzu merak ediyorlardı,» dedi.

«Hastayım, Mrs. Bamberger. Hafta sonuna kadar gelemeyeceğim herhalde. Mr. Spigliano orada mı?»

«Hayır. Kendisine not bırakacağım.»

«Saat dokuz buçuktaki dersin ödevlerini toplamasını söyleyebilir misiniz birine?»

«Mr. Herz burada. Ona söyleyeyim mi?» Cevabımı beklemeden telefonu bıraktı.

Az sonra geldi. «Mr. Herz ödevleri toplayacağını söyledi,» dedi.

«Teşekkür ederim.»

«Evinize bıraksın mı diye soruyor.»

«Okuldaki odama bıraksın.»

Bana sadece huzur kaçırıcı gibi gelen telefon konuşmasından sonra kendimi tuhaf şekilde Reganhart'a bağımlı duydum. Hemen hemen başlangıçtan bu yana ona sıkı sıkıya bağlıydım. İşin tuhafı, ihtiyaçlarım duygularımı geride bırakıyor gibiydi. Martha'nın aynı duygularda olduğunu sanıyordum. Hayatımızın öteki koşulları olmasa, beraberliğimiz böylesine çabuk olur muydu acaba diye düşündüm. Olayların akışını biraz yavaşlatmamız gerek gibime geldi. Martha'nın elinde Grossinger otelinin kapalı yüzme havuzunun resmi olan bir posta kartıyle dönmesini bekliyordum. Kartın arkasında da, «Doğum günün kutlu olsun» yazılı olmalıydı. Oysa, Martha eli kolu paketlerle döndü. Bana da sadece telefon makbuzu gelmişti. Birden anamın kemiklerinin sızladığı duygusuna kapıldım. Martha renk renk paketlerini yere bıraktı, Markie sesleniyordu, onun yanına gitti. Yatakta, okuyacak bir kartpostalım bile olmaksızın, babamın da, benim de geçmişten iyiden iyiye koptuğumuzu sezdim.

Markie, «Ton balığı mı yiyeceğiz?» diye soruyordu.

«Ton balığı daha dün yedik. Annie sana vermedi mi?»

«Ben yumurta yedim.»

«Hayır, Mark. Ton balığı yedin Yağda peynir yapayım mı?»

«Şimdi işim var. Ateşi var mı?»

Martha mantosunun düğmelerini çözerek odaya girdi. Yüzü soğuktan al al olmuştu. «Markie ateşin var mı diye soruyor?» dedi.

«Çok az. Hava nasıl?»

«Korkunç. Berbat. Arabanda hırıltı var. Tıkanıklık yapıyor.»

«Çalışmıyor mu?»

«Pek isteksiz.»

«Başka mektup yok muydu bana?»

«I-ıh.» Paketleri yatağın ayak ucuna yığmaya başladı. «Armağanlar,» diye fısıldadı. «Öğleden sonra gidip hepsini tamamlayacağım.»

«Birkaç gün beklesen, ben de seninle gelirdim.»

«Erkeklerin alışverişten sıkıldığını sanırdım.»

«Cynthia'ya Noel için bir şeyler alırım diye düşünmüştüm.»

«Mark?» diye seslendi.

«Beni ararsan buradayım.» Kapıyı kapadı. Geldi, yatağın kenarına ilişti. Paketlerden birini alarak, «Cynthia'ya hemşire çantası aldım,» dedi. «Sissy'nin hemşire olduğunu sanıyor, ona özeniyor. Bunu da Mark'a aldım. Kil. Uğraşıp durur artık bununla. Onu sevindirmek kolay. Bu askerlerle, civcivi de ona aldım,» diye paketlerden birini daha açtı. «Bak, şunu çevirince, civciv dışarı çıkıyor. Doğrusunu istersen, bunu kendim oynayayım diye aldım. Bir de bu kitabı aldım. Cynthia'ya.» Kitabı uzattı. «Ne dersin? Gerçek fikrini söyle. Cynthia yaşına göre büyük bir çocuk.»

«Ne kitabı o?»

«Cinsel eğitime başlangıç türünde bir şey.»

«Ya?»

«Her şeyi açıklıyormuş. Bir bakıver. İç organların renkli resimleri var. Sonra çocuk emziren annelerin resmi var... Hadi Gabe, aç da bak. Oynayıp durma öyle.»

Gerçekten, kitabın kapağında da, içinde de renkli resimler vardı. Sayfaları şöyle bir karıştırdım, bazı bölümlerine göz attım.

Martha, «Ne dersin?» diye sordu.

«Dinle bak,» diyerek, cinsel temasın başlangıcını anlatan bir bölüm okudum.

«Evet, ne diyorsun?» dedi.

«Bilmem. Sanırım bunları bilmesi, onu okulun en gözde çocuğu durumuna getirir.»

«Çok mu aşırı geldi sana?»

Kitabı uzattım. «Kendin bak.»

«Neymiş bunlar?»

«Husyeler.»

«Bunu okuması doğru olmaz mı diyorsun? Nasıl olsa kulaktan kapma bir şeyler biliyor şimdiden.»

«Bir de şuna bak.»

Baktı. «Gabe, bilemiyorum ki. Ne yapayım dersin? Şimdi ortadan kaldırsam da, beş yıl sonra mı versem eline? Sekiz ile on bir yaş arasındaki çocuklar içinmiş bu. Hay canı cehenneme.» Kitabı sarmaya başladı. «Okusa bile doğru dürüst anlayamaz ki.»

«Bu konuda gerçekten ne düşündüğümü öğrenmek istiyor musun —»

«Söyle hadi. Neymiş düşündüğün?»

«Bana sorarsan, çocukların dış cinsel organ yerine popo demelerini yeğlerim. Belki eski kafalıyım.»

«Kendi çocuğun olsa, böyle soğukkanlı olmazdın.»

«Senin kadar sinirli ve endişeli de olmazdım.»

«Ne yapayım, elimde değil.»

«Cynthia için bu denli endişelenmene gerek yok.»

«Erkeklere pek meraklı.»

«Bana pek meraklı gibi gelmedi.»

«Seninle çok ilgileniyor, hiç merak etme.»

«Martha, nasıl olsa normal bir cinsel hayatı olacak, ya da ne bileyim ben, normalin üstünde, altında veya anormal. Ama, sen ve bu kitap —»

«Onun için bir şeyler yapmalıyım. Ne düşünüyor, ne duyuyor, bilmiyorum. Gerçekten bilmiyorum.»

«Seni seviyor.»

«Sözü dolaştırma şimdi.»

«Martha, çelik gibi iradesi var. Bunu sen de biliyorsun. Üstelik akıllı, gösterişli ve sevimli.»

«Bütün bunların bir arada olması felâket gibi görünüyor bana.»

«Eğer öyleyse, yapılacak bir şey yok demektir.»

«Buna gerçekten inanıyor musun, yoksa kibar bir sevgili olmak çabasında mısın?»

«Sen iyi bir anasın Martha.»

«Berbat bir anayım. Kendime hâkim olamıyorum, sinirleniyorum. Para konusunda sıkıyorum, üzüyorum onları. Neyse, bırakalım bunu şimdi. Demek iyi anayım, ha?»

«Mükemmel.»

«Şu Sissy bir defolsa daha iyi olacağım.»

Bir süre durdum. Sonra, «Bir de ben defolsam,» dedim.

«Senin gitmeni istemiyorum, Gabe. Gerçekten istemiyorum.»

«Doğrusunu istersen, Martha — Ben de pek gitmek istemiyorum.» Bunu şaka havasında söylemeye çalıştım. Ama, Martha, «İstemiyor musun?» diye üsteleyince, ciddî ciddî, «Hayır, istemiyorum,» dedim.

«Öyleyse hiç iyileşmeden kal sevgilim. Şöyle evin çevresinde bir dolaş, ateşin hiç düşmesin. Senin burada yattığını düşünmek, çıkıp alışveriş yapmak ve eve gelip seni bulmak ne büyük bir sevinç. Anahtarı arabanın kilidine soktuğum anda öylesine mutluydum ki. Şimdi telefon çalsa, o açacak diyordum. Biliyor musun, seninle çok çabuk yattık,» dedi.

«Bakıyorum, alışveriş yaparken bir hayli düşünecek zaman buluyorsun.»

«Öyle oldu, değil mi ama?»

«Evet, öyle oldu.»

«Dur bir dakika. Mark'a sandviç yapayım. Sen de ister misin?»

«Kitabı ne yapacaksın?»

Kapıda durdu, döndü, omuz silkti.

«Bu dünyanın düzeni bozuk, Martha. Ama, o düzeni sen bozmadın.»

«Cynthia da bozmadı,» diye cevap verdi.

Yemekten sonra ateşim yeniden yükseldi. Dr. Slimmer geldi. Bir penisilin daha yaptı. Hastalığımın ne olduğunu öğrenmek için onu epey sıkıştırdık. Ama, Dr. Slimmer, X virüsü diye bir şeyler geveledikten sonra Thunderbird'üne atladığı gibi gitti. Tabiî bir on iki dolar daha onunla birlikte uçtu.

«Bilmiyorum dese ya! Bir kez olsun bilmediğini söylese ya!»

«Neden başka doktor çağırmıyorsun?»

«Çağıramam ki. O hınzırı çok seviyorum. Çünkü, bana hep haklı olduğum duygusunu yaşatıyor. Hadi sen uyu bakalım.»

«Sen de yat,» dedim. «Yorgun görünüyorsun.»

«Yorgunum, ama mutluyum. Sana yemek pişirmek hoşuma gidiyor, biliyor musun? Seni gerçekten şişmanlatmaktan pek hoşlanacağım. Saçların dökülmüyor, değil mi?»

«Hayır.»

«Keşke dökülse — Tambul, dazlak kafalı, yağlı sakallı adamlara bayılırım.»

«Galiba artık durulup oturmaya karar verdin.»

Meyva suyu içirdi bana. Uyudum. Tam dalacağım sırada, Markie'nin duvarları mum boyalı odasında, Martha'nın Noel ağacının yanındaki kanapede, benim de sıcacık yatakta yatışımız gözümün önüne geldi bir an. Bir dam altında ne büyük huzurdu bu.

Akşama doğru Cynthia okuldan geldi. Sütünü içti. Sonra, Markie'yle birlikte kardan adam yapmak için çocuk bahçesine gitti. Yatakta yatıyor, radyo dinliyor ve en eski müzikleri çalan istasyonları buluyordum. Bağ bahçelerini satan yaşlı kadınların, İngiliz lordlarına sevdalanan genç kızların, bariton sesli, tüvid ceketli beyin cerrahlarının duygularını dile getiren şarkıları dinliyordum. Radyodan çocukluğumu —o zaman da yatağımın başucunda radyo dururdu— bölen ve çekişmeleri hâlâ sürüp giden talihsiz sevgililerin sesleri yükseliyordu. Portakal suları ve aspirinle geçiştirilen hafif hastalığın ardından, başlanıp bitirilmeyen kitaplarıyle, şöyle birinci sayfasına göz atıldıktan sonra magazin sayfasına takılman gazeteleriyle ve spor haberleriyle, dünyanın Chicago'nun güneyindeki bu evle on beş yıl öncesi New York'un batı yakasındaki ev arasında pek fazla değişmemiş olduğu kanısına vardım.

Akşam üstü mutfaktan yemek kokuları geldi. Martha kapıdan başını uzatıp nasıl olduğumu sordu. Durumumdan ne denli memnun olduğumu anlamış olmalı. Arka kapının açılıp kapandığını duydum. Beş dakika sonra kapı yeniden açıldı. Martha odaya girdiğinde, yatağın ayak ucuna bir kucak dergi bıraktı.

«Hadi oku. Mrs. Fletcher okumuş bitirmiş, dergilerin bende kalabileceğini söyledi.»

«Neymiş onlar?»

«Altın Perde, Sinema Dünyası, Yıldızlar Âlemi, ne ararsan var.»

«Hay tanrı Mrs. Fletcher'den razı olsun. Nereden anlamış böyle bir şeyler istediğimi?»

«Senin suratındaki anlamı iyi taklit ettim de ondan. Ne âlemdesin?»

«Bomba gibi. Gel yanıma.»

«Yemek yapıyorum.»

«Gel buraya. Bir dakikacık olsun gel.»

Yaşasın hastalık! Yaşasın grip hazretleri!

Hava kararırken çocuklar parktan döndüler. Yemeğimi tepsiyle yatağa getirdiler. Ötekiler de mutfakta yemeye oturdular.

«Anne, lokmaları çiğnemeden yutuyor.»

«Markie, çiğne ağzındakini. Yoksa karnın ağrır.»

«Karnım ağrıyor.»

«Hayır anne, karnının ağrıdığı filân yok.»

«Yavaş ye Cynthia, yangına mı yetişeceksin?»

«Ne yangını?»

«Sen sus Markie, yemeğini ye.»

«Noel Baba ne zaman gelecek?»

«Çarşamba günü, şekerim.»

«Vay be!»

«Aslında Noel Baba diye biri yok.»

Markie bağırmaya başladı.

«Cynthia, öyle deme şimdi. Markie için Noel Baba var.»

Cynthia, «Evet, Markie,» dedi. «Senin için Noel Baba var.»

Oğlan, «Biliyorum,» diye cevap verdi.

Martha ayağında çizmeleri, sırtında paltosu, başında eşarbıyle tepsiyi almaya geldi. «İyi geceler,» dedi.

«Geldiğin zaman beni uyandır.»

«Uyusan iyi olur. Uyanık olursan —»

«Ne olur uyandır. Yemek için sağol Martha. Böylesine dört başı mamur ev kadını olduğun için seni kutlarım.»

Martha işe gitti. Biraz kestirdim, sonra dergileri karıştırdım. Markie ile Cynthia içeride televizyon seyrediyorlardı. Saat sekize doğru ön kapı açıldı.

Cynthia geleni karşılamak için hole koştu. «Merhaba! Hoş geldin Blair!» diye sevinçle coştu.

Mark da peşinden yetişti. «Blair, Blair! Hadi bize masal anlat.»

Sissy, «Susun bakayım çocuklar,» diye söze karıştı. «İşimiz var.»

Cynthia, «Taşınıyor musun?» diye sordu.

Sissy kendi odasına doğru yürüdü. Kapının önünden geçerken bir an duraladı.

Cynthia, «İyi ama, nereye taşınıyorsun?» deyip duruyordu.

«Hadi Cynthia, git televizyon seyret. Ne olur, git Cynthia.»

Cynthia asık suratla, «Merhaba Blair,» dedi.

Blair, «Nasılsın?» diye sordu. Sonra, Sissy'nin odasının kapısı güm diye kapandı. Mark ve Cynthia yeniden oturma odasına döndüler.

Televizyonun gürültüsünden bir şey duyulduğu yoktu. On beş dakika kadar sonra, koridorda ayak sesleri duydum. Cynthia yine hole fırladı.

Cynthia, «Nereye gidiyorsunuz?» dedi. Blair cevap vermeden merdivenleri inmeye başladı.

Markie odamın önünden geçti. Pijamalarını giymişti. Saçları ıslaktı. Bana şöyle bir baktıktan sonra hole koştu. Sissy ile Cynthia'nın konuşa konuşa sokak kapısına yürüdüklerini duydum.

«Sissy, istersen pikabı burada bırak.»

«Dikkat et, Cynthia. Ağırdır, düşürürsün. Hadi şekerim, yürüsene —»

«Plâkları bırakmak ister misin? Plâkları bırakmana annem bir şey demez.»

«Annen bir şey der.» Sissy bunu söyledikten sonra merdivenlerden indi. Alt kattan seslendi, «Kapıyı kapatma.»

Aşağı yukarı en azından beş altı kez inip çıktılar. Sonunda, Blair dayanamadı, «Bütün bu süprüntüleri taşıyacağına, çak bir kibrit kurtul,» dedi.

«Şşşşt.»

«Arkadaş, benim bir tek dolabım var.»

«Blair, nasıl böylesine bencil olabiliyorsun? Senin evine gelmek istiyorum. Başka nereye gidebilirim ki?»

«Dave Brubeck'ten, Gerry Mulligan'dan, ne bileyim bir sürü şarkıcıdan bana oturacak yer bile kalmayacak arkadaş.»

Sissy, «Ah Blair, nasıl insafsızsın —» diye ağlamaya başladı.

Yeniden aşağı indiler.

Sissy yukarıya yalnız geldi.

Cynthia, «Artık gidiyor musun?» dedi.

«Hımın.» Sissy'nin ağlaması geçmişti. «Odaya son bir göz atayım. Bir şey unutmuş muyuz?»

Cynthia peşinden yürüdü. «Nereye gidiyorsun? Nerede oturacaksın? Evine mi dönüyorsun?»

«Kimbark'ta oturacağım.»

«Aman ne güzel. Stephanie'de orada oturuyor!» Cynthia durdu. «Blair'le beraber mi oturacaksın? O, senin kocan mı?»

«Cynthia, kocam olmadığını pekâlâ biliyorsun.»

«Onunla aynı yatakta mı yatacaksın?»

Sissy, «Tabii ki, hayır!» diye tersledi kızı. «Bak, Cynthia —» Ama başka bir şey söylemeden eski odasına girdi.

Az sonra sokak kapısının önüne çıktılar.

Cynthia, «Güle güle Sissy,» dedi.

«Hoşça kal, Cynthia. Hoşça kal, Markie. Hildreth'in dükkânında görüşürüz.»

Sissy merdivenleri inerken, Cynthia olayı engellemek, en azından geciktirmek amacıyle, «Sissy, senin asıl adın nedir?» diye seslendi. «Gerçekten adın var mı?»

Sissy bir an durdu. «Aline,» dedi. «Adım Aline.»

Aşağıda Blair kornaya basıyordu.

Cynthia, «Sana Aline diyebilir miyim?» dedi.

«Cynthia, artık gitmem gerek.»

«Cynthia adını beğeniyor musun?»

«Tabiî. Bak, artık gitmem —»

«Ben hiç beğenmiyorum.» Cynthia ağlamaya başladı. «Burada kalmak istemiyor musun? Bu gece kalsan olmaz mı?»

«Cynthia, gitmem gerekiyor. Annen burada kalmamı istemiyor.»

Cynthia, «Ah, o pis annem!» diye ağlıyordu.

Korna yeniden çalındı. Sissy indi.

Cynthia içeride ağlıyordu. Markie kapıya geldi. «Galiba Cynthia hastalandı,» dedi.

Onu yatıştırmaya çalışmam neye yarardı bilmiyorum. Yine de ayağa kalktım. Martha'nın, dizlerimi zar zor örten pijamalarının üstüne, yine onun sabahlığını giydim. Beni dikkatle süzen Markie, «Sakalın uzamış,» dedi. Sonra önüme düştü, odaya götürdü beni. Cynthia yüzükoyun yatmış, ağlıyordu. Tuvalete giderken şöyle bir gördüğüm Noel ağacı öylesine kocamandı ki, tepesindeki sivri dallar tavana değiyordu. Markie televizyonun yanına gitti. Kendini, seyrettiği kovboy filmine iyiden iyiye vermek istercesine televizyonun düğmesine yapıştı.

Kanapeye oturdum. «Cynthia, böyle üzüldüğüne ben de üzüldüm,» dedim. «Sana mendil vereyim mi? Başka bir şey ister misin?»

«Senin yüzünden gitti. Annemle senin yüzünden.»

«Kim gitti?»

«Sissy.»

Markie yere oturdu. Sonra ayağa kalktı. Sonra yeniden oturdu. Ona güven vermek için gülümsedim.

«Ben ne yaptım da, Sissy gitti?» diye sordum.

«Senin yüzünden.»

«Ama nasıl?»

Cynthia gözlerini koluna sildi. Kirpiklerinin arasından bana baktı.

«Senin yüzünden gitti.»

«Neden benim yüzümden gittiğini anlatır mısın bana?»

«Anneme sen söyledin, o da Sissy'yi kovdu.»

«Hayır Cynthia, ben Martha'ya hiç bir şey söylemedim.»

«Pis annem.»

Ne cevap vereceğimi bekledi. Hiç bir şey demedim. Benim suskunluğumdan çok, kendiliğinden ağlamayı bıraktı. Birkaç dakika geçti. Sonra az önceki kadar kesin olmayan bir tonda, «Pis annem,» dedi.

«Öyle mi dersin?»

«Neden Sissy'yi kovdu? Sissy'le ne güzel eğleniyorduk. Sissy benim arkadaşım. Onu kovmaya hiç hakkı yoktu.»

«Burası onun evi. Canının istediğini kovar, canının istediğini çağırır. Büyüklerin de çocuklar kadar hakları olduğunu bilmiyor musun?»

«Burası onun evi değil.»

«Onun evi,» dedim.

«Ev sahibinin evi.»

«Ama sen onunsun, Cynthia. Markie onun.»

Yere oturmuş düşünen Markie'ye baktım.

Cynthia yavaşça, «Ben babamın da kızıyım,» dedi.

Elimden geldiğince durumu idare etmeye çalıştım. Cynthia'nın sesinde kuşku olduğu kadar merak da vardı. «Tabiî babanın da kızısın,» dedim. «Ama şimdi annenin yanında oturuyorsun. Yemeklerini annen pişiriyor, elbiselerini annen alıyor, hastalanınca doktoru annen çağırıyor, Noel armağanlarınızı annen alıyor, size o bakıyor, o koruyor. Bunları bilmiyor musun, Cynthia? Annen, kendini, seni ve Markie'yi geçindirebilmek için çalışıyor.»

«Babam da öyle. Babam ünlü bir sanatçı.»

«Baban ünlü bir sanatçı,» dedim. Bir an duraladıktan sonra, «Ama size o bakmıyor,» diye ekledim.

«Bakıyor.»

«Hayır, bakmıyor.»

«Bize armağanlar gönderiyor.»

Oysa, armağan filân gönderdiği yoktu. Yine de, «Çok güzel, ama insanlara armağan göndermek, onlara bakmak demek değildir,» dedim. «İnsanlara bakmak çok daha zordur. Armağanlar, üzeri süslü pastalara benzer, insana bakmak ise, her gün yediğin yiye-

cekler gibidir. Gösterişsiz, ama gerekli. Sence hangisi daha önemli, Cynthia?»

Cynthia bir an düşündü. Sonra büyüksü bir tavırla, «Ben pasta sevmem ki!» dedi.

Mark, «Ben severim.» diye atıldı.

Gülümsedim. Cynthia, «Anlamıyor ne konuştuğumuzu,» dedi.

Cynthia'nın sözünde bir dostluk belirtisi yoksa bile, kavgaya, sürtüşmeye son verme kararlılığı vardı. Kardeşinin anlamadığı şeyleri kendisinin anladığını belirliyordu. Çocuğun bütün bu yükleri taşıyamayacak kadar güçsüz olduğunu düşündüm ve bu kadar akıllı olmasına üzüldüm.

Onun büyüklüğünü övgülemek için, «Markie daha çocuk,» dedim.

Mark, «Ben onun kardeşiyim,» diye söze karıştı.

Cynthia kalktı, esnedi. Ciddî bir tavırla, «Uyuyacağım,» dedi. «Yorgunum.»

«İyi geceler,» dedim.

Cynthia, Mark'a döndü. «Sen de yatsan iyi olur,» dedi. Ellerini kalçalarına dayamıştı. Duruşu ve ses tonuyla, Martha'ya benzemeye çalışıyordu. «Hadi, Markie.»

Markie hemen itiraz etti.

Cynthia yan gözle bana baktıktan sonra, kollarını kavuşturdu, «Bu çocuk beni çıldırtacak,» dedi.

Markie televizyonun karşısına, yere uzanmıştı. Birkaç dakika sonra da uyuyakaldı. Kalktım. Televizyonu kapattım, abajuru söndürdüm. Kanapenin üzerindeki battaniye ile Markie'nin üstünü örttüm. Koltuğa oturdum. Çocuğun ufacık sırtının inip kalkışını seyrediyordum. Nefes aldığını zorlukla duyuyordum. Cynthia'nın gözleri tavana dikili yattığını, düzeltmeye çabaladığım şeylerin onun aile yaşantısı içinde ancak yüzeydeki konulara değindiğini biliyordum. Yedi yaşındaki bir çocuktan, annesinin sorunlarını anlaması nasıl beklenebilirdi? Yataktan hiç kalkmayıp, onu kendi haline bırakmanın daha doğru olacağına inandım o anda. Keşke hiç yanına gitmeseydim. Yedi yılda olup bitenleri bilmiyordum. Üstelik, yanlış ve gereksiz bir görev duygusunu yaşamıştım. Martha'yı, kızına karşı savunmam da bu duygunun ve orada olu-

şumu doğal gösterme çabasının sonucuydu. Ama, Sissy ile Cynthia'nın konuşmaları bana çok haksız gelmişti. Martha hiç de kötü değildi ve ona âşık olduğuma inanıyordum.

Ama, Martha'nın hayatı, zamanla düzelecek gibi olmayan karmaşıklıklarla doluydu. Her şeyden önce çocukları düşünmek gerekiyordu. Martha'yı sevmem, ille çocuklarını da sevmemi gerektirir miydi? Bunu yapabilecek miydim? Çocukları sevmeyi gerçekten istiyor muydum?

Uzun süre Noel ağacının süslerine daldım. İstiyor muydum bunu? Markie'nin ve ablasının benim için ne anlam taşıdığını, ne anlam taşıyacağını düşünüyordum. Yaşantımın bu noktaya gelmesini gerçekten özlüyor muydum?

Uyandığım zaman, Markie kucağımda uyuyordu. Bir ara kucağıma çıkmış olmalıydı. Martha, paltosu omuzunda, başımızda duruyordu.

«Saat kaç?» diye sordum.

«Biri çeyrek geçiyor.»

«Markie'yi alıver. Hastalık kapmamış olsa.»

Çocuğu hemen almadı. Olduğu yerde durdu, bize bakmaya devam etti. Sonra eğildi. Soğuk yanakları yüzüme değecek gibi oldu. Çocuğu aldı.

Yeniden odaya geldiğinde, palto hâlâ omuzundaydı. «Yatağına yatsan iyi olmaz mı?» dedi.

«Biraz daha oturayım.»

Paltosuyle beni sardı sarmaladı. Ayaklarımın dibine oturdu. Dizlerime sarıldı. Saçındaki tokaları çıkarmaya başladım.

«Aman ne güzel,» dedi. «Öyle yorgunum ki.»

«Dinlen öyleyse.»

Bir süre sonra Sissy'nin gidip gitmediğini sordu.

«Gitti.»

«Gürültü patırtı çıkardı mı?»

«Cynthia çok üzüldü. Ama şimdi iyi.»

«Aslında, Sissy'yi gerçekten sevmedi hiç. Biliyor musun? Hiç bir zaman doğru dürüst anlaşamadılar.»

«Demek, ben gidince de üzülecek.»

Martha, «Ben de üzüleceğim,» diye cevap verdi.

«Yarın gideyim, Martha. Artık ateşim düştü.»

«Ama daha güçsüzsün.»

«Evde idare ederim.»

«Yemeğini kim yapacak?»

«Ben yaparım.»

Ne o bir şey dedi, ne ben.

Biraz sonra, «Martha, burada kalamam,» dedim. «İşler çok karışır.»

«Biliyorum.»

«Martha, çok yorgun görünüyorsun. Uyusan iyi olacak.»

«Theresa Haug baygınlık geçirdi. Onun masalarına da ben bakmak zorunda kaldım.»

«Theresa Haug kim?»

«Hani geçen akşam istasyona götürdüğümüz kız.»

«Sanki o akşamın üzerinden yıllar geçmiş gibi geliyor.»

Martha, «İki gece geçti,» dedi. «Sadece iki gece.»

Arabanın arkasında oturmuş ağlayan kızı hatırladım.

Martha, «Feci durumda,» dedi.

«Sevgilisi kimmiş?»

«Ortadan yok oldu. Evliymiş. Hiç karışmam demiş.»

Karanlık olduğu için, soğuktan —ve başka nedenlerle de— titrediğimiz için, hayal kırıklığına uğratmış olacağım bazı kişileri hatırladım.

Martha omuz silkti. «Gabe,» dedi.

«Ne var?» dedim.

«Yok bir şey. Galiba mutluluk da acı veriyor bana. Ne yapmalıyız, biliyor musun?»

«Anlat bakalım.»

«Canımızın istediğini. Böylesine basit bu iş.»

«Yani, ne yapalım diyorsun, Martha?»

«Sen burada kalmaya devam et,» dedi. «Kalmak istemiyor musun?»

«İstiyorum.»

«Ben de istiyorum... Öyleyse neden olmasın?»

«Bilemiyorum ki,» dedim.

«Bu dünyada benim de hak ettiğim şeyleri yaşamamın sırasıdır sanıyorum. Aslında, durum bütünüyle düzgün değil. Yirmi altı yaşında olmam, iki çocuğum olması ve her gece çalışmam. Bunlar normal olmadığına göre, normal bir aşk yaşantımız varmış gibi yapmaya çalışmak neden? Benim hayatım düzensiz, dengesiz. Kızım bunu öğrenmek ve kabullenmek zorunda. Çok mu fazla istiyorum acaba? İki çocuğa kendimi adayıp yaşayamam ki. Babam alkolikti benim — kimsenin kimseyi, hele çocukları birtakım şeylerden koruyamayacağını ondan öğrendim ben. Gabe, onlar da biraz fazla olmuyorlar mı artık? Elimden geleni yapıyorum. Benim de, başkaları gibi bir sevgilim olamaz mı? Hakkım yok mu buna?» Dizlerinin üstünde doğruldu. Yüzümü ellerinin arasına aldı. «Gabe, söyle bana, kötü ve bencil miyim? Çocuklar var, anlıyorum. Ama ben de varım, öyle değil mi? Öyle değil mi?» Başını kucağıma koydu. «Ne olur kal benimle, Gabe. Kal, benimle otur.»

Gözlerimi kapadım. Yapmam gerekenle, yapmak istediğimin aynı olması için dua ediyordum. Gözlerimi açıp Martha'ya baktığım zaman da, bunların aynı olduğuna inandım.

Martha bir süre yanıma yattı. Yatakta, «Bu, evlilik demek değil,» dedi. «Bunu aklına getirmen gereksiz — kimse benimle evlenmek zorunda değil. Anlıyor musun? Kimse benimle evlenmek zorunluluğunu duymamalı. Çocuklar için de merak etme, her şey düzelecek. Onlar benden başka kimsenin başına belâ olmaz. Kimse onların sorumluluğunu almak zorunda değil, Gabe. Bir kocaya ihtiyacım yok benim. Sevgili istiyorum. Beni sevecek birini —»

Ertesi sabah herkes banyoda işini bitirinceyedek yataktan çıkmadım. Cynthia ile Markie az önce koridorda koşmaca oynuyorlardı. Oysa, şimdi her yerde sessizlik vardı. Kahvaltıya oturmuş olmalılardı. Martha'ya sürpriz yapmak niyetindeydim. O, tepsiyi odaya getirmeden önce, traşımı olmuş, giyinmiş olarak kahvaltı masasına gideyim, iyileştiğimi göstereyim diyordum. Sadece hastalığımın geçmesinin değil, moralimin de düzgün olmasının getirdi-

ği sevinçle, çıplak ayaklarıma pabuçlarımı geçirdiğim gibi yavaşça banyoya girdim.

Martha'nın banyosunun duvarları seyahat acentalarının afişleriyle kaplıydı. Afişlerden ikisi, merdiven boşluğuna açılan pencereleri, biri de tavandan yere uzanan çatlağı örtmek için yapıştırılmıştı. «Tatilinizi İsviçre'de geçirin!» «İster yaz, ister kış olsun, gideceğiniz tek yer Fransa'dır!» «Hollanda lâlelerini görmeden dünyayı gördüm demeyin!» Bir yandan dişlerimi fırçalıyor, bir yandan da o üç ülkeyi düşünüyordum. Özellikle, Hollanda'yı. Geleneksel giysileri içindeki porselen bebek yüzlü Hollandalı kızlar, tuvalete kim otursa ona gülümseyerek lâle suluyorlardı. Lavabonun üzerindeki rafta duran fırçaya el attım. Daha saçıma şöyle bir sürerken, Martha'nın uzun sarı saçları yüzüme gözüme dolandı. Buna aldırmadım, canım da sıkılmadı. Sıkılacak ne vardı ki?

Jilet aradım. Küvetin sabun konulacak bölmesinde bir tane buldum. Jilet kördü. Yenisini aramaya koyuldum. Bunları yaparken, ufak tefek işler yapan herkesin duyduğu gibi, yaşadığımı, dünyanın bir parçası olduğumu duyuyordum. Belki de moralim fazlasıyle yüksek olduğu için, ilâç dolabını açınca öylesine tepeden inme karamsarlığa düşüverdim. Tıpasız şişeler, sıkılmış bitmiş diş macunları, kapaksız kavanozlar, kırık taraklar, eski bir dudak boyası, üç tane kılları dökülmüş diş fırçası, saç tokaları, haplar, kapsüller dört yana saçıldı. Belki aralarında jilet de vardı. Ama, bu otuz santimetre karelik kargaşa içinde bulup da çıkarmanın olanağı yoktu. Tuhaftır, bu karışıklık, bu dağınıklık, keyfimin yüreğine saplanan bir hançer oluverdi. Yine de ağzımın tadını kaçırmadan, başımı kapıdan uzattım, «Şekerim, jilet bıçağın var mı?» diye seslendim.

Mutfaktan gelen mırıltılar kesilmedi.

«Martha! Yeni jiletin var mı? Traş olmak istiyorum.»

Yine cevap yok. İlâç dolabına bir kez daha baktım. Dolaptakileri devirmeden alınabilecek tek şey, alt rafta duran ve üzerinde kurukafa etiketi bulunan bir şişeydi. Ayakkabılarımı giydim. Martha'nın saçlarından biri burnumdan sallanarak koridora çıktım. Martha'nın eski sabahlığına elimden geldiğince sarınarak mut-

fağa daldım. Cynthia ile Markie kahvaltı ediyorlar, Martha ise bir adamla konuşuyordu. İlk gözüme çarpan, adamın deri ceketi ile, ıslatılarak taranmış gür kızıl saçları oldu. Sonra bir an şaşkın bir gülümseme belirdi adamın suratında ve aynı şaşkınlıkla eğilip selâm verdi. Hattâ elini bile uzattı. Oysa, ben pabuç bağlarımı yerlerde sürüye sürüye, utanç ve suçluluk duygusu içinde arkama bakmadan koridora fırladım. Nefes nefese Hollanda afişine yaslandığım anda, yaptığımın hiç de hoş olmadığını sezdim.

Adam ev sahibiydi! Üstelik ev sahibiydi! Duyduğum öfke önce pabuç bağlarıma yöneldi. Sonra, beni sanki düşünmeye fırsat bırakmadan içeri sürükleyen bacaklarımda patladı. En sonunda da, hayatı sadeleştirebileceğimi düşündüğüm için kendi kendime öfkelendim.

Şimdi çılgınlar gibi banyoda dört dönüyordum. Artık traş olmayı da düşünmüyor, aklımı jilet bıçağına takmış, aranıp duruyordum. İlâç dolabını yeniden açtım ve yine kuru kafayla burun buruna geldim. Etiketin üzerinde koca koca harflerle «TEHLİKE» yazılıydı. Oysa, Martha, evde çocuklar olduğunun farkında değilmiş gibi davranıyordu. Zehirlenen çocuklarla ilgili haberleri okumuyor olmalıydı! İnsan hiç bunu yapar mıydı! Bu ne dağınıklıktı böyle! Anlatılmaz bir dağınıklık!

Küvetin yanında çift kapılı bir dolap vardı. O güne kadar Mrs. Reganhart'ın dolaplarına göz atmak fırsatı geçmemişti elime. Bu yüzden de bilmediğim bazı şeyler vardı. Evin içi, bana karışık olmaktan çok, biraz düzensiz görünür, bunu da Martha'nın gönlü ferahlığına bağlardım. Halıların üzerine dergiler yayılır, koltuğa oturunca ayağınızı uzatacak biçimde masalarla sandalyelerin yerleri değişir, tablalarda elma koçanları kalırdı. Yine de bütün bunlar, bana rahat bir yaşantının belirtileri olarak gelir, bu durumu derin bir insancıllığın kanıtı olarak alırdım. Oysa, banyodaki dolabın kapaklarını açtığım zaman karşılaştığım şey, olsa olsa çılgınlığın kanıtı olabilirdi: Temiz havluların arasına tıkılmış kirli çarşaflar, eski karton kutuların kenarına asılmış ıslak tahta bezleri, beş şişe güneş yağı (hepsi de akmış, yağları sıvaşmış), bir yığın *National Geographic* dergisi, dibine kumlar yapışmış kum

kovası, bulaşık bezleri, battaniyeler, pikeler, bahçe hortumu, içine kalem yontulmuş birkaç kahve fincanı — dahasını saymaya gerek var mı? Küvetin kenarına çöktüm. Elim lavabonun yanındaki aluminyum rafa değdi. Rafın üzerinde birkaç ıslak, yapış yapış sabun parçası duruyordu.

Banyonun kapısı vuruldu.

«Girin,» dedim. Kapı açıldı.

«Tek bir jilet bıçağın yok mu?» diye sordum.

«Senin de, içinde beyin bulunan bir kafan yok mu?»

«Jilet arıyordum. İçeride kimsenin olduğunu bilemezdim.»

«Ben de hastasın sanıyordum. Yataktan kalkamayacak kadar hastasın sanıyordum.»

«Traş olayım dedim — Traş olursam evin genel havasına bir düzen gelir diye düşünmüştüm.»

Martha, üzerinde tuhaf siyah desenler olan kırmızı, dapdar bir pantalon giymişti. Pantalonun üzerindeki desenleri kocasının çizip çizmediğini sormak geçti içimden —sonra eski kocası olduğunu hatırladım— sonra bir akşam önce konuştuklarımız, kararlaştırdıklarımız olanca canlılığıyle aklıma takıldı. Oysa, o anda ondan nefret ediyordum. Her yanı belli olan poposundan da nefret ediyordum. Sırtındaki kazak da hoşuma gitmemişti. Hantal, balıkçı yakalı, gövdesini kocaman, başını da topluiğne başı gibi gösteren bir kazaktı. Topluiğne başı! Ne hayal gücü!

Kılığı hakkında duyduklarımı kasten yüzümde yansıtmaya çalışırken, Martha, «Yatak kıyafetiyle ortalıkta dolaşmasan çok memnun olurum,» dedi.

«Ya ne kıyafetiyle dolaşayım istiyorsun? Buraya, kalmaya hazırlıklı olarak gelmedim ki!»

«Öyleyse ortalıkta dolaşma, sersem!»

«Ben mi?» Küvetin kenarından kalktım. Duvarlardaki afişleri protesto edercesine kollarımı uzatarak, «Burası deliler evine benziyor,» dedim. «Böyle dağınıklık olur mu? Şuna bak hele! Bak bir!» İlâç dolabını açtım. Ama, dolabın içi, iki dakika önceki kadar karışık görünmedi gözüme. Gene de Martha'ya üzerinde «TEHLİKE» yazılı şişeyi gösterdim. «Evde çocuk varken zehirli şeyler böyle

ortalıkta bırakılır mı?» diye çıkıştım. «Bak, Markie bile uzanabilir buna.»

«Markie'nin nereye uzanıp, nereye uzanmayacağını ben düşünürüm. Sen merak etme, olmaz mı? Sen kendi kılık kıyafetine dikkat etsen daha iyi olur.»

«Ne yapmamı istiyorsun yani? Saklanacak mıyım herkesten? Bütün o tatlı sözlerin, hayatı hafife alma tasarılarının sonucu bu mu? Mrs. Reganhart'ın sevgilisi olmak, bu demek mi? Ev sahibi gidinceye kadar banyoda hapis kal! Sen, beni ne sanıyorsun? Bana ne yapacağımı söylemek cüretini nereden buluyorsun? Şuraya bak hele! Şuraya bak sen!» Döndüm. Dolabın kapağını ardına kadar açtım. Güneş yağı şişelerinden biri yere yuvarlandı.

Martha hafifçe içini çekti: Pasaklılığım sonunda ortaya çıktı gibilerden.

Daha saygılı bir sesle, «Hiç değilse adam gidenedek bekleyebilirdin. Bunu istemek, çok mu aşırı geliyor sana?» dedi.

«Onun orada olduğunu bilmiyordum ki. Mesele bu değil, Martha. Beni ne yerine koyuyorsun?» Tekrar dolaba baktım. «Şu hale bak.»

«Ne olur sus artık.» Tuvaletin kapağını kapadı, oturdu. «Sus artık!»

Oysa, benim susmaya hiç niyetim yoktu. Bir gece önce zaaf gösterdiğimi, gerektiği gibi düşünemediğimi kabul ediyordum. Aslında, işin başlangıcında çekip gitmeli, kendi evimde hastalanmalıydım. Yabancı bir erkeğin huzur içinde yaşayamayacağı bir evde nasıl oturabilirdim?

Yağ şişesini yerden kaldırdım. «Bu halden utanç duyman gerek,» dedim. Demek istediğim bu değildi aslında, ama o anda daha ağır bir söz aklıma gelmiyordu. Yere eğilmek başımı döndürmüştü. Başımın dönmesi geçtikten sonra da, kafamı bir türlü toparlayamadım. Neyi tartışıyorduk biz?

Martha, «Ne olursun...» diye sızlandı.

«Sen ne istediğini bilmiyorsun, öyle değil mi? Bu dünyada ne istediğini bilmiyorsun.»

Martha, kazağın yakasını çenesine kadar çekmişti. Başını kaldırdı. «Bak, burada kalmak istemiyorsan, seni zorla tutan yok. Git-

mek için bahane icat edip, kavga çıkarman gereksiz. Eğer gitmek istiyorsan —» Elinin tersiyle kapıyı gösterdi. «Gidersin.»

Lavaboya dayandım. «Biliyor musun, ilk kocana acımaya başlıyorum,» dedim. «Zavallı adamcağız.»

«Zavallı adamcağız ya! İkiniz için de oturup ağlamak gerek. Ona çekip gitmesini haklı gösterecek ölçüde büyük kavgamız olanadek, o da kapının yolunu bulamamıştı bir türlü. Gitmek istiyorsan, git Gabriel.»

«Senin istediğin nedir, onu söyle bana. İstediğini bir iki cümleyle özetleyebilir misin? Burada oturacak birinin mutfağa hiç girmemesini nasıl beklersin, bunu anlatsana bana.» Yumruğumu lavaboya indirerek, «Nasıl olur da bir şeyi isteyip, onun beraberinde getireceklerini istemezsin?»

Martha kalktı, yumruğunu burnuma doğru uzattı. «Beraberinde getireceklerine de pekâlâ katlanırım, sersem. Bana olayların sonuçlarını öğretmeye kalkışma!»

Hiç bir üzüntü belirtisi göstermedim, «Özür dilerim,» dedim. «Neden söz ettiğimi anladın aslında.»

Birden gözleri doluverdi. «Beni adamın önünde küçük düşürmen gerekmezdi. Çocuklarımız beraber oynuyor — onunkilerle, benimkiler. Hiç değilse bir traş olsaydın!» diye bağırdı. «Serserilere benziyordun!»

«İyi ya işte, ben de jilet arıyordum! Bu domuz ahırı gibi yerde traş olmaya çalışıyordum. Komik bir şey bu — akıl almaz! Bu denli çaresizliğe düşeceğimi hiç sanmazdım!»

«Öyleyse gidersin! Sesini kısar, gidersin!»

«Burada kalmamı istemiyorsun zaten. Bu açık seçik ortada.»

«Burada kalmak istemeyen sensin. Onun için bahane arayıp durma.»

«Tut ki öyle —»

«Tut ki öyleyse, ilâçlarını topladığın gibi gidersin.» Zorla gülümsedi. Bana doğru eğildi. «Tut ki öyle, tabiî, değil mi?»

«Tamam, tamam. Bu numaralara gerek yok.»

Bu son cümlede gerekli gerilim, gerekli patlama yoktu. Öyle ki, Winston Churchill parlâmentonun ortasında yere düşse ne duyar-

sa, ben ondan beterini duydum. Pantalonuyle ilgili birkaç söz etmek istiyordum, ama gereksizdi. Sonuçlandırmak istediğimiz her şeyi sonuçlandırmıştık. O andan itibaren ve sonsuzadek, bir önceki gece olmayacaktı artık.

Yatak odasına döndüm. Üç gün önce sırtımdan çıkanları bulmak için dolabı altüst etmem gerekti. Bütün çekmeceleri açmak hoşuma gidiyordu. Kanıtlar, kanıtlar, nereye baksan yığınla kanıtlar. Ceketimle pantalanum askıdaydı. Hemen yanı başında da tenis raketleri, çizmeler, *Art News* dergisinin eski sayıları, kıvrılmış halılar, yığınla kırmızı tuğla duruyordu. Tabiî bir de Martha'nın giyecekleri — askılarda, yerlerde, sandalyelerin arkasında ya da üst rafa tıkılmış olarak. Çamaşırlarımla odanın ortasında durdum, haklı olduğuma iyice inanmak için dolaba uzun uzun baktım. Giyindikten sonra aynada kendime baktım. Gözlerim iki bilya kadar anlamsızdı. Sakalım yüzümün çizgilerini kapatıyordu. Yüzüm, çaya batırılmış gibi tuhaf bir sarılıktaydı. İnsan böyle bir suratla, haklı olabileceğini düşünemezdi. Gittiğime seviniyorum diyordum ve gitmeden önce, suratımın bu haliyle evin her yanına işlemesini istiyordum.

Bu kez mutfağın eşiğinden dönmedim. Girdim, ayakta durdum. Markie'nin ağzı burnu süte bulanmıştı. Cynthia kırmızı mantosunu, başlığını, çizmelerini giymiş; meyva suyunu içer gibi yaparak oyalanıyordu. O da, biz büyükler kadar resmî ve ciddî havadaydı.

Martha elinde kahve fincanı, pencereden dışarı bakıyordu. Arka bahçeye açılan kapının önünde, çöp tenekesinin boş yeri karlar içinde kurşunî bir yuvarlak çiziyordu. Güneş, beyaz bahçe parmaklıklarına ve pencere pervazlarına vurmuştu. Mutfağın duvarları neşeli, sağlıklı bir ışıkla yanıyordu.

«Ben artık gidiyorum,» dedim.

Martha dönmedi. Markie oturduğu yerden bana uzandı. Cynthia'nın kılı kıpırdamadı.

Martha, «Pekâlâ,» dedi.

Son tartışma dahil, bütün olup bitenler pek acınacak gibi göründü gözüme. Biraz da umutsuzlukla, dostça ayrılmak istediğini

duydum. Cynthia ile Markie dediklerimi iyice anlasınlar diye kelimelerin üstüne basa basa, «Hastalığım sırasında burada kalmama izin verdiğiniz için teşekkür ederim,» dedim. Bu sözler beni kandırmazdı, ama ben çocuk değildim. Sözler bir kez ağzımdan çıkmıştı ve bu sözler, bu ailenin tarihçesinde hep yaşayacaktı.

Martha döndü. Ağzı hafifçe oynadı. Beni pek sıradan bulduğunu belirleyen bir anlatım vardı yüzünde. Hiç değilse ne yapmak istediğimi anlayamaması beni hayal kırıklığına uğrattı. Onun bütün anlayışı, kendi sorunlarına yönelikti. Hastalandığım gece benimle nasıl sevişti̇ğini düşündüm, bir akşam önce bana söylediklerini düşündüm. Ondan pek de fazla hoşlanmıyordum.

«Hoşça kal, Cynthia,» dedim. «Hoşça kal, Mark.» Birden kendimi güçsüz ve bitkin hissederek hole yürüdüm. Merdivenleri inip, arabaya binip eve gidecek kadar gücüm var diyordum kendi kendime.

Apartmanın alt boşluğuna indiğimde, yukarıda Martha'nın sokak kapısının açıldığını duydum. Cynthia kırmızı başlığıyle, korkuluktan uzanmış bakıyordu. Kırmızı paltosu, mavi gözleriyle şimdiye kadar görmediğim ölçüde sevimli ve tatlıydı.

Korkuluğun üzerinden elini uzattı. «Al,» dedi. «Arabanın anahtarlarıymış, annem verdi.»

Kızın sesinde bir tuhaflık sezmesem, anahtarları aşağı atmasını söyleyebilirdim. Yukarı çıktım. Anahtarları aldım, Cynthia başını çevirdi, başka tarafa baktı.

«Teşekkür ederim,» dedim.

«Hımm...» diye karşılık verdi.

Hemen merdivenlere yöneldim. Birinci katın boşluğunda durup baktım. Çocuk hâlâ oradaydı. Kollarını korkuluğa dayamış, başını kollarına yaslamıştı. Saçları belki babasına çekmişti — siyahtı. Ama gözleri, tıpkı Martha'nınkiler gibi maviydi. Araştırıcı, canlı ve ne istediğini bilmeyen gözler.

«Hoşça kal, Cynthia,» dedim.

«Güle güle.»

Bir adım attım. Arkamdan seslendi. «Bir daha gelmeyecek misin?»

Başımı salladım. «Sanmam.»

O zaman iyiden iyiye kafası karıştı herhalde. Başını kaldırdı. Sonra donuk sesle, «Pekâlâ. Güle güle,» dedi, döndü, eve girdi.

Evde iki zarf buldum. Biri Spigliano'ların Noel günü akşam üstü verecekleri kokteyle çağrıydı. Partiyi rahatlıkla gözümün önüne getirebiliyordum: John'un dansları, Pat'ın pastaları, sonra da Bill Lake gibi çılgının biriyle yemek... Nasıl olsa hasta olacağım diye düşündüm, nasıl olsa bu hastalığı hiç atlatamayacağım. Onun için Spigliano'ların çağrısına kafa yormak gereksiz.

Grossinger otelinden de bir kartpostal gelmişti. Evin bütün perdelerini, pencerelerini açtım. Birkaç günlük havasızlığı gidermeye çabalıyordum. Her yanım kırıla döküle, kendimi düzeltilmemiş yatağın üstüne attım. Kartpostalın üzerinde iri el yazısıyle, «Merhaba! Meğer hayat buymuş!» diye yazıyordu. Altına da «Fay ve baban» diye imza atılmıştı. Kartın altına sıkıştırılmış notta da, «Yılbaşını burada geçireceğiz. Onun için sen Chicago'da kalabilirsin. İyi eğlenceler. Baban.» yazıyordu. Hepsi bu kadardı. Doğum günümü unutmuş olabileceğini aklım almıyordu. Oysa, unutmuştu bal gibi. O gün ayrılıklar, kopmalar günüydü.

2

BELKİ ırkımın suçluluk duygusundan gelen bir tatsızlıktır, ama oldum olası Noel günü eğlenememişimdir. İnsan, atalarının inancına benim kadar uzak olursa, vatandaşlarının çoğu sıcacık evlerinde kurtarıcılarının doğum gününü kutlarken, pek huzur duyamıyor. Noel günü radyolarda org ve çıngırak seslerinden başka bir şey duyulmaz olur. Sokaklarda in cin top oynar. Komşuların evleri renkli ampullerle donanır. Ve kiliselerin avlularına gerçekliğine ya da gerçeküstü oluşlarına bir türlü inanamadığım ufak heykelcikler doluşturulur. Parmaklarımla trampet çalarak gece olmasını ve Aralık ayının 26 cı gününün doğmasını beklerim hep.

Akşam hiç olmayacak gibiydi. Birinci sınıfların kâğıtlarını okudum, not verdim. Kendime bir sandviç yaptım, oturma odasında yedim. Odanın dört yanına, günlerdir okumaya niyetlenip bir türlü zaman ayıramadığım gazeteler yayılmıştı. Evin eşyası da gözüme pek çirkin görünüyordu. Suni timsah derisi kaplı bir koltuk, birkaç çelik sandalye, çelik dolap ve bir sürü anlamsız ıvır zıvır. Bunların hiç biri insana ev sıcaklığı getirmiyordu. Sanki lokantada oturuyormuşum gibi. Pencerelerdeki perdeler, savaş zamanından kalma pasif korunma storlarıydı.

Biraz viski içtim. Sandviçi bitirdim. Sonra arkadaşların beni yoklamaya gelirken getirdikleri puroyu yaktım. Puronun dumanlarını seyrediyor ve bekârlık sultanlıktır diyordum. Yemeğe götürebileceğim bir kız düşündüm. Sonra bu fikri beğenmeyip vazgeçtim. Gereğinden fazla uyarılmış, doyuma ermemiş ve hepten yabancılaşmış olarak bitirecektim yemeği. En iyisi, dinlen keyfine bak dedim.

Pencereye gittim. O anda saat iki buçuktu, hava akşamın dördü gibi kasvetliydi. Aynada kendimi süzdüm. Eski bir kazak, eski pantalon, taranmamış saçlar, yüzümü yine kızıla bürümeye başlayan sakal. Bu görüntüyü tamamlamak için puroyu dişlerimin arasına kıstırdım, geleceği hayal ettim. Hiç bir zaman evlenmeyeceğimi düşündüm. Aynı anda purodan da nefret ettiğimi farkettim.

Gün ilerledi. Giderek can sıkıntısı her şeye ağır bastı. Paltomu giydim, yürüyüşe çıktım. Döndüğüm zaman, yeniden ödevlere bakayım dedim. Ama, saat beşte daha fazla dayanamadım. Canı cehenneme deyip, traş oldum, giyindim ve John Spigliano'lara gittim.

Spigliano'ların kapısı açıldı.

Koridorun ucundan, «Oooo —» diye bir ses ve ardından içi kanapelerle dolu bir tepsi ve göz alabildiğine yeşil kumaş belirdi. Pat Spigliano kapıya geldi. Dar eteğinin üzerinde yığın yığın yeşil tüller uçuşuyordu.

«Gabe! Gelmeyeceksin sanmıştım! Hastasın diye duyduk. John nasıl sevinecek şimdi!»

«Daha iyiceyim, sağol. Geleyim de dedim —»

«Paltonu alayım, Gabe.»

«Yo, kalsın —» Ama kolumu çekiştirmeye başlamıştı bile. Bütün günümü belirleyen umutsuzluk içinde, istediklerini çıkarıp verdikten sonra içeri girdim.

Pat, hemen elindeki tepsiyi önüme uzattı, «Biraz kaz ciğeri alır mısın?» diye sordu.

«Hayır, istemem.»

«Öyleyse iyi eğlenmene bak —» diye buyurdu, yürüdü.

«Bu noktaya yükselmeden önce de bir bok değildi, ölünceyedek de bir bok olacağı yok. Sembol budalası herif!» Bunları söyleyen Bill Lake'di. Mona Meyerling'in iğne üzerinde oturur gibi iliştiği koltuğun kenarına yayılmış anlatıyordu.

Ben, «Ya da başkan oluncayadek,» diye atıldım.

Bill, «Ya da beyzbol oynayıp millî takıma girinceyedek. Kim bilir? Bu ikisinin açık seçik opportünizmi insanda gerçekten hayranlık uyandırıyor,» dedi. Sesini alçaltmak gereğini duymuyordu. Mona'nın onu uyarmasına rağmen, yine de bildiği gibi devam etti. «Hayranlık sözünü sevgiyle karıştırmamanızı rica ederim. Wallach, sen de kendine acımaktan vazgeç artık. Ya bir de Spigliano'nun yerinde olup da, sevimli ev sahibemizle yatmak zorunda kalaydın, ne olacaktı?»

«Kendime acıdığımı da nereden çıkarıyorsun, Willie?»

Bill, «Mona, hadi şu çocuğa bir içki getir,» dedi.

Mona ayağa kalktı. Süslenip püslenmişti. Onu çok sevdiğim için, kılığını kıyafetini hiç anlatmasam daha iyi. Bana döndü, «Nasılsın, biraz iyileştin mi?» diye sordu.

«Çok iyiyim,» dedim.

Lake, «— dünyanın bütün sapıklıkları, bütün kötülükleri —» diye bir şeyler söyleniyordu.

Mona, «Ne istersin?» diye sordu. «Viski getireyim mi?»

«Sen dur, ben alırım.»

«— pederastlık, zina, ahlâksızlık, ne arasan — eski Yunanlılar sevişmenin her türlüsünü biliyorlardı —»

Mona, «Sen burada kal da şunun çenesini kapatmaya bak,» dedik-

saya gitti. Bill Lake hâlâ bir şeyler geveliyordu: «— ya Fransızlar'a ne buyurulur? 1750'de iki küçük pederast *Place de Grève*'de yakıldılar.» Spigliona'ların yeni evine göz gezdirdim. Şaşılacak şey, ev bayağı güzeldi. Noel ağacının, şöminenin ve büfenin çevresinde elli altmış kişi öbek öbek duruyordu. John Spigliano, Walker Friedland ile karısına kokteyl hazırlıyordu. Yuvarlak esmer yüzü, parlak gözleri ve Walker'ın anlattığı fıkraya gülüşü ile Spigliano dost, zararsız, yardımsever biri gibi görünüyordu. Oysa, o da karısı gibi, sevdiğiniz birinden —ya da onun sevdiğini sandığınız birinden— söz ederken adamı harcamadan edemezdi. Onun, duygularının ya da hırslarının, beni ve benim sevdiklerimi hiç ilgilendirmediğini düşünsem bile, Spigliano'nun kendisiyle birlikte çalışanların çoğu için sinir bozucu biri olduğunu kabul etmek gerekir. Belki de onun aşağılık biri olmayı seçişini kıskanıyoruzdur, kim bilir?

John'un yanında ve Walker'in karşısına gelecek biçimde duran kadın Walker'in karısıydı. Uzun bacaklı, saçları kabartılmış sarışın bir kadındı. Dimdik duruyor ve elindeki sigarayı şık görünmek çabası içinde üflüyordu. Bill Lake omuzuma dokundu ve kadının bu halinin, gidip kendisine müshil içirme isteğini uyandırdığını söyledi. Kadın daha üniversitenin birinci sınıfındaydı, ancak bu kadarını becerebiliyordu. İsveçli Swanson'la konuşmakta olan Cyril Houghton'un nasıl dönüp de yan yan baktığını görebilseydi, Walker'ın karısı da kendini biraz daha rahat hissedecekti. Üstelik, en az hepimiz kadar ve muhakkak ki, çoğumuzdan fazla etkileyici bir havası vardı.

Mona elinde bana getirdiği içkiyle yaklaşırken, birden arkamda Peggy Moberly'nin sesini duydum.

Birine, «Harikulâde bir kadın —» diye anlatıyordu. «Çok tatlı, çok sevimli. Çarşamba günü beraber yemek yiyeceğiz.»

Bir erkek sesi, «Çok iyi,» diye cevap verdi.

«Gerçekten, çok sevimli kadın —»

«Teşekkür ederim.»

«Öyle de neşeli ki, doğrusu ona bayılıyorum.»

«Evet —» Erkeğin kim olduğunu o anda sesinden tanıdım. «Çok tatlıdır.»

Birden Peggy döndü ve elini saçlarıma koydu. «Aa, burada mıydın? Neye öyle süs bebekleri gibi sus-pussun? Nasılsın? Evine telefon ettim —geleyim de doğru dürüst bir yemek yapayım sana demiştim— ama telefonu açmadın bile. Herhalde zavallı Gabe ölüyor diye düşündüm.»

Ayağa kalktım. «Telefonu açmıyordum kimseye Peggy. Merhaba Paul.»

Paul, Chicago'ya geldikleri gün üzerinde olan kruvaze kostümü giymişti. Ciddî bir tavrı vardı. Partidekilere pek kaynaşmadan uzakta kalmaya çalışıyordu. «Nasılsın?» diye sordu.

«Çok daha iyiyim,» dedim. «Virüs müymüş, nedir, atlattık işte.»

Üç hafta önce Libby'nin bürosunda olduğumuzdan beri ilk kez karşılaşıyorduk. O günden bu yana sadece kurul toplantılarında bir araya gelmiş, o zaman da birbirimizden uzak durmaya gayret etmiştik. Yuvarlak masa çevresinde bunu başarmak da hayli güçtü.

Peggy, «Bu adamın karısı —» diye söze başladı ve gözlüklerini takmadan odadakilere bakarak, «Dünyanın en şirin insanı,» dedi. «Gördüğüm en tatlı, en esprili kadın —»

«Eski arkadaşımdır,» dedim.

«Öyle ya, tabiî. Paul'ü buraya Gabe getirdi,» dedi. Çocuksu bir tavır içindeydi. Elini tuttum, sıktım. Peggy Moberley, her partide hayal ettiklerinin hepsinin gerçekleşmesini bekleyen tiplerdendi. Bu olmayınca da, zoraki bir neşeye bürünmeye çalışırdı. Gösterdiği çaba onu şimdiden yormuşa benziyordu. Saçı bozulmuştu. Kombinezonunun askıları görünüyordu. Ayakları da daha fazla dikilip durmaya baş kaldırmış gibiydi. Sonunda, çantasından gözlüklerini çıkardı, taktı — gerçeğe teslimiyetti bu. Kendini böylece koyverdikten sonra, odanın öteki ucuna doğru bakarak, «Harika bir yaratık bu kız,» dedi.

Oysa, benim kız filân gördüğüm yoktu ortalıkta. Sadece bir yığın adam duruyordu karşı köşede — Frank Tozier, Larry Morgan, Victor Honingfeld. Sonra, Cyril Houghton ile Swanson gruba katıldılar. Frank kafasını sallayarak gülüyordu. Başı geriye gittiği zaman, halkalanmış duran yığının ortasında Libby'yi gördüm. Yanakları al al olmuştu. Uzun beyaz eliyle alnını tutuyordu. Sonra

elini havaya kaldırdı — dudakları kımıldadı, duraladı, yeniden kımıldadı ve erkekler başlarını arkaya atarak güldüler. Libby birden içine kapanıverdi, başını eğdi, utandı. Ama, bir an sonra, bıyığını burarak, hiç kuşkusuz tatlı sözler etmekte olan, Cyril'e kulak vermeye başladı. Boynu açık bir elbise giymişti. Noel ağacının ampulleriyle belirlenen profili, insanda kemerli burnunun üzerinde parmağını dolaştırma isteği uyandırıyordu. Saçını ortadan ayırmış, sıkıca arkaya taramıştı. Elbisesi kırmızı satendi. O elbiseyi daha önce gördüğüme emindim, ama ne zaman olduğunu çıkaramıyordum. Daha sonra, elbiseden mektubunda söz ettiği aklıma geldi.

Paul'e, «Çok iyi görünüyor,» dedim. «Sağlığı yerinde olmalı.»

Paul, «Evet, çok iyi,» dedi. Peggy yeniden bize doğru eğildi. Sanki, Paul'le aramızda şifreli bir konuşma geçmiş gibiydi. Anlamını da bilemiyordum.

Odanın öteki köşesinde Frank Tozier, İspanyol dansında nasıl adım atılacağını gösteriyordu. Çevik bir sıçrayışla, Spigliano'ların güzelim halısı üzerinde pat-pat-a-pat-a-pat diye tepindi. Libby ellerini göğsünde kavuşturmuştu. Gözleri, Frank'ın İtalyan modeli, sivri uçlu pabuçlarındaydı. Frank yeni bir harekete geçince, Libby hafifçe kenara çekildi, Frank'ın ilk steplerini uygulamaya çalıştı. Beceremeyince omuzunu silkerek, ünlü bir yıldız olmaktan vazgeçti. Tam o sırada Victor Honingfeld, Libby'nin yanına geldi. Dirseğinden hafifçe tutarak, o bitmez tükenmez konuşmalarından birine başladı. Libby birden kötü bir haber duymuş gibi yüzünü buruşturdu. Victor bir eliyle havada daireler çizerek anlatıyordu. O anda salondaki gürültü hafifledi ve Libby'nin bıkkın sesi bize kadar ulaştı.

«O, homoseksüel bir yazar değildir! Bunu nasıl söylersiniz?»

Peggy elimi dürttü. «Dinle şu adamı,» dedi. «Tom Sawyer, Huck Finn'in elini tuttu diye Mark Twain'e sapık diyor!»

Paul'e döndüm. «Victor'un psikanalizleri, ondokuzuncu yüzyıla baştan aşağı yeniden biçim verebilir,» dedim.

Peggy, «Öfkeden deliye dönüyorum —» diyerek, tartışmaya katılmak için onlara doğru yürüdü.

Paul'le ben içkilerimizi yudumluyor, birbirimize bakmadan, gözlerimizi odadakilerde dolaştırıyorduk. Partinin tarzı ve kalabalığı daha önce anlattığım biçimde olduğu için, Paul'le birbirimize yabancı ya da dost olsaydık, bu sessizliğimiz hiç de tuhaf olmazdı. Oysa, kaderimiz dostlukla yabancılık arasında bir yerlere takılı kalmış olduğundan, bu sessizlik giderek dayanılmaz oldu. Oradan uzaklaşmamın da durumu düzelteceğini sanmıyordum. «O akşamki olay için çok üzüldüm,» dedim. «Telefon edecektim —»

Sıradan bir şeyden söz ediyormuşum gibi yapmama olanak yoktu. Paul dikkatle bana baktı. Ne var ki, bu gibi durumlarda hep başvurduğu aldırmazlık havasına bürünüverdi. Yine de, gönlümü alacak, bana gücenmediğini belirleyecek bir şey söyler diye bekledim. Bağışlanacak davranışta bulunan kişi olmayı kabullenmiştim yine. Sık sık bu duruma düşüyordum. Hem sadece Herz'lerin önünde değil. Kötüye kullanıldığımı bildiğim zamanlar bile bağışlanmayı beklerdim nedense.

Ben başlamasam, Paul'ün bana yardımcı olmayacağını anladığım için, «Libby'nin durumunu bilmiyordum —» dedim. «Böbreklerindeki bozukluğun çocuk yapmasını engellediğini —»

Bir an, Paul sözü tamamlamayacakmış gibi geldi. Sonra, «Doğum yapabilir. Ama doktorlar —» —yine doktorlar çıktı karşımıza— «Doğum yapmasının tehlikeli olabileceğini söylüyorlar,» dedi. Sonra kesin bir tavırla, «İşte hepsi bu,» diye sözü kesti.

«Beni ilgilendirmeyen şeylere karışmak istemem,» dedim.

Paul, «Anlıyorum,» diye karşılık verdi. Bu sırada, Libby'nin sesi duyuldu. «Yaşantısı beni hiç ilgilendirmez, Victor. Ben onun yapıtlarına bakarım,» diyordu.

Paul bana gülümsemeye çalışıyordu. «Nasıl olsa, bir manevî evlât edinmeye karar verdik,» dedi.

«Öyle mi?»

«Onun için, bu sorun üzücü olmaktan çıktı artık.» Gülümsüyordu ama, içten olmadığını gizleyemiyordu.

«Çok güzel.» Aslında, Paul'ün söyledikleri beni son derece şaşırtmıştı. «Çok iyi olur.»

«Kimseye söylemezsen memnun olurum,» dedi.

«Tabiî ki söylemem.»

Sustuk. «Yani, Libby'ye söylemezsen, demek istedim.» Paul benden çok sıkılmış gibiydi. Sanki yıllardır aynı evde yaşayan onlar değil de, biz ikimizdik.

«Kusurum olduysa —» diye başladım.

Sözümü kesti. «Hepimizin kusurları oluyor,» dedi.

«Hepimiz yanlış yaptığımız için, karşımızdakilerin yanlışlarını hoş görebiliyoruz zaten,» dedim. O anda odadan çıkmak zorundaydım. Çünkü, aşırı duyarlanmıştım ve bu duyguların ne biçimde patlak vereceğini kestiremiyordum. Güzel bir haberdi duyduğum —bunu herkes de sevinçle karşılardı— oysa tepkilerim hiç de iyi haber almış kişilerinkine benzemiyordu. Spigliano'ların holüne attım kendimi. Aklımdan geçen son şeyi Paul'e söyleyememiştim: Dilerim bu, Libby'ye mutluluk getirsin diyecektim.

Holün öteki ucundan Sam McDougall'ın, «Hoş bulduk!» dediğini duydum. Bir an sonra yanıma gelmiş, sırtıma vuruyordu. «Nasılsın arkadaş? Geçen hafta sana telefon ettim, cevap vermedin. Zavallıcık yerinden doğrulamayacak kadar hasta herhalde dedim. Bir şey ister misin? Düzeldin mi?»

«Çok daha iyiyim Sam.»

«Bizim gibi bekârların birbirini arayıp sorması gerek. Kimimiz kimsemiz yok ki başka. Hadi Patricia, biraz kafa çekelim —» Pat'la Sam salona geçtiler. Tam şapkamla paltomu alacaktım ki, Libby salondan çıktı.

Yanına gittim. Libby'yi kollarımın arasına almadığım halde, almışım gibi yüreğim çarpıyordu. Al al olmuş yüzünü bana doğru kaldırdı. Odadan çıktığımı gördüğünü ve yalnız olabilelim diye peşimden geldiğini anladım. Yüreğim göğsümü delecek gibi atıyordu. Bana çok önemli bir şey söyleyeceğini sanıyordum. Ya da benim ona çok önemli bir şey söyleyeceğimi sezinliyordum.

Oysa, kendisini çok iyi gördüğümden başka bir şey söylemedim.

«Teşekkür ederim. Sen de düzeldin mi? Kimse senin hastalanabileceğine inanmıyor.»

Cevap vermedim. Sonra, «Libby, seninle açık konuşmak istiyorum,» dedim. «O gün hiç de kötü bir şey demek —»

«Ha, o gün mü? Bırak canım, önemli değildi.» Yüzüme bakmadan konuşuyordu.

«Brooklyn'e, Paul'ün annesine babasına gittim.»

Bir an irkildi. Sonra kuru bir sesle, «Çok teşekkür ederim. İyi etmişsin,» dedi. Gülümsedi. «Özür dilerim, gitmem gerek.»

Salondan nereye gitmek için çıkmışsa, oraya yollandı.

Ondan sonra bir sürü akılsızca davranışta bulundum. Alabildiğine içtim, dilim dolaşmaya başladı. Sonra, Peggy Moberly'nin beline sarıldım. Oysa insan Peggy'le evlenmeye niyet etmeden böyle bir şey yapamazdı.

Peggy, «Neden hiç aramıyorsun beni?» diye sordu. «Neden ben sadece kitaplarla ilgilenirmişim gibi bir izlenim bırakıyorum?»

«Hiç de öyle bir izlenim bıraktığın yok, Peggy.»

«Taş yürekli adamın birisin,» dedi. Yine de gözlüklerini çıkarmayı ihmal etmedi. «Beni sinemaya götürmek istemez misin?»

«İsterim.»

«Bu akşam yemeğe götürür müsün beni?»

«Götürürüm.»

«Nereye gideceğiz?»

Bill Lake salonun ortasında Kazaska oynuyordu. Kollarını kavuşturmuş, başını dikmiş, uzun bacaklarını yana atarak dönüyordu. Çevresinde halkalananlar, «Hey! Ha! Hey! Ha!» diye tempo tutuyorlardı. Spigliano'ların ikizleri kapıdan seyrediyor, kıpırdıyorlardı. Köşede Charleen Carlisle ile nişanlısı kavga ediyorlardı... Keşke Charleen'le evlenseydim, keşke Peggy ile evlenseydim.

«Seninle evlenmeliydim, Peggy.»

«Gabe, gönlümü kırma.»

«Aksine, gönlünü alıyorum. Bunu anlamıyor musun?»

«Daha yeni hastalıktan kalktın, bu kadar içmemelisin.»

Başımı salladım. «Çok içmedim,» dedim.

«Artık yemeğe gitsek iyi olur.»

«Belki de evlensek en iyisi.»

«Gabe, başlama yine. Ne oldu sana böyle?» Gözlüğü tutan elini suratıma doğru sallayarak, salondan çıktı.

Bu yaptığımın hiç su götürür yanı yoktu kuşkusuz. Hepimizin hayatında anlamsız davranışlarla dolu günler vardır — bu da benim hayatımın böylesi günlerinden biriydi. Giderek parti tenhalaştı. John da her zamanki folklor gösterilerinden birini yapmış, rahatlamıştı. Yiyecekler, içecekler azalmıştı. Peggy ile dansediyordum. Onun boynunu öptüm — bu da hınzırlıktan başka bir şey değildi.

«Gabe, bana kötülük etme,» dedi Peggy.

Ona sıkıca sarıldım. Tahta gibi göğüsleri biraz daha ezildi. Pat Spigliano'nun yanından dolandık. Pat, dans ettiği Larry Morgan'a, «Hiç kuşkusuz, kadınlar otuz beşi geçtikten sonra cinsel bakımdan çok daha uyanık oluyorlar —» diyordu.

Dans ediyorduk. Birbirine yakın iki vücut, birbirinden uzak iki ruh olarak dönüp duruyorduk. Bundan sonra yaptığım terbiyesizlikleri tek tek sayacak değilim. Yalnız bir ara Peggy'nin kulağına, ağızlarda pek dolaşan bir şarkıyı söylediğimi hatırlıyorum.

Sonunda Noel ağacının yanındaki koltuğa oturduk. Peggy, «Judaizm beni öteden beri ilgilendirmiştir. Daha yedinci sınıftayken bile —» diye anlatıyordu.

Şarkı söyler gibi, «Nerede bizim Hıristiyan delikanlılar —» dedim.

«Aman sus Gabe, ne diyorsun sen? Gözlerini de öyle kaykıltıp durma.»

«Öyle ya, hep Yahudilerin peşinden koşuyorsun.»

«Gabe, lütfen sus. Lütfen...» Peggy beğensin diye ya romantik olmam gerekiyordu, ya da aşırı akıllı.

«Keşke Doris Horvitz'le evlenmiş olsaydım,» dedim.

«Bak, artık şakanın da tadı kaçıyor —»

Somurtup sustum. Peggy, bütün ahmaklığı, bütün tatlılığıyle elimi okşamaya başladı. Noel ağacının arkasında oturanların konuşmalarını kopuk kopuk duyuyordum. Aklınız alır mı hiç? Paul'le John edebiyatta biçim sorununu tartışıyorlardı.

Paul, «Ama, John, önemli olan, öğrencinin yazı yazmayı nakış işler gibi bir iş olarak görmesidir,» diyordu. «Bir doku, bir kurgu

olarak alması gerek. Bunun hayatla, insan olmakla bir ilintisi olamaz —»

John, «Ben, senin dediğin gibi, görevimizin onlara insan olmayı öğretmek olduğuna inanmıyorum,» diye karşılık verdi. «Belirli bir görüşe bağımlı olmayı —» Odanın öteki köşesinde kırılan bardağın gürültüsünden sözün gerisini kaçırdım.

Sonra yine bölük pörçük bir şeyler duydum. Paul, «— biçim konusunda söz etmek aşırıya kaçmaktır,» diyordu.

«— bir eleştiri metodu olarak uzun tarihçesi vardır. Ama bence —»

«— ben empresyonizmden söz etmedim ki, onu da nereden çıkarıyorsun —»

John, «Peki öyleyse ne diyorsun?» dedi. «Sınıfa girip, aman bu ne güzel, değil mi, ya da aman, insanın yüreğini hoplatıyor, değil mi demekten öte bir şeyler vermek gerekir öğrencilere. Sanırım yaratıcı yazar olmak —»

«Lütfen ona yaratıcı yazar demekten vazgeçer misin?» Bunu Libby söylemişti.

«Özür dilerim. Ama kendisi öyle düşünüyor sanmıştım.»

Libby, «Melville'e yaratıcı yazar diyor musun? Dostoyevski'ye diyor musun?» diye sordu.

«Ben sadece eleştiriye yönelmiş olanlar ile aradaki ayrımı belirlemek için öyle dedim —»

Libby, «Bu ayrım açık seçik ortada!» dedi. «Belirlemek için zahmet etmene gerek yok.»

Peggy, «Hadi gidelim, Gabe,» deyip duruyordu. «Bir lokma bir şey yesen iyi olacak. Ben gidip paltolarımızı alayım.»

«Sen bana sahip çık, Peggy. Benim paltom —»

«Biliyorum senin paltonun hangisi olduğunu,» diye gülümsedi.

Bir an daha oturdum. Sonra kalktım, gerindim, kafamı toparlamaya çalıştım. Noel ağacının öte yanında, ampullerin ve süslemelerin arasından Paul ve Libby'nin profillerini seçiyordum.

Libby, «Paul, kavga etme onunla,» diyordu.

«Eve gidelim. Bu belâ yerden kurtulalım.»

«Ama ben burada çok eğleniyordum —»

Paul elini uzattı, Libby'nin yanağını okşadı. Sonra parmaklarının, Libby'nin yakasından içeri kaydığını gördüm. «Eve gidelim, Libby.»

Arkamı döndüm. Tanıdık birini görebilmek için odaya bakındım. Mona Meyerling'e el salladım. O da elini salladı. Arkamdan Libby'nin, «Olur, Paul,» dediğini duydum. Sonra, bir eli alev alev yanan yanağında, yanımdan hızla geçti. Ne de çabuk heyecanlanıyordu.

Pat Spigliano'ya yakalandım.

«Görüşelim ya. John'a hep söyler dururum — Gabe'i arayalım, bir akşam yemeğe çağıralım diye. Haa, az daha unutuyordum... O sevimli hanımı bir daha gördün mü, hani John'un eski öğrencisi, garsonluk yapan hanım —»

«Evet, gördüm.»

«Hep birlikte buluşsak iyi olmaz mı? Çok hoş kadındı. Çok şeker. Nasıl şimdi?»

«İyidir,» dedim. «Çağrınız için teşekkür ederim. Tam bir Spigliano partisi oldu bu.»

«Bu tür partiler vermeyi seviyoruz, Gabe,» dedi. John yanımıza geldi. Peggy de, elinde paltolarla göründü. Arkasından da Libby geliyordu. Paltosunu giymiş, eşarbını bağlamıştı. Paul'ün paltosu da kolundaydı.

Paul, karısının yanına yaklaştı. Libby, kapıdan, «İyi geceler,» diye seslendi. «Teşekkür ederiz, Mrs. Spigliano.»

Hepimiz, «İyi geceler,» dedik. Herz'ler gittiler.

Ne dedimse Peggy'nin paltomu tutmasını engelleyemedim. Çevremizdeki herkes birbirine göz kırpıp, bıyık altından gülümsüyor gibi geldi bana. John, «Arabayı kullanabilecek durumda mısın?» diye sordu.

«Taksiye bineceğim,» dedim. Hepsi güldü.

Pat, «Seni çok severiz, Gabe,» dedi. Sonra kocasına döndü. «Gabe'le daha sık görüşelim,» dedi. «Peggy ile de.»

«Tabiî ya,» diye cevap verdim. Sözü sürdürmenin gereği yoktu ama, yine de, «Peggy'yi benim de daha sık görmem gerek,» diye ekledim.

Herkes gülümsedi. Sarhoşlara gösterilen hoşgörü bana da gösterildiği için, ben de kendimi iyice sarhoş hissettim.

Pat, «Arkadaşlarını da çok sevdik,» dedi. «Hani şu yaratıcı yazarla karısı. Çok tatlı, bohem bir çift havasındalar. Çevrede onlar gibi gençlerin bulunması iyi oluyor. Kız çok bohem tavırlı, değil mi? John onlara iş verdiği zaman, bahse girerim ki, bunlar bitniktir demiştim. Pek de yanılmamışım. Burada yabancılık duymalarına üzüldüm.»

Peggy, «Herkesi tanımıyorlardı da ondan,» dedi.

John, «Adam çok savruk,» dedi.

Herkes bana döndü. Ne diyeceğimi merak ediyorlardı. «Öyledir,» dedim.

Pat, «Yine de çok hoş insanlar,» diye söze girdi. Bu sözü hepimiz kabul ettik. Sonra karşılıklı teşekkürler ve vedalaşmalara sıra geldi.

Sokağa çıkar çıkmaz karın üzerine yuvarlandım. Şapkam önüme düştü. Peggy gülmeye başladı. Peggy ayağa kalkmama yardım ederken, Libby'le Paul'ü gördüm. Bitişik evin önünde duruyorlardı. Libby, Paul'e dönmüştü. Paul ellerini ceplerine sokmuş, önüne bakıyordu.

Gece soğuk ve sessizdi. Sesleri bana kadar geliyordu. Libby, «Ne oldu?» diye soruyordu. «Ne var? Sandım ki —»

«Bir şey yok.»

«Nedir öyleyse bu halin?»

«Bir şeyim yok.» Paul yürümeye başladı.

Libby, «Bir anın bir anına uymaz ki,» dedi. İkisi de, elleri ceplerinde, yürüyüp gözden kayboldular.

Peggy ile, masalarında kırmızı abajurlar olan ve piyanosunda hafif müzik çalınan bir lokantada yemek yedik. Ben içmeye devam ettim. Peggy'nin gözleri parlıyordu. Şarap geldiği zaman, fazla soğuk diye mesele çıkardım. Peggy, benim adıma garsondan, sigara satan kızdan ve yan masada oturanlardan özür dilemek zorunda kaldı. Sonra taksiye bindik. Peggy yol boyunca gözlüklerini elinde tuttu. Evinin önüne geldiğimiz zaman onu öptüm.

Soğuktan donan kulağıma, «Gabe —» diye fısıldadı. «Bu kadar çabuk olmasın. Sana hemen âşık olmayayım,» dedi.

«Peki,» dedim. Sallana sallana eve yürüdüm.

Kendimi tutabildiğim kadar tuttum. Saat biri geçtikten sonra telefona sarıldım.

«Martha, benim. Martha, seni çok özledim. Budalaca, saçma bir yanlış yaptım. Kendim dahil, herkesi mutsuz ettim. Martha, artık içgüdülerimle hareket etmiyorum. Yapmam gereken şeyi yapacağım — Kuruntulardan, endişelerden vazgeçiyorum, Martha. Yasaları biz yaratırız. Eski hayatımı sürdüremem artık. Mutlu olmak istiyorum, Martha. Seninle olmak istiyorum.» Durdum. Öksürüğe benzer bir ses duydum gibi geldi. Oysa ağlıyormuş. «Sen sarhoşsun, yavrum,» dedi. «Ama, öyle de olsan, gel.»

3

MARTHA, «Ona yüz dolar borç verdim,» dedi.

«Onun için mi bu denli sinirlendin bana?»

«Sana sinirlendiğim yok.»

«Telefon ederiz, Martha. Gelmeyin deriz.»

«Şimdi bunu nereden çıkardın? Eti fırına koydum bile. Onları çağırdık. Bırak gelsinler.»

«Öyleyse ne var, Martha?»

«Bir şey yok.»

«Parayı ne yapacakmış? Sonra ödeyecek mi?»

«Herhalde.»

«Martha, lütfen bir dakika otur. Şu patatesleri de bırak elinden.»

«Senin arkadaşların gelecek—»

«Nedir bu boyuna senin arkadaşların, senin arkadaşların sözü? Kimi çağıracağımıza beraber karar verdik. Sen arkadaşlarını tek tek saydın ve hiç birini istemediğini söyledin.»

«Boşanmış kadınlar içimi karartıyor. Bırak da işimi bitireyim.»

«Neye sıkılıyorsun? Otur da anlat.»

Sonunda gözlerimin içine baktı. «Allah belâsını versin —» dedi. «Ocak kirasını verecek param yok.»

«Otur bakayım. O Theresa denilen kıza kira için ayırdığın parayı mı verdin?»

Martha elinde bıçak, mutfak masasının yanındaki sandalyeye oturdu. Karşı karşıya oturuyorduk.

«Çoğunu,» dedi.

«Sana verdiğimi de mi?»

«Bunu mesele mi yapacaksın şimdi? Sen bana kırk dolar verdin. Demek ki, kalan altmış dolar benim paramdı. Kira yüz otuz dolar olduğuna göre, kırk dolar zaten bir işime yaramazdı.»

«Bunları daha önce de konuştuk. Sissy, sana ayda kırk dolar vermiyor muydu?»

«Ben, senden para istemedim. Tek kuruş vermek zorunda değilsin.»

«Sana para istedin diyen oldu mu?»

«İyi ya, istemedim.»

«Tamam. Sissy'nin verdiği parayı benim vereceğimi söyledim sana.»

«Eksik olma,» dedi. Kalktı. Musluğun önüne gitti. «Sissy sadece bir odayı işgal ediyordu,» dedi.

«Öyleyse kiranın yarısını veririm. Eğer yarısını vermemi istiyorsan, bunu neden söylemiyorsun?»

Döndü. Bana baktı. «Öteki evin daha duruyor,» dedi.

«Öteki ev için meraklanma. Bir buçuk ev işgal etmek istiyorsam, bu benim bileceğim iş. Hem ayda seksen beş dolar — Arkadaşlara göstermelik olsun diye tutuyorum orasını. Adım lekelenmesin diye. Seksen beş dolar senin için çok önemli değilse... lütfen surat etme Martha. Canın sıkılıyorsa, yemeğe kimsenin gelmesini istemiyorsan —»

«İstemediğimi kim söyledi?»

«— haber verecek zaman var. Gecikmiş sayılmayız. Telefon edip, çağrıyı iptal ettiğimizi söylerim. Eti de kendimiz yeriz.»

«Ne zararı olacak onların?» diyerek döndü. Musluğun kenarına yığılı duran kahvaltı ve yemek bulaşıklarıyle uğraşmaya başladı.

«Ne biçim davranıyorsun böyle? Lütfen musluğu kapat. Yemeğe birilerinin gelmesini sen de istiyorsun sanmıştım. Bunun, hoşuna gideceğini, evcil bir tavır olacağını sanmıştım.»

«Her şey yeterince evcil, eksik olma.»

«Martha, şimdi bir çek yazacağım. Kirayı yarı yarıya bölüşeceğiz.»

«Gerçekten para vermene gerek yok. Sissy'nin verdiği kırk doları bile vermesen olur.»

«Vermek istiyorum.»

«Onun buradan taşınması seninle ilgili değildi. Daha önce de anlatmıştım.»

«Yine de kirayı bölüşeceğiz. Sana yirmi beş dolarlık bir çek daha vereyim. Olur mu?»

«... bilmem, olur herhalde. Bırak artık bunları.»

«Üstelediğim için özür dilerim, ama bana söylemek istediğin nedir?»

«Hiç.»

«Nasıl hiç?»

«Bilmem ki —» Sanki beni bu konuya bulaştırmamak için elinden geleni yapmışçasına ellerini iki yana açtı. «Gabe, parayı yarı yarıya bölüşmek anlamsız. Bakkalın hesabını da yarı yarıya veriyoruz. Oysa, senin doymak bilmez iştahın var.»

«Anlamadım?»

«Dün akşam taze fasulyenin hepsini sen yedin. Akşam üstü de ton balığının üçte ikisini sen bitirdin.»

«Ne demek istiyorsun? Daha bugün Cynthia dondurmanın hepsini yedi bitirdi. Ben ağzımı açıp da, parayı yarı yarıya bölüşüyoruz diye tek söz ettim mi?»

«Cynthia'ya bulaşmasan olmaz mı? Zavallı çocuğa bu denli sert davranman gereksiz. Bir lokma dondurma yemiş, çok mu?»

«Cynthia'ya bulaştığım filân yok, bunu iyice belirleyelim. Eğer işin doğrusunu söylemek gerekirse —madem her şeyi açık seçik konuşuyoruz— ben bakkal hesabının yarısını ödüyorum, bir boğaz besliyorum, sen de yarısını ödüyorsun, ama üç kişiyi besliyorsun. Bunun için, biraz taze fasulye yemek benim hakkım, öyle değil mi?»

«İyi ama, burada bedava oturuyorsun.»

«Sana kırk dolar verdim ya.»

«Yüz otuzun yarısı kırk etmez.»

«Altmış beş veririm. Altmış beş dolar vereceğimi de az önce söyledim.»

«Ya öteki ev ne olacak?»

«Öteki evi bırak da ben düşüneyim.»

«Demek istiyorum ki, burada kaldığına göre, iyiden iyiye taşınsan daha yerinde olur.»

«Sana anlattım ya Martha. Bu, sadece üniversitedeki durumumla, onurumla ilgili bir sorun —»

«Benimle beraber oturmak onurlu değil, öyle mi?»

«Kapat artık bu konuyu. Sırf benimle ters gitmek için böyle yapıyorsun. Onun için bunu konuşmayalım artık.»

Oturma odasına geçtim. Martha'yla birlikte odanın ortasına çektiğimiz masada, Cynthia sofrayı hazırlıyordu. Çocuk, simetriyi santimi santimine tutturabilmek için tabakların, çatalların, bıçakların, kaşıkların yerini değiştirip duruyordu.

Markie evde yoktu. Stephanie ve onun ninesiyle çocuk parkına gitmişti. Cynthia evde kalıp, sofranın hazırlanmasına yardım etmek istemişti. Halıları süpürmüş, tablaları silkelemişti. Bir an, gelenlerin benim arkadaşlarım olduğunu bildiği için, aramızdaki düşmanlığı sona erdirmek amacıyle böyle davrandığını düşünecek kadar iyimser olmuştum. İki haftadır orada kalıyordum. Bana saygısızlık etmemişti doğrusu. Ama, Cynthia'vari bir saygıydı bu. Örneğin, yemekte, ben istemeden ekmeği önüme itiyordu. Ne gülümsüyor, ne beni öpüyordu. Şimdi de suratında hiç bir ifade yoktu. Onun sofrayı kuruşunu seyrederken, bu yardım duygusunun, annesiyle birleşerek bana karşı bir ittifak kurmak amacından doğduğuna karar verdim. Martha'yla iki gündür çekişiyorduk. Son derece dikkatli ve uyanık olan Cynthia, gerçek çatışmanın patlak vermesi halinde kimin tarafını tutacağını belirliyor olmalıydı.

Mutfağa döndüm. Masaya oturdum. Kahve fincanını bir yana ittim. Çeki yazdım.

«Al,» dedim.

«Paraya ihtiyacım yok.»

«Kirayı vermek zorundasın. Saçmalık etme.»

«Param olmadığını söylerim. Önümüzdeki ay iki aylığı birden veririm.»

«Yüz yirmi beş dolarlık bu çek. İnat etmeyi bırak. Yirmi beşi sana verdiğim kırk doların üstünü tamamlamak için. Yüzü de borç. Theresa, sana verince, sen de bana verirsin.» Musluğa dayanmış duruyordu. Yanına gittim. Çeki önlüğünün cebine koydum. «Yüz doları ne yapacakmış?» diye sordum.

«Bilmiyorum. Sormadım. Belki de çocuğu aldırtacaktır. Özür dilerim. Kirayı veremeyeceğim diye çok üzülmüştüm.»

«Neden bana söylemedin? Eğer sinirlerin bozuksa, canın sıkılıyorsa — söyle, hemen telefon edeyim —»

«Bana bak, eğer gelmelerini sen istemiyorsan, aç söyle. Sorumluluğu benim üzerime atmaya kalkma. Yemeği pişirdim, hazırlandım, benim için hiç bir sakıncası yok. Yakın arkadaşların olduklarını sanıyordum. Beraber iyi vakit geçiririz diyordum.»

«Sen de onları seversin diye düşünmüştüm. Onlar da seninle tanışmak isterler diye düşünmüştüm.»

«Öyleyse telefon edip, hasta olduğumu söylemekten vazgeç. Hasta değilim.»

«Martha, lütfen o yüz dolar için canını sıkma. Kız parayı vermezse, bir daha görünmezse bile üzülme, unut gitsin.»

«Seni buraya bana bakasın diye getirmedim.»

«Ben de buraya sana bakmak için gelmedim! Sadece yüz dolar için canını sıkma diyorum. Ne diye kavga ediyoruz ki? Tamam mı? Söyle, tamam mı?»

«Tamam.»

Onlardan başka çağırabileceğimiz kimse yoktu. Başka kim olsa, gelir, yemeğimizi yer, kahvemizi içer, sonra sokak sokak dolaşıp, Martha'yla birlikte yaşadığımız hayatı her önüne gelene anlatırdı. Temeldeki namusumuzu ve iyi niyetimizi anlatabileceğimiz, kısıtlı yaşantımıza ortak edebileceğimiz, bu çevreden olmayan bir karı koca çağırmalıydık. Toplumun yaşantımızı onayladığını kanıt-

lamak için, bir tek çift yeterliydi bize... Sanırım, buraya taşınmamdan bir hafta sonra, güneşli bir sabah Martha'nın uyanır uyanmaz, «Birilerini yemeğe çağıralım,» demesi; benim de, «Çok iyi olur,» diye karşılık vermem, hep bu düşünceler üzerine kurulmuştu.

Seçtiğimiz —daha doğrusu benim seçtiğim— çiftin Libby ile Paul olması, ne yersiz ve ne de anlamsızdı. Hattâ fazlasıyle anlamlı, fazlasıyle düşünülüp taşınılmış bir seçimdi bu. Geldiklerinden bir dakika sonra, gecenin nasıl biteceğini kestirdim. Yine de, bu dört insanın birbirlerini sevmemeleri için pek çok neden olduğu halde, birbirlerinden hoşlanmaları için gerçek bir neden olduğuna hâlâ inanıyorum. Paul Herz, düşünceli, akıllı bir insandı. Libby, istediği zaman çok neşeli, çok canlı olurdu. Martha her zaman güler yüzlüydü. Bana gelince, hayatımın acılı bir bölümüne son vermek kararında, mümkün olduğu kadar öne çıkmamaya bakıyordum. Oysa, hayatın belirli bölümlerine ve acılarına son vermeye kalkmayıp, olduğu gibi bırakmak en iyisi. Bu bölümler, bu acılar bir sona ulaştırılamaz. Ama bunu o zaman bilmiyordum.

İlk hayal kırıklığına yol açan Martha oldu. Aklımdan geçirdiğim elbiseyi giymemişti. Hem duygusal, hem estetik yönden beğendiğim mor tayyörünü giyeceğini sanmıştım. Hiç değilse, tayyörün etekliğiyle beyaz ipek blûzunu giyer diyordum. Oysa, sokak kapısı çalındığı zaman yanımdan ok gibi geçen bir kadın değil, sirk palyaçosuydu sanki. Rengârenk giyinmiş, takmış takıştırmıştı. Turuncu, bol bir eteklik giymiş, üzerine omuzlarını açıkta bırakan, yakası fırfırlı blûz geçirmiş, sıra sıra renkli boncuk takmıştı. Ayağında da atkılı pabuçlar vardı. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, saçlarını ne örmüş, ne de topuz yapmıştı: Dümdüz bırakmıştı öyle. Başını arkaya attığı zaman, sarı yığınlar halinde dökülen saçları kalçalarınadek iniyordu. Onun bu görüntüsü, Libby ile Paul üzerinde uyandırmak istediğimiz —ya da benim uyandırmak istediğim— izlenime, yani ilişkimizin ciddiyetine gölge düşürmeye yeterliydi. Herz'lerin hayatı, benimkine oranla daha karmaşık, daha zor olmuştu. Bu yüzden de, benimkinden daha ciddî bir yaşantıları olduğu kanısındaydım. Onlara olan yakınlığım ve onlar için üzülmemin kökeninde de bu kanı rol oynuyordu sanırım.

Gelenler merdivende durdular. Paul ve Libby Herz diye kendilerini tanıtmış, acaba burası Mrs. Reganhart'ın evi mi diye soruyorlardı. Martha'nın hali ise asla bir «Mrs.», bilmemkim olamayacağını kanıtlamak ister gibiydi. O zaman neden böyle giyindiğini anladım. Belki de tasasız, her şeye boş veren, serbest tavırlı biri, kimsenin anası olmayan biri gibi görünmek istemişti. Oysa, son hesapta —Herz'lerin de aynı şeyi düşündüklerine kuşkum yok— bunalımlı günlerimde hoşça vakit geçirmek için beraber olduğum bir sokak kadını havasındaydı. Herz'ler geldikten sonra, kendimi tuhaf bir şekilde jigolo ya da sokak zamparası gibi hissetmeye başladım. Bilinçaltımı kontrol etmek için gösterdiğim bütün çabaya rağmen, yemek boyunca tutarsız sözler etmekten kendimi alakoyamadım. İpe sapa gelmez sözlerle mezeleri yedik. Sıra ete geldi. Aslında, susmam gerekirdi. Hiç değilse o zaman, benim bu bayağı gevezeliklerimden daha az yıpratıcı bir suskunluğa dalardık.

İşleri büsbütün berbat etmek —benim Martha'mı daha az rezil etmek— istercesine, o gün Libby'nin kurban edilmeye hazır bir melek-çocuk hali vardı. Göğsünün tahtalığı bile, ona bu dünyadan uzak, meleklere yaraşır bir nitelik veriyordu. Yeşil blûzu beyaz boynunu sımsıkı örtecek biçimde düğmelenmişti. Yenleri neredeyse avuçlarınadek uzanıyordu. Ellerini hafifçe sıkmış, kucağına koymuştu. Paul'e servis tabağını her uzatışımızda, Libby'ye eğiliyor, isteyip istemediğini soruyordu. Libby istemese bile, geriye taranmış saçlarının kenarından görülen ufak kulağına doğru eğiliyor, duyamadığım bir şeyler fısıldayarak biraz yemek koyuyordu tabağına. Libby boyasız dudaklarını aralayıp, sunulan yemekten istediğini belirtirse, Paul sevinçle onun tabağını dolduruyordu. Martha bir ara başını kaldırdı, bana baktı. Paul'ün karısına bebek gibi bakmasından, onu böyle yedirip içirmesinden çok sıkıldığı belliydi. Paul'ün karısına böylesine yakınlık gösterdiğini ben de hiç görmemiştim.

Et sofraya getirildi ve ben bıçağı, nar gibi kızarmış ete sapladığım anda masada öncekinden de büyük bir suskunluk dalgası dolaştı — belki de bana öyle geldi. Sanki zenginliğimizi ortaya koymak istemiş gibiydik. Sanki altından, yakuttan yapılmış bir şey yi-

yecektik. Sonra bir şişe şarap açtım. Tıpanın çıkardığı ses, benim zenginliğimi bir kez daha herkesin yüzüne çarpan bir davranış gibi geldi. Sözün kısası, Paul de, Libby de —ikisi ayrı ayrı nedenlerle de olsa— Martha'nın genel tavrından ve sofraya getirdiğimiz yiyecek içeceklerden dolayı bana biraz gücendiler sanırım. Benim yaşantımı hiç bir zaman anlayamayacaklarını ve onların ne düşündüğüne kafamı takmamam gerektiğini söylüyordum kendi kendime. Sonra, onlara yaraştırdığım güceniklik ve sıkıntının gerçek olmayıp, benim kuruntum olabileceğini düşündüm. Eğer öyleyse, benim yaşantımı anlamakta güçlük çeken onlar değil, ben kendim olmalıydım.

Çocuklar, temiz pijamalarını giymiş olarak iyi geceler dilemeye ve konuklara kendilerini beğendirmeye geldikleri zaman, onları tanıştırdık.

«Bu Cynthia, bu da Mark,» dedim.

Markie hemen Martha'nın yanma koştu. Cynthia, «Nasılsınız?» diye sordu.

Paul, «Sen nasılsın bakalım?» dedi.

Libby —birden ilgisini yönelttiği— tabağından başını kaldırdı. Şöyle bir çocukları süzdü. Ama, sadece bir an için. «Ne tatlı çocuklar,» derken tabağındaki eti kesmeye koyulmuştu bile.

Martha bu sözü duymazlıktan geldi. Oysa, bütün dikkatiyle Libby'ye bakıyordu. Sonra çocukları ellerinden tuttu. «İyi geceler,» dedi.

Mark, «Bizi öpmeye gelecek misin?» diye sordu.

Martha, «Yemek biter bitmez geleceğim. Hadi siz şimdi gidin yatın,» dedi.

Cynthia kapıda durdu, döndü. Herz'lerle tanışmaktan sevinç duyduğunu söyledi. Sonra irice bir meyvaya benzeyen poposunu sallayarak çıktı. Masadakilerden hiç biri onun bu büyüksü halinden hoşlanmamışa benzerdi. Konuşmadan yemeğe devam ettik. Sonunda Paul, Martha'ya çocukların kaç yaşında olduklarını sordu. Martha cevap vermedi.

Ben, «Cynthia yedi yaşında,» diye atıldım. «Mark da — kaç yaşındaydı Martha? Dört mü?»

Paul'e döndüm. «Dört yaşında,» dedim. Sonra, «Biraz daha et isteyen var mı?» diye konuyu değiştirdim.

Paul, «Hayır, sağol,» dedi.

«Sen biraz şarap ister miydin, Libby?» diye sordum.

Libby istemem gibilerden başını salladı. Paul, «Fazla içki içemiyor,» dedi.

Birkaç dakika sonra, Paul, «Bugün çok yorucu bir gün geçirdik. Kusura bakmayın,» dedi.

Bir an, yemeklerini bile bitirmeden kalkıp gideceklerini sandım. Oysa, Paul, karısının suskunluğunu hoş göstermeye çalışıyordu. Kendi suskunluğu için özür dilemek gereğini hiç duymadı sanırım.

Martha, «Rica ederim,» dedi. «Ben de çok yorgunum.»

«Biliyor musunuz,» diye atıldım. «Bu şarap 1951'den kalma. İyidir diye bunu getirttim —» Hay allah, getirttim demenin sırası mı şimdi, aldım desene be adam! Şarabı nasıl aldığımı anlatmak için bir şeyler geveledim. Bu sırada Martha, Libby'ye Mrs. Herz diye hitap ederek, yemek sunuyordu. Paul öylesine sâkin oturmuş beni dinliyordu ki, anlattım da anlattım. Artık yeterince konuştuğumu, susmam gerektiğini belirten bir şey yapsın diye bekliyordum. Oysa, dipsiz bir kuyuya sesleniyormuşum gibiydi.

Sonunda herkesin yudum yudum içerek oyalandığı şarap şişesini bitirdik. Bir şişe daha getirmek için hemen mutfağa koştum. Odaya döndüğümde, Herz'leri kanapeye oturmuş, Martha'yı da sofrayı toplarken buldum.

Martha tabakları kaldırarak, «Kahveyi o tarafta içeriz,» dedi.

Herz'lerin karşısındaki koltuğa oturdum. Libby, kanapenin üzerinde duran bir kitabı eline almış karıştırıyordu.

«Çok gülünç bir kitap,» dedim. «Martha her gece çocuklara okuyor, öyle gülüyorlar ki...»

Libby kitabı bıraktı. «Herhalde gülünçtür,» dedi.

«Evet,» dedim. Sonra, peki neden geldiniz buraya diye düşündüm. Neden çağrımı kabul ettiniz? Bu duruma neden son vermiyorsunuz?

Ben neden son vermiyordum bu duruma?

Üçümüz birbirimize bakarak oturduk. Kasvet çöktü. «İzninizle,» diye kalktım. «Çocuklara iyi geceler diyeyim.»

Martha mutfakta ocağın başında durmuş, kahvenin kaynamasını beklerken, boncuklarıyle oynuyordu.

«Hadi, elini çabuk tut,» dedim. «İçerisi ölü evine benziyor.»

«Bir dakikaya kadar geliyorum.»

Ellerimi çıplak kollarına koydum. Kollarını çekti. «Hadi çabuk,» dedim. «Kimsenin konuşmaya niyeti yok. Herkes buz gibi oturuyor.»

«Bir dakikacık daha.»

«Ne diye hemen masadan kaldırdın onları?»

«Nasıl olsa bir şey yemiyorlardı, ne farkedecekti?»

«Bir şişe şarap daha getirecektim.»

«İçmiyorlardı ki.»

«Ben konyağı getireyim.»

«Neyi?»

«Konyağı. Ne oldu?»

«Hiç.»

«Hiç deme şimdi, ne oldu?»

«Senin sevimli suratın daha piyasada yokken alınmıştı o konyak.»

«Martha, bir de içmezsek, hepimiz öleceğiz içeride.»

«Nasıl olsa öleceğiz. O şişe tam yedi dolara patladı bana. O kadar meraklıysan, neden bugün bir şişe almadın?»

«Daha buradaki şişe bitmediği için. Neyin var senin?»

«Bira içseler olmuyor mu?»

«Bana bak, sana yedi dolarlık çek yazarım! Şimdi patırtı çıkarma.»

«Sana da, çeklerine de başlamayayım şimdi.» Döndü, kahveye dikti gözlerini. «Ben o konyağı almak için kuruş kuruş para biriktirdim. Kendime armağan diye almıştım. Ama, canı cehenneme. Aç, içsinler bakalım —»

«Ne güzel bir gece, Allahım! Ne eğleniyoruz! İçeri gelmeye niyetin var mı, yok mu?»

«Geliyorum,» diye homurdandı. «Hadi sen git.»

«Peki, konyağı alıyorum,» dedim. Şişenin kapağını açarak odaya girdim. Kimseye isteyip istemediğini sormadan, dört kadeh konyak doldurdum. Kadehi elime alıp durdum. Yudumlamaya başladım. Sonra hiç kötü niyetim olmadan —gerçekten, aklımdan herhangi bir şey geçirmeden— «Manevî evlât edinme işi nasıl gidiyor?» diye soruverdim.

Paul hemen Libby'ye baktı. O da kocasına. Paul, «Gabe'e söylemiştim,» dedi. Bana baktı. Özür dilemek gereğini duymadım. Akşamdan beri içlerinde en çok sıkılan ben olmuştum. Libby, «Ya, öyle mi?» diye sordu. Paul'le ben tek söz etmeden birbirimize baktık.

«Memnun olur diye söyledim.»

Libby önüne baktı.

«Çok iyi fikir, Libby,» dedim.

«Neymiş o iyi fikir?» Bunu soran, kahve tepsisiyle odaya giren Martha'ydı. Konuklarla ilgilenmek istemişti, ama yanlış zaman seçmişti.

«Bir şey değil,» diyerek arkama yaslandım.

«Sözünüzü kestiğim için özür dilerim.»

Martha'nın yüzünün donuklaştığını sezdim. Paul de bunu görmüş olmalı ki, «Libby'le ben manevî evlât edineceğiz de,» diye açıkladı. «Onu konuşuyorduk.»

«Ya, öyle mi?» Martha, Libby'ye baktı ve geldiklerinden bu yana ilk kez gülümsedi. «Kız mı, oğlan mı?»

Bu soru ilk anda Libby'yi müthiş etkiledi. Önce ürkmüş, sonra hakarete uğramış gibi bir tavır aldı.

Paul, «Daha karar vermedik,» dedi. «Şimdilik araştırıyoruz.»

Martha oturdu. Kahveyi fincanlara koymaya başladı. Libby bana baktı. «Yahudi bir çocuk bulmamız gerek,» dedi.

«Ya? Bilmiyordum.»

Libby, duygusuz bir sesle, «Katoliklerin bulunduğu öksüz yurtları çocuk dolu,» diye anlattı. «Ama bize yaramıyor. Yahudiler için de üç yıl beklemek gerek. Sırada çok kişi varmış. Sonra herkesin gözünde birimiz Musevi, birimiz Hıristiyan olduğumuz için —»

«Ama sen din değiştirmiştin —» dedim.

Asık suratla, «Değiştirmişsem ne farkeder?» dedi.

Daha fazla üstelemedim. Martha oturdu. Kahvelerimizi içtik. Paul, «Bugün New York'a telefon ettik,» dedi. «Oradaki bir çocuk yuvasıyle işi çözümleyebileceğimizi düşünüyorduk.» Sözü burada kesti. Gerisinin ne olduğu yüzündeki ifadeden belirleniyordu.

Martha, «Çok üzüldüm,» dedi.

Paul, «Nasıl olsa bir yolunu bulacağız,» diye karşılık verdi.

«Tabiî, tabiî,» diye Libby atıldı.

Birkaç dakikalık sessizlikten sonra, Libby yeniden konuştu. Ama bu kez ağzından çıkanların o ana kadar konuşulanlarla uzak yakın hiç ilintisi yoktu. Birden cansızlaşmış, sesi anlamsızlaşmıştı. Bu kız bugünedek bende çeşitli duygular uyandırmıştı, ama o andaki duyguyu ilk kez tadıyordum: Korkuttu beni. Bana dönüp, «Dekan bugün Paul'ü çağırmış,» dedi.

Kocası, «Libby —» diye sözünü kesmeye çalıştı.

«Bu Spigliano denilen adam, Paul'ü işten attırmak için elinden geleni ardına komayacak.»

«Şaka ediyorsun herhalde,» dedim. «Ne oldu ki?»

«Hiç bir şey olmadı.» Paul bunu söyledikten sonra, yüzünü gizlemek istercesine elindeki fincana bakmaya başladı. «Dekanla tesadüfen karşılaştık. Beni çağırmış filân değildi, Libby.»

«Anne!»

Hepimiz kapıya döndük. Cynthia gözlerini ovuşturarak duruyordu.

Martha doğruldu. «Ne var canım?» dedi.

Cynthia hepimize teker teker baktıktan sonra, «Çok yüksek sesle konuşuyorsunuz, uyuyamıyorum,» dedi.

Martha fincanını masaya bıraktı. «Oysa, ağzımızı bile açtığımız yok sayılır,» diyerek Cynthia'yı odaşına götürdü.

Libby boynunu uzattı. «Biz artık gitsek,» dedi. «Uyumak isteyenleri uykusuz bırakmak istemem.»

«Libby, Paul — oturun ne olur. Rahatımıza bakalım,» dedim. Mutfağa geçtim. Arka bahçeye açılan kapı aralıktı. Martha sahanlıkta durmuş, korkuluğa dayanmış, dışarı bakıyordu.

«Martha,» diye yanına yaklaştım. Dışarısı iyiden iyiye soğuktu. «Ne oluyor böyle? Konukları ben de, sen de birlikte çağırdık. Şimdi kapı dışarı mı edelim istiyorsun? Yer yarılıyor da dibine geçiyorum sanki. Hiç değilse biraz nazik olabiliriz. Şu işi tatlılıkla atlatalım.»

«Benim bir şeyim yok,» dedi.

«Sen, Libby'ye aldırma. O hep böyledir.»

«Ben de hep böyleyimdir, ne olacak yani. Hem sen ne diye içeri gidip arkadaşlarını ağırlamıyorsun?»

Odaya döndüm. Ama, daha yerime oturmamıştım ki, Libby, «Bu John Spigliano'ya bir şeyler yapmalı,» diye atıldı. «Biri çıkıp onun ağzını burnunu dağıtmalı.»

Ellerimi umutsuzlukla iki yana açarak, «Libby, allahın belâsı bir herif olduğu konusunda hiç kimsenin kuşkusu yok,» dedim. «Onunla arkadaşlık edebilen, ona dayanabilen hiç kimseyi görmedim şimdiyedek. Yine de yapılacak en iyi şey, ona hiç aldırmamaktır.»

«Belki sen aldırmazsın, ama...»

Bu kez Libby'ye aldırmamaya çalıştım. Kocasına baktım. Arkasına yaslanmış, suratını hafiften asmıştı. «Söz konusu olan benim nasıl davranacağım değil, Libby,» dedim. «Mantıklı davranış tarzı budur diyorum.»

Paul öne eğildi. «Her şey bir yana da, Tom Sawyer'deki halka sembolleri diye tutturmasına ne buyurulur? Ne biçim halt karıştırmaktır bu?»

«Öyle,» dedim. «Biliyorum bunları.»

Libby sesini yükselterek, «Öyleyse neden ağzını açıp da bir şey söylemiyorsun?» diye çıkıştı.

Bir an ne diyeceğimi şaşırdım. Sonra bu karı kocanın —benim Libby'min— benim hakkımda neler konuşabileceklerini düşündüm. «Bak, Libby, bütün bunları ben de geçen yıl aynen yaşadım. Bugün sen hangi duygular içindeysen, geçen yıl da ben o duyguları taşıdım. Ama, inan ki, yapılacak en iyi şey, Spigliano'ya hiç aldırmamak ve kendi işini bildiğin gibi yapmaktır.»

«Reading'de onun gibi kimse yoktu,» dedi.

«Ne olmuş yani?» diye sordum. «Orada olmaması ya da burada olması, bir şeyi kanıtlamaz ki.»

«Bir şeyi kanıtlar,» dedi.

«Libby, istemediğiniz halde sizi buraya zorla getiren olmadı,» dedim. «Ben, Reading'den hiç memnun olmadığınızı sanıyordum.»

Paul atıldı. «Seni suçlayan yok.»

«Aman eksik olmayın,» dedim.

Libby, «İşin doğrusunu istersen, Reading'deki durumumuz daha iyiydi,» dedi. «Orada böyle hırslı, gösterişten hoşlanan, yapmacıklı insanlar yoktu.»

«Öyleyse orada kalsaydınız.»

Paul ayağa kalktı. «Gabe, Libby biraz rahatsız —» diye söze karıştı.

Ben de kalktım. «Libby ne zaman rahatsız değildir ki zaten,» dedim.

Paul öfkeyle, «Böyle bir şey söylemene pek gerek yoktu,» dedi.

«Aslında hiç bir şeye gerek yok,» dedim. «İnsanların size yaptığı iyilikleri biraz değerlendirmeniz —»

«Libby hasta dedim ya sana —»

«Ben ikiniz için de söylüyorum.»

Birden Martha odaya daldı. «Lütfen bağırmayı bırakır mısınız? Çocuklarım uyuyamıyor!» diye sertçe söylendi.

Libby ayağa kalktı. «Gidiyoruz, Mrs. Reganhart,» dedi.

Paul karısının dirseğinden tutarak, «Evet, gitsek iyi olacak,» dedi.

O gece tek başıma yürüyüşe çıktım. Yakamı iyice kaldırdım. Tâ göle kadar yürüdüm. Gölün suları okyanus dalgaları gibi köpürerek kabarıyor, kayalara vurup dağılıyordu. Karanlık suların nerede bittiğini, karanlık gökyüzünün nerede başladığını kestiremiyordum. Gördüklerim —aslında göremediklerim— ürkütüyordu beni. Yine de dayanabildiğim sürece, korkuluklara yapıştım, karanlıklara baktım. Korku beni silip geçsin ve geride daha az tedbirli, daha az endişeli bir adam bıraksın istiyordum. Sonunda, gölün başından ayrıldım. Issız parkın içinden geçerek ışıklı sokaklara daldım. Ağır

ağır Martha'nın apartmanına yürürken pek bir şey düşündüğüm yoktu, çünkü ne düşüneceğimi bilmiyordum.

Sofra kaldırılmış, masa duvarın dibine çekilmişti. Kahve fincanları, kadehler, konyak şişesi yerlerine konulmuştu. Koridorun ışığını söndürdüm. Yatak odasına girdim, soyundum, pijamalarımı giydim. Martha yatakta uzanmış, sigara içiyordu. Başucumuzdaki lâmba yanıyordu. Martha gözlerini sigarasından yükselen dumandan ayırmıyordu.

Pencerenin yanma oturdum. Perdeyi aralayıp, dışarı baktım. «Ne gece!» dedim.

Söylediklerim kendisine fiziksel bir rahatsızlık vermiş gibi, Martha doğruldu.

«Bunları çağırmayı düşünmem budalalık oldu,» dedim. «Ne olacağını önceden kestirmem gerekirdi.» Martha susuyordu. «Aslında, bitmiş durumdaki bir dostluğu sürdürme gayretine düşmem gereksizdi. Onları hiç —»

«Gabe, para durumu konusunda bir şeyler yapmalıyız.»

Ayağa kalktım. Kendime hâkim oluncayadek odada bir aşağı, bir yukarı yürüdüm.

«Konyağın parasını vereceğimi söyledim ya sana. İstersen hemen bir çek yazayım. Ya da çek istemiyorsan para veririm.»

«Ya bakkal hesabı ne olacak?»

«Hay allahım!»

Martha hep o hafifmeşrep, aldırmaz tavrı içinde sigarasını tüttürmeye devam etti.

«Ne oldu sana?» diye sordum. «Bütün bunları daha önce konuştuk. Hem de kaç kez. Tamam, para büyük bir sorun, bunu kabul ediyorum. Buna çözüm bulacağımı da söyledim. Ama, ne yapmamı bekliyorsun, Martha? Her şeyin parasını ben mi vereyim? Böylesi daha mı iyi olacak diyorsun? Emin misin?»

«Yemeği ben pişiriyorum,» dedi. «Bunun için para vermiyorsun. Gaz parası da benden çıkıyor. Mutfakta yanan elektrik parasını da ben ödüyorum. Lütfen biraz mantıklı ol.»

Yatağın ayak ucundan ona doğru eğildim. «Şaka ediyorsun, her-

halde. Bana bak, şaka ediyorsun, değil mi? Ne yapmamı istiyorsun? Ahçı gibi para mı vereyim sana?»

«Bana ahçı gibi davrandığına göre, para versen ne çıkar?»

«Sana ahçı gibi mi davranıyorum? Kaldır kafanı da yüzüme bak — öyle mi davranıyorum? Hiç iki çocuklu bir ahçı tutar mıydım sanıyorsun?»

Sigarasını yatağın yanında duran tablada ezdi. «Bu işin böyle yürüyeceğini sanmıyorum,» dedi.

Derin derin nefes almaya çalıştım — irademe hâkim olabilmek için bunu deniyordum. «Martha, istersen yarın sabahı bekleyelim. Sabahleyin daha salim kafayla konuşabiliriz. Bugün başlangıcından kötü başladı. Önce para davası, ardından Theresa, ardından Herz'ler. Paul Herz tuhaf adamdır. Anlaşılması, yakınlık kurulması imkânsızdır. Libby'ye gelince, Libby'nin nasıl olduğunu belirlemek zor.»

«Pek de zor değil.»

«Belki değildir. Çocukları görünce çok sinirlendi sanıyorum. Pijamalarını giymiş iki sevimli çocuk, sonra Cynthia'nın kitabı... Belki de bu yüzden sinirlendi.»

«Anlamıyorum neden o iki sevimli çocuk herkesin sinirine dokunuyor.»

«Libby'nin davranışlarından ben sorumlu değilim, Martha.» Yeniden pencerenin önüne gittim. Perdeye bakıp duruyordum.

«Ama tam senin tipin, değil mi? Sıska, mariz, Akdenizli tipi.»

«Hay allahım! Artık uyusan da şu sinirin geçse olmaz mı?»

«Onunla aranızda bir şey geçti mi? Sana boyuna sataşması o yüzden mi? Suratıma neden bakmadığını pek merak ediyorum. Kimse yüzüme bakarak konuşamaz mı? Ben herkesin gözünde senin yeni metresin durumunda mıyım? Bunu çok mu sık yaparsın? Son metresinden başka herkes de bilir tavrını, değil mi?»

«Işığı söndüreceğim. Kıskandığın filân yok, bunu sen de biliyorsun. Söylediklerin anlamsız üstelik. Gece yarısı tutup da beni suçlamana eyvallah diyecek değilim.»

«Yine de, benim gibi iri yarı, Kuzeyli kadınlardan hoşlanmazsın, değil mi?»

Yüzüne baktım. «İşin doğrusunu istersen, Kuzeyli tipinde, eti budu yerinde kadınlara bayılırım,» dedim. Lâmbayı söndürdüm, ama bir türlü koynuna giremiyordum. Yatağın kenarına oturdum.

«Bu iş yürümüyor,» dedi.

«Yürümeyen nedir?»

«Cynthia çok huzursuz.»

«Cynthia, ben gelmeden önce de huzursuzdu.»

«Böyle değildi.»

Ayağa kalktım. «Peki öyleyse. Ben giderim,» dedim. «Ayrılırız. Gülünç bir şey bu, Martha. Ne istiyorsun sen?»

«Buradan gitmeni istemiyorum.»

«Öyleyse ne istiyorsun?»

Birden lâmbayı yaktı. Yatağın içinde ayağa fırladı. Ellerini kalçalarına dayamıştı. Geceliği dizlerinin üstüne sıyrılmıştı. «Bağırma öyle!» dedi. «Kimse bu çocukların uyumasını istemiyor! Buradan gitmek de nereden çıktı? Burasını ne sandın, otel mi? İstediğin zaman geleceksin, bir hafta sonra çekip gideceksin, öyle mi? Çocuklarımı düşünmem gerek. Yazboz tahtası değil benim evim.»

«Ben buraya taşınmadan önce düşünseydin çocuklarını.»

«Sen neden düşünmedin?»

«Düşündüm,» dedim. «Hem de çok düşündüm.»

«Öyleyse düşünmeye devam et arkadaş. Bavullarını toplamaya da o kadar meraklı olma.» Saçları önüne dökülmüştü. Başını arkaya attı, saçları geri gidince öfkeden kızarmış yüzü göründü. Yataktan kalktı. Komodinin üzerinden sigara aldı, yaktı. Bütün ağırlığını ve öfkesini ayaklarına yükleyerek odada dolaşmaya başladı. Sigarasını içiyor, geceliğine dökülen küllere aldırmıyordu bile.

Birkaç dakika sesimi çıkarmadan bekledim. Sonra sâkin bir sesle, «Bu işin yürümeyeceğini söyleyen sendin, Martha,» dedim. «Ben öyle bir şey demedim. Konyak konusundaki kavgayı unutmaya, bu geceyi böyle geçirip, yarın her şeye eskisi gibi başlamaya kararlı olarak geldim buraya. Gitmemi sen istedin.»

«Ben istemişim! Ağzından çıkanı kulağın duymuyor senin galiba. Sana git diyen olmadı. Gitmeye kalkışan *sensin*.»

«Bu işin yürümeyeceğini yüz kez söyledikten sonra ne yapmamı bekliyordun? Aman allahım, ne gece! Ne biçim bir gün! Sen bir yandan, o allahın belâsı konyak bir yandan, Theresa mıdır nedir, o bir yandan —»

«O iş seni ilgilendirmez.»

«Eksik olma. Başkalarının dertleriyle yeterince uğraşıyorum zaten. Libby Herz, oturmuş surat ediyor. Neden? Iowa'dayken onu baştan çıkarıp Paul'ün elinden almadım diye ha! Karşında deli varmış gibi bakma bana. Bazı kişilerin benden ne istediklerini bir türlü anlayamıyorum. Gerçek şu ki, onunla yatmadım, Martha. Onunla aramızda hiç bir şey geçmedi. Sadece üç dört yıl önce, bir gece onu öptüm. Suçumu itiraf ediyorum: Onu öptüm. Ama yatmadım — aklımdan geçmedi değil. Öyle tertemiz, dürüst bir adam değilim. Ama, onunla yatmadım, işte bu kadar. Oysa, anlaşılıyor ki, o, benimle yatmayı istemiş. Onu kocasından kurtarmamı beklemiş.»

Martha büyük kuşkuyla süzdü beni. «Neden kurtarmadın peki?»

«Çünkü evliydi, Martha. O sıska, suratsız Paul'le evliydi.»

«Anlıyorum.»

«Hiç bir şey anladığın yok. Nedendir bilmiyorum, bu olay beni senin gözünde aşağılık ve korkak biri yapıyor. Yıllardır namuslu davrandığımı düşünmüştüm, oysa şimdi bakıyorum da, onunla yatmamış olmam, benim için suç sayılıyor.»

«Kimsenin böyle dediği yok.»

«Ben, kendini toplum hizmetlerine adamış bir kamu görevlisi değilim. Kimsenin yaşantısına karışmak istemem, bıktım bundan.»

«İnsanların başı dertte olduğu zaman araya girmek, hayatlarına karışmak sayılmaz.»

«Zina yapmamı mı öğütlüyorsun yani?»

«Ahlâk dersi vermeye kalkışma. Bu sana düşmez.»

«Tamam, öyle. Bende duygu diye bir şey yok. Sana fırında et pişirtmem de kalpsizliğimdendi, Herz'leri küçük düşürdüm böylece. Şaraptan da söz etmemeliydim, o da Herz'leri üzdü. Seni temin ederim ki, Paul şu anda o et yüzünden bana küfrediyordur.»

«Öyleyse benden de nefret etmesi gerek. Etin yarı parasını da ben verdim.»

«Peynir ekmek çıkartsaydık öyleyse. Sen de o şarkıcı kılığına bürünmeseydin. Eski, renksiz bir şeyler giyeydin.»

«Eski püskü elbiseden bol ne var bende? Sağol.»

«Martha, yine bu yoksulluk hikâyesiyle kafa ütülemeye kalkışma. Hiç o havada değilim.»

«Yoksulluğun canı cehenneme. Ben yoksulluktan söz etmiyorum. Sadece payına düşeni ödemeni istiyorum.»

«Her sabah komodinin üstüne on dolar bırakmamı mı istiyorsun? Burada âdet böyle mi?»

Döndü, sigarasını içerek uzaklaştı. «Sözlerine dikkat et, Gabe. Lütfen ne dediğine dikkat et. Ben taştan yapılmadım.»

«Özür dilerim, ama ben de taştan yapılmadım.»

«Kimse taştan değildir — hiç değilse öyle diyelim.»

«Sen de bağırmasan iyi olacak. Mark kalkıp kapıdan gözetliyor.»

«Bu konuda ne yapabilirim ki?»

«Bilmiyorum.»

«Ben de bilmiyorum. Çocuk merak ediyor. Bugünedek suratına öylesine çok kapı kapandı ki. Ona biraz rahatlama imkânı tanıyalım.»

«Martha, kapıyı kapatmayı sen de benim kadar istiyorsun. Ama, birden cinsellik bile senin için tek yönlü oluveriyor. Çocuklarında bu yüzden bir saplantı haline gelirse seks, bunu da benim üzerime atma. Ben, çocukların ruhsal durumlarını etkileyecek kadar çok kalmadım burada. Ben, Dick Reganhart değilim. Çocukların tavrı benim üzerime atılıyor. Libby'nin böbrekleri sanki benim yüzümden bozulmuş gibi, sanki öksüz yuvalarında Musevi çocuk olmayışının sebebi benmişim gibi bana cephe alınıyor. Libby'nin o sözleri gözümün içine baka baka söylediğini farketmedin mi? Evlenmemiş Musevi kızları, evlenmemiş Hıristiyan kızları kadar sık gebe kalmıyorlarsa, bunun suçu bende mi?»

Martha ağız dolusu duman üfledi. Sonra, «Peki, bütün bunları söylemekle ne demek istiyorsun?» dedi.

«Nasıl ne demek istiyorum?»

«Okulu bırakmak pek mi kolay oldu sanıyorsun? O herifle evlenmek kolay mı oldu sanıyorsun? Papaz, o soyut ekspresyonistle beni karı koca ilân ettiği anda, geleceğin ne denli karanlık olacağını anladım. Anladım ama, iş işten geçmişti. Ağzımı tuttum. Ben de evlenmeden gebe kaldım, ne olacak? Cynthia'yı doğurduğuma da çok memnunum. Çok iyi, mükemmel bir çocuk. Sana ısınabilmesi için bir yıl beklemek gerekse bile, göreceksin ki, mükemmel bir çocuktur. On yıl! Onu ne sanıyorsun sen? Çocuk babasına bağlı, ne olmasını bekliyordun? Onun bu duygusuna hayran olmak gerekir. Gerçekten hayran olunacak bir çocuktur Cynthia, sen ne demek istiyorsun?»

«Ben, Dick'le senin hakkında bir şey söylemek istemedim ki, Martha. Yanlış anladınsa, özür dilerim.»

«Bir şey söylemesen daha iyi edersin tabiî. Ben sokak kadını değilim ki. Gebe kaldımsa, çocuğumu doğurdum. Onun bunun gibi aldırtıp da kubura atmadım. Sonra bir sabah uyandım, baktım ki, o orospu çocuğu yine üzerime yıkılmış. O sefer de kürtaj olmadım. Onlar da canlıydı, kıyamazdım. Çocuklarımı seviyorum. Onları doğurduğum için de çok memnunum. Geceleri çalışmak zorundayım — bu işten hiç hoşlanmıyorum. Gece çalışmaktan nasıl nefret ettiğimi bilemezsin. Yine de çocuklarım olduğu için mutluyum. Benim hayatımda önemlidir onlar. Hiç değilse, iki sözün bir başı bavullarını toplayıp gitmeye kalkışmazlar. Erkekler insana acı vermekten başka bir şeye yaramazlar. Demin duygu diyordun, o konuda benim de iki çift sözüm var arkadaş — kimsede duygu diye bir şey kalmadı artık. O kocaman ellerini de uzatma bana — biraz ağlayıp içimi dökmek benim de hakkım. Beni yatıştırmaya kalkma!» Pencerenin yanındaki koltuğa oturdu. Yüzünü elleriyle kapamaya ihtiyaç duymadan hıçkırmaya başladı.

«Martha, diren. Direncini yitirmemeye çalış. Theresa Haug'un, Herz'lerin —»

«Gabe, Theresa Haug'un da allah belâsını versin, konyağın da. Benimle evlenmeni ya da beni bırakmanı istiyorum. Bu çeşit maceralara girecek yaşta değilim artık.»

4

UYANDIĞINDA ilk sezinlediği, odalarına donuk bir Ocak güneşinin doluşu oldu. Ama, gözlerini açmadı ve bekledi. Gözler kapalı olduğu sürece, ne karşı duvardaki eski konsol, ne yarısı boyanmış tuvalet masası, ne köşede kıvrılmış duran eski halı, ne de tavandan yastığın üzerine ha düştü, ha düşecek badana parçaları görülebiliyorlardı. Gözleri kapalı kaldığı sürece sadece bir tek şeyin bilincinde oluyordu: Yeni bir gün, tüm olanaklarla dolu yeni bir gün. Bazı sabahlar yanındaki erkek dokunuyordu ona. Bazen de o, erkeğe dokunuyordu, sonra erkek ona sarılıyordu. Ama bu sabah bekleyecekti. Uyandığını anlasın diye hafiften iç geçirdi. Oysa, tenine değen yeni bir şey yoktu. Sadece çarşaflar, yorgan ve solgun güneş. Döndü. Yeniden içini çekti. Bu ihtiras, huzur ve doğal haz arayan bir iniltiydi. Gözlerini kapalı tutmaya devam etti. Sonra (belirli bir süre geçtikten sonra), hayatta bazen tâviz vermek gerekir diye düşündü. İnsan her şeyi bekleyemez. Bağlı, çalışkan, sevimli, müthiş yetenekleri olan, akıllı, talihsiz bir adam bu. Onun suçu değil talihsiz olması... Başını onun yastığına biraz daha yaklaştırdı. Sonra gövdesini de o tarafa kaydırdı. Ama ağır ağır. Sanki yeni uyanıyormuş gibi. Güneş iyice yüzüne vurdu. Güzel. Şehrin öteki ucuna kadar gitmek zorundaydı bugün. Hiç değilse bu yolculuğu güneş altında yapardı. Ama, erkek ona dokunsa, dudakları omuzlarının üzerinden kaysa, gövdesi olanca ağırlığıyle onu ezse, o zaman şehrin öteki ucuna kadar gitmesi gerekmezdi. Aslında, hava güneşli de olsa, gitmeyi istemiyordu. Adam biraz elini uzatsa yeterdi... Ah şu tâvizler — kendisinin de biraz tâviz vermesi gerekirdi. İnsan yirmi beşine geldi mi, tâviz vermesi kaçınılmaz oluyordu; bütün hayat boyunca karşısındakinden bir şeyler isteyerek, sızlayarak yaşayamazdı. Kendisinin de hoş olmayan yanları vardı, biliyordu bunları. Çok ağlıyordu. Kıskançtı. Hep hastalanıyordu, aslına bakılırsa bir türlü iyileştiği olmuyordu, hastalık hastasıydı. Yanlış değer yargıları vardı. Boyuna para düşünüyordu. Güzel elbiseleri olsun istiyordu. Parası olsun istiyordu. Güzel eşyaları olsun istiyordu. Bütün genç kızlığı boyunca, evlen-

diği zaman on iki kişilik bir yemek takımı olacağını kurmuştu. Porselen bir takım. Evlenecekti — kocası uzun boylu olacaktı (öyleydi de), iyi yürekli, tatlı dilli, güçlü olacaktı (öyleydi de) ve esmer olacaktı (öyleydi de). Sonra uzun bir yemek masası, beyaz örtüler, şamdanlar ve porselen yemek takımı olacaktı. Hafta sonu kalmak için gelen konuklara, «Banyo havluları, odanızın hemen yanındaki dolapta,» diye seslenecekti. Mutfağın önünde, çiçeklerle dolu bir bahçesi olacaktı. Bahçedeki taze salatalıkları, marulları, maydanozları eliyle toplayıp salata yapacaktı. Akşam üstleri, kocası çalışma odasının ışığını söndürdüğü zaman (çalışma odası vardı ve orada kitap yazıyordu) kocasını mutfak kapısından bahçeye çıkaracaktı. Elele tutuşarak, gurubu ve mutluluklarını içlerine çekerek çiçekleri koklayacaklardı... Oysa, insan yirmi beşine geldi mi, tâviz vermenin ne demek olduğunu anlamaya başlamalıydı. Pek çok yönden kendini beğenmese de (bunu şehre indiği zaman da itiraf etmesi gerektiğini biliyor ve üzülüyordu), tâviz vermeyi öğrenebilse ve bundan hoşlanabilse, kendisiyle övünecekti. Özellikle, hoşlanması önemliydi. Çünkü, hoşlanmasa, dayanamasa, tâviz vermenin anlamı kalmazdı... Ama, dayanmak gerekliydi. Basitti aslında. Sadece santim santim yaklaşması yeterdi. Bir santim, bir santim daha, sonra bir santim daha —gözleri yine kapalı olacaktı— sonra elini hafifçe uzatmalı ve parmaklarını sevecenlikle dokundurmalı... Yoktu! Yerinde yoktu. Gözlerini açtı. Paul yoktu. Pijamaları yerde seriliydi. Mutfakta kahvaltı hazırladığını duydu. Kahvaltıyı bırak, *beni ye!* Benimle seviş! Ben hazırlarım kahvaltıyı!

Pencerelerden süzülen güneşe, «Neden beni dudaklarımdan öpmez ki?» diye sordu.

Ben de çok şey istiyorum diye düşünerek yataktan kalktı.

Geceliğinin üzerine sabahlığını, yıllar önce, üniversiteye başlarken annesinin aldığı mavi sabahlığı geçirdi. Paul mutfakta, ocağın başında durmuş, kahvenin kaynamasını bekliyordu. Giyinmiş, kravatını bile takmıştı. Çantası da sandalyenin üzerinde duruyordu. İki kişilik sofra özenle kurulmuştu. Bıçaklar sağda, çatallar solda. Bu sabah, Libby'nin portakalını dörde bölmüştü. Tabağın yanında da iki ilâç duruyordu. Kâğıt peçeteleri bile ikiye katlamıştı. Libby,

karısına bu denli hizmet eden başka bir koca olduğunu duymamıştı. Paul hep çalışmıştı, hep kendini tüketmişti — ilkönce, evlenmelerinden önce yani, okul taksitlerini kendi ödeyebilmek için, iyi not almak için çalışmıştı. Evlenmelerinden sonra da ikisi adına çalışması sürmüş gitmişti. Oysa, omuzları henüz çökmemişti. Libby parmaklarının ucuna basarak yaklaştı, arkadan sarıldı kocasına. Yüzünü, Paul'ün hafif koku sinmiş ceketine gömdü. Nedendir bilinmez, dolapları, ihtiyar kadınların dolapları gibi kokuyordu. Buna bir çözüm bulma olanağı da yoktu. Kolonya dökmüş, naftalin koymuş, spray sıkmış, ama kokunun önünü alamamıştı. Evin duvarlarına sinmişti sanki koku, söküp atmanın imkânı yoktu.

Paul sıçradı. «Hay allah, ödümü patlattın!»

«Affedersin. Günaydın. Ben geldim — sabah güneşi!» Bu sözleri kocasının gönlünü almak, bir akşam önceki davranışı hoş göstermek için söylemişti.

Paul, «Sevgilim, ne olur ayağına terlik giy,» dedi. «Yerler buz gibi.»

Bu söz Libby'yi çileden çıkarttı. «Önce günaydın desen...» dedi.

«Günaydın, Libby.»

Libby, kocasının gözlerinin içine baktı. Bu gözlerde, Paul'ün açık yürekli olmadığı konusunda kuşku uyandıracak en ufak bir gölge yoktu. Libby, kocasını seviyordu! Paul, Libby'nin hiç bir zaman erişemeyeceği olgunlukta, içtenlikte ve hayatın gerçekleriyle kaynaşmış durumdaydı.

Libby, kocasının yanından ayrılmıyordu. Paul, onu gözlerinin üzerinden öperek, «Lütfen terlik giy,» dedi. «Yarım saat sonra dersim var.»

«Peki.» Döndü, parmaklarının ucunda koşarak koridora yöneldi. Sonra durdu. Yüreği çarparak, yüzü tatlı gülümseyişiyle aydınlanarak, «Paul, ne güzel hava, değil mi —» dedi. «Günlük güneşlik. Bugün, her günden daha başka olacakmış gibi —» Kocasına bu kadarını söyleyebildi.

Yatak odasına geçti. Tuvalet masasının altından terliklerini çıkardı. Hemen yatağı düzelteyim diye aklından geçirdi. Beni sıhhatli ve neşeli görmek onu mutlu eder diye düşündü. Oysa, önün-

de koskoca bir gün vardı. Ne gidilecek iş, ne hazırlanılması gereken gece kursları, ne okunacak doğru dürüst bir şey. Onun için yatağı daha sonra da düzeltebilirdi. Sonra mutfaktaki sandalyeleri boyamaya başlayabilirdi — birden bütün günün boş olmadığı aklına geldi. Şehre inmesi gerekliydi. Kocasının yanında biraz daha uzun kalabilmek için, hemen mutfağa koştu. Yatağı yapmakla ya da sandalyeleri boyamayı düşünmekle kaybedilecek zaman yoktu. Bu evi güzelleştirmenin olanağı yoktu. Sadece, sadece Paul vardı, o önemliydi.

Oysa, mutfağa döndüğü zaman, onu şehre gitme kararından caydıracak bir tavrı ya da sözü olmadı kocasının. Libby çok zor karar vermişti — tam bir hafta eli telefona gitmiş gitmiş, son anda çekmişti geriye. Güzel bir kahvaltı sofrasının kendini caydırmasına göz yummayacaktı — Paul'e böylesine ucuza mal ettirmeyecekti bunu.

Bir gün öncesini hatırladı — özellikle, akşam yemeğini. Paul eve dönerlerken hiç bir şey söylememişti, oysa davranışını doğru bulmadığını pekâlâ biliyordu. Son zamanlarda nereye gitseler, Libby boyuna tartışma çıkartıyor, gittikleri yerde bulunanlarla kavga ediyordu. Ama, onun suçu değildi bu! Ötekiler kötü davranıyorlardı — o Gabe denilen herif, sonra o kadın... Ama, ne yapmışlardı? Ona ne demişlerdi? Neden insanlardan nefret ediyordu? Şehre indiği zaman bunu da itiraf etmesi gerekliydi — aklına estiği gibi davranmaktan vazgeçemediğini, kendine hâkim olamadığını da anlatması şarttı. Durup dururken insanlardan nefret ettiğini de.

Libby, portakalını alarak, «Öğleden sonra biraz çıkacağım,» dedi.

«Kalın bir şeyler giyin.»

«Nereye gideceğimi bilmek istemez misin?»

«Dışarı çıkacağım dedin ya. Yürüyüşe... Dışarı çıkacağım demedin mi?»

«İlgilenmiyorsan...»

«Libby, sabah sabah aksilik etme.»

«Dün akşam için bana öfkelenme.»

«Dün akşamdan söz eden kim?»

«Bütün mesele burada ya — konuyu açmıyorsun bile. Çok kötü davrandığımı sanmıyorum.»

«Geldi geçti. Seni sinirlendirdiler. Olur böyle şeyler. Bitti artık.»

Libby, kendisini kimin sinirlendirdiğini sormadı. Sinirlendirildiğini kabullenmeye başladı.

Paul, «Nereye gideceksin?» diye sordu.

«Ne zaman?» İşte şimdi aksilik ediyordu. Dün akşam için herhangi bir suçluluk duyması gerekmediğine inanmaya başladığı için aksileniyordu.

Paul'ün yavaş yavaş sabrını taşırdığını farketti. «Bugün öğleden sonra. Sokağa çıkacağım dedin, ben de nereye diye sormadım, unuttun mu... İşte şimdi soruyorum, nereye gideceksin?»

«Şöyle bir çıkacağım. Yürüyüş yapacağım.»

Paul gözlerini kapadı. Dua ediyormuş gibi ellerini birleştirdi. «Bana bak, —gözlerini açtı— fazla sinirlenmemen gerek. Elimizden geleni yapıyoruz.»

«Neden söz ettiğini bile anlamıyorum.»

«Evlât edinme işinden söz ediyorum. Şu anda durum karışık ve biraz da umutsuz görünüyor. Ama sonra düzelecek. Her şey yoluna girecek. Daha yeni girdik bu işin içine. Öyle hemen kendini umutsuzluğa kaptırman gereksiz.»

«Ben hiç de ondan söz etmedim ki!»

Paul, «Öyle mi? Sen yine de gönlünü ferah tutmaya bak. Bugün o Yunanlıların işlettiği yuvayı arayacağım.»

«Paul, umutsuzluğa kapıldığımı sanma. Ama o iş —»

Paul, «Bir kez bakacağız,» diye sertçe kesti sözü.

Başlangıçta, evlât edinme fikri Libby'den çıkmıştı, öyle değil miydi? Kimin ne söylediğini, kimin ne yaptığını doğru dürüst aklında tutamaz olmuştu artık. «Peki,» dedi.

«O Musevi de gelecek hafta birini gönderecek.»

«Neye yarayacakmış bu?»

«Libby, bizimle konuşacaklar. Ne tip insanlar olduğumuza bakacaklar. Evlât edinme işleminin kaçınılmaz bir parçası bu.»

«Başkaları hamile kalmakla çözümlüyor bunu —»

«Bırak şimdi başkalarını!»

«Bağırma bana!»

«Bağırmıyorum.»

Libby acı acı, «Dışarıda, başkalarının yanında bağırmıyorsun. Eğer dün akşam öfkelendiysen, neden orada bağırmadın bana? Neden evde kavga ediyorsun?»

«Saçmalıyorsun.»

Saçma sayılmayacak bir söz, bir gerçek bulmak için düşündü Libby. «İyi ama,» diye başladı. «İyi ama, o Musevi'den de bir şey çıkacağını sanmıyorum. Üç yıl beklemeyi gerektirecek kadar kalabalık bir liste var elinde. Kim bekler ki, üç yıl? Çok önceleri benim de çocuğum olabilirdi —»

«Kes artık.»

«Ama, olabilirdi.»

Paul ellerini umutsuzlukla kaldırdı. «Olabilirdi, tamam, anladık,» dedi.

Libby, çocuğum olabileceği günlerden bu yana Paul'ün saçları nasıl da dökülmüş diye düşündü. Nasıl da yaşlanmış. Birden, yüz yıldır evlilermiş gibi geldi. Kulaklarını sağır eden bir kahkaha çınladı kafasının içinde. Kendisi gülüyordu. Çocuğunun, kürtaj yüzünden değil de, böbrekleri yüzünden olamayışına gülüyordu. Paul'ün bulaştığı bir şey olsaydı, kendisi için katlanmak ne denli kolay olacaktı. Ya da o doktorun, veya ailesinin yüzünden olmuş olsaydı. Kendinden başka kim olsa olurdu. Oysa, hep içinde taşıdığı bir şey engel olmuştu. Paul bana nasıl dayanıyor diye düşündü. Böbreklerim sakat da olsa, bunu hak ettim ben. Neden beni bırakıp gitmiyor bu adam?

Oysa, Paul, karısının aksine, hiç hayallere, kuruntulara saplanmıyordu. Fazlasıyle iyi, fazlasıyle sabırlıydı. Ailede bütün huzursuzluğu çıkaran Libby, bütün yükü yüklenen Paul'dü. Libby, bunu yaşantılarının kesin tanımı olarak kabullendi.

«Paul, sen hep iyimser olmaya çalışmasan, ben de yerli yersiz kötümserliğe kapılmayacağım,» dedi.

«Bir çözüm yolu buluruz demek, gereksiz yere iyimser olmak demek değildir. Üstelik, liste üç yıllık değil, iki yıllık.»

Libby, «Evet,» diye başını salladı. «Bu, gereksiz iyimserlik sayılmaz. Herkes evlât ediniyor...»

«Neden şehre inmiyorsun, Libby? Sanat Müzesine gitsene. Hava çok güzel. Çık dolaş. Yalnız, başına bir şeyler ört.»

«Hava güzel, başımı örtmeme gerek yok.»

Paul, elindeki fincan birden ağırlaşmış gibi masanın üstüne bıraktı. «Şapka sana yakışıyor da.»

Libby, Paul'ü üzdüğü için üzülmüştü. Üstelik, şapka kendisine yakıştığı için giymesini istemişti. Yine de, kendisini bu denli çekici buluyorsa... Aralarındaki her şey, umutsuz bir çıkmazdaydı.

«Ben de şehre inmeyi düşünüyordum.»

Paul ayağa kalktı. «Çok iyi.»

«Belki sen döndüğünde burada olmam.»

Paul eğildi, kahvesini bitirdi.

Libby, «Dün akşam üzerinde söyleyecek bir şey yok mu?» diye sordu.

«Sanmıyorum. Bu konuyu burada kapatalım, Libby.»

Paul gittikten sonra, Libby kahvaltı tabaklarını musluğun içine, bir gün öncesinden kalan yemek bulaşıklarının üzerine koydu. Yatağı yapmayı da sonraya bıraktı. Nasıl olsa randevusu saat birdeydi, daha bol bol zamanı vardı.

Oturma odasındaki kanapeye büzüldü. Başını bir türlü yastıklara koyamıyordu. Oysa, kaç kez yastıkları ıslak bezle silmiş, sonra kaç kez fırçalamıştı. Eşyalarının bütün kusuru, bitpazarından alınmış olmalarıydı. Paul'ün orasını nereden bulduğunu bilmiyordu. Gösterişsiz, ama kirası ucuz olan bu dört odalı evi bulduklarının ertesi günü, South Michigan Caddesindeki sıvasız bir yapıya gitmişlerdi. O koskoca yapıda onlardan başka beyaz yoktu — sadece birinci katta, ciltleri ve tenleri bayat ekmek gibi olmuş iki geçkin kız görmüşlerdi. Eski elbiseleri elden geçiriyor, birini alıp birini bırakıyorlardı. Libby ile Paul bir kat daha çıkmışlar, çimento döşeli salonları dolaşmışlar, bir mutfak masası, dört sandalye, bir çalışma masası, bir kanape, bir karyola, bir yatak, bir konsol,

bir tuvalet masası, bir ayna, üç abajur ve bir halı almışlardı. Bir üst kattan da tabaklarını, tencerelerini, tavalarını almışlardı. Paul her şeyin yanına gidiyor, her şeyi elliyordu. Yatılabilecek gibi bir yatak bulabilmek için, en azından yarım düzine yatağa boylu boyunca uzanmıştı.

Eski model bir radyoyu kucaklamış götüren yaşlı zenci, «Dikkat et de, burada uyuyup kalma delikanlı,» diye seslenmişti.

Paul başını kaldırmış, gülümsemişti. Libby de gülümsemişti. Kocasına hayranlık duyuyordu. Hayranlık ne kelime, kocasının yaptıklarını aklı almıyordu: Başını oraya nasıl koyabiliyor? diye düşünüyordu. Libby, ilkokuldan bu yana, ırk ayrımı gözetmeksizin bütün insanların haklarını savunmuştu. İsteyerek (yoksa kasten mi) bir Yahudiyle evlenmişti. Yoksul, ayrıcalığı olmayan kişileri savunmuştu hep (kendisi de o duruma düşmeden önce yapmıştı bunu üstelik). Ama, orada durmuş, *Bu yataklarda zenciler yatmış, ben bunları istemem...* diye düşünerek kocasına bakmıştı yine de. Hastalara karşı hep acıma ve şefkat duygusu beslerdi (bu duygu da, kendisi hastalar safına katılmadan önce vardı), oysa, *Bu yataklarda hastalar yatmıştır, can çekişenler yatmıştır,* BEN BUNLARI İSTEMEM, diye düşünmekten kendini alamıyordu. Oysa, kocasına hiç bir şey söylememişti. Paul dolaşıp, yatakları tek tek elden geçirirken, Libby ellerini pardesüsünün ceplerinden çıkarmadan, öylece durmuştu. Hiç bir şeye elini sürmemişti.

Hiç bir zaman açıp yaymadıkları halı da dahil, aldıklarının tümü yüz üç dolar tutmuştu. Libby, «Halının desenini sevmiyorum,» demiş, kullanmaya yanaşmamıştı.

«Sevmediysen, neden oradayken söylemedin?»

«Belki sonra gözüm alışır. Yaymadan dursun biraz daha. Yerlerin halısız olması rahatsız etmiyor beni.»

Paul, Libby'nin istediğini yapmasına ses çıkarmamıştı. Oysa, Libby, halının sekiz dolara malolduğunu —yani iki kez doktor parası— bir türlü kafasından silip atamamıştı.

Libby bütün bunları hatırlayarak (güçsüzlüğünü ve güçsüzlüğünü yenme kararını da pekiştirerek) başını kanapeye yasladı. İnsan

biraz mantığını, biraz da iradesini kullandı mı, hayatta her şeye karşı koyabilirdi. İşte, Paul'ün bu yanına hayrandı: İrade gücüne.

Mavi pamuklu sabahlığı içinde, başını inatla kanapeye yaslamış olarak (kötü huylarının baş kaldırmasına göz yummayacaktı), çıplak döşemeye vuran güneşi seyrediyordu. Saat bire kadar ne yapsaydı? Kuşkusuz, birdeki randevuya gitmemeye karar verip, canının istediğini yapabilirdi. Yine de aklına eseni yapacaktı. Mutfak sandalyelerini boyayabilirdi örneğin. Oysa, altı hafta önce parlak sarıya boyamaya başladığı tuvalet masasının boyası daha tamamlanmamıştı. Öylesine ucuz boya almanın ekonomik yönden yanlışlığını şimdi anlıyordu. Paul'den boya parasını isterken, evin parlak, canlı renklerden yoksun olduğunu ileri sürmüştü. Oysa, aldığı boya parlak ve canlı bir hava getireceğine, altındaki cilâyı erittiğinden hardal rengine dönüşmüştü. Öyleyse her şeyi bırakıp yatağını düzeltebilirdi... Yoo, yatağı en sona bırakacaktı. Öyleyse?

Kitap okuyabilirdi. Ne var ki, salt iş olsun diye okuduğu için, bu onu doyurmuyordu. Bir ara, belirli bir yazarı seçip, kronolojik sırayla bütün yapıtlarını okumaya, böylelikle işin sıkıcılığını hafifletmeye karar vermişti. Onu bitirdikten sonra bir başka yazarı, sonra bir başkasını okuyacaktı. Faulkner'den başlamaktı niyeti. Oysa, kitapları daha almamıştı. O zaman, bu sabah kitap okumak onun plânlarını altüst etmekten öteye geçmeyecekti. Çünkü, başka bir kitaba başlasa, bu kez Faulkner'in kitaplarını aldığı zaman, onları ertelemek zorunda kalacaktı. Daha pratik bir iş yapmalıydı. Örneğin, bakkalden alınacak şeylerin listesini hazırlayabilirdi, örneğin —

Şiir yazabilirdi.

Bu fikir hoşuna gitti. Şiir yazabilirdi pekâlâ. Neden olmasın? Dün akşamla ilgili bir şiir yazabilse —

Yerdeki kitapların yanında duran sarı yapraklı defteri kaptığı gibi mutfağa geçti. Öylesine heyecanlıydı ki, masadaki kahvaltı artıklarını bile kaldırmadan, ekmek kırıntılarını eliyle kenara itip oturdu. Masayı sonra da temizleyebilirdi, önemi yoktu. Reading'de hasta yatarken hikâye yazmayı denediği halde, şimdiyedek hiç şiir yazmamıştı. Ama, şiir yazmak fikri onu hep heyecanlandırırdı. Be-

lirli şiirlere karşı büyük duyarlılığı vardı. Keats'in bütün şiirlerini severdi, en azından antolojilerde yayınlanmış olanların tümünü.

Kâğıdı kalemi aldı:

İşte yanındayım! Ne güzel gece

diye yazdı. Fitzgerald'ın *Ne Güzel Gece* romanını severdi. tabiî bu şiir değildi. Kendini oradaki Nicole'e benzetirdi. Bir ara da Rosemary'ye benzetmişti. Bunları yeni baştan okumalı diye düşündü. Faulkner'i bitirdikten sonra Fitzgerald'ı okuyacaktı. Eskiden okuduğu kitapları bile yeniden elden geçirecekti. Ama, şiir... Başka hangi şiirleri seviyordu?

Gel yanıma, sevgilim ol,
Çıkalım hazzın doruğuna.

diye yazdı. Onun hemen altına ekledi:

Utanç kasırgasında ruhun harcanması
İhtirasın eylemidir — ve eylem olmadan
korkunçtur, öldürücüdür ihtiras...

Gerisi aklına gelmiyordu. Bu dizeler hep başını döndürmüş, içinde bir şeyleri kıpırdatmıştı. Oysa, anlamını bütünüyle kavramış da değildi. Yine de seslerin kulakta yansıması...

Üniversitedeki üç yılın birikimlerini hatırlayarak, yüreği çarpa çarpa aklına gelenleri yazdı:

Dinle güzel Sabrina
Oturduğun yerden kulak ver —
Derim kara, ama ruhum aktır
Sevgilimin eteği
Ne güzel sürünür yerlerde
Ve sonunda erkek kalkar,
Bürünerek mavi pelerinine

Ertesi günü gideceği yeni ormanlara yönelir.
O adam benim! Oysa, benim kim olduğuma aldırış eden yok
Arkadaşlarım yitik bir anı gibi unuttular beni
Ben kendi acılarımla kendimi tüketmekteyim.

Bu son dizeler kimindi? Keats'in mi? Kim yazmışsa yazmış, ne farkederdi? Kendisi yazmadıktan sonra...

Heykel yapabilseydi, resim yapabilseydi, bir şeyler yazabilseydi! Herhangi bir şey —

Kapı çalındı.

Bir dost, bir arkadaş! Libby, kuşağını sıkıca bağlayarak kapıya koştu. Kafamı kendi sorunlarımdan uzaklaştıracak ve bana budalalık ettiğimi söyleyecek bir arkadaş gerek diyordu içinden. Bir arkadaşım olsa, onunla birlikte alışverişe çıksak, oturup kahve içsek, ona derdimi dökebilsem. Gabe, neden arkadaşlık edebileceğim bir kadın bulmadı? Neden o kadını seçti?

Libby kapıyı açtı. Gelen bir arkadaş değildi. Chicago'ya geldiklerinden bu yana, bir yandan iş, bir yandan gece kursları derken arkadaş edinecek zamanı olmamıştı. Kapıda otuz-otuz beş yaşlarında yakışıklıca biri duruyordu. Libby, onun seyrelmeye başlamış saçlarına, kahverengi gözlerinin hafif şişkinliğine, üstünün başının temizliğine ve ince yapısına bakınca, adamın alçakgönüllü, iyi bir işi olduğunu anladı. İnsan bu mahallede, her önüne gelene kapıyı açmaktan kaçınmak zorundaydı. Paul, her zaman, kapıyı açmadan önce, zincir takılıyken aradan bakmasını söylerdi. Ama, Libby, bu kez Paul'ün dediğini unutmuş olmaktan pişmanlık duymuyordu. Herkese güvensizlik duymak, sonra da insan kalabilmek olanaksızdı.

Bir elinde çantasını, öteki elinde şapkasını tutan adam, «Mrs. Herz siz misiniz?» diye sordu.

«Evet.» Libby bir anda kendini olanca somutluğu içinde gerekli bir kişi olarak gördü. Bu, belki de adamın Mrs. Herz demesinden ileri gelmişti. Tuhaf inançları vardı. Şansı değişti mi, bir gecede değişeceğine inanırdı. Aslında, mutsuzluk diye, bahtsızlık diye bir

şeye inanmazdı, inanmayacaktı da. Ne var ki, bu, hayatı kolaylaştırmaya yaramayan bir görüştü.

Genç adam, «Ben Marty Rosen'im,» diye söze başladı. «Musevi Çocuk Yuvasından geliyorum.»

Az önceki kuş gibi hafifliği geçiverdi Libby'nin. Tedirginlik içinde, «Kapıyı açmadan önce bakmak gerekirmiş» diye düşünerek adamı içeri aldı. Sadece sabahlıkla (iki yıldır temizleyici yüzü görmemiş sabahlığıyle) olsa yine iyiydi, üstelik ayakları çıplaktı da. «Gelecek haftadan önce geleceğinizi sanmamıştık,» dedi. «Kocam evde yok. Acaba, tarihi yanlış mı kaydetmişiz? Özür dilerim, takvime bakmadım da —»

Rosen, «Aldırmayın,» dedi. Gözlerini aşağı indirdi. Libby, ayaklarını nasıl saklayacağını bilemiyordu. Keşke halıyı yaymış olsalardı. Ne olmuş yani, daha önce başkası kullanmışsa? Şimdi döşeme, çıplak ve soğuk, olanca sevimsizliğiyle duvarlara kadar uzanıyordu. Rosen, «Gelecek hafta tekrar geleceğim,» dedi. «Bu sabah sadece merhaba demek için şöyle bir uğrayayım, dedim.»

«Daha önce haber verseydiniz, kocam da evde olurdu.»

Rosen onu dinlemiyor, «Resmî işlemlere başlamadan önce, bir kez görüşmek gerekiyor zaten,» diyordu.

Libby, «Ya, öyle mi —» dedi. Bu kez aklına düzeltilmemiş yatak odası takıldı.

Rosen, «Evlât edinmek isteyenleri, evlerinde, günlük yaşantıları içinde görmek gerekiyor,» diye gülümsedi.

«Evet, tabiî öyle.» En ufak özlemlerine bile, bütün dünya elbirliğiyle engel olmaya kalkışıyordu. «Buyurun, oturun.» Kanapeyi gösterdi. «Paltonuzu alayım.»

«Sizi uykudan uyandırmadım ya?»

Libby, saatin neredeyse on olduğunu farkederek, «Yoo, hayır,» diye atıldı. «Saatlerdir ayaktayım.» Bu sözler ağzından çıktığı anda, bir yanlış daha yaptığını anladı.

Libby, kolunda Rosen'in paltosu, önce kanapenin yanına yaklaştı, sezdirmemeye çalışarak terliklerini ayağına geçirdi, sonra yatak odasına girdi. Kapıyı kapatıp, Mr. Rosen'in paltosunu bir sandalyeye koyduktan sonra, yatağı üstün körü düzeltmeye çalıştı. Yarısı

boyanmış tuvalet masasının üstündeki saat onu değil, on bire çeyrek kalayı gösteriyordu. Saatlerdir ayaktaymış! Sırtında hâlâ gecelik! Çarşafları silkeledi. Şilteyi kabartayım derken, tırnağı karyolanın yanma sıkıştı. Yatağın öteki yanma dolandı. Çarşafları çekti. Çarşaflar yere indi. Hay allah! Çarşafları yeniden yatağın üstüne attı. Öteki tarafa geçti — koskoca beş dakika akıp gitmişti. Tuvalet masasının önüne geldi. Saçını şöyle bir fırçalayıp, oturma odasına döndü. Yatak odasının kapısını güm diye kapatmıştı çıkarken. Mr. Rosen, Utrillo tablosunun önünde duruyordu. Yerde kitaplar yığılıydı. «Kitapları yerleştirmek için, tuğla ile tahta alacağız.» Rosen cevap vermedi. Libby, «Utrillo'mun,» diye atıldı.

Rosen yine cevap vermedi.

Utrillo'ydu tabiî. Herkes bilirdi Utrillo'yu — işin kötüsü de buydu ya. Libby, «Pek güzel bir şey değil,» dedi. «Kocam empresyonistleri sevmez, ama bu resim öğrencilik günlerimden beri var — nereye gitsek bizimle beraber taşıyıp duruyoruz. Tabiî çok sık taşınmıyoruz, onu demek istemedim yani.»

Rosen döndü, «Herhalde duygusal nedenlerle seviyorsunuz bu resmi,» dedi. Libby'nin cevabını çok merak eden bir ifade vardı yüzünde.

«Bilmem ki... seviyorum işte. Tabiî duygusal... ama estetik sorununu da unutmamak gerek.»

Başka ne diyeceğini bilemiyordu. İkisi de gülümsüyorlardı. Cana yakın bir adam gibi duruyordu. Libby, onun karşısında buz gibi biri izlenimini uyandırmanın doğru olmayacağını düşündü. Ancak, yüzünün kaslarına hâkim olamıyordu. Gülümsemekten vazgeçse de, dudaklarına takılan kıvrılma bir süre daha duruyordu.

«Evet, işte evimiz burası,» dedi. «Lütfen oturun. Kahve yapayım.»

Rosen tekrar kanapeye gelerek, «Büyük bir ev,» dedi. «Çok geniş.»

Ne demek istemişti acaba? Eşyalarının azlığını mı söylemek istiyordu? «Evet, öyle... yo, hayır,» diye duraksadı Libby. «Bir bu oda var. Koridorun ucundaki mutfak. Sonra kocamın çalışma odası —»

Rosen, pantalonunun çizgilerini düzelterek ayağa kalktı. «Evi dolaşabilir miyim?» diye sordu.

Libby, Rosen'in evi dolaşmak istemesinin o anda esinlenmiş bir fikir olmadığına emindi. Oysa, adam öylesine tatlı dilli, öylesine efendi görünüşlü, öylesine temiz tırandazdı ki, Libby onun art niyetli olabileceğine de inanmak istemiyordu.

«Buyurun, dolaşın,» dedi. «Yalnız, kusuruma bakmayın. Dün akşam yemeğe bir yere davetliydik. Öyle pek sık dışarıda yemeyiz — ama dün akşam gittik işte.» Koridora çıktılar, mutfağa girdiler. «O yüzden bulaşıkları yıkayamadım... Ama...» Rosen'in kendisine eğildiğini farketti. Gözlerini adamdan kaçırmaya çalışarak, «İşte burası mutfak,» dedi.

«Güzel. Çok güzel.»

Yerde, masanın çevresinde ekmek kırıntıları vardı. Libby'nin aklına gelen tek cümle, «Tabiî iyice bir badana, boya istiyor,» oldu.

«Çok güzel.»

Adam gerçekten öyle düşünüyor gibiydi. Libby, «Tabiî istediğimiz kadar sıcak suyumuz var. Her şey var,» diye sözünü sürdürdü.

«Ev sahibi de aynı binada mı oturuyor?»

«Efendim?»

«Ev sahibi de burada mı oturuyor dedim?»

Libby sinirli sinirli, «Bir emlâk komisyoncusu yönetiyor apartmanı,» dedi.

«Merak etmiştim.» Rosen, yerdeki ekmek kırıklarını çıtırdatarak mutfağın arkaya bakan penceresine yürüdü. Bir an durdu. Tabiî arkada bahçe filân yoktu.

Libby yine bilemedi ne diyeceğini. «Apartmanda iki zenci aile oturuyor,» dedi. Hay allah! Zencilere karşı bir düşmanlığım yok. Ama, komisyoncu zenci düşmanı. Ne diye durup dururken zencilerden söz ediyorum sanki? Adam döndü, koridora çıktı, yürümeye başladı. Libby gözlerini kapattı. Yalan söyleme sakın diyordu kendi kendine. Yalancılara çocuk vermek istemezler. Hakları da var. Onun için doğrusunu söylemeli. Hem utanılacak bir şey yok ki.

«Kocam öğretmenliğinin yanı sıra, yazardır da,» diyerek Rosen'in peşinden koştu. İçinden dualar ederek, Paul'ün odasının kapısını açtı. «Bu da onun çalışma odası.»

Tanrıya şükür, oda düzenliydi. Zaten dağıtılacak eşya da yoktu ki içeride. Karşıki apartmandan olsa olsa üç metre uzaklıktaki iki pencereli odada sadece bir masa, bir masa lâmbası, bir sandalye ve yazı makinesi ile kâğıt sepeti vardı. Perdeler düzenliydi, masanın üzerindeki kâğıtlar da güzelce istiflenmişti. Tanrı, Paul'den razı olsun.

«Kocam burada çalışır.» Lâmbayı yaktı. Ama, oda aydınlanmak şöyle dursun, daha da kasvetli oldu. Güneş girmiyorsa odaya, onların suçu değildi ya. Bitişik apartmanı onlar yaptırmamışlardı. «Roman yazıyor.»

Rosen bu konuyla da pek ilgilendi. «Yok canım? Epey çetin bir iş olsa gerek.»

«Daha bitmedi. Çetin bir iş olmasına, öyle. Ama, kocam çok çalışıyor. Tabiî burası,» diye alelâcele ekledi, «Bebeğin odası olacak.» Kızardı. «Yani, bebeğimiz olduğu zaman, burası —» Konuşurken, bir yandan da odanın çıplaklığından eziliyordu. Bebek nerede yatacaktı? Hangi pencereden sıcak, sağlıklı gün ışığı girip de bebeğin yüzüne düşecekti? Bebeğin beşiğini nereden alacaklardı? Bitpazarından mı?

«Peki, o zaman kocanız romanını nerede yazacak?»

«Bil —» yalan söylemeyecekti — «Bilmiyorum. Daha kararlaştırmadık. Her şey öyle çabuk oldu ki. Yani, evlât edinmeye yeni karar verdik.»

«Anlıyorum.»

«Düşünmedik değil — ama önemsiz. Nerede olsa çalışır. Yatak odasında. Ya da nerede olursa. İsterseniz, bu gece sorarım kendisine.»

Rosen eliyle «gereği yok» gibilerden bir işaret yaptı. «Yoo, beni ilgilendirmez. Bu size kalmış bir şey,» dedi. Rosen'in nezaketinde profesyonel bir hava varsa da, Libby onun kendisini huzursuz bırakmama çabasını sevinçle karşıladı. (Tabiî bu sinirli oluşunun da ortaya çıktığını kanıtlardı. Adam karar vereceği zaman bu durumunu da göz önüne alacaktı kuşkusuz.) Aslında tedirgin, utangaç, sinirli, heyecanlı olması için bir sebep yoktu. Marty Rosen onu öldürecek değildi, hakaret de edecek değildi. Kendisini payla-

yacak kadar yaşlı da değildi — ama, haber vermeden gelmeye ne hakkı vardı? Bütün mesele buradaydı işte! Aileyi günlük yaşantısı içinde görmek de nereden çıkıyordu! İnsanlara böyle oyun oynayıp, gafil avlamaya hakları yok diye düşündü. Bunu düşünürken yatak odasının kapısını açıyordu. Ve işte yatak, dertop olmuş çarşaflar, yarısı boyanmamış tuvalet masası ve yerde Paul'ün pijamaları. Rosen'in paltosu da yarısı yerde, yarısı sandalyede duruyordu karşılarında. Libby kapıyı kapadı. Oturma odasına döndüler.

Kanapeye doğru yürürlerken, Libby, Rosen'in elbisesinin sırtına bakarak konuşmaya başladı. «Ben de az önce şiir yazmaya uğraşıyordum.»

«Sahi mi? Şiir ha?» Rosen oturdu. Sonra hemen kollarını dizlerine yaslayıp, ellerini kavuşturarak öne eğildi. Gülümsüyordu. O ana kadar gördükleri bütün önemini yitirmiş gibiydi. Sanki evlât edinmek isteyen kadının şair olması, alışılmış bütün değer ölçülerini değiştiriyordu. «Demek siz de yazıyorsunuz, öyle mi?»

Libby, «Aslında, yazmıyorum,» dedi. Sonra odadaki tek koltuğa çökercesine oturdu. Neden şiirden söz etmişti bu adama? Neyi açıklardı bu? Şiir yazmak, yerdeki ekmek kırıntılarını bağışlatır mıydı? Şiir yazmaya çalıştığı gerçekti — ama, işte o kadar. Belki şair anneleri yeğ tutarlar, ama pasaklı kadınları kesînlikle istemezler.

Rosen neşeli bir tavırla, «Evinizin büyüklüğü de çok uygun,» dedi. Bu adamı hayal kırıklığına uğratmak imkânsızdı herhalde. «Ne kadar zamandır burada oturuyorsunuz?»

«Çok almadı. Birkaç aydır. Ekim'de taşındık.»

Rosen çantasını açıyordu. «Birkaç not alsam, sakıncası var mı?»

«Yoo, hayır. Buyurun.» Oysa, yüreği sıkışıyordu. «Şey olur olmaz badana yapacağız... yani yakında.» Yani, yani deyip durmasana! «Her şey yoluna girince. Biraz zaman ayırabilsem, boyaya başlayacağım.» Bir yandan da sabahlığı ile terliklerini düşünüyordu. Karşısındaki sustuğu zaman bile Rosen dinlemeyi sürdürür gibi bir tavırda oturduğu için, Libby sözü uzatmak gereğini duydu. «Çalışıyordum. Üniversitede çalışıyordum. Ama, sağlığım iyi değildi. Paul de işten ayrılmamın daha yerinde olacağını söyledi.»

«Vah vah. Şimdi daha iyi misiniz?»

«Çok iyiyim. Rengim düzeldi, hasta değilim. Tenim oldum olası soluktur.» Libby, bunları söylerken o solgun teni, kıpkırmızı oluyordu.

Rosen yine gülümsedi. «Korkulacak bir hastalık değildi herhalde.»

«Hiç önemli değildi. Başlangıcında önledik —» Paul neden evde yok? Şu anda burada olmazsa neye yarar? «Böbreklerimde bir bozukluk vardı —» diye anlatmasını sürdürdü. «Doktorlar da bu yüzden doğum yapmamı sakıncalı buluyorlar. Tehlikeli olabilirmiş. Yani, çocuğu olmayan, benim. Kocam değil.»

«İnanın, çocuğu olmayan öyle çok aile var ki.»

Rosen bu sözleri onu avutmak için söylemişti. Oysa, «Ah, ne yazık,» derken Libby'nin gözleri dolu doluydu.

Rosen çantasından uzun bir kâğıt çıkardı. Tükenmez kaleminin ucunu dışarı sürdü. Kalemin çıt diye çıkardığı ses, Libby'ye pek resmî bir uğultu gibi geldi. Koltukta dimdik doğruldu, soruları cevaplandırmaya hazırlandı. Oysa, Rosen soru sormayıp, kâğıda birkaç şey karaladı. Libby bekliyordu. Sonunda, Rosen başını kaldırdı. «Eviniz kaç odalı filân gibilerden önemsiz birkaç soru,» dedi.

«Tabiî. Buyurun sorun.» Esneyerek, «Bu sabah biraz tembellik ediyordum,» dedi. Gerinmek istedi, kendini zorla tuttu. Hafifmeşrep kadın izlenimi uyandırmamalıydı. «Yatağı bile düzeltmedim. Kendi kendime tatil verdim bugün. Tabiî, bebek olunca, her şey bambaşka olur.»

«Evet, tabiî.» Rosen'in kaşları çatıldı. Yazıyordu. «Çocuklar gerçekten büyük sorumluluk.»

«Hiç kuşkusuz.» Belki çok sıradan bir cevaptı bu, ama hiç değil sonunda doğru bir söz etmişti. Evet, böyle yapmalı, doğru, tutarlı sözler söylemeli ve adamı bir an önce göndermeliydi. Gelecek sefere Paul de evde olurdu. Evlât edinmek isteyen öyle çok Musevi aile, buna karşı öyle az Musevi çocuk vardı ki, onun huzursuzluğu hoş görülebilirdi. Yalan söylemediği ve tutarlı konuştuğu sürece, korkulacak durum yoktu. «Çocukların büyük sorumluluk getireceğini biliyoruz.»

«Kocanız üniversitede öğretim üyesi, değil mi?»

«İngiliz edebiyatı ile sanat tarihi derslerini veriyor.»

«Doktorasını yaptı mı?»

Rosen bunu öyle doğal tavırla sormuştu ki, cevabı beklemeden doktoranın yapıldığını yazacak gibiydi. Libby bir an «Yaptı» demeyi düşündü. Sonra, «Hayır,» dedi. «Doktorası için gerekli hazırlıkları yapıyor. Yakında tamamlanacak. Çok yakında doktorasını vermiş olacak. Hiç merak etmeyin. Özür dilerim, çok heyecanlıyım da —» Tatlı tatlı gülümsedi. Bir an sonra, adamın hoşuna gitmiş olacağını düşündü. Bir başkası olsa, örneğin Gabe olsa, onun bu haline bayılırdı. Oysa, bu adam, biraz daha resmî, biraz daha titiz davranmaktan öte tepki göstermiyordu. Libby, «Paul'ün önünde parlak bir kariyeri var demek istedim,» diye sözünü sürdürdü. «Gerçi ben karısıyım, ama yine de onun gerçek değerlerini açıkça söylememi ayıplamazsınız herhalde.» Doğru değil miydi söyledikleri? Sözleri, Paul için duyduğu ve her zaman duyacağı sevgiyi, saygıyı ortaya koymuyor muydu? Bir kadının kocası için söyleyebileceği en doğru ve en tatlı sözlerdi bunlar. Peki öyleyse, Rosen neden etkilenmiyordu? Libby'nin nasıl sevecen, fedakâr bir anne olacağını sezemiyor muydu?

«Mutlak öyledir,» dedi Rosen sonunda. Oysa, söylediklerine inanmış bir hali yoktu.

Yine de onun burada resmî bir görevle bulunduğunu, ahbap sohbetinde gibi içten konuşamayacağını düşünmek gerekirdi. Kimbilir günde kaç eve gidiyor, kaç kadının kocasına olan bağlılık ve sevgisini dinliyordu. Belki de, kocasını gerçekten seven kadınları, gerçekten sevmeyenlerden, sevgisinde kuşkulu olanlardan ilk görüşte ayırabiliyordu. Libby karamsarlığa düşmemeye gayret etti.

Rosen kâğıdı elinden bıraktı. Elleriyle çevresini göstererek, «Demek burada oturuyorsunuz,» dedi. «Arkadaşlarınızla görüşüyorsunuz, kocanız öğretmenlik yapıyor, siz ev kadınısınız —»

«Dedim ya, bugün biraz tembellik ettim —»

«Bütün genç evliler gibi bir yaşantı sürüyorsunuz. Söylenecekleriniz tümü bu kadarla özetleniyor, değil mi?»

«Bilmem ki—» Libby, ne olduğunu anlamıyor, ama adamın sorması gereken bir soruyu atladığını sezinliyordu. «Evet, herhalde bu kadar.»

Rosen başını salladı. «Sinemaya gidersiniz tabiî. Tiyatroya da. Arada bir dışarıda yemek yersiniz. Yürüyüş yaparsınız. Bankada birkaç kuruşunuz vardır —» Bunları söylerken elleriyle jestler yapıyordu.

Libby artık dayanamıyordu. Neredeyse bağıracaktı. «Tabiî, bol bol okuruz,» dedi. Adamın sormayı unuttuğu sorunun bu olmadığını biliyordu, ama bu da önemli bir şeydi.

Adam, sözünün kesilmesine hiç aldırış etmemişti. «Okumayı sever misiniz?» dedi.

«Evet. Çok okuruz.»

Rosen bir süre düşündü, belki de Libby'nin söze devam etmesini bekliyordu. Sonunda, «Ne tür kitapları seversiniz?» diye sordu. «Roman mı, bilimsel kitaplar mı, ünlü kişilerin biyografileri mi, polisiye kitaplar mı, öğretici kitaplar mı?»

«Kitap okumayı severim.» Ne diyeceğini bilemiyordu. «Ne tür olursa olsun.»

Rosen arkasına dayandı. «Son zamanlarda hangi kitapları okudunuz?» Çok sıradan bir soru biçiminde sormuştu bunu. Havadan sudan konuşan iki kişi arasında sorulacağı gibi bir soruydu.

Libby belirsiz bir anlamda elini sallayarak, «Bilmem ki. Aklımda kalmıyor,» dedi. Yüzünün kızardığını duyuyordu. «Her zaman bir şeyler okuruz — hah, buldum, Faulkner. Tabiî üniversitedeyken *Ses ve Öfke* ile *Ağustos Işığı*'nı okumuştum, ama şimdi Faulkner'in bütün yapıtlarını baştan sona okumayı tasarlıyorum. Yani, kronolojik sırayla. Yazarın gelişimini yakından izleyebilmek için. Bütün kitaplarını sırayla okuyayım diyorum...»

Rosen'in cevabı gecikti. Belki de Libby'nin geçen yıl okuduğu incecik bir kitabın adını vermesini bekliyordu. Sonunda, «Bu, çok ilginç bir plân,» dedi. «Gerçekten çok değerli bir düşünce.»

Libby biraz rahat nefes aldı.

Rosen, «Ya şiirleriniz?» dedi. «Ne tür şiir yazıyorsunuz?»

«Efendim?»

«Doğayla ilgili şiirler mi, dörtlükler mi, ne tür şeyler?»

Libby'nin gözleri kocaman kocaman açıldı. «Özür dilerim, ama ben şiir yazmam,» dedi.

Rosen ona doğru eğilerek, «Ya, ben özür dilerim. Yanlış anlamışım,» diye mırıldandı.

Libby, «Haaa, siz az önce söylediklerimden söz ediyorsunuz,» dedi.

Bu kez Rosen içini çekti. Libby, adamın da bu konuşmadan sıkıldığını anladı. «Evet, az önceki sözlerinize değinmek istemiştim. Bu sabah yazdığınız, doğayı anlatan bir şiir miydi, yoksa felsefî bir şey miydi? Yani, dünya görüşünüzü dile getiren tarzda bir şiir demek istiyorum.» Parmaklarını kravatında dolaştırdı. «Canınızı sıkmak istemem Mrs. Herz. İlgi duyduğunuz konulardan konuşalım istemiştim sadece. Eğer siz —»

«A, tabiî, şiirden söz edelim —»

«Örneğin, bu sabah yazdığınız şiir —»

«Ha, o mu? Ondan söz ettiğinizi anlamamıştım. O — aklımdan geçenleri anlatmaya çalışan bir şiirdi.» Rosen'e karşı büyük nefret duyarak, «Görüşlerimi yansıtan bir şiir diyebiliriz,» diye sözünü tamamladı.

«Çok ilginç.» Önüne bakarak konuşuyordu. «Şiir yazan biriyle tanışmak çok ilginç. Bana sorarsanız, son yıllarda televizyonun gürültüsü bir yandan, vurdulu kırdılı filmler bir yandan öylesine çoğaldı ki, şiir yazan biri, çocuk üzerinde son derece olumlu etki yapacaktır.»

Libby tatlı sesle, «Teşekkür ederim,» diye mırıldandı. Şu anda adamdan hiç de nefret etmiyordu. Gözlerini kapadı — Rosen'in baktığı parlak siyah gözlerini değil. Geçmişe döndü belleğinde ve o bahçeye, genç kızlık hayallerinin bahçesine çıktı. Akşam oluyordu. Kocası yanındaydı. Kendisi, kollarında bir bebek tutuyordu. Az sonra bebeği beşiğine yatıracak ve ona şiir söyleyecekti. «Bence de öyle,» dedi Rosen'e.

Rosen, «Şiire çekici nitelik kazandıran şey, insanın çeşitli duygu ve düşüncelerini şiir aracılığıyle yansıtabilmesi,» diyordu.

«Evet, çok güzel bir şey bu. Şiiri çok severim. Hele, Keats'e bayılırım.» Büyük coşkuyla konuşuyordu (sanki şiirden böylesine söz etmesi, okuduğu kitapları hatırlayamamasını hoş gösterecekmiş gibi bir telâş içindeydi). «John Donne'u da beğeniyorum. Hoş, o günün modası haline geldi, ama yine de beğendiğim şiirleri var. Sonra Yeats'i beğenirim. Doğrusunu isterseniz, Yeats'i çok okumadım, ama okuduklarım içinde çok sevdiğim şiirleri var. Antolojilere alınmış olanlar yani —» diye itiraf etti. «Ama çok güzel şiirler. 'En kötüler tutkuludur, en iyiler inandırıcı olmaktan uzak'» diye bir dize okudu. Hemen sonra, «Galiba yanlış okudum, tam tersi olacaktı,» dedi. «Fakat şiiri elime alıp okuduğum zaman çok seviyorum.»

Rosen dalgın, «Hımm,» diye karşılık verdi. «Şiirleri ezberleyebiliyorsunuz da. Bu çok doyurucu bir duygu veriyordur herhalde.»

«Öyle.»

«Ya kendi şiirleriniz? Yani, coşkulu şiirler midir, yoksa karamsar şiirler mi? Hani her türlü şiir yazılır ya — sizinkiler nasıl?»

Libby, «Mutluluktan söz eden, coşkulu şiirler,» dedi.

Mr. Rosen sokak kapısında paltosunu giyerken, «Haham Kuvin'i tanıyorsunuz, değil mi?» diye sordu.

«Kimi?»

Karşılıklı duruyorlardı. Rosen paltosunun düğmelerini ilikliyordu. «Bernie Kuvin. Yani, sinagogun hahamı. Hani gölün kıyısındaki.»

Libby, yüzünden bir şey belli etmemeye çalışarak, «Hayır, tanımıyoruz,» dedi.

Rosen şapkasını giydi. «Belki tanırsınız diye düşünmüştüm,» dedi. Kendisini baştan aşağı süzdü. Pabuçlarını giyip giymemiş olduğunu merak eder gibi bir hali vardı.

Libby onun ne demek istediğini anladı. «Hayır, buradaki sinagoga gitmiyoruz,» dedi. «Biz, New York'luyuz. New York'da olduğumuz zaman hep gideriz sinagoga. Orada haham Litchman vardır, onu tanırız. Haklısınız tabiî —» Sesi umutsuzluğunu olanca yoğunluğuyle belirlemeye başlamıştı. «Çok haklısınız —» Gözleri dolu dolu oldu. «Din konusu çok önemli.»

«Bilmem. Bu, herkesin kendi bileceği bir şey.»

«Hayır, hayır, değil.» Libby bunları söylerken bir yandan kapıyı adamın suratına doğru kapatıyor, öte yandan da ağlamaya başlıyordu. «Çok haklısınız, yüzde yüz haklısınız. Din, çocuklar için çok önemlidir. Ancak —» Kafasını bitkinlikle salladı. «Kocam da, ben de tanrıya inanmayız.»

Ve kapı kapandı. Rosen'in paltosunun eteği neredeyse kapıya sıkışacaktı. Libby yerinden kımıldamadı. Sadece olduğu yerde kaydı, kaydı, soğuk döşemenin üzerine yığıldı. *Her şeyin canı cehenneme!* Bacaklarını iki yana açmış, başını ellerinin arasına almış oturuyordu. Yine ağlıyordu. Ne yapmıştı? Neden yapmıştı? Paul'e nasıl söyleyecekti? Neden boyuna ağlıyordu? Hepsi yanlıştı — kendisi tepeden tırnağa yanlışlarla doluydu. Yatağı düzeltmiş olsaydı — hiç değil, o aptalca şiir yazma hikâyesini açmamış olsaydı — her şeyi berbat etmişti.

Yapılacak bir tek şey vardı artık.

Her zaman ayaz olan bu şehir için alışılmamış güneşin altında Michigan Bulvarında hızlı hızlı yürürken, Libby geciktiğini farkediyordu. Hiç bir şey almaya niyeti olmadığı halde Saks mağazasına girmişti. Yanında sadece on dolar vardı (sıkışık bir durum için ayrılmış olan bozukluklarla beraber hepsi on dolardı). Sadece oraya on beş dakika erken gitmek istemediği için mağazaya girmişti. Sıkıntı içinde terleyip kızararak orada oturup beklemek istememişti. Randevu saatinden önce gidilirse, güçsüz, şaşkın ve sinirli olduğunuzu düşünmelerine imkân tanımış olurdunuz. Oysa, kendisi hiç de güçsüz, sinirli ve şaşkın değildi. Bir süredir sorunlarını kendi kendisine çözümlemeye uğraşıyor, bunu pekâlâ da başarıyordu. Bütün sorunlarını çözene kadar da bunu sürdürebilirdi. Dünyanın en mutsuz kişisi değildi, hiç değildi.

Süveterlere bakarak vakit geçirmişti. Yakası ufak bir kravatla bağlanan, beyaz kaşmir kazağı dakikalarca ayna karşısında tutup bakmıştı. Hattâ mantosunu bile çıkartmış, tezgâhtar kızlardan birine belinin ölçüsünü aldırtmıştı. Saat daha bire gelmeden de mağazadan çıkmıştı (Kapıdan çıkarken siyah kadife pantalona bir

an bakmıştı, o kadar). Üstelik, saat bir de olsa, dakikası dakikasına orada bulunmak istemiyordu. O zaman da aşırı titiz, zorlayıcı biri olduğunuzu düşünürlerdi.

Oysa, şimdi saat biri on iki geçiyordu ve telâşlı, titiz biri olmasa da, o telâşı yaşıyordu. Uçmasın diye şapkasını tuttu —hava soğuk olduğu için değil, kendisine yakıştığı için giymişti şapkayı— ve adımlarını iyice açtı. Bu denli gecikmesi hiç de hoş değildi. Bir bakıma aşırı küstahlık sayılırdı (yoksa utangaçlık mı?) her neyse, Libby ikisi de değildi üstelik. O... sahi neydi o?

Bir kuyumcunun önünden geçti. Vitrindeki saat biri on dört geçiyordu. Randevuya geç kalmıştı. Yetişemeyecekti. Yeniden randevu isteyecek cesareti nereden bulacaktı? Pekâlâ da sinirliydi işte, sanki neden acele edip de sinirli olduğunu ortaya koymaktan kaçınmıştı. İşte gecikmişti. Alışveriş işini nereden çıkarmıştı? Elbiseymiş, yok süvetermiş! Hayatı çöküyordu bir yanda, o ise kalkmış kadife pantalonlara bakıyordu. Üstelik hiç bir şey alacak parası olmadan! Randevuyu kaçıracaktı! Ya sonra ne olacaktı? Paul'ü bırakabilirdi. Paul'ün kendisini bırakmasını beklemek büyük yanlış olurdu. Elveda diyen kendisi olmalıydı. Gitmeli, kaçmalıydı buralardan. Nereye?

Koşabildiği kadar hızla koştu.

Odadaki tek sakal, doktorun masasının arkasındaki duvarda asılı olan Freud'un resmindeki sakaldı. Dr. Lumin özenle traş olmuştu. Düzgün konuşan bir adamdı. Bazı sözcükleri hafifçe eğip bükmesine rağmen, tavrında ya da konuşmasında Avrupalı olan bir yan yoktu. Libby, onun sakallı ya da yabancı şiveli biri olmasını bekliyor değildi, öyle olsa da doktorun bilgisine olan inancı sarsılmayacaktı. Ama, biraz şivesi bozuk olsa, sanki Libby daha rahat olacaktı, daha güven duyacaktı.

Dr. Lumin masanın üzerinden uzandı, onun elini tuttu. Kafası ve elleri kocaman, kısa boylu, tıknaz bir adamdı. Oysa, Libby, onunla karşılaşmadan önce hep uzun boylu olduğunu sanmıştı. Kısa boylu olması büyük hayal kırıklığı yaratmadıysa da, bir an şaşkınlık geçirdi Libby. Adam cüce de olsa, Libby onun elini yine aynı sı-

caklıkla sıkacaktı. Doktor elini kuvvetle sıktı. Libby onu kasaba benzetti. İyice yapıştırılmış kahverengi saçlarının altında uzayan yüzü, bütün gün buzdolabından et çıkarıp et yerleştiren kasaplarınki gibi donuk kırmızıydı. Libby, onun saçmalığa hiç dayanmayacağını bir bakışta sezdi.

«Geciktiğim için özür dilerim.» Neden geciktiği konusunda peşpeşe bahaneler sıralayabilirdi, ama susmayı tercih etti.

«Önemli değil.» Doktor arkasına yaslandı. «Saat ikide birine randevum var. O yüzden sizinle bir saat ilgilenemeyeceğim. Buyurun, oturun.»

Masanın önünde kırmızı maroken kaplı bir sandalye, duvarın kenarında da kahverengiye çalan deri bir şezlong vardı. Doğruca gidip şezlonga uzansa ve durumunu anlatmaya başlasa daha mı iyi ederdi, bir türlü kestiremiyordu... Problemlerini anlatmak... Ne problemi? Aklına hiç bir şey gelmiyordu — o anda bir tek şeye takılmıştı kafası — şezlonga uzanırken pabuçlarını çıkarmalı mıydı, çıkarmamalı mıydı?

Omuzları içeri çöktü. «Nereye oturayım?» diye sordu.

«Nereye isterseniz.»

Kısık sesle, «Bugün hiç uzanmasam, sadece otursam, olur mu?»

Doktor elini uzatıp sandalyeyi gösterdi. «Buyurun, oturun.» İyi adamdı. Belki biraz haşin, ama iyi yürekli. Libby, pabuçlarını çıkarmadı, sandalyeye oturdu.

Sonra yüreği düzenli bir tempo tutturdu. Rap-rap-rap diye, vuruyor vuruyordu. Tam karşısındaki kurşunî ve hiç bir duygu belirtmeyen gözlerin içine bakıyordu. Adamın karşısında ezilip büzülmek istemiyordu. Bunca sıkıntıyle randevu aldıktan sonra, bu fırsatı kaçırmamalıydı. Oysa, oda, sandığından daha aydınlıktı ve bu parlak ışık içinde, utangaçlığın soğuk bir rüzgâr gibi her yanını dolandığını duyuyordu. Gelmeden önce düşündüklerinin tümden yanlış çıkmasına ve gelmeden önce bu denli çok şey düşünmüş olmasına hem şaşırıyor, hem de bu şaşkınlık onu ürkütüyordu. Dr. Lumin'in uzun mu, kısa mı olduğunu düşünüp düşünmediğini hatırlayamıyordu. Odanın nasıl olacağını da düşünmüş müydü aca-

ba? Her neyse — odanın beyaz duvarları, gömme kitaplıktaki sıra sıra kitaplar, yerdeki bal rengi halı ve özellikle, masanın arkasındaki geniş pencere onu şaşırtmıştı. Pencereden bulvar ve gerilerde göl görünüyordu. Perdelerin açık olacağını hiç sanmamıştı. Oda alabildiğine aydınlıktı. Ama tabiî, saat birdi — biri yirmi geçiyordu daha.

«Gelirken Saks mağazasına uğradım da. Sizi bekletmek istemezdim.»

Doktor, kasap eline benzer elini sallayarak, üzülmemesini belirtti. «Adımı nereden duydunuz? Merak ettim de onun için soruyorum.» Libby, o gün ikinci kez, kendisiyle resmî konuşmak gereğini duyan yabancı birinin karşısında oturuyordu. Dr. Lumin döner sandalyesinde iyice geriye yaslandı. Libby bir an, adamın sürekli geriye gideceğini ve sonunda pencereden düşeceğini sandı. Hadi, diye düşündü, düşsene aşağı. İşte, Lumin düştü gitti... «Beni nereden duydunuz?» diye üsteledi doktor.

Libby yüreği yine delice çarparak kızardı. Dakikası dakikasına uymayan, ne yapacağı kestirilemeyen bir budalayla birlikte oturmak gibi bir şeydi bu. Vücudunun on saniye sonra nasıl tepki göstereceğini bilemiyordu. «Adınızı bir partide duydum,» diyebildi sonunda. «Chicago'ya daha yeni geldik. Birkaç ay oldu. Onun için kimseyi tanımıyordum. Chicago Üniversitesindeki profesörlerin verdiği bir partide duydum adınızı.» Profesörlerden söz ederse, daha ağırbaşlı bir hava uyandırır, daha az rastlantısal bir görünüm verir diye düşünmüştü. Belki de adam onun çat kapı, rastlantıyle kendisine gelmesini hakaret olarak yorumlayabilirdi. «Kocam, Chicago Üniversitesinde öğretim üyesi,» dedi.

«Burada —» Adam elindeki karta bakıyordu. «Victor Honingfeld yazıyor,» dedi. Gözleri iğne gibiydi. Aptal mıydı bu adam? Kitaplıktaki kitapları okuyor muydu, yoksa sadece gösteriş miydi bunlar? Libby kalkıp gitmek istedi.

«Sekreteriniz sordu da —» diye açıkladı. «Ben de telefonda Victor'un adını verdim. Kocamın arkadaşıdır kendisi. Ben — yani, o, adınızdan söz etmişti — ben de, yani bir deneyeyim dediğim zaman, aklıma siz geldiniz. Onun için aradım. Victor size gelmemi

teklif etti demek istemedim. O, sadece söz arasında adınızı söylemişti —»

Neden sürdürmeli sözü? Ne gerek? İşte şimdi iyiden hakaret etmişti adama, hem de meslek yönünden. Hiç kuşkusu yoktu. Adam hiç hoşlanmayacaktı ondan.

«Son zamanlarda çok bencil oldum,» diye alelâcele ekledi.

Lumin, sandalyesinde iyice arkaya gitti. Başı, arkadan gelen ışık içinde gümüş gibi parlıyordu. Cevap vermedi. Libby, «Bu en önemli problemim sanıyorum,» diye sözünü sürdürdü. «Belki gerçek bir problem bile değil. Siz buna geçici bir bunalım filân diyeceksiniz. Ama, kendi kendime dedim ki, eğer aşırı bencil davranıyorsam, bu durumu birisiyle görüşmem gerek. Eğer bunun geçici bir şey olduğu, yani içinde bulunduğum koşulların yarattığı bir şey olduğu anlaşılırsa, o zaman üzülmeme gerek kalmaz diye düşündüm. Anlıyor musunuz?»

Doktor kirpiklerini kırpıştırarak, «Evet,» diye cevap verdi. Etli kulağını kaşıyarak önüne bakıyordu. Libby'nin konuşmasını bekliyordu. Sabahtan beri herkes onun konuşmasını beklemişti zaten. Kendine güvenli olmayı nasıl da isterdi.

«Tuhaf bir durumdayım...» diye anlatmaya başladı. «Buraya yerleşmek, yeni bir çevreye girmek... Bu ortama alışınca geçer herhalde. Ama, sabırsızlanıyorum —» Sesi kısıldı. Oysa, yüreğinin sert temposunda hiç bir değişiklik olmuyordu. Lumin'in kendisini dinlediğini hiç sanmıyordu. Adamı sıkıyordu. Kendi anlattıklarından çok, kravatıyle ilgileniyor gibiydi. Sesi titreyerek, «Uzanmamı ister miydiniz?» diye sordu.

Adamın kaba çizgili suratı —kemikli burnu, mora çalan etli dudakları, kulakları, o koca, etkileyici kırmızı suratı— sabırlı, kuşkulu bir gülümsemeyle aydınlandı. «Benim için endişelenmeyi bırakın. Siz kendinize bakın.» Bayağı sert bir tavırla konuşuyordu. «Chicago'ya geleli ne kadar oldu? Yani, siz ve kocanız ne zaman geldiniz?»

Libby artık sadece sinirli değildi, korkuyordu şimdi. Kocanızla birlikte! Paul şu anda onun ne yaptığını bilse, uğrayacağı son hayal kırıklığı bu olurdu herhalde. «Ekim'de geldik.»

«Kocanız öğretmen, değil mi?»

«Üniversitede İngiliz edebiyatı okutuyor. Ayrıca yazardır.»

«Ne yazar? Kitap mı? Makale mi? Oyun mu?»

«Şimdilerde roman yazıyor. Daha genç.»

«Ya siz?»

«Ben yazmam,» diye kesinlikle cevap verdi. Aynı hatayı ikinci kez işlemeyecekti. «Ben hiç bir şey yapmam.»

Doktor hiç de şaşırmışa benzemiyordu. O anlamsız kasap suratıyle nasıl şaşırabilirdi ki? Duygusuzun biri ne olacak! Tabiî, insan derdini kimseye açmamalıydı. Evin sorunları evin içinde kalmalıydı. İnsan kendi derdine kendi çözüm bulmalıydı. Ama nasıl? «Çalışıyordum,» dedi sonunda. «Dekanın sekreteriydim. Bir yandan da gece kurslarına gidiyordum. Ama, böbreklerimde önemli bir rahatsızlık oldu.»

«Ne oldu?»

«Nefrit.» Adamın kendisine acımasını istemiyordu. Onun için bir tarihçinin nesnelliği içinde, «Az daha ölecektim,» dedi.

Lumin başını iki yana salladı. Libby istese de, istemese de adam acımıştı işte. «Ya, pek üzüldüm, pek üzüldüm...»

«Evet. Bu da beni güçsüz düşürdü. Boyuna soğuk alıyorum. Hangi virüs çıksa, ben hemen tutuluyorum. Böbreklerimden dolayı da durumum tehlikeli olduğu için, Paul işi bırakmamı istedi. Doktor da, kışın gece kurslarına gitmemin doğru olmayacağını söyledi. Sanırım, sık sık hastalanmaya başladıktan sonra, kuruntulu oldum, boyuna kendi kendimi dinler oldum. Hasta yatıyordum, düşünmeye başladım. Tabiî herkes, yüzde seksen kendini düşünür, Ama, ben yüzde seksen beşe kadar çıktım herhalde.»

Doktorun gülümseyip gülümsemediğine baktı. Bugün hiç kimsenin hoşuna gitmeyecek miydi? İnsanlar hiç bir tepki göstermeden böyle dinleyecekler miydi onu? Doktorun kendisini anlamsız, anlamsız değil de, budala bulup bulmadığını merak etti. Karşısındakiler düşüncelerini belli etmemeye çalışıyorlardı, öyle yapacaklardı kuşkusuz. Belki de eskisi gibi şen şakrak, hoşa giden kız değildi artık. Biraz da bu yüzden buraya gelmişti ya; bir şeyler yapıp yeniden eski haline dönebilmek için. Doktora her şeyi olduğu gibi

anlatmak istiyordu. «Fazlasıyle kendimi düşünmeye başladım,» dedi. «Acaba mutlu muyum? Acaba şöyle miyim, acaba böyle miyim? Sonunda iyice kuruntuya kapıldım. Bu sürüp gitti. Aslında, bana bir uğraş gerek sanıyorum. Kafamı oyalayacak, bu düşüncelerden ayıracak bir şey. Bütün gün, şimdi portakal yedim, bu bana mutluluk verdi mi, şimdi yazı yazdım, mutlu oldum mu diye düşünülmez ki. Bu, insanı büsbütün karamsar, mutsuz yapmaktan başka şeye yaramaz.»

Doktor sandalyesinde sallandı. Pantalonuna doğru çadır gibi yükselen göbeğinin üstünde ellerini kavuşturdu. «Bilmem,» diye mırıldandı. «Kocanız ne diyor bunlara?»

Libby'nin bezleri ve gözenekleri aklından daha hızlı işliyordu. Bir anda her yanını ter kapladığını hissetti. «Anlamadım.»

«Yani, sabahtan akşama portakal yiyip, kendi kendinize mutlu olup olmadığınızı sormanıza ne diyor?»

Libby gülümseyerek ve yalan söyleyerek, «Portakalları yalnızken yiyorum,» dedi.

Doktor, «Hıh-hı,» diye başını salladı.

Libby hafiften güldü. «Evet.»

«Demek öyle — devam edin bakalım. Nasıl yalnız başınıza? Ne denli gizli kalıyor?» Doktor pek eğleniyormuş gibiydi.

Libby, «Çok karışık,» diye cevap verdi. «Karmaşık bir şey.»

Dr. Lumin gözleri parlayarak, «Herhalde öyledir,» dedi. «Çekirdekleri ne yapacağınızı bilemiyorsunuzdur mutlak.» Sonra birden sandalyesinden yaylanmış gibi Libby'ye doğru eğildi. Neredeyse suratları birbirine değecekti. Doktorun sesi, Libby'nin çekip koyverdiği bir ipe bağlı gibi yükseliveriyordu. «Hadi Libby,» dedi. «Nedir derdin, anlat.»

Libby, o gün ikinci kez, o hafta ellinci kez olmak üzere ağlamaya başladı. «Her şey,» diye hıçkırdı. «Her şey berbat. Derdim, Paul — Paul başımın büyük derdi.»

Ellerini yüzüne kapadı ve tam beş dakika sarsılarak ağladı. Aslında, bekliyordu, ama ne Lumin'in sesini duydu, ne de omuzunda yatıştırıcı, avutucu bir el gezindi. Sonunda başını kaldırdığı zaman, doktorun aynı yerde, korkunç bir gerçek olarak durduğunu gördü.

Etli canlı, kaba saba, acımasız, beğenisiz, yaklaşılmaz, gönlü alınmaz, cilve yapılmaz bir gerçek. Gabe değil, Paul de değil, kendisinin bir uzantısı, bir parçası değil.

«Ne olur bana psikanaliz yapın ve beni düzeltin,» diye yalvardı. «Öyle çok ağlıyorum ki.»

Doktor başını salladı. «Ya Paul?» diye sordu.

Libby sandalyesinde iyice doğruldu. «Benimle sevişmiyor! Ayda bir kez yatıyor benimle!» diye haykırdı. İçinde bir kas —yüreği değil— birden rahatladı. Sağlığına kavuşmasa bile, büyük bir huzur duydu.

Lumin işini bilen bir tavırla, «Herkesin bundan daha sık yatmaya hakkı vardır,» dedi. «Işık gözlerinize dokunuyor mu?» Elini kaldırdı, arkasındaki cama dokundu.

«Hayır, hayır.» Sonra hiç nedensiz, yeniden hıçkırmaya koyuldu. «Göl görünüyor bakınca.» Kendini toparlamaya çalıştı. Ağlamayı kesip, mantıklı konuşmak istiyordu. Ama, ağlamak, yapmaya çalıştığı açıklamalardan daha olumluydu sanki. «Çok uzun süredir bir başkasını sevdiğimi sanıyorum. Bunda Paul'ün suçu yok. Sakın öyle sanmayın. Olamaz. Paul dünyanın en dürüst insanıdır — bana karşı hep iyi davranmıştır. Onu tanıdığım zaman hoppa, kendini beğenmiş, dayanılmayacak kadar sıradan üniversiteli bir kızdım. Oturup da anlattıklarını uzun uzadıya dinlemek istediğim ilk insan Paul oldu. Daha önceleri de erkek arkadaşlarım olmuştu. Onlarla çıkıp gezerdim — ama hiç dinlemezdim. Boyuna gevezelik eder dururdum. Oysa, Paul bana kitaplar verdi, binlerce şey anlattı, öğretti — ve beni, öteki kızlar gibi olmaktan kurtardı. Ve çok çetin bir hayat sürdü. Ailesi namussuzluk etti, tam anlamıyle namussuzluk. Evet öyle — *pis ahlâksızlar*!» Akıtacak göz yaşı kalmamış gibiydi, yine de ağlamayı becerdi. «Gözlerim önüme akacak sanki,» dedi. «Bir yandan ağlamak, öte yandan hastalık... İnanın hiç bu hale düşeceğimi sanmazdım...»

Bir süre sonra parmak uçlarıyle göz yaşlarını sildi. «Saat geldi mi?» diye sordu. «İki oldu mu?»

Lumin duymamış gibiydi. «Başka ne derdiniz var?»

«Bilmiyorum.» Burnunu çekti. «Paul —» Freud'un resminin iki yanında tıp diplomaları ve başka resmî belgeler asılıydı. Lumin'in adı Arnold'du. Bunu öğrenmek, Libby'de artık sözünü sürdürmemek isteğini uyandırdı. Oysa, doktor bekliyordu. «Aslında, bu eski arkadaşıma âşık değilim. Eski bir dost. Uzun zamandır tanıyoruz onu. Tâ okuldan beri. Çok hoş çocuktur. Rahat, kaygısız, sempatik —»

«Paul öyle değil midir?»

Libby inler gibi, «O da öyledir,» dedi. «Çok sempatiktir. Dr. Lumin, ben ne istediğimi bilmiyorum. Gabe'i sevmiyorum. Doğrusunu isterseniz, ona bir dakika bile dayanamıyorum. O, bana göre değil! Paul gibi değil — olamaz da. Şimdi bir kadınla beraber oturuyor. Kadının iki de çocuğu var. Öyle tatlı çocuklar ki ve bu ikisi, çocukların gözü önünde birlikte yaşıyorlar. Kadın öyle âdi ki. Gabe'e ne oldu, anlamıyorum. Geçenlerde onlara yemeğe gittik — kimse konuşmadı. Gabe o kaltakla birlikte oturuyor işte.»

«Neden kaltak oluyor?»

«Ooof —» diye içini çekti Libby. «Kaltak da değil. Asıl kaltak kim, söyleyeyim mi? Benim. Bütün gecenin tadını kaçıran ben oldum. Ama, daha oraya gitmeden biliyordum böyle olacağını. Ne var ki, bunu bilmem, işleri kolaylaştırmadı.»

Dr. Lumin'in kendini sıkıntıya sokmasına gerek yoktu. Ardından gelecek soruyu Libby kendi kendine sordu. «Neden böyle yapıyorum, onu da bilmiyorum. Gitsek ne çıkar diye düşündüm. Hiç dışarıda yemek yemiyoruz. Hemen hiç dışarı gitmeyiz. Bu da benim yüzümden — yani, hasta olduğum için. Neden gitmeyelim dedim. Anlıyor musunuz? Gerçekten gitmek istiyordum. Bu kadar basit işte. Yani, gitmeyi istemek çok doğal, değil mi? Ama oraya gidince, çok kötü davrandım. Gabe bir şey yapmadı — bir bakıma kadın da bir şey yapmadı sayılır. Bunları iyice biliyorum. Belki kaltak filân da değil. Belki de cinsel yönden güçlüdür — yani, yatakta iyidir demek istiyorum. Hem sonra, Gabe onunla otursa ne çıkar? Bekâr adam, canının istediğini yapar. Tartışma açan ben oldum. Zaten son zamanlarda önüme gelenle kavga etmekten başka şey yapmıyorum. Bir de ağlıyorum. Bu da beni epey uğraştırı-

yor. Yani, kavga etmek ve ağlamak epey zaman alıyor demek istiyorum.»

Lumin hiç istifini bozmadı. Gülümsemiyordu. Kaşlarını çatmıştı. «Neden kavga ediyorsunuz? Kiminle kavga ediyorsunuz?»

Libby ellerini havaya kaldırdı. «Herkesle kavga ediyorum. Her şey için kavga ediyorum,» dedi.

«Ama, Paul'le etmiyorsunuz, değil mi?»

«Paul'le etmiyorum — haklısınız, Paul'le kavga etmiyorum. Herkes onu öylesine yorup bitiriyor, öylesine çalıştırıyor ki, öfkeden deliye dönüyorum. Hele o John Spigliano! Gabe... Daha neler olduğunu anlatmadım size.»

«Anlatın bakalım.»

«Ne anlatayım?»

«Paul'ü anlatın. Paul neden öyle çok yoruluyor?»

Libby öne eğildi. Yumruklarını masaya vurarak, «Yorulmasa, onu bir rahat bıraksalar!» diye haykırdı. Sonra nefessiz arkasına yaslandı. «Saat iki olmadı mı?»

Sonunda, doktor hafifçe gülümsedi. «Olmak üzere.»

«İki olmuştur. Öyle yorgunum ki. Hiç dayanıklı değilim...»

Lumin, «Bu tarz konuşma çok yorucudur,» dedi. «Herkesi yorar.»

«Doktor, size bir şey sorabilir miyim?»

«Efendim?»

«Benim neyim var?»

«Siz ne dersiniz?»

«Ne olur Dr. Lumin, böyle konuşmayın benimle. İnanın çıldıracağım.»

Lumin parmağını sallayarak, «Hadi Libby, beni korkutmaya çalışmayın,» dedi. Parmağını indirdi. Libby onun gülümsediğini gördü. «İnsanları çıldırtmak âdetim değildir.»

Libby geriledi. «Ben zaten deliyim,» dedi.

Lumin cevap vermedi. Sadece parmaklarını kenetledi, sonra açtı.

«Öyleyim işte,» dedi Libby. «Delinin biriyim.»

Doktor, «Siz ne söylüyorsunuz?» diye çıkıştı. «Ben size bu problemleri hafife alın demiyorum. Bunların hepsi de gerçekten önemli problemler. Hiç kuşkusuz öyle. Sinirlerinizin bozulması, birine içi-

nizi dökmek istemeniz çok doğal. Ama —» Yüzünü ekşitti. «Ama, bu delilik hikâyesi de nereden çıkıyor? Bize ne yararı olacak? Hiç bir şeyi açıklamaz bu, öyle değil mi?»

Libby, değişim diye bir şeyden söz edildiğini duymuştu. Belki o da değişecekti. Şimdiden adama yakınlık duymaya başlamıştı. Lumin onun Chicago'daki ilk dostuydu.

Doktor, «Evet...» diye güven verici bir sesle devam etti.

«Size, olanları anlatmaya başlamadım daha.»

«Tabiî, anlıyorum.»

«Tekrar ne zaman geleyim?» Sonra çekingen bir tavırla, «Yani, tekrar geleyim mi?» diye ekledi.

«Eğer isterseniz, gelin tabiî.» Masasının üzerindeki randevu defterine göz attı. «Öbür gün uygun mu? Yine aynı saatte?»

«Tamam. Çok uygun. Yalnız —» Bir süre önce deliler gibi çarpmayı bırakmış olan yüreği, yeniden gümlemeye başladı. «O zaman borcum ne olacak?»

«Yine bugünkü gibi —»

Libby alelâcele, «Ben sadece on dolar getirmiştim de —» diye açıkladı.

«Öyleyse fatura gönderiririm. Bunun için üzülmeyin.»

«Bugünkü on dolardan fazla mı?»

«Vizita ücreti yirmi beş dolardır.»

«Bir saat için mi?»

«Bir saat için.»

Libby ömründe hiç bayılmamıştı. Bu kez de bayılmadığına göre, bundan sonra hiç bayılmayacaktı kuşkusuz. Nefesi kesildi, sesi kısıldı, gözleri karardı, bütün duyuları uyuştu, yine sandalyede yıkılmadan kalmayı becerebildi. «Ben — şey, eve fatura göndermeyin.»

Lumin'in yüzünden bir bulut geçti. «Para için üzülmeyin. O konuyu da konuşuruz sırası gelince,» dedi.

Libby ayağa kalkmıştı. Bu söz üzerine oturdu. «Bunu size anlatmam gerek,» dedi.

«Peki, anlatın.»

«Saat ikiyi geçti.»

«Aldırmayın.»

Oysa, Libby, saat farkı için ücret isteyip istemeyeceğini merak ediyordu. Saatte yirmi beş dolar — bu yaklaşık olarak dakikada elli sent demekti. «Yirmi beş dolar ödeyemem.» Ağlamaya çalıştı. Ama, gözleri kupkuruydu. Her yanının kuruduğunu hissediyordu.

«Belki yirmi dolara hallederiz.»

«Yirmi de veremem. On beş de. Hiç bir şey veremem.»

Lumin, sertçe, «Tabiî bedava olacağını sanmıyordunuz, değil mi?» diye sordu.

«Belki de öyle sanıyordum. Bilmem...» Kalktı.

«Oturun lütfen. Oturun bakayım.»

Libby sandalyeye, bir kucağa oturur gibi büzüldü. «Anlamıyor musunuz, zaten her şeyin başı, doktor paralarından çıkıyor. Bunu anlamıyor musunuz?»

Lumin, «Evet» gibilerden başını salladı.

«İşte, ödeyemem!» Ağlayamıyordu. «Ödeyemem!»

«Libby, bana bakın. Size bir adres vereceğim. Eve gidin, düşünün taşının. Hemen şuracıkta, Michigan caddesinde bir dispanser var. Orada da çok iyi elemanlar var, hem ücret de daha az. Onlarla görüşürsünüz —»

Libby kendinden geçmişçesine, «Ben, Paul'le evlendim, Gabe'le değil —» dedi. «Bu söylediklerinizi gülünç — özür dilerim, ama gülünç oluyorsunuz. Dahası —»

Lumin bir şeyler yazıyordu.

Libby, «Ben dispansere falan gitmek istemiyorum!» diye bağırdı.

«Psikanaliz Dispanseri —»

«Neden siz bakmıyorsunuz?»

Doktor kâğıdı uzattı. «Dispanserde sizinle ilgilenirler.» Sonra kabaca, «Hadi canım —» dedi. «Neden size daha uygun olanını, durumunuza denk düşenini aramayasınız?»

Libby ayağa kalktı. «Bana bakıp bakmayacaklarını bile bilmiyorsunuz.»

«Tabiî, orası bir araştırma ve eğitim kuruluşu. Bu bakımdan sizi kabul edip etmeyeceklerini kesinlikle söyleyemem. Yine de —»

«Ben size geldim! Size, anlıyor musunuz?» Lumin'in uzattığı kâğıdı kaptı, yere fırlattı. «Ben size geldim, bütün bunları size anlat-

lattım. Siz de dinlediniz. Orada öylece oturup dinlediniz. Şimdi gidip hepsini yeni baştan bir başkasına anlatmam gerekiyor. Her şeyi. Ben size geldim — sizi isterim!»

Lumin ayağa kalktı. Kaba yapılı gövdesi, Libby'nin öfkesini değilse de, gücünü tüketmişti sanki. «İnsan her istediğini yapamaz,» dedi.

«Ben her şeyi istemiyorum ki. Bir tek şey istiyorum!»

Doktor aldırış etmedi. Libby yılmayacaktı. «Ben sizi istiyorum,» dedi.

«Libby —»

«Yoksa kendimi pencereden atarım.» Doktorun omuzunun üzerinden pencereyi göstererek, «Yemin ederim ki, atarım,» diye üsteledi.

Lumin yerinden kıpırdamadı. Libby'nin önünü kapatıyordu. Libby yıkılmış, tükenik, kafası saman çuvalı gibi, fırladı, kapıdan çıktı. Asansöre binince, bam telime bastı diye düşündü. Sinirimi tepeme çıkardı. O, bir de Gabe olacak herif, beni bu hale getirdiler.

On dakika sonra Saks mağazasından bir süveter aldı. O beyaz kaşmiri değil, açık mavi tiftik bir süveter. Yıllardır ilk kez kendisine on dolar harcıyordu. Dükkândan çıktı, köşeyi döndü. İstasyona doğru yürüdü. Sonra durdu, koşa koşa Saks'a döndü.

Süveteri geri verip, parasını alıncayadek, mağazanın müdürlerine ve tezgâhtarlara epey dil dökmesi gerekti.

Eve döndükten sonra çeşitli intihar yollarını denedi. Ama asıl sorun, ölmek istemeyişiydi. Yaşamak istiyordu. Havagazını açtı. Kısa süre sonra, patlar diye korkusundan kapattı. Yatak odasına girdi. Düzeltilmemiş yatağa uzandı. Yastık kılıfını başına geçirdi. Ama, rahatsız bir durumdu bu. Üstelik çok sıcak oluyordu ve iki dakikada bir kılıfın kenarını açıp hava alması gerekiyordu. Bir saate yakın süre yatakta yattı. Paul gelsin, kendisini öyle bulsun istiyordu. Arada bir kılıfı başından çıkarıyordu. Ancak, merdivenlerde bir ses duyduğu, ya da binada en ufak bir çıtıtı olduğu zaman, kılıfı yeniden kafasına geçiriyor ve boğazının etrafında sıkıca tutuyor-

du. Arada bir düşünüyordu (bol bol düşünecek zaman vardı) bir mektup yazsa ve soyunsa mıydı — çıplak olarak mı ölse — ya da tam ölecekken bulunsa daha mı iyi olurdu? Belki Paul içeri girer, onu çıplak görünce, onunla yatardı. Ve Paul onunla yatarken, yastık kılıfını başından hiç çıkarmayacaktı. Oysa, saat dört buçuk olmuş, Paul gelmemişti. Nefesinden ısınmış ve nemlenmiş olan kılıfı yastığa geçirdi, yatağı düzeltti.

Bir şeyler aranarak —ne olduğunu bilmiyordu— evi arşınladı. Oturma odasında yere oturdu, kitapları karıştırdı. Kapağı renkli bir kitap geçti eline. Belki de farkında olmadan bunu arıyordum diye düşündü. O gün, bilinçaltının kişiyi yönettiğine inanıyordu. Bilinçli olarak bu denli berbat şeyler yaptığına göre, bilinçaltına güvenmeyip de ne yapacaktı? Elindeki kitap ne Faulkner'di, ne Fitzgerald, ne de bir şiir kitabı. Din değiştirdiği zaman Ann Arbor'daki hamamın kendisine armağan ettiği kitaptı. *Hayat Mucizesi*'ydi adı. Başlığın altında «Musevi ev kadınları için öğütler» diye yazıyordu. Kapağın içine göz attı. «... yaratıcı, huzur dolu bir ev yaşantısı... gelenekler ve törenler... Musevilere özgü plâk dolabını nasıl gerçekleştirirsiniz... aile arasında düzenlenecek eğlenceler, resim, müzik, edebiyat, toplum, ev idaresi... güzel bir gelenekte kadının yeri... yemek tarifeleri... özel bayram yemekleri... düğünler nasıl hazırlanmalı... bebeğinize ne ad koyacaksınız...»

Paul'ün ailesiyle bütün ipleri kopardıkları zaman, yani Libby din değiştirince telefonu suratlarına kapadıkları zaman, bu kitap bir yana atılmıştı — iyice hatırlıyordu şimdi — bir tekmeyle köşeye fırlatılmıştı kitap. Ama, sokağa da atılmamıştı. Biricik mallarıydı bu kitaplar ve nereye taşınsalar kitaplarını da birlikte taşımışlardı — Ann Arbor'dan Detroit'e, Detroit'ten Iowa City'ye, Iowa City'den Reading'e, Reading'den Chicago'ya, yoksulluktan hastalığa, hastalıktan karamsarlığa, kitapları hiç yanlarından ayırmamışlardı. Kimi okunmuş, kimine şöyle bir göz gezdirilmiş, kimi hiç açılmadan, onlarla beraber dolaşıp durmuştu. Bu kitabı yıllardır açmamış olması doğaldı, artık ne dine inanıyordu, ne tanrıya. Kötü bir Museviydi —ama Katolikken de bundan farklı olmamıştı— din ona hep «fazladan» bir şey gelmişti. Belki de bu ko-

nuyu düşünmek, onun yanlışıydı. Belki de (bilinçaltım sonunda sesini duyuruyor galiba diye düşündü), belki de çocuk yurtlarında çalışanlar haklıydılar. Belki de Marty Rosen'in hahamla ilgili sorusu, hiç de yersiz değildi. İnsan kendini zorla dine inandıramazdı — hayır asıl sorun başkaydı. Aile... yuva... Musevilerin yaşantısında hep doğal olarak gördüğü, sıcak bir aile çevresi olmuştu. Hep öyle sanmıştı. Ne gaflet! Bir de Paul'ün ailesine bakmalıydı. Ya da Paul'ün kendisine. Amerika'daki en Protestan evlerde bile kendi evliliğinin ilk beş yılının dondurucu soğukluğu bulunmazdı. Belki de suç biraz da kendisinindi. Belki de bu karmaşadan sıyrılmanın bir tek yolu vardı: Ne psikanaliz, ne bankadaki para, ne evlât edinme, ne kendi kendine acıma. Dine yönelmek gerekti belki. Öyle İsa-Meryem zırvalarına kapılmak değil — hattâ Tanrı'ya da inanmak gerekmezdi — hoş kim bilir, belki de Tanrı tam zamanında yetişirdi. Ama temel, köklü bir şeye inanmak. Onları evlât sahibi olmaya lâyık, hazır duruma getirecek bir inanç. Sıcak, içten, kutsal, değerli bir şey. *Gelenekler, görenekler, dinî günler, bayramlar, töreler...*

Yarım saat sonra mutfaktaydı. Kitabı önüne açmıştı. Masanın üzerine yumurta kabukları, soğan kabukları, un saçılmıştı. Burnunun üzerinde ve ter içindeki alnında da un vardı. On dakikadır patates rendeliyordu. Ama, elleri ufak, bilekleri güçsüzdü ve hâlâ birinci patatesi bitirememişti. Rendele, daha rendele, amma da saçmaydı bu. Çılgınlıktı bu. Yorucu bir gün geçirmişti ve hâlâ rendeliyordu. Libby olduğu için ağlıyordu; acı çektiği için, daha çok acı çekerse daha çok erdemli olacağını düşündüğü için, sağ eli ağrıdığı ve eve biraz dinsel bir hava getirme çabasında olduğu için, artık hiç bir şeyin ya da hiç bir kişinin yaratıcı, onarıcı gücü olmadığına inandığı için ağlıyordu. Bu kadar yaşı nereden bulup çıkardığını anlayamıyordu bir türlü.

Oysa, hayat sürprizlerle doludur, ya da bir başka açıdan ele alınırsa uzun bir sürprizdir başlı başına. Koridorda bir çıtırtı duydu. O gün duyduğu ilk çıtırtı değildi bu. Arkasına döndü. Gabe Wallach karşısında duruyordu. *Benim için geldi,* diye düşündü. *Artık gitmeliyim onunla. Yapılacak başka bir şey kalmadı.*

Sonra, Paul göründü. Gabe'in arkasından, koridordan geliyordu. Hayal mi görüyordu Libby? İki erkeği yan yana. Onun erkekleri. İkisi de bana geldiler, benim için geldiler. Bütün gün beni izlediler.

Yaptığım bütün saçmalıkları gördüler. Gabe ve Paul. Paul ve Gabe. Benim için bir şey yapacaklar... *Ama ben tatlı ve iyi bir insanım. Herkes kadar benim de hakkım —*

Paul mutfağa girerken, «Gabe Wallach'ı getirdim,» dedi. Libby, onun pabuçlarına, sonra yüzündeki ifadeye baktı. Açık seçik görüyordu. Demek hayal değildi. «Ne yapıyorsun? Alnındaki nedir öyle?»

«Bir şey değil, un —»

«Libby, ne yapıyorsun?»

«Hiç bir şey! Yemek yapıyorum!» Masanın üzerindekileri toparlamaya çalıştı. Sesini yükseltmemeliydi. Ama, ne yaptığı kimseyi ilgilendirmezdi. En azından yüzünde buz gibi bir ifade, kapıda duran Gabe'in yanında, Paul'ün bunu sormaması gerekirdi. Nezaketle Gabe'e döndü. «Nasılsın?» dedi.

Gabe cevap vermedi. Öylece duruyordu. Ne diye gelmişti? Paul'ü işten attılar! Yoksa bu herif buraya gelir miydi hiç? Kötü haber oldu mu, hemen kokusunu alır! Bizden nefret ediyor, biz de ondan nefret ediyoruz. İşte bu kadar! Daha dün akşam... Ama bir günde dünya öylesine dönmüştü ki, dün akşam konusunda yanılıp yanılmadığını bilemiyordu artık. Bir daha görüşmemek üzere ayrılmamışlar mıydı?

«Gabe'in —» diye bir şeyler söylüyordu Paul. Ellerini ceplerine daldırmış, kamburlaşmıştı. «Bize bir haberi var. Senin de duymanı istedim.»

«Neymiş? Ne olmuş?»

Paul bir elini cebinden çıkardı. Top oynuyormuş gibi elini sallamaya koyuldu. «Peki, peki. Sâkinleş bakalım.»

Gabe'in önünde kendisine neden çocuk gibi davranıyordu? Kendisinden yana olan kimdi? Kim kalmıştı geriye?

Paul, Gabe'e döndü. «İçeri girsene,» dedi.

Gabe derin bir nefes aldı. «Bugün Paul'e bir bebekten söz ettim,» dedi.

Libby gerisini bekledi. Oysa, sözün arkası gelmiyordu. Birden utanç, şaşkınlık ve korkuya kapıldı. Yüreğinin en derin köşesini açmışlar, bir sırrını — kendisinin bile varlığını bilmediği bir sırrı çalmışlardı. Birbirlerine düşman ettiği iki erkek birlik olmuşlar ve bildiklerini bir araya getirip belirli sonuçlara varmışlardı. Kendi hayatıyle ilgili kararlara varmışlardı. İkisi birden ona engel olmaya kalkışsa bile, çocuk doğuracaktı. Yo, hayır! Hayırmış! *Evet!* Yumurtalıkları, rahmi, gerekli bütün organları vardı, öyle değil mi? Ne olmuş yani, tehlikeliyse? Herkes tehlikeye atıyordu kendini. Paul, onun için bir sürü şeyi göze almamış mıydı? Oysa, Reading'deki doktor, çocuk doğurursa ölebileceğini söylemişti onlara. Mr. Herz, karınızın ihtimama, özene ihtiyacı var, demişti. Bu nazik yapılı karınızın kendisi çocuk daha, demişti. Nasıl olur da karnında çocuk taşıyıp doğum yapabilir? Kendisinin sevgiye, şefkate ihtiyacı var. *Pekâlâ — bırakın gülmeyi! Evet, sevgiye ihtiyacım var! Bunun gülünecek bir yanı var mı? Çocuğum olmuyor! Böbreklerim hasta! İkiniz de beni çocuk sahibi yapamıyorsunuz! Ölebilirim!*

Gabe susunca, Paul, «Bir bebek biliyormuş,» dedi. «Bize haber vermeyi uygun görmüş.»

Libby, «Ne?» diye sordu. «Ne bebeği?»

Gabe kapıda duruyordu. «Evlât edinilecek. Ama, öyle yuvadan filân değil.»

Paul, Gabe'e, «Neden oturmuyorsun?» dedi. «Otur lütfen.» Karısının yanındaki sandalyeyi gösteriyordu. Libby'ye döndü. «Sen de duyasın, durumu anlayasın istedim,» dedi.

Gabe sandalyenin yanına geldi, ama oturmadı. Paltosunun yakası kadifeydi. Züppe, ne olacak! Karı kılıklı! Belki o işi de becceremezdi katı yürekli, zengin piçi!

Gabe, «Anlatacak bir şey yok,» dedi. «Hepsini sana anlattım. Sen daha kolay anlatırsın Libby'ye.»

Paul, «Libby'nin senin ağzından duymasını istiyorum,» dedi. «Anlat lütfen. Kafası karışmasın istiyorum.»

Neden beni böylesine küçük düşürüyor? Ben onu koruyorum, savunuyorum — o, neden beni savunmuyor? «Kafam karışmaz benim!» dedi.

«Dinle Libby. Dinlemeni ve karar vermeni istiyorum. Gabe'i buraya getirdim ki, durumu enine boyuna anlatsın, sen de iyice anlayasın.»

«Sen anlatamaz mıydın?» diye başladı Libby. Oysa, kocası, bu kez bakışıyle susturdu onu. Gözlerindeki acı ifadeyle.

Gabe bir an gözlerini kapadı. «Biri var...» dedi. «Gabe... Çocuğu istemiyor. Siz evlât edinebilirsiniz.» Paul'e döndü. Ellerini iki yana açtı. «İşte bu kadar. Sana da anlattım ya. Artık siz ne isterseniz öyle yapın.»

Paul, dirseklerini masanın üzerindeki süprüntülere değdirerek yavaşça karısına döndü. «Yani, bir kurum aracılığıyle olmayacak,» dedi. «Bunu iyice anlamanı istiyorum. Özel olarak halledilecek. Tabiî biraz karışık bir iş, yine de —»

Libby, «Evli mi?» diye sordu.

Paul, «Çocuğu istemiyor,» dedi. «Evli değil.»

Libby, Gabe'e baktı. «Kim bu?»

Cevap kısaydı. «Bir kız.»

«Yani, kim demek istiyorum. Bir kız demekle —»

Paul, «Libby, öğrenciymiş, tamam mı?» diye atıldı.

«Sadece sordum. Nereden bilebilirim?»

Paul, «Bir öğrenci,» diye tekrarladı.

«Nerede? Burada mı?» Libby yine Gabe'e soruyordu.

Gabe, «Bilmiyorum,» diye mırıldandı.

«İyi ama, kızı tanıyan sensin —»

Gabe, «Kızı tanıdığımı söylemedim,» diye Libby'nin sözünü kesti.

Paul masaya vurarak, «Sanat Enstitüsündeymiş,» dedi. «Bu cevap sana yetiyor mu, Libby?»

Libby, kendisine yalan söylediklerini anladı. Bunu anlamak onu öfkelendireceği yerde, yatıştırdı, hattâ rahatlattı.

«Bilmem,» dedi. «Çocuğun babası kim? Neciymiş? Kimmiş? Neden kızla evlenmiyormuş? Kızın sevgilisi miymiş?»

Gabe donuk bir tavırla, «Babası hakkında bir şey bilmiyorum,» dedi. Paul'e baktı. «Sana kızın adını verdim. Kendisiyle görüşüp anlaşabilirsiniz. Bu çok mantık dışı bir şey mi yani?»

Paul cevap vermedi. Libby'ye dönüp, «Tamam mı, Libby?» diye sordu. «Sen ne dersin?»

«Bir defa, babası hakkında bir şey bilmiyoruz.» Bunu, sanki sorumlusu Gabe'miş gibi söylemişti. «Aslında, hiç bir şey bildiğimiz yok —»

Gabe, «Babası hakkında ben de bir şey bilmiyorum dedim,» dedi.

Libby başını kaldırdı. «Kabalık etmene gerek yok!»

Gabe sıkkın bir ifadeyle ona baktı. Paul söze karıştı. «Şimdi bu işi —»

Libby, «Ne yapayım istiyorsunuz? Sorup soruşturmadan balıklama dalayım mı?» dedi. «Babası hakkında bir şey bilmiyoruz.»

Paul, «Belki o da öğrencidir,» dedi.

Gabe kendi kendine konuşur gibi, «Öyle ya, belki de fakülteden birisidir,» diye mırıldandı.

Ah seni gidi kalpsiz herif! Libby'nin duyduğu acıya hiç saygısı yoktu. Libby ona döndü, «Sadece merak ettim,» dedi.

Gabe, «Bir kurum aracılığıyle de alsanız, daha fazla bilgi edinemezsiniz,» diye cevap verdi.

«Yoo, pekâlâ ediniriz. Çocukla aileyi bağdaştırmaya çalışıyorlar. Yani gözü, kaşı, teni uysun diye ellerinden geleni yapıyorlar.» Sözünü kesti, Gabe dinlemiyordu.

Gabe, Paul'e dönmüş, «Siz nasıl isterseniz öyle yapın,» diyordu. «Ben artık gidebilir miyim?»

Paul ona bakmadı. Daha doğrusu bakamadı. Omuz silkti. Ceketinin altında et değil de, samanla doldurulmuş çuval vardı sanki. «Nasıl istersen,» dedi.

Gabe, «Peki öyleyse,» diyerek mutfak kapısına yürüdü.

Libby onun arkasından baktı. «Ama, bilmek hakkımız bizim. Hayatımız söz konusu. Bu denli sinirlenmene hiç de gerek yok.»

Gabe kapıda döndü. Ellerini kapının iki yanma dayayarak mutfağa doğru eğildi. «Artık gidebilir miyim?»

Libby öylesine paniğe kapılmıştı ki, nefesi tükeniyor, sesi boğazında düğümleniyordu. «Bilmem... kızın hakkında da hiç bir şey bilmiyoruz.»

«Paul biliyor.»

«Ya, öyle mi?» Libby, artık tek kelime daha duymak istemiyordu. Çocuğun annesi randevu evinde çalışan biri olmalıydı, ya da esrar çeken biri. Yahut, Martha Reganhart!

Gabe, «Artık gidebilir miyim?» diye sordu.

«Git!» diye bağırdı Libby. «O denli sabırsızsan, bir dakika bile durma, *çık git!* Seni zorla tutacak değiliz.» Kocasının şaşkınlıktan iri iri olmuş gözlerle kendisine baktığını farketti. Paul'ün gözleri, o tatlı tatlı bakan gözleri. İşte, Paul sonunda onun sırrını anlamıştı.

Gabe, «Libby, neden kafanı kullanmıyorsun —» dedi.

«Bize hakaret etmeye başlama şimdi de —» Libby, hemen başını çevirdi, Paul'le göz göze geldiler. Neden kendisini savunmuyordu kocası, neden onu korumuyordu? Ah erkekler, gaddar, katı yürekli bencil herifler!

Gabe alttan alarak, «Libby, bu olayı öğrenince sizin ilgilenebileceğinizi düşündüm. İşte hepsi bu. Ne var bunda?»

«Aman eksik olma. Bir evlât edinelim diye yapmadığımız kalmadı. Demek bu konuyla ilgilenebileceğimizi düşündün. Ne düşüncelisin, ne iyi yüreklisin!»

Gabe, «Yetti artık,» diyerek koridora çıktı. Kapıya yürümeye başladı.

Libby sandalyesinden kalktı. «Ama, hiç bir şey bilmiyoruz!» diye Gabe'in arkasından bağırdı.

Paul yanma geldi. «Biliyoruz, biliyoruz,» dedi.

«Peki ne biliyoruz?» Paul'e baktı. O, ne yapacağını biliyor muydu acaba? Zavallı Paul. Zavallı, ezik Paul. «Gabe, ne yapacağız?»

Gabe, içeri gelmeden seslendi. «Kızı bulursunuz. En iyisi onunla konuşmanız...»

Libby koridora fırladı. Sokak kapısının önünde Gabe'in solgun yüzünü ve kapının tokmağına uzanan elini gördü.

«Hayır, kızı arayamam. Arayamayız —» dedi.

Tokmağı tutan el kımıldadı, tokmak çevrildi. Ama, ayakları oldukları yerde kaldı. «O zaman Paul görüşür kızla,» dedi. «Her şeyi yoluna koyup anlaştığınız zaman, bir avukata gidersiniz. Avukat çocuğu oradan alır. Belki işin başından avukata danışmanız daha yerinde olur. Bak Libby, Paul bunların hepsini biliyor —»

Libby kocasına döndü. «Avukat —» diye inler gibi konuştu.

Paul kollarını açmış kendisine doğru geliyordu. Libby onun yüzündeki ifadeyi sezemiyordu artık. «Tamam, bunu sonra konuşuruz,» dedi Paul.

«Avukat tanımıyoruz ki. Avukatlar dünyanın parasını isterler —»

Paul, «Ben hallederim o işi.» Libby'nin kollarını tuttu. «Hallederiz,» dedi yeniden. «Kurumla olan ilişkimizi de kesmedik. Bugünlerde birini gönderirler. Sen sinirlenme şekerim, bekleriz. Sen istersen, sana daha doğru gelirse, bekleriz, kurum aracılığıyle yuvadan çocuk alırız. Ben senin beklemek istemediğini sanıyordum, hepsi bu.»

«Yo hayır, hayır, hayır.» Ne var ki, Paul'e hiç bir şey anlatacak durumda değildi. En azından bugün anlatamazdı durumu. «Her şey eskisi gibi, çirkin ve kötü.»

«Ağlama.»

«Ağlamıyorum! Bak yüzüme, ağlıyor muyum ben? Sadece fikrimi söylüyorum. Her şey çirkin ve kötü! Bunu da söyleyemez miyim?»

«Tabiî canım.» Paul, Libby'nin kollarını bıraktı.

«Ah Paul —»

«Ben gidiyorum.» Gabe'in sesiydi bu. Uzaktan, kısık, çoktan gitmiş gibi bir ses. «Artık gidiyorum.»

Libby, «Git! Çık git!» diye bağırdı. «Kapıyı kapat ve git!» Oysa, kapıya doğru koşuyordu. «Git bakalım. Sağolasın. Yaptıkların için sana teşekkür borçlu olduğumuzu biliyorum. Bizi nankör sanma. Yaptığın her şeyin değerini biliyoruz Gabe, her şeyin. Ayaklarına kapanıp, sana teşekkür ederiz Gabe, bunu aklından çıkarma sakın! Bu yardımın için milyon kez teşekkür ederiz. İyi yürekli Gabe —» Libby, bir yandan yumruğunu sallıyordu. «O denli iyi yüreklidir ki, belki de salt bizim için gidip, on sekiz yaşında bir kızı gebe bırakmıştır. Bizim iyiliğimiz için —»

«Libby, sözlerine biraz dikkat etsen —»

«Neden? En ufak bir sıkıntıya dayanamazsın, değil mi? Bak ben dayanıyorum. Paul dayanıyor.» Sonra düşündü: Ben dayanamam. Paul de dayanamaz. Zaten yeterince çektik. Artık yeter. Paul, kızı görecek, alıp onu doktorlara götürecek, doktor paralarını verecek, kızın acılı hikâyesini dinleyecek, ağlamasını seyredecek. Kızın yüzü ömür boyu aklından silinmeyecek. Çocuğun asıl anası o olacak, ben üvey ana olacağım. Paul hep kızın yüzünü, gözlerini, saçlarını, göz yaşlarını hatırlayacak — o zaman ben ne yapacağım?

Gabe, «Sizin teşekkürlerinizi istemiyorum —» diyordu. «Onun için üzme kendini.»

«Ama yine de yaptıklarını unutamayız. Bilmiyor musun, herkes Gabe'e hayrandır. Onun iyiliği, alçakgönüllülüğü, eli açıklığı dillere destandır. Bütün dünya Gabe'i sever. Ama, Gabe kimi sever? Hepimiz bunu öğrenmeye can atıyoruz — Gabe kimi sever? Sen öyle bir şeysin ki Gabriel, öyle —»

Gabe yumruklarını sıkmıştı. Kemikli çenesini Libby'ye doğru uzatarak, «Ne istiyorsun, Libby? Şimdi ne istiyorsun?» diye sordu.

«Senden hiç bir şey istemiyorum!» Paul'ün ellerini omuzlarına koyduğunu duydu.

Paul, «Kes artık, Libby. Kendine hâkim ol —» diyordu.

Libby, Paul'ün kollarından kurtulmak için çırpınıyordu. «Hiç bir şey istemiyorum. Canın ne isterse öyle yap. Sana ne yapmam gerektiği ne zaman söylenmiş ki—»

Gabe, «Oysa, insanlar çok şey söylüyorlar bana. Hem de gereğinden fazla,» dedi.

«Yok canım?»

«Evet!»

«Öyleyse ben de söyleyeyim —» Sesi birden alçaldı. Boğuk, derinden, yalvaran bir sesle konuşmaya başladı. «Öyleyse dinle beni — Paul'e bu işi yaptırma! Paul, kızı görmesin! Gabe, senden son olarak —»

«Buraya hiç gelmemem gerekirdi, Libby.»

«Bu bizi öldürür. Bizim çocuğumuz o. Onun değil, o kızın değil. Bizim! Ne olur!»

«Libby...» ... «Libby —» Erkeklerin ikisi de Libby diyerek, koridorun loşluğunda yere eğildiler, onu yerden kaldırmaya çalıştılar. Libby, yere kapanmış yalvarıyordu.

5

THERESA Haug'un gözleriyle aynı renkte olan açık mavi üniforması, omuzları geniş geldiği, ince kolları içinde sallandığı halde, karnını şimdiden sıkmaya başlamıştı. Kasım ayında iğfâl edilmişti, belki de Ekim: Bu henüz kesin olarak bilinmiyordu.

Onun bir masayı temizleyişini, bir başka masadan sipariş alışını, karşıdaki masada oturanların bifteğin iyi pişmediğinden yakınmalarını dinleyişini seyrediyordum. Bu şaşkın hali hiç de seyre değer bir şey değildi doğrusu. Yine de karşımda oturan Mark Reganhart'ı seyretmekten iyiydi. Mark, önündeki patatesleri yemiyor, onlarla savaşıyordu âdeta. Çatalını silâh gibi her saplayışında etrafa sıçrayan ketçap kana benziyordu. Mark'ın önceleri sevimli bulduğum ya da aldırmadığım çocuksu alışkanlıkları, son günlerde iyiden iyiye beni sıkar olmuştu. Suratına tokatı tam indireceğim sırada, *ben onun babası değilim, o benim oğlum değil* diye düşündüm ve kafamı başka tarafa çevirdim.

Bizden birkaç masa ötede duran Theresa Haug'a baktım. Müşterilere karşı son derece yumuşak başlı ve çırpınan bir tavır içindeydi. Dikkat edilecek bir yanı da yoktu. Bu kızın yüzü de, vücudu da, sanki papaz karılarından oluşmuş bir kurul tarafından belirlenip biçimlendirilmiş gibi hiç bir şekilde göz alıcı değildi. Çorapları sıska bacaklarından, acınacak bir tarzda sarkıyordu. Cildinin hiç bir özelliği yoktu. Ağzı ise, yüzündeki anlamsızlığın ortasına çekilmiş bir çizgiden farksızdı. Yine de biri çıkmış, bu kızı soymak, yatağa yatırmak ve üstüne çıkıp bastırmak zahmetine katlanmıştı. Bir yumurta aşılanmıştı ve ben bu aşılanma işleminin vereceği meyvayla ilgili bir konuşma yapmak için buradaydım.

Martha'nın hatırı için (ben hiç ilgili değildim bu konuyle) Paul'le konuşmuştum; Paul'ün hatırı için Libby'le konuşmuştum, şimdi de Libby'nin hatırı için Theresa Haug'la konuşacaktım. Yoksa ne işim vardı burada?

Cynthia, kardeşine, «Patateslerini kes,» dedi. «Öyle ağzına tıkıştırıp durma. Mızmızlanma. İşte annem geliyor.»

Anamız ve metresimiz olmasının yanı sıra garsonumuz da olan Martha, iki fincan kakaoyla bir fincan kahve getirdi. «Ne âlemdesiniz?» diye sordu.

Cynthia, «Markie hiç de terbiyeli çocuklar gibi yemek yemiyor,» dedi. «Bence, onun Stephanie'lerde kalmasına izin vermemek gerek.»

Mark, «Kalmak istiyorum!» diye yaygarayı bastı.

Martha, «Cynthia, uğraşma çocukla,» dedi. «Markie, sen de kes mızmızlığı!»

Cynthia, «Ama, terbiyeli olmazsa oraya gidemeyeceğini söyleyen sendin —» diye atıldı.

Bu ufak aile birliğinin *(benim ailem ha? benim ha?)* kavgalarından, çekişmelerinden usanmış olarak, Martha'ya döndüm. «Kaçta çıkacak kız?» diye sordum.

«Yedide —»

«Anne —»

«Gabe'le konuşuyorum şimdi.»

Cynthia'ya döndüm. «Annen benimle konuşuyor, Cynthia — sussan nasıl olur?»

Markie, «Stephanie'nin anneannesi ne zaman gelecek?» diye sordu.

«Şimdi gelir canım.» Sonra bana döndü. «Stephanie'nin anneannesini beklemene gerek yok,» dedi. «Eğer beklemekten bu denli sıkıldıysan... çocuklar yalnız başlarına da oturabilirler.»

«Ben, Stephanie'nin anneannesini beklemiyorum. Senin arkadaşını bekliyorum.»

«Yedide çıkacak.»

«Saat yediyi geçti.»

«Öyleyse birazdan gelir. Bak, Gabe —» Masanın yanından garson kız geçti. Elindeki tepsiyi içindekileri kırıp dökmeden mutfağa ulaştıramayacak gibi bir hali vardı.

Martha, Theresa'nın koluna dokundu, «Saat yedi,» dedi.

«Baksana, adam hiç böyle şey görmedim diyor —» Gözleriyle tepsideki bifteği gösteriyordu.

Martha, «Ben, senin masana bakarım,» dedi. «Hadi git üstünü değiş, Theresa. Ben masaya bakarım. Gabe bekliyor.»

«Peki —» Theresa içeri koştu. Martha çocukların saçlarına birer öpücük kondurdu, sonra elinde Theresa'nın bifteğiyle mutfağa yürüdü.

Peçeteyi aldım, uzandım, Markie'nin ağzına bulaşan ketçapı sildim. «Sen yemeğini bitirmene bak,» dedim.

Cynthia, kardeşinin ağzını silmeme değinerek, «Annem bu işi kendi yapmayı öğrensin istiyor,» dedi.

«Öyle. Ama öğrenmiyor, onun için bizim silmemiz gerekli,» dedim.

Cynthia kibarca, «Ağzını kendisinin silmesine izin verirsen, annem daha çok sevinir,» dedi.

«Cynthia, ağzını koparmadım ya, sadece sildim.»

Markie ağzına doldurduklarını çiğnemeye çalışarak, kara gözlerini bana çevirdi. «Annemizle evlenecek misin?» diye sordu.

Gülümsedim. «Sorularının da ardı arkası kesilmez,» dedim.

Cynthia, «Daha çocuk o,» dedi. Bu cümleyi yeri geldikçe kullanmaktan pek hoşlanırdı.

«Çocuk ama, büyük adam soruları soruyor.»

Cynthia hiç istifini bozmadı, «Benden duyuyor da...» dedi.

Benim kızım. Üvey kızım. Üvey oğlum. Onların karşısına oturmuş, acabalarla, eğerlerle, öyle yaparsamlarla uğraşıyorum.

Theresa Haug, fincan tabağı iriliğinde parlak düğmeli, siyah beyaz kareli bir palto giymiş olarak geldi. Konuşmadan masanın yanında durdu. Cynthia omuzlarını silkti. Sanki bana —ve kızın kendisine— hiç de hoşlanmadığını belirtmek istiyordu.

Yerimden doğrularak, «Annenin arkadaşı,» dedim.

Cynthia, «Bana ne,» dedi.

Markie ketçap şişesini almış, yan yatırmış, tabağına boşaltıyordu. «Gabe'in karısı mı bu?» diye sordu. Theresa duymadı sanırım.

Kızı kolundan tuttum. Kapıya doğru yürümeye başladık.

Markie'nin, «Güle güle, Gabe,» diye seslendiğini duydum.

Lokantadan çıkınca Theresa durdu. Akılsız, hayvansı bir yaratığa benziyordu. Kolundan tuttum. «Arabam az ötede...» dedim ve bir köre yol gösteriyormuşum gibi onu sürüklemeye başladım. Gözünü paltosunun düğmelerine dikmişti.

«Bu gece hava ne güzel,» dedim. Gerçekten de gökyüzü parlak bir lâcivertti. «Havalar düzeliyor. Bu iyi olacak,» dedim.

Sonunda arabaya vardık. Kapıyı açtım. Kızın binmesine yardım ettim. Arabanın içindeki ışık, kızın anlamsız, boş suratını ucuz suluboya resimlerdeki gibi renklendiriyordu. Kapıyı kapadım. Öteki tarafa yürüdüm. Bir yandan da bunca aydır, bunca yıldır hepimizin —Paul'ün, Libby'nin, Martha'nın, benim— bu kızı dertten kurtarmak için mi uğraşıp, acı çektiğimizi düşünüyordum.

Theresa Haug'u göl kıyısındaki bir lokantaya götürdüm. Çalınan müziğin müşterileri uyuşturmasını önlemek istercesine, duvarlara büyük Chicago yangınına dair tablolar asılmıştı. Müzik ve resmin bu birleşimi bana bir anlamda itici geldiyse de, lokanta sessiz ve sâkindi. Üstelik, göl çok güzel görünüyordu. Masaların üzerindeki mumlardan yumuşak bir ışık dağılıyordu salona. Theresa Haug yemeğini yerken, işimizi rahatça konuşabiliriz diye düşünmüştüm.

Lokantanın loşluğu, kızı utangaçlığından sıyırır diye ummuştum. Oysa, yüzüme bakmamakta direniyordu. Daha kapıdan girerken terslik başlamıştı. Mantosunu almaya davrandığım zaman, onu hemen oracıkta halının üzerine yıkıvereceğim mi sandı nedir, hafifçe çığlık attı (akşamdan beri ağzından ilk çıkan sesti bu) ve düşecek gibi oldu. «Aman, aman... mantonuzu alayım...» dedim. Ya anladı ya da tecavüze uğramayı kabul etti, bilemiyorum; mantosunu ve kızı kollarıma yığılmış buldum.

Mantoyu vestiyerdeki kıza uzattım. Theresa'yı yine kolundan tutarak yemek salonuna soktum. Hafif ışıklı salonda çok yiyip, az hareket eden tüccarlar, karıları ve çocuklarıyle yemek yiyorlardı. Lokantanın spesiyalitesi domuz pirzolasıydı. Salonun dört köşe-

sinde, kemanının yayını tutan bir sanatçının zarafeti içinde pirzola kemiklerine yapışmış sıyıran kadınlar, erkekler, çocuklar doluydu. Theresa'nın ayakları birbirine dolaşıp da, ayağıma bastığı zaman, düşüncesiz ve yanlış bir iş yaptığımı anladım. Onu buraya getirecek yerde, arabanın içine servis yapılan bir hamburger lokantasına götürmeliydim. Arabada oturup bir yandan hamburger yemeli, bir yandan konuşmalıydık. Bunları düşününce, buluşmamızın gerçek ve tatsız boyutları kafamda iyice biçimlendi. Lokantada, keyifli, hayatından memnun bir kemiricilik havası vardı. Bu, ben kendim de dahil olmak üzere bütün paralı kişilerin tedbirli davranışları konusunda düşünmeye yöneltti beni. Benim hoşlanacağım, benim rahat edeceğim bir yere getirmiştim kızı.

Theresa'nın elinde, kocaman, ağzı açık plâstik bir çanta vardı. Masaya doğru yürürken çanta her adımda bana çarpıyordu. Sonunda, —hayatta hiç bir şey sonsuz değildir— salonu baştan başa yürüdük ve köşedeki bir masaya oturduk.

«Miss Haug...» diey başladım. Kız, çantasında harıl harıl bir şeyler arıyordu. Ağzım açık beklediğim ve konuşacağımı anladığı halde aramasını sürdürdü. Sonunda bir nane şekeri çıkardı, belli etmemeye çalışarak ağzına attı. Konuşmaya başlamak için, kızın biraz daha sâkinleşmesini bekledim. Ve Libby'nin —davranışlarına ne denli kızsam da, Herz'lere, başkalarını işlerine karıştırıp başlarına belâ açtıkları için ne denli öfkelensem de— Paul'ün kızı görmemesi gerektiği konusunda direnmekte haklı olduğunu düşündüm. Ben de pek sâkin, pek huzurlu değildim. Kafamda ne söyleyeceğimi, ne yapacağımı da belirlemiş değildim. Ne var ki, Theresa'nın bu halini gördükten ve hayal kırıklığına uğradıktan sonra, doğacak çocuğunu evlât edinecek adam ben olmayacaktım.

Yirmi dört saat içinde, evlât edinme konusunda bayağı yetkili biri olmuştum. Herz'lerden çıktıktan sonra Martha'nın evine değil, doğruca üniversiteye gitmiştim. Kitaplığa girmiş, hukuk kitaplarını almış, gerekli bölümleri o öfke içinde baştan sona incelemiştim. O sabah da, Martha avukat arkadaşı Sid Jaffe'e telefon etmişti. Bir yığın şey de o zaman öğrenmiştim. Jaffe, uzun uzadıya

bilgi vermiş ve Martha'ya, zamanı gelince iki arkadaşına yardım etmek için kendisinin de elinden geleni yapacağını söylemişti. Martha telefonu kapadıktan sonra bunları bana aktarmış, «Hem de bedava yapacak,» diye eklemişti. Jaffe cömert davranmıştı gerçi, ama bu tutumunun ardında kolayca gönül kazanmak özlemi yatıyordu. Jaffe'in cömertliğinin Paul ve Libby için ne demek olduğunu bildiğimden, Jaffe'in teklifini reddedemezdim. Ama, yine de Martha'ya, eski sevgilisi olduğuna inandığım bu adamın davranış nedenini açıklamak isterdim. Oysa, adamın tavrını pek beğendiğimi söylemekten başka bir şey yapamadım. Martha da bu arada —Sid'in cana yakınlığından, güvenilir kişi olduğundan söz ederek— özlemlerinin aşırılığı ile beni âdeta cezalandırıyordu. Bu konu hemen kapatıldığı halde, haksız yere sınandığım ve haksız yargılandığım kanısına vardım. Jaffe'in cana yakın ve güvenilir olmasına diyeceğim yoktu. Ama, o, Herz'lerle benim yaptığım konuşmayı yapmamış, benim karşılaştığım tepkileri görmemişti. Hem madem Jaffe öylesine cana yakın, öylesine güvenilir biriydi de, Martha neden çocuklarını alıp, onunla evlenmemişti?

Tabiî, hiç böyle bir şey söylemedim — oysa, bir akşam önce buna benzer sözler etmiştim.

Geceyi hepimize zehir eden Libby Herz'in, Theresa Haug'un piçini evlât edinmesi fikri benden değil, Martha'dan gelmişti. Bunu açık seçik ortaya koymak gerekir. Sabaha karşı dört sıralarında —Herz'ler gittikten sonra yatmıştık— Martha fikrini söylemek için, beni tatlı uykumdan uyandırmakta hiç tereddüt etmemişti. Bir an durmuş, sonra öfkeyle yataktan fırlamıştım. Odada deliler gibi dönmeye başlamış ve hiç kimseye, hiç bir şeye aldırmadan, uykudan uyandırılmanın bütün öfkesini bağıra çağıra boşaltmıştım. Canları cehenneme! İkisi de s..tirsin gitsin! Canıma yetti artık! Nedir bunlardan çektiğim! *Kendi dertlerini kendileri halletsinler*! Ben mi uğraşacağım! Sonra yeniden yatağa girmiştim. Ben bağıra çağıra dolaştığım süre içinde, Martha gözünü kırpmadan beni seyretmişti. Çıldırdığımı sanmıştı herhalde. Belki de tam tersi, belki de son derece akla yatkındı söylediklerim. Çünkü, bana öyle geliyordu ki, —bana öyle geldiğine göre, Martha'ya da öyle gelebi-

lirdi— böyle patlamamın nedeni sadece Herz'lerin işine bulaştırılmış olmam değildi. Sonra odaya suskunluk, karanlık, kış ve Martha'nın yanımda yattığı, kendi düşüncelerine daldığı bilinci çöktü. Ben de kendi düşüncelerime dalmıştım: Yaşantım, nedir benim yaşantım? Nereye gitti hayatım? Ne oluyor bana? Bir an kendimi haklı görüyor, bir an sonra suçluyordum. Bir an aklı başında, bir an sonra cahil, kaba biri oluveriyordum. Kendimle savaşım bütün gece sürmüştü. Ve bütün gece, incinmiş onurum, haklılık duygum beni savunmak için didinip durmuştu. Gaddar olmakta, Herz'lerle ilişkimi koparmakta haklı olduğumu söylüyordum kendime. Herkese karşı katı yürekli olacaktım. Bu karar, benciller için hiç de yeni olmayan bir soruyu ortaya itti: Benden ne gidecek?

Sonunda sabah olmuş, gün ışımıştı. Gündüzleri, insanın benliği gece yaptığı gibi baş kaldırıp coşmaya cüret edemiyor. Sınıfa girerken Paul Herz'i bir an arkadan gördüm. Yeni traş olmuş bir erkeğin ensesi kadar, kolay incinebilir bir şey bilmiyorum. Paul'ün ensesi de arkadan, hemen kopuverecekmiş gibi görünüyordu. O. Ben. Biz. Ne olacak bunun sonu?

Çıkmak istediğim batağa biraz daha saplanmam dileye isteye olmadı. Yine de saplandım.

Theresa Haug, ufacık gözlerini kırpıştırarak bana bakıyordu.

Yeniden, «Miss Haug...» diye başladım. Kız, bütün sakarlığıyle blûzunun düğmelerinden birine yapışmış çekiştiriyordu. Sonunda düğme elinde kaldı. Düğmeyi ne yapmalıydı? Bu, onun için herkesi ilgilendirecek ölçüde önemli bir sorundu. Elinde kopuk düğme ile karşımda oturmuş, bitmez tükenmez şanssızlığının baskısı altında ezilmekteydi. Sonunda elimi uzattım. Düğmeyi avucuma bıraktı. Ben de cebime attım.

Ellerini masanın üzerinden çekti. Çeker çekmez de tuhaf bir hışırtı başladı. Ses, parlak sarı etekliğinden geliyordu. Eteğe yabancı bir şey sürüldüğü anda hışırdamaya başlıyordu. İçi kat kat telâ doluydu. Bu iç eteklikler sözüm ona kıza bir hava verecekti, oysa hiç de romantik olmayan boyutlarını göze batırmaktan baş-

ka şeye yaramıyordu. Theresa Haug ile doğru dürüst iki söz etmekten umudumu kesmek üzereydim. Sonra kafam başka şeylere daldı. Birinin, Theresa Haug'un bu kat kat eteklerini çıkardığını, blûzunun geri kalan düğmelerini açtığını düşündüm. Kızın öyle tuhaf bir inceliği vardı ki, blûzunun altındaki bütün askılar, danteller, sanki onu ayakta tutmaya yarıyormuş, onlar olmasa kız dağılıverecekmiş gibiydi. Acıyarak ona baktım. Boynunda, kombinezonunun bittiği noktada bir haç vardı. Ete değen madenin görüntüsü, bu giysilerin altındaki gerçeğe itti beni. Bu, kat kat parlak kumaşların altında cinsel organları bulunan bir kadının var olduğuna inanılmazdı. Onu baştan çıkaran adam kimdi acaba? Baştan çıkarmak mıydı bu? Ne istemiş olabilirdi adam? Aradığını bulmuş muydu?

Garson kız yanımızda dikiliyordu. «Ne yersiniz?» diye sordum.

Theresa ağzını zorla açtı ve hayır diyebildi.

Yemek listesini uzatmaya çalıştım. «Bir sandviç olsun, yemez misiniz? Sandviç de yeseniz kırılmam.»

Gülümsedim. O, gülümsemedi. Dünyanın farkında olmayan, boş bakışlı garson kız, ikimizi de süzdükten sonra öksürdü.

«Kahve içer misiniz?» diye sordum.

«Hıı.»

«Ben, kahveyle elmalı pasta yiyeceğim. Siz de ister misiniz?» Bir an daha bekledim. Sonra garsona döndüm. «Bize kahve ve pasta getirin,» dedim.

«İki mi, bir mi?»

«İki.»

Theresa memnuniyetini ya da memnuniyetsizliğini belirtecek bir şey yapmadı. Madem pasta ısmarlamıştım, pastayı yiyecekti. Öylesine bir çaresizlik içindeydi.

Nitekim, öyle oldu. Garson kız tabakları önümüze koyduktan sonra birkaç dakika tabakların beyazlığına daldık. Arkadan, Theresa çatalını eline aldı, pastayı ikiye böldü. Sonra dörde, sonra sekize böldü. Dökülen kırıntıları çatalın tersiyle ezerek topladı, dudaklarının arasından zorla soktu. Pastanın geri kalanını da aynı biçimde, ufacık parçalara bölerek kuş gibi yedi bitirdi. Kibar tavır an-

layışı buydu herhalde. Bir an dilinin ucunu gördüm. Onu, kimin kandırmış olabileceğini tekrar merak ettim. Onu baştan çıkarmak isteyen kim olabilirdi?

Önündeki birkaç kırıntıyı hiç bitiremeyecek sandım. Öylesine yavaş yiyordu.

Gözlerini kapadı. Kirpiklerini kırpıştırdı. Sonunda, «Çok... güzel... pasta... yapmışlar...» diyebildi. «Ev pastası gibi.»

«Evet, çok güzel, değil mi? Sizin lokantada da böyle pasta yaparlar mı?» Hem evet, hem hayır gibilerden omuz silkti, başını salladı, tekrar omuz silkti, sonunda bilmediğini söyledi. Yeniden tabağına eğildi. Görünmeyecek kadar ufalmış pastayı yeniden bölme işlemine girişti.

Sinirlenmemeye çalışarak, «Kendinizi zorlamayın,» dedim. «Daha önce yemek yediyseniz...»

«Burada kadınlar tuvaleti var mıdır?»

«Herhalde. Rahatsız mısınız yoksa? Yardım edeyim mi? Bir şey ister misiniz?»

«Saçımı taramak istiyordum.» Ayağa kalkmıştı. Acaba bayılacak mı, diye düşündüm. Peçetemi bir yana fırlatarak ayağa kalktım, hemen yanına gittim. Kızın suratında panikten başka anlam yoktu.

«Ne oldu?» diye sordum.

Zaten soluk olan benzi büsbütün atmıştı. «Siz neden kalktınız?» dedi.

«Hiç.»

«Gidiyorsunuz sandım.»

Yan masadakiler, ellerinde pirzola kemikleriyle, armonika çalıyorlarmış gibi durarak bize baktılar. «Ben değil, siz gideceksiniz,» dedim.

«Hıı. Ben ellerimi yıkayacaktım.»

Kızardığımı hissediyordum. «Ben sadece ayağa kalktım,» dedim.

«Öyle mi?»

«Hadi gidin.»

Bir elinde çantası, öteki elinde peçetesiyle yürüdü.

Oturdum, daha doğrusu sandalyeye yığıldım. Müzik ve mum ışığı beni biraz yatıştırdı. Öteki masalarda oturanların yüzlerindeki çizgiler loş ışıkta belli olmuyordu.

Mendil almak için elimi cebime attım. Mendil yerine, Theresa'nın blûzunun düğmesi geldi elime.

Kız, masaya geldiğinde ayağa kalkmadım. Böylece bu işi olaysız hallettik.

«Gerçekten iyi misiniz?» dedim.

«Şimdi daha iyiyim,» dedi.

Sonra birden tuhaflaştı. Elleri titremeye başladı. O zaman, Theresa'nın ancak on dokuzunda olabileceğini farkettim.

«Ne var, Theresa?»

Dudakları titriyordu. Gülümseyecekti. «Evet, ne var?» dedim.

«Hiç, yüzüme biraz allık sürdüm de...» Bunu söylerken, bir yanlış yapmış olmanın endişesinde titriyordu sesi. «Kışın rengim öyle kaçıyor ki...»

«Güneyli misiniz?»

«Yaaa.» Güneyli olmakla övünen bir tonda söylemişti bunu. «Siz değilsiniz herhalde.»

«Ben New York'luyum.»

«Beyefendi —?»

«Evet —»

«Siz doktor değil misiniz? Beni muayene etmeyecek misiniz? Nerede muayene edeceksiniz?»

«Bakın, şimdi dinleyin... Ben doktor değilim. Bunu baştan söylemem gerekirdi.»

«Ben sizi doktor sandım.»

«Hayır. Ben sadece şeylerin arkadaşıyım —»

«Doktora gitmem gerek,» diye sızlandı.

«Gideceksiniz. Üzülmeyin, ne olur. Bunların hepsi halledilecek. Ben, sizin çocuğunuzu evlât edinmek isteyen ailenin dostuyum. Bebek diyorum. Martha dedi ki, siz çocuğu evlât olarak vermeyi düşünüyormuşsunuz —»

«Martha Lee, sizin doktor olduğunuzu söyledi —»

«Hayır, öyle demiş olacağını sanmam. Herhalde bir yanlışlık oldu. Size bir doktordan söz edeceğimi söylemiş olmalı.»

Ağzı öylesine ince bir çizgi oldu ki, neredeyse göremiyordum. «Peki, siz kimsiniz?»

«Ben, doğacak çocuğu evlât edinmek isteyen ailenin dostuyum,» diye tekrarladım. «Hiç bir şeyden endişelenmenize gerek yok. Ben sadece aracıyım, yani elçilik yapıyorum. Soracağınız sorulara cevap vereceğim, öğrenmek isteyeceğiniz bir şey varsa, onları anlatacağım, işte o kadar. Tamam mı? Gerçekten, üzülmenize hiç gerek yok.»

«Üzülüyorum,» dedi. Acınacak haldeydi.

«Pekâlâ.»

«Sizi doktor sandım. Doktora gitmem gerek, anlıyorsunuz ya...»

«Tabiî...»

«Havalar kötü, kar kış — ben de soğuğa pek alışık değilim — anlıyorsunuz ya?»

«Evet?»

«Yani, biliyorum ki —» Kızardı. «Hava değişikliği aybaşılarımı aksattı. Havalar biraz ısınsa, yine düzelirim.»

«Miss Haug, daha doktora gitmediniz mi? Doktor gebe olduğunuzu söylemedi mi size?»

«Uzman değildi. Yaşlı bir doktordu, o ne anlar!»

«Pekâlâ. Arkadaşlarım, istediğiniz zaman sizi bir kadın doktoruna götürmeye hazır.»

Öfkelenmişe benziyordu. «Kimler?»

«Çocuğunuzu evlât edinmek isteyen aile.»

«Peki, benim ne yapmam gerekiyor?»

Duymazlıktan geldim. «Çocuğun babası —»

«O, aldırmıyor ki!»

«Aldırmaz olur mu?» dedim.

«Bana bakın, onun bu işle hiç bir ilgisi yok!» İlk kez hırsla konuşmuştu. O anda ikimizin de başka başka kişilerden söz etmekte olduğumuzu anladım.

«Kendisi Chicago'da mı?» diye sordum.

«Onun hakkında konuşmak istemiyorum,» dedi.

«Demek,çocukla ilgilenmediği kamsındasınız?»

«Bilmem ki —» dedi. «Onu çok az tanıyorum.»

Bu sözü, yüzüme hiç renk vermeden karşılamaya çalıştım.

Bana doğru eğilerek, «Devamlı kusuyorum —» diye fısıldadı. «Acaba diyorum, apandisit filân olamaz mı bu?»

«Sanmam. Apandisit olacağını sanmam.»

«Siz doktor değilsiniz.»

«Öyle. Ama siz de değilsiniz.»

«Olsun, ne çıkar. Bir teyzem vardı, bizim evde otururdu. Apandisit oldu. O da hep kusardı.»

«Olabilir. Kaç yaşındaydı?»

«Benim teyzem —» Durdu. «Yetmiş yaşında,» diye ekledi.

«Ya siz kaç yaşındasınız?»

«Önümüzdeki ay yirmi yaşıma basacağım.»

«Gebe kadınların da sık sık midesi bulanır,» dedim.

Bir an durdu. Sonra yavaş sesle, «Çocuğum mu olacak dersiniz?» diye sordu.

«Ben doktor değilim, Theresa. Ama öyle sanırım.»

«Aman allahım...» Alnını avuçlarına dayadı.

«Ama bunu biliyordunuz, öyle değil mi?» dedim.

Birden patladı. «Peki ben ne olacağım? İşten ayrılınca ne yapacağım? Ben ne olacağım şimdi?»

«Nasıl ne olacaksınız, anlamadım.»

«Yaşamam gerek, yatıp dinlenmem gerek — Bayım, bütün bunlar para ister.»

«Theresa, sâkin olun lütfen. Ben, o ailenin bir tanıdığıyım. Para konusunda herhangi bir şey söyleyemem. Ama onlar... hah, bakın size avukatın adını söyleyeyim, Mr. Jaffe —»

«Ben avukat parası veremem. Hay allah —» diye inledi. «Bana bir doktor gerek. Martha Lee demişti ki —»

«Sâkin olun. Kimseye para verecek değilsiniz.»

«Zaten birine yüz dolar verdim. Şimdi nerede olduğunu bile bilmiyorum.»

«Kimin?»

«Güya bana doktor getirecekti.»

«Onu bulamıyor musunuz?»

Hayır anlamına başını salladı.

«Çok kötü,» dedim.

Gözlerini açarak, «Çok kötü ya,» dedi.

«Bakın şimdi, bunlara üzülmeniz gereksiz. Hiç kimseye para vermeyeceksiniz. Avukat, işin usulüne uygun olması için gerekli işlemi yapacak. Siz sadece, sözünü ettiğim aileye çocuğu kendi isteğinizle verdiğinizi belirteceksiniz. İşte bu kadar. Avukat bunun nasıl yapılacağını anlatır size. Adı Sidney Jaffe. Kendisi Chicago'da — yani, yol masrafı filân da olmayacak —»

«Yahudi mi?»

«Herhalde.»

«Hıı.»

«Ne oldu?»

Omuz silkti. «Bilmem. Sinirlerim bozuk.»

«Sinirlenmeyin.»

«Beyefendi —»

«Benim adım Wallach. Gabriel Wallach.»

«Beyefendi, ben Katolik hastanesine gitmek isterim. Hani rahibelerin çalıştığı hastanelerden birine. Yahudi hastanesine gitmem. Bunu avukata söyleyin.»

«Olur, söylerim.»

«Rahibelerin olduğu yere gitmek istiyorum, anlıyor musunuz? Bizim orada bir çocuk vardı, anlıyor musunuz? Araba çarptı. Çocuğu aldılar, Yahudi hastanesine götürdüler. Orada ona bakmışlar, alçıya almışlar, her şeyi yapmışlar. Eter vermişler, çocuk bayılmış, bayılınca da onu Yahudi yapmışlar. Hani Yahudi erkeklere yaparlar ya, öyle işte.»

«Emin misiniz?»

«Ah beyefendi...» diye başını masaya koydu. Bir süre hıçkırdı. Sonra, «Herkes öyle dedi. Çocuk zenciydi. Siz hiç bizim o taraflara gittiniz mi?» diye sordu.

«Hayır. Katolik misiniz, Theresa?»

Sertçe, «Ne istersem olurum,» dedi. «Burası özgür bir ülkedir.»

«Sadece merak etmiştim.»

«Katolik olunca, hiç değilse sizinle ilgilenecek biri çıkar. Ben rahibelerin olduğu yere gitmek isterim. Gidin, o avukata söyleyin — Yahudi hastanesine gitmem!»

«Söylerim. Bu konuda bir zorluk çıkacağını sanmam. Bakın, Theresa —» Derin bir nefes aldım. «Acaba ne zaman —»

Ben sözümü bitirmeden, Theresa sanki uzun süre koşmuş gibi, nefes nefese kalmıştı. «Birden fena oldum. Hemen eve gitsem iyi olacak.»

«Eğer iyi değilseniz, tabiî —»

«Yorgunum da.»

«Haklısınız.»

«Tren nereden kalkıyor, biliyor musunuz?»

«Trenle gitmenize gerek yok. Sizi ben —»

«Belki —» Sonra düşünmeyi bıraktı. Doğru tuvalete koştu.

Arabaya binip yola çıktığımızda, Theresa, «Radyoyu açabilir miyiz?» diye sordu.

«Olur.»

Radyoyu açtı. Chicago'nun ünlü iki diskcokeyinin adlarını söyleyerek, «Hangisini daha çok beğenirsiniz?» dedi.

«Siz hangisini isterseniz, o istasyonu açın.»

Sesi bir açıp bir kapayarak, istasyonu dikkatle arayarak buldu. Müziğin sesi yükselirken, «Eskiden orada çalışıyordum,» dedi.

«Bilmiyordum.»

«Pek iyi bir yer değil.»

Theresa'nın oturduğu dış mahallelere doğru gidiyorduk. Theresa radyoya eşlik ederek şarkı söylüyordu.

«Güzel perim, güzel perim
Benim olacak-mı-sın?
Güzel perim, güzel perim
Olacak mısın be-e-e-nim?»

Mahalleye yaklaşmıştık. «Nereden sapacağımızı söyleyin,» diye şarkısını kestim.

«Bundan sonraki elektrik direğinin yanından sağa sapacağız.» Yeniden şarkı söylemeye koyuldu.

«Galiba biraz daha iyileştiniz,» dedim.

Başını arkaya dayamıştı. «Yaptıklarınız için çok teşekkür ederim, Mr. Wallach,» dedi. «Siz, Martha'nın sevgilisi misiniz?»

İşi büsbütün karıştırmamak için, «Hayır, arkadaşıyım,» dedim.

«Yoksa — yoksa çocuğumu evlât edinecek olan siz misiniz?»

«Hayır. Ben olsaydım, söylerdim.»

Bir an düşündü. «Buradan sola dönün,» diye mırıldandı.

Sonu gelmez gibi görünen, önleri ufak bahçeli tuğla yapıların sıralandığı sokak, gün ışığında da, gece olduğundan daha az kasvetli değildi herhalde. Büyük şehirlere girerken ya da çıkarken, trenler bu tür sokaklarla dolu mahallelerden geçer hep. Bir köşede çöpçünün gelip almasını bekleyen birkaç Noel ağacı duruyordu.

Theresa, «Geldik,» dedi. Arabayı durdurdum. Gösterdiği evin pencerelerinde tel vardı.

Radyoda rock'n'roll çalıyordu. Theresa plâk bitinceyedek arabada kalıp kalamayacağını sordu.

Radyonun ışığında oturduk. Şarkı bitince ağlamaya başladı. Kontağı kapattım.

«Bazı şarkılar insana bazı kişileri hatırlatıyor,» dedi.

«Öyledir.»

Burnunu sildi. «Mr. Wallach?»

«Efendim?»

«O kadar iyi davrandınız ki, bana. Çok iyisiniz.»

«Yakında her şey düzelecek,» dedim.

«Ömrümde gördüğüm en kibar erkek sizsiniz. Masada ayağa kalkışınız, oturuşunuz.»

«Siz bugünlerde biraz üzgünsünüz.»

«Ah, hiç sormayın,» diye hıçkırdı. «Beni kapıya kadar götürür müsünüz? Yine fenalaştım.»

Arabadan inip onun kapısını açmamı bekledi. Bu, gereksiz bir nezaket gösterisi haline gelmişti. Sokak kapısına gelince anahtarlarını çıkardı, kapıyı açtı. Girdik. Koridor havasızlıktan kötü kötü kokuyordu. Koridorun sonunda bir başka kapıya geldik. Theresa

onu da açtı. İçeride bir karyola vardı, yerdeki muşambanın üzerinde de kaplan derisi taklidi terlikler duruyordu.

«Theresa, artık siz Mr. Jaffe ile —» diye başladım.

Oysa, Theresa arkasını dönmüş burnunu çekip duruyordu.

Elimi koluna koydum. «Her şey düzelecek. Kendinizi toparlamaya çalışın. Mr. Jaffe —»

«Sizi tekrar görecek miyim?»

«En iyisi avukatla görüşmeniz —»

«Sizi bir daha görmeyecek miyim?»

«Eğer gerekirse görüşürüz.»

Yalvarırcasına, «Mr. Wallach, biraz içeri girip benimle konuşur musunuz?» dedi. «Öyle fenayım ki.» İçeri girdi. Işığı yaktı. Çıplak ampul çiçekli badanalı dört duvarı, yatağı, kontrplak dolabı, ufacık musluğu, üzerinde sabunlar ve pudralar duran masayı aydınlattı. Dergilerden koparılmış, ablak suratlı, yakası açık gömlekli oğlanların resimleri duvarlara iğnelenmişti.

Theresa, «Doktor işi ne olacak?» dedi.

«Dedim ya. Her şey halledilecek.»

Fincan tabağı misali düğmelerini açtığını görmemiştim. Oysa, mantosunu sırtından atıverdi. Mantoyu yerden kaldırmadan, içini çekerek kendini yatağın üzerine attı. Karyolanın yayları gıcırdadı. Vücudumun belirli yerlerinin gözü dönmüş istekliliğine inanmadım. Theresa yatıyordu — ve kanım harekete geçiyordu. Sanki, o başka bir kadınmış gibi — sanki kadınmış gibi.

«Ne hakkında konuşmak istiyordunuz?» diye sordum.

«Ya geri zekâlı olursa,» dedi.

«Olmaz,» dedim. Bu sözümü bir iltifat gibi almıştı. «Başka diyeceğiniz var mı?» diye sordum.

«Bilmem ki. Ben, sizin söyleyecekleriniz var sanmıştım.»

«Benim diyeceğim bir şey yok.»

«Çok centilmensiniz, Mr. Wallach. Oysa, Kuzeyde böylelerine pek az rastlanır.» Sonra gözleri yeniden doldu. «Öyle kibar, öyle iyi davrandınız ki bana...»

«İyi geceler Theresa.»

«Mr. Wallach?»

«Efendim?»

«Hiç başıma gelmemişti bu. Tek başıma bu işin içinden çıkabilecek miyim?»

«Sandığınız kadar zor olmasa gerek.»

«Ya sancım tutunca ne olacak? Tek başımayım.»

«Ama yalnız olmayacaksınız ki.»

«Yalnızım tabiî.»

«Yani, hepimiz size yardım etmeye çalışacağız demek istedim.»

«Yine de yalnızım,» dedi. «Bir kız için hiç de kolay değil bu. Boyuna kapımı kurcalıyorlar, yolda giderken lâf atıyorlar. Peşime boyuna birileri takılıyor. Yalnız olmayı hiç sevmiyorum.»

«Ne yapmamı istiyorsunuz, Theresa?»

«Bilmiyorum...»

«Sizinle kalmamı mı istiyorsunuz?»

Başını öteye çevirdi. «Anlamadım,» dedi. Sonra omuz silkti. «Bilmiyorum.»

«Eğer bilmiyorsanız, o zaman insanı baştan çıkarmaya kalkmayın.»

«Ne demek istediğinizi anlamıyorum!», dedi.

«Başınıza belâ aramayın dedim.»

«Ne diye bağırdığınızı anlamıyorum! Bana bağırmaya hakkınız olduğunu kim söyledi?»

Cebimden blûzunun düğmesini çıkardım. Yatağın ayak ucuna bıraktım. «Sizi arayacaklar,» diyerek kapıyı ancak geçebileceğim kadar araladım ve çıktım. Gücudumdaki gerilime, aklımın çelinişine hâlâ inanamıyordum.

6

DÖNDÜĞÜM ev, Martha'nınki değil, kendiminkiydi — soğuk, havasız, içinde yaşanılmayan bir ev. Işıkları bile yakmadım. Oturdum ve az önce kapıldığım ihtirasın, istenilmemiş, özlenilmemiş ve doyurulmamış isteğin anlamını bulup çıkarmaya çalıştım. Bu isteği, sanki fiil oluşmuş gibi görüyordum... Dehşet içindeydim. Bundan

sonra karşılaşacağım ilk yaratığa nasıl davranacağımı, ne yapacağımı, neler duyacağımı hiç kestiremiyordum artık. Kızın yatak odasındayken, içimde nelerin düğümlendiğini, ya da koptuğunu da bilemiyordum.

Daha sonra telefon çaldı. Martha'ydı. Eve dönüp dönmeyeceğimi soruyordu.

Kapıyı açtığında, «Rahatsız ettiğim için özür dilerim,» dedi.

«Biraz dinleniyordum, Martha.»

«Tekrar buraya gelecek miydin?»

«Sanırım.»

«Kesin olarak bilmiyor muydun?»

«Bilmiyordum.»

«Bunu sezseydim, telefon etmezdim.»

«Sezdin, ama yine de aradın,» dedim.

«Bu kadar yol geldiğine göre içeri gir bari,» diyerek yürüdü. Bir an kapıda tek başıma kaldım. O anda merdivenlerden inip gidebilirdim. Bunu aklımdan geçirdim. Sonra içeri girdim. Martha'nın üniformasına sinmiş o hafif lokanta kokusu beni içeri sürüklüyormuş gibiydi. Kokuyu sevdiğimden değil, alışmıştım. Oturma odasına girdiğim zaman, «Paltonu da çıkarabilirsin,» dedi. Ağzına kadar izmarit dolu bir tabla vardı oturduğu koltuğun yanında. «Peki buradaki o iyi cins elbiselerini ne yapacaktın?»

«Benden sonra gelecek olana bırakırdım.»

«Bu sefer kiminle oturacaktın?»

«Doğrusunu istersen, keşişlerin neden dünyadan el-etek çektiklerini anlamaya başlıyorum,» dedim.

«Senin ne olup, ne olmadığını kesinlikle bilemiyorum.»

«Öyleyse neden tekrar çağırdın beni?»

«Gabe, bana öyle geliyor ki, sen bu akşam dayak istiyorsun. Belki de en iyisi evine gitmen.»

Paltom kucağımda, şapkam başımdaydı. Ama, yerimden kıpırdamadım. Buradan gitmenin karşısında bir tek alternatif görüyordum. «Biz neden evlenmiyoruz, Martha?» dedim.

«Aman, bu kadar romantikliğe dayanamayacağım.»

«Neden sözü dolandırıp duruyorsun?»

«Asıl sen neden dolandırıp duruyorsun?»

«Sana evlensek mi diye sordum. Buna cevap vermeyecek misin?»

«Cevap sensin, koca budala.»

«Ben miyim? Buraya yerleştiğim zaman, sana evlenme teklif etmemem konusunda bir hayli nutuk çekmiştin bana.»

«Yasaların hangi bölümlerine uymayı, hangi bölümlerine uymamayı seçişine bayılıyorum doğrusu,» dedi.

«Hukuk karmaşıktır.»

«Şimdi bana öğretmenlik taslama. Buna hiç dayanamam.»

«Neden evlenmiyoruz, Martha?»

«Bu bir zorlama mı, bir içgüdüsü mü, nedir?»

«Her ikisi de.»

«Yani, ortaya aşk sözü filân çıkarmaya niyetin yok, öyle mi?»

«Mrs. Reganhart, ne kadar da kibirlisiniz.»

«Vay, vay.»

«Gerçeklerle karşılaşmaktan neden kaçınıyorsun?»

«Asıl kaçınan sensin! Benimle evlenmek istemiyorsun. Bu kesin bir gerçek, değil mi?»

«İstemek sözü yanlış.»

«Nedir öyleyse? Sevmek sözü yanlış, istemek sözü de yanlış, öyleyse nedir? Bak arkadaş, benimle evlenmek zorunda değilsin. Böyle bir zorunluluk duymana gerek yok. Başında benim gibi püsküllü bir belâ var zaten.»

«Senin bu bencillikten uzak soyluluğun, ömrümde gördüğüm en itici, en bencil gösterişlerden biri.»

«Burada bencillikten söz etmek hiç sana düşmez, anladın mı? Üzerimize taş yağar sonra. Şunu kafana iyice koy, kimse zorunlu olduğunu düşündüğü için benimle evlenemez. Günün birinde, birisi benimle evlenmeyi istediği için evlenecektir. Beni seçecek birisi.»

«Seni ben seçiyorum, Martha. Seçimi ben yapıyorum işte.»

«Senin kimseye ihtiyacın yok,» dedi. «Olsaydı, insanlara karşı hep zorunluluk duymaz, hep görev duygusu yaşamazdın.»

«Benim neye ihtiyacım olduğunu bilmiyorsun — bunu hiç anlamıyorsun!»

«Sen de beni anlamıyorsun.»

«Belki de bunun için geri dönüp dönmemeyi düşünüyordum. Belki bu, düşünmeye değerdi.»

Sanki ben hiç ağzımı açmamışım gibi, sözünü sürdürdü. «Örneğin, on dakikadır buradasın ve neden telefon ettiğimi bile sormadın daha.»

«Özel bir nedeni olduğunu sanmamıştım.»

«Oysa var. Özlem duyduğum için telefona sarılmak âdetim değildir.» Sesi hafifçe titredi. «Dick Reganhart burada,» dedi.

Bir an için bu sözler hiç bir anlam taşımadı. Martha'nın üçüncü çocuğunun adıymış gibi geldi.

«İlk aşkım,» dedi. «Çocuklarını istiyor. Belki sen bir fikir verirsin diye düşünmüştüm.» Bunu söyledikten sonra odadan çıktı.

Onu mutfakta buldum. Kendine kahve pişirmiş. Arka pencereden dışarı bakarak kahvesini içiyordu.

«Çocuklarını istiyor ne demek?» diye sordum.

«Çocuklarını istiyor. Bu kadar basit işte. Benim olduğu kadar, onun da çocukları.»

Döndü. Oturma odasından mutfağa gelinceye kadar geçen kısa süre içinde yüzü yorgunluktan çökmüştü. Pencereye dayanıyordu. «Büyük başarı sağlamış. New York'un son gözdesi oymuş. Evinize bir Reganhart tablosu almak isterseniz, bin doları saymak durumundaymışsınız. Eski kocam bu. Pek de şıklaşmış. Bıyık bırakmış. Milyoner bir kadınla evleniyormuş. Kayınbabası olacak adam bir zamanlar Çin'de büyükelçilik yapmış. Ne buyurulur? Pirinci değnekle yiyebilen bir karısı olacak demek. Bekleyen derviş muradına ermiş.»

«Ama çocukları almaya hakkı yok.»

«Hakkı var. Sen varsın ya. Benim ahlâksız bir kadın olduğumun kanıtısın sen. Beni mahkemeye verip, senin çamaşırlarını da kanıt olarak gösterecek.»

«Beni biliyor mu?»

«Eski kocamla kadeh tokuşturmayı onur sayan serseriler var çevrede. Onlar haber vermişler. Böylelikle ben ahlâksız biri olup çıkıyorum.»

«Oysa öyle değil.»

«Oysa öyle. Madem gerçekleri sıralıyoruz, bu da gerçeklerden biri.»

«Öyleyse onu gördün.»

«Lokantaya geldi. Yemeğini ben verdim. Öteden beri komedilere bayılır. Yarın gelip çocuklarını görecekmiş.»

«Çok saçma bu.» Gözlerine bakmak istedim. Oysa, Martha gözlerini öteye çevirmişti. Konuşmasındaki telâş ve bölük pörçüklük dışında, sarsıldığını belirleyen bir hali yoktu. Diyecek bir şey bulamamanın sıkıntısı içinde, «Sen ne düşünüyorsun?» dedim.

«Aynı şeyi ben sana soracaktım.» Geldi, masanın yanına oturdu.

«Bence çok saçma bütün bunlar.» Karşılıklı oturuyorduk. «Senin ahlâksızlığın konusunda benim kanıt gösterilmeme gelince, bunun kesinlikle tesbit edilmesi gerekir. Mahallenin dedikodusu kanıt sayılmaz.»

Cevap vermedi. Ağzımdan çıkan ilk sözün, benim bu işle ilgim olmadığını göstermek çabası olduğunu sezinledim.

«Peki, ya onun karakterine ne demeli? Bunca yıldır ödemediği nafakalara ne demeli? Boşanma meselesine ne demeli? İnsan altı yıl, beş yıl —her ne kadarsa— babalık etmeyecek, sonra da günün birinde babalık damarı kabaracak. Hiç bir yargıç eyvallah demez buna. Jaffe senin avukatın, değil mi? Üstelik — her neyse, Martha, bence bu, blöften başka şey değil.» Martha henüz benim bu konudaki görüşümü kabullenmemişti. «Sen ahlâksız değilsin. Ahlâksız olmadığını bilmen, en büyük kozun olacak.»

Sözümü bitirdiğimi anlayınca, «Ama öyleyim,» dedi. O andaki duyarlılığının gözle görünen tek belirtisi çenesinin hafifçe titremesiydi. «Gabe, onun çocukları almasını istiyorum. Bu da bir başka gerçek.»

Bu söze verilecek cevabım yoktu. Kalktım. Kendime kahve koydum. Musluğun altındaki çöp tenekesi dolmuş, taşıyordu. Fincanı bıraktım. Çöp tenekesini aldım, arka balkondaki varile boşalttım. İçeri geldiğimde Martha mutfakta değildi. Onu, çocukların odasında, Markie'nin boş yatağının üzerinde buldum.

Başını kaldırdı. «Şaşırdın mı?» dedi.

«Hayır.»

«Şoke mi oldun? Tiksindin mi? Üzüldün mü? Ne oldu?»

«Hiç biri değil.»

Martha, elini umutsuz bir ifadeyle Cynthia'nın yatağına uzatarak, «Onun istediği de bu, değil mi?» dedi. «Bir süre babasıyle beraber oturmak. Öyle değil mi, ya da onun gibi bir şey? Bilemiyorum, artık yetti. Cynthia'nın ne istediğine kafa yoracak durumda değilim artık. Böyle düşünmekle cadı mı oluyorum?»

«Hiç sanmam.»

«Öyle iri yarı, öyle yargılayıcı bir tavırla duruyorsun ki...»

«Öyleyse otururum,» diyerek, Cynthia'nın yatağına iliştim.

«Biliyor musun, hiç aldırmıyorum,» dedi. «Gelsin bakalım. Bütün dolapları, bütün çekmeceleri karıştırsın, istediği kadar çamaşır bulsun. Artık neye aldırmalı? Bütün istediğim, akşam üstü çıkmak, bir fincan kahve içmek ve birilerine yemek yetiştirmek için eve koşmak zorunda olmamak. Markie'yi arabayla saatlerce dolaştırırdım. Okulun bahçesinde dolaşırdık. Kendi sınıf arkadaşlarımın bir dersten çıkıp bir derse girişlerini seyrederdim. Öğleden sonralarımı böyle geçirirdim. Okulun önünde, elimde çocuk arabası. Sonra utanır, oradan kaçar, uygun düşen yere, yani çocuk bahçesine sürerdim arabayı. Ama, çocuk bahçesini hiç sevmem. Üstelik sürekli salıncak sallamak zorunda kalınca... Saçmalıyorum galiba.»

«Hayır.»

«Çocukları vermemeliyim. Yeni yaşantın, yeni karın uğurlu kademli olsun, hadi çek arabanı demeliyim. Sadece vermen gereken parayı ver demeliyim, öyle değil mi?»

«Ne diyorsun, Martha? Ne istiyorsun sen?»

Yatakta bana doğru dönerek, «Ne olur gel buraya,» dedi. «Ne olur yanıma yat. Işığı da söndür.»

Yanına yattıktan ve beş dakikayı sessizlik içinde geçirdikten sonra, «Çocuklar olmayınca neler duyacaksın, ne yapacaksın?» dedim.

«Sen ne yapacaksın?»

«Ben her iki durumda da seninle evleneceğim.»

«Bunu söyleme, olur mu?»

«Öyleyse ne söyleyeceğimi bilmiyorum.»

«Benim ahlâksız olmadığımı söyle.»

«Değilsin. Sevgilim, sen ahlâksız değilsin.»

«Her şey öyle karışık ki,» diyerek yüzüme dokundu. «Seni tanıyalı daha iki ay bile olmadı.»

«Ne farkeder?»

«Şu farkeder: Benimle evlenmek zorunda değilsin. Neden herkes benimle evlenmek zorunda olsun? Erkeklerin başına belâyım. Herkes için can sıkıntısıyım. Gabe, acaba sevişmek bir şeyleri çözümler mi? Bana daha sıkı sarıl, olur mu? Düşmemin nedeni bu mu, böylesine istekli oluşum mu? Hadi yatalım — kapıların hepsi ardına kadar açık olsun, istediğimiz gibi inleyip, istediğimiz gibi haykıralım, ayak ucuna basarak kapı dinleyen kimse olmadan, koridorun öteki ucunda sinir krizleri geçiren kimse olmadan — sadece ikimiz, başbaşa.»

Sabah çok erken uyandım. Martha yanımda değildi. Kendi odasına gitmiştir diye düşündüm. Oysa onu, koridorda yalın ayak, çocukların eski oyuncaklarının durduğu sandığın başında buldum. Oyuncaklar sandıktan çıkarılmış, etrafa atılmıştı. Martha, sandığa benim eşyalarımı yerleştiriyordu —gömlekler, elbiseler, ceketler, çamaşırlar, kravatlar— onları ortadan kaldırıyordu.

Daha sonra Mrs. Baker'a gittik (Kızı hastaneden çıkıncayadek onun evine yerleşmişti). Bizi kırk yıllık dostmuşuz gibi karşıladı. Sonra içeri seslendi, «Aman kimler gelmiş, gelin bakın. Markie'yle Cynthia'nın annesi gelmiş, Mr. Wallach gelmiş.»

Parrino'ların suratsız üç çocuğu, anneannelerinin sözlerine kulak asmadan, başlarını kahvaltı tabaklarından kaldırıp suratımıza bile bakmadılar. Oysa, dramatik olmaktan pek hoşlanan ve hiç fırsat kaçırmayan Cynthia, sandalyesinden fırladı ve âdeta üzerimize atladı. Martha'ya sarılarak, «Babam burada!» diye bağırdı.

«Nereden biliyorsun yavrum?»

«Yoksa burada değil mi? Yoksa gitti mi?»

«Hayır, hayır, burada. Senin bildiğini bilmiyordum.»

«Bana telefon etti. İstersen Mrs. Baker'a sor. Babam telefon etmedi mi?» Ak saçlı Mrs. Baker, gagasını oynatan kuşlar gibi du-

daklarını kıpırdatarak, «Evet canım,» dedi. «Dün gece on bir buçukta aradı.»

«Ya, bilmiyordum.» Martha, Dick Reganhart'ın sürprizleri karşısında direncini yitirmemek için büyük çaba gösteriyordu. «Herhalde çok sevinmişsindir. Mark biliyor mu?»

«Onun aklı karışıyor anne.»

Martha masaya yaklaştı. Oğlunun saçını düzeltti. «Nasılsın delikanlı? Burada kalmak hoşuna gitti mi? Babanla konuştun mu?»

Markie gerçekten de şaşkına dönmüştü. «Ben uyuyordum,» dedi.

Martha, «Hadi şimdi kahvaltını bitir,» dedi. «Sonra babanıza gideceksiniz.»

Cynthia, «Ah ne güzel!» diye çığlık attı. Mark ve Parrino'ların çocukları bir şey söylemediler.

«Merhaba Stephanie, nasılsın?» dedim.

Stephanie başını salladı. Cynthia yerinde duramıyordu. «Hemen gidiyor muyuz?» diye sordu.

«Kibar olsana. Önce kahvaltınızı bitirin,» dedi Martha. «Biz sizi içeride bekleriz.»

Oturma odasına geçtik. Mrs. Baker da arkamızdan geldi. Kanapeye oturduk. Mrs. Baker hemen söze girdi. «Mr. Reganhart dün gece gelmek istedi,» dedi. O ana kadar sadece Martha'ya bakarak konuşuyordu. O kez bana da baktı. «Ama, çocuklar çok fazla heyecanlanırlar diye düşündüm. Yanlış bir şey yapmadım ya, canım? Senin bu konuda ne düşündüğünü de bilmiyordum. Telefon edip sizi de uyandırmak istemedim. Bizimkilerden biliyorum, Billy ne zaman gelse çocuklar deliye dönüyorlar.» Kendisi de aşırı heyecanlıydı. Konuşmasında hep, son söylediği sözden dolayı asılması muhtemelmiş gibi bir telâş içindeydi. Kendisiyle hayatın genel gidişi arasında kesin bir ayrım olduğunu kabullenmişe benziyordu.

Martha, «Sağolun,» dedi. «Sanırım doğru davranmışınız.»

Yaşlı kadın bu kez bana döndü. «Çocukların uykusunu bozmak doğru değil. Sizler nasıl düşünürsünüz bilmem, ama bence gecenin on bir buçuğunda telefon etmek pek yersiz.»

Martha, «Herhalde bir an önce çocuklarla konuşmak istiyordu,» dedi.

«Tabiî, çok haklısın, Martha. Ben öyle demek istemedim. Billy de çocuklarını yüzde yüz sever. Çocuklarını sevmezler demek istemiyorum. Sevmeseler tuhaf olurdu. Öyle erkek mi olur?» Soru yine bana yöneltilmişti. «Billy, kızımın rahatsızlığı sırasında çok iyi davrandı doğrusu. Benim demek istediğim, erkekler çocukları bir kadının anlayacağı gibi anlayamazlar.» Yine bana döndü, «Siz erkekler, evimizin ekmeğini kazanan kişilersiniz, kocalarımızsınız, ama kimse ananın yerini tutmaz,» dedi.

Başımı sallayarak onun fikrine katıldığımı belirttim. Mrs. Baker televizyonun üzerinde duran dergileri düzeltti. «Bunları Bev'e aldım,» dedi. Dergilerden birini aldı, resim dersinde yaptığı resmi bütün sınıfa gösteren bir öğrenci gibi önüne tutarak bize gösterdi.

«Geçen gün seni sordu Martha.»

«Sahi mi? Çok sevindim.»

Mutfaktan Cynthia'nın sesi geldi. Markie'yle Stevie birbirlerine girmişlerdi.

Mrs. Baker, «Hay allah!» diye ne yapacağını bilemeden odada dönmeye başladı. Martha kalktı, mutfağa gitti. Kavgayı yatıştırdı. Mrs. Baker dergilerin yanında duruyor, mutfağa doğru bakıyordu. Sesler kesilip, ortalık yatışınca, geldi yanıma oturdu.

«Harika iki çocuk,» dedi. «Hele Cynthia nasıl akıllı.»

Markie'ye de çok iyi bakıyor,» dedim.

Az sonra, Cynthia ile Markie paltolarını giymiş hazır beklerken, Parrino'ların çocukları koridorda koşuştururken, Mrs. Baker sokak kapısında kulağıma eğildi, «Bir erkek için güzel bir aile yuvası kurar bu çocuklar. Olmaz sanmayın,» diye fısıldadı.

Martha arkada kızıyle beraber oturuyordu. Markie ve çocukların Parrino'lara giderken götürdükleri pijamaların ve resimli kitapların bulunduğu çanta, önde benim yanımdaydı. Markie'nin istediği biçimde yerleşmiştik arabaya.

Martha, «Sizi görmek için tâ New York'tan gelmiş,» diyordu. «Sizinle iyi vakit geçirmek istiyor, tamam mı?»

Cynthia isteksizce bir şeyler mırıldandıktan sonra, «Olur,» dedi.

Martha öne eğildi. Elini sırtıma değdirdi. Markie'ye, «Tamam mı?» diye sordu.

Markie, «Tamam,» dedi.

Elliyedinci Sokakta kırmızı ışık yandığı için durduk. Martha, «Onu üzmemek için, bazı şeyleri söylememek gerek çocuklar,» dedi. «Okulunuzdan, çocuk bahçesinden, aldığınız Noel armağanlarından, Markie'nin geçirdiği nezleden, Cynthia'nın bale derslerinden söz edersiniz —»

Cynthia, «Babam neleri duymak istemez?» diye sordu.

«Örneğin, Sid Jaffe'la ilgili bir şey duymak istemez — sonra Gabe'le ilgili şeyler dinlemek istemez. Babanız zaten birkaç günlüğüne gelmiş. Bu önemsiz şeylerle zaman kaybetmek istemez sanırım.»

Kimse bir şey sormadı. Ne Mark, ne Cynthia, ne ben.

«Anladın mı, Markie?»

Mark omuz silkerek, «Anladım,» dedi.

«Baban, Gabe'in geceleri bizde kaldığıyle hiç ilgilenmez sanırım, anladın mı? Eğer baban sana Gabe'i sorarsa, annemi görmeye gelir dersin. Tamam mı canım?»

Mark bana doğru eğildi. «Babamdan gizlenecek bir sır,» diye fısıldadı.

Martha, «Evet ama, önemsiz bir sır. Hepsi bu kadar,» dedi. «Zaten konuşacak o kadar çok şey olacak ki, böylesine ufak bir sır için kafa yormanız gerekmeyecek. Tamam mı, Cynthia?»

Bekledik. Sonra doğruluk meleği ışığıyle hepimizi aydınlattı. «Gabe bizde yatıyor. Elbiseleri evde duruyor.»

«Ama şimdilik Gabe'in elbiselerini kaldırdık. Cynthia, Gabe bizde kalmasına kalıyor, ama bu bizim özel hayatımız. Babanın da özel hayatı var, bizim de. Öyle değil mi?»

«Peki.»

«Aferin Cynthia, aferin benim aslan kızım. Bugün öğleden sonra babanızla ben de konuşacağım. Gabe de sizi müzeye götürür.»

Mark, «Akvaryuma gidelim,» dedi.

Martha, «Bilim ve Endüstri Müzesine gideceksiniz, yavrum,» dedi. «Kömür madeninin içine kadar ineceksiniz.»

Cynthia, «Oraya daha önce de gittik,» dedi. «Yüz kez gittik.»

Mark, «Ben balıkları isterim,» dedi.

«Of, yeter Markie, hiç değilse bugünlük zırlamayı kes,» diye başladı Martha. Sonra ben, Reganhart'lara dönüp, sabahtan beri ağzımı ilk kez açarak, sertçe, «Eğer akvaryuma gitmek istiyorsa, akvaryuma gideriz,» dedim. «Ne var bunda büyütecek?»

Mark, hepimizi şaşırtan bir davranışla koluma kapıştı, öptü. Şaşkınlıktan, neredeyse arabayı kaldırıma çıkaracaktım. Arka koltukta oturan Cynthia bile, «Teşekkür ederiz,» dedi. Bunu yavaşça söyledi. Arkama dönüp baktığımda, çocuğun bana tuhaf, neredeyse acıyan gözlerle baktığını farkettim.

Martha'yla çocukları eve bıraktıktan sonra, okula gittim. Öğleye kadar sınav kâğıtlarını düzelttim. Yemeğe —oradan da Martha'nın çocuklarını almaya— çıkmadan önce Herz'lere telefon ettim.

Libby, «Kız çok mu üzgün?» diye sordu.

«Sanırım her şeyi yoluna koyuyoruz,» dedim.

«Paul'e söylenecek bir şey var mı?»

«Sana söylediklerimi Paul'e de söyle.»

«Mr. Jaffe konusundaki haber bizi çok sevindirdi.»

«İyi.»

«Kız genç mi?» diye sordu. Sonra, «Güzel mi? Yani, güzel değil de, çekici mi?» diye ekledi.

«Çekici bir kız, Libby. On dokuz yaşında.»

«Ya kocası?»

«Anlamadım?»

«Çocuğun babası diyorum. Öğrenci miymiş?»

«Hayır,» dedim.

«Ben öğrenci sanmıştım.»

«Mimarmış,» dedim.

«Engel olmaya kalkışmayacak, değil mi?»

«Sanmam.»

«Öyleyse içimiz rahat edebilir.»

«Evet.»

«Çok iyi... Ben mimar olduğunu bilmiyordum.» Bir an durdu. «O günkü davranışım için özür dilerim,» diye ekledi.

«Aldırma, şimdi bunun sırası değil, Libby.»

«Mrs. Reganhart nasıl?»
«İyidir.»
«Paul seni arasın mı?»
«Jaffe ona telefon edecek.»
«Tabiî, onun bu iyiliğini hiç unutmayacağız.»
«Tabiî,» diyerek telefonu kapattım.

Mark parmaklıklara abanmış, balıkların dikkatini çelmek için camlara vurup duruyordu. Sonunda, bekçilerden biri öyle yapmamasını söyledi. Bilet parasını veren ben olduğum için, bana dönerek, «Bu balıklardan birini ürküttünüz mü, başını duvarlara vurarak kendini öldürür,» dedi. «Özür dilerim,» dedim. Yürüdük. Turuncu elbisesi, mor kazağı ile küçük bir Mısırlıya benzeyen uzun bacaklı Cynthia, yeşil suların içinde bir yandan öte yana kayan köpekbalığı yavrusunu seyrederken, balığın hareketlerinden belirli bir zarafet kapıyor gibiydi.

Kardeşine döndü, «Bunlar insanı yer,» dedi. Sonra bale dersinde öğrendiği gibi ayaklarının ucunda doğruldu ve yoluna devam etti.

Bu basit, açık seçik bir sözdü, ama Mark anlamadı sanırım. Mermer döşeli salonda koştu, gözden kayboldu. Onu deniz atının önünde bulduk. Deniz atını oyuncak sanmıştı. Oradaki büyükler içinde en hoşgörülü olan bendim. Çocuklar nereye isterse peşlerinde gidiyor, ne yapsalar ses çıkarmıyordum. Başka aileler geldiler, gittiler, biz orada kaldık. Çünkü, yanımdaki çocukların —söz dinlemez, oradan oraya koşturan iki çocuğun— anasıyle babası evde oturmuşlar, sonucunu henüz bilmediğimiz bir konuşma yapmaktaydılar. Sonunda yorgunluktan bitkin halde, kucağımda bir yığın palto, başlık ve kaşkolle, deniz kaplumbağasının önündeki sıraya çöktüm. Kaplumbağa boynunu uzattı, daldı, camın önünden dikenli karnı sıyırdı geçti. Akvaryumun arka tarafındaki çamurlu sulara doğru kaydı. Sonra, Markie geldi yanıma oturdu ve hemen uykuya daldı. Başını koluma dayamıştı. Cynthia yanımıza geldi. Son derece nazik bir biçimde, pabuçlarını çıkarıp çıkaramayacağını sordu.

«Ama pabuçların çok güzel,» dedim.

«Arizona'daki kızılderili kızların giydiği pabuçlardan,» dedi.

«Çok mu sıkı?»

«Hayır, çok rahat.» Yine de üzeri boncuklu pabuçların birini bir eline, ötekini öbür eline almış sallıyordu.

«Oturup dinlensene. Hem yerler soğuktur,» dedim.

«Teşekkür ederim.» Markie'nin değil, benim yanıma oturdu.

«Ayağımı biraz sıkıyor,» dedi. «Kızılderili çocuklar hep sıkı pabuç giyerler.»

«Çok renkli ve güzel pabuçlar,» dedim.

«Babam getirmiş.»

«Elbiseyi de o mu getirdi?»

«Kazağı da, June göndermiş.»

«Yaa...»

«June'un kim olduğunu biliyor musun?»

«Herhalde yeni evleneceği karısıdır.»

«Çok güzel,» dedi.

«Resmini mi gördün?»

«Hem de gece elbisesiyle.»

«Mark da gördü mü?» diye sordum.

«Mark, her şeyi anlayacak yaşta değil daha. Belki de bundan sonra New York'ta otururuz,» dedi.

«Baban mı öyle dedi?»

«Oraya gitmek ister misin diye sordu bana.»

Cynthia ayağının birini yukarı çekti. Kocaman başparmağını ovuşturmaya başladı. «Galiba annemler bizimle ilgili konuşuyorlar,» dedi.

«Herhalde.»

«Markie'nin New York'ta oturmak isteyeceğini sanmam.»

«Neden?»

«Babamı çok iyi tanımıyor. Babam bıyık bırakmış.»

«Babanla beraber otursanız, alışır.»

Biraz düşündü. «Eskiden bıyığı yoktu.»

«Alışırsınız.»

«Ama evde yanımızda oturmayacak ki. Çalışıyor.»

«Bütün babalar çalışır,» dedim. «Hiç değilse çoğu. Benim babam da çalışır.»

Cynthia'nın ondan sonraki sorusunda öyle içten bir merak vardı ki, bu tavrını arabadaki sıcak diyebileceğim bakışıyle ve gelip yanıma oturmasıyle bağladım. Bugün bana sadece annesinin malı olarak bakmaktan vazgeçmişti. «O da ressam mı?» diye sordu.

«Dişçi.»

Cynthia, «Uyy,» dedi.

«Ama, insanın canını acıtmaz,» dedim. «Can acıtmayan bir dişçidir.»

Kısa süreli ve umut kırıcı beraberliğimiz içinde ilk kez benim gönlümü almaya çalıştı. «Keşke o benim dişçim olsa,» dedi.

«O da New York'ta oturuyor.»

Cynthia'nın bir sonraki sözü, Markie tarafından söylenmiş olsa daha yerinde olurdu. Metafizik yönü ağır basan Cynthia olduğu için bu sözleri o söyledi. «Senin baban benim akrabam mı olur?»

Olmadığını söyledim. Sonra gözlerimizi birbirinden kaçırdık ve kaplumbağayı seyretmeye başladık.

Cynthia, «Ya sen?» diye sordu.

«Ne?»

«Benim akrabam oluyor musun?»

«Ben, senin arkadaşınım,» dedim.

«Babamın bıyığını sevmedim,» dedi. Kalktı, yalın ayak, kaplumbağanın önüne gitti. Geri geldiğinde, Mark'a bakmasını söyleyerek kalktım. Koridoru geçtim. Tropik balıkların bulunduğu yerden Martha'ya telefon ettim.

Martha sadece, «Artık eve gelebilirsiniz,» dedi. Üçümüz akvaryumdan yeryüzüne çıktık. Şubat öğle sonunun gümüşî ışığı, ufku sonsuzlaştırıyordu.

Martha, —anladığıma göre sadece tarihî günlerde giyilen— mor tayyörü, tepesine topianmış saçları ve yüksek ökçeli pabuçlarıyle bir anıt gibiydi. Fizik yapısıyle jürinin gözünü korkuttuğu için kırk yılın başı güzellik kraliçesi seçilen kızlara benziyordu. Bizi görünce neşeli bir havaya büründü. «Merhaba. Balıklar nasıldı? Suya düşmediniz ya?»

Mark, «Nerede?» diye sordu.

«Kim?»

Çocuk omuz silkti. «O.»

Martha, «Oteline gitti,» dedi.

Mark, «Sütle çukulatalı bisküvi istiyorum,» dedi.

«Mutfakta hazırladım, seni bekliyor. Markie, yeni elbiseni kirletme. Cynthia, sen de süt ister misin?»

Cynthia cevap vermedi. Mantosunu tek omuzuna atıp mutfağa yürüyüşündeki tavırla kalakaldım. Kardeşinin şapır şupur süt içtiği duyuluyordu.

Martha, Cynthia Reganhart'ın tavrına omuz silkip arkasını dönerek, «Balıklar nasıldı?» diye sordu.

«Çocukların hoşuna gitti.»

Martha kanapeye oturdu. Bağdaş kurdu. Pencereden süzülen ışık, bacaklarını aydınlatıyordu. Sigarasını özenle yaktıktan sonra, dilinin ucundaki tütünü aldı. Bu hareketi, cinsellik yüklüydü. Kararlı bir havada olmaya çalıştığı belirliydi. Belki de onu üniformayla, pantalonla, kombinezonla, gecelikle görmeye öylesine alışmıştım ki, giyinip kuşanmasını belirli bir duygusal duruma bağlar olmuştum. Yine de, böyle bağdaş kurup oturması, sigarasını tüttürmesi ve yerde duran iki kadehten birindeki konyağı yudumlamasıyle, her yanı kadınlığının gösterisiyle dolduruyor gibiydi.

«Konyak ister miydin?» diye sordu. Sesinin tonu yapmacıktı.

«Hayır, sağol.»

«Ben içersem...»

«İç tabiî.»

Tam o anda Cynthia ile Mark mutfakta kapıştılar.

Martha, «Kesin!» diye bağırdı. Ve içinde oturup, konyağını yudumlamaya çalıştığı sabun köpüğü patlayıverdi. «İkiniz de susun!» diye seslendi. «İnsan kardeşine böyle mi davranır!»

İkimizin de kendi düşüncelerimize daldığı bir sessizlikten sonra, «Çocukları alıyor,» dedi.

«İyi.»

«Artık Avrupa'ya gidebilirim, ya da sabaha kadar gezebilirim.»

«İstersen yaparsın.»

«Çok değişmiş, Gabe. İtalyanlar gibi pos bıyık bırakmış...»

«Cynthia söyledi.»

«Beğenmiş mi?»

«Beğenmiş sanırım.»

«Tabiî, yeni yetişen bir çocuğun gözünde büyüteceği bir tip. Bütün mesele de burada ya. Eski Dick değilmiş gibi görünmeye çalışıyor. Sözüm ona, bana o eski attığı dayakların özlemini duyuracak. Sözüm ona gönlümü fethedecek.»

Bu niyetin sadece niyet olarak kalıp kalmadığını ben sormadım, Martha da söylemedi.

«Çocuklara birkaç gün bir şey söylemeyeyim diyorum. Sen ne dersin?»

«İyi olur,» dedim.

«Belki bir şeyler yaparım. Belki bir şeyler yapabiliriz.»

Ben ne yapabilirdim? Ona yeniden evlenme mi teklif etseydim? Martha, hiç bunu düşünmüş müydü? «Elimden geleni yaparım,» dedim.

«Ne demeye cüret etti, bilir misin: Çocukları bu çevreden uzaklaştırmak hepimizin yararına olurmuş. Benden uzaklaştırmayı mı kastetti, tavandan dökülen sıvaları mı bilmiyorum. Pek şıklaşmış. Kocaman kol düğmeleri takmış. Kolalı gömlekler giymiş. Kız da pek üst tabakadan. Zengin. En pahalı fotografçılarda çekilmiş nal kadar resimleri var. Çocukların para içinde yaşamalarının iyi olacağını söyledi.»

«Bunu söyledi demek?»

«Pek açık sözlüdür. Ben de çocukların para içinde yaşamalarının iyi olacağını bunca yıldır bilmiyor muydun, yoksa eşin, dostun sır olarak sakladılar mıydı senden diyecektim.»

«Neden demedin?»

«O tarz bir konuşma değildi. Hattâ bir ara beni öpecek, ya da okşayacak sandım. Ama yapmadı.»

«İster miydin?»

«Sinirliydim. Ondan ürküyordum.»

«Yani, canını sıkacak hiç bir şey olmadı?»

«Hayır. Artık küfür de etmiyor.»

«Öyleyse kavga etmediniz? Seni tehdit etmedi?»

Gözlerini kapadı. «Kavga edecek ne vardı ki?» dedi.

Yatma zamanı gelince, Mark her zamanki gibi dudağını, Cynthia da yanağını uzattı. Cynthia'yı tam öperken bir şeyler fısıldadı, ama anlayamadım. Martha hemen arkamda durduğu için de, çocuğa söylediğini tekrarlamasını söyleyemedim. Sonra biz de yattık ve ikimiz de uykunun gelip günü bitirmesini bekledik. Sonunda Martha, Theresa Haug'la işlerin nasıl gittiğini sordu.

7

MART'ın ortasında gittiler. Benim çocukluğumla ilgili hikâyeler anlatıyorduk boyuna. Martha, «Gabe çocukken New York'taymış —» diye başlıyor, «Evet, metroya binerdik —» diye sözü ben alıyordum.

Üvey annesi, kokulu mavi kâğıda yazdığı mektupta, Cynthia'ya Onbirinci Sokaktaki özel okula kabul edildiğini bildirmişti. Hiç devre kaybetmeyecekti. «Özel okul daha iyidir,» diyordu Cynthia.

Martha, «Özel okullar çok iyidir,» dedi.

«Sen hangisine gittin?»

«Benim okula gidecek param yoktu. Ben gazete satıyordum.»

Cynthia burun kıvırıp odadan çıktı. Az sonra döndü ve kendisini doğurmuş olan kadına, sanki o karayelmiş gibi bakarak, «New York böyle lânet olası soğuk değildir,» dedi.

Martha, «Değildir,» dedikten sonra, «Lânet okuma,» diye ekledi.

«Sen okuyorsun ya.»

«Ben büyüğüm —»

«Ben büyüğüm, sen çocuksun,» diye Cynthia annesinin taklidini yaptı. Ve yeniden torpil yüklemek için üssüne dönen bir denizaltı hışmıyle odadan çıktı.

Martha, delik çorapları, yanında duran sepete attı. «Akıllı bir sabotör, değil mi?» dedi. Bu soru değil, bir belirlemeydi. Sonra ikinci bir çift çorap da öncekilerin yanını boyladı.

Mark, yan gözle gittikçe eksilen giysilerine bakarak, «Özel okul nedir?» diye sordu.

«Özel okul, para verilen okul demektir — aman Markie, gel bakayım buraya — neden bu yırtık şeyleri giyiyorsun? Neden giydin bu sırtı yırtık fanilâyı?»

«Kim?»

«Sen. Külotun da sökülmüş. Neden söylemedin? Babanın evine yırtık çamaşırlarla mı gideceksin?»

Çocuk şaşkınlıkla elini pantalonunun içine soktu.

Martha bıkkınlıkla, «Çek elini oradan,» dedi.

Markie ağlamaya başladı. «Annemin kabahati, ben ne yapayım—»

Martha elindeki şortları bırakarak, «Benim kabahatim, pasaklının biriyim, var mı bir diyeceğin? Of, Markie —» dedi. Çocuğu öpmeye başladı. Mark, onun suratına vurup duruyordu. «Külotun yırtılmışsa, senin suçun değil yavrum, benim suçum —»

Gün günden sinirler biraz daha geriliyor, göz yaşları biraz daha sıklaşıyor, özür dilemeler yerli yersiz oluyordu. Sonunda hava alanına gitmek üzere arabaya bindik.

Mark, «Ben önde, annem ve Gabe'le oturacağım,» dedi.

Cynthia zamanında bunu düşünememiş olmanın hırsıyle, «Önde ben oturacağım,» dedi.

Oğlan, «Ben,» diye diretti.

«Ben önde üç kişi istemem,» dedim. Martha sustu. Öne oturmuştu bile.

Terminale girdiğimiz zaman, Cynthia uçağa binme hazırlıklarıyle epey ilgilenip, oyalandı. Her valizin ne kadar geldiğini anlamak için tartının başında bekledi. Sonra vilizlerin sapma bağlanan etiketlerin yanlış olup olmadığını kontrol etti. Valizler, yürüyen banda konup ilerlemeye başlayınca, gözden kaybolana kadar onları izledi. Sonra bilet bankosundaki kıza, uçakta tuvalet ve buzlu su olup olmadığını sordu.

Bankonun ardındaki kız, «Onları almaya gelecek kimse var mı?» diye sordu.

Cynthia, «Babam gelecek,» dedi.

Bankonun ardındaki kız, bankonun ardındaki kızlara özgü biçimde gülümsedi. «Pekâlâ,» diyerek, uçağa gitmek için hangi kapıdan çıkacağımızı gösterdi.

Bu arada, Mark'ı alıp terminalin tuvaletine götürdüm. «Hey, bizim sahibimiz kim?» diye sormak için dönmesiyle, gömleğimin kolunu boydan boya ıslattı. Tuvaletten çıktığımızda, Martha ile Cynthia dergi satılan büfenin önünde durmuşlar, dergileri karıştırıyorlardı. Başlarını eğişleri, ağırlıklarını bacaklarına yükleme biçimleri ve kollarını oynatışlarını gören herkes onların ana - kız olduğunu hemen anlardı. İkisinin de dergileri okuduğu, ya da resimlerine baktıkları yoktu. Ben yanlarına yaklaşırken, Cynthia para çantasını çıkardı ve gazeteciden bir *Life* dergisi istedi. Biriktirdiği bozukluklarla derginin parasını ödedi. Martha'nın müthiş sarsılmış olduğunu o anda farkettim.

Çıkış kapısına doğru yürürken, Cynthia, «Ben kanadın üstünde oturmak zorundayım. Yoksa midem bulanıyor,» dedi.

«Daha önce uçağa binmediğini sanıyordum.»

«Yine de midemin bulanacağını biliyorum,» dedi. Sonra fırladı, New York'un büyük mağazalarından birinden alınıp gönderilmiş yeni paltosu, elbisesi ve başlığı içinde pek yakışıklı görünen kardeşinin yanma koştu.

Uçakta birkaç kişiden yer değiştirmelerini rica ettikten sonra Cynthia'yı kanat üzerinde bir koltuğa yerleştirdim. Markie hemen ablasının yanma oturdu ve önündeki koltuğun arkasındaki cebe elini daldırıp ne varsa dışarı döktü. Kâğıt torbayı annesine gösterek, «Bak, torba,» dedi.

Cynthia torbayı onun elinden aldı, yerine koydu. Sarışın hostes otuz iki dişini göstererek gülümseyip yanımızdan hızla geçti. «Her şey yolunda mı?» diye sordu.

«Evet,» dedim.

«Artık sizin inmeniz gerek,» dedi hostes.

Tam o anda Martha, hostesi itip çocuklara doğru eğildi. Eğilince tayyörünün ceketi yukarı sıyrıldı. Külotunun eskimeye yüz tutmuş lâstiği göründü. Son ay içinde üç dört kilo almıştı. Şişmandı ve pek güzel değildi. «Güle güle yavrularım. Mektup yazın, tamam mı? Bavulunuzda pul var. Zarfların üstünü de yazdım. Siz sadece mektup yazacaksınız, olur mu? Cynthia, kardeşine iyi bak. Mark, sen de Cynthia'nın sözünü dinle. Birbirinizle iyi geçinin, olur mu?»

Cynthia, «Biz iyi geçiniriz hep,» dedi.

Martha çocukları öperek, «Bilirim,» diye cevap verdi. Sonra döndü, yüzüme bile bakmadan uçaktan indi.

Çocuklara doğru eğildim. Cynthia, Martha'yla evlenip evlenmeyeceğimi sordu.

«Bakalım,» dedim. «Seninle dost olduğumuza sevindim, Cynthia.»

Birden sertleşti. «Ben herkesle dostum.»

«Peki,» dedim. «Güle güle Mark. Uslu dur.»

Sarışın hostes, «Hiç merak etmeyin, çok dikkat ederiz,» dedi.

Birkaç dakika sonra uçağın pistte hız alışını, sonra da usulca yükselişini seyrettik. Martha hemen eve dönmek istemediğini söyledi. Arabayla uzun bir gezinti yaptık. Tâ Evanston'a kadar gidip, oradaki kocaman ağaçları, güzel yapıları seyrettik. Sonunda hava kararda, eve döndük.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLAR VE ERKEKLER

1

HİÇ kuşkusuz mutsuz ve perişandı. Var sayılanla var olan arasında, eldeki verilerle yaratılan eser, acı çeken kişinin ruhu olmuştur. Paul Herz, bunca yıl, kendini hep bir başka tür insan gibi göstermişti. Oysa, şimdi —bütün bir gece biriken damlaların sabahleyin ağaçlarda buz sarkıtlarına dönüşmeleri gibi— Paul Herz de bütün birikimlerin sonunda, duygu adamı değil, olsa olsa ödev adamı olduğunu anlamıştı. Bu iki varlığın —biri gerçek, biri yakıştırmaca olan bu iki varlığın— birbirine karıştığını, yani duygulu olmayı bir ödev olarak görmeye başladığını; yüreğinin bir taş parçasına benzediğini ve iradesinin dışa dönük eyleme yönelecek yerde, vücudunun içine kapanıp, yüreğindeki taş parçasına uygun bir zemin hazırladığını anlamıştı Paul. Bütün bunlar, Paul'e ağır bir yük yüklemiş, kendisiyle başkaları arasındaki duvarın bilincine varmıştı. Bu bilinç, çamaşırlarının, kravatının, gömleğinin, ceketinin ve paltosunun ağırlığından öte, omuzlarını büsbütün göçüren bir duyguydu.

Bu ağırlığın en çekilmez olduğu zaman da, karısıyle yatağa girdikleri zaman oluyordu. Yani, üzerindeki giysi ağırlıklarını attığı zaman, öteki ağırlığı daha çok duyuyordu. El ve ayak parmakları, gövdesinin bütün katı uzantıları, çelik borular gibiydi. Dansörler parmaklarının ucunda yükseldikleri zaman, dünyaya akıyorlarmış, kayıyorlarmış gibi bir duygu içindedirler. Oysa, Paul, kaskatı kesilmenin ötesinde bir duygu yaşamıyordu. Kendisine yumuşaklık

duygusu getiren tek sert uzantısı penisiydi. Gerçi, arada bir ödev duygusuyla, pek ender olarak da duyguların uyarısıyle kalktığı oluyordu. Ama çoğu zaman, faal hayattan elini eteğini çekmiş gibiydi. Her gün yatağa bir kadınla girip çıkmak gibi, penisini sürekli hatırlaması için bir neden olmasa, aklına bile geleceği yoktu. Delikanlılık yılları boyunca, başının en büyük belâsı penisinin dikleşmesi olmuştu. Bu, Paul'e İsa'ya sırtında taşıtılan çarmıh gibi bir yük geliyordu. Otobüsten inerken, ceketiyle, koridorda yürürken elindeki defterlerle, dikleşen penisini örtmeye çalışırdı. Tuvalete iki kez gitse, birinde mutlaka havaya işerdi. Oysa, şimdi yirmi yedi yaşında ve görünüşte tam bir hormonal denge —ya da dengesizlik— içinde olduğu sırada, mutlak bir uyarı gerekiyordu. Karanlık kompartmanda otururken, bir an kalkıp, vagonun arka tarafındaki tuvalete gitmeyi ve kendi kendini uyarmayı düşündü. Bu fikir, sadece trenin sarsılmasından gelmiş değildi. Eskiden de, Libby evde olmadığı, hattâ bazen Libby içeriki odada uyuduğu zamanlar, bunu yaptığı olmuştu. Bu, bir aşırılık, bir düşkünlük ya da sapıklık olmaktan çok, kendini ikna etmeye yönelik bir davranıştı: Daha henüz erkeğim diyebilmek için. Ne var ki, giderek neye ikna olduğu belirsizleşmeye başlamıştı. Sonraları, hayat sütü vücudundan çekilip gitmiş gibiydi. Tuvaletin üzerine boş bir şey düşüyordu. Sanki banyonun döşemesinde kocaman bir kemik kırmış gibi, vücudunun anlamsız, boş çınlaması evin içinde yankılanıyor, karısının kulağına kadar uzanıyordu bu yankılar.

Tren bir istasyona yaklaşıyordu. Dışarısı karanlıktı ve yağmur başlıyordu. Ohio'da bir yerdeydiler. LÜTFEN TREN İSTASYONDAYKEN OTUZBİR ÇEKMEYİNİZ. Paul, ne ödeve, ne duygusallığa kapılmadı. Sadece sağduyusuna kulak verdi. Zaten kötü olan bir şeyi büsbütün beter etmenin bir faydası yoktu. Yok muydu acaba? Öyleyse neden Doğu'ya gidiyordu?

Telgraf, üniversiteye gelmişti. Telgrafı cebine atmış, kendi işlerine dalmıştı. O gün öğleden sonra yapılacak en önemli işi, La Salle Sokağına gidip avukatla görüşmekti. Paul, kızın doğum ve kadın hastalıkları uzmanına üç kez gidişini karşılamak için Jaffe'e otuz altı dolarlık bir çek vermişti. Tabiî gebe olan Libby olsaydı, dok-

tor ve hastane paralarını sigortadan alma imkânı vardı. Pennsylvania'da Libby'nin hastalığı sırasında, sigortasız olmaları yüzünden düştükleri para sıkıntısı sonucu, Paul tepeden tırnağa sigorta olmuştu. Ama, şimdi ödemesi gereken para, kendi karısının doktor ve hastane masrafları değildi. Doktorlarla olan ilişkileri, sigorta çerçevesi içine girebilecek doğal nitelikte değildi. Zaten, onun hayatında doğal olaylar çerçevesine giren ne vardı ki: Kürtaj, evlât edinme, aile ile ilişkileri kesme, bunların hangisi doğaldı?.. Jaffe'le daha yeni tanışmıştı. Ona, kendilerine yaptıklarını değerlendirmeyen, ya da boyuna kendi haline yakınan biri gibi görünmek istemiyordu. Parayı, yüzündeki gülümsemeyi bozmadan Jaffe'e vermişti. Jaffe de, kızın gebeliğinin çok normal gittiği haberini iletmişti kendisine. Ama, eğer normal bir gebelikse —*aman gülümsemeyi ihmal etme*— neden bu kadar sık doktora gidiyor? Jaffe, kızın sinirli olduğunu, korktuğunu söylemişti — *adamın sabrını taşırıyorum artık.* Ne yapalım, *para da benim, çocuk da benim olacak,* ama, kızın da güven duyması gerek, öyleyse gitsin bakalım doktora, Jaffe, bir müşterisi olduğunu söyleyerek özür dilemişti ondan — *ben de müşteriyim, kalktım tâ buraya kadar geldim, ben de sinirliyim, ben de güven duymak istiyorum. Daha ne kadar para vereceğiz yahu?* Sağolun Sid, her şey için çok teşekkür ederiz — *Ne yaptı ki, ne için teşekkür ediyoruz? Adama iyi davran, iyi davran, dilenci.* Teşekkür ederiz. Çok çok teşekkür ederiz — *Adamın müşterisi bekliyor, hadi çık git artık. Bir kez daha gülümse ve çık git!*

Telgrafı, Libby'ye ertesi gün göstermişti. Libby yine bir şeyden kavga çıkarmış, dır-dır ediyordu —artık onu hiç dinlediği yoktu— sadece dır-dırı kesmek için cebinden telgrafı çıkarmış, masanın üzerine bırakmıştı. «İşte bak, bak da neden böyle dalgın olduğumu anla. Dalgınım ya! Bak işte,» demişti. Libby, telgrafı okumuş, «Aman, Paul, ne yapacağız?» diye sormuştu. «Yapmak zorunda olduğumuz şeyi — yapmam gereken şeyi,» diye karşılık vermişti o da.

Ödev! Ödevin canı cehenneme! Duygu! Sen edebiyatçı değil misin? Dostoyevski okutmuyor musun? *Karamazof Kardeşler*'i bilmiyor musun? Spigliano'ya ve mantıkçılara karşı değil misin? Ro-

man yazarı değil misin? Yani, salt duygularınla sezdiklerini yazmıyor musun? Aşkın büyük vaızı değil misin? Hayır? Hiç bugüne kadar oldun mu? Ona da hayır! Kendisini ne gibi görmüş, ne gibi göstermişti! Ne olmaz şey!

«Ne yapacağımı söyleyeyim mi sana, Libby? Hiç bir şey yapmayacağım! Hiç bir yükümlülüğüm yok, hiç ama hiç! Peki, şimdi neden ağlıyorsun?»

«Ama, sen —» diye hıçkırıyordu Libby.

O an yaptığını, ara sıra başka zamanlar da yapmıştı. «Benim de duygularım var!» diye kükremişti. «Ve duygularım bana, bugüne kadar nasıl bensiz yaşayabildiyse, öyle bensiz ölebileceğini söylüyor.» Ve Libby'nin suratına tokatı indirmişti.

Libby, yüzünde tokatın kırmızı izi, ağlamasını azaltmıştı. Yıllar önce bunu ilk kez denemiş ve o zaman da aynı sonucu almıştı: Demek bu çıkar bir yoldu. Yine de altı yıllık evlilikleri boyunca dört ya da beş defadan çok bu yola başvurmamıştı. Bu gerçeği nasıl değerlendireceğini bilemiyordu — beşi altıya bölmeli ve ortalamasını mı almalıydı? Neyi bulmak için, hangi sonuca varmak için ortalama alacaktı? Libby'nin, kendisine olan saldırılarını neyle, nasıl ölçecekti? Onun sağlıksız, güçsüz biri olması, Paul için bir engel sayılmaz mıydı? Ya karısının önündeki engele ne demeli?

Bundan önceki dört ya da beş seferinde olduğu gibi, bu kez de Paul pişmanlığa kapıldı. Libby elinde kahve fincanı, oturmuş, Yahudi Ev Kadınının kitabını karıştırıyordu. Ağlamıyordu artık, sadece taş gibi, ölü gibi susuyordu. Paul yavaşça, «Ne arıyorsun?» diye sordu. «İsim mi arıyorsun? İsim listesi mi var kitapta?» Libby başını salladı. Paul'ün parmaklarından üçünün izi daha suratındaydı. Sonra ikisinin, sonra sadece bir tekinin.

«Hangisini beğendin?» Tanrı'ya şükür, Libby'nin yanağında iz kalmamıştı artık. «Hangisini beğendin, Libby?»

«Nahum'a ne dersin?»

«Erkek için mi, kız için mi?»

«Erkek için.» Cevap vermenin de ötesinde, gülümsedi Libby. *Yine bana yakınlık duymaya başlıyor. Libby, senin yakınlığına muhtacım.*

«Tabiî, Libby, sen beğendinse neden olmasın? Nahum Herz, ha? Senin kulağına nasıl geliyor, iyi mi?»

«Sanırım.»

Paul çekimser bir tavırla, «Güzel bir isim —» dedi. «Eski isimlerden —»

«Baban ölürse, babanın adını mı koymak zorundayız?»

«Hiç bir şey yapmak zorunda değiliz, Libby.»

«Belki sen öyle istersin diye düşünmüştüm.»

Al işte! Bu söz için, kaç puan kazanır Libby? Paul masadan kalktı. Libby, çaresi bulunmaz bir — neydi, aptal mı, yıpratıcı mı, toy mu, kötü yürekli mi? «Libby, onun ölmesini istiyorum. Ölmesi gerek! Bu dünyada adalet diye bir şey varsa, babamın ölmesi gerek! *Bizim bütün hayatımızı mahvetti!*» Bunu söylemesiyle birlikte, bir utanç dalgası kabardı, her yanını sardı. Ben mahvettim hayatımızı, ben, diye düşündü.

Ertesi gün Spigliano'ya gitmiş, birkaç günlüğüne Doğu'ya gitmesi gerektiğini söylemişti. Spigliano'nun neden diye sormasını beklemişti. Sonra ciddî bir tavırla, «Babam ölüyormuş!» demişti. Ah, bu ciddiyet, bu üzgün görünme çabası! Nasıl da koskoca bir yalandı! Ben bir duygu adamıyım, Spigliano, sen ise değilsin. Ben, Dostoyevski'nin anlattığı tipte insanlardan biriyim, sen ise — Bok canına. Ben, senim Spigliano. Tıpkı sen.

Ve üçüncü günün akşamı New York trenine binmişti. Nedenini o da bilmiyordu. Ohio'nun karanlığı içinde yürüyorlardı — tren yeniden hareket etmişti, çevresindeki koltuklarda oturanların başları düşmüş, uyukluyorlardı — trenin gidişi, cebindeki telgraf, geride bıraktıklarının bilinci, yöneldiği şeyin belirsizliği, içinde bulunduğu anı eşsiz bir an niteliğine sokuyordu. Ama, ne? Nasıl? Ve niçin karanlık bir gecede, hızla giden bir trende bulunuyordu? Nereye gidiyordu?

Ancak, New York'ta trenden inip, çantasını sürüyerek yürümeye başlayınca yolculuğunun anlamını kavradı: Karısını bırakmıştı.

İstasyondaki kahveye girdi. Saat, New York'ta dokuzdu, Chicago'da sekiz. Libby uyanmış mıydı? Uyuyor muydu? Ölmüş müydü? Bu fikri kafasından kovdu. Hem sadece Libby'nin ölmüş olabile-

ceği fikrini değil —bu, ölmesi isteğinden gelmiyordu, hep o eski suçluluk duygusundandı— Libby'yi bırakmış olduğu fikrini de reddetti. Oysa, bu iki olay, bir bakıma birbirlerini tamamlıyor, birbirleriyle çakışıyordu. Eğer, Paul onu bırakmamışsa, Libby yaşıyor ve nefes alıyor demekti. Tuzağa mı düşmüştü buraya gelmekle? Akıl dışı şeyler düşündüğünü bilmek bile avutmuyordu onu. Cebindeki bozuklukları çıkardı ve telefon kulübesine yaklaştı. Kulübeye girdikten sonra elindeki paralarla oynamaya başladı. Eğer, Libby'yi bırakmamışsa, o zaman New York'a babasını görmeye, annesini avutmaya gelmiş demekti. Kararını verdi ve Brooklyn'e telefon etti. (Telefonu çevirirken gözünün önüne Libby geldi — yatakta dönüyordu, yaşıyor ve nefes alıyordu yani). Telefon on kez çaldı. Onbirinci çalmışı bekledi. Sonra nefesi kesilerek onikinciyi. Sonra telefonu kapattı. Telefonu oniki kez çalmıştı, çünkü ödevinin ne olduğunu bilen bir adamdı, hayırlı evlâttı!

Hayırlı evlât! Aptal! Budala! Güçsüz! *Nerede senin yürekliliğin?*

Telefon kulübesinde oturdu. Kendisinin New York'ta olduğunu Libby'den başka kimsenin bilmediğini düşünmek, yüreğine su serpti. Başka bir yere de gitmiş olabilirdi. Altı yıldır karısından ilk ayrılışıydı bu. Birkaç dakikada bir, Doğu'ya kalkacak bir başka trenin kalkışı anons ediyordu. Trene atlayıp Wilmington'a, Baltimore'a ya da Miami'ye gidebilirdi. Hattâ, Washington'a... ufacık bir oda bulur, resmî dairelerden birinde işe girer ve izini kaybettirirdi. Kendisini, hayal ettiği, olması gerektiğine inandığı ya da edebiyatın, dostların, düşmanların, karısının, ailesinin ona öğütledikleri bir adamın yaşantısına değil, kendi olanaklarına dayanan bir yaşantıya başlardı.

Bavulunu aldı (yeni yaşantı basit bir çerçevede başlayacaktı: Bir elbise, bir spor ceket, iki gömlek, üç kat çamaşır) ve kulübeden çıktı. Ne var ki, peronlara doğru yürürken kalabalığın arasına karışınca, hiçliğe bürünmek yerine, hiçlikten sıyrıldığını farketti. Paul'ün o sabah bindiği tren banliyö treni oldu ve banliyö treninin onu götürdüğü yer, doğup büyüdüğü mahalleydi.

Trenden inip, Liverpool Arms'a giden yol boyunca Paul Herz'in yaşadığı duyguları sıralamaya gerek yok. Evine dönen herhangi

biri gibiydi. Brooklyn, Haziran'ı içine çekiyordu ve Paul, üniversiteye ve karısına gitmeden önce, Brooklyn'de tam on yedi Haziran geçirmişti. Gözlerine yabancı olan hiç bir şey yoktu. Asansör, yine bir konserve kutusunun içi gibi kokuyordu. Koridorlarda süt kokusu vardı yine. Yukarıda, dairelerinin giriş kapısı yine eskisi gibiydi. Ayaklarının altında hep aynı paspas duruyordu. Paul on bir yaşındayken, babasının kartlarının birinden bir parça keserek, babasının adı yazılı olan bu parçayı zilin üstüne yapıştırmıştı. Bunun babasına biraz moral vereceğini ummuştu — çünkü, o sıralarda babası —bu kez emlâk işlerinde— üçüncü kez iflâs etmişti. Kart yine zilin üzerindeydi. Paul, kartı görünce kapıldığı duygulara bakarak, evin içine girince, dayanamayacak kadar duygulanacağını kestiriyordu. Annesi neler söylcyecekti... Paul, bak şu resme, hani pikniğe gittikti, hatırlıyor musun? Nathan amcanı unuttun mu? Baba soyunda, üniversite bitirmiş tek insandı. Gencecik öldü. Bak Paulie, Sheepshead Körfezi. O gün Maury'le sen, içiniz dışınız karides olana kadar karides yemiştiniz, aklında mı? Pullara kimse elini sürmedi. Taşlarına da, kelebeklerine de. Beyzbol eldivenini, okul karnelerini bile sakladım hep, hepsi çerçeveli. Ah Paul, nasıl yapabildin bunu bize. Oysa, hal ve gidişten de hep pekiyi alırdın.

Paul, kapıyı iki nedenle çaldı. Birinci neden, Doğu'ya anasının babasının hatırı için değil, bir başka şey için gelmiş olmasıydı. Bunun ne olduğunu da aklına getirmek bile istemiyordu. (Yine de düşünmekten kendini alakoyamıyordu: Libby'yi gerçekten bırakmışsa, şu anda karısının ölmüş olması gerekirdi. Amma da saçma. Şu anda Chicago'da uykudan uyanıyordu Libby — öyleyse, Paul onu terketmemişti. Amma da saçma mantıktı bu!) Zile basışının ikinci nedeni ise, telefon açılmamış olduğu için, evde kimsenin olmadığına kesinlikle inanmasıydı. Zili peşpeşe çaldı. Yapılacak tek şey kalmıştı. Kapının tokmağını çevirdi. Kapının kilitli olduğunu görünce rahat bir nefes aldı. Oturma odasında, annesinin eve dönmesini bekleyerek tetikte oturmak zorunluluğundan kurtulduğu için memnundu. Şimdi ne yapmalı, nereye gitmeliydi? Bavulu elinde, sokak kapılarının önüne bırakılmış boş süt şişelerinin önünden geçerek, asansöre geldi. Nereye? Neresi olursa. Sıfırdan başla.

Bu son fırsat. Bir kez çocuk ortaya çıktı mı, her şey biter. Geri dönmek ve sadece koca değil, bir de baba olmak — olacağı buydu işte. Libby'yi bırakmak beş buçuk yıl almışsa, içeriki odada uyuyan bir ufak Nahum'u bırakmak bütün bir ömrü sürüklerdi. Asansöre bindi, zemin katına indi. Bundan böyle kimseyle ilişkili olmaması gerektiği düşüncesi ürpertiyordu vücudunu. Asansörden inmedi. Altıncı katın düğmesine bastı ve yeniden yukarı çıktı.

«Aman allahım — Paul!»

Doris, pantalonunun üzerine, çiçekli bir önlük takmıştı. İçeride Horvitz ananın eski halılarının yerine, göz alabildiğine mavi karpet döşeliydi. Bu apartmanda Maury'nin anasıyle babasının oğullarını semizletmekle uğraştıkları zamanlar mutfaktan yayılan yağlı et kokularının yerini, taze kahve kokusu almıştı. Her şey değişmişti — Değişmeyen sadece Doris'ti. Paul'ü görünce, en az Paul kadar şaşırmış olan, şaşkınlıktan dili tutulan Doris dışında her şey değişmişti. Herkesin, eti ve kemiği üzerinde ilk bulgulara vardığı birisi vardır. Paul'ünki de Doris olmuştu. Doris'inki ise Paul. O anda da, tutkularının bütün ateşliliği yeniden sardı Paul'ü... Doris yine kambur duruyordu. Paul, eskisi gibi, ona dik durmasını ve güzel olmasını söylemeyi istedi. Oysa, Doris, artık on yıl daha aşmış, Maury'nin karısı ve bütün o mavi karpetlerin hanımı olmuştu. «Merhaba Doris — merak ettim de — annemi arıyordum da —»

«Ah Paul. Annen hastanede. Maury az önce arabayla götürdü onu. Paul, geldin ha!»

«Aşağı baktım, evde yoktu.»

«Olaydan beri bizimle kalıyor.»

Olay. Kalp krizi değil. Uçak kazası, kanser ya da iflâs değil. Ama olay. Hiç bir zaman ağıza alınamayan gerçek.

Evine dönmüştü Paul.

Doris'in her çizgisini tanıdığı yüzüne baktı ve birden, karanlıkta oturma odasında öpüşüp koklaştıkları sırada, yatak odasından kızın babasının seslenişini duyar gibi oldu: «Sen misin, Doris? Yanında biri mi var?» Paul, «Babam nasıl?» diye sordu ve «olay»ın babasını öldürdüğünü, bunun son iflâsı olduğunu duymayı bekledi.

Doris omuzlarını silkerek, «Fena değil herhalde. Ne beklenebilir ki? Komada. Maury'nin telgrafını aldın mı?»

Paul, hep o bildik holde duruyor (Maury'nin sütünü bitirmesini bekleyerek, Maury'nin klarnet dersini tamamlamasını bekleyerek) ve o anda kendisinin New York'ta bulunduğunu bilen birinin varolduğunu düşünüyordu. İçinde bulunduğu ve geçmişte bıraktığı tüm koşullar omuzuna yığıldı. Libby'nin Chicago'daki banyoda diş fırçasına macun sıktığını gözlerinin önüne getirdi. «Telgrafı aldım,» dedi ve Doris'in ardından içeri girdikten sonra, «Ancak bir dakika kalabileceğim,» diye ekledi.

«Bir fincan kahve iç de öyle git. Otur hadi, Paul. Seni gördüğüme sevindim.»

Oturma odasına girdiler. Burada da her şey değişmişti. Eskiden bütün eşyaların üzerinde örtüler vardı. Kanapenin üstünde kılıf, piyanonun üzerinde İspanyol şalı, abajurların üzerinde de toz geçirmesin diye plâstik örtüler dururdu. Şimdi ise, oda ferah, modern bir görünüş kazanmıştı. Pencerelerdeki ağır perdeler kalkmış, pastel renkli eşyalar odayı doldurmuştu. Odanın her yanı ışık içindeydi. Çiçekler, sanki bahçedeymişler gibi saksılardan taşıyordu. Yerlerde oyuncaklar vardı. Odanın çeşitli köşelerine de Maury, Doris ve bir bebeğin resimleri serpiştirilmişti.

Paul, «Çocuğunuz mu oldu?» diye sordu.

«İki tane. Jeff ana okuluna gidiyor. Michael de yatağında sütünü içiyor. İkisi de oğlan —»

Doris, Michael'i görmek isteyip istemediğini tam soracaktı ki, Paul sözü ağzına tıkayarak, «Ben fazla kalmasam iyi olacak, Doris,» dedi.

«Çok yorgun görünüyorsun.»

«Yol yorgunluğu.» Ayakta duruyordu. «Maury nasıl?»

«Çok iyi — hep senden söz eder, Paul. Seni dilinden düşürmez. Boyuna seni konuşuruz.» Doris'in boynunda ve yanaklarında beliren hafif kırmızılık bu konuşmaların niteliğini ortaya koyuyordu. «Bavulunu neden bırakmıyorsun?» diye sordu.

«Sen de çok iyi görünüyorsun, Doris —»

«Eskisi gibi miyim?»

«Saçının biçimini değiştirmişsin sadece.»

«Kestim ya. Hem yalnız ben değil, artık herkes kısa saçlı. Otursan olmaz mı? Bavulunu da bırak. Seni elinde bavulla gördükçe, ben yoruluyorum. Kahve içer misin? Biz, kahvaltıda bile espresso içiyoruz. Anneni görmelisin. Şekeri, kremayı koyup, kahveyi bir höpürdetişi var ki. Sen, espresso mu istersin, yoksa Nescafé mi?»

Doris'in anlamsız gevezeliği Paul'ü yumuşattı. Bir kahve içimi oturmaya karar verdi. «Hangisi olursa,» dedi.

«Otursana.»

Paul, farkında olmadan içini çekerek bavulunu bıraktı, birbirlerine gülümsediler.

Doris az sonra, «Paul, seni gördüğüme öyle sevindim ki,» diye mutfaktan seslendi.

Olabilir miydi? Paul ceketini çıkarmış, kolçakları tahtadan, çok rahat bir koltuğa oturmuştu. Ayaklarını da uzatmıştı. Gözlerini bile kapadı. Bir an hiç bir şey düşünmemenin huzurunu yaşadı. Kafası, önündeki beş dakikanın nasıl geçeceğini araştırmak zorunda değildi. Mutlu olma olanağı var mıydı? Bunalımı geçmiş miydi? Kendisi de bilmeden, bir karara mı varmıştı? Yoksa, bütün bunların nedeni sadece Doris ve onun tatlı gevezeliği miydi? Ne iyi kız. Ne tatlı, basit bir kız.

Elizabeth De Witt Herz de tatlıydı. Libby de basitti — evet, sade bir kadındı. Paul'ün bütün mutluluğu, düşünceden kopmuşluğu uçtu gitti birden. Doğruldu, oturdu. Maury'nin zenginliğinin ve başarısının belirtilerini süzmeye başladı. Aslında, mutluluk filân da beklediği yoktu. Sadece, Doris'in kendisinden nefret etmediğini görmek içine huzur vermişti. Sanki Doris Horvitz'in düşündükleri, Paul'ün hayatında herhangi bir değişiklik yaparmış gibi. Saatine baktı. Onu çeyrek geçiyordu. Şimdi tek başına kahvaltısını ediyordur diye düşündü. Daha mı iyiydi acaba? Libby'nin beyaz biyeli mavi sabahlığı içinde, masaya eğilişi gözünün önüne geldi. Olduğu yerden ona seslenmek geçti içinden. Yoksa, yoksa ağlıyor muydu? Libby, şimdi neye ağlıyorsun yavrum? Hadi canım, kalk, yeni aldığın sarı süveteri giy, sokağa çık. Uzun bir yürüyüş yap. Midway yemyeşildir şimdi. Göl mavidir, masmavi. Bahar geldi. Trene atla,

alışveriş yap, gez, yaşa. Libby, yalnızsın — dertsiz, sıkıntısız tek başınasın — ne güzel, değil mi? Özgürsün, Libby! Özgürsün, gençsin, güzelsin — en azından on erkek yüzüne gülecektir — kim bilir, belki Wallach da...

Hayır. Libby, alışverişe çıktığı zaman sadece bebek giysilerine ve bebek banyolarına bakacak. Almaları gerekenlerin (salt bu iş için edindiği deftere) listesini çıkaracak (birinci sayfaya), daha sonra almaları gerekebileceklerin listesini yapacak (ikinci sayfaya) ve (üçüncü sayfaya) 'ah Paul, paramız olsa da alabilsek, ah ne güzel'lerin listesini yapacak. Sadece bir ay, sevgilim. Sonra, Nahum'a kavuşacağız. Huzurumuz, rahatımız, mutluluğumuz.

Doris, kanapenin önündeki sehpaya kahve tepsisini bıraktı. Paul, onun mutfaktayken dudaklarını ve gözlerini boyadığını farketti. Doris tepsiyi yerine koyduktan sonra, elini arkasına uzattı ve abajurun yerini değiştirdi. Onun bu her şeyin yerini gözü kapalı bilen, evinin sahibesi tavrı etkisini gösterdi. Paul, onun çok mutlu olduğu inancına vardı. Doris'in ayağındaki siyah kürklü terlikler bile, Paul'ü onun mutluluğuna inandırmaya yetiyordu. «Ayçöreği sever misin? Çarşıdan alıyorum, evde de fırına koyup ısıtıyorum, pek güzel oluyor.»

«Görünüşünden belli.»

«Maury, Avrupa kökenli her şeyi sever.»

Paul, «Maury oldum olası *bon vivant*'dır,» dedi.

Doris, «Alay mı ediyorsun?» diye sordu. «Sen aklına koydun mu, birini alaylarınla perişan edebilirsin, Paul. Şimdi de hiç değişmemiş gibisin.»

«Sağolasın Doris. Kafamın yarı yarıya kelleştiğini görmedin galiba.»

«Yok canım, pek yarı yarıya sayılmaz.» Hep o eski cana yakın Doris.

«Maury'nin saçından tek tel dökülmediğine bahse girerim.»

Doris tahtaya —daha doğrusu tahta olmadığı için formikaya— vurarak, «Maury'nin saçları hep güzeldir,» dedi. «Ailede en gür seçli odur.» Yeniden yanakları al al oldu. O, burada konuşurken, kafasının arkasında gümüş dolar büyüklüğündeki keliyle Mr. Herz

hastanede yatmaktaydı. «Onu görür görmez tanırsın, Paul. Hiç değişmedi —» Sonra birden ciddileşti. «Heshy Lerner'in Kore'de öldüğünü biliyorsun, değil mi?»

«Evet, biliyorum.»

«İnsanın aklı almıyor, öyle değil mi? Ne güzel dansederdi, hatırlıyor musun? O kadar canlı, o kadar hareketli, yaşamayı o kadar seven bir insanın öleceğini düşünmek zor.»

«Çok komik çocuktu.»

«Sen de öyleydin. Ne komik şeyler anlatırdın. Tabiî istediğin zaman. Herkes çok severdi seni. Sonra tuttun, buraları bırakıp gittin.» Aceleyle, «Doğrusunu istersen, herkes bir yerlere gidiyor, artık eskisi gibi değil,» diye ekledi. «Herkes şehir dışına taşınıyor. Şehir dışında oturmayanlara şaşıyor, insan gözüyle bakmıyorlar. Yine de Maury'le ben bireyciliğimizi sürdürmek istiyoruz.»

«Annem nasıl, Doris?»

Doris cevap vermeden önce gözlerini kapadı. «Sâkinleşmesi için ona iğne yapmak zorunda kaldılar. Anla artık annenin nasıl olduğunu.» Hayırsız evlât üzerinde büyük etki yapmak için söylenilmiş ağır bir sözdü bu.

«Ne zaman oldu?» diye sordu. Sonra, «Babamın kalp krizi,» diye ekledi.

«Bugün günlerden ne, cumartesi mi? Salı gecesi oldu. Biz tiyatroya gitmiştik. Geldiğimizde bir de baktık ki, kapının önünde kalabalık toplanmış, ambülans gelmiş, babanı sedyeyle dışarı çıkarıyorlar. Maury, ambülansa binip onunla beraber gitti. Sonra geldi, galiba sabahın üçü olmuştu. Anneni, Jeffrey'in odasına yatırdık. Sonra Maury'le kafa kafaya verip, sana telgraf çekelim mi, çekmeyelim mi diye düşündük. Sonra çekmeye karar verdik, Maury de telgrafı çekti. Sen ne zaman aldın — dün mü?»

«Çarşamba sabahı aldım. Üç gün önce.»

Doris'in, onun yalan söylemesini beklediği ya da istediği anlaşılıyordu. O, doğruyu söyleyince, Doris'in nutku tutuldu. Ne yapacağını şaşırdı. Paul'ün sadece bir yudum içtiği fincana yeniden kahve koydu.

«Ölecek, değil mi, Doris?»

«Sanmıyorum...» Paul'ün telgrafı alır almaz babasına koşmayışını bağışlatmak istercesine durumu önemsiz göstermeye çalışıyordu.

«Doktorlar ne diyor?»

«Bilmiyorlar.»

«Komada mı?»

«Salı gecesinden beri.»

«Son zamanlarda başka kriz geçirmiş miydi?»

«Kalbi hep hastaydı. Hiç bir zaman sağlığı yerinde değildi ki, Paul. Kendimizi boşuna avutmayalım.»

«Kalbinden şikâyeti yoktu.»

«Affedersin ama, hiç de öyle değil. Kalbi bozuktu.»

«Öyle olduğunu sanıyordu, Doris.»

«Peki, nesi vardı öyleyse, karın ağrısı mı?»

«Bilmiyorum.»

Doris yerinden fırladı. Yerlerdeki oyuncakları toplayıp, pencerenin önünde duran parkın içine atmaya başladı. «Adamcağız ecelle pençeleşirken, ondan nefret etmen gereksiz, Paul,» dedi.

«Ondan nefret etmiyorum.» Bu sözler, elini kolunu bağlamış gibi geldi Paul'e.

Doris, onun duygusunu anladı. Çünkü, konuşmaya başladığında yüksekten atıyordu. «Eğer bir adam kalp krizi geçirmişse ve kalp uzmanlarının en ünlü üçü kalp krizi geçirdiğini söylemişlerse, senin olaydan neredeyse bir hafta sonra gelip, kalp krizi geçirmediğini iddia etmeni hiç anlamıyorum,» dedi.

«Ben, altı yıl öncesinden söz ediyordum, Doris. Yedi, sekiz yıl öncesinden.»

«İnsanın başına her şey gelir, değil mi? İnsanı bu hale düşürecek, binbir türlü üzüntü, sıkıntı olabilir, öyle değil mi?»

«Herhalde. Her an beklenmedik bir şey olabilir.»

«Sen hep kendini başkalarından ayrı görmek istedin. Sana göre bütün dünya yanlış yapar, bir tek sen yapmazsın.»

Kalkıp gitmek için en uygun andı o. Ne var ki, aydınlık, havadar apartman, Doris'in hafif kambur duruşu ve güzel yüzü, çocukların oyuncak parkı, yerlere serilmiş oyuncaklar, abajur ve çarşıdan alınıp, evde ısıtılan ayçörekleri tartışmanın ciddiyetini bozu-

yor, üstelik belirli bir sıcaklık getiriyordu. Doris'in sitemleri bile gerçek değilmiş gibiydi. İşin bütün gerçeği —ikisi de aynı anda bu gerçeği kavramış olacaklardı ki, aynı anda sâkinleştiler— bu iki eski arkadaşın arasında sürüp giden bir sevginin var olduğuydu. Bütün bu konuştuklarının, on yedi yaşında oldukları günlerdeki nefes nefese kalışlarıyle ne ilgisi vardı? Paul, özellikle bugün, önüne çıkacak en ufak yakınlığı, içtenliği, sevgiyi elinin tersiyle itecek durumda değildi.

Doris de, yeniden canlanan sevginin anısında yumuşamış olmalıydı. «Bir çörek daha ister misin?» diye sordu.

Çörek yediler, kahve içtiler. Bebeğin yatağında döndüğünü ve biberonun yere düştüğünü duydular. Doris, parmağını dudağına götürerek susmalarını işaret etti. Çıt çıkarmadan oturdular. İçeri odadaki ses kesilince, Doris anaç bir tavırla gülümsedi.

«Yine öğretmenlik mi yapıyorsun?» diye sordu.

«Evet.»

«O zamanlar da devamlı okurdun. Senin öğretmen olacağını daha o zamandan kestirmemiz gerekirdi herhalde... Seninle böyle oturup konuşmak çok tuhafıma gidiyor. Sabahın on biri. Evlenmişim, çocuklarım olmuş, çocuğumun mamasını veriyorum, evimi temizliyorum, kocam daha yeni gitmiş, ben de çıkıp alışveriş yapmayı düşünüyorum, kafamda binbir türlü şey var. Ve tam o anda Paul Herz geliveriyor. Gevezelik ediyorsam kusura bakma, ben böyleyim işte. Aradan yıllar geçip eski tanıdıklarla karşılaşınca bir tuhaf oluyorum.»

Paul, «Bende de öyle oluyor,» dedi.

«Yine alaya mı başladın?»

Paul, hayır gibilerden başını salladı. Artık o eski arka sıra Don Juan'ı değildi. Koltuğa biraz daha gömüldü. Bu odada kendisi için umduğu bir şeyin varlığını seziyordu. Kendisine hiç bir zaman güveni olmamıştı. Erken evlenmesi de, doğal olmayan nedenlere bağlıydı.

Doris, «Seni görünce de öyle oldum,» diye anlatıyordu. «Oysa, bir rastlantı olabilir, bir başkasıyle de evlenmiş olabilirdik. Bu sana saçma geliyor, değil mi?»

«Hayır — sadece son söylediğini pek anlayamadım.» Aslında, sözlerinin tümünden bir şey anlamamıştı. Ama, kızın böyle konuşup durması hoşuna gidiyordu. Hayattan hıncını alır gibi oluyordu Paul. Paul, erkekliğe adımını atmak istercesine yirmi yaşındayken evlenmişti. Şimdi erkeklikten kısa bir süre uzaklaşmak, sorumlulukları, yükümlülükleri geride bırakmak hoş oluyordu. Herkes arada bir tatil yapmak ister. Derin bir nefes daha alacak, sonra doğruca hastaneye yollanacaktı.

Doris, «Hangi son söylediğim?» diye sordu.

Paul birden cevap bulamadı. Sonra, «İnsanlarla rastlantısal olarak evlenmek konusunda söylediklerin,» dedi.

«Paul, eğer yeterince akıllı olmadığım için benimle evlenmediğini söylemek istiyorsan, buyur söyle. Her çıkan kitabı okumam. Bohem ya da bitnik değilim. Eğer söylemek istediğin buysa, haklısın.»

«Benimle kavga etmeye mi niyetlisin, Doris?»

«Kavga çıkaran sensin.»

«Hay allah kahretsin — Bak, Doris —» Paul, konuşmanın havasından değil, bir fincan kahve daha içmek için oturmak isteyişine sinirlenmişti. «— hepimiz değiştik.»

«Sen de değişmişsin!»

«Ben de öyle dedim ya.»

«Eskiden çok heyecanlı çocuktun. Şimdi bakıyorum da, kolay kolay heyecanlanacak, duygulanacak gibi değilsin. Olgunlaştın herhalde.»

«Gözüne genç mi görünmüştüm?»

«Bunun şaka olduğunu, benim de aptal olduğumu düşünüyorsun, değil mi? Eğer doğrusunu istiyorsan, yirmi yaşındayken, Maury senden çok daha olgundu. Daha durmuş oturmuş, belirli, gerçek amaçları olan bir erkek.»

Paul ellerini iki yana açarak, «Amaçlarına da ulaşmışa benzer,» dedi.

«İşleri çok iyi. Benimle alay edip etmediğini bir türlü anlayamıyorum.»

«Hayır, alay etmiyorum. Ne oluyor Doris, aradan on yıl geçti, alay etmeyi de nereden çıkarıyorsun?»

«Maury'nin durumundan utanç duymuyorum. Belki bir —» Son anda sözü değiştirdiğini belirleyen bir tarzda duraladı. «— bir Rockefeller olmayabilir, ama çok iyi bir kocadır. Bir kadını çok mutlu eder. İnsanın kendisiyle övünen, kendisiyle gurur duyan birisinin olması gerçekten çok güzel bir şey. Tanıdığım kadınların çoğunun kocası, karıları giyinip kuşandığı zaman onlara hayranlık duymazlar, saçlarının biçimini beğenmezler, ya da karılarının beğenisinden —ki kadınlar için çok önemlidir bu— hoşlanmazlar. Çok şükür, ben bu kadınlar gibi değilim.»

«Çok mutlu görünüyorsun.»

«Sen de öyle!»

«Ben, seni herhangi bir şeyle suçlamadım ki, Doris.»

Doris kızararak, «Her şeyi feda ettiğine göre, karını çok seviyor olmalısın,» dedi.

Paul, bu denli çok oturduktan, gerçekten kaçmayı seçtikten sonra, bu sözleri beklemesinin de gerekli olduğunu anlıyordu. «Neyi feda etmişim ki?» diye sordu.

«Seni eleştiriyor değilim.»

«Neyi feda ettiğimi sanıyorsun, onu öğrenmek istiyorum.»

«Sadece, karını çok seviyor olmalısın demek istedim.»

Paul'ün hiç bir seçim yapma olanağı yoktu. «Evet, seviyorum,» dedi.

«Peki... öyleyse...» Doris, bu defalarca okşayıp, sevdiği kız, sözü kesmeyi bilmiyordu bir türlü. «Bu, her şeye değiyordur herhalde.»

Paul, «Evet, öyle,» dediğini farketti.

«Herhalde o da aydın bir kadındır.»

«Bak Doris, aydın derken ne demek istediğini kestirmek zor oluyor.»

«Senin gibi yani.»

«Evet, o da benim gibi.»

Doris, «Çok mu ciddî yani?» dedi.

«Evet, oldukça ciddidir.»

«Öyledir herhalde.»

«Ne demek oluyor bu? Tabiî öyledir. Ağırbaşlı, ciddî kızdır. Çok değerli bir insandır.»

Doris, «Bu, herkese göre değişir,» dedi. «Bana sorarsan, sen Musevi kızlarından hoşlanmıyordun. Doğrusunu istersen, onları değerli bulmuyordun.»

«Karım da Musevi.»

Doris kılını kıpırdatmadan, «Ben, anadan doğma Musevi olanları söylemek istemiştim,» dedi.

«Bunun pek önemi olduğunu sanmıyorum.» *Hadi kalk, git! Neden kendine eziyet ediyorsun!*

Doris, «Sen belki öyle düşünmüyorsundur, ama bilinçaltına yer etmiştir bu,» dedi. «Bilinçaltının tepkisidir. Musevi gençlerin çoğu böyle oluyor. Özellikle zeki, akıllı olanlar.» Bir an durduktan sonra, «Kendilerini zeki sananlar,» diye ekledi.

«İnsanların, eşlerini başka nedenlerle seçmeleri de mümkündür, Doris.» Doris bu söze inanmadığını belirlemek istercesine gözlerini yumdu. Paul, «Daha karmaşık nedenlerle,» diye ekledi.

«Anlattıkların benim için yeterince karmaşık. Bir insan düşün, normal biri. Akla en yakın olanı, bu adamın kendi dininden olan bir kıza ilgi duyması. Öyle değil mi? Oysa, o, bunun tam tersini yapıyor. Bundan daha karmaşık bir şey olur mu?»

«Olur tabiî.»

Doris, sanki Paul'ü sandalyesine bağlamış gibi tepeden bakarak, «Örneğin, ne?» diye sordu.

«Örneğin, sen neden Maury'le evlendin?»

Doris'in nefesi kesildi. Yüzü kızardı. «Hiç değilse o Musevi,» dedi.

«Neyse, Doris. Bırakalım bunları.»

Doris, «Peki, sen neden onunla evlendin?» diye sordu. «Eğer bilinçaltının tepkisi değilse, neden evlendin onunla?»

«Sevdiğim için.» Bunu söyledikten sonra, bir an korkunç bir bunalım geçirdi. Sonra yeniden, «Sevdiğim için,» diye tekrarladı.

«Öyleyse neden çocuğunuz yok?»

Bu soru Paul'ü büsbütün bunalttı. «Çocuk istemiyoruz.»

«İnanmam. Musevi olacaksın da, çocuk istemeyeceksin ha?»

«Doris, sen Musevi erkeklerine gereğinden fazla güveniyorsun.»

«Sen eski Paul değilsin, işin doğrusu bu. Bir erkekle karısı arasında gerçek, sağlam bir ilişki varsa, çocukları olur.»

Brooklyn'deki tanıdıklarına Libby'nin böbrek hastalığından söz etmek istemiyordu. Üstelik, çocukları olmamasının gerçek nedeni de bu gibi gelmiyordu Paul'e. «Her zaman bu böyle olmayabilir, Doris,» dedi. «Olamaz mı yani?»

«İşin içinde çocuk varsa, bir kadınla çok daha başka türlü sevişilir. Bu konuda senden daha çok tecrübem vardır herhalde. Sen eski Paul değilsin, benim bütün söylemek istediğim bu.»

Paul sonunda kendini toplamayı başardı. Kendisi hakkında son beş yıldır konuşulmuş ve düşünülmüş ne varsa, hepsini dinlediğine inanıyordu. Fincanı elinden bıraktı.

«Paul, sen hep sevimli, cana yakın bir insandın. Bunu sen de biliyorsun. Günün birinde çocuklarıyle oynayacak, onları havaya zıplatacak, alıp çocuk bahçesine götürecek tipte biriydin. Çok şefkatli, çok sevecen çocuktun, Paul.»

Paul, bavulunu nereye koyduğunu hatırlayamıyor ve her an biraz daha öfkeleniyordu. «Demek ki, değilmişim,» dedi.

Doris, öyle değil gibilerden başını sallıyordu.

Bavul neredeydi acaba? «Doris, sen ne dediğini bilmiyorsun.»

Doris, kalbi kırılmış bir halde, ellerini beline koyarak, «Sen içimizde en akıllımızdın güya,» dedi.

Gitmenin tam zamanıydı. *Hadi git, korkak. Bavulun ayağının dibinde işte. Gitsene.*

Nereye?

Paul koridora çıkınca, Doris arkasından, «Nereye gidiyorsun? Nereye?» diye seslendi. Sonra yeniden, «Paul,» dedi. Paul cevap vermedi. Asansörün kapısını açarken, Doris'in sesini duydu. Kadın, «Sen aptalsın, Paul. Hayatını ziyan ettin,» diyordu. Bu, korodaki seslerden sadece biriydi.

Evde ne zaman kahvaltıda yumurta olsa, Paul pişirirdi. Bu, Libby'nin yumurta bile kırmayı beceremmemesinden ya da istememesinden değildi. Yaşantılarını bu şekilde kurmuşlardı. Paul, sabahları karısı uyurken —en azından gözleri kapalı yatarken— ya-

taktan kalkardı. Sadece arada bir, ya yorgunluktan ya da her şeyin uyum içinde olduğu duygusunu biraz daha sürdürmek için yan yana uyanık yattıkları olurdu. İşte o zaman, Paul —yine doğru ve gerekli olanı yapmak, her şeyin uyum içinde olduğu duygusunu sürdürmek için— karı kocaların arasında varsayılan bağlılığın doruk noktadaki ifadesini gerçekleştirmek zorunda kalırdı. Aralarında böyle bir bağ kalmamıştı artık, belki de hiç bir zaman olmamıştı ve bu yüzden de olmayan bir bağın ifadesi Paul için bir ikiyüzlülük, düşünebileceği en büyük sahtekârlıktı. Güne, evliliğinizin —evlilik geleneğinin— size ihaneti ile kendi etinizin ihaneti arasında bir yerlere sıkışmış olarak başlamak hiç de hoş değildi. Günü, aynı biçimde bitirmek de hoş değildi. Bunun sonucu olarak da, genellikle aynı saatlerde yatağa girmez olmuşlardı.

Tereyağının erimesi, yumurtanın kırılışı, tavada cızırdaması, Paul'e kendi ev yaşantısının gerçeklerini geri getirdi (Sanki o gerçeklerden kopabilmiş gibi).

Asher, odanın öteki ucundan, «Kalktın mı?» diye seslendi.

«Kalktım.»

Asher'in penceresinin önünden artık asma tren geçmiyordu. Asher'a gelince, hep aynı Asher'di.

«Chicago'da havalar nasıl?» diye sordu.

Paul, «Bahar geldi,» dedi.

«Ben, öyle berbat havası olan şehir görmedim. Kışın ayazdan, buzdan geçilmez, yazın sıcaktan nefes alınmaz. Oradayken kafamda saç kalmayacaktı neredeyse, hep rutubetten, Paul.»

«Senin Chicago'lu olduğunu unutmuştum.»

Asher mutfaktan, «O rutubet bir, polisin rüşvetçiliği iki, insanda saç bırakmaz,» dedi. «Ya terden şapkan kafana yapışıyordur, ya da ölüm korkusu peşini bırakmıyordur. Bunların ikisi de erken saç dökülmesine yol açar.» Asher bir elinde yumurta tavasıyle odaya girdi. Bir yandan da yeğeninin saçlarına bakıyordu. «Sen iyi idare ediyorsun. Doğrusu pek yakışıklısın, Paul. Yüzünde ağırbaşlı bir ifade var. Sanki, Krakov filarmoni orkestrasının ikinci kemancısısın.» Paul'ün uzattığı tabağa yumurtayı koydu. Sonra elindeki tavayı bırakmadan oturdu.

Paul, ilk anlarda Doris'in evinde duyduğu huzuru burada da duyuyordu. Bu sabah yanlış bir adım atmış olduğunu kabullenmeye hazırdı. Şimdi her şeyi daha iyi anliyordu. Brooklyn'den buraya gelirken metroda düşünmüş, yolculuğunun gerçek anlamını kavramıştı. Asher'a, «Sağolasın,» dedi. Asher gülümsedi. Onun varlığı bile kendisine yardımcı oluyordu. Kapıyı açmış, elini sıkmış ve Paul bir iki gece kalabileceği yeri olup olmadığını sorduğu zaman da, hiç bir şey sormadan —en azından o anda sormadan— kanapeyi gösterip, buyur etmişti.

Asher, «Gözlerindeki ifade, hayatın daha klâsik birtakım tecrübelerini geçirdiğini belirler gibi,» dedi.

Paul, tam yumurtayı ağzına atacakken, çatalı yeniden tabağına bıraktı. Midesinden gırtlağına yükselen bulantıyı bastırmaya çalıştı. «Trende doğru dürüst uyuyamadım,» dedi.

«Tabiî, tabiî —» Asher, sandalyesinden kalktı. Resim sehpasının önünde duran yüksek tabureye ilişti. «Tabiî, bu açıklıyor durumu,» dedi.

Paul, «Ama, sen hiç değişmemişsin,» diyerek, yeniden yumurtayı yemeye kalkıştı. Sıkılmasını, üzülmesini gerektirecek bir şey olmadığını söylüyordu kendi kendine.

Asher, «İdare ediyoruz işte,» dedi.

«Babamı gördün mü?»

Asher'in, gözlüğün arkasından daha da buruşuk görünen göz kapakları gözlerinin üzerine indi. «Sadece kapıdan,» dedi.

«Ya annemi?»

«Sana isterinin tarihçesini mi çizmemi istiyorsun. O, ağaçlarla ormanları hiç bir zaman birbirinden ayırdedemedi.»

«Benim için ne diyor?»

«Senin hayal gücünün bunları kestirmeye yeterli olduğunu sanırdım.»

Paul, yumurtadan bir lokma daha aldı. Dayısına içini dökmemek için bir neden göremiyordu. «Babamı görmeyeceğim, Asher. New York'a gelişimin nedeni... ben de tam olarak bilemiyorum.» Gerisini söylemedi. «Bu sabah Brooklyn'e gittim.»

«Tahmin etmiştim.»

«Bu yolculuk bana çok pahalıya mal oldu. Asher, sana soruyorum, onlara herhangi bir şey borçlu muyum?»

Asher'in, soruyu ciddiye almaya bile niyeti yoktu. «Kimse kimseye bir şey borçlu değildir.»

«Başımın etini yediler ama,» dedi Paul ve birden kahvaltısını bitirecek iştahı buldu.

Asher parmaklarını alnına vuruyordu. «Yine eski yanlışı yapıyor ve esas noktayı kaçırıyorsun.»

Paul, «Karımı da bırakıyorum,» dedi. Sonunda bunu söylemek zorundaydı. Çünkü, durumunun kaçınılmaz sonucu buydu: Madem babasını görmeyecekti, o zaman karısını da bırakacak demekti. Düşündüklerini açıklamak için iki ayrı cümle gerekiyordu. Oysa, Paul bunları, iradesinin yeni bir yönteminden doğan tek olay gibi görüyordu. İçgüdüsel bir sürüklenmeyle, sırtındaki tüm yükleri atmaya yönelmişti. Asher'a gitmeye —yine içgüdüsel olarak— karar vermesi bile, bu yöntemin bir bölümü değil miydi? «Artık bir seçim yapmam söz konusu değil,» dedi ve yirmi dört saatten beri ilk kez kendini iyi hissetti.

Asher birkaç kez gözlerini kırpıştırdı. Paul'ün sözlerinin yerli yerine oturmasını bekler gibiydi. «Şaka mı ediyorsun?» diye sordu.

Mide bulantısı, yumurtanın son lokmasını kavradı, yukarı itti. Paul yutkundu. «Şaka etmiyorum,» dedi.

Asher, «Karın, onunla bununla mı düşüp kalkıyor? Evi temiz mi tutmuyor?» diye sordu.

«Hiç değişmemişsin, Asher. Evlilik yürümedi. Sözü burada keselim, daha iyi.»

«Ama, kızı yine seviyorsun, öyle mi?»

«Onu bırakıyorum, ama suçun kimde olduğunu da biliyorum. Gençtim. Bir sürü olay oldu. Bir sürü yanlış yaptım. Ama, insanın kendisi de var. Yani, kimliği, kişiliği, kendisiyle ilintili gerçekler var.»

«Paul, sabah kahvesini içerken kimsenin keyfini kaçırmak istemem, ama bütün felsefen yanlış arkadaş.»

«Bana öğüt vererek zamanını harcamak zorunda değilsin. Ben,

kararımı verdim, sonuçlarına da katlanacağım. İşte sonuçlardan biri de bu. İnan ki, pek sevinerek yapmıyorum bunu.»

Asher onu pek dinlemiyordu. Paul'ün tabağını almış, mutfağa yönelmişti. Omuzunun üzerinden, «Aşk, doğal olmayan bir şeydir,» dedi. «Dünyadaki yanlışların, suçların çoğu ters düşünmenin sonuçlarıdır.» Bunu söyledikten sonra, musluğun bulunduğu bölmeyi kapatan çiçekli perdenin ardına dolandı.

«Asher, biz hayatı iki ayrı şey gibi görüyoruz.»

«Paul, sana birkaç bin dolar vereyim, eğitimini tamamlatayım, bir de psikanaliz yaptırayım.» Asher odaya girdi. Elindeki kurulama beziyle saksıdaki yaprakların tozunu almaya başladı.

Paul, akşam yatmayı tasarladığı kanapeden kalktı. Ucuz bir otele kapağı atıp, bütün dünyaya sövmekten başka yapabileceği ne kalmıştı? Ancak, ucuz bir otel odasında, çıplak ampulün ışığında hayatını sürdürebilecek miydi? En iyisi, bankada kalan ve artık bebek için gerekmeyecek olan paranın tamamını çekmeli, Central Park'a bakan lüks otellerden birinde bir oda tutmalıydı. Biraz lüks, biraz konfor onu düzeltirdi belki. Ne var ki, insan gözünü açıp kapayana kadar para harcamasını öğrenemez... Hem Libby, o olmasa bile yine bebeği almak isterse... Sanki yediklerini sindirmek için dolaşıyormuş, hiç bir şey olmamış gibi yeniden oturdu. Dudaklarına bir gülümseme takarak, «Burada kalmamın bedeli, bana ilgi göstermen, başımdan ayrılmaman mı olacak?» diye sordu.

Asher, «Şakayı bırak. Ne bedeli! Ben, sana düşündüklerimi anlatmaya çalıştım, o kadar. Hiç bir şeyin karşılığını istiyor değilim. Ben yaşamama bakarım.»

Paul, yıllar önce olduğu gibi, bugün de dayısını anlayamıyordu. «Yıllarca önce bir kız vardı. Hani buraya gelen —» dedi.

Asher, çiçeklerini suluyordu. Başını kaldırdı baktı. Gözleri dolu dolu değil miydi? «Benim küçük Patricia Ann'i mi soruyorsun?» dedi.

«Sana mutluluk verdi mi? Yaşamaya bakarım demenin örneklerinden biri bu, öyle değil mi? Ne olur Asker, birbirimizin dertlerini hafife almayalım.»

«Ah sen, sen yitirmek ne demektir, onu anlamıyorsun.»

«Deminden beri bana mutlu olduğunu söylüyorsun sanmıştım.»

«Kim demiş onu? Bunu da nereden çıkardın?»

Paul'ün bavulu kapıya yakın bir yerdeydi. Kendini bir merdivenlere vurdu mu, gerisi kolaydı. Üçüncü Caddede sıra sıra otel vardı. Ama, hiç birinde rahat etmeyeceğini biliyordu. Öyleyse kıy bir dolara, bunu hak ettin dedi kendi kendine... Ne var ki, bu noktada kesin bir karara varamıyordu. Hemen aynı anda kendini ucuz, pis bir otelde hayal etti. En uygunu buydu. Yine de bunu yapacak güçte olmadığını sezinliyordu. Birisiyle birlikte yemek yese, sonra da yine birisiyle birlikte sinemaya gitse, ucuz otelin sefaletine de katlanır, o engeli de aşardı. Öyleyse, kurtulmuştu! Özgürdü! «Belki daha sonra konuşuruz bunları, Asher.»

Asher kapının arkasında asılı duran spor ceketini alıyordu. «Paul, sizin sokakta oturan yeni bir sevgilim var. Güzel gözlü, ufak tefek bir şey —Washington parkı olanca yeşiliyle kızın gözlerine dolmuş sanki— şimdilik kızın kafasını dolduran keten helvalarını temizlemekle uğraşıyorum. Yeni bir şey. Okumuş, bilgili kadın istemem. Yıllardır ne istedim, biliyor musun, Paul?» Ceketinin iç cebinden çıkardığı kravatı takıyordu. «Bakalım bilecek misin? Olanca saflığıyle ele geçirmek isterim. Boksa da, boka olduğu gibi bulaşayım isterim. Anlıyor musun? Asher dayın, bu çağın çocuğu yavrum! Yaşasın Asher!» Kravatını bağladı. Kollarını kaldırdı. Gömleği pantalonundan dışarı çıktı. Kemer takmadığını anlayan Asher, mutfağa koştu.

Paul, dayım düzenli dünyanın dışında kalmayı, serserice yaşamayı seviyor diye düşündü. Dayısıyle paylaşmadığı tavırlardan biri de buydu. Kendisi, derbeder olduğu zaman, ancak kafası başka bir şeye takılmışsa derbederlik ederdi. Öyleyse, dayı ile yeğenin ortaklaştıkları ne vardı? Asher'a gelmişti, dönüp dolaşıp buraya gelmişti işte. Jerry amcasının soğuk hava tesisatlı apartmanına gitmeyi aklından bile geçirmemişti.

Asher giyinmiş, Paul'ün tepesine dikilmişti. «Bana öyle geliyor ki, sen duygusal anarşiden, ayrılıktan, insanların birbirinden kopmasından yanasın, Asher. Bir çeşit karşılıklı kopma,» dedi Paul.

Asher, «Çok iyi buluşların var. Ama, ben doğa ile uyuşmaktan

yanayım. İyilik, gönül zenginliği ve biriyle yatma üzerinde bu denli uzun konuşmak iğrenç. Kafandaki bütün bu süprüntüleri atman için iyice sarsılman gerek. Sen, koşullara bağlı düşünmenin kurbanısın dostum. Lütfen, hayata evrensel bir düzeyden, evrenseller çerçevesinden bak. Bunu yapmaya çalış. Ve intihara filân da kalkışma, Paul. Resmini yapmamı isteyen birini görmek zorundayım. Onun için şimdi intihar edeyim deme. Tamam mı? Bu da doğaya aykırı. Dünyayı, bütün koşullarıyle göğüslemek için dünyaya geldik. Dayan bakalım, daha otuzuna bile gelmedin. Daha ilk şoku geçiriyorsun. Dayan, Paul. Öğleden sonra gelip, sana insanı anlatacağım.» Kapının yanındaki tuvali itti. «Burada birkaç ay kalmak istersen, o da olur,» diyerek çıktı.

Asher gittikten sonra, Paul ne yapacağına bir türlü karar veremedi. Gelmek istediği yere gelmişti, hiç değilse gitmek istemediği yerlerden hiç birinde değildi o anda. Onun için, şöyle bir bırak kendini, diyordu. Ne var ki, kendini bırakmasını engelleyen sorular geliyordu aklına. Asher'in evi, sonuna kadar saklanacağı yer mi olacaktı? Asher'le konuşmaya dayanabilecek miydi? Buraya dayanabilecek miydi? Lüks içinde yaşamaya alışık değildi. Yine de Asher'in evinde —güneş ışığı bile burayı ev görünümüne sokmaya yetmiyordu—, Asher'in derbederliğinde huzursuzluk taşıyan bir şeyler vardı. Ve sinirlerini en çok bozan, bu dekoru yapan kişinin kendini tanıma oranıydı. Ne istediğini ve ne istemediğini bilen bir adamın yeriydi burası.

Buna benzer yerlerde, Paul kendini hep aykırı duymuştu. Libby'yi razı edebilmek için bit pazarında o pis şiltelerin üzerine uzanmayı göze aldıysa da, evdeki eşya ile kendisi arasında metafizik bir bağlantı olduğunu söyleyemezdi. Ne evi, ne işi, kendi kişiliğini yansıtan nitelikte değildi. Kuşkusuz —başkaları için olduğu gibi— onun için de hayatın bir amacı, varılacak bir noktası vardı. Bir zamanlar her şey basit ve açık seçikti: İyi bir hayat sürmek, En yüce, en eski anlamında iyi. Ne var ki, eski anlamı içinde iyi hayat sürme fırsatları pek geçmemişti eline — belki de geçmişti de o sezememişti. Olgunlaşma sorunu, kişinin kendi özellikleriyle karşı karşıya gelme sorunu çıkmıştı önüne. Kendisinde eksik olan

güç müydü, hayal miydi, sabır mıydı, akıl mı, yoksa yürek mi, her ne idiyse, yirmi yedi yaşına gelmiş ve olayların beklenmedik nitelikleri ve gücü karşısında ezilmişti işte.

Duruma ayak uydurmaya, dediğim dedik olmamaya çalışmamış değildi. Çalışmıştı. Kimi zaman güç duymuş, savaşmayı göze almış; kimi zaman kendini olayların akışına bırakmış gitmişti. Cesareti ve mantığı denemişti. Libby'ye karşı değişik zamanlarda her şeyi denemişti: Boyun eğmiş, dikleşmiş, alttan almış, kaba davranmış, fedakârlık etmiş, uzaklaşmış, her şeyi yapmıştı. Eğer şehvet duymuyorsa, onu bırakan ilk gücü bu olmuşsa, bunun tek nedeni vardı. Kürtajdan ve onu izleyen korkunç günlerden sonra, birbirlerine olan duygularını yatakta yeniden dile getirme zamanı geldiğinde, ikisi de tutulmuştu, ikisi de buz gibi olmuştu. Ve Libby, hazzın doruk noktasına vardıklarında, eski saflığına döner gibi, hayal kırıklıklarından, yanlışlardan kendini sıyırır gibi olmuşsa da, Paul, kendi duyduğu hazzın olaylarla sınırlandığını, kısıtlandığını duymuştu. Eski canlılık, eski sevinç, eski rahatlık kalmamıştı — bütün olayda didaktik olan bir yan vardı. Üstelik, Libby'nin yeniden gebe kalması korkusu da işin çabasıydı.

Bu yüzden de, tedbir aldıkları halde, kendisini boşalmaya daha az istekli bulur olmuştu. Aslına bakılırsa, bütün özen ve dikkat, alınan tedbir üzerinde yoğunlaşmış; diyaframın takılması bir olay haline gelmiş ve bu da daha sonraki gerilimi, olayın doruk noktasını, giderek yıpratır olmuştu.

Kendi haklarına inanmayı sürdürmekle birlikte —bu dünyanın dayandığı belirli bir adalet temeli olduğunu henüz anlayamamıştı—, giderek kendi zevkini daha az düşünür oldu. Sonunda, ikisinin de amaçladıkları o an (özellikle, Libby'nin bir çeşit kutsal saplantıyle evlilikteki beraberlik olarak yorumladığı) o an, Libby'nin dişlerini göstererek inlediği o an bile Paul için en dayanılmaz an oldu. Giderek sonu, sonucu düşünmeye başladı. Yaşantıları herhangi bir anda felâketin ve kargaşanın kurbanı olabilirdi.

Sonra, Libby hastalanmıştı. Ve görünüşte salt hastalığın getirdiği güçsüzlükten, doruğa ermesi giderek seyrekleşmiş ve o anda bütün umudunu Paul'e bağlamıştı. O zaman Paul, ikisi adına do-

ruğa varmak zorunda kalmaya başlamıştı. Tam o zaman da, vücudu iradesiyle bağdaşmaya karar vermiş, bir zamanlar iradesinin bütün gücüyle engellediği, ya da engellemeye çalıştığı şey, hiç zorlamadan, kendiliğinden gerçekleşmez olmuştu. Karnı, kasıkları ağrıyıncaya, bilekleri acıdan bükülünceye kadar kendini zorlar, zorlar, zorlar olmuştu. Bu arada, renksiz ve hareketsiz yatan Libby, o noktaya yaklaşıp yaklaşmadığını sorar dururdu. Ve sonunda, şakakları zonklayarak, vücudu umutsuz terlere bulanarak, karısına evet diyebildiği anda, Libby'nin gözleri onun gerilmiş yüzünü araştırır, kendi yetersizliğine rağmen, kocasına zevk ve rahatlık verip veremediğini ölçerdi. Sanki, Libby, kocasının zevkini artırmak için kendisininkinden vazgeçmiş gibiydi. Böyle yapmakla, kocasının kafasında düğümlenen sorunları, vücudunun duyacağı zevkle tüketmeye çalışır gibiydi. Paul, hasta karısını yeterince hayal kırıklığına uğrattıktan sonra, onu avutmak için duymadığı duyguları yaşıyormuş gibi yapmaya başladı. Önce bir inilti, ardından içine çekme, daha sonra da karısının göğsünün üzerine yıkılma (İşte oldu!). Başını gömdüğü bu göğüs, karısının soğuk alıp yeniden hastalanmasını önlemek için her zaman pazen gecelikle kapalı olurdu.

Rol yapmakla, mutlak mutsuzluk birbirine çok yakın iki kavramdır. Bir açığı, bir yokluğu kapatmak için rol yapmaya başladıktan sonra, mutsuzluğa ne denli çabuk düşüldüğünü kestirmek zordur. O noktadan da kişilikte —ya da görüntüde— oluşacak bir değişime varmak pek uzun süre almaz. Paul Herz'e de bir suskunluk çöktü. Canı konuşmak, ağzını açmak istemez oldu. Başlangıçta kimsenin kendini duymamasını, dinlememesini istiyordu. Başkalarının yanındayken konuşacak hiç bir şeyi olmuyordu. Önceleri, bu değişim —yani kendisi değişimin farkına vardığı sıralarda— onu tedirgin etti. Ama, giderek suskunlukta kalmaya başladı. Sonraları kendisini suskun biri olarak görmekten belirli bir güç de alır oldu. Bu, onun elindeki tek güçtü... Chicago'ya gelinceye kadar tek gücü buydu. Oysa, Chicago'ya geldikten sonra Libby, değişim konusunda sarsılmaz bir inanca düşmüş, kocasının değiştiğini söyleyip durur olmuştu (Bunu onun kafasına kim sokmuştu, Tanrı bilir).

O zaman Paul, kurtuluşu yeni işinde aramaya başladı. Öğrenci-

leri onun dediklerini dinleyen — onun hakkında hiç bir şey bilmeyen — yürekleri açık çocuklardı. Paul, sınıfa girdiği zaman, sesini duymaktan, bir şeyler anlatıp öğretmekten yeniden zevk almaya başladı. Akıllı, açık seçik konuşan, hattâ zeki biri oluveriyordu sınıfta. Dış dünya ile yeniden ilişki kurmak isteği içinde kurul toplantılarına katılmıştı. Kendini bir şeylerden sıyırmış, kurtarmış gibiydi — yeni, tanımadık yüzler eskisi kadar utanmamasını sağlıyordu. Ne var ki, bu yeni yüzlerden biri John Spigliano'nun yüzüydü. Ve o dürzü, yok yere onu karşısına almış, tehdit etmeye başlamıştı. İşini kaybetse ne çıkardı? İş mi yoktu? O aptalla tartışmaktan kaçınması gerekirdi — ne var ki, anlaşmazlık, sadece onunla Spigliano arasında değildi. İnsanlık konusundaki, insancıllık konusundaki o yaveler yutulur muydu! Duyguymuş, yok duygulanmakmış! Aslında, Paul kendi kendisiyle tartışmaktan öte bir şey yapıyor muydu ki?

Masada karşısında oturan sadece Spigliano değildi. Wallach da oradaydı ve Wallach'ın yeni yüzü, bir anda o eski ve bildik surata dönüşüvermişti. Ne olursa olsun sevmesi gereken, ne olursa olsun arkadaşı olması gereken bir adam! Kimdi onun arkadaşı, kimdi dostu? O akşam, üniversitenin önünde oturmuşlar, hafiften yağan karın altında havadan sudan konuşmuşlardı. Paul, içinde bir şeylerin çözüldüğünü, rahatladığını duymuştu. Rahatlık. Coşku. Eski dostlukların anılması. Gerçekten de, eski arkadaşı Mush Horvitz'i anmak, Paul'e toplumsal ilişkilerden yine de bir şeyler kazanılabileceği düşüncesini vermişti. Eğer, Libby ile ikisi —birbirlerini yemekten vazgeçip— dış dünyaya, öteki insanlara dönseler, onlarla ilişki kursalar, evliliği yeni bir temel üzerinde yeniden kurabilirlerdi belki; birbirlerine böylesine yüklenmek durumunda kalmazlardı belki. Hem Paul neden böylesine mutsuzdu, ne gerek vardı? İnsan mutsuzluğu bütün açılardan düşündüğü zaman, gülünç ve anlamsız bir kavram oluyordu. Paul'ün iradesi yok muydu? İradesini kullanıp karar veremez ve doyumsuzluğa bir son getiremez miydi? Gereğince kullanılırsa, irade her şeyi yola koyardı. Paul, buna inanıyordu daha. Zeki bir adam, genç ve zeki bir adam, kuşkusuz, hayat biçimini değiştirebilirdi. Bütün yanılgı, bunun değiş-

mez bir biçim olduğunu sanmaktı. Paul, o akşam Wallach'la birlikte Goodspeed'e yürümüş, aralarında bir duygu alışverişi olduğunu sezmişti. Wallach'ın kendisine saygı beslediğini farketmiş ve o da onun için aynı saygıyı duymuştu. Eğer, Wallach çok eskiden Libby'yi öpmüşse, bu, Libby'nin öpülebilir bir kız olmasından doğmuştu. Üstelik, Libby'nin sevdiğinin kendisi olduğunu da biliyordu. O duygular içinde karısının çalıştığı binanın önünde, tıpkı yıllar önce okulun önünde seslendiği gibi seslenmişti karısına. Bir bakıma da, yanındaki adamı etkilemek istemiş, artık kendi başlarına ayakta kalabileceklerini, birbirlerinin yardımına ihtiyaçları olmadığını göstermek istemişti. Libby'ye şarkılarla seslenmesi, aslında, Wallach'a sunduğu bir çeşit armağandı. Kendi kendisine de bir armağandı, özlem ve duygusallık armağanı. Sevgilisine Shakespeare'i, ya da herhangi bir şeyi sevdirdiğinden bu yana çok yıllar geçmişti. Ve her şeye rağmen, bütün olanları birlikte geçirmişler, beraberliklerini sürdürmüşlerdi... *«—Uyan ey güzel güneş ve kıskanç ayı yok et—»*

Oysa, bu duygu yüklü andan sonra, işin cılkı çıkmıştı. Karısı, arkadaşına, o yeni arkadaşına, kocasının istediği kadar çocuk yapabileceğini söyleyivermişti. Müvekkilini ipten kurtarmak isteyen bir avukatın savunması gibiydi bu sözler. Paul, önce büyük bir güçsüzlük duymuş, ardından bir kargaşaya düşmüş, sonra da kendinden ve avukatından nefret etmişti. Paul, o andan itibaren, hayatı üzerindeki bütün kontrolün kendi ellerinden çıktığını kabul etmeye hazırdı. Belki de öyle olmasını istiyordu.

Şimdi bir de çocuk sorunu çıkıyordu başına. Üstelik, kendisi gerçekten kararlı da değildi bu konuda. Olaylar ve başkaları, onun adına karar vermişlerdi. Wallach'ın teklifi, Jaffe'in yardımı ve Libby'nin günden güne müzminleşen gereksinmesi — ve sonunda, Paul her gün oradan oraya koşar, doktorlara para öder olmuştu ve kısa süre sonra da Nahum çıkıp gelecekti. Yarın ya da öbür gün bavulunu toplayıp, Asher'in merdivenlerinden inmek ve trenden indiği anda kendi amblemi imiş gibi gördüğü o kalabalık perona yeniden dönmek zorunda kalacaktı. Chicago'da kendisini bekleyen ne varsa, onlara gitmek durumunda olacaktı. En azından,

başına dönmesi gereken bir işi vardı. Ama, neden? Aslında, geri dönmesi gerekmeyen bir şey daha vardı. Babasının ölüm döşeğinin başına gitmek zorunda değildi, annesini avutmak zorunda değildi, Libby'ye dönmek zorunda değildi, işinin başına da dönmek zorunda değildi. Daha ne?

Paul, yüksek sesle, «Daha ne kaldı?» diye sordu.

Aa, evet, kendisi vardı. Nişan yüzüğünü çıkarabilir (o işi henüz yapamamıştı), üniversiteden de ayrılabilirdi. Ama, kendini kendinden kurtaracaktı... Asher'in kanepesinin üzerinde uzanmış yatarken, kafasının ve vücudunun olanca yorgunluğu, Paul'ün düşüncelerini temel noktaya, yani kendisinden kurtulma sorununa yöneltti. Yarı uykulu, yarı bitkin halde, kendisini kabukları soyula soyula sonunda gerçek özü ortaya çıkacak bir şey gibi gördü. Kabukları soymak, kat kat soymak, tâ ki, en altta kapalı kalmış olan şey gün ışığına çıkana kadar. Ama, neydi o? Paul oluşuydu, kendi özüydü. Herz oluşuydu. Ya da hiç bir şey. Bütün gün, bütün gece kat kat kabukları soymak ve sonunda sıfıra sıfır, elde var sıfır, kalı vermek. Kendinden kopardıklarından başka bir şey olmadığını anlamak. Olanın bitenin zaten o kat kat soyulup atılanlardan ibaret olduğunu görmek. Bütün vücudu ürperdi — acı ya da sevinç karşısında bütün vücutların ürperdiği gibi ürperdi. O Libby idi, o işi idi, o babasıydı, anasıydı. O güne kadar olmuş olanların, yaşanmış olanların ötesinde bir şey yoktu. Yoksa? Paul, tam uykuya daldığı anda, duyduğu bütün istek ve düşüncelerin, umutların, ihtiyaç diye tanımladıklarının, aşk ve acıma diye niteliediklerinin tümünün üstüne çıktı. Kendisini bir şeyin eşiğinde duydu. Ondan sonraki ilk yaptığı şey uyumak olduğuna göre, belki de sadece uykunun eşiğinde olduğunu duymuştu.

Telefonun ne kadar süredir çaldığını bilmiyordu. Oda yarı karanlıktı. Aklını başına toplayınca doğruldu, telefonu açtı.

«Efendim?»

«Ben Maury.»

«Yok —»

«Ben Maury. Mush. Paul?»

«Maury. Maury, Doris'i gördüm.»

«Her tarafı aradık. Amcana telefon ettik. Paul, neyin var?»

«Dayımda kalıyorum.»

«Buraya ne zaman geleceksin?»

«Hemen —»

«Doris'le konuşmuşsun, telgrafımı almışsın. Paul, dinliyor musun beni?»

«Adresi bilmiyorum, Maury. Adresi almadan çıkmışım.»

«Yaz öyleyse! Beth David hastanesi dokuzuncu kat. Paul, baban yolcu. Buraya gelsen iyi olur. Annen yalnız kalacak durumda değil.»

«Onun nesi var?»

«Baban ölüyor diyorum —»

«Peki, Mush —»

«Ben, seni kapıda bekliyorum. Anladın mı, kapıdayım.»

«Peki, ama ne olur —»

Ne olur, ne olur bırakın beni. Kendi halime bırakın. Paul, kanapeye doğru yürüdü. Kendini sıyırmış olmanın zevkini yeni sezmiş gibiydi. Ne Maury, ne de Doris hayatında büyük etki yapmamışlardı. İkisi bir olsalar, o tatlı uykunun yerine tutamazlardı. Paul de bütün çevrelerden kopuyordu işte. Şöyle iyice bir dalsa... Ne yazık ki, bu kez uykusunu hayal böldü ve öyle de çabuk uyandı ki, hayalindeki simgelerin belirli bir anlam taşıdığına inanmak gafletine düştü. Birtakım sırlar! Ne sırrı? Asher'in taburesini resim sehpasının önüne çekti. Sehpaya kâğıt taktı. Elektriği bile yakmaksızın, kara kalemle aklına gelenleri hızla karaladı.

HAYALİMDE. ANNEM TAVUĞU BUZDOLABINA KOYMAMI SÖYLÜYORDU. TAVUK HEM BÜTÜNDÜ, HEM PARÇALANMIŞTI. BAŞKALARI DA VARDI. ARTIK EMİR ALMAKTAN BIKTIM DİYE BAĞIRDIM. AİLENİN HEMEN HEPSİ ORADAYDILAR (HAYAT - GÖSTERİ - İZLENMEK). ANNEM KIRILMIŞ, İNCİNMİŞ, BENİM KEYFİM YERİNDE, YİNE NEDEN İŞİME BURNUNU SOKUYORDU Kİ. BAŞKA BİR ODAYA GİRDİM, BABAM YATAKTA OTURMUŞ AYAKKABI BOYUYORDU. SONRA OKULA GİDİYORUZ. BEN YENİDEN OKULA BAŞLADIĞIM İÇİN EŞOFMAN GİYMİŞİM. GÜLÜNÇ. CİMNASTİK ÖĞRETMENİ (SPIGLIANO) NEDEN HAVUZA GİRİP YÜZMEDİĞİMİ YA DA BOKS YAPMADIĞIMI SORUYOR. BUNDAN ÖNCE YA DA SONRA

BİR DE KARDEŞİM VARMIŞ (BEN KENDİM) İKİMİZ GARAJA GİDİYORUZ, KARDEŞİM, ANNEME DAVRANIŞIM YÜZÜNDEN ÜZÜLMÜŞ. BİR ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN (WALLACE MI? WALLACH MI ACABA?) ARACILIĞIYLE ANNEMDEN KURTULMAM GEREKTİĞİNİ ANLATIYORUM KARDEŞİME. ARTIK BÜYÜDÜM DİYORUM. KARDEŞİM AĞLIYOR, BEN, ONA KİTAP OKUYORUM. SONRA ÜST KATA ÇIKIYORUM. ORADA MAURY'Yİ, BİR BAŞKA KADINI VE MAURY'NİN KARISI LİBBY'Yİ GÖRÜYORUM. BUDALANIN BİRİ, İÇMELERİ İÇİN HERKESE BENZİN (SPERM) DAĞITIYOR VE KADEH KALDIRIYORLAR, SONRA O ADAM BENİ YAKMAK İSTİYOR (SEVİŞMEK). NEDEN BÜYÜK HARF YAZIYORUM? ÇOCUKÇA BİR AÇIKLAMA. HAYALİMDEN DE İYİ NOT MU ALMAK İSTİYORUM? KENDİMİ KORUMAK İÇİN ODANIN ÖTEKİ KÖŞESİNE KAÇIYORUM. SONUNDA (GALİBA) ADAM YANGIN ÇIKARIYOR. GAZETELERDE ADAMIN ESKİDEN DE YANGIN ÇIKARMA MERAKLISI OLDUĞU YAZIYOR. BUNU ÖĞRENMEK İÇİMİ RAHATLATIYOR.

TAVUK – BUZDOLABINA KOYMAK – CİNSEL SOĞUKLUK – TAVUK = PİLİÇ.

1. ANALARIN GÜCÜ NEREDEDİR? YEMEKTE.
2. KADININ CİNSEL ORGANI GİBİ KAYGAN, ISLAK VE SOĞUK.

KADININ CİNSEL ORGANININ SICAK OLMASI GEREKMEZ Mİ? BANA NE YAPMAM GEREKTİĞİNİ SÖYMELERİNDEN USANDIĞIM İÇİN TAVUĞU BUZDOLABINA KOYMUYORUM. OYSA, KİMSE NE YAPMAM GEREKTİĞİNİ SÖYLEMEDİ. HEP KENDİ BİLDİĞİMİ YAPTIM. HERKES BANA LİBBY İLE EVLENMEMEMİ SÖYLEDİ. HERKES HAKLI. HERKES HAKSIZ. BÜTÜN BUNLAR

konunun çok dışında. Paul, Asher'ın resim kalemini bıraktı. Başı sehpanın üzerine düştü. Ama, uyanıktı. Tavuk eşittir cinsel soğukluk — ne olmuş yani? Biri benzin içiyormuş — ne olmuş yani? Eğer tümünü, babasının yatakta ayakkabı boyamasına kadar tümünü, anlasa ne çıkardı yani? Sorun, yani Libby, psikolojik bir sorun değildi. Sorun başka bir şeydi. Neden o doktora gittin? «Çünkü, artık dayanamıyordum!» «Hiç değilse benimle bir kez konuşabilirdin bunu. Neden bana sormadın? Bu ne faturası?» Paul, o gün doktordan gelen faturayı karısının suratına doğru sallıyordu. «Çünkü, hiç bir şey konuşmuyoruz artık.» «Yirmi beş dolar söz konusu oldu mu konuşuyoruz.» «Giderken yirmi beş dolar olduğunu bilmiyordum. Bir daha gitmedim, öyle değil mi?» «Bilmiyorum,

gitmedin mi?» «Hayır!» «Psikanalistin sana ne yararı dokunacağını sandın?» «Bende bir şeyler var, Paul.» «Hastaydın —» «Peki, beni hasta eden ne?» «Mikroplar! Virüsler!» «Hayır, sensin!» diye bağırmıştı karısı. «Öyleyse boşan benden! Bitirelim bu işi —» Beş buçuk yıl geçmişti ve evlerinde ilk kez boşanma sözü ediliyordu. Libby, suratını asmıştı. Paul, kesin bir yenilgi duygusuna kapılmıştı. Hepsi, Asher, annesi, tümü haklıydılar — Olamaz demişlerdi! Ve sonunda, Paul boşanma sözünü ağzına almıştı. Aynı sözü tekrarlamak çok az acı verdi. «Öyleyse boşanalım.» Libby, «Ama, sen benim kocamsın!» diye ağlamıştı. «Belki de bütün mesele burada —» «Hayır, suç bende!» diye hıçkırmıştı Libby. «Kes ağlamayı. Suç sende değil.» «Ben boşanmak istemiyorum. Düzenli bir yaşantı istiyorum —» «Libby, umutsuz, korkunç bir şey bu —» «İşte, ben de doktora bunun için gittim ya —»

Telefon çaldı. Paul daha telefonu kulağına götürmeden, karşısındakinin sesi duyuldu. Telefonu kapattı. Telefon yeniden çalmaya başladı. Paul, bu kez açmadı bile, sadece ahizeyi iyice yerine bastırdı. Öğleden sonra böyle geçti. Odadaki ışık giderek tükendi, telefon çaldı ve Paul, Asher'in taburesinde oturdu, telefonu sanki hayatının bütün anlamını kapatan bir kapakmış gibi elleriyle bastırdı durdu.

Ertesi sabah, Asher ütü tahtasıyle ütüyü çıkarabilmek için koca dolabı boşaltmak zorunda kaldı. Tahtayı pencerenin önüne yerleştirdi, elbisesini ütüledi. Sonra, temiz, beyaz bir gömlek çıkardı. Mutfak musluğunun üzerindeki aynanın karşısına geçip siyah kravatını taktı. Paul, kahvaltı bulaşıklarını su dolu tasın içine koydu, hiç sesini çıkarmadı. Kendini sonuna kadar götürecek, huzura benzer bir şeyler yaratmıştı içinde. Belki de bir önceki günün yıpranmışlığı altında bitkin düşmesi iyi olmuştu. Kalan son gücü ile yatağa girmiş ve kararlar vermişti. Şimdi ağzını hiç açmaz ve Asher'e sezdirmeden kararları benimseyebilirse, selâmete ulaşırdı.

Oysa, Asher, «Bugün ne yapacaksın?» diye sordu.

Dayısı konuşur konuşmaz, Paul, sabah gözünü açıp da adamı yatağında uyur gördüğünden bu yana duyduğu bütün sinirin yo-

ğunlaştığını sezdi. Bu duyguyu kesinlikle bilincine vurmadan duyuyordu. Dayısı sinirine dokunuyordu. «Okuyacağım,» dedi.

«Sinemaya gitsen iyi olur. Aklını başka yöne çekmiş olursun.»

«Okumak yeterince oyalıyor beni.»

«Müzelere git.»

«Belki giderim.»

Asher, dolabın önüne gelmişti. Bir şeyleri itti, bir şeyleri çekiştirdi. Sonra dolaba daldı. Boya tüpleri yerlere yuvarlandı. Sonunda Asher, başında siyah şapkayla dolaptan kafasını çıkardı. Tam yas kılığındaydı. Baba Herz ölmüştü.

Asher, şapkanın kurdelesini düzelterek, «İyisin ya?» diye sordu.

«Çok iyiyim.»

«Benimle metroya kadar yürümek ister miydin? Biraz temiz hava alırdın. Hadi sırtına bir şey geçir de, biraz çık.»

«Asher, kendimi pencereden atmaya filân niyetim yok, meraklanma.»

«Ne olursun —»

Asher konuşmaktan vazgeçti, kapıya yöneldi. Dönüp yeniden Paul'e baktığında yüz yaşında görünüyordu. «Hatırım için bir şey yapar mısın? Benimle birlikte Astor Place'e kadar gel, başka bir şey istemiyorum. Beni metroya bindir. Bu sabah kendimi pek güçlü bulmuyorum.» Bu sözler hiç de düzmeceye benzemiyordu.

Üçüncü Cadde'den aşağı metroya doğru yürüdüler. Dört yol ağızlarından birinde düşkünler için belediyenin açtığı aşevlerinden biri vardı. Tam onlar geçerken, kahvaltılarını bitirmiş bütün sakatlar, aylaklar sokağa döküldü. Güneş öylesine parlaktı ki, düşkünler evinden çıkanların kimi parlak ışık altında büsbütün ezilmiş gibi oldular. Ancak, ışığını bütün çirkinliklerin, yoksullukların üzerine acımasız saçan güneş, acıyan bir tavırla da sıcaklık getiriyordu. Kapıda bir an duralayanlar, güneşin sıcağında yumuşuyor, gevşiyor, yalpalayarak kapıdan çıkıyorlardı. Hepsi de şehrin merkezine, yani paranın ve şarabın olduğu yere yöneliyordu.

Asher, ütülü pantalonu ve siyah şapkasıyle, hali vakti yerinde biri izlenimini uyandırıyor olmalıydı ki, iki kişi yanına yaklaştı.

Biri, kendini acındırmak için bin türlü eğilip bükülürken, öteki atıldı. «Beyim, Mr. Burns ile ben hapisten yeni çıktık. O yüzden biraz sinirli ve heyecanlıyız. Ne yapacağımızı bilmiyoruz.» Adam, Paul'e gülümsüyor, ama Asher'e bakarak konuşuyordu. «Bize, yeniden namusumuzla çalışmaya başlamak üzere birkaç kuruş verebilir misiniz?»

Asher, «S..tir oradan,» dedi.

«Sağolun efendim, sağolun beyim.»

Asher, Paul'e, «Karşıya geçelim,» dedi. Karşı kaldırıma varıncaya kadar, iki kez daha yolları kesildi. Mr. Burns dizlerini titreterek, gözleri yaşlı bir halde yanlarına geldi. Ne denli muhtaç olduklarını anlatmaya başladı. Asher'in ne sabrı, ne acıması vardı. «S..tir olun dedik ya. Şimdi basıp gitmezseniz, polis çağıracağım.»

«Peki efendim. Çok teşekkür ederiz efendim.»

Asher tam kaldırımdan adımını atacağı sırada, Mr. Burns yaklaştı ve —bilmem kaza, bilmem kasıtlı— Asher'in topuğuna bastı. Asher döndü, parmağını tehdit eden bir tavırla sallayarak, «Kendine hiç mi saygın yok, köpek?» diye bağırdı. «Sen, bütün fakir fukaranın yüz karasısın.» Ayağından çıkan pabucu tekrar giymeye çalışarak, «Neden çekip gitmiyorsun? Neden karşıma dikiliyorsun?» diye çıkıştı.

Mr. Burns, «Hadi oradan pis Yahudi sen de,» dedi.

Paul, hemen Asher'in yanına geldi. Ama, dayısı, Paul'ün uzanmasına fırsat bırakmadan ve hiç düşünmeksizin atıldı. Serseriyi yakasından tuttuğu gibi sarsmaya başladı. Arkadan polis geldi. Hemen kalabalık kümelendi. Adamın yakasını ancak polis, Asher'in elinden kurtarabildi. Asher, kravatını düzeltirken, polis de dilencinin ayağına basmış duruyordu. Paul, dayısının gözlerinin yaşardığını gördü. Sanki şimdiden cenazeye gitmiş gibiydi.

Paul öne çıkarak, «Önemli bir şey değil, memur bey,» dedi. «Teşekkür ederiz. Hadi yürü, Asher.»

Asher, yük beygiri gibi nefes alarak, «Mahkemeye vermeli keratayı,» diyordu.

«Hadi, hadi, bırak şimdi —»

Paul, Asher, dilenci ve polis, ağızlarının kenarı acıyle aşağı çe-

kilmiş, gözleri tükenmiş kalabalığın oluşturduğu halkanın ortasında duruyorlardı. Mr. Burns'ün arkadaşları, olup bitenleri seyretmek için kalmakla, polis arabası gelip hepsini toparlamadan oradan gitmek arasında kararsızdılar. Tıpkı Paul'ün hayalindeki gibiydi her şey: Dört yanı gözlerle çevrilmişti. Bu halkayı yarmak, çıkıp gitmek zorundaydı. Yapacağını yapmaya girişmek ve yapmayacaklarından vazgeçmek durumundaydı.

«Gidelim, Asher. Bırak bunu —»

Polis, «Ne oldu?» diye sordu.

Asher, «Ne olacak, izinsiz olarak sokak ortasında dileniyordu,» dedi.

Dilenci söze karıştı. «Sigaramı yakmak için ateş istedim, ne var bunda?»

Asher, «Bana pis Yahudi dedi,» diye atıldı. «Orospu dölü. Pis namussuz.»

Dilenci, uçsuz bucaksız mavi göğün altında, kendisine de biraz onur payı lütfetmelerini dileyerek, «Beyim,» diyecek oldu. Kalabalık şöyle bir dalgalandı, polisin yüzünde bile hafif bir gülümseme belirdi.

Polis, «Neden beyden özür dilemiyorsun?» dedi.

«Özür dilerim, efendim.»

Paul, «Pekâlâ,» dedi. «Tamam, memur bey. Tamam, değil mi Asher?»

Asher, «İyi, iyi,» dedi. Şapkasını indirdiği için, Paul onun yüzünü göremiyordu. Kalabalık yarılıp yol verdi. Tam o sırada uzunca saçlı bir serseri yaklaştı, «Ne o, filim mi çeviriyorlar?» diye sordu.

Titrek bir ses, «İhtiyar pezevengin biri —» diye anlatmaya başladı. Paul, dayısının kolunu kavradığı gibi onu karşıya geçirdi.

Astor Place'deki metroya geldiklerinde Asher, «Kırkikinci Sokaktaki sinemalar bütün gün açık,» dedi.

«Sana dedim ya, kendimi pencereden atmaya filân niyetim yok.»

«Öyleyse ne yapacaksın?»

Paul'ün, yeni bir sırrını Asher'e açması, ona olan güveninden ya da sevgisinden değil, sadece onunla beraber bulunmasından oldu. «İş arayacağım,» dedi.

«Sabah kafandaki plân bu muydu? Bütün suskunluğunun nedeni bu muydu?»

«Öyle olsa gerek.»

Dayısı ceketini düzelterek, cebinden kendi taktığının eşi siyah bir kravat çıkardı. «İki tane aldım bundan. Gelmek ister misin?»

Paul alnını ovuşturuyordu. «Asker, ne yapmak istiyorsun? Beni zıvanadan çıkarmak mı? Benimle alay etmek mi? Beni sınamak mı, ne? Her şey yeterince zor değil mi zaten, bir bu mu eksik? Gitmemin bir faydası olacağına inanıyor musun?»

Asher pek kesin olmayan bir tavırla, «Ben, sadece, ne yapman gerektiğine inanıyorsan onu yapmanı isterim,» dedi.

«Peki, sen ne düşünüyorsun —» Mağazalara gidenlerden birkaçı dönüp Paul'e baktılar. Paul sesini alçalttı. «Buraya geldiğimden beri ne bunalımlar geçirdim, biliyor musun? Kaldır o kravatı, gözüm görmesin. Ne oldu sana böyle?»

Asher, «Bilmem...» dedi. «Ne de olsa cenaze... Belki çok gevezelik ettim.» Kravatı katladı. «İçinden gelenlerden kaçmanı istemiyorum.»

Paul kendine hâkim olmaya çalışarak, «İçimden gelenleri az önce söyledim,» dedi. «Kaldır şu kravatı. Ne olursun!»

«Kaldırdım. Sâkin ol canım.» Asher, metroya inen merdiven ağzına doğru yürüdü. Paul, peşinden gitmedi. Asher döndü, «Nasıl bir işe gireceksin?» diye sordu.

«Parası bol bir işe.»

«Gerçekten bunu mu istiyorsun?»

Paul, «Sana bir şey söyleyeyim,» dedi. «Seninle ben ayrı ayrı şartlanmalardan gelen insanız. Bunu açıkça ortaya koyalım.»

«Tamam —»

«Ben, sadece kendi varlığımı sürdüremem. Yapmak istediğim bu değil. Karımın hayatını da sürdürmek zorundayım. Güçsüz, çaresiz bir kızcağız, anlıyor musun? Onun gençliğini elinden aldım — sözümü kesmeye kalkışma şimdi. Birlikte geçirdiğimiz günler ne denli kötü olmuş olursa olsun, karımı bırakmam onun için çok büyük bir darbe olacaktır. Psikanaliz yaptırması, tedavi olması gerekecektir — lütfen sözümü kesme.» Oysa, Asher, onun sözünü

kesmiyor, sadece kuşkulu gözlerle bakıyordu. «Sen istediğini düşün. Eğer o, psikanaliz yaptırma gereğini duyuyorsa yaptırtacağım. Böylelikle günün birinde belki ben de huzura kavuşurum. Yüksek ücretli bir işe gireceğim. Ona her hafta para göndereceğim. Kendi yaşantımızı sürdüreceğiz. Ayrı yaşayacağız. Benim bulduğum çözüm bu. Sen kendi hayatını başka türlü ele alıyor olabilirsin —»

Merdivenleri inmişlerdi. Şimdi peronun loşluğunda duruyorlardı. Geçen trenlerin pencerelerinden atılan kâğıtlar, savrulup kollarına çarpıyordu. Paul diretiyordu. «Sen kendi hayatını bir başka türlü yürütürsün, ben bir başka. Her şeyi iyice düşündüm, Asher, belki daha iyi bir insan olurum. Belki daha mutlu biri olurum.» Oysa, derin derin içini çekmekten de kendini alamıyordu. Asher, kendi çizdiği hayat içinde mutlu sayılır mıydı? Paul yutkundu, duygusallığa kapılmamaya çalıştı. «Bugün harekete geçme günüdür. Önemli bir gün bu. Üstelik, hiç de iyi başlamadı. Doğrusunu istersen, o dilenciyle uğraşmanın ne gereği vardı, anlayamadım —»

Asher sertçe, «Ben dilenmeye karşıyım,» diye kestirdi attı. Yeni bir metro geçti. Onun gürültüsü dinene kadar sustular. Birbirlerine bakıyorlardı. Paul, Asher'in dilenciyi hor gördüğü ölçüde, kendisinin de dayısını hor gördüğünü sezdi. Trenin gürültüsü uzaklaşırken, Paul'ün kafasında bir denklem oluşuyordu: Asher, o dilenci için neyse, kendisi de Asher için aynı şeydi —

«— herkesin ayağına dolanırlar. Bunlara göz açtırmamak gerek —»

Paul, «Kimse dilenmekten hoşlanmaz,» dedi. «Ben, onu demek istememiştim.»

«İnsanların ihtiyaçları konusunda aynı görüşte değiliz. Örneğin, ben; eski karımın psikanalizi için kafa yormam. Üstelik, ben buna bağları koparmak da demem.»

Asher, bir basamak daha inmek istedi. Paul kolundan tuttu. Oldukları yerden aktarma yapmak için bekleyenlerin oturdukları salon görünüyordu. Bekleme salonunda zenci bir kadın oturmuş, kitap okuyordu. «Asher, insanın yirmi yedi yaşında yeniden hayata başlaması, her şeyi sıfırdan ele alması kolay değil. Pek çok bağ koparıyorum, ne sanıyorsun? Şu haline bak,» diyerek dayısını sars-

tı. «Sen bile babamın cenazesine gitmek zorunluluğunu duyuyorsun. Öyle değil mi? Eğer savunduğun gibi biri olaydın, bu zahmete girmene ne gerek vardı?» Paul, içini böylece döktükten sonra, kendini haklı buldu. Sabahın sekizinde Asher'i elbisesini ütülerken gördüğü andan beri, bunu söylemek için içi içini yiyordu.

«Cenazeler benim kişiliğimi daha belirgin kılıyor. Genellikle, cenaze törenine gittim mi, kendimi bulma konusunda yeni yeni şeyler yakalıyorum.»

«İnsan, nesnel olayları kavramak için cenazelere gitmez.»

«İşte bu da beni başkalarından ayıran bir özellik.» İstasyona yeni bir tren girmişti. Asher, treni durdurmak için ellerini sallayarak koştu.

Paul, arkasından koştu ve çevresindekilere aldırış etmeden, bağırıyordu. «Gidiyorsun, çünkü kimse —» Ama, Asher çoktan vagona atmıştı kendini.

Yüreksiz! Sabotör! Hımbıl —

Paul küfretmekten vazgeçti. Çünkü, çoğu kez, başkalarında küfür ettiği birtakım şeylerin kendisinde de olduğunu görmüştü. Merdivenleri çıktı. Yeniden güneşe kavuştu. Kendini duygusallıktan kurtarmak için bir kez daha zorladı. Ve başardı! Madison Caddesine giden otobüse binerken bir an gene felsefeye kaptırdı kendini, şu insan ne garip şey, diye düşündü.

Ellinci sokakta, alışveriş yapanların kalabalığından, iğne atılsa yere düşmezdi. Trafik ışığının yanmasını bekleyen Paul, bir yandan da ne yapması gerektiğini düşünüyordu. Işık yanınca, çevresindeki kalabalıkla birlikte karşıya geçti ve bir kafeteryaya girdi. Kahve içti. Kahvesini bitirdiği zaman, gözleri boş fincana daldı. Düşünülmesi gereken iki ayrı olay dizisi vardı. Biri Chicago'da uyanmakta olan Libby, diğeri Brooklyn'de olanlar. Her ikisinden de uzak olmasına rağmen, Paul fincanın dibine baktığında iki olayı da açık seçik görebiliyordu. Garson kız elinde cezveyle gelip fincanına yeniden kahve doldurdu ve Paul'ün gözünün önündeki görüntüleri siliverdi. Paul ayağa kalktı. Tezgâhın öteki ucundaki telefon kulübesine girdi.

Telefon rehberinin sarı sayfalarında, «İş Bulma Büroları» başlığı altında umduğundan da uzun bir listeyle karşılaştı. Listenin uzunluğu onu en az iki dakika duraksattı. Sonunda, A ve B ile başlayan bütün büroların adını not etmeye başladı. Sonra, olurluluğu sınırlamamak için bir de S ile başlayan ad yazarak rehberi kapattı ve kafeteryadan çıktı.

Ne kafasında, ne yüzündeki ifadede, kararlılık ve kesinlilikten öte bir şey yoktu. Dökülmekten kurtulmuş ne kadar saçı varsa, öteki erkeklerinkinden uzundu, giysileri de ne yenilik, ne de moda yönünden onlara erişemiyordu. Kendini yadırgadı.

Yine de bir saat içinde iş buldu. Bu, gerçekten şaşırtıcıydı, çünkü böyle bir şeyi başarabileceğini hiç beklemiyordu. Önündeki haftaların çalışarak değil, iş aramakla geçeceğini sanmıştı. Oysa, şimdi bir büronun bekleme salonundaydı ve az önce kendisiyle görüşen adam içeride bir meslek dergisinin yazı işleri müdürüne telefon ediyordu. Paul'e, duvar kâğıdı ve plâstik badana endüstrisi konusunda yazılar yazdıracaklardı. Yazı işleri müdürünün yardımcısı olacaktı. Yılda altı bin sekiz yüz dolar! üç bin dört yüzü Libby'ye, öteki yarısı da kendine. Hadi, Libby'ye dört bin versin. Maaşı artardı, idare etmeye çalışırdı, tek odada otururdu. Yapardı!

Çabucak plânlar tasarladı. Ucuz bir oda tutacaktı. Bütçe yapacaktı. Yazı işleri müdürüyle görüşmeye gitmeden önce, Beşinci Caddedeki kitaplığa uğrayacak, ansiklopediden duvar kâğıdı ve plâstik badana bölümüne bakacaktı. Yalan söylemeyi sürdürecekti — evli değildi, son yılı Avrupa'da geçirmişti —

İş bulma bürosunun bekleme odasında oturmuş beklerken, kendi kendine bir soru yöneltti: Neredeyim?

Burada ne yapıyorum?

Başını kaldırdı, sekreter kızın yüzündeki gülümsemeyle karşılaştı. Bekâr mısınız? Romantik misiniz? Benden hoşlandınız mı? Bütün bu sorular gülümsemenin içine örülmüştü. Paul de gülümsedi. Çok güzel göğüslü, sağlıklı bir kızdı. Ne güzel teni vardı... Ne var ki, kızın teni, bütün pürüzsüzlüğüne rağmen, az önce içtiği su kadar etkisiz kaldı. Kızın yanına gidip konuşmaya başlayacağı yerde, Paul, kızın yanından geçip, aşağı inen asansöre doğru yürüdü.

Zemin kata inince asansörden çıktı, kendini sokağa attı. Belki de gidip telgraf çekse iyi olacaktı. Libby şimdi ne yapıyordu? Aman ölmesin de, ne olursa olsun!

Bir yandan mezarlığa doğru yürüyor, bir yandan da kısa, anlık, ileriye dönük düşüncelere kaptırıyordu kendini. Öğleden sonra iş bulma bürosuna gider, birden rahatsızlandığını söylerdi. Sonra da sekreter kızdan randevu koparmaya bakardı. Gelecek hafta boyunca da sinir hapı alır, ayakta kalmaya çalışırdı. Ne zararı vardı? Şimdi inat edecek zaman değildi. Derli toplu yeni bir elbise alırdı. Wallach gibi bir görüntüsü olurdu. Değişirdi, neden olmasın? Libby'ye de telgraf çekerdi. Ya da mektup yazardı.

Hem mezarlığın içine kadar girmek zorunda da değildi. Sadece, babasının gerçekten öldüğüne inanmak için töreni uzaktan görmek istiyordu.

Evet, gerekli simgesel önemi taşıyan bir gezintiydi bu. Mezarlığın parmaklığının önünden yürürken kafasında özenle şu cümleyi biçimledi: Hayatının birinci bölümüne resmen son veriyordu böylece. Babasının mezara indirilişini, üzerine toprak örtülüşünü görecekti, o kadar. İnsanın babası bir kez ölürdü, aralarında ne denli anlaşmazlık olursa olsun... Hem oraya gitmemek, olaya gerektiğinden daha çok ağırlık vermek, babasını yüceltmek olurdu — hayır, pek de öyle değildi. Mezarlığa gelmesinin bir anlamı varsa, o da —gözlerini yumdu, bitkindi— Libby'ye yeniden döneceğini ve bir kez daha denemeye çalışacağını kanıtlamaktan öte bir anlam değildi... Hayır! Libby'ye dönmek istemiyordu. Bütün çözümler içinde, akla en aykırı olanı buydu. Bütün sorun, Libby'nin gelecek bebeğe şimdiden isim bulmuş olmasındaydı, bütün sorun, insanın babasının bir kez ölmesindeydi —

Paul, taflanların ardına gizlenmiş, parmaklıkların arasından içeri bakarken, *sorun* sözcüğü kafasında yankılanmaktaydı.

Huzur duymaya çalıştı. Kendine yepyeni bir hayat kuracağına söz verdi. Bir çift tanıdık göz görmek istiyordu. Sonra çekip gidecek, yeni hayatına dalacaktı.

Paul, şimdi ortalık yerde duruyordu. Mezarlıktakiler dar yollardan kıvrılarak, öbek öbek mezarların arasından geçerek kendisine

doğru geliyorlardı. Paul, tam kapıda duruyordu. Hemen tam arkasında çelenk dolu bir araba vardı. Birisi ölmüştü. Bu düşünce bütün varlığını deldi geçti.

O anda Paul'ün önünde birkaç seçme hakkı vardı. Dönüp gideceği yerde, mezarlığa girmesinin nedeni, bütün yolların tıkanmış olması değildi. İstese koşabilirdi, ya da ağır ağır uzaklaşabilirdi oradan. Oysa, içeri girdi, çünkü hayatının yönü içeriyi gösteriyordu. İçerilere, daha içerilere, daha daha içerilere. Çeşit çeşit mezar taşlarının arasından daha içerilere.

Tarihler. İsimler. Çiçekler. Ve yukarıda güneş. Her şey olanca belirgenliği ve kesinliğiyle Paul'ün bilincine çarpıyordu. Paul, gittikçe içerilere yürüdü. Adalet, hak, irade, düzen, değişim — bu sözler yanından geçip gittiler. Yaprak kımıldamıyordu. Tarihler. İsimler. Çiçekler. Gökyüzü. Sadece, tarihin ve doğanın gerçekleri anlam taşıyordu. Gerisi uydurmaydı.

Paul, içeri doğru yürümesini sürdürdü. Sonra birtakım yüzlerle karşılaştı. İşte orada babasının kardeşinin buruşuk ağzı, Gertie halasının ağzı. Şurada bir çift acılı mavi göz. Mavisi, acısından çok iki göz. Kuzeni, Brooklyn basketbol takımının yıldığı Harvey'in gözleri. Güzel kuzini Claire'in siyah saçları. Jerry amcasının pamuk gibi elleri. Sonra, yağ tabakaları içindeki Maury, yanında siyahlar giyinmiş Doris. Hepsini açıkça görüyordu. Ne var ki, ya havanın, ya kendi duyularının bir aldatmacası, tam orta yerde bir bulanıklık, kendisine doğru gelen bir sis vardı. Birinin seslendiğini duydu — ona sesleniyorlardı. Ah, Asher. İşte, Asher oradaydı. Asher neyi anlıyordu ki? Kendisi neyi anlamıştı ki? Sipah paltolu adam kimdi? Onu, Libby ile evlendirmek istemeyen haham Lichtman. Ya oradaki —

Kimse kımıldamıyordu. Sadece Paul yürüyordu. Bir de ona doğru gelen, siyahlar içinde biri vardı. Paul, sonunda onun da kim olduğunu gördü. Evet, gözlerini kapadı, kollarını açtı ve o andan sonra gördüğü kendi hayatı oldu — nasıl kurban edildiğini gördü. Annesi onun boynunu öpüyor, adını tekrarlayıp duruyordu. Paul ise, dünyadaki yerini görüyordu. Evet — hayran olmadan ve acımasız. Evet! Evet! Gördüğü şey, ona bir an büyük güç verdi. Bir

bağışlama duygusu içinde öpmüyordu annesini, gözünün önündeki görüntü bu değildi. Paul hiç bir şey öpmüyordu — sadece kollarını açmış, uzatmış, öylece duruyordu. Gerçek, gözlerinin önüne serildiği için, son umudu da eridi gitti. Onun düzen sandığı şey, aslında kargaşanın ta kendisiydi. Hak, adalet yere düştüler. Gözlerini açtı ve o yüzlerin —hayalindeki yüzlerin, onu hep kuşatmış olan yüzlerin— arasında hiç bir utanç ya da aşağılanma duymadı. Onların gözleri artık kendisini ezmiyordu. Kendini daha geniş bir ufuk çizgisinde duydu.

2

O YAZ çoğu zaman Ellibeşinci Sokağın sonundaki kayalardan suya atlayıp yüzdük. Kimi evli, kimi bizim gibi olan pek çok çiftle dostluk kurduk. Uzun cumartesileri ve pazarları, serin Michigan gölüne uzanan kayaların üzerinde güneşlenerek, hasır sepetlerimizdeki şarap ve sandviçleri birbirimize ikram ederek geçirdik. Hasır sepeti, Martha'yla ilk kez yüzmeye gittiğimiz gün armağan olarak almıştım.

Martha artık üniversitede, yaz kurslarının yöneticisi Claude Delsey'in sekreteri olarak çalışıyordu ve hafta sonları ile geceleri boş kalabiliyordu. Martha, birkaç ay önce lokantada giydiği garson üniformalarını paketlemiş, hizmetçisi Annie La Smith'e vermişti. Sonra, üniversiteden aldığı ilk parayla, gitmiş büroda giyebileceği üç tane yazlık elbise almıştı. Biri lavanta çiçeği renginde, biri açık mavi, üçüncüsü de —en çok onu beğeniyordum— açık kare yakalı, plili etekli turuncu bir elbiseydi. Martha, ertesi hafta ayakkabı, iki dizi inci ve beyaz eldivenler almıştı. Delsey'in şehirde olmadığı bir gün de, öğleden sonra birkaç saat izin almış, Kuzey yakasına uzanmıştı. Geldiğinde, zarif ve güzel bir biçimde taranmış saçlarla değişik bir kadın olmuştu. Eski haline benzememekle birlikte, çarpıcıydı. Ne var ki, o gece yatağa girdiğimizde, kafasına çorap geçirip yatmak zorunda kalmıştı saçı bozulmasın diye. Kafasına geçirdiği

şeyin benim isteklerimi baltaladığını söyledim. Ama, isteklerimin ona vız geldiği, hiç kıpırdamadan yatması gerektiği cevabını verdi. Allahtan, saçı sabah kahvaltıda bozulmaya başlamış, öğlen yemeğinde iyice bozulmuş, akşam yemeğinde ise onarılmaz duruma gelmişti. Gece yarısından az sonra, başı açık olarak koynuma girdi.

Sanırım, Martha'nın gerçekten çok mutlu olduğu anlar vardı ve yaz geceleri açık penceremizin altından geçenlere sorsanız, beraberliğimiz huzurlu, ciddî ve sevinçli bir beraberlik sayılırdı. Sırtında kolsuz blûzu ve şortu ile Martha kanapeye uzanır, bir yandan buzlu kahve içer, bir yandan kitap okurdu. Ben, onun karşısındaki koltukta, kucağımdaki sarı bloknota, sonbaharda vereceğim Amerikan edebiyatı dersleriyle ilgili notlar alırdım... Güzel bir Temmuzdu, özellikle, Chicago için. Hava ne zaman boğucu bir sıcağa dönüşecek gibi olsa, öğle üzeri bulutlar birikir, yaz yağmuru havayı temizleyerek ve sokaklara toprak kokusu taşıyarak boşanırdı. O zaman üniversiteye kadar yürümek bir zevk olurdu. Erken doğan ayın ışığında, üstlerinde damlalar titreşen ağaçlar altında duyulan tek ses, gece bekçisinin yürümesi ve boş yapılarda bıkıp usanmadan sallanan kapıların gıcırtısı olurdu. Martha, «Sonbaharda kurslara kaydolacağım,» dedi. Delsey'e söylemiş, o da olur demiş. «Hangi kursa?» diye sordum. «Henüz bilmiyorum. Müdüriyete gidip baktım — önümüzdeki iki yıl boyunca her sömestr bir kurs alırsam diploma alabiliyormuşum.» «Sonra ne yapacaksın?» dedim. «Sonra diplomam olacak.»

Bazı geceler yağmur çok geç saatlere kadar, hattâ sabaha karşı bile yağmazdı. Öyle günlerde, şehrin üzerinde gümleyen gök gürültüsü ikimizi de uyandırırdı. İnce çarşafın altında sessiz, ama uyanık yatardık. Martha, uzanır radyoyu açardı. Sonra sigarasını yakardı. Zaman zaman fırtınanın etkisiyle cazırdayan dans müziği dinlerdik karanlıkta. Sigara dibine kadar içildiği ve gök gürültüsü tepemizden uzaklaştığı zaman, arkamızı döner, yeniden uykuya dalardık.

Oysa, hafta sonları gök masmavi, güneş aydınlık olurdu ve biz, en az yanımızdaki çiftler kadar mutlu ve neşeli görünürdük. Hiç bir pazarı, hiç bir cumartesiyi kaçırmazdık. Saat on bir dedi mi,

kayalara varmış olurduk. Güneşin batmasına yakın, gazetelerimiz çevreye saçılmış, getirdiğimiz kitaplar hiç el sürülmemiş, sepetimiz kurabiye kırıntıları, muz kabukları, yağlı kâğıtlarla dolu olarak, ötekiler gittikten sonra da orada kalırdık çoğu kez ve göle akşamın kızıl bulutlarla inişini seyrederdik. Martha, o aylar boyunca telâşlı olmamaya özel bir dikkat gösteriyor, nerede ne kadar kalmak istiyorsa o kadar kalıyordu. Sadece bazı pazarlar, saat altıda telefonun başında olmak için eve erken dönüyorduk. Çünkü, ayda iki kez pazar günleri saat altıda, Long Island'a, Cynthia ile Markie'nin yazı geçirdikleri yere telefon ediyordu. Ve öyle pazarların akşam üstlerinde değişmez ve kaçınılmaz bir an yaşardık — Martha'yı elinden tutup sudan çıkarırdım, tam bardağına şarap koyacakken — tıpkı o yağmurlu gecelerdeki gibi bir şey olurdu. O anda Martha'nın benim için duyduklarını, ben de onun için duyardım. Nefretti bu.

Temmuzun son cumartesi günü, babamdan, Fay Silberman'la evlenme tarihlerini kararlaştırdıklarını bildiren bir mektup aldım. Noel'den önce evlenmeyeceklerdi. Mektubu birkaç kez okuduktan sonra Martha'yla birlikte göle giderken de pantalonumun cebine koydum. Akşam üstü pantalonumu mayomun üzerine çektiğimde, çıkarıp yeniden okudum. Bu kez olaydan sıyıramadım kendimi, kopukluk, bir acıya dönüştü.

Martha, «Düğün kalabalık ve gösterişli mi olacak?» diye sordu.

«Sanırım sadece aile arasında olur. Kadının çocukları, bir de ben. Babam açıkça bir şey yazmamış.»

«Daha Noel'e çok var.»

«Yine de kesin.» Babamın, Noel'de evlenmeye şimdiden karar vermesi için bir neden arıyordum. Oysa, böyle bir nedenden söz edilmiyordu. Bir yığın haber vardı sadece. «Ağustos ayını, kadının yazlık evinde geçirecekmiş, öyle diyor.»

«Aradığı bu muydu dersin — yani, yaz tatilleri mi?»

«Sanırım onunla evlenmesinin iki nedeni var: Bir, kadın baskı yapıyor; ikincisi de, babam yalnız ve evlenmekten başka yapacak bir şey düşünemiyor. Ama, evlenmeyi devamlı olarak erteleyip dur-

duğunu biliyorum. Geçen yıl Şükran Günü'nden beri nişanlılar. Babam kendine güvenemiyor.»

«Kadının yazlık evi nerede?»

Mektuba baktım. Mektubu o kadar okumama rağmen, aklımda bu denli az şeyin kalması şaşırtıcıydı. «East Hampton. Babam, benim de davetli olduğumu yazıyor. Kadını daha yakından tanımam içinmiş bu.»

Martha, beyaz mayosunun üzerine şortunu giyiyordu. Fermuarı çekip, düğmeyi ilikleyene kadar bana dönmedi. «Neden gitmiyorsun?» diye sordu.

Onun, soruyu sorarkenki kayıtsızlığı içinde cevap verdim. «Burada olduğum için.»

«Bir süre buradan gitmek istersin diye düşünmüştüm de, ondan sordum.»

O günün daha önceki saatlerinde, Martha'nın neşesi, Bill Lake ile Frank Tozier'i de bir süre aramıza katmıştı. İkisi de yanımızdan geçerken birkaç dakikalığına durmuşlar, sonra battaniyemizin birer ucuna ilişerek saatlerce yanımızdan ayrılmamışlardı. O neşenin, o içtenliğin yerinde şimdi, işin can sıkıcı tarafı, kayıtsızlığın inandırıcı olmayan görüntüsü vardı. Babamın kararını kestirebilmekle uğraşan ben, sabır ve mantığa yönelecek durumda değildim. «Yine ne var?» diye sordum.

«Bir şey yok.» Omuzlarına bir havlu attı. Oturdu. Gölün üzerinde kayan son su kayakçısını seyre koyuldu. «Sadece, babanı görmek istiyorsan, bunu yapabileceğini bilmeni istemiştim,» dedi.

«İstersem babamı görebileceğimi biliyorum,» dedim.

«Ya Theresa'nın çocuğu ne olacak?»

«Ne olmuş?»

«Doğmasını beklemek zorunda değil misin?»

«Bunun o işle ne ilgisi olduğunu anlamıyorum, Martha.»

Martha cebinden saatini çıkardı. Bileğine takarken saate baktığını gördüm.

«Gitmek mi istiyorsun?» diye sordum.

«... Hayır. Çok güzel burası.»

«Martha, neden babamın yanına gitmediğimi, neden bir şeyler yapmadığımı mı soruyorsun?»

«Hayır.» Gülümsedi. «Demek istediğim, babanı görmek, ya da bir başkasına gitmek istiyorsan, kendini buraya bağlı duymaman gerektiğiydi. Hepsi bu. Eğer bir şey çıkarsa —»

«Bir yerlere gitmemi mi istiyorsun?»

«Ben öyle bir şey demedim.»

«Öyleyse neye canın sıkkın?»

«Hiç bir şeye.» Yine gülümsedi. Sonra omuz silkti. «Çocuklara telefon etmek istedim birden. Şimdi istemiyorum.»

«Saçmalama. Eve gideriz. Sen de telefon edersin.» Bu fikir saatlerdir ilk kez bana mutluluk veren şey oldu.

«Bugün pazar değil ki.»

«Ne farkeder?» Mektubu cebime koydum. Bu gece ya da yarın bir cevap yazmam gerek diye düşünüyordum — kutlamam, bu işe candan sevindiğimi belirtmem gerekti. Hay allah kahretsin.

«East Hampton, Long Island'da mı?» diye sordu.

«Evet.»

«Springs'e yakın mı?»

«Springs de oralarda olacak.» Springs, Martha'nın ayda iki kez telefon açtığı yerdi. «Nerede olduğunu tam bilmiyorum. Arabada New York haritası olacaktı.»

«Önemli değil,» dedi.

«Martha, bu akşam telefon etmek istiyorsan, neden etmiyorsun?»

«Çünkü istemiyorum,» diye kestirdi attı.

Saçını tarıyordu dalgın dalgın. Bir süre geçti. Sonra geldi.

Tarağı ayağımın dibine attı. «Kendi kendime yenilmeyeceğim. Anladın mı?»

«Seni yine öfkelendirmek pahasına da olsa söyleyeceğim; bunu kendine yenilmek olarak görmüyorum.»

Yanıma diz çökerek, «Bağışla beni,» dedi. «Birden neşem kaçtı.» Elimi tuttu.

«Ne oldu, Martha? Bugün sevinçli olduğunu sanıyordum. Öylesine neşeliydin, fıkralar anlattın.»

«Öyleydim. Mutlu yani. Mutluyum. Sadece bugün pazar olduğunu sanmıştım, sonradan cumartesi olduğunu anladım.»

«New York'a sadece pazarları telefon edilir diye bir yasa yok ya.»

«Var,» dedi. «Benim koyduğum bir yasa var.»

«Zaten yarın pazar,» dedim.

«İyi işte, ben de yarın ararım.»

Ama, gittikçe karamsarlaştı. «Haritayı getireyim mi?» diye sordum. «Springs'le East Hampton'un arası ne kadar, görmek ister misin?»

«Oturalım, manzarayı seyredelim.»

«Sen de benimle birlikte gelebilirsin. Ne dersin buna? Babamların yanında kalırız. Onlar da sevinirler. Eminim buna.»

«İşe yeni girdim.»

«Delsey bir şey demez. Çocuklarını görmeye gideceğini söylersin.»

«Düzelirim şimdi. Yarın da telefon ederim.»

«Eğer istiyorsan neden bu akşam aramıyorsun?»

«Bırak da ben istediğimi yapayım!» Kalktı. Kayalardan aşağı sıçradı. Arkası bana dönük, suyun kenarında durdu.

«Ne yaptıysan, kendin karar verip yaptın!» diye seslendim arkasından.

Sadece başını çevirdi. «Öyle mi dersin?» dedi.

Başka bir şey söylemedi. Az lâf etmişti, ama ne demek istediği belirliydi.

Az sonra battaniyenin yanına geldi. Oturdu. «İyiden iyi bunaldım,» dedi. Yine elimi tuttu. «Bazen kendimi tutamıyorum.»

«Bir şey içer misin?» diye koluna dokundum. İstekle yanıma sokuldu. Bu kez yüzünü okşadım. «Eve gitmek ister misin? Duş yapar, giyinirsin. Sonra serin bir yerde yemek yeriz —»

«Burası şu anda öyle güzel ki. Kalmak istiyorum.»

«Nasıl istersen,» dedim.

Bir an sonra, «Gabe,» diye başladı. «Eğer geziye çıkmak istiyorsan... Yani, koca yaz Chicago'da kalmak zorunda olmayan birinin böyle bir zorunluluk duyması gerekmez demek istiyorum.»

«Geziye çıkmak filân istemiyorum!» Yumuşamamış, hoşgörür de

olmamıştım. «Ama, bazen bir yerlere gitmenin iyi fikir olduğuna inandırıyorsun beni,» dedim.

«Öyleyse —»

«Öyleyse neden benimle Doğu'ya gelmiyorsun? Beraber gideriz — çocukları da görmüş olursun —»

Ayağa kalkarak, «Şu anda ne yapmak istiyorum, biliyor musun?» dedi. Benim sözlerime hiç kulak vermiyordu. «Her şeyden önce, ben de bu tartışmaya, ya da kavgaya son vermek istiyorum. Sonra eve gidip duş yapmak istiyorum. Sonra da dışarıda bir yerde yemek yemek istiyorum.»

«Arabayla bir günde gideriz Doğuya.»

«Bunun iyi bir fikir olduğunu sanmıyorum.»

Ben de kalktım. Şortumu giydim. «Nasıl istersen,» dedim.

Arabaya doğru yürüyorduk. «Ama, senin gidemeyeceğin demek değil bu —» dedi.

«Gitmeyeceğim.»

Eve geldiğimiz zaman Martha, saçını sarmak istediğini, onun için önce benim duş yapmamı söyledi. Duş yaptıktan sonra, banyodan çıktım ve buhar dağılsın diye kapıyı araladım. Martha, telefondaydı. Santral memuruna, hattın yine kesildiğini söylüyordu. Telefonu kapadı. Telefon yeniden çaldı. Martha hemen açtı. Kapıyı biraz daha araladım.

«Alo — alo, Dick? Yine benim. Demin hat kesildi. Hat kesildi dedim... şimdi de sesin iyi gelmiyor... Çocuklar nasıl?.. Ya Markie?.. Oradalar mı, konuşabilir miyim?.. Cumartesi olduğunu biliyorum... Efendim?.. Neden uyandıramazmışın?.. Allahaşkına, Dick, ben onların anasıyım — Ne?.. Onların anasıyım dedim... üstelik şehirlerarası arıyorum... Saat geç oldu, biliyorum — ama ne olur uyandır. Sabah geç kalkarlar, bak boşuna para yazıyor telefon... Pekâlâ, pekâlâ.» Bir süre sustu. Sonra, «Alo, alo Cynthia? Canım, ben annenim... Annenim dedim, ne oluyor bu telefona! Cynthia, yavrum beni duyuyor musun? Uyan bakayım. Gözünü ovuştur. Mark, sen misin?.. Daha yüksek sesle konuş. Telefonu ağzına tut yavrum. Nasılsın?.. Bugün yüzdünüz mü? Cynthia, bırak da çocuk konuşsun.

Ne? Cynthia, neden mektup yazmıyorsun çocuğum?.. Babandan kâğıt iste... Tabiî verir... Sana verdiğim zarflar ne oldu? Üzerlerine adresi yazmıştım... Ne? Kim, nerede bırakmış? İkiniz birden konuşursanız bir şey anlamıyorum... Çocuklar, kavgayı bırakın ne olur... Efendim. Olur tabiî, gönder, çok sevinirim... Stephanie çok iyi... Cynthia, bitirmemişse de farketmez, sen yine gönder... Tamam santral, bitiriyorum... Cynthia, mektup yaz, olur mu? Duyuyor musun beni? Yüzmeye gittiğinizde kardeşine göz kulak ol... İkiniz de iyisiniz, değil mi? Bir şey istiyor musunuz?.. Peki canım... O da burada, yanımda canım. Hayır, yavrum, hayır... Güle güle yavrum — babanı versene bir dakika — Mark? Markie sen misin? Babanızı — alo? Kim var orada...?»

Martha telefonu kapadı, ben banyonun kapısını.

Martha duş yaparken telefon yeniden çaldı. Ama, havlusuna sarınmış banyodan çıktığında, ona bu telefondan söz etmedim. Onun, bana kendi telefonundan söz etmediği gibi. Göl kıyısındaki konuşmamızdan ve çocuklarına telefon etmesinden sonra, ona vereceğim haberin bu akşamki tepkisi, yarın sabahki tepkisine benzemeyebilirdi.

Hava birden ısınmıştı. Ceketimi çıkarmış, ayaklarımı pencerenin kenarına dayamıştım. Ellibeşinci Sokağın üzerinde bulutların kümelenişlerini seyrediyordum. Az sonra yağmur yağmaya, gök gürlemeye ve hava kararmaya başladı. Karanlıkta oturdum. Neden sonra arkamda bir abajur yakıldı. Döndüm. Martha giyinmiş, odaya gelmişti. Abajurun yumuşak ışığı, Martha'nın sırtındaki elbiseye güzellik katıyordu. O elbiseyi daha önce görmemiştim.

«Çok güzelsin,» dedim.

Yerinden kıpırdamadı. «Teşekkür ederim,» dedi.

«Saçlarını topuz yapmış, güneşte yanmış güzel bir sarışın —»

«Ve yeni beyaz elbisesini giyinmiş —»

«Çok güzel elbisen.»

«Ayakkabılarımı gördün mü?»

«Onlar da güzel. Her şey çok güzel.»

«İlk defa giyiyorum bunları.»

«Yağmur dinene kadar beklesek iyi olacak.»

«Peki.» Karşıma geçti oturdu. Eldivenlerini yanındaki sehpanın üzerine bıraktı.

Bir an durduktan sonra, «Bir şey içer misin?» diye sordum.

Beni duymamış gibiydi. Yavaş sesle, «İşte ben de böyle bir akşam hayal ediyordum,» dedi.

«Evet,» dedim.

«Hoşuma gidiyor, biliyor musun?»

«Öyle olmalı.»

«Güneş, su ve dinlenmek. Sonra akşam yemeğini dışarıda yiyelim diyen, beyaz gömleğini giymiş, kravatını takmış beni bekleyen biri. Yağmur bile güzel, gök gürültüsü bile güzel.»

«Hava açılır açılmaz çıkarız.»

Bir süre sonra, her yanı aydınlatan bir şimşek çaktı, gök gürledi kulakları sağır edercesine. Odadaki tek lâmba sönüverdi ve mutfakta buzdolabının sesi kesildi.

«Hava artık açılır,» dedim.

Martha, «Çocukları aradım,» dedi.

«Öyle mi?»

Karanlıkta onun beyaz elbisesiyle pabuçlarını görebiliyordum. «Sen duş yaparken,» dedi.

«Nasıllarmış?»

«Markie, kendisine verdiğim zarfların hepsini istasyonda unutmuş. Ama, sesleri iyi geliyordu... Gabe?»

«Efendim?»

«Doğu'ya gidersen yalnız git, daha iyi diyorum.»

«Gitmemi istiyor musun?»

Bir an durduktan sonra, «Kısa bir ayrılığın zararı dokunmaz,» dedi.

«Yararı olur mu?»

«Neye yararı olması gerek ki?»

«Bir çözümsüzlüğe geldiğimizi söyleyen sendin yanılmıyorsam.»

«Öyle olduğumuzu sanmıyorum,»

«Ben de sanmıyorum,» dedim.

«Hoşuma gittiğini söyledim ya. Güzel bir gündü. Güldüm de üstelik.»

Işık yandı. Martha, sözünü kesti. Martha'nın çevresine saçtığı durgun güzellik duygulandırdı, hattâ tuhaf, içe dönük bir biçimde uyardı beni.

«Bu elbiseyle çok güzel, baştan çıkarıcı, sağlıklı ve kendine güvenli duruyorsun,» dedim.

«Eve döndüğümüzde sevişiriz. Şimdi olmaz,» dedi.

«Martha, bu akşam pek gönlü bol davranıyorsun.»

«Biliyorum.»

Bu söz canımı sıktı. «Yağmur içimi kararttı,» dedim.

«Öyleyse gidelim,» dedi. «Ben, seni neşelendiririm. Güneş yanığı tenime, saçımın topuzuna ve kendime güvenime ek olarak, gülmesini, güldürmesini de bilirim.»

«Theresa Haug doğum yapmış,» dedim.

«Efendim?»

«Libby telefon etti. Onu da Sid arayıp haber vermiş. Kızı olmuş.»

«Ne zaman aradı?»

«Sen duş yaparken.»

«Demek bana söylemeyecektin?»

«Canın sıkılmasın istedim.»

«Bu haber seni sevindirmemişe benzer.»

«Tuhaf bir tükenmişlik duyuyorum, Martha.» Gerçekten de öyleydi. Martha'nın duymasından ürktüğüm tepkiyi ben yaşıyordum. Buna bir anlam da veremiyordum.

«Sevinmedin mi?» diye sordu.

«Bilmem, sevindim herhalde. Libby pek heyecanlıydı. Bu işin dışında kalmışım duygusundayım, o kadar.»

«İstersen, burada bir süre daha oturalım.»

Oturduk. Dışarıda fırtına yavaştan uzaklaşıyordu.

«Ne duyuyorsun?»

«Gereksiz olduğumu.»

Bir şey demedi. İçimdeki o tuhaf duygunun bir özen, Herz'lere duyduğum özen olduğunu anladı mı bilmiyorum.

«Can sıkıntısı işte,» dedim.

«Anlıyorum.»

Telâşla, «Babamın mektubundan sonra bir bu eksikti —» diye ekledim.

«Evet.»

«Üstelik, çocuklarla konuşmanı da duydum.» Gizlemeye çalıştığım iki sır da açığa vurulmuştu. Hem neden vurulmasındı?

«Ya,» dedi. Bir an durdu. Sonra, «Ne farkeder ki,» diye sözünü sürdürdü.

«Ne farkeder, biliyor musun? Telefon etmek istediğini, telefon ettiğini benim bilmemi istemedin. Yıkıldığını, yorulduğunu, bunaldığını, ya da hangi duygudaysan, onu anlamamı istemedin.»

«Sen de benim Herz'lerin çocuğu olduğunu öğrenmemi istemedin. Demek ki, ödeştik.»

Ödeşmiş olarak, oturmaya devam ettik. Sonunda, «Bu işi daha ne kadar sürdürebileceğimizi sanıyorsun?» diye sordum.

«Herhalde bir gün bir şeyler olur.»

«Ne olacağını bilmiyorum.»

Ne demek istediğimi anladı. «Hiç evlenmesem de umurumda değil, Gabe,» dedi. «Onun tadını tattım. Böylesinden hoşlandığımı söyledim sana. Evlenmek hiç mesele değil. Biliyorsun bunu.»

«Sen biliyor musun?»

«Ben çoktandır biliyorum. Çocuklar uçağa bindikleri gün anladım. Belki daha önce de biliyordum, ama kendimi zorlayarak. Senin de bildiğini sanıyordum.»

«Biliyordum herhalde.»

«Öyleyse bunu mesele yapmamız gerekmez,» dedi. «Yağmur daha dinmedi. Benimle sevişmek istiyor musun?»

«Pek değil. Şimdi değil.»

«Yine de sevişsek... Neden olmasın?» dedi. «Neye ihtiyaç duyuyorsak onu yapmalıyız diye düşünüyorum. Ya da ben neye ihtiyaç duyuyorsam, tamam mı? Şimdi baştan çıkarılmak istiyorum. Ben karşı koyacağım, ama yavaşça soyacaksın beni. Yeni elbisem yere atılacak — Bu, yemeğe gittiğimizde de bize sevinç getirmeye yarar.»

«Sana hizmet etmemi mi istiyorsun?»

«Alay etmek değildi niyetim. Gerçekten istediğim için söyledim.»

«Gerçekten istemiş de olsan, sözün taşıdığı hakaret anlamını yok etmez bu.»

«İstiyorum işte, ne olacak? Kendini düşünüyorsan, yapılacak en iyi şey sonuna kadar kendini düşünmektir. Dün çarşıya çıkmıştım. Kendime yeni sandalet aldım. Hem güzel, hem ucuzdu. Ama, mesele ucuz olmalarında değil. Dolapta daha yepyeni bir çift sandalet varken, bunları almış olmam önemli.»

«Bunda büyütecek bir şey yok.»

«Olmaz olur mu? Bir yığın borcum var. Ben, kendisine hizmet edilmesini isteyen bir kadınım. Ya sen nesin?»

«Hizmet etmek isteyen biri — hiç değil bundan başka yapacak şey kalmıyor bana.»

«Kim istedi bunu?»

Cevap vermedim.

«Benden ayrılmak mı istiyorsun?» diye sordu.

«Her zaman istediğim şeyleri istiyorum, Martha. Bunlar da giderek daha uzaklaşıyor. Hiç bir şeyi çözümleyemediğimi sanıyorum.»

«İşte, Herz'leri çocuk sahibi ettin ya. Ama, dediğine göre bu, sana doyum getirmiyor.»

«Ne demek istediğimi anlatamadım. Doyum getiriyor tabiî. İyi bir haber. Yalnız,» diye itiraf ettim. «Biraz kıskandım.»

Gerçek buydu ve bunu söylemek beni savunmasız bırakıyordu.

«Sen aslında tam bir aile babasısın.»

«Kurnazlık etmeye kalkışma.»

«Elimde değil ki. Ben, sana hizmet edebilirdim, yani hazırcacık bir aile vardı işte.»

«Ben onu demek istemedim, Martha. Üstelik, bunu sen de istememiştin.»

«Beni bırakmak istiyor musun, Gabe?»

«İstesem bırakırdım. Hiç değilse bırakmaya çabalardım.»

«Öyle mi? Ben kolayına boyun eğmem, biliyorsun.»

«Ben de.»

«Bütün derdimiz burada ya. İkisi de ipi kendi tarafına çeken iki

dik kafalı. Sonunda birimizden biri ötekini pencerenin yanına çağırıp, arkasından itiverecek herhalde.»

«Ya da çıldıracak. Ya da birbirimizin direncinden, zekâsından nefret edeceğiz.»

«Birbirimizi aşağılama için bir yol buluruz elbet,» dedi Martha. «Yağmur durdu.»

Ayağa kalkarak, «Çok yakışıklısın bu akşam,» dedi. «Daha önce söylemiş miydim bunu? Ceketini giy de, bir bakayım sana.»

Pantalonumun çizgilerini düzeltip, ceketimin önünü iliklerken, «Belki,» dedim. «Bir haftalığına gidersem —»

«Evet.» Bunu söylerken çantasını açtı, anahtarları alıp almadığına baktı. Bende anahtar olsa bile her zaman böyle yapardı. «Evet. Belki geri geldiğinde yine herkes herkesi sever.»

«Sen, benden çok daha açık sözlüsün, Martha. Ve belki de daha akıllısın.»

«Sen benim kadar açık sözlü olmak zorunda değilsin, hepsi bu.»

«Öyle mi?»

«Sen benden güçlüsün, Gabe. Ve karşı olduğun yanlarımı da açık seçik biliyorum.»

Merdivenlerden indik. Ben arabanın kapısını açarken, «Benim de sende karşı olduğum şeyler var,» dedi.

«Vardır herhalde.»

«Akıllı mı davranıyorum?»

Bir an durduktan sonra, «Sanmam,» dedim.

Gözleri doldu. «Öyleyse çocukları yolladığım için benden nefret etmen akıllıca bir iş mi?»

«Çocukları gönderdiğin için senden nefret ettiğim yok.»

«Onları gönderme işine seni de karıştırdığım için.»

«Yok böyle bir şey.»

«Her neyse, duyguların değişti. Beni daha çok sevdiğini sanıyordum. Ama, o zaman,» diye benim cevap vermeme fırsat bırakmadan sözünü sürdürdü. «Ben de seni o halinle beğeniyordum. Elimizdekiyle yetinmek durumundayız.»

«Doğru.»

Onun kapısını kapattım. Kendi tarafıma geçtim. Yerime otururken Martha, «Ben bir şey söylemeyeceğim. Sen de söylemeyeceksin. Lokantaya gittiğimizde akşama yeniden başlayacağız,» dedi. «Geceyi ziyan etmeyelim. Bak gökyüzüne, ne güzel.»

Beş gün sonra Herz'lere giderken yolda Sid Jaffe, «Martha çok iyi görünüyor,» dedi.

«Evet, öyle.»

«İşini seviyor mu?»

«Sanırım.»

«Çocuklar nasılmış, biliyor musun?» diye sordu.

«Martha birkaç gün önce telefonla aradı. Yazlıktalar.»

«Demek iyiler?»

«Öyleye benzer.»

Kırmızı ışık yandığında, Sid elini bir an direksiyondan çekerek arkasına yaslandı. «Bugün yine hava çok güzel,» dedi.

«İyi bir yaz geçiriyoruz.»

«Ben, yazın tadına varacak kadar ayrılamıyorum ki bürodan.» Gülümseyişi, zevk alması gereken konularda hep böyle kısmetsiz olduğunu belirliyordu.

«Biraz tatil yapsan,» dedim.

İçini çekti. Gülünç bir hali vardı. Kendini işi başından aşkın, çalışkan biri olarak görmek hoşuna gidiyordu. Birbirimizle pek az karşılaşmamıza ve yakın bir dostluğumuz olmamasına rağmen, Jaffe'e hayranlık duyuyordum. Daha doğrusu, onun kendinde hayran olduğu şeye hayranlık duyuyordum. Onu genellikle pazar günleri göl kıyısında görüyordum. Martha bizi orada tanıştırmıştı. Güneşlenirken yere çizgili bir havlu serip uzanır, deri kaplı portatif radyosundan maçı dinlerdi. Hemen hemen saatte bir, elindeki kâğıtları toplar, radyonun altına sıkıştırır, suya girer, düzenli, büyük kulaçlarla uzun uzadıya yüzer, bir süre gözden kaybolurdu. Dazlak başından sular damlayarak sudan çıktığında, her pazar en az bir kez yanımızda duralar, merhaba derdi. Ama, hiç bir zaman oturmazdı. Oysa, öğle sonları onu az ilerimizde, çizgili havlusunun üzerine oturmuş, bizden yana bakarken görürdüm sık sık. Daha doğ-

rusu, Martha'dan yana bakarken. Akşam üstü bir kez daha suya dalar, sonra da toplanıp evine giderdi.

Jaffe, durumunu benimsemiş yalnız bir adam olduğu için ona saygı duyuyordum. Kırkıma gelip de yalnız olsam ne halde olacağımı düşünürdüm ona bakarken. Düzenli ve metodik bir tavrı vardı. Bu hoşuma gidiyordu. Oysa, Martha, Sid'i havasız, sıradan bir adam yapan şeyin bu düzenlilik olduğunu söylüyordu — en azından, eskiden buna inandığını belirliyordu.

Araba tekrar hareket ettiğinde, Sid, «Nasıl da Cynthia'ya benziyor,» dedi. «Şaşılacak derecede.»

«Kim?»

«Martha. Ya da Cynthia ona benziyor demeliydim. Dinlenip, güneşten de yanınca...»

Uzun bir sessizlikten sonra, «Theresa'yı gördün mü?» diye sordum.

«Geçen gün uğradım.»

«Bebeği de gördün mü?»

«Gördüm. Son bir iki gündür Libby bana tam üç kez telefon etti. Çocuk eksiksiz, kusursuz, istenilen niteliklerde mi diye merak etmiş. İşin tuhafı, çocuk ona benziyor biraz. Şu haliyle neye benzeyebilirse o kadar tabiî.»

«Bunu Libby'ye söyledin mi? Eminim çok sevinir, heyecanlanırdı.»

«Çok duygulandı. O heyecanlı, telâşlı haliyle hoş bir kız,» dedi. «Çok iyi oldu.»

«Ben, Paul'le konuşmadım, sen gördün mü?»

«Bir kez konuştuk.»

«Herhalde o da sevinmiştir.»

«Herhalde.»

«Paul, Libby'den çok daha soğukkanlı, donuk bir çocuktur,» dedim.

«Tabiî. Üstelik babası yeni ölmüş, Libby söyledi. Bu olay, onun sevincini baltalamış olmalı.»

Başımı salladım. Biraz sonra, «Ama, Paul'ün babasına büyük bir bağlılık duyduğunu sanmam,» dedim.

«Oysa, her gün dua etmek için Sinagog'a gidiyormuş.»

«Ya, öyle mi?»

Maryland'a yaklaşırken Sid'in havası ve sezdiğim doğruysa sesinin tonu da değişti. «Seni gördüğüne çok sevinecek biri var,» dedi.

«Kimmiş o?»

«Theresa, Mr. Wallace diye söz ediyor senden.»

«Evet, öyle. Adımı bir türlü öğrenemedi. Ben de öğretme çabasından vazgeçtim.»

«Mr. Wallace'ı isterim diye tutturdu. Senin oraya gitmen iyi olur. İyi ki bir yere gitmemiştin.»

Dediğini pek anlayamadım — daha doğrusu anladığımı sandım da, önce şaşkınlıktan, sonra öfkeden bir şey diyemedim. «Zaten bir yere gitmeyecektim,» dedim.

Herz'lerin apartmanına yaklaşırken:

«Herz'ler senin arabanda bekleyecekler,» dedim. «Sen, benimle birlikte çıkıp taksi çağıracaksın. Ben de Theresa'yı alacağım, sonra da hastanenin parasını ödeyeceğim, Theresa'yı aşağı indireceğim,» dedim. «Ve onunla birlikte taksiye bineceğim.»

«Ben arabayı köşeye park ederim. Böylece Herz'ler onu görmezler. O da onları görmemiş olur.»

«Bu, iyi fikir.»

«Başka bir şey var mı?» diye sordu.

«Yok gibi geliyor. Theresa çocuğu görmedi, değil mi?»

«Görmemesi sağlandı.»

İş yapıyor havasında olmamasına rağmen ve hele şu anda yönetici niteliklerinin yararını inkâr edemeyeceğim halde, yine de yapmayı unutmadığı bir sürü ufak tefek şey için öfke duyuyordum ona.

«Yoksa, çocuktan kopamaz. Bu da işleri karıştırır.»

«Öyle tabiî.»

Arabayı park etti. Biz tam ineceğimiz sırada, yukarıda bir pencere açıldı, Paul'ün kafası göründü. «Hemen iniyoruz,» diye seslendi.

Sid'le ben, onları beklemek için taş merdivenlere oturduk. Huzur dolu bir andı. Güzel bir yaz günü. Solumuzdaki ufak bahçeden kuş sesleri bile geliyordu. En güzeli de, yanımdaki adamın yönetici yeteneklerini benimsemeye başlamış olmamdı. Orada otururr-

ken, Sid'in arabasının kapılarını saydım — bir-iki-üç-dört — ve her şeyin kolayca, pürüzsüz yürüyeceğini düşündüm. Neden olmasındı?

Jaffe bir şey söyledi. Anlayamadım.

«Anlayamadım,» dedim.

«... senin Doğu'ya gideceğini söylüyor.»

«Martha mı?»

«Evet.»

Kesinlikle gitmeye daha bir akşam önce yemekte karar vermiştim. Demek, Martha yemekten sonra telefonu açıp da bana uzatıncaya kadar, kaşla göz arasında bu haberi Jaffe'e iletmişti. Bu, insanın verdiği kararların telsizle dünyanın dört bucağına yayılması gibi bir şeydi.

«Babam evlenmeye karar verdi de,» diye açıklamaya giriştim. «Daha doğrusu, evlenme tarihini saptamış da, benim bir süre nişanlısı ve kendisiyle kalmamı istiyor. Annem öleli birkaç yıl oldu.»

«Baban gibi yaşlı bir erkeğin yeniden evlenmeye kalkışması ilginç,» dedi. «Sen bu işe ne diyorsun?»

«Ben —» dedim ve durdum. Özel hayatımla ilgili daha neler bilebileceğini düşündüm. «Ben çok sevindim,» diye tamamladım sözümü.

«İyi bir şey olmalı.»

«Evet.»

«Yani, yolculuğa çıkman demek istiyorum.»

«Bir haftadan fazla kalacağımı sanmam.»

Tam o sırada biri seslendi, «Hey, merhaba!» diye. Libby'di. «Bir dakika daha bekleyin.» Saçları yüzünün iki yanından sarkıyordu. Elinde dudak boyası vardı.

Başımı kaldırdım. «Merhaba,» dedim.

Jaffe, «Nasılsınız?» diye sordu.

«Felâket haldeyim. Ruju dudağıma süreceğime, burnuma sürüyorum. Her yanım titriyor.»

Jaffe bana döndü. «Doğrusu güçlü kız,» dedi. «Epey çile çekmişler.»

Beni mi iğnelemeye çalışıyor acaba, diye düşündüm. Ama, tavrında bunu belirleyen bir şey yoktu. Her zaman olduğu gibi, lâf olsun diye söylediğine karar verdim.

Jaffe bir an durduktan sonra, «Öyleyse, Cynthia ile Mark'ı da görürsün,» dedi.

«Anlamadım —»

«Doğu'ya gittiğinde çocukları da görürsün diyorum.»

«Hiç bilmiyorum.»

«Görürsen sevgilerimi ilet onlara.»

«Olur, tabiî.»

«Eğer beni unutmamışlarsa.»

«Unutmamışlardır, unuturlar mı hiç?»

«Unutmamış olmalarını dilerim,» dedi. Bu sözündeki acılığın farkında mıydı, değil miydi, bilmiyorum. «Onları çok severdim,» dedi.

Arkamızdaki kapı açıldı. Libby ile Paul göründüler. Paul'ün elini sıkarak, «Hayırlı olsun,» dedim.

Paul hariç, hepimiz güneşten yanmıştık. Oysa, Paul'ün her zamankinden daha solgun, daha bitkin bir hali vardı. Tabiî, babası öleli daha iki hafta olmuştu. Her sabah Sinagog'a gidip dua ettiğini yeniden hatırladım ve yeniden şaşırdım. «İyi şanslar,» dedim.

«Sağol,» diye cevap verdi.

Ellerimiz birbirinden çözülmemişti daha. Aramızdaki zıtlıklara —hattâ soğukluğa ve düşmanlığa— rağmen, böyle bir günde belirli bir saygıyle birbirimize destek olabilmemiz sevindiriciydi. Birden, o güne kadar olmadığı biçimde, her türlü kuşkudan uzak olarak, Paul'ün çaresizliğini sezdim. Seçtiği kadına karşı neler duymuş olduğunu, kendisine neler duyurulduğunu ve seçimini yaptıktan sonra değişen bu duyguların ne olduğunu anladım. *Ben hep bir Libby aramış ve kendime bir Libby bulmuştum. Daha doğrusu, kendime bir Libby yaratmıştım — Martha'yı.* Tuhaf bir düşünceydi bu, ama kafamdan uzaklaştıramıyordum. Ve bu fikir, bana Paul'le aramızda olmuş olanları, Paul'ün benim için beslediği duyguları açık seçik belirliyordu. Bakıp ders alacağım bir olay vardı önümde. Nasıl bir zamanlar Paul için bir Gabriel Wallach olmuşsa, şimdi benim için de bir Sid Jaffe vardı.

«Adını ne koyacaksınız?» diye sordum.

Paul, «Rachel,» dedi.

Paul'ün elini bırakıp Libby'ye dönerek, «Tebrikler, Libby,» dedim.

Gülümsedi. Ama, ne elini uzattı, ne de bana doğru bir adım attı. Bu da kabulümdü. O sabah her şey belirli bir denetim altındaydı ve hepimiz Jaffe'in yönetimindeydik. Sid, ellerini beline dayamış duruyordu. Ne zaman göz göze gelseler, Libby hemen gülümsüyordu. Elini Jaffe'e doğru uzattı ve nasıl titrediğini gösterdi.

Sid, Paul'e döndü. «Baba olmak ne gibi duygular veriyor insana? Sen de titriyor musun?» diye sordu.

Ben de tam o anda Paul'e başsağlığı dilemek üzereydim. Tabiî, Sid'in bu sözü üzerine susmayı yeğledim. O anda başsağlığı dilemekten daha yersiz bir şey olamazdı. En iyisi susmaktı. Bir iki saat içinde Herz'ler çocuklarına kavuşacaklar diye düşünüyordum (bir yandan da aklım bir türlü almıyordu bunu). Sid'in yanma, ön koltuğa otururken, bir gün Iowa'da Paul'ün arabası bozulduğu zaman Libby'yi onun yanma götürüşümü hatırladım. Libby'ye, çocuğu olup olmadığını sormuştum, o da, «Tanrı'ya şükürler olsun ki yok,» diye cevap vermişti. İlk karşılaşmamızdı bu.

Araba hareket ettiğinde, Libby, «Sizi beklettiğimiz için bağışlayın,» dedi.

Sid, «Aldırmayın,» diye cevap verdi.

«Beşiği hazırlıyorduk da.» Libby konuşurken döndüm yüzüne baktım. «Bugüne kadar ortaya çıkarmamıştık. Her şey olup bitmeden hazırlamayalım demiştik.» Bu kez bana bakarak anlatıyordu. «Yoksa beşiğin yanına yaklaşmak bile korkunç olurdu...»

«İşte artık her şey tamam. Bütün iş, gidip bebeği almaya kaldı,» dedim.

Bu sözüm Libby'yi heyecanlandırdı. Kocasına döndü. «Ne güzel, değil mi?» dedi. Sonra onun elini tuttu. «Senin de yüreğin güm güm atıyor mu?»

Paul gülümsedi, «Yok canım,» dedi.

«Bahse girerim ki, atıyordur.»

Ne zaman kırmızı ışık yansa da dursak, Sid arkasına dönüp Libby'ye takılıyordu. «Libby, orada mısın?»

Libby neşeyle, «Evet,» diyordu.

«Bir sorayım dedim. Yerinde duramayıp uçacakmış gibi bir halin var da.»

«Kaçacak mıyım yani? Yok canım —»

«Hayır, uçacaksın dedim. Kanatlanmış gibisin sevinçten.»

«Evet. Öyleyim.»

Hastane henüz tamamlanmamıştı. Bir yanının yapımı bitirilmemiş kocaman bir bloktu. Cadde ile hastane arasında uzanan ağaçsız, yeşilliksiz yolda kamyon ve traktör izleri vardı. Hastane görünür görünmez —Paul'ün bile katıldığı— neşeli hava, yapılan espriler birden kesiliverdi.

Taş yapının tek süsü, camlı kapının üzerinden üçüncü kata kadar uzanan altın haçtı. Siyahlar giymiş dört rahibe kapının önünde duruyordu.

Chicago'nun bu kesimine daha önce hiç gelmemiştim ve daha önce hiç bugünkü gibi bir olay yaşamamıştım. Oysa, içinde bulunduğum durum, duygular hep daha önce yaşanmış bir şeyin tekrarlanması gibiydi. Sanki bir başka hayatta aynen bunları bir kez daha yaşamıştım.

Tabiî bu da, herkesin zaman zaman kapıldığı, aldatıcı bir duygudur. Eğer başka hayatların, başka yeniden doğuşların gerçekliğine inanmaya koyvermişsek kendimizi, bu ancak varlığımızın sınırlılığını ve sıkıcılığını önlemek içindir. Çünkü hiç kimse, benim o anda yaşadığım tekrarlama duygusunu, bize yol gösteren, yetinmemizi sağlayan ve böylelikle çıldırmamızı önleyen, bizi acının öznesi ve nesnesi durumuna sokan o tekrarlama duygusunu yaşamaktan özel bir mutluluk duyamaz. Bu olay da, yani kişilerin hayatına yeniden biçim verecek bu evlât edinme olayı da, aslında başka hayatımdaki bir olayın tekrarlanması değil, benim hayatımdaki çeşitli olayların bu olayda kristalleşmesiydi. O anda, son yıllarda tanık olduğum ana babalarla çocuklar arasındaki bitmez tükenmez karışıklıkların, hayatımızın çaresizliğini değiştirebilirmişiz gibi bir şeylere yeniden biçim vermeye çalışmanın etkisini ve öne-

mini kavradım. Ben babamı bırakıyorum, Brooklyn'deki Herz'ler oğullarını defterden siliyorlar, Martha çocuklarından kopuyor ve şimdi de Libby, Theresa Haug'un piçine kucak açıyordu...

Sid Jaffe el frenini çektikten sonra bile arabada kimse kıpırdamadı, kimse konuşmadı. Bu ortak hareketsizliğimiz sadece bir an sürdü. Sid arkasına döndü ve «Eh işte...» dedi. Birden içimde büyük bir gücün dalgalandığını duydum. Geçmişte yaşadığımız bütün o kopmalardan, o kargaşalardan çıkamamış sonuçlar, bütün yadsımalarımız ve özlemlerimizin doğurduğu çatışmalar, ihanetlerin ve kararsızlıkların taşıdığı acılar bir anda büyük bir güç halinde içimde düğümlenmiş gibiydi. O kararlılık içinde elimi kapıya uzattım, araladım.

Paul öne doğdu uzanmıştı.

Sid, «Siz ikiniz burada beklerseniz iyi olur,» dedi. «Bizim de işimiz fazla sürmez, tamam mı?»

Paul, «Biz burada mı bekleyeceğiz?» diye sordu.

«Evet. Biz çocuğu arabaya getiririz. Sonra da —» Gülümsedi. «Sonra da, biter her şey.»

Paul başını kaldırdı, bana baktı, «Ya...» dedi. Bir çeşit panik havasında, elini pantalon cebine soktu, cüzdanını çıkardı. Cüzdandan bir çek aldı, baktı, sonra bana uzattı. Çekin üzerindeki rakama bakmadan, cebime koydum.

Libby, «Sakın kaybetme,» dedi.

«Kaybetmem,» dedim.

Libby, «Ellerim buz gibi,» dedi.

Sid, «Hadi canım,» diye atıldı.

Libby elini ona uzatarak, «Bakın işte,» dedi.

Sid, onun elini tuttu. «Siz ne diyorsunuz! Elleriniz sıcacık. İşte sen de gör,» diyerek Libby'nin elini bana uzattı.

«Fırından yeni çıkmış ekmek kadar soğuk,» dedim. Libby'nin bir eli kocasının, bir eli benim elimdeydi. Herkes yaptığım şakaya güldü. Libby, ben elini bırakana kadar, yerinde dimdik huzursuz oturdu. Elini bıraktığımda rahatladığını farkettim.

Sid, «Hadi gidelim,» dedi.

Hastanenin önünde, sıra sıra taksiler diziliydi. Sarı ve siyah renkteki arabalar içinde şoförler oturmuş, gazetelerini okuyorlardı. Sid, «Seninle burada buluşalım,» diyerek, taksi çağırmaya gitti.

Hastanenin danışma bürosuna girdim. Doğum kısmına çıkmak için izin istedim. Sonra vezneye uğradım, Paul'ün verdiği çekle Theresa'nın hastane masraflarını ödedim.

Veznedeki rahibe, çekin altındaki imzayı göstererek, «Bu sizin imzanız mı?» diye sordu.

«Hayır.»

«Mr. Paul Herz kimdir?»

«Hastanın bir arkadaşı,» dedim. Miss Haug mu desem, Mrs. Haug mu desem bilemiyordum. Aslında sadece Theresa Haug diyebilirdim, ama aklıma gelmedi.

«Ya siz kimsiniz?» diye sordu kadın.

Sid, hastanedekilerin evlât edinme olayını hiç bir surette öğrenmemeleri gerektiğini sıkı sıkıya tenbihlemişti hepimize. Aksi halde, Theresa'ya çocuğu bir Katolik aileye, ya da bir öksüzler yurduna vermesi için baskı yapmaya kalkışacaklarından çekiniyordu.

Elimden geldiği kadar nazik davranmaya çalışarak, «Görüyorsunuz, çeki ben vermiş değilim,» dedim.

«Anlıyorum. Ben sadece Miss Haug'la ilişkinizin ne olduğunu sormuştum.»

«Kardeşiyim,» dedim.

Kadın bir an durduktan sonra, «Peki efendim,» dedi. Makbuzu uzattı. Theresa'nın hastanede yatması, Paul'e 327 dolar 60 sente mal olmuştu.

Doğum servisinin danışma masasındaki hemşire, izin kartımı aldı. Bana tertemiz örtülü karyolaların arasından yol gösterdi. Güneşin odaya dolduğu pencerenin birkaç yatak berisindeki karyolanın yanında durduk. Theresa, müzik âletleri, palmiye ağaçları ve Latin Amerika ülkelerinin haritalarından oluşmuş desenli, basma bir elbise giymiş, yatağın üzerinde oturuyordu. Yanında yerde ufak, kahverengi bir valiz duruyordu. Beni görünce ağzı bir karış açıldı. Yataktan fırladı. Elinde bir tarak vardı. Boynuma sarılırken saçında bigudi olduğunu farkettim.

«Erken geldin —» Theresa'nın avuçlarını sırtımda duyuyordum. Parmaklarını değil, olduğu gibi avuçlarını. Sonra oje kokusu aldım. Ben de kollarımı uzatıp ona sarıldım. Çünkü, bize baktıklarını farketmiştim, sanırım Theresa da bunun farkındaydı.

«Merhaba,» dedim. Theresa'nınkine bitişik yatakta yatan iri çeneli, gözlerinin altı şiş şiş olmuş bir kadın, bana dostça gülümsüyordu. Ben de ona gülümsedim.

Theresa geri çekildi. Ona da gülümsedim. «İyi görünüyorsun,» dedim. Konuşurken, bana yol göstermiş olan rahibenin varlığını bütün yoğunluğuyle duyuyordum. Theresa da omuzumun üzerinden devamlı ona bakıyordu. Sonunda, ben de kadına döndüm. Herkese gülümsediğim gibi, ona da gülümsedim. Oysa, kadın bana yüz vermedi. Bir şeye kızgın olduğu belirliydi, ama neye, o belli değildi.

Hemşire, «Ben bebeği getireyim,» dedi. «Asansörün yanında beklerim sizi.»

«Teşekkür ederiz. Sağolun,» dedim.

Theresa bir yandan hayranlık, bir yandan ürküntüyle, «Teşekkür ederim,» dedi.

Theresa'nın valizini aldım. Gözlerinin altı şiş olan kadın, «Yolculuğunuz nasıl geçti?» diye sordu bana.

«Çok iyi geçti,» dedim.

«Herhalde çok şaşırdınız,» dedi.

Theresa, «Bu, Mrs. Butterworth,» diye atıldı. «Yedinci çocuğu.»

Mrs. Butterworth, «Sekizinci,» diye düzeltti.

Theresa, «Düşün bir kez,» dedi.

Kadını kutladım.

Mrs. Butterworth, «Artık alıştım,» dedi. «Asıl kutlanması gereken siz ikinizsiniz.»

Theresa elimi tuttu. Elime oje bulaştığını farkettim. Onun eli de, tıpkı Libby'nin eli kadar soğuktu. «Evet. Teşekkür ederim,» dedim.

«Biz, Archer'da oturuyoruz. Nerede olduğunu biliyor musunuz?» diye sordu kadın.

«Galiba,» dedim.

«Bir gün gezmeye çıkarsanız, bize de uğrayın. Adresi verdim. Aldın, değil mi şekerim?»

Theresa, «Hıı,» dedi. Yatağın üzerindeki çantasını aldı. Kışın buluştuğumuz akşam elinde taşıdığı aynı plâstik çantaydı.

«Artık gitsek iyi olur,» dedim.

Mrs. Butterworth, «Tanrı size kolaylık versin çocuklar,» dedi.

Yürümeye başladık. Theresa'nın başında, heyecan arasında çıkarmayı unuttuğu bigudi duruyordu. Kadınlardan kimi yataklarında doğrulup güle güle dediler. Theresa koluma girdi, kapıya doğru ilerledik. Koridorun ucunda, elinde çocukla rahibeyi gördüm. Kadın, asansörü çağırdı. Bindik. Battaniyelerle örtülü bebeğin yüzünü bana göstermeye kalkışmadı, ben de bakmadım.

Zemin kata geldiğimizde, rahibe bizimle kapıya kadar yürüdü. Bir taksi hızla kapıya yanaştı. Önce zenci şoförün, ardından Sid'in yüzlerini gördüm.

Hastaneye gelirken dört rahibeyi gördüğümüz yerde durduk. Theresa ne rahibeye, ne çocuğa, ne bana, ne çevresine bakıyordu.

Ben, rahibeye döndüm. «Teşekkür ederiz,» dedim.

Sert sert baktı.

«Bebeği alabilir miyim?» diye sordum. Theresa sanki yanımızda değilmiş gibi, dosdoğru karşıya bakıyordu. Taksinin kapısı açıldı.

Rahibenin dişlerini sıktığını görüyordum. Sonunda bebeği bana verdi. Arkasını döndü, hastaneye girdi. Theresa'nın ona ne anlattığını bilmiyordum.

Theresa'ya, «Bu taraftan,» dedim. «Mr. Jaffe arabada bekliyor.»

Önümden merdivenleri indi. Bebeği benim taşımam, bavulu ise Theresa'nın almış olması herhalde oldukça tuhaf bir görüntü yaratıyordu. Battaniyenin içinde bebek olup olmadığını kesinlikle anlayabilmek için baktım. Vardı. Birden keyifle gülümsediğimi farkettim. Her şey tasarlandığı gibi yürüyordu. Hattâ, bebeği Theresa'nın değil de, benim taşıyor olmam bile daha doğruymuş gibi geldi.

Sid arabadan indi. Theresa bindi. Sid arabanın öteki yanına dolanarak Theresa'nın yanına oturdu. Benim taraftaki kapı aralıktı. En son ben bindim. Bebek kucağımdaydı. Theresa'nın yanında oturuyordum. Battaniyenin altında bebeğin kıpırdandığını duydum.

Sid, şoföre, «Tamam,» dedi. Yola koyulduğumuzda Theresa içini çekti. Bitmişti artık.

Sid, ona döndü, «Nasılsınız?» diye sordu. Kızın elini tuttuğunu ve okşadığını gördüm. Bu kez onun eline de oje bulaştı. Her şeyin kusursuz olmasını engelleyen tek olay ojenin bulaşmasıydı sanki. Bu, aklımdan geçerken bile, akla yatkın olmadığını düşündüm ve yeniden az önceki bunalımın eşiğine geldim. Üstelik kız, ojeyi benim için sürmüştü.

«İyiyim, Mr. Jaffe. Şey —»

Araba birden fren yapınca, hepimiz öne kaykıldık. Şöför arkasına dönmeden kolunu uzattı ve Sid'in yanındaki kapıyı açtı. Sid'in dört kapılı arabasının hemen tam karşısındaydık. Kararlaştırdığımız gibi, bebeği Sid'e uzattım ve ne diye yan yana oturmayıp da, çocuğu Theresa'nın önünden uzatmak zorunda kaldığımızı düşündüm. Sid arabadan indi. Şöför hemen kapıyı kapadı. Her şey çabucak olmuştu.

Theresa bitkin bir tavırla, «Ama ne...» diye başladı. Bana baktı. Sonra karşıya geçmekte olan Sid'in ardından baktı. İyice eğiliyordu. Kuşkusuz bebeğin kime verildiğini görmeye çalışıyordu. Sonra bana döndü. Donuktu. Ağlamıyordu.

«İyi misin?» diye sordum.

«İyiyim,» dedi. Başını öne eğince benim ceketime ve ikimizin de ellerine bulaşmış olan ojeyi farketti.

«Aldırma,» dedim. «Üzülecek bir şey değil.»

Şoför iri ellerini direksiyona koymuş bekliyordu. Bu arada motor ve taksimetre çalışıyordu.

Şoför dikiz aynasından bize bakıyordu. Başka ne diyebileceğimi bilmiyordum. «Ağrın filân var mı? Ya da başka bir sıkıntın?» diye sordum.

Theresa biraz düşündükten sonra, «Yok,» dedi.

Cüzdanımdan bir beş dolarlık çıkarıp şöföre uzattım. Karşıdan Jaffe'in arabasının çalıştığını duydum.

«Mr. Jaffe, önümüzdeki haftalar için gerekli parayı sana verdi, değil mi?» dedim.

Şoför duymasın diye fısıldayarak, «Evet,» dedi.

«Pekâlâ.»

«... Mr. Wallace?»

«Efendim.»

«Beni eve mi götürüyorsun?»

«Seni şoför eve bırakacak, Theresa. Kapıya kadar götürecek. Her şey yolunda, meraklanma.»

Cevap vermedi.

Çekinerek şoföre sordum. «Eve girinceye kadar kendisine yardım eder misiniz?»

«Olur, efendim.»

Yapılacak başka bir şey düşünemediğim için, şoföre bir dolar daha verdim.

Tam arabadan ineceğim sırada, «Çok yürekli davrandın, Theresa,» dedim. «Sana iyi şanslar dilerim.» Sonra sokağın karşı tarafına doğru yürümeye başladım. Öteki arabanın içinde Jaffe'in arkasını dönmüş, Herz'lerle konuşmakta olduğunu gördüm. Arkamı döndüm. Theresa yüzünü cama dayamış bakıyordu. Bir şey söylüyor, daha doğrusu sesleniyor gibiydi. Aklıma en kötüsü geldi. Şimdi arabadan atlayacak, koşup gidecek, çocuğunu geri isteyecek diye düşündüm. Gerçekten de pencerenin camını indirdi ve bana seslendiğini duydum, ya da öyle geldi. Soyadımla değil, adımla sesleniyordu. Ama, bunun gerçek olup olmadığını anlamak için durmadım. Jaffe'in arabasına yaklaştım. Tam hareket edeceği anda kapıyı açıp Jaffe'in yanına atladım. Jaffe bana baktığında, şaşırdığını farkettim. Acaba yüzüme oje bulaştı da, kan gibi mi görünüyor, Theresa'yla aramda sert bir şey mi geçtiğini sandı diye meraklandım. Sonra beni beklemediğini sezdim. Yine de bir şey demedi. Yola koyulduk.

Arkada Libby, yavaş sesle bebeğe bir şeyler mırıldanıyordu. Yapması gerekli olduğunu sandığı şeyi yapıyordu. Bu olay, günün bütün dokunaklılığını doruğa çıkardı. Bununla beraber, Libby'nin bu tiyatrovari tavrına ve Sid'le aramızdaki yanlış anlamaya rağmen, her şeyin mutlu bir sona ulaştırıldığını düşünüyordum. Anne, baba, çocuk tablosunu görebilmek için arkama döndüm. Oysa, arka pencereden dışarısını gördüm. Theresa'nın bindiği taksi ters

yönde uzaklaşıyordu. Kızın tek başına eve dönüşü gözümün önüne geldi ve aslında hiç bir şeyin bitmemiş olduğunu anladım. Onun yanında kalmamakla ikinci bir yanlış yapmıştım.

Hayır, evet, evet, hayır, hayır, evet... sonsuza kadar sürerdi bu. Ona yalan söylemeyecek, daha iyi ya da daha başka bir geleceğin varlığından umut vermeyecek olduktan sonra, Theresa Haug'un acısına sırtımı çevirmekten başka ne yapabilirdim?

Herz'lerin evine gelince hep birlikte yukarı çıktık ve Libby'nin bebeğini dikkatle beşiğe yatırışını seyrettik. Beşik, eskiden Paul'ün çalışma odası olan odaya konmuştu. Libby'nin bebeğe eğilişini seyrederken Paul'ün gözleri doldu. Sonunda banyoya kaçtı.

Sid, beni Martha'nın kapısı önüne getirdiğinde yüzüme baktı ve «Kızın yanında kalacağını sanmıştım,» dedi.

Jaffe'in gözlerinin içine bakarak ve söylediklerimin gerçek olduğuna inandırmaya çalışarak, «Kalmamın bir anlamı yoktu,» dedim.

3

DR. WALLACH için sürmekte olduğu hayatın dışında bir yaşlılık dönemi düşünmek, sandığından daha kolay olmuştu. Dirseğini kuma dayadı, arkaya yaslandı ve yavaş yavaş nefesini düzeltebildi. Güneşin, derisinin üzerinde su damlacıklarını kurutabilme gücü onu yüreklendiriyordu. Kısa bir süre sonra dirseklerine yaslanmış olarak, göğsünün üzerinde yatıp kalkmaya başladı. Göbeğine birkaç kez vurdu. Bu ufak tefek vücuduna iyi bakmıştı doğrusu.

Kıyıdan yirmi metre ileride oğlu ileri geri yüzüyordu. Her şeyin başka türlü olacağını düşünmüştü hep Dr. Wallach. Oğlu askerden dönünce yine eve gelecek, eski odasına yerleşecek, baba oğul birlikte sâkin bir hayat süreceklerdi. Gabe, doktorasını Columbia Üniversitesi'nde verebilir, Dr. Wallach'ın da akşamları yemekte kendisine eşlik edeceği, sabahları gazetedeki haberleri tartışacağı

bir yakını olurdu. Kulüpte tenis oynayabileceği, güzel havalarda yürüyüşe çıkabileceği biri. Sevdiği biri.

Oğlunun ömür boyu kendisiyle oturmasını beklememişti hiç. Bir yıl, iki, üç yıl — sonra Gabe, New York'ta kendisine uygun bir kız bulur —iyi yetiştirilmiş, zeki, iyi yürekli bir kız— evlenirdi. Dr. Wallach'ın kendi kızı gibi sevebileceği bir kız olmalıydı bu. Oğluyla gelini evlenir, evlerini açarlardı. Gabe, oradaki üniversitelerden herhangi birinde öğretmen olurdu. Dr. Wallach gelinini gözlerinin önüne bile getiriyordu: İnce, kumral, tatlı sesli bir kız. Ve kendi evinin yakınında bir yerlerde otururlardı. Pazar günleri, Central Park'tan geçerek yürüye yürüye oğlunun evine gider, hafif bir akşam yemeğinden sonra taksiyle evine dönerdi. Yazları tıpkı şimdi olduğu gibi yüzmeye giderlerdi. Baba, oğul —belki bir de torun— kahvaltıdan önce kıyıya iner, soğuk mavi sulara dalarlardı. Yazlık kiraladıkları beyaz evde ise, gelini geceliğinin üzerine pembe sabahlık giymiş olarak, kristal bardaklara portakal suyu koyarak kahvaltı hazırlardı.

Oysa, o anda, Fay, üçü için kahvaltı hazırlamaktaydı evde. İnsanın hayatı her zaman hayallerine —hattâ tasarılarına— uymadığı için, olmuş olanı sadece kabullenmek yerine, benimseyip değerlendirmesi gerektiğini düşündü. Fay Silberman'a rastladığı için çok şanslı olduğunu düşünmemesi için hiç bir neden yoktu. O olmasaydı, geçirdiği son yıl ömrünün en kötü yılı olurdu. Evet, Fay ona sevinç getirmişti. İçtiği bütün o beyaz şaraplara, kırmızı şaraplara, roze şaraplara, şampanyalara, İrlanda ve İskoç viskilerine rağmen, sevinç getirmişti. Bu içkiler ise bir yandan neşelerine neşe katmış, bir yandan da Fay'in kocasının çim biçme makinesinin üzerinde ölümünün görüntüsünü hatırdan silmeye yaramıştı. New Jersey'deki evin ve Fay'in herkese ısrarla söylediği gibi, kendisine çok iyi davranmış olan kocasının anısını silip süpürmüştü.

Fay içmiş, Dr. Wallach içmiş, Dr. Gruber içmişti. Sonunda bir sabah kendilerini Amerika'da bulmuşlardı. Taksiyle Wallach'ın apartmanına gitmişlerdi. Wallach, pabuçlarını değiştirip yatak odasından çıktığı zaman, Fay'i elinde kadehle şöminenin önünde bulmuştu. Anavatana gelince, geçmişi silmek için yolculuktakinden

daha fazla alkole gerek vardı. Hiç değilse, Wallach, bir trajedi, bir felâket olmadan bir şeyler söylemek gereğini duymuştu. Şükran Günü'nde, Fay'in içmesinin oğlunu ne denli kötü etkilediğini farketmişti. Oysa, onunla evlenmek için oğlunun olumlu tavrına ihtiyacı vardı (üstelik, böyle bir tavırla karşılaşmayacağını bildiği halde; çünkü, Fay hiç bir yönden Gabe'in anasına benzemiyordu). Sonunda, Fay'i uyarmış, ondan söz almış ve mucize gibilerden, kadın içkiyi bırakmıştı. Daha doğrusu önce azaltmış, sonra tamamen kesmişti.

Evlilik konusunu ciddî olarak konuşmaları da o günlere rastlıyordu. Aslına bakılırsa, Şükran Günü'nde açıkladıkları nişan, kararlaştırılmış bir evliliğin ilk adımı değil, yeniden canlanan cinsel tutkularına biçim vermek endişesiydi. Yabancı ülkelerde, yabancı yataklarda beraber yatmakla, evde, mutfaktan Millie'nin bulaşık yıkadığı duyulurken aynı yatakta yatmak arasında büyük ayrım olduğunu farketmişlerdi. Giderek kendilerini gencecik bir çift gibi görmeye başlamışlar ve Wallach, Fay'le nişanlandığını açıklamıştı.

Ama, çok kısa bir süre sonra, olayın ilk heyecanı kaybolduğunda —çünkü, artık anahtar deliklerinden içeri Fransızca konuşmalar sızmıyordu— nişanlanmak giderek önemsizleşmişti. Hattâ, Wallach'ın içinde yarı acılı, yarı sevinçli bir duygu, bir iki ay içinde yeniden tek başına yaşamaya başlayacağı duygusu başgöstermişti.

Sonra, Noel yakınlarında bir gün, tek başına gittiği Çin lokantasından eve döndüğü zaman, Fay'i gri tilki kürküne sarınmış, oturma odasının halısı üzerine kıvrılıp yatmış olarak bulmuştu. Sol elinde altın bir şamdan tutuyordu. Bunu, New Jersey'den getirdiğini daha sonra kendisi söylemişti. Evinden kalkmış, arabayla buraya kadar gelmişti. Bir elinde dokuz kollu şamdan, öteki elinde viski şişesi. Taksinin şoförü apartmana girmesine yardım etmiş, kapıcı, doktorun dairesine çıkarmış ve kadın oracıkta sızmıştı. Halının üzerine uzanınca şamdana sarılarak ağlamış, sadece ayda bir kez kendisine kart atan California'daki çocuklarını anmıştı. Wallach onu doğrultup oturtmuş, gözlerini silmiş, sonra da bir daha içmeyeceğine söz almıştı. Birkaç gün sonra Grossinger oteline gitmişler, Yılbaşını orada geçirmişlerdi. Şimdi de evlenmek üzerey-

diler. Mrs. Silberman yemek öncesi bir kokteyl bile içmez olmuştu. Ya gelecek ne olacaktı? Neden güzel olmasındı? Balaylarını Bahama adalarında geçirmeyi tasarlamışlardı. İlkbaharda da Güney Amerika'da altı hafta sürecek bir geziye çıkacaklardı. Seyahat acentesiyle konuşmuşlardı bile. Ama, eğer'ler her zaman için vardı. Eğer oğlu New York'a gelmiş ve bir iki yıl kendisiyle birlikte oturmuş olsaydı, örneğin...

Wallach kıyıya doğru kabararak gelen bir dalgaya baktı ve birden Gabe'in dalgayı farketmemesini, boğulmasını diledi. Öfke içinde, Gabe'in ölmesini istiyordu. Oğlunun hiç doğmamış olmasını nasıl da isterdi. O da tıpkı anasına benziyordu — buz gibiydi. Kendisini bıraktıkları için ikisinden de nefret ediyordu.

Ama, dalga kabarıp kıyıya vurarak kırıldığı anda, Wallach sadece pişmanlık duydu. Yüreği burkuldu ve oğlunu yeniden görene kadar nefes alamadı. Kendisi için her şey demek olmuş şeylerden nasıl nefret edebilirdi? Karısı isteyerek hasta olmamıştı ya. Yine de karısının ölümünü izleyen ve Gabe'in askerde olduğu aylarda, Anna'nın kendisiyle beraber yaşamış olmaktan bir şeyler kazanıp kazanmadığını anlamak için, tam o sırada ölmeyi tasarladığını bile düşünmüştü. Wallach da onunla birlikte geçirdiği yıllarda gerçekten bir şeyler öğrenmiş, bir şeyler kazanmış mıydı acaba? Anna güçlü, iradeli, kültürlü bir kadındı. Selig ailesi Amerika'da iki kuşak, ondan öncesi de Hamburg'da kuşaklar boyu önemli kişiler olmuşlardı. Avukatlar, doktorlar çıkmıştı aileden ve Anna Selig, Wallach soyuna yaraşan bir kız olarak yetişmişti. Akıllı bir kadındı. Ve her zaman hali vakti yerinde olmuş olmasına rağmen, yoksulluğun ne demek olduğunu anlardı kendince. Herhangi bir neden ya da uyarı olmaksızın, elinizdeki avucunuzdaki alınınca ne yapılması gerektiğini bilirdi.

Karısının ağır ağır ölüme sürüklenişini seyretmek, Wallach için korkunç bir ders olmuştu. Sanki, karısı bütün hayatı boyunca kendisini o son üç ay için hazırlayıp yetiştirmiş gibiydi. Ne korkudan, ne acıdan bir kez bile bağırıp inlememişti. Gün günden artan bitkinliğine rağmen, bir kez olsun yakınmamıştı. Sinirlerinin kontrolünü yitirmemiş —bu, Wallach'ı çok etkilemişti— ve son zaman-

lara oranla hastalığının başlangıcında döktüğü göz yaşları kendisinden çok kocası için dökülmüştü sanki. Ve sonra bir akşam, tam yemek zamanında kocasını bırakmış gitmişti. Wallach pek fazla bir şeyler öğrenmemiş gibiydi. Bir hafta acı ve korkudan ağlamıştı. Uyumasına yardımcı olur umuduyle içtiği sıcak sütü getiren Millie'ye, yatağının yanında birkaç dakika oturmasını söylemişti. Birkaç ay süresince karanlıkta uyuyamaz olmuştu. Karısı güz başlarında ölmüştü ve sabahları uyandığında başucundaki lâmbanın değil de, güneşin soluk ışığını görmesi ancak kışa doğru mümkün olabilmişti.

Sonra, Gabe askerliğini bitirip ve eve döndüğünde, babası onu evden uzaklaştırmaktan başka ne yapmıştı ki? Ağlamış, sızlamış, yakınmış durmuş, sonunda Gabe, Iowa'lara, Chicago'lara kaçıp gitmişti. Neden öylesine yapışmış kalmıştı oğluna? Karısından birazcık bir şeyler öğrenebilmiş olsaydı, soğukkanlılığını sürdürmeyi becerebilseydi... Ama, öyle bir davranış doğal olmazdı. İnsan o yaştayken duygularıyle davranması hoşgörülür. Üzgünken neden mutlu görünmeye çalışmalıydı? Oğlu evden her çıkışında içinden ağlamak geldiği halde, neden zorla gülümsemeliydi? Hem yaşlı babasını bir başına bırakan oğul da oğul muydu yani?

Bütün oğullar. Bütün oğullar babalarını terkederler. Kuşkusuz böyledir bu. Kendini bir psikoloji öğrencisi olarak düşündü. Hayatın belirli gerçeklerine yabancı değildi. Daha bir gün önce plâjda, New York'un en ünlü psikanaliz uzmanlarından Abe Cole'la babalar ve çocuklar arasındaki sorunlar üzerinde ilginç bir tartışma yapmıştı. Cole, Fay'in evinin bitişiğinde oturuyordu. Wallach, Abe'e ve şemsiyelerin altında oturmuş sohbet eden öteki dostlarına, oğlu kendisini bırakıp gittiği zaman neler duyduğunu anlatmış, yine de erkek evlâdın babasının evinde oturduğu sürece gerçek bir erkek sayılamayacağını sözlerine eklemişti. Bu sözleri bir bakıma, Abe'e nesnelliğini ve zekâsını kanıtlamak ve dişçileri psikanalistler kadar önemsemeyen diğer yazlık komşuları etkilemek için söylemişti. Ayrıca, Fay'i etkilemek düşüncesi de vardı. Bunu son zamanlarda oldukça sık yapar olmuştu. Ne var ki, çevresindekileri etkilemek isteği onu iki yüzlülüğe sürüklemiş değildi. Söy-

lediklerine gerçekten inanıyordu — çocuklar büyür ve evden koparlar. Bu, ne kendinin, ne oğlunun ayrıcalık beklememesi gereken bir hayat kuralıydı. Yine de, hem babanın, hem oğulun kabullenmesi gereken bazı durumlar olabilirdi, değil mi? Örneğin, oğlu kendisine biraz sabırlı davranmış olaydı, kendisi de biraz daha kendine hâkim olmayı becerebileydi...

Ama, olan olmuştu. Felsefesini yapmak gerekti işin. Elinde ne varsa, onun üzerine işlemesi gerekti... Gabe, Çhicago'dan arabayla gelmiş, önceki akşam saat on bir buçukta varmıştı Long Island'a. Üçü birlikte oturup birer sandviçle kahve içmişlerdi. Görünürde bir gerginlik yoktu. Gabe, yatmaya giderken Fay'e iyi geceler bile dilemişti. O, odasına çekildikten sonra da, Fay, oğlunun ne denli yakışıklı olduğundan söz etmişti. Bunu zorla söylemiş değildi ya! Gabe'e gelince, aklı başında bir çocuktu — neden gerginlik olsundu? Üçü de olgun kişilerdi. Biraz çaba gösterseler, bu haftayı güzelce geçirirler ve bu da gelecekteki mutluluklarının temeli olurdu.

Dr. Wallach düşündü düşündü, mantığını kullandı, yine de oğlu kıyıya çıktığı zaman ona havlusunu uzatırken içi rahat değildi. Yanlış bir söz etmenin ürküntüsü içinde, kendi kanından, kendi canından olma bu insanın karşısında huzursuz ve gerilim içindeydi.

Gabe, yanına oturdu. Birlikte denizi seyretmeye koyuldular. Dr. Wallach saatine baktı. Ama, kahvaltıya daha yarım saat vardı. Plâjda kimsecikler yoktu.

Dr. Wallach, «Öğretmenlik işi nasıl gidiyor?» diye sordu. «Daha bıkmadın mı?»

«Hoşuma gidiyor.»

«O rüzgârlı şehri de seviyor musun?»

Gabe, omuzlarını kurulayarak, «Doğrusunu istersen, sıkılmaya başladım,» diye cevap verdi.

Dr. Wallach kulaklarına inanamadı. «Öyleyse gel sevgili oğlum, benim yanıma gel!» diye haykırmaktan güçlükle alakoydu kendini.

«Yok canım? Şakayı bırak,» dedi. Kendine böylesine hâkim olduğu için o denli gururlanmıştı ki, kendi kendini kutlayabilirdi.

«Öğretmenliği bırakmayı düşündüm.»

«Bir şey mi oldu?»

«Eskisi kadar doyurmuyor. Belki bir süre başka bir şey denerim.»

«Anlıyorum.» Bir süre susmak istedi, başaramadı. «Ne gibi bir şey?» diye sordu. «Hani lâf olsun diye soruyorum.»

«Gezip dolaşmak. Belki bir süre Avrupa'ya gitmek.»

«Ya. İlginç, ilginç...»

İkisi de gözleri ufka çevrili olarak konuşmuşlardı. Gabe, babasına döndü, gülümsedi. Annesi gibi uzun boylu ve gösterişliydi.

«Ne zaman olacak bu?» diye sordu.

«Bilmiyorum. İstifa bile etmeyi düşünüyorum. Belki sadece eşyalarımı almaya giderim.»

«Şaşırdım.»

«Benim için de şaşırtıcı oldu. Dün yolda aklıma geliverdi. Kesin bir karar değil daha.»

«Sana karar verdin diyen oldu mu? Ben sadece gözlemimi söyledim.» Sustular. Sonra, Dr. Wallach, «Tabiî kendi işini kendin bilirsin,» dedi. «Avrupa güvel ve eğitici bir yerdir. Geçen yıl bunu düşünmemiş olman ne kötü —»

«Ben daha uzun süre kalmayı düşünüyorum. Sadece gezip dolaşmak yerine, bir süre oraya yerleşmeyi tasarlıyorum.»

«Tabiî, bekâr adamsın. Yaşamana bak. Bekârlıktan daha bıkmadın mı?»

Gabe omuz silkti. «Daha kimseyle evlenmek niyetinde değilim.»

«Tabiî, keyfine bak. Gez dolaş. Şöyle Beşinci Caddeye kadar uzansan, dünyanın en güzel kadınlarını görürsün. İtalyan kızları güzeldir, buna diyecek yok. Fransız kızlarının da belirli nitelikleri vardır. İngiliz kızlarının bile olurlu yanları vardır, tenlerinin yumuşaklığı filân gibi. Ama, dört dörtlük birini aradın mı, Amerikan kadınından iyisi yoktur. Ben evlenmeye niyetli bir genç olsam, evleneceğim kızı burada arardım.»

Gabe sadece başını salladı. Sonra, «Acıktım. Kahvaltıya gidelim mi?» diye sordu.

Ayağa kalktılar. Dr Wallach, «Zaten Chicago'ya yerleşeceğini hiç ummamıştım,» dedi. «Orası sana göre değil. Bana sorarsan, New York insanın iliklerine işleyen bir şehirdir.»

«Tasarılarım kesin değil.» Yürümeye başladılar.

Dr. Wallach oğlunun koluna dokunarak, «Kimsenin tasarısı kesin değildir,» dedi. Daha fazlasını söylemekten ürküyordu. Mrs. Silberman konusunda kararsız olduğunu oğluna nasıl söyleyebilirdi? Üstelik, kararsız olup olmadığını kendisi de bilmiyordu. Kuşkusunu belirtse, sonra da kadınla evlense ne olurdu? Kendisini olduğundan daha güçsüz, olduğundan daha zayıf göstermeye ne gerek vardı? Hem de öz oğluna?

Neden olmasındı! İnsan, ailesinin yanında da güçsüzlüğünü ortaya koyamazsa, neye yarardı ailesi olması?

Birden, «Böyle istifa edivermen anlaşmaya aykırı davranış olmaz mı?» diye sordu.

«Yo — zaten bunu yapacağımı da sanmıyorum. Canım sıkkınken aklıma gelmiş bir şey.»

«Yine de, orada mutlu değilsen, kalman için bir neden yok.»

«Mrs. Silberman'la evlendiğin zaman demek istiyorsun, değil mi?»

«Anlamadım?»

«Pekâlâ... açık konuşalım. Biliyorsun ki, sizinle birlikte oturamam. Yani, Chicago'dan ayrılırsam demek istiyorum. Böyle bir şey beklemen çok aykırı olur. Bunu sen de benim kadar biliyorsun.»

«Tabiî.»

«Öyleyse tamam. Bağışla dediklerimi.»

«Ben sadece senin iyiliğini düşünüyorum. Orada ters bir duruma düşmedin ya?»

Gabe başını salladı.

«Eğer birbirimizle açık konuşacaksak...» Doktor kimseye yakınmamak, kimseye sızlanmamak durumundaydı. Yılda otuz beş bin dolar kazanan, altmış yaşında bir adamdı. Çocuk gibi davranamazdı. Kendi bocalamasından söz edeceği yerde, oğlununkinden söz etmeyi uygun gördü.

«Tabiî, annenin yerini tutamaz, biliyorum. O yüzden, duygularını anlıyorum,» dedi.

«Hangi duygularımı?»

«Fay konusundaki kuşkularını.»

«Bana düşmez. Her şeyin ötesinde senin mutluluğunu isterim. Eğer seni mutlu edecekse —»

Doktor, oğlunun sesindeki duyarlılığı sezdi ve bu kez gözlerinin yaşarmasını engelleyemedi. Oğlunun sözünü keserek, «Mutlu edecek,» dedi. «Bundan kuşkum yok.» Gösterdiği güçten hem gurur, hem utanç duydu.

Gabe, «Çok güzel,» dedi. Gülümsüyordu. «Benim de kuşkum yok.»

«İkimiz de kocaman adamlarız. Sen zeki bir insansın, senin fikirlerine hep güvenirim. Fay hakkında bir diyeceğin varsa, bunu dinlememem için neden yok.»

«Hiç bir diyeceğim yok. Sadece senin bu işi isteyip istemediğini öğrenmek istemiştim.»

«Peki, bu konuda neden kuşkun vardı?»

Gabe, hemen cevap vermedi. «İşine karışmak istemem. Kimseye nasıl yaşaması gerektiğini söylemek bana düşmez.»

«Hiç de öyle değil. İstediğini söyle. Kırılacak değilim ya. Senin düşüncelerini bilmek isterim.»

«Sadece içki içmesi. Bana —belki de yanılıyorum ama— biraz aşırı göründü.»

«Artık eskisi gibi değil.» Doktor durdu, bekledi. Bir başka şey daha çıkacak mıydı — cevaplandırması gereken bir başka şey daha?

«Gerçek bu. İçkiyi bıraktı. Geçici bir şeydi zaten. Kocasını unutmak, avunmak için içiyordu. Ben böyle yorumluyorum.»

«Şimdi unuttu mu?»

«Bak yine psikolojik çıkış yapıyorsun. Hakkın yok buna. Kadıncağızı doğru dürüst tanımıyorsun daha.»

«Özür dilerim. Bu denli sert çıkış yapmak istememiştim.»

«Geçici bir avuntu bile olmuş olsa, içkiyi bırakmak belirli bir kişiliği, belirli bir irade gücünü kanıtlar.»

«Ben, inanabilmek istemiştim, o kadar.»

«Neye inanmak?»

«Bu işi arzuladığına.»

Daha ne diyebilirdi? Fay, içkiyi bırakmıştı işte, bu onda bir cevher olduğunu kanıtlardı. Gabe'in ileri süreceği başka şeyler ne olabilirdi? Fay'in annesi kadar akıllı olmadığını mı söyleyecekti? İnsan altmışına gelince, zekânın her şey demek olmadığını anlıyordu. Kendisinin Fay'den daha zeki olması hoşuna gidiyordu. Örneğin, plâja gittiğinde, konuşmaları kendi başına sürdürebiliyor; geride oturup Anna'nın Abe Cole gibi bir psikanalistle tartışmasını dinlemek zorunda kalmıyordu.

Tabiî, Fay'in bilmediği ya da aldırmadığı bazı şeyler konusunda sıkıldığı oluyordu. Fay'in, hele içkiyi bıraktıktan sonra, sandığı kadar çevik ve canlı bir kadın olmadığını farketmişti. Öyleyse neye karşıydı? Fay'in, Anna olmadığına mı? Bir insandan bir başkası olması beklenemezdi. Ham bazı bakımlardan Anna'dan çok daha doğal, çok daha kendi halinde bir kadındı. Hiç değilse, mutsuz olduğu zaman bunu açıkça belirtiyor, içki içiyordu. Anna, ömrü boyunca kimseye muhtaç olmamıştı. Ölürken bile kusursuz bir kadın olarak ölmüştü. Oysa, Wallach, karısının moralinin yıkılmasını ne denli istemişti. Yine de karısına nasıl saygı duyardı. Onun kocası olmak büyük şanstı. Karısının beğenileri, fikirleri, nezaketi, düşüncelerini anlatma tarzı... O çekicilik ve o zerafet, karısının gücü olmuştu. Wallach ömür boyunca, kendi beğenileri, kendi görüşleri olmayan biri olarak görmüştü kendisini. Bu, doğaya aykırıydı. Bu duygunun, bütün neşe ve esprilerine rağmen, kendisini melânkolik biri haline getirmiş olduğunu şimdi anlıyordu. Oysa, Fay'in yanında, konuşurken öne çıkıyor, sivriliyordu. Kadın başını sallayarak kendisini dinlerken, Wallach içinde büyük bir gücün geliştiğini duyuyordu. Şimdi Anna olacaktı da, onu bu halde görecekti...

Kendi sesini duyuyordu, ama söyledikleri onun sözleri değilmiş gibiydi. «Bu tepki akla yakın değil. Seni sorumlu tutuyorum sanma,» diyordu. Neden söz ettiğini bile bilmiyordu. Haa evet, oğlundan ve Fay'den.

Dar patikadan, arabanın durduğu yola doğru çıkıyorlardı. Doktor, ufak bir çocuğu yatıştırmak istercesine, elini oğlunun omuzuna koymuştu. «Ben, senin yerinde olsam, bu işe kafa yormam.»

«Bu önemli bir sorun. Kesinlikle bir ahlâk sorunu...» Evin önündeki uzantı bölümünde yer alan yemek odası güneş içindeydi. Ev, eskiden bir balina avcısınınmış. Her yanı, dünyanın dört bucağından toplanmış, eski, yıpranmış, ama doktorun, nişanlısına dediği gibi, duygu ve sıcaklık dolu bir yığın eşyayla kaplıydı. Duvarlardaki resimler, eski balık ağları ve deniz haritaları, üzerlerindeki cama yansıyan güneş ışığından görülmüyordu. Fay, fildişi ağızlığına taktığı sigarasını yakıyordu. Bu dekor içinde ve doktorun, ona bir hava verdiği düşüncesiyle aldığı bu ağızlıkla, aristokrat bir görünüm kazanıyordu kadın. Beyaz pantalon, lâcivert süveter giymiş olan Gabe, arkasına yaslanmış, kahvesini yudumluyordu.

Pirinç çaydanlığa vuran ışık, gül ağacından sandalyelerin parlaklığı, Fay'in dudakları arasındaki fildişi ağızlık, Gabe'in yakışıklılığı, hattâ saçlarının henüz ıslak oluşu bile, Dr. Wallach'ın kendi ailesinin durumu hakkındaki görüşlerine eskiye kıyasla daha bir iyimserlik getiriyordu. Burnunu kaşımak için elini kaldırdığında, avucunda denizin tuzunu duyuyordu. Bu da onda heyecan ve umut uyandırıyordu.

«Kültürsüz bir adam sayılmaz...» diye sözünü sürdürdü. Bir yandan da önündeki gümüş kaşıkla oynuyordu. «Bir doktor, toplum içinde yeri olan bir adam, saygı duyulan biri — hiç kuşkusuz parası pulu olan bir insan. Yine de kendini tehlikeye atıyor. Ne yapmak niyetindeydi acaba?»

Fay başını salladı. Doktor, onun kendi sorusunu kendinin cevaplamasını beklediğini sezdi. Kadın sigarasını tüttürmeye devam etti.

«Fay?» dedi.

«Efendim?»

«Sen ne diyorsun buna?»

«Bilmem... ilginç bir yorum.»

Doktor, kendi sözlerini kadının kullanmasından hiç hoşlanmıyordu. Yine de sıkıntısını belli etmeden, «Evet, öyle,» dedi. Beyaz örtünün kenarını düzeltti. Sonra biraz dramatik olmak, ötekileri şaşırtmak için masaya öylesine vurdu ki, bütün gümüşler yerlerinden oynadı. Son zamanlarda kendisini, ne diyeceği önceden kestirilemeyen bir konuşmacı olarak görmeye başlamıştı. «Ya sen ne

dersin profesör?» Bunları oğluna söylemişti. Oğlu gülümsüyordu. Doğrusu, oğlunun tatsızlık çıkarmaya çalıştığını söyleyemezdi. «Kendini onun yerine koy. Çocuğu ölüm halinde sana getirmişler. İşin tıbbî ayrıntılarına girmeyeceğim — çocuğun kanını değiştirmek gerekiyormuş. Ana babası dinsel inançları yönünden, kan değiştirilmesine razı olmayacaklarını söylemişler. Kam değişmezse çocuğun öleceğini söylemişsin onlara. Ailesi çocuğumuza kan içirmeyiz diye diretmişler.»

Oğlu gözünü hafifçe pencereye doğru kaydırdı. Sıkılmış mıydı acaba? Daha şimdiden gitmek mi istiyordu? Yoksa, kendi dertlerine mi dalmıştı? Ne çeşit sorunlardı bunlar? Gençti, sağlıklıydı, iyi bir durumu vardı — onu böylesine diken üstünde tutacak ne gibi bir sorun olabilirdi?

«Ama, Mordecai —» diye Fay başını sallıyordu. «Affedersin ama, kan çocuğun damarına verilecek. Bu apayrı bir şey.»

«Hımm,» dedi doktor. Oltasına başka bir balık takıldığını sezince, oğluna olan öfkesi yatıştı. Gazetedeki haber dikkatini çekmişti. Ama, yemek konuşmayı bölmesin diye kahvaltının sonuna kadar konuyu açmamıştı. Aile içinde konuşulsun, tartışılsın istemişti... «Sen akıldan, mantıktan söz ediyorsun, Fay. Ama, onların mezhebine göre, kan değiştirmekle kan içmek aynı şey. Tekrar soruyorum, ne dersiniz?»

Çatalıyle tabağına vurdu. «Fay? Gabe?»

Gabe sadece omuz silkip gülümsedi. Doktorun kafasından tedirgin edici bir düşünce geçti. Kendisini küçük mü görüyorlardı—

Fay, «Eğitim sorunu,» dedi.

Doktor uğradığı hayal kırıklığını, kadının iyi niyeti karşısında unutmaya çalıştı. Oğluna yakınlık gösterecekti.

Dr. Wallach, «Belki de öyledir,» dedi. «Hadi, konuş bakalım Gabe. Sen zeki bir insansın, bu kafa işletecek bir durum. Bu konuda çeşitli görüşleri öğrenmek istiyorum.»

Fay, «Evet, ben de ne diyeceğini bilmek isterim. Bir akademisyenin konuya nasıl baktığını merak ediyorum.»

Gabe, «Bilmem ki,» dedi.

Doktor, «Ne düşünüyorsan söyle,» diye heyecanla atıldı.

«Durum, çocuğun ailesine anlatılabilirdi diye düşünüyorum.»

Fay, «Bak, görüyor musun, Mordecai,» dedi. «Eğitim sorunu —»

Doktor, «Şşşt...» diye susturdu onu. «Devam, devam,» dedi. «İlginç bir konu.»

«Dinin bir yanda kuralları olduğunu, ama öte yanda da özü bulunduğunu anlatabilirdi. Gerekli olan için, öz için, zaman zaman kurallardan vazgeçilebileceğini açıklayabilirdi. Çocuğun hayatını kurtarmak, kan içmeme kuralını çiğnemekten çok daha temel bir sorundur.»

Dr. Wallach, Mrs. Silberman'ın bir şeyler söylemeye hazırlandığını farketti. Gaf yapmasını önlemek için sözünü mü kesmeliydi, yoksa konuşmayı oluruna mı bırakmalıydı? Fay, «Bir türlü anlamıyorum. Kan içmiyorlar ki. Aklım almıyor. Kan değiştirmek başka, kan içmek başka,» deyince, doktor rahat nefes aldı.

Gabe bir şeyler mırıldandı, sonra gözlerini fincanına çevirdi.

Doktor, «Durun bir dakika,» diye atıldı. «Anlaşmazlık bu noktada değil. Bence, Gabe'in dediği o değildi, Fay. Bana sorarsan, Gabe demek istedi ki —»

Fay hafiften gülerek, «Aynı fikirde değiliz galiba,» dedi. «Bana sorarsan her şeyin başında, kan değiştirmeye kan içmek demem ben. İnsanın damarı başkadır, ağzı başka.»

Gabe sadece içini çekti.

Fay, ona doğru dönerek, «Konuşmaktan vazgeç demedim ki,» dedi. «Herkesin kendine göre fikri vardır.»

Gabe, «Doğru,» dedi.

Fay, oğluna kinlenecek miydi acaba? Oysa, çocuk artık ona karşı olmadığını plâjda açıkça söylemişti.

«Sanırım, durum biraz daha aydınlandı,» dedi. «Yine de sen işi biraz temelinden kaydırdın gibi, Gabriel. Bu insanlara mantığın ne demek olduğunu kabullendiremezsin ki.»

Fay, «Tabiî,» dedi. «Cahil insanlar.»

Kadın öylesine hırsla konuşuyordu ki, doktor öfkelendi. «O da onu söylüyor,» dedi. «Bu da bir görüş açısı. Entellektüel düzeydeki açı.»

«Yine de —»

Doktor, trafik polisi gibi elini kaldırarak onu susturdu. Gözlerinin giderek sertleştiğini seziyordu. Kadın sustu. Üçü sürekli aynı evde otursunlar demiyordu, ama bir tartışmayı sürdürebilmelilerdi hiç değil.

Gabe boş fincanı masaya bırakmıştı. Sofradan kalkmak için izin bekler gibiydi. Oturduğu yerde otursundu bakalım! O babaydı, öteki de oğul! Dr. Wallach, «Evet, sen bu durumda ne yapardın?» diye üsteledi.

Gabe ellerini pantalonuna sürerek, «Ben, çocuğun kanını değiştirirdim,» dedi.

Doktor yeniden heyecanlanarak, «Ama, biliyorsun ki, yasalar, ana babasının izni olmaksızın çocuklara ameliyat yapılmasını, kan değiştirilmesini engeller.»

«Ben yine de çocuğun kanını değiştirirdim.» Gabe çok yumuşak sesle söylemişti bunları.

«Pekâlâ. Pekâlâ.» Doktor Wallach, kaşığını aldı, bıçağa vurdu. Sonra arkasına yaslandı ve başını kaldırdı. «Ben, öyle yapmazdım,» dedi.

Fay, «Mordecai!» diye onu uyardı.

«Evet. Ben, çocuğa bir damla kan vermezdim.»

Fay, «Bambaşka biri gibi konuşuyorsun,» dedi.

Nereden biliyordu? Belki onun nasıl biri olduğunu Anna bilirdi... Ve bildiği için onunla çekişmişti sürekli. Hiç değilse Fay, onunla çekişmiyor, sadece hayranlık duyuyordu. Daha da beteri, onu gözünde büyütüyor, yanlış anlıyor ve olduğundan daha çok değer veriyordu. Bütün bunlara da kendisi yol açmıştı. Bu evi, kendi beğenisine uygunmuş gibi seçmişti. Aslında, hiç bir beğenisi olmadığını biliyordu. Evdeki eşya, karısının yazlık bir ev için seçeceği türdeydi. Onun için Fay'e, «Burayı tutalım,» demişti. O da tutmuştu.

«Söz konusu olan saygıdır,» dedi. Doktor Wallach, «Anlıyor musunuz? *Çocuğun sahibi babadır*. Wordsworth'un muydu bu söz?» Gabe'e döndü. Sonra yanlışını anladı. Son zamanlarda böylesi gafları o kadar çoktu ki. Yanlış söylemek, ya da özentiye kaçmak, karşısındaki Fay olduğu zaman başka şeydi, oğlu ya da Abe Cole ol-

duğu zaman başka şeydi. Altmışından sonra başına bunlar da mı gelecekti, böylesine gülünç bir duruma mı düşecekti?

Gabe, «Galiba *Çocuk insanın babasıdır* olacak. Ama, ben senin ne demek istediğini anladım,» diyordu.

Aldırmadı. Sesini yükselterek, «Ben inancın derinliğine inanırım,» dedi. «Karşımızdakinin isteklerine daha çok saygı duymalıyız. O, inandığı şeyi istemektedir. Ben kim oluyorum da, ona inancının aksine bir şey söyleyeyim?»

Gabe, «Yani, çocuğu ölüme mi bırakırsın?» diye sordu.

«Tabiî!» Bu konuda, o andaki gibi kararlılık duymamıştı hiç.

«Aynı durumda kalsan, başka türlü düşünebilirdin.»

«Öyleyse sen beni hiç tanımıyorsun!» Sonra, Fay'e döndü. «Hadi,» dedi. «Bence bu bir anlaşmazlık değil, tartışmadır. Onun için fikrini söyle bakalım.»

Fay sigarasını söndürdü. Koyu renk gözlerinin dalgın bakışı ona bilgiç bir hava veriyordu — ağzını açıncaya kadar. «Kuşkusuz, bu ahlâk görüşüne dayanan bir sorun,» dedi. Doktor kadının ağzından yine kendi sözlerini duyuyordu. «Ahlâk görüşü girer bu işin içine...»

«Tabiî ya,» diyerek oğluna döndü. «Dedim ya, ben bu adamın yerinde olsam böyle yapardım.»

Gabe'in artık sabrı taşmışa benzerdi. «Neden- Doktorluk iznini elinden almasınlar diye mi?»

«Hiç de değil!»

Mrs. Silberman, kendisine nişan armağanı olarak verilen, üzerinde adının baş harfleri olan altın tabakasını açtı. Bir sigara alarak ağızlığına taktı. İçkiyi bıraktığından bu yana, ağzından sigara eksik olmuyordu. Bu da mı ilk kocasının hayalini silmeye yarıyordu? Eğer silinmesi bu denli güç bir hayalse, eğer silik kalmayacaksa, öyleyse neden bir başka erkeği düşünüyordu? El altında bir adam olsun diye mi?

Gabe, «Peki neden?» diye sordu.

Dr. Wallach düşüncelerini güçlükle konuya çevirerek, «Çünkü, insanlara saygım vardır,» dedi.

Mrs. Silberman, kibriti bir an sigaranın ucundan uzaklaştırdı. «Mordecai insanları sever,» dedi. Sonra özenle sigarasını yaktı.

«Ben sevmiyor muyum yani?»

Dr. Wallach, Gabe'in bu soruyu kime yönelttiğini anlayamadı, «Ana babanın isteğine karşı çıkmakla, onlara saygısızlık etmiş olursun,» dedi.

Gabe, «Ben çocuğa saygı duyarım,» diye cevap verdi.

Doktor parmağını çenesinde doiaştırdı, dolaştırdı, sonra aradığı cevabı buldu. «Bu tuhaf işte. Çok tuhaf.» Nişanlısına döndü. «Görüyor musun bak? Kendisi baba olmadı ya, babanın durumunu, duygusunu anlayamıyor. Ama, kendisi ne oldu bugüne kadar? Ne oldu?»

Fay, ya vereceği cevabı bilmiyordu, ya da ona saygısından sustu.

«Çocuk,» dedi. «Kendisi hep çocuk oldu. Onun için de çocuğu düşünüyor.»

Fay, «Anlıyorum,» diye karşılık verdi.

Gabe, «Durun bir dakika,» diye atıldı. «İşler karışmaya başladı. Belki ne demek istediğimi anlatamadım. Çocuğun yaşama hakkına saygı duyduğumu, babanın onu öldürme isteğine saygı duymadığını söylemek istedim. Böyle bir şeye saygım olamaz. Eğer, Freud'cu bir tavırla bunu ele almak ve dibine inmek istersen —»

«Tabiî, tabiî. Hadi devam et. Neymiş?»

«Bilmiyorum. Ana babanın çocuktan kurtulmak için, ahlâkî ve dinsel nedenler olarak gördükleri bahaneyi kullandıkları söylenebilir. Olayı tam olarak bilmiyorum tabiî —» Yerde duran gazeteye işaret ederek sözünü sürdürdü. «Olayın ayrıntılarını bilmiyorum. Ama, bilinmez bir nedenle çocuklarını öldürmek istiyor olabilirler. Şimdi —»

Fay, «Bu korkunç bir şey!» dedi. «Ana babalar kendilerini çocukları için feda ederler. Babanın, senin için yaptıklarını düşün. En iyi okullarda okutmuş, en iyi giysilerle donatmış, altına araba çekmiş —»

Dr. Wallach onu susturmaya çalışarak, «Hayır, hayır,» diye atıldı. «Bırak da sözünü bitirsin. Her kuramın değeri vardır. Onun kuramları beni çok ilgilendiriyor.»

Gabe, «Bu kuram değil,» dedi. «Ben sadece din konusunda özle

kural ayrımı yapmaktan söz ediyorum. Sen olay üzerinde tartışmıyorsun. Benimle tartışmaya çalışıyorsun.»

Dr. Wallach, oğlunun zekâsını sınamak için bilhassa açık vermiş gibi, Fay'e döndü, «Pekâlâ, dediği gibi olsun.» Sonra, oğluna, «Evet,» dedi. «Ne diyordun?»

«Yok bir şey. Senin kuramsal konuştuğuna inanıyorum. Birinin dişini çeksen, kanama yapsa ve kan vermek gerekse — hiç düşünmeden verirdin. Hiç değilse ben öyle sanıyorum.»

Dr. Wallach sesini yükselterek, «Vermezdim,» dedi. «Kesinlikle vermezdim.»

Gabe, «Öyle olsun,» diye karşılık verdi.

«Başkalarının inançlarını anlamak konusundaki yeteneksizliğinin bir örneği bu.»

«Doğru. Ben sadece, birinin yok yere ölmesine göz yummanın yanlış olduğunu söyledim.»

«Sana göre yanlıştır! Bana göre değil!»

«Ben, sen yanlışsın demedim ki. Durum yanlış dedim.»

Dr. Wallach titriyordu hırsından. «Benim kendime göre inançlarım var, senin de kendine göre —»

Fay, sigara içmeye dalmış gibi görünmek istiyordu, ama olmuyordu. Beti benzi uçmuştu. «Tabiî, şaka bu. Dama oynarken bile birbirlerine bağıran insanlar gördüm.»

«Şaka filân değil.» Dr. Wallach peçetesini kaptı, masaya fırlattı. Gözleri öfkeden çakmak çakmaktı. İkisine de bakmıyordu. «Bu olay gerçekten olmuş.» Yerden gazeteyi aldı. Öksürdü. «Bak, işte.» Gazeteyi Mrs. Silberman'a uzattı. «Adam doktorluk iznini kaybediyor, hapse bile girebilir. Tarihsel bir olay bu, oku bak. Ben uydurmadım ya.»

Mrs. Silberman gazeteye göz attıktan sonra Gabe'e verdi.

Dr. Wallach tabakları toplamaya başladı. «İnsanın hayatıyle oynanmaz. İnsanları kendi haline bırakın — hayatlarını böyle mahvediyorsunuz. Annen ölüm döşeğinde böyle söyledi. Her şeyden çok, bu yüzden pişmanlık duydu. Kimsenin işine karışmayın —»

Tabakları bıraktı, odadan çıktı.

Birkaç dakika sonra kapı açıldı, biri yatağa yaklaştı. Wallach gözlerini açmadı.

«Mordecai?»

«Efendim?»

«İyi misin?»

«Biraz heyecanlandım, o kadar.»

Kadının yatağın kenarına iliştiğini duydu. Onun korktuğunu seziyordu. Gözlerini açıp, onunla evlenemeyeceğini söylemek istedi.

Fay, «Bırak ne isterse düşünsün, Mordecai,» diyordu.

Dr. Wallach, «Fay, elimi tut,» dedi.

«Tabiî sevgilim. Hiç hakkı yoktu Mordecai, şakalaşıyordunuz —»

«Sadece elimi tut. Ne olur bir şey söyleme.»

4

O SABAH Cynthia yatakta döndüğünde, kardeşinin ranzayı tırmanıp kendi yanına yatmış olduğunu gördü. Yarı uykulu, çok korkunç bir hayal gördüğünü düşündü. Sonra öfkeyle, düşünmeksizin, uyuyan çocuğu hırsla itti. Çocuk bir kez döndü ve karyoladan aşağı düştü. Başının tahta döşemeye çarptığı duyuldu. Sonra hiç ses çıkmadı. Markie uykuya devam ediyor gibiydi. Ağlamamıştı bile.

Ama, Cynthia eğilip aşağı bakınca başka bir şey daha gördü. İlk bakışta, tahtaların arasında kırmızı leke gibi görünen şey, giderek duvara doğru yürüyordu. Titreyerek, babasının ya da June'un gelmesini ve yaptığını görmelerini bekledi. Zaman geçip de kimse gelmeyince, yeniden uyumaya çalıştı. Sonra gördüklerinin kötü bir hayal olmadığını kavradı. Hayal olsa, uyumaya değil, uyanmaya çalışması gerekirdi. Yine de duvara dönüp gözlerini yumdu. İşte o anda haykırmaya başladı.

Daha sonra Cynthia, pencerelerinden güneş dolan salonda oturmuş, heykel resimleri olan bir kitaba bakıyordu. June, koridorda, sesi duyulmasın diye, ahizeyi ağzına iyice yaklaştırmış Southamp-

ton hastanesinden telefon eden babasıyle konuşuyordu. Sonra salona girdi ve ona mayosunu giyip hazırlanmasını söyledi. Demek plâja gideceklerdi, doğru muydu bu? Çocuk, bir sayfa daha çevirdi. June diz çöktü, onu kucakladı. Cynthia kendisini üvey annesinin kollarına bıraktı. Öz annesininkinden biraz daha açık renk olan üvey annesinin saçları, arkaya toplanmıştı. Cynthia, yanağına değen saçların uzaktan nasıl göründüğünü gözünün önüne getirebiliyordu. İncecik, yumuşacık, uçları kıvrılmış — Markie, şeker gibi diyordu bu saçlara. Markie'nin başını üvey annesinin saçlarına gömdüğü zaman nasıl içini çektiği ve yüzünün nasıl sevinç dolduğu Cynthia'nın gözünde canlandı. Göğüsleri olmadığı için, bir çocuğun başını dayayabileceği saçlarından öte bir yeri yoktu June'un. Sütünü döktüğü zaman June onu hiç azarlamazdı —New York'a ilk geldiklerinde Cynthia sık sık süt bardağını devirir olmuştu. June, öz annesi gibi hiç kızıp bağırmamıştı ona. Son olayda bile June'un ilk tepkisi, Cynthia'yı suçlamak olmamıştı— oysa, kendi annesi olsa hemen Cynthia'yı suçlardı. Aslında, kimsenin soru soracak ya da suçlayacak zamanı olmamıştı. Cynthia haykırmaya başladıktan birkaç dakika sonra, babası, Markie'yi büyük bir havluya sarıp sarmalayarak kucağında arabaya taşımış, hastaneye götürmüştü. Koskoca adamın ayağında pijamalar, sırtında ropdöşambrla arabaya binmesi gülünçtü, ama Cynthia kendini tutmuş, gülmemişti.

Ev, her zamankinden daha sessizdi. Ne merdivenlerden koşarak inip çıkan çocuklar, ne kapıyı çalan bir dost, ne de kavga gürültü — gerçekten büyük değişiklikti bu. Son zamanlarda babasıyle June her kahvaltı sofrasında kavga eder olmuşlardı. Springs'e geldiklerinden bu yana, June her sabah babasını öfkelendirecek bir söz ediyordu. Hele bir sabah, babasının öyle bir tepesi atmıştı ki, önündeki tabağı fırlatıp mutfağın duvarına çarpmıştı. Markie, yumurta sarısının duvardan süzülüşünü göstererek kıkırdamaya başlamıştı. Cynthia ise başını hiç kaldırmamış, sessizce kahvaltısını sürdürmüştü. June masadan kalkmış gitmişti.

Oysa, daha o gece Cynthia, babasının bahçede June'un ellerini, sonra saçlarını, sonra boynunu öptüğünü görmüştü. Markie ise o

sırada üç tekerlekli bisikletine binmiş, evin içinde dört dönüyor, itfaiyecilik oynuyordu. Bir başka akşam da, Cynthia'yı buz alması için mutfağa göndermişlerdi. Cynthia, elinde buz kâsesiyle bahçe kapısına geldiğinde, babasının, June'un yakasını çözdüğünü ve göğsünün bulunması gereken yere elini soktuğunu görmüştü. June zayıftı, ama güzeldi. Babası, June'u kucaklayıp öptüğünde, Cynthia bunun, June'un güzel, zengin, sosyetik olduğu ve Bryn Mawr Koleji'nde okuduğu için olduğunu biliyordu. Artık zengin olduğuna göre, Cynthia da orada okuyacaktı. Martha zengin olmadığı için orada okuyamamıştı. June, Markie'nin Harvard Üniversitesi'ne gideceğini söylemişti — bu söz Cynthia'nın pek tuhafına gitmişti, öyle ya Markie daha okuma yazma bilmiyor, on ikiye kadar ancak sayıyordu.

Geceleri June ile babası, odalarında aynı yatakta yatıyorlardı. Cynthia, June'un yakında bebeği olacağını biliyordu. Kimse bu konuda bir söz etmemişti, ama o, önceden kendisine haber verilmeden birtakım olayların gelişebileceğini biliyordu artık. Bebeğin geleceğini anlamıştı, çünkü tam ayına denk geldiğini keşfetmişti. Bir süre önce, kadınların ancak denk düşen aylarda anne olduklarını öğrenmişti. June için de bu ayın denk düştüğünü biliyordu, çünkü Mrs. Griffin öyle demişti. Mrs. Griffin plâj havlusunun üzerine uzanmış, gözlerine ıslak pamuk koymuş, sonra o ayın nasıl mükemmel geçtiğini söylemişti — tam dengiydi.

Cynthia da böylece öğrenmişti — ve hiç mi hiç sevinmemişti. Eve bir kardeş daha gelsin istemiyordu. Büyükler, küçük çocukları seviyorlardı hep. Springs'deki bütün tanıdıkları, Markie'yi kendisinden çok sevdikleri gerçekti. O, Markie'den pek de ağır olmadığı halde, yine de her gelen sadece Markie'yi kucağına alır, hoplatır zıplatırdı. Bir keresinde babasının June'a dediklerini duymuştu: Babası, Markie'nin hep eskisi gibi cana yakın olduğunu, Cynthia'nın ise değiştiğini, soğuklaştığını söylüyordu. Soğuklaşmak her ne demekse, gerçek hiç de öyle değildi. Asıl değişen babasıydı. Babası ona yine «ilk göz ağrım» diyor, kucağına alıyor ve June ne zaman Markie'yi öpse, o da hemen Cynthia'yı öpüyordu öpmesine. Ama, babası ne yapsa Cynthia'nın gözünde yoktu. Babasının onu

sevindirecek bir şey yapacağını ne zaman sezinlese, bu sezgisi doğru çıkıyordu ve Cynthia mutsuz oluyordu. Babası onu öpünce sevinmesi gerekirdi — ama, June'un buna öfkelendiğini biliyordu, bu yüzden babasının öpmesi bile huzursuzluk getiriyordu.

Gerçekten de June, babasının kızları öpmesinden hiç hoşlanmıyordu. Babası tabağı fırlatıp attığı gün de, o yüzden kavga etmişlerdi. Ondan sonra, babası ne zaman kendisini öpse, bunu biraz da June'a nisbet olsun diye yaptığını ve June'un öfkeleneceğini, kendi annesinin eskiden öfkelendiği gibi öfkeleneceğini biliyordu.

Bu yüzden, Reganhart'ların evinde, duygusal gösteriler bir süre arap saçma döndü: June sarılıp Markie'yi öpüyor, babası hemen kalkıp Cynthia'ya sarılıyordu. Cynthia onun elinden kurtulmak için odadan çıkmak, ya da plâjın veya bahçenin öteki ucuna kaçmak zorunda kalıyordu. Bu da, babasını öfkelendiriyordu. Cynthia kimsenin kendisini öpmesini istemiyordu. Yine de June, Markie'yi öpmeyi yeğliyor, ya da Markie, June'u öpüyor diye yataktan itmemişti onu. Markie'yi itmesinin birinci nedeni, o yatağın Markie'nin yeri olmayışıydı. Mutlak kendisine bir şey yapmak için tırmanmıştı koynuna. Onu neden ittiğinin hesabını kimseye vermek zorunda kalmamıştı daha, çünkü ne olduğunu kimse sormamıştı.

Üvey annesinin spor arabasında plâja giderlerken, June, «Sen gördün mü, Cynthia?» diye sordu.

«Neyi gördüm mü?»

June bir an durduktan sonra, «Markie'nin düşüşünü,» dedi.

Cynthia, «Ben uyuyordum,» diye cevap verdi. Sonra aklından geçirdiklerinin —her zamanki gibi— boş umut olmadığını anladı. Kendisini hiç cezalandırmayacaklarını sezdi. June bir elini direksiyondan çekmiş, usulca onun saçlarını okşamıştı.

Ne olduğunu kimse bilmiyordu. Sadece, Markie bilebilirdi, o da bilmiyordu üstelik. Bilemezdi. Tıpkı Cynthia'ya bir kötülük yapamayacağı gibi, kendi başına geleni de bilemezdi. Uyuyordu çünkü. Aslında, Cynthia da bir şey yapılması gerektiğini kesinlikle bilmiyordu. Eğer ay denk düşmüş ve bir erkek, bir kadınla aynı yatağa girmişse, olan olmuş demekti. Babasının, Markie'ninki gibi penisi vardı. Kendisinin, June'un, annesinin ve Mrs. Griffin'in ise vajina-

ları vardı. Bütün erkeklerin penisi olurdu. Çocukları yapan işte buydu.

Sonsuz gümüşî körfeze açılan kumsala geldiklerinde, Cynthia arabadan bile inmek istemedi.

June, «Hasta mısın yoksa, şekerim?» diye soruyordu.

«Oraya gitmek istemiyorum.» Kendine özgü bir güç kazandığını sezinliyordu. Ama, kumsala gelip, her günkünden farksız bir günün eşiğinde olmak duygusu, her günkü görüntüler ve her günkü olaylar, beklediği sevinci getirmemişti.

June, «Nereye gitmek istiyorsun?» diyerek güneş gözlüklerini çıkardı. O, gözlerini ovuştururken, Cynthia başını öteye çevirdi. June'un ağlamaktan kızarmış gözleri ona utanç veriyordu. «Komşulara gitmek ister misin?»

«Sadece bu plâja gitmek istemiyorum, o kadar.»

«Öteki plâja gitmek ister misin?»

«Olabilir.»

«Şekerim, nereye istiyorsan oraya gidelim.»

«İyi işte, öteki plâja gidelim.»

Sesindeki bıkkınlığın nasıl etki uyandırdığını görmek için başını kaldırıp bakmadı Cynthia. June'un güneşten yanmış, mavi yüzüklü, ince elinin kendi elinin üzerine kapandığını gördü. Bir an sonra araba hareket etmiş, öteki plâja doğru yola çıkmışlardı. Rüzgâr saçlarını uçuruyordu — serin, hoş, kadınca bir duygu — Cynthia kendini tutamadı, gülümsedi. Markie'nin kanını ilk o gördü diye kendisine böyle iyi davrandıklarını biliyor, yine de gülümsüyordu. Gerçekten de iyi davranılması gerekliydi, bunu hak etmişti. «Markie düştü! Markie aşağı düştü!» diye bağırdığını hatırlıyordu.

Düşmemiş miydi yani? Peki, düşmemiş miydi? Düşmemiş olsaydı, hiç June onu böyle okşar mıydı? Ceza verirdi. Eğer, Markie'yi bir iten, bir düşüren varsa, Tanrı'ydı kuşkusuz. Evli olmadıkları halde ablasının yatağına girmesinin günah olduğunu gören Tanrı düşürmüştü onu kuşkusuz.

Ağaçların arasındaki yolda ilerliyorlardı.

«Radyoyu açabilir miyim?»

June «olur» gibilerden başını salladı. Yola çıktılar.

«Müzik dinlesem olur mu?»

June, «Tabiî olur,» dedi.

Cynthia, radyonun düğmesiyle oynayarak, «Sabah telefon eden babam mıydı?» diye sordu.

«Evet. Markie yatıyormuş — Cynthia, radyoyu biraz kısabilir misin?»

«Kendinde değil miymiş?» Öyle dediklerini duymuştu Cynthia.

«Bu, rahatça uyuyor demektir, Cynthia. İyice dinlenebilmek için vücut kendini böyle ayarlar.»

«İyileşecek mi yani?»

«Tabiî... Cynthia, lütfen radyoyu kısıver —»

«Ama duyamıyorum ki —»

June cevap vermedi. Cynthia müzik dinliyordu. Kendini öylesine kaptırmıştı ki, June'un yanaklarından süzülen yaşları farketmedi. Saçları rüzgârda dalgalanarak, «Eve geldiği zaman, ona bir daha düşmemesini öğretmemiz gerekecek,» dedi. «Hiç dikkat etmez. İstersen anneme sor, o da söylesin.»

Plâja inen sokağın ucunda sadece dört araba park edilmişti. Daha öğlen olmamıştı. Cynthia hemen yere atlayıp, plâj yaygısıyle, açılır kapanır tabureyi arabadan indirmesi için June'a yardım etti. Yedek lâstiğin arkasındaki boşluktan, yaz boyunca hemen hiç eline almadığı kovasıyle küreğini çıkardı. Markie'nin kovasıyle küreğini de aldı ve park alanının taşları üzerinde kovaları sürüklemeye başladı. June, kendisine seslenir, Markie'nin kovasını bırakmasını söyler diye bekledi. Oysa, üvey annesi elini uzatıp onun başını okşadı.

Yaygılarını, denize inen yamacın başına serdiler. Biraz önce kocaman bir dalga gelmiş, kıyıdaki dört beş kişiyi ıslatmıştı. Bunlar gülüp şakalaşıyorlardı. Dalgalar, Cynthia'ya kocaman ve amansız görünüyorlardı. Kovalarını alıp ıslak kuma indi, kumu kazmaya koyuldu. Arada bir arkasına dönüyor, June'un ne yaptığına bakıyordu. Üvey annesinin kucağında bir kitap duruyordu. Oysa, June'un kitap okur gibi bir hali yoktu. Hiç bir şey yapmadan, öylece oturuyordu.

Kumdan yaptığı ev yıkılınca, Cynthia arkasına baktı sonra, «Aman ne güzel,» diye bağırarak denize koştu. June'un, «Dikkat et —» diye seslendiğini duydu. Az ileride bir dalga kabarıyordu. Dalganın görüntüsü Cynthia'yı ürküttü. Ama yılmadı, bir adım attı, suya girdi — ve bekledi. Çok beklemesi de gerekmedi.

«Cynthia — lütfen —»

Çocuk arkasına döndü. Sonunda, June'u yerinden kaldırmayı, daha ötesi birkaç adım attırmayı başarmıştı.

Cynthia, «Olur —» diyerek, kovaların yanına doğru sıçradı. Kuma düştü.

June, «Ne olur dikkat et, Cynthia,» diye sesleniyordu. Cynthia, tam o anda Markie'nin başının yere çarpışını duydu. Bir çığlık geldi, tıkandı ağzına. Ama, ses Markie'nin başından gelmiyordu. Kuma çarpan dalganın gürültüsüydü. Yine de Cynthia'yı düşünceye daldırmaya yetti bu ses. Markie hastaneden çıktığında, başı sargılı gezmek zorunda kalacaktı. Cynthia, ona çok iyi davranmaya karar verdi. Onun pabuçlarını bağlayacak, kimsenin söylemesine gerek bırakmadan oyuncaklarını toplayıp kaldıracaktı.

Belki de kafasını yere çarpmak, bu çocuğun biraz aklını başına getirirdi.

Cynthia birden kendine büyük güven duydu. Sanki hayat, salt o, tadını sürsün diye oluşmuştu. Bu duygularla yerinden fırladı, üvey annesine doğru koştu. Markie'nin düşüşünü ve kanını gördüğü için, June'un bir dediğini iki etmeyeceğine ve kendisini denize sokacağına inanıyordu. June'un elinden tutup okyanusa yürümek istiyordu. Markie'nin kovasıyle küreğini olduğu yerde bırakıp, yaygının serili olduğu yamaca yöneldi. Ama, o ne? Kendisine doğru gelen biri vardı. Cynthia, adamın yürüyüşünü tanır gibi oldu, bir an duraladı. Adını hemen hatırlayamadı, ama adam hiç yabancı değildi. Adını hatırlaması uzun sürmedi. Peki ama annesi neredeydi? Annesi de, Markie'yi hastanede görmek için onunla gelmiş olmalıydı! Annesi, Markie'yi onun ittiğini anlardı! O itmemişti ki — Markie kendiliğinden düşmüştü! Günah işlemeye yeltendiği için cezasını bulmuştu.

Cynthia, «June —» diye seslendi. «Gidelim mi artık?»

Oysa, Gabe, onu çoktan görmüştü. Onu yakalayıp annesine götürmeye gelmiş olmalıydı. Cynthia'nın yapabileceği tek şey, çığlık çığlığa odasına kaçmaktı — oysa, evde değillerdi. Göz görebildiğine uzanan kumsalda, güneşin altındaydılar. Ve Gabe öylesine kocamandı ki, Cynthia nereye kaçsa, yakalayıp getirirdi.

Gabe güneş gözlüklerini çıkaracağı anda, Cynthia yanılmış olup olmadığını düşündü. Sonra, Gabe elini uzattı — evet oydu, oydu — aman aalahım, ne olacaktı şimdi?

«Merhaba, Cynthia —»

June, gelenin kim olduğunu görmek için başını çevirdi. Cynthia, Gabe'in yabancı biri olduğu izlenimini uyandırmaya çalıştı. Çünkü, yabancılarla konuşması yasaktı. Ama, annesi ortaya çıkınca, Cynthia'nın yalan söylediği anlaşılacak ve Markie'yi onun ittiği belirlenecekti.

Cynthia, «Merhaba,» dedi.

«Beni tanıdın mı?»

«Hıı... Gabe'sin sen.»

«Nasılsın? Ne çok yanmışsın. Sonra büyümüşsün de —»

«Çok iyiyim.»

«Kardeşin nerede?»

Cynthia omuz silkti.

June yanlarına gelmişti. «Ben, Mrs. Reganhart'ım.»

Gabe elini uzattı. «Ben de Gabe Wallach. Nasılsınız? Martha Reganhart'ın arkadaşıyım. Chicago'dan geliyorum.»

Cynthia, arabaların park edildiği yere doğru baktı. Gabe'in arabasını hemen tanıdı — annesini de gördü. Arka koltuğa sinmiş, kendisini gözetliyordu. Zaten, annesi boyuna gözetlerdi onu, bu ilk değildi ki. New York'taki yeni okuluna başladığı zaman da, öğretmen Mrs. Koplin'in aslında annesi olduğunu, kendisini gözetlemek için kılık değiştirdiğini sanmıştı. Sonra yağmurlu bir gün Mrs. Koplin'in kocası okula gelmişti. Şemsiyeyi karısının başına tutarken, Mrs. Koplin ona dönmüş, «Herb, eve gitmeden bakkala uğrayalım,» demişti de, Cynthia ancak o zaman onun annesi olmadığına inanmıştı. Oysa, başlangıçta nasıl da güvenliydi... Ama, bu kez, arabanın arkasına büzülen kadının kim olduğunu iyice görüyordu.

Cynthia ıslık çalmaya başladı. Başını gökyüzüne kaldırdı. Ayağıyle de kumlarla oynuyordu. Gözetleniyordu ve en ufak bir yanlış hareket yapmamaya kararlıydı. Becerebilirse, çok eğleniyormuş gibi görünmek istiyordu.

«— hastanede —»

«— ne kadar oldu?»

«— iyileşecek tabiî —»

Annesi sadece arkasını görebilsin diye, Cynthia park yerine sırtını döndü. Dönünce, Markie'nin kovasının suyun kenarında, dalgalarla bir inip, bir çıktığını gördü. Koca denize gitti gidecekti, giderse kendisinden başka kimi suçlayacaklardı. Onu suçlayacaklar — sonra soru sormaya başlayacaklardı. Cynthia kollarını öne doğru uzatarak, bütün hızıyle kıyıya yürüdü.

«— Cynthia —»

«— Cynthia, nereye —»

«Cynthia —» Cynthia tam kovanın sapına yapıştığı anda, biri kolunu kavradı. Gabe'di bu. June da arkasındaydı. June'un ağzı açılmış, elini soluk yanağına yapıştırmıştı.

June, «Cynthia, ne yapıyorsun?» diyordu.

«Markie'nin kovasını alıyordum.» Cynthia, ağlamasının yararı olup olmayacağını kestiremiyordu.

«Aman Cynthia, aferin ama suya yaklaşma — bugün yaklaşma hiç değilse.» June, dokunsalar ağlayacak gibiydi.

«Peki, yaklaşmam,» dedi. Bir yandan da, June'un kendisini nasıl sevdiğini, nasıl baktığını annesinin görmüş olmasını diliyordu. Hep birlikte yukarı yürüdüler. June önden gidiyordu. Cynthia hemen Gabe'e döndü. «Annem neden arabadan inmiyor?» diye sordu.

Gabe gülümsedi. «Martha arabada değil ki, Cynthia. Chicago'da.»

«Ya oradaki nedir?»

«Arka koltuktaki mi? Plâj şemsiyesi. Babamın plâj şemsiyesi.»

«Ya, öyle mi?» Cynthia bir kez daha baktı. Mrs. Koplin'in kocasına, «Herb» diye seslendiği andaki duyguya kapıldı bir kez daha.

Gabe, «Martha, Chicago'da,» diye anlatıyordu. «Çalışıyor. Ben East Hampton'a, babamı görmeye geldim. Gelmişken buraya da uğrayıp, bir merhaba diyeyim dedim. Annen istedi.»

«Nasıl buldun bizi?»

«Sokakta rastladıklarıma, Cynthia Reganhart'ın nerede olduğunu sordum. Plâjda olduğunu söylediler.»

«Genellikle bu plâja gelmeyiz de.»

«Öyleyse şansım varmış. Mark'ı da görürüm sanmıştım.»

«O, hastanede.»

«Ona gittiğin zaman benim sizi görmeye geldiğimi söyler misin?»

«Olur. Bir daha yataktan düşmemeyi öğrenecek.»

June, yaygının yanında duruyordu. Kitabını kapatmıştı. «Mr. Wallach, sizden bir şey rica edecektim,» dedi. «Bir süre burada kalabilir misiniz?»

«Çok kısa bir süre kalabilirim —»

«Biraz Cynthia'nın yanında durmanızı rica edecektim. Bir sakınca var mı?»

«Hayır, hayır.»

Cynthia, «Seninle gelmemi ister misin?» diye sordu.

June, «Hayır, şekerim,» dedi. «Sen, Mr. Wallach'la kal. Olur mu? Ben bir telefon edip hemen geleceğim.»

Olur muydu hiç! Şimdi, Gabe de, tıpkı babası gibi, soru sormaya başlayacaktı. Cynthia, June'la birlikte gitmek istiyordu. Oysa, June koşarak uzaklaşmıştı bile. Gabe ise kırk yıldır oradaymış gibi serilmişti yaygının üstüne.

Başını ona doğru kaldırmış, «Eee, anlat bakalım, New York'u sevdin mi, Cynthia?» diyordu. «Ne büyük şehir, değil mi?»

«Güzel yer.»

«Yaz tatili iyi geçiyor mu?»

«İyi.»

Belki de Gabe, Martha ile aynı yatakta yattığını Cynthia'nın babasıyle June'a söyleyip söylemediğini sormayacaktı. Ama, Cynthia, büyüklerin öğrenmek istedikleri şeyleri açıktan açığa sormadıklarını artık öğrenmişti.

Gabe dirseklerine dayanmıştı. Başka bir şey sormadı. Düşünceye dalmış gibiydi.

Cynthia kolunu tuttu, yüzünü buruşturarak, «Ayyy!» dedi birden.

«Ne oldu?»

«Bu sabah incittiğim yer acıyor.»

«Nereni incittin?»

«Dirseğimi. İşte şurası.»

Gabe eğilip baktığı zaman, hiç bir yerinin incinmediğini anlayacaktı. Düşen kendisi değildi ki, Markie'ydi. Gabe, elini onun dirseğine dokundurur dokundurmaz, Cynthia, «Ayyy, dikkat et!» diye bağırdı.

Gabe öfkelenmiş gibiydi. Sonra kendi kolunu yukarı aşağı oynatarak, «Böyle yap, iyi gelir,» dedi.

Cynthia kolunu bir kaldırıp indirdi. Gerçekten iyi gelmişti. Şimdi daha iyiydi.

Gabe, «Biraz hafifledi mi?» diye sordu.

«Evet.» İki kez daha oynattı kolunu. Sonra, «Kumdan kule yapar mısın?» diye sordu.

Gabe saatine baktı. «Hiç sanmam, Cynthia,» dedi.

«Ben yaparken seyretmek ister misin?»

Gabe gülümsedi.

Cynthia, «Ne var?» diye sordu. «Eve mi gitmen gerek?»

Gabe omuz silkti. «Bunu ben de bilmiyorum, Cynthia,» dedi.

Cynthia onu hiç anlayamadı. Biliyor muydu, bilmiyor muydu? Gabe yeniden arkasına yaslandı. Hiç de komik değildi. Kimse değildi zaten. Sadece arada bir Markie komik olurdu. Cynthia, onu gıdıklar gıdıklardı. Sonunda çocuk kendini tutamaz, yüzüne o gülünç ifade gelir, altını ıslatıverirdi. Sonra da başlardı ağlamaya. Altını ıslattı diye onu cezalandırmazlardı bile. June gelir, Markie'yi o ıslak haliyle kucaklayıverirdi. Cynthia yatağa oturur ve Markie'yi susturmak için ona armağan alacaklarını söyleyen June'u dinlerdi. Markie gıdıklanmaktan hoşlanırdı. Oysa, altını ıslattıktan ve külotu değiştirildikten sonra, kendisini Cynthia'nın zorla gıdıkladığını söylerdi. Cynthia, Markie'nin o sabah da gıdıklanmak için yanma gelip gelmediğini merak etti. Cynthia'nm suçu yoktu. Markie'nin üst ranzaya çıkması yasaktı. Düştüyse, suç kendinindi. Cynthia yatağına kimseyi sokmak istemezdi. Sorumsuzluktu bu. Belki de Markie, Cynthia evli değil diye, ona çocuk yaptırmak istemişti. Bu olabilirdi tabiî. June, biriyle aynı yatağa girmenin en

önemli nedenlerinden biri çocuk yapmaktır demişti. İşte, babası da, bu yüzden sadece evli olanların aynı yatağa girmesini uygun buluyordu. Yoksa, çok utanılacak bir durumdu. Babası öyle diyordu. Utanılacak şeyin günah işlemekle aynı anlama geldiğini Cynthia biliyordu. Bu da en azından çocuklara saygısızlık demekti.

Cynthia yüzükoyun döndü ve park yerine baktı. Evet, arka koltuktaki duran gerçekten plâj şemsiyesiydi. June'un geri dönüp dönmeyeceğini —kısa sürede değil de, hepten— merak etmeye başlamıştı. Belki de büyükler bir numara çeviriyorlardı. Gabe de onun için gelmişti. Belki her şey, Markie'nin karyoladan düşmesi bile önceden plânlanmıştı. June, Markie ve babası birlikte gidecekler; kendisi de Gabe'le Chicago'ya dönüp, yeniden öz annesiyle oturmak zorunda kalacaktı. O zaman Stephanie'yi görebilirdi. Barbie'yi de. Bayağı iyi olurdu. Artık, ranzada yatmak zorunda da kalmayacağından, başka kaza da olmazdı. Eski karyolasında yatar, annesi de ona kitap okurdu. Annesinin çalıştığı lokantada yemek yerlerdi. Annesi ahçıyı tanıdığı için, onlara tabak dolusu kaymak getirirdi. Hildreth'in dükkânına gider, Sissy ile Blair'i görürdü. Sissy'nin de çocuğu olurdu belki. Çünkü, Blair'le aynı yatakta yatıyorlardı. Annesi, Sissy'yi kapı dışarı etmeden önce bir gece Cynthia onları aynı yatakta görmüştü. Hepsi Chicago'da olmuş olsalardı, Markie de düşmezdi. Cynthia, Markie'nin tekrar kendine gelip gelmeyeceğini düşündü.

«Markie kendinde değil,» dedi.

«Öyle mi?» Cynthia, Gabe'in daha önceden bunu bilip bilmediğini kestiremedi.

«Orada öylece yattı kaldı. Sonra ben bağırdım. Sonra babam geldi. Düştüğünü görmedim. Uyuyordum.»

Gabe, «İyileşecek, Cynthia,» dedi. «Üzülme.»

«Üzülmüyorum: Herhalde o da uyuyordu. Kendinden geçmiş olduğunu sanmam. Benim yatağıma çıkması zaten yasak.»

Gabe önüne baktı. Yoksa, ona inanmıyor muydu? Cynthia, «Çıkması yasak diyorum sana. Kime istersen sor!» Gabe, babasına karşı hep annesinin tarafını tutardı. O yüzden nasıl bilebilirdi?

«Denize girmek istiyorum.» Cynthia söyleyecek başka şey bulamamıştı.

«Evet?»

Bıkkın bir tavırla, «Ama, birinin beni denize sokması gerek. Kimse de yok,» dedi. Yalandı bu. Babası her zaman denize sokuyordu onu. Ama, Gabe bunu da bilemezdi. Cynthia durdu, bekledi. Gabe cevap vermedi. Hep düşünceli görünüyordu.

Sonunda, «Seni denize sokmamı ister misin?» diye sordu.

«Nasıl sokacaksın? Ayağında pantalon var.»

Gabe ayağa kalkarak, «Sana, elçabukluğu bir marifet göstereyim mi?» dedi.

«Ne?»

Gabe pantalonunun önünü çözmeye başladı. Cynthia bakamıyordu. Gözlerini kapamak, başını kuma gömmek istiyordu. Görmek istemiyordu işte! Gabe öyle iri yarıydı ki. Onunki de tıpkı Markie'ninki gibi olmalıydı. Kimbilir ne korkunç görünüşü vardı. Ama, Cynthia bir türlü gözlerini kapatamadı. Bırakın kapatmayı, başka yana bile çeviremiyordu.

Gördüğü göreceği, Gabe'in mayosu oldu. «Hadi, ben hazırım,» dedi. Pantalonunu yaygının üzerine attı. Elini, Cynthia'ya uzattı. Bacakları kıllıydı. Cynthia onun bacaklarına dikkatle baktı.

Sonra, «Gömleğini çıkarmayacak mısın?» diye sordu.

Gabe'in gömleğini çıkarmasını bekledi. Gabe, «Peki,» diyerek soyundu. Elini tutup denize yürüdükleri zaman su öylesine mavi, öylesine parlaktı ki, Cynthia denize duyduğu sevgi ile yanındaki adama duyduğu sevgiyi birbirinden ayrılmaz gördü. İkisi de ona sevinç veriyordu. Keşke, Gabe babam, June da annem olsaydı diye düşündü. June o günkü gibi başını hep okşayacaksa, annesi olsaydı. Öz annesiyle babası da Markie'yi alırlardı. O zaman her şey dengelenmiş, her şey eşit olurdu.

Kıyıya geldikleri zaman, Cynthia suya girmek konusunda az önceki kadar kararlı değildi.

«Sen, beni kucağına alır mısın? Birden suya giremiyorum.»

Gabe onu kollarına aldı. «Hadi bakalım. Sıkı tutun,» diyerek yürüdü.

Az sonra durunca, Cynthia, «Daha derine gidelim,» dedi.

«Sen ne cesur kızsın böyle, Cynthia Reganhart.»

«Hadi, derine gidelim.»

«Sıkı tutun.»

«Olur.»

«Daha sıkı —»

Cynthia, «Ay, ay, ay,» diye çığlık atıyordu. «Daha gidelim, bak, bak!»

Gabe, «Sıkı sarıl!» diye bağırdı.

Cynthia, «Heheeeyt!» diye çığlık attı.

«Hazır ol.»

«Tamam.»

Dalga üzerlerine yuvarlanırken, Cynthia tam karşısına bakıyordu. Gabe, onu kendine bastırdı. Cynthia kollarını onun boynuna sardı. Dalga üzerlerinden hiç aşmayacakmış gibiydi. Cynthia gözlerini kapadı, nefesini tuttu. Dalga geldi, onları altına aldı, sonra ıslak başları suyun üzerinde göründü. Gabe'in saçları gözüne dökülmüştü.

Cynthia, «Ne komik oldun,» dedi.

«Sen de.» Gabe'in dizlerine geliyordu su. Yanlarındakiler gözlerini ovuşturuyordu, denize sümkürüyorlardı.

Cynthia, Gabe'in kulağına, «Hiç korkmadım,» diye fısıldadı.

«İyi. Öyleyse sıkı sarıl. Bir dalga daha geliyor.»

«Ayy ne güzel —»

«Ağzını kapat sersem çocuk!»

«O zaman konuşamam ki —» diye bağırdı Cynthia. Dalga geldi, üzerlerinden aştı. Gabe onu sımsıkı tuttu. Yeniden köpüklerin üstüne çıktılar.

Gabe, «Vay be!» dedi. «İyi misin?»

«Hımın.» Gabe avucuna aldığı suyla burnunu yıkıyordu. Cynthia ondan hoşlanmakla kalmıyor — seviyordu da! Gabe'in kendisini ne zaman öpeceğini merak etti.

«Chicago'ya dönmek zorunda mısın?» diye sordu.
«Herhalde, Cynthia.»
«Bugün mü?»
«Hayır, bugün değil.»
«Benimle oynamaya gelecek misin?»
«Bilmem, bir şeyler yaparız. Dalga geliyor yine —»
«Kocaman!»
«Sıkı sarıl.»
«Ooooh!»

Markie'nin kendinde olmadığına nasıl şeviniyordu Cynthia! Ne güzel vakit geçiriyordu! Nasıl da kocaman kocamandı dalgalar! Dalga, başlarının üzerine doğru yükselirken, Cynthia kafasını Gabe'in boynuna gömüp bekliyordu. Sonra dalga onlara çarpıyordu. Cynthia, kendisinin ve Gabe'in suya yuvarlanışını duyuyordu. Sonra dalga onlara çarpıyordu. Cynthia, kendisinin ve Gabe'in suya yuvarlanışını duyuyordu. Sonra, Gabe yok oldu, Cynthia yuvarlanıyordu. Ayakları yukarıda, başı aşağıdaydı. Su kaldırmıyordu onu. Ayağa kalkmaya çalıştı, dibi bulamadı. Yuvarlanıyor, denize sürükleniyordu. Herkesi sevdiğine and içiyordu içinden. And içiyor, ama kendisini kurtaracak bir el uzanmıyordu. Markie'yi, annemi, babamı, June'u, Gabe'i, herkesi seviyorum — Ne olur Markie, bağışla beni —

Başı güneşin altındaydı. Denize iyice açıldığını sanıyordu. Oysa, başını çevirip bakınca neredeyse kıyıda olduğunu gördü. Parmakları kuma gömüldü. Suyun içinde, hemen yanıbaşında şişman bir adam oturuyordu. Adam, derin derin nefes alıyordu. Cynthia'yı görünce, «Amma büyük dalgaydı, değil mi küçük?» dedi. Göbeği mayosunun üzerinden sarkıyordu. Her doğrulmak isteyişinde, «Vay! Vay!» diyordu. Adam yürüyüp gitti. Cynthia, Gabe'in kendisine doğru koşarak geldiğini gördü.

Gabe, «İyisin ya?» diye seslendi. «Cynthia, elini ver bana. Ne oldu? Bir şeyin yok ya?»

Cynthia, «Beni tutmadın,» dedi.

«İkimiz birden yuvarlandık. Hadi gel, elini ver. İyi misin? Ne var —?»

Cynthia, Gabe'in kendisini kaldırmasını bekledi. Ağlamıyordu. Gabe'in kendisini bile bile bıraktığından hiç kuşkusu yoktu. Tek başına yürümeye başladı.

Hava kararmıştı. Cynthia yatıyordu. Alt katta Mrs. Griffin kitap okuyordu. Cynthia bütün gün babasını görmemişti. Az önce June da hastaneye gitmişti. Mrs. Griffin, Cynthia'nın yanında kalmak için gelir gelmez, June fırlamış gitmişti. Markie'ye iyi geceler deyip döneceğini söylemişti. Hastane on dört mil ötedeydi. Sadece iyi geceler demek için bunca yolu gitmeyi Cynthia'nın aklı almıyordu. Hep küçükler düşünülürdü. Chicago'dayken Gabe onu da öperdi. Tabiî, Cynthia'nın bir öpücüğe kanacak kadar ufak bebek olduğunu düşünüyordu. Ama, Cynthia'da hiç kanacak göz var mıydı! Zaten, Gabe'i hiç sevmemivti — şimdi iyice anlıyordu bunu. Gabe, annesine mutsuzluk getirmişti. Eğer o olmasa, annesi yine babasıyle evlenirdi. Oysa, o, annesini yatak odasına sokmuş, kapıyı kapatmış ve yatırmıştı. Annesi de, Cynthia'nın babasıyle evlenmemişti. Gabe'in iyi davranması da hep tuzaktı. Bugün yaptığı da bunu gösteriyordu — Cynthia babasına anlattı diye, ondan öcünü almaya kalkmıştı. Bu adam, Markie'ye de aynı şeyi yapar, belki de boğardı onu. İyisi mi, Cynthia kardeşini bu konuda uyarmalıydı.

Cynthia, Markie'yi güldürmek için, başını ranzadan aşağı salladı. «Hey, Merkie, bana bak —»

Markie'nin yastığı kabarık duruyordu. Kendisi yoktu. Hastanedeydi daha — Cynthia nasıl unutabilirdi bunu? Markie'nin yatağı düzeltilmiş, yerdeki kan lekeleri de silinmişti. Markie'nin kan içindeki başını koyacağı yastığa bakmak, Cynthia'yı ürpertti. Neredeyse ağlayacaktı, ama kendini tuttu. Markie düşmüşse, suç Cynthia'da değildi ya. Onun yatağına gelmeye hakkı yoktu Markie'nin. Cynthia onunla evlenmek istemiyordu. Kimseyle evlenmek istemiyordu. Çocuğu olursa, bunun bilmediği bir çocuk olmasını değil, kendi çocuğu olmasını istiyordu. Küçük Cynthia. Çocuğuna büyük saygı duyacaktı. Bebeği ağlamak istediği zaman, Cynthia onun başını göğsüne yaslayacaktı. O zamana kadar göğüsleri büyümüş olurdu... Yastığını aldı. İkiye katladı. Başını yastığa gömdü. Yastık,

anne gibiydi... Sonra kendini tutamadı, ağlıyordu. Karışık duygular içindeydi. Annesini özlemişti. Gerçekten özlemişti. Annesini görmek, başını onun göğsüne dayamak istiyordu — oysa, iki gün sonra, büyükler hep birlikte cenazeden döndükleri zaman, Cynthia annesinin göğsüne kapanabileceği halde, bu fırsattan yararlanmadı. Bütün gün June'un yanında oturdu ve June'un, uzanıp saçlarını okşadığını annesinin görmesine sevindi.

ALTINCI BÖLÜM

ÇILGIN GÖNÜLLÜ

1

BİRİ çıkıp da, Gabe'e son beş dakikadır ne yaptığını soracak olsa, Gabe doyurucu cevap veremezdi. Hiç bir şey hatırlamıyordu — en azından çevresine bakınıp nerede olduğunu anlayıncaya kadar. Nerede olduğunu ve ne yaptığını kavrama yeteneğini, kış bastırdığından bu yana yitirdiğine inanıyordu. Aslında, bu daha sonbaharda, Chicago'ya döndüğü zaman başlamıştı. Son zamanlarda kafası çok dağınıktı, bulanıktı. Ama, bu bulanıklığı da ancak kafasını toparlayabildiğinde seziyordu. Kafasının en dağıldığı, her şeyin en bulandığı anlarda, Gabe bunun bir çeşit gelişim olabileceğini de düşünüyordu. Ama, çoğunlukla böylesine alay edip, işi hafife alacak durumda olmuyordu.

Kalabalık ona hiç yardım etmiyordu. Evet — Gabe alışveriş yapıyordu! Tüccarların ekonomik bunalımdan yakınmalarına, Noel alışverişinin durgun geçtiğini söylemelerine rağmen, dükkânlara doluşan kalabalık, eski yıllardan hiç de az değildi. Kasalar boyuna para basıyor, tezgâhtarlar, «Mr. M! Mr. R! Miss Gloria!» diye seslenip duruyorlardı. Gabe'in çevresindeki suratlar, dışarının soğuğundan, içerinin sıcağından kıpkırmızı kesilmişti. Gabe, günün büyük bölümünü, ne aradığını bilmeden bir dükkândan çıkıp, bir başkasına girerek geçirdi. Hiç uğramaması gereken, daha doğrusu nasıl bir hediye alacağını bilse hiç uğramaması gereken dükkânlara girdiği oluyordu. Akşam bastırdıkça Gabe'in kararsızlığı ile

yorgunluğu birbirine karıştı. Saat beş sularında, arabasını garajdan aldı ve evlerine dönenlerin yoğunlaştırdığı trafik seline katıldı.

Ana yola çıktığında kar yağıyordu — ya da sulu kar. Saat beş buçuktu. Gebe yemekten önce eve gidip bir saat boşuna oturacağına, yemeği şimdi yiyip, akşam saatlerini uzatmaya karar verdi. Gece iki iş formüleri dolduracaktı: Biri, Atina'da Amerikan edebiyatı öğretmenliği, ikincisi de İstanbul'da bir iş için. Gabe, Atina'nın da, İstanbul'un da tam aradığı yerler olduğunda kuşkuluydu; ama, Chicago'da kalamazdı artık. Bu konuda hiç kuşkusu yoktu. Formülerleri doldurmakla, hiç değilse buradan gitmek için bir tasarıya girmiş olacaktı. Yapmaması gereken tek şey, istifa etmek ve gidecek bir yeri olmamaktı. Gidebileceği, sığınabileceği, biraz mutluluk ve huzur bulabileceği bir yer olsaydı, yaz tatilinden sonra buraya dönmezdi belki de. Bildiği, tanıdığı çevrede kalmayı seçişindeki neden, burada mutluluk bulması değil, kendini kaçmaktan alakoymak istemesiydi. Gelecek yıl Eylül'de Orta Doğu'ya doğru yola çıkmak, böyle bir kaçıştan farklı olur muydu, onu daha bilmiyordu. Sadece formüleri dolduracak ve bekleyecekti.

Arabayı Ellibeşinci Sokaktaki bir şarküterinin önüne çekti. Vitrindeki salamlara bakarak iştahını açmaya çalıştı. Hayatını alttan alta sarsan düzensizliğin, şimdi olduğu gibi, canı istemediği zamanlarda yemek yeme ve benzeri birtakım saçmalıklardan doğduğunu biliyordu. Davranışını ve iştahını bir dengeye sokmalıydı. Yine de ne yapacağını bilemediği zaman dilimleri kalıyordu: İki ders arasındaki süre, öğle yemeğinden sonraki boş bir saat, güneş batarken geçirilen yalnız saatler. Hava güzel olsa, çıkar yürürdü — Oysa, Aralık ayı çok çetin geçiyordu; üstelik, nereye gidecekti? Bill Lake'i ya da Mona'yı aramayı düşündü. Sonra bir kez Harnaps'da karşılaştığı güzelce bir kız geldi aklına. Ama, kızın nerede oturduğunu bilmiyordu. Hem yeni arkadaşlıklar kurmak istemiyordu. Şimdi hiç sırası değildi — buradan gidecekti. Sileceklerin buğulu camın üzerinde gidip gelişlerini seyrederken, buradan bir an önce gitmeliydim diye düşündü. Ama yaz sonunda, olup bitenleri «göğüsleyebileceği» duygusuna kapılmış ve buraya dönmüştü — gö-

ğüslenecek ne vardı ki? Salt bir şeyleri göğüslemiş olmak için değil, kendi suçsuzluk duygusunu kanıtlamak için dönmüştü.

Gabe, şarküteriye kendini zorlayarak girdi. Annenin çocuğunu zorlaması gibi, iki sandviç, ardından da bir tatlı atıştırdı. Yemeği elinden geldiğince uzatmak istiyordu. Turşu yedi. Sonra garson kızdan gazete istedi. Bir yandan gazeteye göz atarken, üstüste iki fincan kahve içti. Yine de dışarı çıktığında Kimbark kilisesinin çanı ancak altıyı vuruyordu. Gabe'in önünde upuzun bir akşam vardı.

Çevre sokaklar karanlıktı. Arabayı amaçsızca o sokaktan o sokağa sürdü. Apartmanların önünde, kırık dökük görünüşlü Noel ağaçları duruyordu. Ağaçları satmaya çalışan adamlar, kimi ellerini ceplerine sokmuş, kimi eski boya tenekelerinde yaktıkları ateşte ısınmaya çalışarak, ağaçların yanında bekleşiyorlardı. Serpinti önce durdu, sonra hızlandı. Yağmur, kara çevirdi. Sonra yeniden çisenti başladı. Gabe, daha evin yolunu tutmamıştı.

«Tek yön» levhalarıyle karşılaştığı yollarda daha belirgin bir amaçlılık duygusuna kapılıyordu. Oysa, hiç bilmediği yerlere doğru binlerce kilometre ilerleyebileceği, kendisine geçmişi hatırlatmayacak ve eski benliğine kavuşmasını sağlayacak yol ağızlarında, doğuya, batıya, kuzeye, güneye sapmayı seçmek onu bocalatıyordu. Bir zamanlar, şimdikinden çok daha özlü, çok daha köklü bir benliği olduğunu hatırlıyordu. Eskiden daha mutlu olduğunu hatırlıyordu. Çekip gidecekti işte — ama, onu tutan bazı sorunlar vardı. Babası, Noel'in ertesi günü evlenecekti. Bu olay, bugün ile gideceği gün arasında yoğunlaşacak yıkıntıyı, yıpranmayı artırmaktan başka şeye yaramayacaktı. Ama, düğünden sonra, Gabe'i Avrupa'ya gitmekten alakoyacak bir engel kalmıyordu...

Kendisinin gitmemeye karar vermesi dışında bir engel yoktu. Gelecek konusunda kesin bir karara varmadan gitmeyecekti. Her şeyi düzene koyacak, kaçarcasına değil, erdemli bir biçimde gidecekti. Ne denli yıkıntı içinde olursa olsun, işini yüzüstü bırakıp gidecek adam değildi. Üstelik, yaptıkları ve yapmadıkları konusunda gerçekçi olmayı sürdürebildiği kadar, kaçmasına gerek yoktu. Kişinin başkalarının hayatı üzerindeki etkisi ile salt yazgı — yani rastlantı, fırsat, talih sonucu birinin hayatına karışmışlık arasında

kesin bir ayrım yapması gerekiyordu. Bir rastlantı sonucu başkalarının hayatına karışıp, onu etkilemiş kişi bundan sorumlu tutulamazdı.

Yine de kafasının durulduğu anlarda, hayatların birbirine karışması sorunu kurcalıyordu kafasını... Başkalarının karmaşık hayatını düzene sokmak itisi, Gabe'i, kendi hayatını etkileyecek olanlara sırt çevirmek zorunda bırakmıştı. Sonunda, hayatın amansızlığından ürker olmuştu. Sevgi, şefkat, nezaket: Bunlar artık ona, dağlara vura vura parçaladığı oyuncaklar gibi görünüyordu. Herkese karşı akıl çerçevesi içinde davranmaya çalışmıştı — oysa, kendisinden bir şeyler isteyenler hep akıl dışı şeyler istemişlerdi. Gabe, yine de duygularından, kendi benliğinden kopmamaya çalışıyordu... Bu yüzden, bir yandan aldatıldığına inanıyor; öte yandan yeterince kıyıcı, yeterince yırtıcı olarak görmüyordu kendini — ya da öyle görmek istiyordu. Hiç bir zaman da olamayacağını kestiriyordu, çünkü nasıl olması gerektiğini bilmiyordu. Üstelik, kıyıcı olması gerekli miydi, onu da bilmiyordu. Yoksa, kıyıcı olmuş muydu? Döngüler, kısır döngüler...

Neyse ki, o andaki seçme zorunluluğu, güçsüzlükle, kıyıcılık arasında bir seçim yapmayı gerektirmiyordu. Sadece ayaklarının yere basmasıydı gereken. İki formüler dolduracak, babasına da bir düğün hediyesi alacaktı, o kadar.

Sola döndü. Dönüş yoluna saptı. Bir kez daha deneyecekti. Bütün günü kararsızlık içinde geçirmemeliydi. Bayram yüzünden dükkânlar geç saate kadar açık olurdu. Dükkânlardan birine (hangisine?) girmesi ve bir şey (ne?) beğenmesi gerekti. Babasının düğününe eli boş gidemezdi ya... ya da hiç gitmezdi. Bütün gün bir hediye seçmeden boşu boşuna dolaşmasının tek nedeni, aslında böyle bir armağanı gerekli görmemesiydi.

Stoney Island'a geldiği zaman sağa saptı. Kendisini çarşıya çıkaracak olan yoldan bir an önce uzaklaşmak istiyordu. Noel günü New York'a uçmaya hiç niyetli değildi. Bir bahane nasılsa bulurdu. Altmışüçüncü Caddeye gelince sola döndü. Ve çarşıya yönelmiş arabaların arasına katıldı. Gerçekleşmesinde katkısı olmuş bir düğüne aldırmazlık edebilir miydi?

Kendi isteğine karşı! Tam şehirlerarası yola çıkacakken, keskin bir dönüşle yeniden Altmışüçüncü Caddeye saptı. Babasının kaderinden sorumlu olmak istemiyordu. Gabe, babasının durumunu kör talihe bırakmanın, ya da kendini kötülük meleği, düşüncesiz, hain biri olarak görmenin gerekliliğine inanıyordu... Geçmişte, başkalarının —örneğin, Libby'nin, Martha'nın, babasının— gözünde felâket getiren birinden başka ne olmuştu ki? İşte, babasının felâketini hazırlamış, onu cansız, renksiz, umutsuz bir beraberliğe itmişti! Aslında, düğün değil de, cenaze olan bir tören için nasıl hediye alabilirdi? Bir hayat kayıp gidiyordu. O kadın, babasını kemirip bitirecekti. Kendisi bu olayı gülümseyerek bir kenardan seyredecekti ha!

Güçsüzlük ve katı yüreklilik. Bu ikisi arasında seçim yapmak zorundaydı. Ya elini kolunu bağlayıp bir şey yapmayacak, ya da her şeye el koyarak olayların akışını durduracaktı. Peki, sonra ne olacaktı? Babasının evlenmesindeki koşullar Gabe'i güçsüz kılıyor gibiydi. Haklı olduğu zaman gücünü kullanamıyor, güçlü olduğu zaman da haklılığından kuşku duyuyordu. Bu da elindeki gücü sıfıra indiriyordu.

Gabe, kafasında hiç bir tasarı olmaksızın —bu, artık her güne binmiş bir durum haline geldiğinden çok tedirgin ediyordu onu— Altmışüçüncü Caddede ilerlemeye devam etti. İleride bir klakson çaldı. Neon ışıkları yağmurun altında bir yanıp, bir sönüyordu. Sonra tüm sesler yukarıdan geçen trenin homurtusunda eridi gitti. Bunun hemen arkasından boşalan klâkson sesleri Gabe'i dalgınlığından sıyırdı.

Gabe yan pencereden bakınca, bir zencinin yol kenarındaki Noel ağaçlarının arasına dalıp çıktığını gördü. Islak, kara kuru dallar arkadaki apartmanın duvarına çarpıyordu. Dalların arasında yakasını elleriyle kavuşturmuş, yürüyen biri vardı. Martha'ydı bu. Yolun kenarında da eski spor arabası duruyordu. Gabe, Martha'nın bu arabayı aldığını biliyordu. Otomobilin tamponları paslanmıştı. Kapısının biri de doğru dürüst kapanmıyordu. Gabe, Martha'nın para çantasını çıkardığını gördü. Martha, zenciye para uzattı. Trafik akıp gidiyor, klâkson sesleri Gabe'in kulağının dibinde patlıyor-

du. Gabe bir türlü gaza basamıyordu. Yukarıdan hızla tren geçti. Gabe'in içinde aynı hızla bir şeyler kaydı. Sanki o an giysileri çıkarılmış, işlemediği bir suç yüzünden karanlık bir hücreye atılmış gibiydi. Ama, bu parmaklıklar, bu karanlık, bu aşağılanma — yok yok, gerçekten suç işlemiş olmalıydı. Martha'nın yüzüne baktı. Onu, Long Island'da Markie'nin gömüldüğü mezarlıktan bu yana hiç görmemişti. Gabe o gün de, şimdi duyduğu karmaşık duygulara kapılmıştı.

Gabe'in çarşıya ikinci gidişi pek de boşuna değildi. Saat sekizde güney yakasına doğru ilerlerken yanındaki koltukta ufak bir paket duruyordu. Gabe, elinde paketle Herz'lerin katına çıkarken, ayağının altında merdivenin çamurunu duyuyordu. Her kapının önünde çizmeler, şosonlar vardı. Üçüncü kattaki fersiz ampulün altına geldiğinde Gabe ayaklarını paspasa sildi ve kapıyı çaldı. İnce, genç kıza benzer biri kapıyı açtı. Ayağında pantalon, sırtında süveter vardı. Saçları yüzüne dökülmüştü. Ses çıkarmadan ellerini sevinçle çarptı. Libby gibi dakikası dakikasına uymayan birinin evine habersiz gitmek, kumar oynamaktı aslında. Libby'nin, kendisini görünce sevindiğini anlayan Gabe rahat bir nefes aldı.

Libby, iki eliyle saçlarını arkaya atarak, «Merhaba,» dedi. «İçeri gel, ama gürültü etme.» Parmağını dudaklarına götürmüş, sus diyordu.

Gabe, «Bir şey getirdim,» diye fısıldadı.

«Ne?»

Gabe, paketi arkasına saklamıştı. «İşte bu,» diyerek uzattı. Oturma odasındaydılar. İçine kitaplar yerleştirilmiş süs şöminenin önünde duruyorlardı. Şöminenin üzerindeki ince uzun metal şamdanda mum yanıyordu. Mumun ışığı Libby'nin yüzünü yarı aydınlatıyordu. Abajurun keskin ışığı ise kanepeyle koltukların yıpranmış yüzlerini belirliyordu. Oda büyük ve bomboş gibi duruyordu. Yerde halı yoktu, eşya azdı. Pencerelerden birkaçında ise perde bile yoktu.

Libby, renkli kâğıda sarılı paketi iki yana sallayarak, «Nedir bu?» diye neşeyle sordu.

Gabe, koridorun ucundaki, eskiden Paul'ün çalışma odası olan odayı gösterdi, «Herz'lerin en ufağına,» dedi.

Libby başını sallayarak saçını arkaya attı ve kanepeye oturdu. Ama, saçı yine önüne düştü ve Libby'nin gözlerinin ucundan ağzının kenarına uzanan ince çizgiyi böldü. Gabe çok öteden beri bu çizgiyi beğenirdi. «Çok teşekkürler, Gabe.» Libby paketi kucağına koymuş, kurdelesiyle oynuyordu. «Chanukah gelt,» dedi.

Gabe bir an şaşırdı. Sonra, Libby'nin, bu hediyeyi Yahudi bayramıyle bağdaştırması hayal kırıklığına uğrattı Gabe'i. Libby, bu armağanın belirli bir nedene bağlanmaksızın, içten geldiğince alındığını sezememişti. Gabe, babasına düğün hediyesi almak için çarşıya çıkmış, sonunda Rachel'e bir armağan almıştı. «Ufacık bir oyuncak,» dedi.

«Chanukah bayramı için mi?»

Gabe gülümseyerek atıldı. «Chanukah bayramı geldi mi?»

«Bana takılmadan duramazsın.»

«Sabah kalktığımda ben de sanki Purim bayramı geldi sandım.»

«Bu armağanı aslında Noel için getirdiğini söylemek istiyorsun.»

Gabe sözü uzatmadı. Yeniden birbirlerine üç arkadaş gibi davranmaya başladıkları sırada, Gabe dinsel bir inancı olmadığını kesinlikle belirlemişti. Oysa, şimdi Libby, şaka yollu da olsa onu Hıristiyan akidelerine inanmakla suçluyordu. Libby de bir başka inancın peşindeydi. Gabe sadece gülümsemekle yetindi.

Libby, «Paketi açabilir miyim?» dedi.

Libby paketin kurdelesini çözmeye çalışırken, Gabe, Paul'ün nerede olduğunu sordu. Oysa, Libby onu pek dinlemiyordu. Coşkuyla açtığı paketten kendisine bir armağan çıkabileceğini düşünüyordu. «Neredeyse gelir. Ne de güzel kâğıda sarmışlar. Seni epeydir —Aayy az daha kâğıdı yırtacaktım— görmedik. Neredeyse bir ay oluyor. Bir gün yemeğe gelsene. Ayrıca, ne zaman aklına eserse. —Aaaay— «Terliklerinin dibine kâğıtlar düştü. Libby, oyuncağı kutusundan çıkararak, «Rachel bayılacak buna,» dedi. «Ne güzel şey bu, Gabe. Kuruluyor mu?»

«Anahtarını çevir.»

«Çalışıyor mu?»

«Herhalde.»

Oyuncak, tatlı melodisini çalmaya başlayınca Libby, «Çok teşekkür ederim, Gabe, Rachel bayılacak şimdi,» dedi.

«Onun yaşına göre değil diye korktum — anahtarı çevirmek zor gelecek.»

«Altı aylık ama çok afacan şey. Görmek ister misin?»

«Uyandırmasan.»

«Uyurken görürsün. O uyurken karşısına geçip saatlerce seyrediyorum.»

«Bir sakıncası yoksa...»

«Kaç zamandır görmedin,» diye fısıldayan Libby önde, Gabe arkada koridora çıktılar. «Bir büyüdü ki...»

Rachel'in odasına girince, yatağın başında yan yana durdular. Pencerelere çizgili perdeler, duvarlara sıra sıra masal kahramanlarını canlandıran resimler asılmıştı. Gabe'in son gelişinden bu yana —Libby okula telefon ederek, Paul'e, Rachel'in aileye katılışının üçüncü ayını kutlamak için Gabe'i getirmesini söylediği akşamdan bu yana— yere, siyah beyaz kareli muşamba döşenmişti. Libby geçerken perdelere sürtününce, perde hışırdıyordu. Yerler de parlıyordu... Libby, onun hediye getirişine yanlış anlam vererek canını sıkmıştı. Ama, artık bunun önemi kalmamıştı. Aslında, Gabe, hediyeyi aklına estiği için almış değildi. Herz'lere gelişinin temel nedeni, o içinde bulundukları anı yaşamaktı. Duymayı hak ettiğine inandığı duyguları bulmak umuduyle beşiğin başında bekledi. Bekledi...

Libby, «Saçları gittikçe koyulaşıyor,» diye fısıldadı. «Gözleri de maviye dönüşüyor... Rachel adına gerçekten uydu. Onu kuyudan su çekerken rahatça düşünebiliyor insan...» Çocuk kıpırdandı. Libby bir an sustuktan sonra, güç duyulacak kadar alçak sesle sözünü sürdürdü. «Ne güzel, değil mi?»

«Çok tatlı.»

«Bizim çocuğumuz o.»

Çocuğun uyuyuşunu seyrettiler. «Bizim» sözü rasgele söylenmiş değildi, Gabe'in kuşkusu yoktu. Bu, Libby'nin birine sahip çıkmaktan vazgeçmek istemeyişinin belirtisiydi. Yakanızı bırakmazdı hiç. Çünkü, o anda size ihtiyaç duymasa bile, gelecekte böyle bir ihti-

yacı olabilirdi. Libby, Gabe'e hep kendisiyle uğraşıyor diye çıkışırdı, ama aslında uğraşan kendisiydi. Gabe, onun Reading'ten gönderdiği tatlı, içten mektubu hatırlayarak Libby'yi süzdü. Mektup bir yerlerde duruyor olmalıydı. Gabe, Libby'ye dayanamıyordu artık. Bizim çocuğumuz ha!..

Ne var ki, Gabe elinde hediyesi, eski acıları deşmek için çat kapı gelmiş değildi. Yeni doğan bebeğin getirdiği söylenilen doyumu bulmak için gelmişti. Beşiğe baktığı zaman, dünyada ya da kendinde her şeyin yanlış, her şeyin yoz olmadığı duygusunu yakalamak için gelmişti. Oysa, böyle bir duygu yeşermiyordu içinde.

Rachel'i kurtarmıştı ya, onu bu yuvaya yerleştirmişti ya... Yine de terazinin kendinden yana kefesine ne denli ağırlık koyarsa koysun, sonuç değişmiyordu. Libby'nin yanında durmuş, Rachel'e, beyaz çarşaflara, ufacık battaniyeye, insana hep şaşkınlık veren bebek ellerine bakıyordu... Sonra avuntuyu, günlerini düzene sokacak olan şeyin ne olduğunu buldu. Son birkaç aydır, kısıtlı bekâr yaşantısı süregitmekteydi. Daha paralı, daha pahalı bir düzene girmeye hazırlanırken, beğenilerinden, zevklerinden belirli kısıtlamalara girmişti. O zamana kadar, her şey geldiğince olmuştu. Oluşumunun getirdiği itiler içinde, delikanlılığın kaçınılmaz yanlışlarına saplanmıştı. Oysa, artık birinin kocası, birinin babası olmaya hazırdı. Gabe, Rachel'e bakarken, son zamanlardaki bunalımının yeni bir yaşantının eşiğinde olmasından doğduğunu sezinledi. Daha ne? Bu, geçmişle ilgili sonuçlanmamış, belirsiz, askıda kalmış pek çok şeyi açıklıyordu işte.

Rachel, yatağında dönerken burnundan hafif bir inilti duyuldu. Ses hafifti, ama insancıl ve insanı etkileyen bir sesti. — Gabe'i düşüncelerinden koparttı bu ses. Gerçeği bulduğunu düşünüyor, bu gerçek apaçık ortada duruyordu. Gabe, geçmiş olması gereken bir hayatı gelecek için kurguluyordu. İstediği zaman kendini gençlikten, delikanlılıktan, uçarılıktan çekip koparabilirdi artık...

Libby, oyuncak köpeği beşiğin ayakucuna koyduğu zaman, Gabe, birden uzanıp oyuncağı almak için dayanılmaz bir istek duydu. Çok ilkel bir sürü duygunun etkisi altındaydı. Akşamdan beri, çocuğun kendisini düştüğü bunalımdan sıyıracağını ummuştu. Ba-

şını Rachel'in köpeğinden öte çevirdi. Henüz babasıyle Mrs. Silberman'a hediye almamıştı. *Değişen hiç bir şey yoktu.*

Koridora çıktıkları zaman, Libby, «Çok şeker, değil mi?» diye sordu. «Ne düşünüyorsan onu söyle. Ben, öyle taraf tutan analardan değilim.»

«Tarafsız olarak harika bir bebek olduğunu söylemek isterim.»

«Bunu dedin ya, artık bir gece onu beklemek zevkinden kendini kurtaramazsın. Sokağa giderken, bebeği tarafsız bir bakıcıya bırakmayı yeğliyoruz.»

Gabe'in az önce oyuncağı çekip alma duygusu, bu kez onu gereksiz bir işgüzarlığa sürükledi. Libby'nin oynadığı oyuna katılmakta gereğinden fazla coşkunluk gösterdiğini bile bile, «Ne güzel olur. Benim de hoşuma gider,» dedi.

«Bezini değiştirirken de tarafsızlığını sürdürebilir misin?»

«Burnum pek duyarlı değildir.»

«Bizim harika çocuk duyarsızlık falan dinlemez.» Oturma odasındaydılar şimdi. Normal sesle ve birbirlerine dostça gülümseyerek konuşuyorlardı. Libby saçını arkaya atarak, «Kahve içmek için de oturmayacak mısın?» dedi.

Gabe, hiç bir şeyin değişmediğine eskisinden çok kanıt bulmak için gelmişti buraya. Libby gülümsüyordu karşısında — Bu, bir değişiklik sayılmaz mıydı? Rachel de somut bir gerçekti. «Bir kahve içerim,» dedi.

«Hemen yapayım.»

Libby mutfaktan döndüğünde, Gabe, Paul'ün büroda olup olmadığını sordu. Libby'yle ne zaman yalnız kalsa, Paul'ün nerede olduğunu kesinlikle bilmek gereğini duyuyordu. Bu gereksinmenin uzun bir geçmişi vardı ve Gabe'i yıpratıyordu. Biraz nefes almak, biraz canlanmak için Libby'nin yanma her gelişinde, Libby'nin kendisine iyimserlik ve coşku vermesinin ne denli uygunsuz olduğunu görüyordu.

Libby, «Sinagoga gitti,» dedi. «Neredeyse gelir.»

«Bu akşam bayram mı?»

«Babası için dua ediyor.»

«Bilmiyordum.»

«Ama, Chanukah bayramı olduğunu biliyordun, değil mi?»

«Libby —» diye başladı Gabe. Ama, sözünün arkasını, «Bilmiyordum,» diye getirdi ve yerinden kıpırdamadı.

Libby, şamdanda yanan dört mumu göstererek, «Şimdi anladın mı bunların anlamını?» diye sordu.

«Chanukah mumları mı?»

«Biliyorsun ya, hınzırlığından böyle yapıyorsun,» diye gülümsedi Libby.

Gabe, «Libby, sen gerçekten koyu bir Musevi oldun,» dedi.

«Ne demek istiyorsun, Gabe — İnanmıyor musun? Böyle bir şeyi olursuz mu görüyorsun? Beni dindar saymıyor musun? Sana, dinle ilişkisi olmayan biri gibi mi gözüküyorum?»

«Hayır, çok dindar biri gibi görünüyorsun.»

«Ama bunu ciddiye almıyorsun, değil mi?»

«Neyi?»

«Musevi olmayı. Dindar olmayı.»

«Senin için mi, benim için mi?»

Libby, «İkimiz için de,» diyerek hafifçe doğruldu.

«Din, benim hayatımda önemli bir sorun değil.»

«Benim için önemli.» Libby'nin salt kendi hakkında konuşmak istediği açıktı. Yine de, «Senin için de önemli, Musevi olarak doğdun,» diye bitirdi sözünü.

«Seni temin ederim ki, önemli değil. Hiç değilse bugüne kadar benim için bir sorun olmadı — Tamam mı?»

«Bilinç yüzeyine çıkmamış olabilir.»

Gabe hafifçe ıslık çaldı.

Libby, «Bilinçaltın olduğunu inkâr edecek değilsin ya,» dedi.

Gabe başını salladı.

«Bilinçaltında ne olduğunu nereden bileceksin?»

Gabe, Libby'nin uzun bir süre önce de buna benzer şeyler söylediğini hatırladı. «Peki, benim bilinçaltımda ne olduğunu sen nereden biliyorsun?» diye sordu.

«Ben —» Libby duraladı. Kızardı. «— Senin davranışlarını yorumlayarak sonuç çıkarıyorum.»

«Öyle mi?»

«Sen, benimkileri yorumlamıyor musun?» Gabe'in cevap vermesine fırsat kalmadan, Libby soruyu genelleştirdi. «Herkesinkini yorumlamıyor muyuz? Bütün sorunların, Musevi oluşuna bağlı olduğunu ileri sürmüyorum —»

«Anlaşılan, beni bir yığın sorunu olan biri olarak görüyorsun.»

«Artık senin de hepimiz gibi olduğunu düşünüyorum.» Libby gözlerini ondan kaçırarak önüne baktı.

Son zamanlarda Gabe kendine acıyarak hayatına bir damla renk katar olmuştu. Bir damladan da fazla. Şimdi de cevabını renklendirmekteydi. «Eskiden öyle düşünmezdin,» dedi.

Bunu söyler söylemez, bir zamanlar bu kıza duyduğu yakınlığın birden alevlendiğini sezinledi. Görünüşe göre, eskisi gibi flört etme eğilimlerini ikisi de sürdürüyorlardı. İşi ileri vardırıp, yatmak cesaretini, ya da güçsüzlüğünü, ya da budalalığını göstermiş olsalar, aralarındaki bu belirli renkli ilgi çoktan ölmüş olacaktı. Ne var ki, duygusal alışverişleri bir anda palamarı çözdü ve cinsellik yüzeye çıkıverdi. Gabe, Libby'nin vücudundaki güçleri —diriliği, kıvraklığı, titreyişi— az önce beşiğin başında yan yana durdukları zaman duymadığı bir biçimde algıladı. Oysa, Gabe, Libby'nin kendisinde sezdiği güçlerin bilincinde olduğunu, beşiğin başındayken bile bu algılama içinde bulunduğunu düşünüyordu.

Libby hemen dramatik bir tavır takındı. Başını arkaya attı — hem sadece saçı, yüzünden savrulsun diye değil. «Birtakım şeyleri yitiriyor, birtakım şeyleri kazanıyoruz,» dedi.

Gabe gülümseyerek, «Evet, sen bir din kazandın,» dedi.

«Bu da her şeyi değiştirdi.»

«Öyle mi? Ne ile ne arasında değişiklik yaptı?»

«Kendinin ne olduğu ile ne olmadığını bilmek arasında. Önemli olanla olmayan arasında. Durma, alay et istersen. Isabel Archer'i hatırlıyor musun?»

«Evet.»

«O, neyin değerli olduğunu, kimin değerli olduğunu bilmiyordu.»

«Sonunda anladığım sanıyordum.»

«Şimdi ben de anlıyorum.»

Gabe duraladı. İğnelendiğini bildiği için, «Bu sözlerin ardında senin gibi dindar biri için yeteğince alçakgönüllülük yattığını sanmıyorum,» dedi.

«Hiç olmazsa daha çok şey biliyorum şimdi.»

Gabe sadece başını salladı. Güçsüzlüklerinden biri de, kendi kendinden ya da başkalarından gelen saldırılara karşı koyamayışıydı.

«Kendimi eskisinden farklı buluyorum, Gabe. Evim, çocuğum...» Çocuğum sözü, Libby'nin sesine şiirsel bir ifade kattı. «Paul, mumları yakıyor, İbranice dua ediyor. Ben yanında durup onu seyrediyorum —kucağımda da Rachel—. Çok garip, bambaşka bir duygu bu. Eskiden hiç tatmadığım bir duygu.»

«Eskisinden daha mutlu musun?»

Libby'nin daldığı hava, belirgin bir cevap vermesini imkânsızlaştırıyordu. Yine de, Gabe'i ve kendisini, kendilerini ciddiye alıyorlardı. «Rachel var,» dedi.

Libby ona acı verse de, Gabe artık Libby'ye yüklenmek istemiyordu. Basit bir kızdan öte neydi ki, o? «Çok tatlı bir çocuk,» dedi.

«Hayal gibi, melek gibi. Bu denli aşırı konuşmam böbürlenmek gibi oluyor, ama kendimi tutamıyorum. Genç kızlığımda belirli şeylerden kaçınmaya kararlıydım — bunlardan biri de, sürekli çocuklarımdan konuşarak çevremdekileri sıkmaktan kaçınmaydı.»

«Bu da, gençlik düşüncelerine ya da hayallerine bağlı kalmamak gerekliliğini kanıtlıyor.»

«Evet. Biliyorsun, eskiden dine de karşıydım. Babamın evindeyken Tanrı, İsa ve Meryem hakkında demediğimi bırakmazdım. Oysa, şimdi iş değişti. Gabe, Musevi olmak...»

«Ne varmış bunda?»

«Yine kuşkulu davranıyorsun.»

Gabe, beni kendisi kuşkuya düşürene kadar böyle bir şey duymuyordum, diye düşündü. Aslında, Gabe, Libby'nin hep iyi yanlarına inanma eğilimindeydi.

«Şimdi Tanrı'ya inanıyor musun? Söylemek istediğin bu mu?»

Libby'nin cevabı kesindi. «Tanrı'ya inanıp inanmadığımı bilmiyorum.»

«Öyleyse din konusunda belki sandığından daha çok anlaşıyoruz.»

«Anlamıyorsun. Önemli olan, bir şey olabilmektir. Belki de ben ne demek istediğimi anlatamıyorum.»

«Bir bakıma anlatıyorsun, bir bakıma anlatamıyorsun.»

Libby, «Sen inanmanın gücünü anlamıyorsun,» dedi.

Gabe, «Neye inanmanın?» diye sordu.

«Ben sadece her şeyin değiştiğini söylüyorum... Ben değiştim. Paul değişti.» Libby biraz daha kararsız, biraz daha alçak sesle, «Paul değişti,» diye üsteledi.

Bir süre sustuktan sonra, Gabe, «Senin mutluluğun konusunda şövalyelik etmek istemedim,» dedi. «Ya da senin söylediklerin konusunda. Yolundan şaşmaz bir ateist de değilim, Libby. Hem bu konuya nereden geldik?»

«Ben sadece sana...» Libby sözünü sürdürmeyi gereksiz görmüş olmalı ki, sustu.

«... Tabiî.»

«Tartışıyorduk. Yalnız, sözlerine eklemek istediğim bir şey var—» Konudan bir türlü kopamıyormuş gibiydi. «Sonuçta önemli olan Tanrı'ya inanmak ya da inanmamak değil.»

«Belki senin için değil.»

«Birçok Musevi için de değil.»

«Paul için de mi?»

Libby başını kaldırdı — hem de iyice. «Bilmiyorum. Din, erkek için kadına oranla başka bir anlam taşıyor.»

«Demek, Paul, Tanrı'ya inanıyor?»

«Sen evliliğin ne demek olduğunu anlamıyorsun. Senin üzerindeki en kesin gözlemim galiba bu, Gabe.»

«Şimdi evlilikten söz eden kim?»

«Mutlu olmak için ille de eşinin inandıklarına inanmak zorunda değildir insan.»

Gabe, hafifçe nefes alarak arkasına yaslandı. Libby, belirli bir konuda kendisini suçlamıyordu.

Libby, «Paul'ün neye inandığını bilmiyorum,» diye sözünü bitirdi.

İkisi birden sustukları için, Libby'nin son söylediği cümle kurşun gibi ağırlaşarak odaya çöktü. Libby birden kalktı, odadan çıktı. Gabe yalnız kaldığı zaman, Herz'lerin hayatındaki en çetin ola-

yın ne olduğunu hatırladı: Koca, karısıyle sevişmiyordu. Hâlâ mı? Gabe'in bunu düşünmesiyle kafasından uzaklaştırması bir oldu. Onu, yeryüzüne neden olursa olsun — bir şeylerden yoksun kalanları memnun etsin diye göndermiş değillerdi. Yine de yufka yüreklilikten vazgeçmiyordu. Yüreğinin yumuşak olduğu filân yoktu aslında. Yumuşak olan kendisiydi — yüreği katıydı.

Yine kötü bir gün geçiriyordu.

Paul'ün yaktığı mumlardan ikisi eridi, bitti. Geri kalan iki mumun titrek ışığı, boş odaya sıcak bir loşluk veriyor, Gabe'in üzerinde uyuşturucu bir etki yapıyorlardı. Gabe, kendini yine bir koca ve baba olarak düşündü.

Libby aniden odaya girdi. «Chanukah bayramı Tanrı'ya inanmanı gerektirmez üstelik —» dedi. İçinde iki fincan olan siyah tepsiyi sıkıca göğsüne bastırmış, ufak göğüsleri öne fırlamıştı. Gabe'in yanma geldi. Tepsiyi bırakacaktı. Uzanıp onu tutmak, Gabe için işten bile değildi. Gabe, Libby'nin de bunu farkettiğini sezdi. Libby, onun gözlerinin içine bakarak, «Bu bayram, kişileri ve onların yaptıklarını anmak için değil. Gerçi onlar Tanrı'ya inanıyorlardı, ama bugün kutlanan onların inancı değil, eylemleri. Bunu bir çeşit ulusal Musevi bayramı olarak yorumlayabilirsin.»

«Aman Libby —»

«Aman Libby de ne demek? Ne demek ha? Çok mu saçma geliyor sana?» Bir şeye öfkelenmiş gibiydi: Belki de konuştukları konu öfkelendirmişti onu.

«Aman Libby. Yavaş ol, yoksa çocuğu uyandıracaksın diyecektim. İşte o kadar.»

«Pekâlâ...» Libby tepsiyi bıraktı. «Sevimliliğinle beni kandıramazsın.»

Sonra sustular. Libby, kanepeye oturdu. Birbirlerinin ayaklarına bakarlarken, Libby'nin sözlerinin anlamı odayı kapladı. Kahvelerini içtiler.

Libby, «İstersen biraz daha kahve al,» dedi.

«Teşekkür ederim, daha bitirmedim.»

Libby donuk donuk, «New York'a ne zaman gideceksin?» diye sordu.

«Noel günü. Sabah uçağıyle gideceğim.»

«Düğün kalabalık mı olacak?»

«Sadece aile dostları arasında yapılacak.»

«Paul'ün annesi bize geliyor.»

«... Paul geçen gün öyle bir şeyler söylüyordu.»

«Bilmiyordum...»

«Commons'da buluşup kahve içtik.»

«Konuştuğunuzu bilmiyordum.»

«Konuşma sadece havadan sudan.»

Libby, belirgin bir kararsızlıkta bocaladıktan sonra, «Paul, annesinin ne kadar kalacağını söyledi mi sana?»

Gabe, hayır gibilerden başını salladı.

Libby dudağını büktü, ama gülümseme noktasına varmadan, «Söyleyemezdi zaten, çünkü daha kararlaştırmadık,» dedi. «Buz üstünde yürümek gibi bir tedirginlik bu. Bebeği ilk kez görecek. Umarım bir aksilik olmaz.» Bunu söylerken kolunu salladı. Az kaldı fincanı deviriyordu.

«Çok sevinecek herhalde.»

«Biz de öyle sanıyoruz. Öyle umuyoruz. Tek torunu bu.»

«Ne zaman geliyor?»

«Trenle gelecek. Uçağa binmiyor. Noel akşamı.» Kahvesini yudumladı. Sâkinleşti. «Bu konuda donuk davranmıyorum. Yine de burada ne kadar kalacağını belirlememizi istiyorum, hepsi bu. O da biliyor, biz de biliyoruz... Çok dikkatli davranmak zorundayız...»

Gabe, «Her şeyin yolunda gideceğinden eminim,» dedi.

«Evet. Hem gelmeyi kendisi istedi. Sadece biraz heyecanlıyım. Sinirliyim. Tabiî eskisi gibi değil. Eskiden...» Elini kaldırdı, «Çekilmezdim. Ama, bu evlât edinme işi üzüyor beni. Hepsi biraraya geldi. Noel'den hemen sonra mahkemeye çıkacağız, ona da heyecanlanıyorum. Ayın yirmi dokuzunda. Paul söyledi mi sana?»

«Hayır.»

Libby rahat bir nefes aldı. Paul, kendine söylemediği herhangi bir şeyi Gabe'e açmış değildi demek. «Kâğıtları imzalayacağız ve çocuk bizim olacak. Tamamen bizim. Onun bizim olamayacağını düşünemiyorum bile. Biliyor musun? Bizim olmaz da, kimin olabi-

lir ki? İnsanlar benim için ne düşünürlerse düşünsünler. Hiç de korkacak değilim. Ama, yine de bu işin içinde olan öteki kişileri hiç tanımamış olduğumuza seviniyorum. Yaptığınız iyilikleri hiç unutamayacağım. Sid'in, senin, Martha Reganhart'ın. Geçen gün Sid telefon etti. Mahkemeyle ilgili bir şey söyleyeceğini biliyordum. Yine de bana söylemesin diye dua ettim. Duymak istemiyorum.»

«Anlıyorum.»

«Sid, bana söylemedi.»

Sid'in, onun beklediğini yapmış olması, yine de hüzün getirmiş gibiydi.

«Korktuğumdan değil. Ama, ne bileyim işte, Rachel bizim Rachel'imiz, o kadar.»

Gabe, «Zaten hukukî ayrıntılarla senin kafa yormana ne gerek var? dedi. «Bu, analara düşen iş değildir.»

«Çok sinirliyim. Ne bileyim işte.» Gabe en ufak bir hareket yapmadığı halde, Libby bir an konuşmayı kesti. «Bir aksilik oldu da, onun için bana söylemedi sandım,» diye tamamladı sözünü.

Gabe'in ne diyeceğini bekledi. Gabe yerinde doğrularak, «Yine eski kuruntuların başlamış,» dedi.

«Sanırım her dakika yanımda bana güven verecek, korkulacak bir şey olmadığını söyleyecek birinin bulunması gerek. Seni sıkıyor muyum?»

«Burada olduğuma göre, korkulacak bir şey olmadığını söylemek görevini ben yüklenebilirim.»

«Ben de, borcumu kahve sunarak öderim. Biraz daha ister misin?»

«İstemem. Gitsem iyi olacak.»

«Gitme. Paul'ü bekle. Seni öyle seyrek görüyoruz ki.» Birden canlandı, Neşelendi. «Birlikte bir şey yapalım. Ne bileyim. Dışarıda yemeğe gidelim. Hani o Rum lokantaları var ya. Rumca şarkı söyleyip, oynuyorlar, hani. Gitmek istemez miydin? Ben istiyorum. Paul de istiyor. Sen neden gelmeyecekmişsin? Başka bir yere de gidebiliriz. Sadece yemek yeriz. Ya da baleye veya operaya. Bütün kış, gazetelerden gidilebilecek yerlerin listesini kestim. Çocuğu bı-

rakabileceğimiz güvenli birisi de var. Sen istersen gidebiliriz. Hangi gece olursa. Çok iyi olurdu.»

«Herhalde.»

«Her şey eskisinden daha iyi, değil mi, Gabe? Borçlarımızın yarısı bitti. Ölünceye kadar ödeyemeyeceğimizi sandığım kooperatif kredisinin de çoğunu ödedik. Ben de bir iki kilo aldım. Belki ilk bakışta belli olmuyordur, ama doktor hem kilo aldığımı, hem de sağlığımın yerinde olduğunu söylüyor. Sonra, Rachel var. Hep burada. Çok önemli değil mi bu? Ben mutfağa gidiyorum. O, oturma odasında oluyor. Oturma odasına giriyorum, yanımda oluyor. Kimi zaman mutfakta iş yaparken eski kuruntularım ayaklanıyor. Rachel içeride değil gibime geliyor... Hemen koşup bakıyorum. Ya uyur, ya da oturmuş oynar görünce rahat bir nefes alıyorum. İki sözün başında çocuğumdan söz ederek kimseyi sıkmamaya söz verdiğim halde, elimde değil. Aklım hep onda. İnan, Paul'ün annesinin gelişi bile, bu denli telâşlandırmıyor beni. Hem ne yapabilir ki? Kim ne yapabilir ki?» Başını kaldırdı. Böyle yapınca, olduğundan daha genç, daha saf görünüyordu. «Sana o kötü sözleri söylediğim için özür dileyebilseydim, Gabe. Gerçekten bütün yüreğimle beni bağışlamanı istiyorum.»

«Sen çoktan özür dileyip bağışlattın kendini.»

«Ne kötü yaptım.» Neredeyse ağlayacaktı. «Ne desem az olur.»

«Artık her şey yoluna girdi.»

«Gabe, bana hep iyilik ettin.» Libby duygularını saklayamayınca odadan çıktı. O yokken, Gabe kalktı, paltosunu giydi.

Libby koridoru koşarak gelirken, «Seni kaçırmak için yapmadım bunu,» dedi.

«Eve gidip bir formüler doldurmam gerek.» Libby'nin hafifçe kaldırdığı elini tutmadı. «Gerçekten şöyle bir uğramıştım.»

«Ne formüleri dolduracaksın?»

«İstanbul'da bir iş için. İlginç, değil mi?»

«Paul, gelecek yıl buradan gitme ihtimalin olduğunu söylemişti.»

«Bir iki yıl dışarı gitmek istiyorum.»

«Seni özleyeceğiz. Tabiî burada kalırsak eğer. Paul doktora vermekten vazgeçti.»

«Bilmiyordum bunu.»

«Yazarlıktan da vazgeçti sanıyorum. Bir lisede öğretmenlik yapacağından söz ediyor. Bana göre hava hoş. O, mutlu olduğu sürece nerede öğretmenlik yaparsa yapsın, aldırmam.»

«Tabiî...»

Libby hızla sözünü sürdürerek, «Gelecek yıl sonunda hepimiz dört bucağa dağılmış olacağız.» Bir adım geriledi. «Rachel'i bir kez daha görmek ister misin?»

«Yok, gitsem daha iyi.»

«Bir dakika dur.» Libby koşarak gitti. Ne yapmak niyetindeydi acaba. Yine koşarak geldi. «Beşiğin yanında kancalar var. Onları kapatıp kapatmadığımı, bilemedim de ona bakmaya gittim. Çarşaf değiştirirken açmıştım. Görüyorsun, yine eskisi gibi deliliğim sürüyor.»

Gülümsemek uygun düşmezdi. Gabe yine de gülümsedi.

«Endişelenmen doğaldır, Libby,» dedi.

«Sana bir şey söyleyeceğim, Gabe.»

Ah, bu kız! Ah, bu kız!

«Bilmek isteyeceğini düşündüm de, onun için söyleyeceğim.»

«Neymiş o?»

«Sid telefon ettiği zaman, evleneceğini söyledi bana.»

Gabe, Libby'nin ne söyleyeceğini hiç kestirememişti. Söyledikten sonra da bir an duyduklarının anlamını kavrayamadı. Kendisiyle ne ilişkisi olduğunu anlayamadı. «Bilmiyordum,» dedi.

«Ben de acaba diyordum...»

«Hayır, bilmiyordum.»

«Bilmek istersin diye düşündüm.»

Gabe'in kafasına ancak o anda dank etti. «Tabiî ya...»

«Martha'yı geçen gün kooperatifte gördüm. Rachel de arabasındaydı. Onu görünce, arabayı ters yöne çevirdiğim gibi koşmaya başladım. Herkesin gözüne battı, ama kendimi tutamadım, ne yapayım. Birlikte geçirdiğimiz o tatlı, o sıcak akşamı unuttun mu? Her neyse. Herhalde o da beni gördü. Arabaya bakıp Rachel'i görünce, çok üzülecek, yaralanacaktı. Ben de üzülecektim. O günden beri, yatağa girince uyku tutmuyor beni. Rachel, battaniyenin al-

tında nefessiz kalacakmış gibi geliyor hep. O kancaları takmadım sanıyordum. Hattâ, Paul'ü dükkâna göndererek, beşiği değiştirmeyi bile düşündüm. Gecede dört beş kez kalkıp kalkıp bakıyorum. Yatınca da aklımdan çıkmıyor. Yatakta dönüp duruyorum. Ne zaman çamaşır asmak için bodruma insem aklıma hep Martha'nın oğlu geliyor. Belki o gün yine kabalık ettim, ayıp oldu. Ama, arabayı çevirip, oradan kaçmaktan başka şey gelmedi elimden. Sonra, Sid yakında evleneceğini söyledi... Senin haberin olup olmadığını bilmiyordum. Dedikodu etmek istemem, ama bilmek istersin diye düşündüm.»

«Haber verdiğine sevindim.»

«Üzerime düşmeyen işlere burnumu sokuyorum gibi geliyor.»

«Çok üzücü, çok korkunç bir olaydı, Libby. Bu yüzden herkesi ilgilendirir.»

Libby, Gabe'in kendisini susturmak istediğini anlayamadı. Ama, suç sadece onun anlayışsızlığında değildi... Gabe'in tavrında, sesinin tonunda kesinlik yoktu. Gabe daha çok şey öğrenmek istediğini farketti. Bunu, Libby de sezinledi.

Libby, «Martha ne diyor bu konuda? Neler duyuyor?» diye sordu.

«Bilmiyorum.»

«Belki onunla karşılaşmışsındır diyordum. Üniversitede yani.»

«Birbirimizle karşılaşmamaya çalışıyoruz.»

«Unutması zor, Gabe. Bu konuyu açmamak da zor. Hep, Martha'nın neler duyduğunu düşünüyorum. Bir sefer tam telefon edecekken vazgeçtim. Ne kötü davrandığımı şimdi anlıyorum. Bir akşam telefonla onu çaya çağıracaktım. Ama, ne diyeceğimi bilmiyordum. Ortada böyle bir olay olunca, insan ister istemez çekingenlik duyuyor.»

«Hepimiz için en iyi şey, geçmişi kurcalamamak. Kimsenin elinden bir şey gelmez.»

«Beni öyle kaçarken gördüğü için çok üzüldüm.»

Libby sustu. Gabe başını salladı. Libby, «Sid'e iyi bir şeyler söylemek isterdim,» dedi. «Bize o kadar iyiliği dokundu. Hem de tek kuruş almadan koşturdu. Ona diyecektim ki, Martha'ya benim adıma... Anlıyorsun işte, bir yığın açıklama gerekecekti.»

Gabe, düşüncelerini yaptığı iş üzerinde yoğunlaştıramamasına rağmen, yine de saat onda formülerlerin ikisini de doldurmuştu. Zarfların üzerini de yazdıktan sonra, arkasına yaslandı. Bitmişti işte. Mart ayı içinde cevap alacak, Haziranda da gidecekti. Tasarılarını gerçekleştirme konusunda artık onun yapacağı bir şey kalmamıştı.

Jaffe'e telefon etmek kalıyordu geriye.

Gabe, Jaffe'e telefon etmeyi neden düşündüğünü önce kestiremedi. Sonra, Libby'nin, Jaffe'in telefonundan söz ettiğini ve bazı şeyleri söylemek istemeyişinin kızı nasıl üzmüş olduğunu hatırladı. Libby, buna hem üzülmüş, hem de avukatın düşünceli davranışını şükranla karşılamıştı. Ne tuhaf kızdı! Endişelerini öylesine ortaya koyuş tarzı vardı ki, onun derdi hemen sizin derdiniz oluveriyordu. Libby'nin bu gücünden habersiz olduğu da söylenemezdi. Gücünün bilincindeydi. Hiç kuşkusuz, Gabe'in, Jaffe'e telefon etmesini ve aklına takılan önemsiz sorunun ne olduğunu araştırmasını istemişti. Ne var ki, Libby için ayrıntılarını önceden bildiği hiç bir sorun «önemsiz» sayılmazdı. Sid telefon etmişse, ortada mutlaka bir felâket olmalıydı! Ya Theresa, Rachel'i geri istiyordu. Ya da daha beteri...

Hukuk açısından imkân var mıydı buna? Gabe, evlât edinme işleminin bütün girdi-çıktısını bilmiyordu. Theresa'nın imzasının gerekli olduğunu bile bilmiyordu. Acaba, Jaffe, Theresa'nın imzalamayacağını söylemek için mi aramıştı? Çocuğun asıl babasının imzası da gerekli miydi? Gimdi onu aramak mı gerekecekti? Adam, Herz'lerle karşılaşacak mıydı? Belki de asıl babanın mahkemeye çıkması hiç gerekmeyebilirdi. Ne gerekiyorsa, Jaffe yapardı. Ne yapacağını bilen birisiydi Jaffe, her şeyi çözümler, sağlama bağlardı. Herz'leri korurdu. Son ayrıntılarla uğraşıp, kafa yormak Gabe'e düşmezdi. Onun kendi dertleri vardı. Herz, her şeyden önce formülerleri postalayacaktı. Rachel'in ailesi Herz'lerdi. Kendi sorunlarını kendileri çözümlemeliydiler.

Jaffe'in yardımıyle kuşkusuz.

Neden olmasın? Jaffe, çıkabilecek herhangi bir sorunu çözmekte, kendisi gibi hukukçu olmayan birinden çok daha yetenekliydi

mutlak. Herz'lerden para alıp almamak da onun bileceği işti... Son dakikada kendisine bir iş düşse, Gabe bundan kaçınacak değildi. Theresa Haug'la ilgili bir terslik varsa, Gabe bunu çözebileceğine güveniyordu. Hem de herkesten iyi. Gabe'in istediği, Jaffe'in kendisini arayarak yardımına ihtiyaçları olduğunu söylemesiydi. Ne var ki, Jaffe'in artık kendisinden yardım istemesi için gerekli bir neden de göremiyordu... O zaman telefon etmesine de gerek yoktu. Telefon etmek. Evet, Gabe, onu arayabilir, kendilerine yardıma hazır olduğunu Jaffe'e bildirebilirdi.

Martha'nın da bunu bilmesi gerekliydi. Gabe, Jaffe'e telefon edecekse, bunu Martha da bilmeliydi. Martha, o zenciden aldığı Noel ağacını Jaffe'in evinden başka nereye götürüyor olabilirdi ki?

Gabe, Martha'ya ilişkin bazı şeyleri sezdi. Örneğin, onun eski evinden taşındığını biliyordu. Bir gün kooperatifin ilân tahtasında, satılık eşya ilânı görmüş ve daha adrese bakmadan el yazısını tanımıştı. Sonra bir gün Martha'yı arkadan görmüştü. Kenwood'daki ufak bir pansiyona giriyordu. O akşam, Kenwood'dan geçerken —oradan geçmek Gabe'in yoluna pek aykırı düşmüyordu, ha oradan geçmiş, ha başka yoldan— pansiyonun önünde Jaffe'in arabasını görmüştü. Martha'nın spor arabayı aldığını da öyle öğrenmişti. Arabayı önce pansiyonun önünde, sonra bir akşam da Jaffe'in apartmanının önünde görmüştü. Ertesi hafta, arabaya üç ayrı akşam Jaffe'in evinin önünde rastlamıştı. Bir sonraki hafta, iki gece görmüştü arabayı. Herhalde şimdi araba oradaydı. Jaffe ve Martha, Noel ağacını süslüyor olmalıydılar.

Gabe öne eğildi, yazdıklarını yeniden gözden geçirdi. Doğum tarihini, okuduğu okulları, öğretmenlikteki tecrübelerini tekrar okurken, bir yandan da Herz'leri kötü bir haberin beklediği konusundaki inancı güçleniyordu. Onda bu kanıyı uyandıran, Libby'nin çılgınca endişeleri olmuştu. Yine de, önündeki yazıları — çalışmalarını, yapıtlarını, yaptıklarını soran soruları okudukça, giderek karamsarlığı artıyordu. Aklına hep (hem de hiç gerekmediği halde) orada yazılı olmayanlar, hazırlıksız olduğu şeylerden başaramadıkları, yapamadıkları geliyordu. Geçmişteki felâketleri önceden

sezememiş olmanın verdiği yıkıntıyla, gerçek kanıtı olmayan birtakım olayları felâket gibi görüyordu şimdi.

Jaffe'e telefon etmekle ne kaybederdi? Hem, Martha'yı avukatın evinde yakalamayı da istiyordu. Kuşkusuz, Martha'nın ona karşı herhangi bir yükümlülüğü kalmamıştı. Ama, Gabe eski kuşkularını — yani, kendisi Long Island'a gider gitmez, Martha'nın Jaffe'le yattığı yolundaki kuşkuları Martha anlasın istiyordu. Elinde kesin kanıt yoktu, ama Markie'nin komada olduğunu haber vermek için Chicago'yu aradığında, telefona Sid Jaffe çıkmıştı.

Cenaze töreni sırasında, bu telefon konuşmasından hiç söz edilmemişti. Aslına bakılırsa, hiç konuşmamışlardı. Gabe, Martha'nın güneşten yanmış, donuk yüzünü seyretmişti. Sonradan sadece Martha konuşmuştu. «Ne olur, bırak da sıfırdan başlayayım,» demişti. Gabe o zaman, Martha'nın duyduğu acı ve bitkinlik yüzünden az konuştuğunu — aralarındaki ilişkiyi bitirmek istediği için sözü kısa kestiğini sanmış, onun ayrılma isteğine uymayı uygun görmüştü. Uygun görmekten de öte, hak vermişti. Ama, sonraki aylar boyunca, Martha'nm az konuşmasına sadece acının değil, utancın da yol açtığına inanmaya başlamıştı. Martha'nın, oğluyle ilgili acı haberi, sevgilisiyle yatarken duyduğunu düşünmekten kendini alamıyordu Gabe. Kendini ona karşı güçsüz bulduğu zamanlar hep bu sahneyi gözünün önüne getirir olmuştu.

Şimdi de aynı şeyi düşünüyordu. Sorumsuz biri değildi. Bu inancının boşuna olmadığını seziyordu. Evlât edinme işlemi konusunda Jaffe'e telefon etmek isteyişi bile, onun sorumsuz biri olmadığını kanıtlardı. Belki sadece Libby'nin yersiz kuruntusu onu harekete geçirmişti. Yine de, ne başkalarının, ne de kendisinin gözünde, bir işi sonuna kadar götürmemiş, yapması gereken her şeyi yapmamış biri olmak istemiyordu. Eskiden böyle davranmışsa, bunu toyluğuna, gençliğine vermek gerekirdi. Şimdi daha olgunlaşmıştı. Telefonu açacak, Jaffe'le konuşacaktı. Şayet, Martha yine Jaffe'in yatağındaysa, sadakatsizlik edenin Gabe geğil de, kendisi olduğunu bir kez daha anlardı böylelikle...

Gabe bir an buna inandı. Daha da ötesine inandı. Telefonun başına geldiği an, Martha ile evlenmiş olsaydı bile, çocuklarından bi-

rinin bir sabah karanlığı yatağından düşebileceğini (ya da merdivenlerden yuvarlanacağını, banyoda ayağının kayacağını, otomobil altında kalacağını veya yanlışlıkla tentürdiyot içeceğini) ve öleceğini düşündü. Evlenmiş olmaları böyle bir olayı önlemezdi.

2

«SAYIN Mr. Jaffe,

Çocuk veya başka bir şeyle ilgili olarak yazıhanenize gelmem imkânsız. Size gerçeği olduğu gibi söylemedim. Ben, evliyim. Asıl adım Mrs. Harry Bigoness'tir. Adım, Theresa olduğu için, size söylediğim soyadını ben ekledim. Haug kızlık soyadım da değil. Sadece hoşuma gittiği için onu kullandım. İndiana'lı bir ev kadınıyım. Evimden kaçmıştım. Artık yuvama döndüm ve kocam Mr. Bigoness ile beraberim. İkimiz de adımın o işe karıştırılmasını istemiyoruz. Bütün o olaylar benim «utanç verici» geçmişimde kaldı. Bir yanlış yapmıştım. Evden kaçtığım dönem dışında, ailemiz için ne yapılması gerektiğine hep Harry karar verir. Bu yüzden, yeniden bu işe karışmak istemiyorum. Ben, bana düşeni yaptım. İşleri karıştırmak istemem, ama bu olanlar benim için de, Mr. Bigoness için de şok oldu ve artık unutuldu. Harry bu konunun kesinlikle kapandığını söylüyor. Beni bağışlayın.

Saygılarımla,

Theresa Bigoness (Theresa «Haug»)

Gabe,

Sana sözünü ettiğim mektup bu — sonucu bana bildirmeni rica ederim.

Sid Jaffe

P.S. Lütfen mektubu atma. Dosyama koyacağım. İlgilendiğin için sağol.»

Fabrikalarda ışık, bacalarında duman yoktu. Koskoca yığınlar, amaçsız kitleler gibi duyordu. Beton temellerin üzerindeki —birbirlerinden beşer metre aralıklı dizilmiş, ikişer katlı— ahşap evler, insana tarih öncesi devirlerde suların üzerine çakılan kazıklara oturtulmuş kulübeleri hatırlatıyordu. Evler ve çatıların üzerindeki antenler sürüp gidiyordu göz alabildiğine. Tâ ötelerde, teller ve direkler gözden yitiyor, eski yazılar, hiyeroglifler, anlaşılmaz işaretler gibi havada asılı kalıyordu. Yağışlı, kasvetli bir gündü. Tüm renklerin yok olduğu bir gün. Soğuk buhar gibi bir şey yürüyordu evlerin üzerine bulut bulut. Kapılardan kimine Noel'e özgü çelenkler asılmıştı. Perdelerin ardından görünen Noel ağaçlarında ışık yoktu — boşuna elektrik harcanmazdı, hiç bir yanda konfor, hiç bir yanda lüks belirtisi yoktu. Yolun iki yanında sıralanmış çamurlu arabalar, günlerden salı olmasına ve saatin daha dördü geçmemesine rağmen, erkeklerin evlerde olduğunu belirliyordu. Gün, iliği kemiği çekilmiş gibiydi.

Bigoness. Gabe, dört zilden birinin üzerinde aradığı adı buldu. Zili her çalışında, öksürüp boğazını temizliyordu. Üstüne başına baktı. Burnuna gelen koku, kendi kokusu değildi —evin kokusu üzerine siniyordu— nem, eski kilimler, tozlu bir ağırlık kokusu doluyordu burnuna. Cilâlı döşeme tahtaları yapış yapış görünüyordu. Tepesindeki ampulün camı, geçen yazdan kalma böcek ölüleriyle lekeliydi. Gabe, sürekli öksürdüğünü farkedince, kendini tuttu. Eli cebine gitti. Theresa'nın mektubu duruyordu, düşürmemişti.

Gabe, zili yeniden çaldı. Yine ses çıkmadı. Ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Şu anda işin içindeydi, ama bu işten sıyrılması için merdivenleri inip, arabaya atladığı gibi uzaklaşması yeterliydi. Sorun hukukî bir nitelikteyse —yani, imzalarla, kimliklerle ilgiliyse— bunun çözümünü bir avukata bırakmak akla en uygun olanıydı... Ne var ki, Gabe böyle kolayca cayamayacağını anlıyordu. Theresa'yla konuşacak, kocası eve gelince onunla konuşacaktı — ve iş bitecekti. Biraz sinirli, heyecanlıydı, o kadar.

Evde kimse yoktu herhalde. Gabe, aklını duygularına takmamaya çalıştı. Ama, kapının açılmayışı ona rahat nefes aldırıyordu, bunu inkâr edemezdi. Üç adım attı ve iç merdivene açılan camlı kapı-

nın tokmağını çevirdi. Kapı açıldığı zaman, Gabe'in yüreğinde bocalama vardı. Kendisini neyin ilgilendirdiği, neyin ilgilendirmediği belirsizdi artık. Yüreği, sanki çifte yüreği varmış gibi, aynı anda hem kabarıyor, hem çözülüyordu. Gabe hızla üçüncü kata çıktı, duraksamadan kapıyı vurdu. Sadece kapının önüne sıralanmış süt şişelerini sayacak kadar zaman kaybetmişti. Altı şişe vardı. Bir çıtırtı duydu. Ama, kapı açılmayınca, kendi bastığı tahtaların gıcırdadığını düşündü. Kapıyı tekrar vurdu. Sonra, boş kâğıt aramak için cüzdanını çıkardı. Babasının kartvizitini buldu. Babasının adını çizerek, bir şeyler yazmaya başladı. Bu arada babasına düğün hediyesini almak için önünde sadece sekiz gün kaldığı aklına geldi. Kapının ardından bir çocuk ağlaması duyuldu.

«Kim var orada?» diye seslendi Gabe.

Ağlama durmuştu.

Gabe kapıyı yeniden vurdu. «Evde kimse yok mu?»

Ayak sesleri duyuldu. Gabe, «Theresa? Mrs. Bigoness?» diye seslendi.

İçeride bir şey devrildi, biri bir şeyler söyledi, ayak sesleri duyuldu. Sonra kapı bir parmak açıldı. Ancak, dört beş yaşlarında, mavi gözlü, kırmızı pijamalı bir kız göründü.

«Kapıyı kapat, Melinda — gel buraya.»

Çocuk, Gabe'e bakıyordu. Arkadan hıçkırık sesleri geldi. Sonra yeniden bir erkek sesi, «Melinda dedim sana!» diye seslendi.

Kız döndü. Kapı yavaşça kapandı. Gabe kapının tokmağına yapıştı, itti, kapı duvara dayandı.

«Hey!»

Traşı uzamış, ince yapılı bir adam, ütü masasının başında duruyordu. Yerdeki çiğ sarı halının üzerinde çamaşır dolu bir sepet vardı. Gabe'in ilk gözüne çarpan —adamın önüne bağlı önlükten önce gözüne çarpan— adamın sandığı gibi kendisinden yaşlı olmadığıydı. «Hey — ne oluyor, ne istiyorsun — çık dışarı!» Halının üzerinde emekleyen küçük oğlan ağlamaya başladı.

«Siz Harry Bigoness misiniz? Benim adım —» Tekrar Wallace diyemedi, hoş ağzını açmaya fırsat kalmadı zaten.

«Çabuk çık git buradan!» Adam, bir yandan çenesini ovuşturarak, bir yandan önlüğü çekiştirerek ütü tahtasının yanından dolanıp ilerledi. Duvar diplerine hantal, maun eşyalar dizilmişti. Bigoness'in önünde durduğu konsolun yan bölmeleri, derinlik duygusu verecek biçimde yapılmıştı. «Kapıyı çek, çık git buradan!»

Küçük kız babasının mavi tulumunu çekiştiriyordu. «Sandviçimi isterim ben.»

«Mr. Bigoness, ben Sid'in adına gelmiş bulunuyorum —»

«Kapımdan çekil diyorum, anlamıyor musun?»

«Sandviçimi isterim.»

«Sizinle mektuplaşan avukatın adına —»

Bigoness, küçük kızın elini sertçe çekip pantalonunu kurtardı. Gabe'e doğru yürüdü. Adamın göğsü çöküktü, ama geniş omuzları vardı. Kolları aşırı uzundu. Ona aptal görünüşü veren, suratından çok, gövdesinin yapısıydı. «Sana, elini kapıdan çek dedim —»

«Kim olduğumu bile bilmiyorsunuz.»

«Çocuğu uyandırdın —»

«Kapıyı çaldığım zaman açsaydınız —»

«Kendini ne sanıyorsun? Herkesin evine girmeye ne hakkın var —» Evin öte yanından bir patırtı, bir şangırtı, ardından bir inilti duyuldu. «Polisi çağırmadan önce defol buradan!»

«Baba!» Küçük kız odadan çıkmış, başka bir yerden sesleniyordu. «Babacığım!»

«Karınız evde mi — görüşebilir miyim —»

«Ay, ay, her şey düştü. Hepsi üzerime düştü! Ben yapmadım —» Küçük kız içerideki odada bağırdıkça, yerdeki oğlan büsbütün yaygarayı basıyordu. Bigoness derin bir nefes almaya çalıştı. Parmaklarının ucunda yükseldi. Başını oynattı. Gelen konuk inatçıydı — Bigoness öteki odaya koştu.

«Allah kahretsin!» diye sesi geldi. Sesinde ağlamaklı bir ton vardı.

Küçük kız, «Kendiliğinden düştü,» diye anlatıyordu.

«Ah, Melinda —»

Bigoness, bir elinde süngerle oturma odasına döndüğü zaman, Gabe sokak kapısını kapatmış, şapkası elinde duruyordu. «Mr. Bigoness, buraya avukat Sid Jaffe'in temsilcisi olarak geldim. Ken-

disi şu evlât edinme konusunda size yazmış. Karınızdan bir ay kadar önce mektup alınca, peşpeşe dört mektup yazmış. Sizi telefonla da aramak istemiş, ama hat bağlanmamış —»

«O kim oluyormuş da benim adresime mektup gönderiyormuş? Adresimi nereden almış?»

«Telefon rehberinden.»

«Ben mektup filân almadım. Almadım, almak da istemiyorum. Sana çekip git diyorum beyim. Bak, güzellikle söylüyorum —»

«Mr. Bigoness, sizden bir şey istediğim yok. Karınız evde mi?»

«Karımın işi demek, benim işim demektir.»

Küçük kız odaya girdi. Yine sandviç diye tutturmuştu. İki adam konuşurken, kız boyuna babasının pantalonunu çekiştiriyordu.

«Tâ Chicago'dan kalktım, geldim —»

«İşim var benim —»

«Sizden istediğimiz, sadece bir kâğıt imzalamanız, karınızın da—»

«Benim işim var. Karımın da işi var. Hepimizin işi var! Şimdi —»

«— rızasını belirten bir kâğıt doldurması gerekiyor. Hepsi bu kadar. Sizin için herhangi bir —»

«Sana üç kez tekrarladım. Çık dışarı!»

«Lütfen beni dinler misiniz?»

«Sandviçimi isterim!»

«Basit bir işlem. Beş dakika bile sürmez — ben, Theresa'yla konuşursam —»

«Karımın işine ben karışırım.»

«Bir çocuğu olmuştu —»

«Sandviçimi is —»

«Nesi olduğu beni ilgilendirmez. Gidecek zamanı yok —»

«İkinizle konuşmak istiyorum.»

«Dinle bak —»

«Sandviçimi isterim.»

«Bigoness, lütfen beni —»

«Sandviçimi isterim!» Kız kendini yere attı. «Karnım aç!»

Hemen ikinci bir çığlık duyuldu. Kız, kardeşinin üstüne yıkılmıştı.

Babaları, «Hay allah!» diye bağırdı. «Off!»

Gabe sustu. Bigoness kanepeye yığıldı. «Be adam, ne diye beni rahatsız ediyorsun? Noel geldi, bilmiyor musun? Benimle neye uğraşıyorsun?»

«Ben sadece sizinle ve Mrs. Bigoness'le konuşmak istiyorum.»

İki kara, kuşkulu göz, Gabe'i tepeden tırnağa süzdü. «Adın Wallace mı?» diye sordu adam.

«Evet.»

Bigoness, gözlerini yarı ayrıya yumarak başını salladı. Sonra, «Seni gidi orospunun dölü,» diye dişlerinin arasından fısıldadı.

«Baba! Sandviçim —»

«Sandviç istiyorsan, git kendin yap!»

«Tereyağına uzanamıyorum.»

«Vah vah!»

«Baba!»

«Of bee!..» Bigoness ayaklarını uzattı. Gabe, bu esmer işçinin kunduralarında inatçılıktan öte bir şey göremiyordu. Bigoness odadan çıkmak üzereydi. Kızın yüzünde, dediğini yaptırmış olmanın getirdiği bir sevinç yoktu. Sızlanarak babasının peşinden yürüdü. Bigoness, «Buranın yeni zenci uşağı ben oldum artık,» diyordu.

Gabe odada yalnız kalınca hemen çevresine göz gezdirdi. Sanki, Theresa koltuğun, perdenin arkasından başını uzatıverecekmiş gibiydi. Odanın dekoru modernize edilmiş Çin dekoruydu. Yerdeki sarı halının üzerinde patlak gözlü ejderler vardı. Duvarlara hasırlar, işlemeli örtüler asılmıştı. Bütün eşyalar büyük ve hantaldı. Kanepenin iki yanında hemen hemen insan boyunda iki abajur vardı — gerçekten de ufak boyda birer insandı bunlar — kimono giymiş, ellerini yukarı kaldırmış, tepelerinde ampul bulunan bir sarı derili kadınla, sarı derili bir erkek. Döşemeler hep ipekliydi, hep Doğu işiydi. Sadece televizyon bu Doğu havasına aykırı düşüyordu. Oda bir büyüyor, bir ufalıyor gibiydi. Dibine gömülmeden oturulabilecek tek koltuk yoktu. Gabe ayakta kalmaya karar verdi — Bigoness varsın otursundu. Gabe heyecanlanmaya başladığını sezdi. Yapması gerekenleri tekrar aklından geçirdi. O ana kadar birtakım şeyler yapmış olduğu için heyecanlanıyordu. Tâviz ver-

memiş, gerilememişti — gerileyecek gibi olmuşsa da direnebilmişti. Aklından geçirdikleri değil, yaptıklarıydı önemli olan.

Telefon konuşmalarında Jaffe, kabul kâğıtlarının imzalanmaması halinde, bu imzalar olmaksızın mahkemeye çıkıp şansını denemek zorunda kalacağını söylemişti. O takdirde, mahkemede çocuğun terkedilmiş olduğunu söyleyecekti. Ancak, yargıcın bilirkişi celbetmesi tehlikesi vardı. O zaman evlât edinme işlemi aylarca uzardı. Bir sürü de karışıklık çıkardı. Jaffe, gerek bilirkişilerin, gerekse mahkemelerin, kurum aracılığı olmadan yapılan özel işlemleri pek hoş karşılamadığını söylemişti. Çocuğun terkedilmiş olduğunu söyleyince, dinsel sorunların ortaya çıkması ihtimali vardı. Çocuk, Katolik olduğunu söyleyen bir anadan Katolik hastanesinde doğmuştu. Davaya bakacak yargıç Katolik olursa, çocuğun Katolik aileye verilmek üzere bir Katolik kurumuna, ya da Katolik öksüzler yurduna verilmesini öngörebilirdi.

Daha da ötesi, mahkeme, evli kadının çocuğunu aynı zamanda onun meşru kocasının çocuğu olarak kabul ettiği için, Theresa'yı tek başına mahkemeye çıkarma imkânı da pek yoktu. Gabe, Theresa'yı getiririz diye teklif edince, Jaffe bunları anlatmıştı. Kocanın, çocuğun gerçek babası olup olmaması, sonucu etkilemiyordu. Karısı, çocuğu dilediğince başkalarına veremezdi. Çocuk üzerinde kocanın da hakkı vardı. Onun da imza vermesi gerekliydi. Üstelik —sözün burasında Gabe artık gerisini dinleyemez olmuştu— miras, sigorta gibi sorunlar da vardı... Gabe dinlemez olmuştu, çünkü bunların ancak Jaffe tarafından çözülebilecek işler olduğu kanısındaydı... Sonra, Jaffe, bu çalışmaları için Herz'lerden para isteyeceğini söylemişti. Çünkü, işini gücünü bırakıp İndiana'nın Gary şehrine giderek, Bigoness'leri arayıp bulacak, onlarla görüşecekti —

Gerçi, Jaffe, o ana kadar açık sözlü davranmıştı, ama dostça bir tavrı yoktu. Sözü uzatmamış, hattâ sabırsızlık göstermişti. O zaman Gabe, Jaffe için sakınca yoksa, bu yolculuğu kendisinin yapabileceğini ileri sürmüştü. İlk nabız yoklamasını kendisi yapardı... «Bundan, Herz'lere söz etmemeni rica ederim,» demişti.

Ama, Jaffe isterse Martha'ya söylesindi. Gabe, onlar telefonda konuşurken ve bu konuda yardımcı olabileceğine —aman ne mut-

luluk!— Jaffe'i inandırmaya çalışırken Martha'nın da orada olduğundan emindi. Bigoness'in odaya dönmesini beklerken, hayal kurdu. Martha ile yeniden barıştığını düşünüyordu. Onu, Jaffe'in elinden almayı kuruyordu. Kendini bir yığın değişikliğin eşiğinde görüyordu. Buraya geldiğine, gelişini Herz'lerden sakladığına pişman değildi. Onlardan herhangi bir şükran beklememek, Gabe'e güç veriyordu.

Bigoness önlüğünü çıkarmıştı. Sandviç yiyordu. Kapıya dayanmış, ciddî ve önemli şeyler düşünen biri havasına girmişti. Sakalı da gözleri gibi maviye çalıyordu. Saçının ayrığı, sanki kafatasına oyulmuş gibi görünüyordu. Yüzü, burnunun doğrultusunda bir sivri olarak uzanıyor, bu da beyninin ince, uzun bir şey olacağı izlenimini uyandırıyordu. «Kimin adına geldiğini söylemiştin, Mr. Wallace?»

«Bu konuda size mektup yazan avukat Sid Jaffe'in.»

Bigoness, ağzındaki sandviçi çiğneyip yutana kadar düşündü.

«Mr. Jaffe'in mektuplarını okudunuz mu?»

Cevap yok.

«Mr. Jaffe'in mektuplarını okudunuz mu diye sordum.»

Bigoness istifini bozmadan yemesine devam ederek, «Ben sendikalıyım bayım —» dedi. Lokmasını yuttu. «Bizim de avukatımız var. Hem çok kafalı biri. Onun için hangi sorulara cevap vermem, hangilerine vermemem gerektiğini biliyorum. İstediğim soruya cevap verme hakkım olduğu, bu ülkenin Anayasasında belirlenmiştir. Sen konuşmak istiyorsan, bana göre hava hoş — konuş konuşabildiğin kadar. Ben sandviçimi yemeye bakarım. Ama, beni cevap vermeye zorlayamazsın. Anayasa diyor ki, istemezsem sorulanlara cevap vermem.» Anayasanın tanıdığı hakların güvenliği içinde pencerenin önüne giden Bigoness, parmağının ucuyle perdeyi aralayıp dışarı baktı. Yeni bir adam olup çıkmıştı. Canı sıkılmış, sabrı tükenmiş, haklı bir adam.

«Karınızla konuşabilir miyim?»

«Benimle konuştun ya, karımla konuşmuş sayılırsın arkadaş.»

«Evde değil mi?»

«Belki evdedir, belki değildir, kim bilir.»

Gabe, «Mr. Bigoness,» diye yeniden başladı. «Kimsenin sizden bir şey istediği yok. Karınızdan da. Mr. Jaffe'in sizden bütün istediği —ki mektuplarını okumuşsanız bilirsiniz— ayın yirmi dokuzunda mahkemeye gelmeniz ve çocuğunuzu başka bir ailenin evlât edinmesine razı olduğunuzu bildiren bir imza vermeniz. Bu, aylarca önce Mr. Jaffe ile karınızın arasında tasarlanmış, üzerinde anlaşmaya varılmış bir konu. O sırada, onun sizin karınız olduğunu bile bilmiyorduk.»

«Aylarca önce ne olmuşsa olmuş, beni ilgilendirmez.»

«Karınız da ilgilenmiyor mu?»

«Ben neyle ilgilenirsem, karım da onunla ilgilenir. Ben kâğıt filân imzalamam.»

«Bunun nasıl bir kâğıt olduğunu anlamıyorsunuz. Çocuğun sorumluluğunu size yükleyen bir şey değil. Tam aksi. Çocuk konusundaki tüm sorumluluklardan sıyıracak sizi.»

«Benim zaten sorumluluğum yok bayım. Benim kendi çocuklarım var.»

«İşte ben de onu söylüyorum.»

«Hadi oradan, hiç de onu söylemiyorsun. Sen, beni ne sanıyorsun? Chicago'ya git de, Mr. Jaffe'e söyle; kendi kâğıtlarını kendisi imzalasın. Theresa kâğıt imzalamayacak. Adı, Haug bile değil.»

«Ama imzalamak zorunda.»

«Yok canım?»

«Kendisini sorumluluktan kurtaracak kâğıdı imzalayana kadar, yasalar önünde o çocuktan karınız sorumludur.»

Bigoness, sandviçini yemeye çalıştı.

Gabe, «Tabiî siz de sorumlusunuz,» dedi.

«Yok canım?»

«Onun kocasısınız.»

«Ama çocuğun babası değilim.» Bunu söylemek zorunda kalmaktan hiç hoşlanmadığı görülüyordu. «Babasını arasana,» diye homurdandı.

«Ona sorumluluk düşmüyor —»

«Hadi oradan. Bana yutturamazsın.» Dudaklarını büzerek, «Nasıl bir dolap çevirmek istediğinizi biliyorum.»

«Ben dolap çevirmiyorum.»

«Theresa bana her şeyi anlattı. Kâğıt mağıt imzalamam. Beni rahat bırakın.»

«Neden karınızla konuşmama izin vermiyorsunuz?»

«Kâğıt imzalamayacağım dedim, anlamıyor musun? Ömrüm boyunca hep kâğıt imzalayıp durdum. Şu gördüğün kanepeyi buraya taşıtmak için bile tam beş kâğıt imzaladım. Arabayı almak için kâğıt imzaladım. Yaylı şilteyi —yatak odasında duran ve duracak olan şilteyi— almak için kâğıt imzaladım. Bir sürü de para ödedim. Kimse madik atamaz bana. Sendikada avukatımız var, bayım. Gerekince ondan akıl danışırım, sen hiç tasalanma.»

«Çocuk konusunda kimsenin sizi kandırmak niyetinde olmadığını, hangi avukata sorsanız söyler —»

Bigoness ayağa kalkarak, «Tongaya basmamak için tek çıkar yol, önüne gelen kâğıdı imzalamamaktır.»

«Size anlatmak istediğim —»

«Onu sen anla, yeter.»

«Neden beni dinlemiyorsunuz?»

«Ben çok dinledim. Theresa'nın sizin için anlattıklarını dinledim —»

«Theresa'yla ben konuşmak istiyorum.»

«Onunla konuşamazsın! Neden yakamızı bırakmıyorsun? Beş aydır işsizim. Beş aydır bu evi çekip çevirmeye çalıştım. Yığınla borcum var. Artık, karım döndü, işe girdi, çalışıyor, işte bu kadar. Yanında kâğıt varsa, bırakırsın. Ben okurum, tamam mı? Konuşacak başka bir şey yok.»

«Kâğıdı mahkemede imzalamanız gerek.»

«Tabiî, tabiî.» Gözlerini yumdu, omuzlarını oynattı, ayaklarını kımıldattı.

«Evlât edinme işlemi yargıç önünde yapılır. Bu, çocuğu evlât edinenlerin olduğu kadar, sizin de çıkarınıza olan bir durum.»

«Sana, ödenecek bir yığın borcum var dedim, değil mi? Duymadın mı? Borçlarımı ödeyeceğim, onun için de tasalanma. Ama, yargıcın önüne çıkıp da, işte gel, at beni atölyeye demem ben.»

«Bu işin çalışmakla, atölyeyle ilgisi yok. Sizin senetlerinizle de ilgisi yok.»

«Ben eskiden de evlendim arkadaş. Evlenip boşandım. Dünyayı gezdim, gördüm. Altı ayrı eyalette oturdum, anlıyor musun? Avukatların bin türlüsünü tanıdım. Sizin gibileri de bilirim.»

«Ne demek o?»

«Ön yargım yok benim. Sadece başımdan geçtiği için biliyorum. Siz bir dolap çeviriyorsunuz. İstediğinizi yaparsınız, bana ne! Theresa'nın aklı çelinmiş, yanlış bir —»

«Baba —» Küçük kız odaya girmişti.

«Çık buradan. Git oyun oyna, resim yap. Kardeşini de al.» Onlar konuşurken halının ortasında oturup duran oğlanı gösteriyordu.

Küçük kız, «Walter hâlâ ağlıyor,» dedi.

Bigoness, söylenilenleri kavrayabilmek için bir an durduktan sonra, «Hay allah!» diyerek odadan fırladı.

Az sonra bir kapı açıldı. Bir çocuk ağladı. Tuvaletten su sesi geldi. Bigoness bir şeyler homurdandı. Kucağında bir başka çocukla odaya döndü.

Bir yandan odayı arşınlıyor, bir yandan da, «Hadi, kes artık oğlum,» deyip duruyordu. Oysa, altı bezlenmemiş çocuk başını iki yana sallayarak, basıyordu yaygarayı. Küçük kız da, babasının peşinden gidip geliyordu. «Hadi, Walter, yok bir şeyin. Hadi, ağlama, sus artık. Koca adam oldun, yoksa çişli bebek misin sen?» Çocuk ağlamayı kesmiyordu. Bigoness, «Be adam!» diye patladı. «Neden beni rahat bırakmıyorsun?» O anda acınacak durumdaydı. «Bu çocukcağız bir saattir tuvalette bağlı oturuyor. Senin yüzünden hep. Geldin, her şeyi altüst ettin. Çocuğu orada unuttum gitti. Neden çekip gitmiyorsun? Karaborsacı mısın — onun bunun çocuğunu mu satıyorsun, bilmiyorum. Git buradan!»

«Kim olduğumu söyledim size.»

«Theresa anlattı bana, Wallace —»

«Ne anlatmış olabileceğini bilemem.»

«Sizler bir tek şeye önem verirsiniz: Para!»

«Bizler dediğiniz de kim?»

«Çocuğu aldınız işte, daha ne istiyorsunuz?»

«O kâğıdı imzalayana kadar, çocuktan sorumlusunuz —»

«Sorumluymuşum ha! Benden ne istiyorsun bayım?»

«Karınızla birlikte mahkemeye gelip imza vermenizi istiyorum—» Gabe'in öfkesi ve sabrı taşmak üzereydi — «Mr. Jaffe yol masraflarınızı verecek, burada çocuklarınıza bakmak için de birini bulacağız —»

«Nerede bu mahkeme, Afrika'da mı? İşe girmek için bir yerden telefon bekliyorum ben —»

«Mahkeme Chicago'da.»

«Ben Chicago'da oturmuyorum.»

«Masraflarınızı ödeyeceğiz dedim. Yol birkaç saatten fazla tutmaz. Nasıl olsa işe gitmiyorsunuz —»

«Karım çalışıyor.»

«Onun gündeliğini karşılarız! Aksilik etmeyi bırakın!»

«Ben hileli hurdalı işlere girmem.»

«Bunda hile hurda yok!»

«Evimde bağırıp çağırma! Burası benim evim!»

«Bağırmıyorum! Eğer böyle devam ederseniz, sizi zorla mahkemeye celbettiririm!»

«Yok canım? Ne için?»

«Mr. Bigoness, başınız belâya girer.»

«Hadi söyle bakalım, ne yaparmışsın?»

«Başınıza bir çocuk daha mı almak istiyorsunuz?» Gabe umutsuzluk içinde söylemişti bunu — çok mu ileri gitmişti acaba? Ya çok ileri gitmişti, ya da yeterince çıkış yapmamıştı, ikisinden biri... Ya Bigoness evet derse.

«Benim çocuğum değil —»

«Karınızın çocuğu!»

«Onun da değil. Sana ille de biri gerekliyse, git Dewey'in yakasına yapış. Karıyı gebe bırakan o. Onu buradan kaçıran orospu çocuğu da o. Theresa benimle evlendiği zaman, üç çocuğumu da kabullendi bayım. Yine kaçacak değil, anlıyor musun? Zaten eskisi kaçtı. O da dünyayı pembe görüyordu. Günün birinde portatif

kaldım, çocuklarımı bırakmadım. Karının ailesi çocukları almapikabıyle Ricky Nelson plâklarını aldığı gibi tüydü. Üç çocukla dı — yine de çocuklarımı ortada bırakmadım. Onlara yeni bir ana buldum. Ne yapacağımı, başıma çocuk alıp almayacağımı öğretmeye kalkma! Üç çocuğum var benim, sokağa da atmadım. Burada hem hizmetçilik, hem dadılık ediyorum. Ama, çok geçmez, fabrikayı yeniden açarlar, Theresa da eteğini beline dolayıp girer mutfağa. Bu aile böylece sürer. Yeter ki, sen bizi rahat bırak Wallace, ben işimi yoluna koyarım. Benim için hiç tasalanma!»

«Theresa günde ne kazanıyor?»

«Ne kazandığı ancak beni ilgilendirir.»

«Ne kazandığını söyle ki, Chicago'ya geldiği gün için ücretini karşılayalım. İkinizin yol parası da bizden.»

Bigoness, «Burada çocuklara kim bakacak?» dedi.

«Birini bulacağız.»

«Theresa'nın günlük kazancı...» Bir rakam belirlemek için tavana baktı, düşündü. Sonunda uygun bir rakam buldu. «Günde on altı, on yedi dolar kazanıyor,» dedi.

«Bir garson için doğrusu iyi para.»

«O kadar kazanıyor. Onun garsonluk ettiğini kim söyledi? Belki garsondur, belki değil.»

«Ya yol masrafı ne kadar?»

Bigoness hemen hiç duralamadan, «On beş dolar kadar,» dedi.

«Buradan Chicago'ya gidiş - dönüş dört veya beş dolar tutar.»

«Peki, ya yemek parası? Ya —» gerekli sözü bulmaya çalıştı. «— ya buradaki düzenimizi bozmanın karşılığı?» Bu son söz ona çok önemli gelmiş olmalı ki, «Evet, buna ne buyurulur?» diye üsteledi.

«Bak, Bigoness, bu çocuğu evlât edinmekle, sana iyilik ediyorlar. Bunu adî bir pazarlığa sokma —»

«Ne istedim yani, milyon mu verin dedim? Çamaşır makinesi mi istedim? Televizyon mu istedim? Yol parasının üstüne on dolarcık daha istemişim, ne olmuş yani?»

«İki kişi için —»

«Hay, allah kahretsin. Bana bak, ben utanmıyorum. Bu işi ben yapmadım. Eski karım Wanda, bir yıl kadar önce, şu gördüğün çocuk yeni doğduğu sıralarda, çekti gitti.» Kanepenin üzerinde uyuklayan Walter'i gösterdi. «Gitti, banka cüzdanını da beraber götürdü. Şimdi de boştayım. İş için başvurduğum yerlerden boyuna mektup alıyorum. Eksik olmasınlar, mektup yazmaktan başka bir şey yaptıkları yok. Alacaklılardan da mektup alıyorum. Yakında altımdaki yatağı çekip alacaklar — oysa, fabrikayı kapatan ben değilim. Güzel şeyleri ben de severim —» Gabe'in pabuçlarını gösteriyordu. «Ben de herkes gibi güzel kanepeleri, yan gelip yatacağım geniş döşekleri severim. Yeni bir Plymouth aldım. Yatağım da en iyi cinsinden. O Wanda olacak orospuya, paranın satın alabileceği her şeyi verdim. Güzel şeyleri sevmediğimi sanma — severim ya!»

Gabe, Bigoness'in sözünü kesmedi. İstediğini söylemesine fırsat verdi. Artık söyleyecek bir şey bulamayınca, Bigoness öylece kalakaldı. Gabe sonunda, «Tren için size onar dolar vereceğim,» dedi. «Karınızın yarım günlük ücreti olarak da yedi buçuk dolar. Dört saatliğine gelecek çocuk bakıcısı için de dört dolar. Hepsi otuz bir buçuk dolar eder. Mr. Jaffe size mektup yazıp, mahkemenin yerini ve tarihini bildirir. Sizi bulabileceği bir telefon var mı?»

«Ben, seninle iş yapıyorum. Bilmediğim avukatlarla değil.»

«Ben, Mr. Jaffe'i temsil ediyorum. O da, çocuğu alan aileyi.»

«Senin ne mal olduğunu anlamadım sanma, Wallace. Keyfin için etrafa para dağıtmıyorsun ya, beni mi kandıracaksın? Kurnaz adamsın, onu anladık. Buraya gelip sertlik taslıyorsun bir yandan, bir yandan da nezaket gösteriyorsun. Senin gibi artistleri televizyonda çok gördük. Bak, sana ne diyeceğim — ben işsiz olabilirim, ama ortada ben varken, kimsenin sırtımdan para kazanmasına göz yummam. Bunu deneyen ilk insan sen değilsin. Sen de cevabını alırsın. Çocuğu istiyorsun — pekâlâ, al senin olsun. Ama, benim sırtımdan para kazanacağını sanıp buralara gelme. Dediğim gibi,

tren için on beş dolar alırım — on beş benim için, on beş de Theresa için. Bana on dolar demeye kalkma hiç.»

«Asıl karaborsacılık sizin yaptığınıza denir.»

Bigoness başını salladı. «Evet, aynen öyle.» Bigoness onunla alay ediyor ve keyifleniyordu. O anda elindeki gücün iyice bilincindeydi. «Bu iş sana tam kırk bir buçuk dolara malolacak. Rakamları alt alta toplamasını bilmediğimi sanma.»

Gabe, elini iç cebine attı. Bigoness sarardı. Acaba, Gabe'in silâh çekeceğini mi sanmıştı? Daha bir dakika önce Gabe de, Bigoness'in silâhı olup olmadığını aklından geçirmişti... Cüzdanını çıkardı. «Toparlak hesap, kırk beş olsun,» dedi. «Dört buçuk dolar da, huzurunuzu bozduğum için.» Çiçekli kül tablasının içine iki yirmilik, bir de beşlik bıraktı. Bigoness'in uzanıp alabileceği biçimde koymuştu parayı. Bigoness sabredemedi, hızla atıldı, az kalsın halıya takılıp düşecekti.

Gabe, Bigoness'i yola getirmişti — sertleşince işi çözümlemişti. Başarısının sevinci içinde yanlış yapıp yapmadığını düşündü ve birden yanlışını yakaladı. Yepyeni model Plymouth'u olan biri için, tren biletinin beş, on ya da on beş dolar olması önemli değildi. Tıpkı kendisi gibi, Bigoness de Chicago'ya arabayla gidecekti.

Oyuna mı gelmişti?.. Kendini koyverdi. Başarılan işin önemi düşünülürse, değil kırk beş dolar, elli, altmış doların bile sözü edilemezdi... Hem bu işi kendisi başarmıştı.

Chicago'ya varınca, doğru Kenwood'a gitti. Neden Kenwood'a gitmişti? Neden gitmesindi? Eski itiler yüzeye çıkmaya başladı. Arabayı yavaşlattı. Martha'nın penceresinden Noel ağacının ışıkları görünüyordu. Demek buraya getirmişti ağacı... Arabası kapının önünde duruyordu. Gabe yalnızlığını, haksız yere yalnız olduğunu düşündü ve o akşam yine tek başına yemek yemeyi anlamsız buldu. Arabayı park etti.

Martha, her şeyi kırmış, her şeyi bozmuştu... Ama, bu düşünce Gabe'e korku ve güvensizlik vermiyordu artık. Gabe kendini bağışlarken, Martha'yı da bağışlıyordu.

3

MARTHA'nın kafası merdiven başında göründü. «Evet?» Gabe, çağırılmadan bir adım daha atamayacağını seziyordu. Yerinden kıpırdamadan, başını merdiven boşluğuna doğru kaldırdı. «Martha? Ben Gabe... Wallach.»

Martha öne yürüyünce, Gabe, onun giyimli oluşuna şaşırdı. Hep sırtında sabahlığı olacağını düşünmüştü, hattâ yanında da birinin olacağını. Oysa, pabuçları dışında, Martha tepeden tırnağa giyinikti. Beyaz blûz ve kırmızı, dar bir eteklik giymişti. Gabe, onun konuşmasını, hareket etmesini, sırtını dönüp içeri çekilmesini bekledi. Oysa, Martha, «Oo, merhaba,» dedi.

«İşin var mı?»

«Hayır.»

«... belki benimle bir iki lokma yemeğe zaman ayırabilirsin diye düşündüm de...»

«Ben de yemek yiyordum.»

«Ya, öyle mi?»

Gabe, o anda bu girişimi boşa çıksa hiç şaşırmazdı. Ama, ikisi de kıpırdamadılar. «Nasılsın?» diye sordu.

«Çok iyiyim... ya sen nasılsın?»

«İyiyim.»

Martha, merdivenin loşluğunda kollarını kavuşturdu. Başını duvara dayadı. Gabe, Martha'nın sıkıntı ve sabırsızlığını böylesine belirgin olarak ortaya koyacağını hiç sanmazdı. Martha'nın gülümseyip gülümsemediğinden bile emin değildi.

«Bakıyorum, araba almışsın,» dedi.

«Evet.»

«Kapının ağzında durmasam sakıncası var mı?»

«Nasıl istersen —»

«Benimle yemek yer misin diye sormaya gelmiştim.»

«Ben başlamıştım —»

«Bilmiyordum.»

«Ama yukarı gelebilirsin,» dedi Martha bir süre sonra.

«Yemeğine engel olmamayım.» Gabe merdivene yürüdü.

«Çiğ sebze yememi engellesen ne olur, engellemesen ne olur.» Tanrı'ya şükür, Martha gülümsüyordu.

«Peki — dışarıda yemek ister misin?»

«Hayır, hayır. Çiğ sebze yemeyi seviyorum.»

Yan yana duruyorlardı. Martha saçlarını arkaya toplamıştı. Dudak boyası eskisinden daha açık renkti. Başka bir değişiklik de görünmüyordu. Gabe, «Nasılsın?» dedi.

«İyiceyim. Sen de iyi görünüyorsun.»

«Seni gördüğüme sevindim, Martha.»

«İşte burada oturuyorum ben.»

Martha arkasını döndü — ama, nasıl bir dönüştü o... Gabe kendi sesindeki, sözlerindeki içtenliği, yalvarışı sezdi. Çok aşağıdan almış, çok yumuşak davranmıştı — elinde değildi. Yumuşak davranma isteği hep ağır basıyordu. Bu istek, dokularına işliyor gibiydi. Gerekse, yumruğunu sıkmaya bile gücü olmayacaktı. Bigoness'in karşısındaki sertliğinden iz kalmamıştı. Gabe, fazla yaklaşmadan, fazla geri de kalmadan Martha'nın peşisıra gitti.

Hiç değilse, Martha, Gabe'in kapıyı çalarken korktuğu gibi davranmamıştı. Aslında, böyle elinin ayağının titremesi bir yana, güçlü olması gerekirdi. Aşağıda beklerken, Martha'nın sert, kinli, soğuk bir ifadeyle görüneceğini ummuştu. Oysa, Martha ona iyi davranmıştı. Yüzünde hep eski ifade yok muydu? Gabe, ancak odaya ayak bastığı anda, Martha'nın başka biriyle evlenmek üzere olduğu için kendisine iyi davrandığını düşünebildi. İyi davranmakla ne kaybederdi, hem artık kendisiyle kavga etmesinin ne anlamı kalmıştı? Aralık kapıdan girdikleri zaman, Gabe onun ellerine baktı. Hiç değilse resmen nişanlanmamışlardı. Martha'nın parmağında yüzük yoktu.

Gabe, tuhaf bir sıkılganlığa kapılmıştı. «Eh, eh,» deyip duruyordu.

«Paltonu alayım mı?»

«Güzel bir oda.»

«Çok ufak.»

«Ama güzel...» Duvarın dibindeki yatağın üzerine mavi çiçekli bir

örtü serilmişti. Örtü yere kadar iniyordu. Yatağın başucunda iki tane ufak, kırmızı yastık vardı. Odanın ortasında meşe ağacından eski bir masa duruyordu. Masanın üzerinde iki şamdan vardı. Martha'nın sandalyesinin durduğu tarafta, çiğ sebze dolu bir tabak görünüyordu: Bir havuç, yeşil salata, kereviz, yeşil biber. Duvarın dibinde bir konsol, az ötede lavabo vardı. Karyolanın yanındaki duvara, Cynthia'nın yaptığı sirk resmi, biraz çarpık asılmıştı. Gabe'in eski yaşantısından hatırladığı ilk şey bu resim oldu. Sonra, pencerenin yanındaki etajerde duran kitaplar, en az resim kadar dokunaklı geldi ona. Sanki kitap değil, nefes alan, insana yakın varlıklardı bunlar. Yatağın üzerindeki süs yastıkları, yerdeki kırmızı halı, masanın üzerindeki şamdanlar odaya sıcak bir hava veriyordu. Tavandan sarkan ince kâğıttan Çin feneri biçimindeki abajurdan masanın üzerine sarı ışık sızıyordu. Noel ağacının üzerinde de üç ampul vardı. Gabe odanın çok rahat, çok şirin olduğunu söyledi.

Martha, «Evet, öyle galiba,» dedi. Hoşlandığı belliydi. «Evde altı kadın var. Ama, banyo sadece bir tane. Onun için pek rahat olmuyor.»

Gabe, koridordaki eski model Westinghouse'i gösterdi, «Hepiniz o buzdolabını mı kullanıyorsunuz?» diye sordu.

«İkinci rahatsızlık da o.»

«Yine de —»

«Fena sayılmaz tabii. Bir Hintli kız var, ya da Pakistanlı — bilemiyorum. Tuvaletin üzerine çıkıyor işini görmek için.»

«Yok canım? İki ayağıyle birden mi?»

«İkisiyle birden. Köpeklerle karıştırdın galiba. Kız, tuvaletin üstüne tünüyor... Çok uluslararası bir hayat sürüyoruz burada. Sessiz, sâkin bir Koreli kız var. Sonra, sayfa başına ücretle daktilo yazıp, yazıları temize çeken iri yarı bir Alman kız var. O hiç makyaj yapmayan gitaristlerden biri var. Bir de ben. Bütün bunların içinde, ben eski kafalı burjuvaziyi temsil ediyorum herhalde. Paltonu alabilir miyim?»

«Orta sınıfların temsilcisi olmaktan hoşlanıyora benzersin. Keyfin yerine gelmiş gibi, Martha.»

Martha onun paltosunu dolaba astı. Gabe, bir sürü kuruntuya saplanmamış olsa, anlamsız bir resmiyet duygusuna kapılmamış olsa, buraya aylar önce gelirdi. Artık, Martha'nın kendisine ihtiyacı olmadığına inanmasaydı, Jaffe'in arabasını kapının önünde görmüş olmasaydı, Martha'nın arabasını Jaffe'in evinin önünde görmeseydi, buraya daha önce gelirdi. Kafası bu denli dağınık, bu denli bulanık olmasa gelirdi. Hiç değilse o anda, gelmesinin Martha'yı sevindirdiğine kuşkusu yoktu. Bunu düşünemek, Gabe'i çok heyecanlandırdı.

Martha, «Öyle sayılır herhalde,» dedi.

«Çok iyi.»

Söyleyecek başka bir şey bulamadılar. Söz bitti.

Gabe çevresine bakındı. Oysa, her şeyi daha önce de süzmüştü. Sonunda, «Bakıyorum, araba almışsın,» dedi.

«Bu, seni pek etkilemişe benzer.»

«Güzel araba doğrusu.»

İkisi de gülümsemeye çalıştılar. Martha, masaya otururken, «Daha yeni geldi,» dedi.

«Tamirden mi?»

«Hayır, çalınmıştı. Oturmaz mısın? Havuç yer misin? Sana sunacak başka bir şeyim yok. Likör içer misin? Dolapta bir şişe var.»

«Hiç bir şey istemem. Sadece oturayım.» Gabe, Martha'nın karşısındaki sandalyeyi çekti. Sandalyenin üzerinde minder vardı. Her şey — öylesine özenliydi ki... «Arabanı kim çalmış?»

«Serseriler herhalde. Polis, arabayı üç gün önce buldu. Hurdacıya bırakmışlar. Satacaklarmış. Bir arkadaşım diyor ki, araba haline bir bakmış da, kendiliğinden hurdacıya gitmiş.»

Gabe, «Doğru,» diyerek gülümsedi. Martha'nın arkadaşının sözleri, Gabe'in duyduğu heyecanı söndürüverdi. Gabe'in kendini Martha'dan kopuk duymaması, o anı bir yıl önceki ilk günlerinin bir uzantısı olarak görmesi demek, arada olup bitenleri Martha'nın unutmuş olması demek değildi. Kuşkusuz, Gabe de unutmamıştı geçenleri, ama unutmaya hazırdı. Oysa, Martha'nın espri yapan bir arkadaşı vardı nasılsa. Gabe, Martha'ya bu arkadaşıyle gerçekten

evlenip evlenmeyeceğini sormak istedi. Böyle olduğuna inanması için her türlü neden vardı, inanmaması için hiç bir neden yoktu...

Martha, ona konuşma fırsatı yaratmıştı. Gabe bu fırsattan yararlanıp, «Araba nasıl çalındı? Anahtarı üzerinde mi bırakmıştın?» diye sordu.

Martha kaşlarını çatarak başını kaldırdı. «Hayır, anahtarı üzerinde bırakmamıştım,» dedi.

Gabe, nedenini bilmeden Martha'nın canını sıkmış olmalıydı. «Peki, öyleyse, nasıl çalındı?» dedi.

Martha bir an duraladıktan sonra, «Doğrusunu istersen...» diye başladı. «Arabayı çaldıklarını gördüm. Bir akşam geç saatlere kadar büroda kalmıştım — *Prenses Casamassima*'yı okuyordum. Dışarı çıktığım zaman arabayı Cottage Grove'a doğru ittiklerini gördüm.»

«İttiklerini mi?»

«Evet. Arkalarından koşmaya başladım. Bir yandan da, «Durun! Hırsızlar! İmdat!» diye bağırıyordum. Elimi kaldırmış çantamı sallıyordum. Sonra nefesim kesildi. Onlar benden çok hızlı gidiyorlardı. Ben de büroya geri döndüm, polise haber verdim. Daha doğrusu, santrali aradım, santraldeki kıza polisi bağlamasını söyledim.» Tabağındaki salatalığı kesti, ağzına attı. Martha'nın yapmacık da olsa neşeli görünmeye çalışması, Gabe'i tedirgin ediyor, ama bir yandan da anlattıklarını ilgiyle dinlemesine sebep oluyordu.

Martha, «Santral memuru, polisi neden aradığımı sordu. Ben de arabamı sürüyüp götürdüklerini söyledim. Bunun üzerine kız, bunların hırsız olamayacağını, belki de yoldaki karları temizleyen işçiler olduğunu söyledi.»

«Olamaz!»

«Oysa, bir haftadır kar yağmamıştı — epey dil döktükten sonra kızı kar yağmadığına inandırabildim. O zaman nereden telefon ettiğimi sordu. Söyledim. Hyde Park karakolunu bağladı. Arabamı çaldıklarını ve hemen bir polis arabası gönderirlerse hırsızların yolunu kesebileceklerini söyledim. Adam başladı adımı, adresimi, arabanın markasını sormaya. Arabayı şu anda kaçırıyorlar, hemen giderseniz bulursunuz dedim. Polis, arabayı nereye park ettiğimi sor-

du. Midway'e dedim. O zaman bizim bölgemize girmez, buna Woodlawn karakolu karışır dedi. Ben de santralin oraya bağladığını söyledim. Sizin bölgeniz Hyde Park, onun için buraya bağlamıştır dedi. Sonra ses kesildi, bir tıkırtı başladı. Ben, saçımı başımı yoluyor, tepiniyordum. Sonra hat yeniden bağlandı. Bu sefer Woodlawn'dan komiser bilmem kimle konuştum. Şu anda arabamı çalıyorlar dedim. Hep aynı şeyi söylüyordum zaten. Adam, adımı, adresimi ve nereden telefon ettiğimi sordu — işte böyle o karakol senin, bu karakol benim, birbirlerine havale ede ede, bir sürü komisere dert anlattım. Sonunda, çaresizlik içinde telefonu kapatıp oturdum. Aradan iki saat geçti. İki polis eve geldi ve neden şikâyetçi olduğumu sordular.»

«Peki, arabayı nasıl buldun?»

«Sid, emniyet müdürlüğünde çalışan birine haber verdi — Sid'i biliyorsun, değil mi? — işte böyle —»Martha artık anlatmaya hevesli görünmüyordu. «Üç gün önce büroya sivil polisler geldi ve arabayı bulduklarını söylediler. Polis arabasıyle hurdacıya gittik. Hurdacı dokunsan ağlayacak hale gelmişti. Arabayı on dolara aldığını söyledi. Polislerle birlikte arabayı aldık, polis arabasına benimkini bağlayıp çektik. Akümülâtörü sökmüşlerdi. Bir de nedendir bilmem, sigara tablasını almışlardı.»

«Şimdi akümülâtörün var, değil mi?»

«Araba yeni gibi oldu.»

«Belli oluyor zaten.»

«Öyle mi? Hele Mayıs gelsin, arabanın üstünü açıp, rüzgârda saçlarım savrula savrula gezmemi seyret sen. Burnumu kıvırıp yanından ok gibi geçtiğimde hasedinden çatlayacaksın.»

«Evet.»

Martha yeniden yemeye başladı. Gabe, kendini birisine beğendirmek için zayıflamaya çalışıyor diye düşündü. Peki, eski halinin nesi vardı, o haliyle de güzel değil miydi?

Gabe, geldiğine hafiften pişman olmaya başlamıştı bile. «Demin sözünü ettiğin likörden içerim şimdi,» dedi.

«Dolapta. İstiyorsan al.»

Gabe kadehini doldurdu. Şişeyi de masanın üzerine koydu. Martha'nın ne demek istediğini anlamıştı: Hadi, dolabı aç da, bir bak arkadaş... nasıl değiştiğimi gör, demek istemişti. Gabe, boyuna Martha'nın aklından geçenleri düşünüyordu. Oturmadı ve Martha yemeğini yediği sürece Gabe odada gezindi durdu. Noel ağacının önünde durdu sonra. Gelişini hoş göstermek için, konuşma sırasının kendisinde olduğunu düşündü.

«Geçen gün bunu alırken gördüm seni,» dedi.

«Ağacı mı?»

Birbirlerine bakmıyorlardı. «Altmışüçüncü Caddedeydim. Seni gördüm.»

«Ya, öyle mi?»

«— ağaç, sandığımdan daha ufakmış.» Ne söyleyeceğini bilemiyordu.

«Bana da daha büyük görünmüştü. Yine de verdiğim paraya değdi sanırım.»

Gabe isteksizce güldü. «Likör güzelmiş,» dedi.

«Gerçekten bir şey istemez misin? Kereviz yer miydin?»

«Sağol, istemem.» Gabe döndü, Martha'nın karşısına geçti. Ciddî olmaktan başka çıkar yol göremiyordu. «Martha, ne yapıyorsun, ne âlemdesin?» dedi. Babacan bir tavır takınmak niyetinde değildi. Oysa, aklından geçenleri kelimelerde biçimleyemiyor, gerekli tonu yakalayamıyordu.

Martha omuz silkti. «İyiyim işte. Yuvarlanıp gidiyoruz,» dedi.

«Kursa devam ediyor musun? Demiştin ki —»

«Evet. Henry James'i öğreniyorum.»

«Hoşuna gidiyor mu?»

Martha duraksadı. Sonra hem kendi sıkılganlığını, hem Gabe'in merakını yenmek istercesine, «Hayır, pek hoşlanmıyorum,» dedi.

Martha umursamaz bir havaya girmek istiyorsa. Gabe de işi umursamazlığa dökebilirdi. Kadehine vurarak, «Çok kötü,» dedi. «Bir zamanlar sana James'i sevdirmeye çalışmıştım.»

«Evet... Onun boyuna vicdandan söz etmesi çok dokunuyor bana. Bir de, «Buna mim koymak» sözünü beğenmiyorum. O kadar çok kullanıyor ki. Hem, ne demek yani, insanların boyuna şuna buna

mim koyması pek mi hoş. Ha, bir de, «Kızın ateşi söndürülmemişti.» Ne demek bu? Benim ateşim söndürülmemiş, senin ateşin söndürülmemiş. Benim okulumdaki bütün kızların ateşi söndürülmemişti. James'in ifadesinde pek kızoğlankız bir tavır var, öyle değil mi? Daha hafif deyimle, düşünce yapısı kızoğlankız.»

«Bu, bana çok değişik bir kızoğlankız tavrı gibi geliyor.»

Martha kalktı. Kapıya yürüyerek, «Hiç de öyle değil,» dedi. Koridordaki buzdolabını açtı. Odaya döndüğünde, «Yoğurdu benimle bölüşmek ister misin?» diye sordu.

«Ben eleştirici açıdan demiştim.»

«Ben de yoğurt ister misin dedim.»

«Sağol, likör içiyorum. Martha, senin James'ten hoşlanmaman beni hiç etkilemez.»

«Ben de etkilesin diye söylemedim ki. Ne düşündüğümü sordun, ben de söyledim.»

Gabe, biraz öfkeli, «En gereksiz konuda bile kavga etme alışkanlığımızı hâlâ sürdürüyoruz,» dedi.

Martha döndü. Bir şey söylemek istediği belliydi. Sonradan sözü değiştirerek, «Kim kavga ediyor?» dedi.

«Ben etmiyorum.»

Martha, yine onun karşısına oturdu. «Ben de etmiyorum,» dedi. Bir an Gabe'i süzdü. «Benim ateşim söndürülmedi,» dedi. «Doğru kullandım mı?»

«Hep o eski neşeli, şen kadınsın —»

«Neden olmayacakmışım? Acı çekmek insanı bir yere ulaştırmıyor, Gabe. Biliyor musun, evleniyorum.»

«Hayır, bilmiyordum... daha doğrusu, biliyordum.»

«Biliyor muydun, bilmiyor muydun?»

«Yeni duydum. Sid, Libby Herz'e söylemiş.»

«Yaa? Libby nasıl?»

«Gelecek hafta, çocuğu resmen evlât ediniyorlar.»

«Sid söyledi... Theresa evliymiş galiba.»

«Evet.»

«Sen de duydun mu?»

«Evet.» Gabe, olanları anlatmaya can atıyordu, ama inatla sustu.

«İşler biraz karıştı öyleyse.»

«Öyle olmuş. Ne zaman evleniyorsun?»

«Daha tarihini belirlemedik. Birtakım başka sorunlar var.»

«Tabiî.»

Sustular.

«... Cynthia nasıl?»

«Sözünü ettiğim birtakım başka sorunların o olup olmadığını mı soruyorsun?»

«Şey —»

«Evet, sorun Cynthia.»

«Nasıl o?»

«Babasıyle Paris'te oturuyor.»

«Bilmiyordum.»

«Yakın zamana kadar biz de bilmiyorduk.»

«Ya —»

«İyiymiş. Senden saklamak istemem. Birkaç hafta önce, Dick'in yine boşandığını öğrendik. Bizden saklamaya çalışıyormuş meğer.»

«Üzüldüm doğrusu.»

Martha, «Her şey yoluna girer,» dedi. «Biliyorsun —»

«Nasıl öğrendin peki?»

«June Reganhart geldi. Hawaii'ye mi gidiyormuş, başka bir yere mi, bilemiyorum. Kendini toplamak için.»

«Sana haber vermeye mi gelmiş?»

«Beraber yemek yedik. Fena kız değildi. Şımarıklığı yoktu.»

«Aklı başında biri gibi geldi bana da.»

«O orospu çocuğu için fazlasıyle aklı başındaydı. Onu da dövmüş. Benden daha yüksek sınıftan bir kızdı. Daha ilk dayakta bitirmiş işi tabiî. Hem de zavallı yavrucağın önünde vurmuş.»

Gabe, Markie'den hiç söz etmiyor, diye düşündü.

Martha, «Cynthia, büyüyünceye kadar, epey şey görmüş olacak, öyle değil mi?» dedi. Tabakları, mermer musluğa götürdü ve iki tabağı yıkamak için gerekenden daha uzun süre musluğun başından ayrılmadı. Martha'nın duruşu —ağırlığını tek ayağına verip duruşu— öylesine bildik bir görünümdü ve Gabe onu öylesine arzuluyordu ki. Gabe'in ona dokunma isteği ve geçmişi bir kalemde

silme isteği öylesine güçlüydü ki, kalktı, Martha'nın yanına gitti, onun saçını okşadı.

Martha, «Yapma,» dedi. Gabe elini çekti. İçinde kaynayan duygu sadece cinsel istek değildi, bu isteğin de katışık olduğu bir duyguydu. O güne kadar yapılmış olanların tümünü silmesi, yapılmamış olanları yapması gerekiyordu. Yürüdü, yine kadehin başına geçti, oturdu. En çok acı çeken Martha olmuştu; en çok acı çekmekte olan da yine Martha'ydı. Gabe, onun kendisinden isteyeceklerine saygı duymak durumundaydı. İşi ağırdan alacaktı. Ağırdan almak demek, hiç bir şey yapmadan, eli kolu bağlı beklemek demek değildi kuşkusuz. Cynthia'nın Paris'te olduğunu düşündü. Markie'nin öldüğünü düşündü. Her şeyi açık seçik kafasından geçirdi.

«Dick, Paris'teyse ne olacak?» diye sordu.

Martha kendini toplamıştı. Döndü. «Bir çaresine bakılacak. Elimizden geleni yapacağız,» dedi.

«Cynthia'yı geri göndermesini mi istiyorsunuz?»

Martha bir an gözlerini kapadı. «Evet. Öyle istiyoruz.»

«Anlıyorum.»

«Gerçekten, anlıyor musun? Geldiğinden beri hep bu sözü söylüyorsun.»

Gabe, Martha'nm gerçekten duygusuz davranmak isteyeceğine bir türlü inanamıyor, «Bana öyle geliyor» diye avunmaya çalışıyordu. Cevap vermedi.

«Onunla isteyerek evleniyorum.»

«Seni tebrik etmekten öte bir şey gelmez elimden.»

«Senin fikrini soran yok.» Musluğun yanından bir kadeh aldı, Gabe'in karşısına oturdu. «Bana da likör verir misin?» Sonra kadehini kaldırdı, «İkinci Mrs. Reganhart'ın şerefine,» dedi. «Hawaii'de kendini toparlaması dileğiyle.»

İçtiler. Sonra, Martha kalktı. Mavi yatak örtüsünün üzerine oturdu. Duvara dayadığı kırmızı yastığa da başını yasladı. «Ya sen ne âlemdesin, Gabriel?» diye sordu. «Senin tasarıların ne?»

Sadece daha rahat oturmak için yatağa gitmişti. Başka bir niyeti olmadığı görülüyordu. Sonunda uzun uzadıye konuşacaklar mıydı?

Gabe, sandalyesini ona doğru çevirdi. «Chicago'dan gidiyorum,» dedi. «Mayıs'ta.»

«Temelli mi?»

«Sanırım. Türkiye'de bir iş için başvurdum. İstanbul'da öğretmenlik. Bir de Yunanistan'da iş arıyorum.»

«Türkiye'ye gitmeyi iyice aklına koyduğun belli.»

«Buradan gitmeyi aklıma koydum.»

«Türkiye'nin şerefine.» İçkisini yudumladıktan sonra, «Baban nasıl?» diye sordu.

«Gelecek hafta evleniyor.»

«Demek gerçekleşti bu iş?»

«Evet.»

«Üvey ananı pek benimsememiş gibisin.»

«Hayır, benimsemedim.»

«Öyleyse neden düğüne gidip, kilisenin kapısında, «Hayır, olmaz!» diye bağırmıyorsun? Ben, ben — Ulysses'in oğlunun adı neydi?»

«Telemachus.»

«Ben Telemachus! — Anladın ne demek istediğimi.»

Gabe de aynı şeyleri düşünmüştü. «Bakıyorum, bugünlerde kendini fena halde edebiyata vermişsin.»

«Sınıfın en yaşlı öğrencisi benim. Ötekilere örnek olmam gerek. Gabe —»

«Evet?»

«Henry James konusunda şaka etmiştim.» Gabe, Martha'nın asıl söylemek istediğini yine söylemediğini sezdi. «Bu sözüme mim koymak gerekmese de, bir çeşit edebî cilve yapayım demiştim.» Martha dizlerini altına almıştı. Eğilip kadehi yere koyayım derken, neredeyse tepe üstü karyoladan yuvarlanacaktı. «Bence, James'in dedikleri çok anlamlı.»

«Çok güzel. Bak işte edebiyat fakültesi bu düşüncene çok sevinecek.»

«Şimdi de sen mi cilve yapıyorsun?»

Gabe kendini tutamıyordu. Martha'nın Jaffe'le evleneceğini düşünüyor — bir yandan da Bigoness'lere gidişini Jaffe'in, Martha'

dan saklamış olmasına öfkeleniyordu. Belki de Jaffe, o günden sonra Martha'yla görüşmemişti... Her neyse, bu konuyu kendisi açmayacaktı.

Bu kez vardığı karar, Gabe'e güç vermekten uzaktı.

«Efendim?»

«Duyamıyorsan sandalyeni biraz yaklaştır.»

«Olur.» Gabe, sandalyesini Martha'nın yanına çekti. Martha gülümsüyordu.

Martha, «Daktilo yazan şişko kız bitişik odada —» diye fısıldadı. «Duvara boş bardak dayayıp dinliyor.»

«Dinliyor mu?»

«Evet.»

Gabe bu sözden hiç hoşlanmamıştı. «Peki, ne duyuyor?»

«Konuşmaları.»

«Onu çok mu ilgilendiriyor?»

«Çok şişko bir kız.» Gabe, Martha'nın bu çocuksu tavrına ne anlam vereceğini bilemiyordu. Martha'nın niyetinin, kendi aklından geçirdiği gibi olup olmadığını da kestiremiyordu. Martha sözünü sürdürdü. «Hayır, bak — demek istiyorum ki, insanın gözü kardığı zaman, Henry James'in bütün bilgisine rağmen, yatak odasının kapısı kapandıktan sonra olup bitenler hakkında bir şey bilmediği izlenimi uyanıyor. Bence insanlar isteklerini çok daha belirgin olarak ortaya koyuyorlar.»

«Neden daha belirgin?»

«Beni dinlemiyor musun? James'in romanlarındakinden daha belirgin —»

«Herkes mi?»

«Değil tabiî... Ben kendi duygularımı açığa vuruyorum sanırım.»

«Öyle mi?»

«Hiç değilse, senden çok.»

«Anlıyorum.»

«Yine mi anlıyorsun?»

«Hiç bir zaman emin değilim, Martha.» Gabe, bunu yaşantısını belirlemek amacıyle söylememişti. Oysa, Martha fırsatı kaçırmadı.

«İşte ben de bunu söylemek istiyordum,» dedi. «Ben duygularıma göre, ağır basan duygularıma göre yaşıyorum.»

«Bu kez, sözü saptırmadan James'ten söz edeceğini sanmıştım.»

«Ben, tutkulardan söz ediyorum. Ömrümde sadece bir ya da iki kez başkasının isteğine boyun eğdim.»

«Ya şimdi?»

«Şimdi mi, yoksa şu anda mı?»

«Her ikisi de.»

«Bilmiyorum, Gabe —»

Gabe onu öptü. Martha, «Hayır, yapmayalım,» dedi. Yine de Gabe, onu çevirip, sırtını yatağa dayadı. Martha'ya duyduğu özlem öylesine yoğun ve son yirmi dört saat içinde hayatında oluşan değişikliklerle öylesine bağıntılıydı ki, bu istek bütün öteki güçleri altediyordu.

Gabe ne konuşabiliyor, ne de mantığını kullanabiliyordu. Ağırlığını Martha'nın üzerine yıkmıştı. Ellerini onun gövdesinde dolaştırmaya başladı. Martha onu itti... «Ne olursun,» dedi. «Kapı açık —»

Gabe kapıyı kapamaya gitti. Döndüğünde Martha ayakta duruyordu. Gabe, onu tekrar öpmek istedi. Martha, «Ne yaptığını sanıyorsun?» diye sordu.

Yataktan atıldığına, Martha'nın azarlayan tavrına içerleyen Gabe'in onuru kabardı, kabardı, ama sonunda yenik düştü. «Ne yaptığımı açıklamamı mı istiyorsun, Martha?» dedi.

«Seninle yatmak istemiyorum.»

«Öyleyse kiminle yatmak istiyorsun?»

«Lütfen, aldatılmış erkek havasına girme —»

«Mim koymak derken bunu mu kastetmiştin?»

«James öyle diyor, ben değil.»

Yeniden öpüştüler. Martha'nın ayakları yavaş yavaş yerden kesildi. Yatağın üzerindeydiler artık. Yüz yüze. Gabe ne ağırlığına, ne de isteğine gem vurmuyordu. Sonra, Martha kenara çekildi. Elini uzattı. Gabe'in kafasını tuttu.

Gabe, yatağın ayak ucuna oturdu. Ellerini dizlerinde kavuşturmuştu. Yüzü görünmüyordu.

Martha, «Buna dayanamayacağım, yapamayacağım,» diyerek ayağa kalktı.

Gabe başını kaldırmadan, «Özür dileyeceğini sanmıştım,» dedi.

«Hayatımı daha ciddiye alıyorum.» Gabe, odanın öteki ucunda musluğun açıldığını duydu. Duygularına hâkim oluncaya kadar konuşmamak istiyordu. Ama, kendini tutamadı.

«Bunu tasarlamış mıydın?» diye sordu.

«Ya sen?»

«Hayır.»

«Öyleyse seni alteden tek şey bu, arkadaş — şehvet. Bunun dışında çok aklı başında bir adamsın.»

Gabe'in yanağı seyiriyordu. Gözü de seyiriyordu. Martha'nın tırnağı çizmişti gözünün kenarını. Kirpiğinin ucundaki ıslaklık, göz yaşı olmadığına göre, kan olmalıydı. Ayakkabısının teki yerde yan yatıyordu. Gabe ayağa kalkıp ayakkabıyı giymeye çalıştı. Sendeledi. Oturarak giymek zorunda kaldı. Aşağılanmış, küçük düşmüştü. Paltosunu almak için dolaba yürüdü. Martha hiç konuşmuyordu.

«Martha, sandalyenden hiç kalkmasaydın bu olmayacaktı,» dedi. «Tutkularından söz etmeyebilirdin. İnsanı baştan çıkarıyorsun Martha, seni nasıl tanımlayacağımı bilemiyorum —»

«Ne olur git artık.»

Kafası iyice dağılmıştı Gabe'in. Paltosunu giyip, iliklediği halde, geçen son üç dakikaya bir türlü inanamıyordu.

Martha bir şey yapmış olmak için masanın üzerindeki mumları yakıyordu. «Seninle yatamam. Hiç değilse bunu anlamaya çalış.»

«Ya onunla?»

«Evet. Öyle sanıyorum.» Sesinde katılık vardı.

«Sözümona bana bağlı olduğun süre içinde de, öyle miydi?»

Martha, Noel ağacının yanına gitti. «Bağlılıktan söz etmek sana mı kaldı?»

«Biliyorum, Martha —»

«Hiç bir şey bildiğin yok.» Martha ya kontrolünü yitirmiş, ya da kendisine iyice hâkim olmuştu. «Yüreksiz erkeklere eğilimim vardı, ama bunun üstesinden gelmeyi bildim. Ömrümü şu ya da bu biçimde, hep yanlış erkeklerle ilişki kurmakla geçirdim.»

«Sen canının istediğiyle yatarsın —»

«Tam üzerine bastın —»

«— ve canının çektiği zaman.»

«Sus artık. Git ne olursun. Benim elimde olmayan bir şey için beni suçlayamazsın. Kendimi tüketmekten vazgeçtim artık. Hayatımı düzene sokacağım. Bu dünyanın bir düzeni var, ben de kendi payıma düşen düzeni kurmalıyım.»

«Dilerim o düzeni kurarsın.»

«Acı çekmeyen, zarar görmeyen neden yalnız sen olasın?»

«Bu da eşsiz bir fikir, Martha. Dar görüşlü ve eşsiz.»

«Vicdanının rahat olduğunu mu söyleyeceksin. O ufak acıların sözü bile olmaz. Kendini kandırma — doğrusunu istersen, senin vicdanın ve James'in vicdanı içimi sızlatıyor.»

Gabe, «Ya senin vicdanın?» diye sordu.

«Benimkine bir şey olduğu yok. Sid Jaffe, çok iyi bir insan. Üstelik, yüreksiz de değil. Çocuğumu geri alacak, biliyor musun? Paris'e gitmesi ve o orospu dölünü giyotine vurması bile gerekse, çocuğumu geri alacak. Ondan sonra düzenli bir hayatım olacak — anlıyor musun? Sakın, bir daha beni yatağa yıkmaya kalkışma! Benim vicdanımı da hiç dert edinme. Sen kendininkine bak. Kendimi güvene almak değil niyetim. Bir kez olsun akıllı bir iş yapmaya çalışıyorum. Hep geldiğince yaşadım, hep inceldiği yerden dedim, inceldiği yerden kopar. Seninkinden çok daha karmaşık bir ömür sürdüm. Artık, hayatımı pamuk ipliğine bağlamamak hakkım. Bir daha koynuma girmeye kalkışma! Sakın ha!»

Gabe'in cevap olarak, savunma olarak aklına gelen tek şey, o gün Gary'de olanları anlatmaktı. Oysa bu, cevap sayılmazdı. Hiç bir şey söyleyemedi. Bigoness'in yanında geçirdiği süreyi — bu oluşumun neresine yerleştirecekti? Güçsüz, aptal bir adama boyun eğdirmiş olmak, kendisine yücelik getirmezdi. Sıradan, küçük, önemsiz bir yaşantısı vardı. Güçsüz... O anda hiç bir şey kendisine onur ve yücelik veremezmiş gibi geliyordu Gabe'e. Bu kadınla evlenecek olan adamın, aralarındaki telefon konuşmasından söz etmeyişi bile, kıskançlık gibi, ağırlığı olan bir nedene bağlı değildi. Gabe'in yaptıkları, Jaffe'i zorla inandırıp yapmayı üzerine aldığı

şeyler, sözünü bile etmeye değmeyen önemsiz şeylerdi. Gabe odadan çıkmak için arkasını döndü; sonra —bir türlü inanamadığı, bir türlü istemediği için— son kez ardına baktı. Martha'nın gözlerinde gördüğü neydi — olabilir miydi bu? Kararsızlık mıydı? Martha kendi kendini kandırdığını biliyor. Acı çekiyor! Gabe, onu kollarına almalı şimdi! Ama, Gabe, artık Martha'nın duyguları budur diye inanmak istediği şeylerle kendini aldatamıyordu.

4

GÜÇSÜZLÜK MÜ?

Öfke! Gabe'in duygusu sadece öfkeydi! Öğleden sonrası için plânlar kurmuştu. Güneş yükselmişti. Yollardaki kar erimişti. Her taraf pırıl pırıldı. Gabe kendi kendine, plân yapmalı diye düşünmüş ve yapmıştı. Pazar gazetelerini karıştırırken, çok güzel bir yatak örtüsü ilânı görmüştü — işte hediye diye bunu alabilirdi. Harnaps'da karşılaştığı kızla saat beşte buluşup, bir iki kadeh içeceklerdi. Telefon ettiği zaman, kız, onu çok iyi, çok içten karşılamıştı. Gabe, onun bayağı istekli olduğuna kendini inandırmıştı. Yemeği de onunla yiyecekti. Kız, Sanat Enstitüsü'nde çalışıyordu. İyiydi bu. Gabe'in yenilgisinden bu yana iki gece geçmişti, artık o olayın etkisinde kalmayacaktı. Hiç bir şey onu yıldırmayacaktı... Bir de böylesine öfkeli olmasaydı. Penisilin iğnesini de kaçıracaktı bu gidişle. Gabe, trafik kurallarını hiçe sayarak sürüyordu arabayı — şerit değiştiriyor, klâkson çalıyor, birden fren yapıyor, birden gaza basıyordu. Gary'ye doğru gazlıyordu arabayı. Daha iş formülerlerini postalayacaktı. Öylesine acele çıkmıştı ki, zarfları cebine almayı yine unutmuştu. Her şeyi aklında tutamazdı ya — ama kimi zaman hiç bir şeyi aklında tutamaz oluyordu.

Kasvetli, ışıktan, hayattan, mevsimlerden kopuk evler vardı yol boyu. Evlerin önündeki ufak bahçelerin —geçen gelişinde karla örtülüydü bu bahçeler— çamuru içinde çocuklar oturmuş, titreşiyorlar ya da yağışlarla yumuşayıp cıvımış toprakta üç tekerlekli

bisikletlerini umutsuzca yürütmeye çabalıyorlardı. Erkekler mekanik hareketlerle arabalarını yıkıyorlardı. Damlardan sular sızıyor, oluklardan çamur akıyordu. Gökyüzünün maviliği ve güneşin beyazı giderek yerini kurşunî bir bulanıklığa bırakırken, Gabe sokak tabelâlarına dikkatle bakıyordu. Hava bile kendisine karşıydı. Gabe'in öfkesi yavaş yavaş söndü. Öteki sorunlarını düşünmeden —merdivenleri koşarak inmiş, arabaya atladığı gibi gaza basmıştı— hareket etmesi, hırsını azaltmamıştı. Öfkesinin pek çok nedeni vardı. Örneğin, (bunu yavaş yavaş anlıyordu) kendini yitirmişti.

Gözünün ucundan başının sol yanma yürüyen bir sancı duydu. Gözünün kenarındaki sargı aklına geldi. Yarası sızlıyordu. Martha'nın evinden çıktıktan sonra doğruca eve gidip, yarayı temizlemesi gerekirdi. Eve gitmek yerine, daldığı sinemadaki filmin adını bile hatırlamıyordu. Filmi doğru dürüst seyretmemişti.

Bugün ayın kaçıydı? On dokuzu. New York'a gitmesine altı gün vardı. Radyodaki reklâmlar Noel alışverişi için sadece dört gün kaldığını söylüyordu. Gabe bu günü özenle tasarlamıştı. Severek. İsteyerek. Evden çıkmadan önce —iğne olacak, sonra kızla buluşacaktı— aynaya bakarken, Theresa'ya telefon etmek aklına gelmişti. Olur a, belki evde bulur, işi garantiye bağlamış olurdu. O budala herifi düşündükçe sinirleniyordu. Kendini ne sanıyordu bu herif!

Kahverengi-beyaz renkli Plymouth'un arkasına yanaştı. Araba pırıl pırıldı. Merdivenleri çıkmadan önce, arabasına atlayıp, Theresa'yı bulana kadar o kafeterya senin, bu lokanta benim, bütün Gary'yi dolaşmayı geçirdi aklından. Theresa'yı yola getirebilirdi, o da kocasını.

Sahanlıkta, üç tekerlekli bisikletinin üzerinde dolaşan, mavi gözlü kıza rastladı. Bigoness'in kızı ona donuk donuk baktı. Gabe, bu çocukla Rachel arasında ne gibi bir kan bağı olabileceğini düşünerek eve girdi. Hiç bir ilişki olmadığına karar verip zili çaldı.

«Vic? Sen misin? Vic?» Bigoness bir kat indi, sonra bir kat daha. Sonunda düşmanla yüz yüze geldi. Birden durdu ve bir adım geriledi.

«Sen —»

«Evet ben —»

Bigoness öfkeyle bağırdı. «Neredeydin? Köşe başından mı telefon ettin yoksa?»

«Chicago'dan telefon ettim. Konuşsak iyi olur diyorum. Hemen şimdi.»

«Şimdi başka işlerim var.»

«Bu da iş.»

«Sana buraya gel diyen olmadı.»

«Konuşmayı yukarıda sürdürsek iyi olacak. Sanırım karınız evde yok.»

«Sana söyledim ya — parayı harcadım. Walter hastalandı. Biraksaydım da, ölse miydi? Ateşi kırkın üstüne çıkmıştı —»

«Yalnız başımıza konuşsak iyi olacak.» İkinci katta bir kapı açılmıştı. Gabe'in gözü sancıyordu. Keşke önce gidip iğnesini yaptırsaydı.

«— çocuk ölse miydi?» Bigoness dramatik bir tavırla bağırıyordu. «Çocuk hastaydı diyorum. Doktor getirdim — ilâç aldım —»

«Ben parayı başka bir amaçla vermiştim.»

«Paraya karşı imza almadın ya benden.»

«Söz aldım.»

Ne almıştı? Ne —? Bigoness gözlerini kırpıştırdı.

«Söz verdiniz. Bigoness. Anlaştık.»

«Ben düşüneceğimi söyledim. İmza vermedim ya!»

«İmzalayacağınızı söylediniz.»

«Sen, beni başkasıyle karıştırıyorsun oğlum. Bir şey oldu... Bak, bir yerden telefon bekliyorum —» Bigoness kapıya uzandı.

Gabe'in gözü yeniden zonkladı. Kanı zehirlenecekti. Sinemaya gider misin, böyle olur işte. Sinemayı da nereden çıkarmıştı? Her şeyi ters yapıyordu. Bugün de öyle yapmaktaydı. Önce gidip iğne yaptırmalı, sonra buraya gelmeliydi. Soğukkanlılıkla, «Yukarıda görüşelim,» dedi. «Belki bir anlaşma yolu buluruz.»

«Hiç sanmam.»

«Bir deneyelim.» Saat dörtte buradan çıkar, beşte kızla buluşurdu... O anda kızla buluşmak, iğne olmaktan çok daha önemli gö-

rünüyordu. Gabe başını öne eğerek, kapıdan içeri girdi. Başını neden eğmişti — Bigoness çenesine, gözüne vurmasın diye mi?

Yukarıda, Bigoness'lerin kapısı önünde bir an duraladı. Yüreği çarpıyordu. İçeri yürüdü.

Televizyon açıktı. Oda cilâ kokuyordu. Gabe, Bigoness'in bütün gün döşemeleri cilâlayıp, televizyon seyrettiğini aklından geçirdi. Gabe, kendini de şaşırtan bir hareketle, ilerledi ve televizyonun sesini kıstı.

«İşim var —»

Gabe, «Bakıyorum arabanız pırıl pırıl yıkanmış,» dedi. «Pek fazla işiniz olmasa gerek.»

«Arabamı yıkamam sizi ilgilendirmez.»

«Ama arabanızın oluşu beni ilgilendirir.»

«Hay allah, her şeye burnunu sokmasan olmaz mı?»

«Arabanız var. Oysa, tren bileti için benden para aldınız —»

«Arabam yok demedim ki. Trene binmeyi severim, hepsi bu.»

Oysa, Gabe'in şakalaşmaya hiç de hali yoktu.

«Demek para almayı seviyorsunuz.»

«Allah belânı versin. Ben ömrümde hırsızlık yapmadım!»

Gabe, Bigoness'in kapıyı kapatmadığını görünce sevindi. Böylelikle sözleri daha kolay duyulacaktı. «O parayı almaya hakkınız olmadığını söylüyorum. O parayı harcamaya hakkınız olmadığını söylüyorum. Ve karınızla birlikte gelecek pazartesi Chicago'ya gelecek paranız olmadığını söylemeye hakkınız yoktur diyorum. O parayı Chicago'ya gelmeniz için vermiştim.»

«Bitti mi diyeceğin?»

«Şimdilik.»

«Ben kâğıt filân imzalamıyorum.»

Gabe'in içinde öylesine bir tükeniklik ve öylesine bir öfke oluştu ki, bu iki duygu birbirini yok etti.

«Başkalarının derdine bulaşmak istemiyorum.» Bunları söyleyen Bigoness'ti.

«Bulaşmışsınız zaten.»

Bigoness başını sallayarak, «Yok beyim,» dedi.

«Bigoness, ne istiyorsunuz?» Beklediği cevabı alamadı. Bigoness

parmağını kemerinin altına kaydırdı. Bu adamın kafası hiç çalışmıyordu, büyük oyun çeviremezdi. Parmaklarını kayışına geçirip, yengeç yürüyüşüyle pencereye yaklaşmak, onun için yeterli bir zaferdi. Kovboy tavrı takınmak yetiyordu ona. Hay allah! Gabe, o an bir tabancası, bıçağı olmasını istedi. Oysa, iradesinin ve zekâsının dışında ne gibi bir silâhı vardı? Vücudunun gücünden öte neye güvenebilirdi? Üstelik bu güç, karşısındakinin gücünden fazla olmayabilirdi. Bütün gün masa başında oturmaktan başka bir şey yapmıyordu. Yine de adamdan beş altı kilo ağır çekerdi. En azından beş santim de uzundu... Gabe, arkadan adamın üzerine yüklendiğini ve gelecek pazartesi Chicago'ya gelmeye razı edinceye kadar onu dövdüğünü gözünün önüne getirdi. Adamın sırtı kendisine dönüktü. Eğer adamın üzerine atlayacaksa, tam sırasıydı.

Tabiî böyle bir şeye kalkışmadı. Adamın sırtına bakarak, «Sanırım işi fazlaca büyütüyorsunuz,» dedi. «Belki de ben işi olduğundan daha önemliymiş gibi anlattım.»

Adamın arkası —hiç değilse Gabe'e öyle geldi— konuştu: «Sizler önemsiz işler için para saçmazsınız etrafa. Ben de fırsat bu fırsattır diyorum.»

«Para, tren bileti ve yoldaki harcamalarınız içindi.»

«Fikrimi değiştirmeye hakkım var.» Döndü. Yüzü anlamsızdı. Gabe, o ana kadar kendisinin kanepeye oturmuş olduğunu farketmemişti.

Gabe, «O kırk beş doları unutalım —» dedi.

Bigoness gözlerini kırpıştırdı. «Unutalım demekle ne demek istiyorsun?»

«Unutalım işte. Doktora vermişsiniz —»

Bigoness geldi, televizyonu açtı. «Peki, ben razıyım,» dedi.

Bigoness razıydı demek.

Gabe, duymazlıktan gelebileceği her şeyi duymazdan gelmeye çalışıyordu. «Öğleyse yeniden başlayabiliriz.»

«Evet, öyle.»

«Sizi temin ederim ki —bunu hep tekrarlıyor, tekrarlıyor, tekrarlıyordu— imzalayacağınız kâğıtlar size hiç bir yükümlülük getirmeyecek. Aslında, tam tersine, sizi birtakım yükümlülüklerden

kurtaracak. Bu kâğıtları imzalamak, Theresa'nın çocuğuyle ilgili sorumlulukları üzerinizden alacak. Bunu anlıyor musunuz?»

«Ben kâğıt imzalamam.»

«Siz, beni dinlemiyor musunuz?»

Bigoness, «Sana dedim ya beyim — bu işe bulaşmak istemiyorum. Anlıyor musun? Kırk beş doları unut dedin, unutmaya razıyım diyorum. Birbirimize öfkelenmeden bu işi burada kessek, olmaz mı?»

«Bigoness,» —Gabe saçını başını yolmamak için kendini zor tutuyordu— «bir çocuğun hayatı söz konusu. Bir çocuğun düzenli, dürüst bir hayatı olacak, evi barkı, ailesi olacak; okuyup eğitilecek ve bütün bunlar, sizin Chicago'ya gelmenize bağlı...»

«Güldürme beni!» Gabe'in sözünü kesmemiş, sadece nefesinin tükenmesini beklemişti. «Aklına estiği gibi gelip de, insanlara —sırf zor durumdalar diye— her istediğini yaptırabileceğini mi sanıyorsun? Ben sana bir şey diyeyim mi arkadaş, ömrüm boyunca hep birileri beni yöneteceklerini sandılar. Şimdi çalışacaksın, şimdi çalışmayacaksın. Saatte sekiz dolar seksen sent alacaksın, şimdi de sekiz dolar seksen beş sent alacaksın. Şimdi erkeksin, şimdi dadılık etmekten başka bir şeye yaramazsın. Şimdi de sen tutmuş, o kâğıtları imzalamamı söylüyorsun. Ben de sana diyorum ki,» —göğsünü yumruklayarak— «imzalamayacağım. Yapacağım işlere ben karar veririm — kimse benim adıma karar veremez. Tutup, bana namuslu aileler diye nutuk atmaya kalkma! Ne demek istiyorsun? Altı haftadır kapı dışarı çıkmadım — istesem bu çocukları da bırakır giderdim. Ama, yüreğim elvermez. Ben serseri değilim beyim. Ben, fabrikada çalışırım. Sen bütün gün kravatla dolaşırsın. Ama, ben ekmeğimi namusumla kazanırım. Beni hor görüyorsun. Oysa, bu çocukları sokakta bırakmadım, değil mi? Onlara yeni bir ana buldum, değil mi? On altı yaşımdan beri hep çalıştım. Biz de mürekkep yaladık, biz de bir iki kitap okuduk. Fabrikayı da ben tatil etmedim. Şimdi işsizim diye, bana her istediğini yaptırabileceğini sanma.»

«Demek, kâğıtları imzalamayacağınızı söylüyorsunuz.»

«Hay allah, ne kalın kafalı adamsın. Sana telefonda da dedik ya. Boşuna kalkıp gelmeseydin, benzinden kâr ederdin.»

«Karınız ne diyor bu işe?»

«O, kendi yararına olanı bilir.»

«Onunla görüşmek istiyorum.»

«Sen kime akıl öğretmeye kalkıyorsun?»

Gabe'in aklından yine Bigoness'in üzerine atlamak, gırtlağına sarılmak geçti. Bir yandan da keşke hiç gelmeseydim diye düşünüyordu. Adam, onur meselesi yapmıştı, kendisi de onur meselesi yapıyordu. Körü körüne.

«Hukuk yönünden, bu çocuktan sorumlu olan sizsiniz. Geçen gelişimde bütün bunları anlattım.»

«Peki, ne istiyorsun?»

«Bu konuda ne düşündüğünüzü öğrenmek istiyorum.»

«— beni aptal yerine koyuyorsun —»

Gabe kalktı. Artık dayanamayacaktı. «Seni —» diye başladı.

Alt katın tavanına tavan süpürgesiyle vuruyorlardı. Sonra, «Telefon!» diye bir ses duyuldu. Bigoness yanından geçti, kapıya yürüdü. «Geliyorum!» diye seslenerek merdivenlere yürüdü. «Bir dakika bekleyin.»

Gabe olduğu yerde durdu. İki ayağının altında da birer ejder vardı. Gabe sonunda yerinden kımıldadı, televizyonu kapattı. Sonra çevresine bakındı. Telefon neredeydi? Kime telefon etmek istediğini pek bilmiyordu. Ancak, Bigoness'lerle ondan başka uğraşacak birileri olmalıydı herhalde.

Telefon, yatak odalarına uzanan karanlık koridordaki masanın üzerindeydi. Telefonu kaldırdı, çalışmıyordu. Öyle ya — hiç aklına gelmemişti. Gözü zonkluyordu. İğne yaptırması gerektiği için oradan gidebilirdi. Saat beşte randevusu olduğu için oradan gidebilirdi. Oysa, Gabe evi dolaşmaya devam etti. Önceleri amaçsız dolaşıyordu; sonra, Theresa'nın nerede olduğuna dair bir ipucu bulmak umuduyle araştırmaya başladı. Giderek bu arama, ona çok akla yakın görünmeye başladı.

Perdeleri kapalı bir odaya girdi. Yatağın çarşafları altüst olmuştu. Gabe yatak örtüsünü çekti. Yere bir erkek pijaması düştü. Elini

battaniyenin altına soktu. İnce, mavi bir gecelik çıkardı. Dolaba koştu. Erkek elbiseleri, pantalonlar — bir elbise! Eteklikler! İşte Theresa'nın sarı etekliği karşısında asılı duruyordu. Demek gerçekten Theresa burada oturuyordu! Bir elbisenin cebini ters yüz etti, bir ses duydu — sesin geldiği yere doğru atıldı.

Ses, antreye açılan kapılardan birinin ardından geliyordu. Kedi ya da köpek yavrusu sesine benziyordu. Gabe mutfağa girdi. Çekmeceleri tek tek açmaya başladı. Çekmecelerde çatal bıçaktan, iskambilden ve pay kupanlarından başka bir şey yoktu.

Ses yeniden duyuldu. Evde bir yerlerde bir çocuk, bir oğlan çocuğu vardı. Acaba, annesi de onunla beraber miydi, saklanıyor muydu? Üvey annesi? Gabe sesin geldiği yanı araştırdı, hangi kapıdan geldiğini buldu ve kapıyı açtı. Gerçekten gitmeliydi artık, bu kadarı çılgınlıktı.

Oğlanı tuvalete bağlamışlardı. Çocuk, Gabe'i görünce avazı çıktığı kadar haykırdı. Kendini kurtarmaya çalıştı. Çocuğun pislik kokusu dayanılır gibi değildi. Gabe'in gözü zonkluyordu. Kapıyı kapattı. Tekrar açtı, tuvalete girdi, çocuğun yanına yaklaştı. Koku berbattı. Çocuğun fanilâsını kaldırdı, onu bağlı tutanın ne olduğuna baktı. Çocuk kollarını ona uzatarak haykırmaya başladı.

Wallace!

Onu çağıran kimse yoktu. Gabe'in kafasına vurmuşlar gibi, gözü kararmaya, başı ağırlaşmaya başladı. Midesi bulanıyordu. Orada duran kendisiydi, ama bu hayat bir başkasının yaşantısıydı. Banyo pembeydi. Tuvalet kâğıdı da öyle. Küvete tıkılmış kirli çamaşırlar da pembeydi. Gabe'in elleri, çocuğun beline bağlı olan kayışa uzandı. Yandaki düğümü bulması neredeyse dakikalar sürdü. Çözmek için bütün dikkatini harcadı. Ama boşuna. Çocuğun önüne, yere çömeldi. Sonunda vazgeçti. Başını ellerinin arasına aldı. İşte buradayım, diyordu kendi kendine.

Git! Git buradan!

Birden, Bigoness'e acıdı. Bir yandan da çocuğa acıyarak bağı çözmeye uğraşıyordu. Bigoness'i yükümlü kılan yasa saçmaydı. Öyleyse neden adamın yakasını bırakmıyordu? Hadi, eve git artık. O anda çocuk kollarını, bacaklarını sallayarak öne atıldı. Çocuğun

pabucu yüzüne çarpmıştı. Gözüne! Gabe inledi. Çocuk deli gibi bağırıyordu.

Gabe titreyerek, «Şşşt,» dedi. «Yavaş ol...» Zamana karşı direniyormuş gibi, yeniden kayışla uğraşmaya başladı. Theresa'nın bütün ceplerine baksaydı keşke. Kızı hastaneden çıktıktan sonra bırakmasaydı keşke. Neden bırakmayacaktı? Nasıl bırakmayacaktı? Yapamamıştı. Beceememişti. Bu gidişle işleri büsbütün arap saçma döndürecekti. Jaffe'e telefon etse miydi? Bigoness'le öyle bir noktaya gelmişlerdi ki, her şeyi göze alabilirdi. Buna, aklı başında olmak deniyordu — ... Martha onu baştan çıkarmak istemişti. Yıkmak istemişti. Ona umut vermişti. Her zaman umut vermiş, onu kullanmış, kendine bağlamaya çalışmıştı —

Çocuk ağlıyor, gerçekten acı çekiyor, gerçekten göz yaşı dökü-yordu. Gabe'in parmakları artık katılaşmıştı. Midesi bulanıyordu. Jaffe'e telefon etmeliydi.

«Şşşt, ne olur sus — bir dakikacık bekle... kurtaracağım seni.» Çocuğun terden ıslanmış siyah saçlarını okşadı. Bigoness'e acıdı yine. Keşke paltosunu çıkarsaydı, ama buna zaman yoktu. Arıyordu (bir yandan da, ben okumuş adamım, namuslu adamım diyordu), çocuğu tuvalete bağlayan kancayı arıyordu. Sonunda buldu, açtı.

Çocuğu oradan kaldırması, altını temizlemesi gerekiyordu. Çocuğu aldı, banyodan çıktı. Elbisesi, gömleği, paltosu taşınmaz ölçüde ağırlaşmıştı. İşte aklı başında biri gibi davranmamıştı — mutlu muydu şimdi? Ama, artık geri dönüşü yoktu. Peki ama, fazla ileri gitmeye ne zaman başlamıştı?

«Hangi cehennemde — hay allah! Bırak o çocuğu!» Bigoness kollarını savurarak üzerine geliyordu.

«Şimdi kaldırdım —»

«Bırak onu dedim! Neden aldığını biliyorum, seni gidi orospunun dölü!»

«Onu bağlı bırakmışsınız —»

«Ver onu bana!» Çocuğu çekti aldı. Oğlan yaygarayı bastı.

«Çocuğunuzu çalacak değildim! Hay allah, bakın anlatayım —»

«Defol! Defol buradan! Polise haber veririm yoksa, Wallace.»

«Çağırın polisi, çağırmakla en büyük yanlışı —»

«Senin gibi birini hapse attırmak yanlış olmaz.» Ağlayan çocuğu kollarında sallıyordu.

«Sâkinleşin ve sizin çıkarınıza, yararınıza olanı düşünün.»

«Ben çıkarını bilirim... Sus, Walter. Sus yavrum — seni orospu çocuğu, bilmez miyim ben — Hadi Walter, sus. Bir şey yok oğlum...» Çocuğu sıkıca kavradı, bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı.

«Gelin anlaşalım sizinle...»

«Çek git dedim sana!»

«Para konusunda anlaşalım.» Gabe kendini Bigoness'in yerine koymaya çalışıyordu. «Benim yardıma, sizin paraya ihtiyacınız var.»

«Senin paran eksik olsun.» Ağlamaktan bitkin düşüp uyuyakalan çocuğu kanepenin üzerine yatırdı.

Gabe, «Elli dolar daha vereceğim,» dedi.

Bigoness döndü. Gabe hemen ekledi. «Gelecek pazartesi, Theresa ile birlikte gelip imzayı attığınız anda elli dolar daha,» dedi.

«... böylesine bir tehlikeyi göze almam için, hiç de büyük bir meblâğ değil bu.»

«Önceden de kırk beş dolar aldınız.»

«Ben almadım, sen verdin. Bana rüşvet teklif ettin.»

«Evet mi, hayır mı? Elli dolar.» Neredeyse yüz dolar diyecekti.

«Yirmi beş şimdi, yirmi beş o zaman mı?»

«Şimdi hiç bir şey vermem.»

«Şimdi vermezseniz, bir işime yaramaz ki.»

Gabe, hafta sonu için, babasına alacağı hediye için, o akşamki randevusu için yanında para olsun diye, o sabah bir çek bozdurmuştu. Yüz dolara yakın para vardı cebinde. Paranın tümünü Bigoness'e vermekten kendini alakoyan, «rüşvet» sözü olmuştu. Elli dolar da rüşvet sayılırdı — belki yüz dolar dese, adam «he» derdi. Peşin yüz dolar. Yok, olmazdı bu!

«— güven içinde olmak isterim. Elli de sonra.»

«Ne dediğinizi anlayamıyorum.» Anlamıyormuş gibi yapmak zorundaydı.

«— bence en iyisi, hem senin, hem benim güven duymamız için, ikimizin de kazık yemeyeceğimize inanmamız için, bana şimdi elli dolar verirsin, elli dolar da o zaman verirsin, sonra da...»

«Yine anlamadım.»

«İş bitince daha verirsin.» Bigoness'in sesi eskisi gibi yüksek değildi.

Gabe, «Bitti mi sözünüz?» diye sordu.

«Şey... evet, bitti.»

«Sizden ne istendiğini tam olarak biliyor musunuz? Saat kaçta, nereye geleceğinizi biliyor musunuz?»

Gabe cüzdanını çıkardı. Bigoness oturduğu yerde doğruldu. Gabe cüzdanından eski bir temizleyici mekbuzu çıkardı. Gerekli şeyleri makbuzun arkasına yazdı. Cüzdanı elinde tutmaya devam ederek, makbuzu Bigoness'e uzattı. «Alın,» dedi. Bigones elini uzattı. Makbuz döne döne halının üzerine uçtu. Gabe elinden bırakmış, Bigoness tutamamıştı. Bigoness hafiften gülümsedi.

«Alın onu yerden.»

«Hadi oradan, elli dolar değil ki o. Hiç öyleye benzemez.»

«Ne olduğunu pekâlâ biliyorsunuz. Alın hadi.»

«Sen, beni çöpçü mü sandın, ha?»

«Size iki kez o kâğıdı yerden almanızı söyledim.»

Cevap yok.

«Ailenizi düşündüğünüzü sanıyordum.» Bigoness'in gözleri cüzdandan ayrılmıyordu. Gabe, bilinçli olarak cüzdanı cebine koymamıştı. Acaba yanlış mı yapmıştı? «Doktor parası, ilâç parası düşündüğünüzü sanıyordum,» dedi.

Yine cevap yok. Bu sersem öküzün aklına rüşvet fikrini getirdiği için kendine hırslanıyordu!

«Bana bak, ne biçim herifsin sen —» diye başladı.

Bigoness, «Sözüne dikkat et —» dedi.

«Al o parayı yerden.»

«Para değil o.»

«Kâğıt! Al onu —»

«Wallace, fabrikayı ben kapatmadım ya. Sıkıntıya düşmeyi ben istemedim ya.»

Sustu. Cevap bekliyordu.

«Ya o kâğıdı yerden alırsın ya da hemen şimdi giderim. Fabrikayı kapatan ben de değilim. Evinin dağılmasına, işsiz kalmana üzüldüm, ama —»

«Evet, üzüldüğün belli.»

«Ya o kâğıdı alırsın —» Gabe saçmaladığını, gereksiz şeyler söylediğini seziyordu. İş buraya mı gelecekti? Adam, dediğini yaptıracak mıydı? «— ya da giderim, o zaman hava alırsın.»

Yine cevap yok.

«Dediğimi yaparım ha.» Bigoness'te tek söz yoktu. Tek hareket yoktu. Islık da çalmıyordu. Gabe, ne olacağını kestiremeden, kapıya doğru bir adım attı. Bigoness atıldı. Eli halının üzerinde dolandı. Kâğıdı tuttu, avucunun içinde kıvırdı, sonra gömleğinin cebine soktu.

Susuyorlardı. Oysa, daha söyleyecekleri bitmemiş gibiydi. Bigoness acı acı, «Beni ucuzlatıyorsun beyim,» dedi. «İnsan bir kez tökezlemeye görsün, yerlerde süründürmesini çok iyi bilirsiniz.»

Bigoness konuşurken, Gabe cüzdanı olduğu gibi ona vermek için dayanılmaz bir iti duyuyordu. Hepsini. Her şeyi. Ne farkederdi? Sadece bu işin bitmesini istiyordu! Gabe, Bigoness'e bakıyordu; Bigoness cüzdana. Gabe, istemeyi kafasına soktuğum şeyden başka bir şey düşünmüyor diye aklından geçirdi.

Bigoness, «Ya masraflar?» diye sızlandı.

«Al.» Gabe düşünmüyor, mantığını çalıştırmıyordu. Bigoness'in eline para sıkıştırdı. On dolarlık vermiş olsam bari diyordu kendi kendine. Oysa, yirmi dolardı verdiği. Ne farkederdi?« Gerisini imzadan sonra alırsın.»

«Bunu o paraya saymayacaksın, değil mi?»

«Hayır. Hayır!»

Gabe döndü. Tam o sırada küçük oğlan uyandı. Kuşkusuz, Bigoness, onun çocuğu çalmak niyetinde olmadığını biliyordu. Evet,

Bigoness kendisinden daha akıllıydı. Zora, gelince kafası çalışıyordu. Neden çalışmasındı? Gabe kapıdan çıktı. O hırsız, o alçak, o adî herif, paranın geri kalanını almak için arkasından saldırsa, Gabe'in parmağını oynatacak gücü kalmamıştı. Kapıdan çıktı. Merdivenleri indi. Kimse ilişmedi kendisine. Kuruntuya kapılmıştı demek.

Geldiği gibi, delice hızla Chicago'ya döndü. Hemen doktora uğradı, iğne oldu. Kızla buluşmaya gittiğinde saat altıya geliyordu. Garson, ince, esmer bir kızın tek başına yarım saat oturduğunu, sonra hesabını verip gittiğini söyledi. Gabe eve gitti. Yatak örtüsünü almadığını, ancak eve varınca hatırladı. Saat dokuzda Libby telefon etti. Noel gecesi Gabe'in çocuğu bekleyip bekleyemeyeceğini soruyordu. Her zaman çocuğu bıraktıkları kız, tatili geçirmek için ailesinin yanına gitmişti. Gabe, olur dedi. New York'a gitmeden önceki geceyi böylece geçirir, oyalanmış olurdu. Libby sevinecekti, kendisi de sevinecekti. O an olmasa bile, sonradan sevinecekti. Libby'ye olur dedi, sonra kadının telefonu kapatmasına fırsat bırakmadı. Konuştu da konuştu. Yıllardır konuşmadığı kadar konuştu. Öğleden sonra doktora gittiğini, üç penisilinden ikincisini yaptırdığını söyledi. Sinemada eğilirken, başını önündeki koltuğa çaptığını söyledi. Cüzdanını düşürmüştü de, onu alayım derken başını vurmuştu. Hemen gidip yarayı temizlemesi gerekirdi, ama ihmal etmişti işte. Kanadığını farketmemişti. Eğer ertesi gün doktora gitmese, kanı zehirlenecekti. Beyne çok yakındı yara...

Her zamankinden daha erken yattı ve doğru dürüst uyuyamadı. Bütün gece başı ağrıdı. Doktor, uykuda ölmeyeceğine dair güven vermişti ona. Böyle ufak tefek şeyleri hafife alan, esprili bir adamdı. Zaten, Gabe de lâf olsun diye sormuştu — öleceğini aklından geçirdiği yoktu. Yine de uykudan uyanıyor, uzun süre uyanık kalıyordu. Uyumak istemiyordu. Uyanık durup kendini savunmasa, hastalık onu altedecekmiş gibi geliyordu. İçi geçtiği zaman, hayalinde hep kavga ettiğini ve yenik düştüğünü görüyor; ayakları yerden kesilmiş gibi oluyordu. Canavarlarla dolu bir kuyunun ağzında Bigoness'le boğuşuyordu. Birbirlerine dolanmış yuvarlanıyor, yuvarlanıyorlardı. Sonra düşüyorlardı — Bigoness'in halısının üzerine.

5

«GABE,

Biz, 7 - 8.30 arasında Hotel Drake'in (Tel: AM 3 - 4582) Cape Cod salonundayız (altıncı yıldönümümüzü kutlamak üzere!). Saat 10.20 ye kadar Surt sinemasındayız (Tel: AM 4 - 9724). 10.45 de La Salle istasyonuna, treni karşılamaya gideceğiz. 11.15 civarında evde oluruz. Geldiğimizde Mrs. Herz'e iyi davran. Çok iyi davran. Çok heyecanlıyım — ama, yıllardır hiç bir şeyi böylesine beklememiştim. Rachel uyanırsa (ki uyanır), masal oku ona biraz, biberon da işe yarayabilir.

L.»

Libby, tam giderlerken notu Gabe'e verdi. «Gideceğimiz yerleri yazdım,» dedi. Saat yedi buçukta, yani onlar daha Drake otelindeyken, Gabe, notun arkasına, yapacağı işleri yazdı.

1. *Uçak bileti alınacak.*
2. *Yatak örtüsü alınacak.*
3. *Saat onda taksi çağrılacak.*
4. *Önceden hava alanına telefon edilecek.*
5. *Formülerler postalanacak!*
6. *Bankadan para çekilecek.*
7. *Jaffe'e telefon edilecek.*
8. *Bigo'ya telefon edilecek.*

Sekiz numara silindi. Sonra yeniden yazıldı. Tam üç kez silinip, tekrar yazıldı.

Saat sekizde —Herz'ler Cape Cod salonunda yemek yerken— Rachel uyandı. Biraz ağladı. Gabe, biberonu çocuğun ağzına dayayıp susturdu. Beşiğin yanında durmuş, günlerdir kafasını yoran konuları yeniden düşünüyordu. Aklına yeni bir şey gelmiyordu. Yapılacak işler listesine göz attı. Sekizi çeyrek geçe Bigoness'e telefon etti.

«Lütfen» —evet böylesi en akıllıca, en güvenli olanıydı— «Theresa Bigoness'le görüşebilir miyim?»

Süpürgenin tavana vurulduğunu duydu.

«Alo?»

«Theresa?»

«Hıı...»

«Ben, Gabe Wallach.»

«Kim?»

«Martha'nın arkadaşı... Mr. Wallace.»

«Harry ile mi konuşmak istiyorsunuz?»

«Seninle konuşmak istedim. Özel olarak seninle konuşmak istedim. Hatırını sorayım diyordum... Şey...?»

«... ben iyiyim.»

«Seni göremediğime üzüldüm.»

«Hıı...»

«— kocanla görüşmeye geldiğimde yoktun.»

«Onunla konuşsanız daha iyi olur.»

«Mr. Jaffe'in ayın yirmi dokuzunda sizi beklediğini söylemek istiyordum. Hani, Sid Jaffe, unuttun mu — mektubunu almış.»

«Hıııı...»

«Demek her şey yolunda?»

«Ben iyiyim.»

«Ayın yirmi dokuzunda görüşeceğiz öyleyse?»

«Fabrika kapandı. Ben çalışmak zorundayım —»

«... o günkü gündeliğini verdim. Hem de fazlasıyle.»

Sessizlik.

«Theresa, beni dinliyor musun? Beni unuttun mu?»

«Artık yukarı çıkmam gerek.»

«Başın derde girdiği zaman, hepimiz senin iyiliğin için uğraştık, Theresa. Her ihtiyacın karşılandı — öyle değil mi?»

Theresa hemen cevap vermedi.

«Öyle değil mi?»

«Hayır.»

«Öyle oldu, Theresa. Ne kadar mutsuzdun, unuttun mu o günleri?»

«Herkes iyi davranmadı bana.»

«Kim davranmadı?»

«Birileri —» diye fısıldadı kadın.

«Neden söz ediyorsun? Kim, nasıl davrandı?»

«Artık kapatmam gerek. Fazla konuşamam. Benim telefonum değil bu, komşumuzun telefonundan konuşuyorum.»

«Theresa —»

Zaman geçti. Herz'ler Cape Cod salonundaki (Tel: AM 3-4582) yemeklerini bitirmek üzereydiler. Rachel, oturma odasında, yere serili battaniyenin üzerinde yatıyordu. Gabe, on beş dakikadır onu seyrediyordu. Yeniden Gary'yi aradı.

«Harry Bigoness'i rica edecektim.»

Süpürgenin sesi.

«Alo?»

«Ben, Wallace. Chicago'dan arıyorum.»

«Demin karımı arayan sen miydin?»

«Hayır.»

«Ne istiyorsun?»

«Her şey yolunda mı diye sormak için aradım.»

Cevap gelmedi.

«Ayın yirmi dokuzu konusunda bir pürüz yok, değil mi?»

«Çocuğum hastanede.»

«Hangisi?»

«Walter.»

«Nesi var?»

«İçinde bir şeyler olmuş. Anlayamadılar.»

«Üzüldüm.»

Bigoness, «Gelebileceğimi sanmıyorum,» dedi.

Bu sefer susmak sırası Gabe'e gelmişti.

Ve Bigoness sinirlendi. «Az önce Theresa'yla konuşmak istedin mi?»

«Size para vereceğimi söyledim, Mr. Bigoness —»

«Çocuğum hasta!»

«İyi ya işte, para gereklidir şimdi —»

«Tabiî gerekli ya — Gerekmez mi sandındı?»

Gabe bir şey söylemedi — hem belirli bir hesapla değil. Hiç bir hesap yoktu kafasında. Sadece dağınıklık vardı.

Bigoness sözlerin üzerine basarak, «Konuşacak zamanım yok,» dedi. «Bir arkadaşla görüşüyorum. İşim var...»

«Aklınıza estiği gibi fikir değiştiremezsiniz.»

«Söyledim ya.»

«... Ne istiyorsunuz. Bigoness — daha fazla para mı?»

«Bir de soruyor musun?»

«Ne kadar istiyorsun — hay allah kahretsin.»

«Sendikanın avukatıyle konuştum. Şimdi de bir arkadaşla konuşuyorum, bu işleri biliyor.»

«Evet, ne olmuş?»

«Ben haklarımın ne olduğunu bilirim, Wallace.»

«Kaç para istiyorsunuz?»

«Çok sıkışık olmasam, senin gibi birinden tek kuruş istemezdim.»

«Anlıyorum.»

«Beş yüz dolar.»

«Alay mı ediyorsunuz —»

«Ben doktor değilim beyim,» diye atıldı Bigoness. «Amerika'nın Cumhurbaşkanı da değilim. Khrushchev de değilim. Çocuğumu da ben hasta etmedim. Beş yüz dolar gerek bana. Ya kabul edersin,» sesi titriyordu, «ya da ne olacağını biliyorsun.»

«Peki, sonra ne olacak?»

«Nasıl sonra?»

«Yarın. Yarın ne isteyeceksiniz, beş yüz daha mı? Ayın yirmi dokuzuna kadar daha ne isteyeceksiniz? Bu çılgınlık, Bigoness. Kime akıl danışmışsan, sana yanlış bilgi vermiş. İnsanlardan boyuna para sızdıramazsın. Yasalara aykırıdır bu!»

Bigoness, «Bana güvenmiyorsun,» dedi.

«Efendim?»

«Seni orospu çocuğu seni.» Sırf küfretmiş olmak için bunu söylemiş gibiydi.

«Sana ne oluyor Bigoness? Bu parayı kendi adına istemeye utanıyorsun — Bigoness — kapatma telefonu —»

«Yukarıda işim var.»

Telefon kapandı.

Gabe, ceketini Libby'nin özenle astığı dolaptan aldı. Çek defterini çıkardı. Bir çek yazdı. Sonra oturma odasına döndü ve Rachel'le oynamaya çalıştı. Çocuğu gülümsetmeyi becerdi. Saate baktı. Herz'ler sinemaya giriyor olmalıydılar. Kırk dakikada gider, kırk dakikada dönerdi. Gary'de de bir saat kalabilirdi. Çeki, Bigoness'e verecek ve bu kez kesin teminat alacaktı. Ama, hiç bir zaman kesinlikle güvenemezdi. Rachel'i de yalnız bırakamazdı... Çeki bu gece postalar, yarın da uçakla New York'a giderdi —

Hiç biri işe yaramazdı bu çözümlerin. Rachel'i uyutmak için sallıyordu. Çocuğu kucağında tutarken, her şey aşırı soyutlaştı diye düşünüyordu. Bigoness, Rachel'in de tıpkı Walter gibi etli canlı, nefes alan bir varlık olduğuna inanmıyordu. En basit insancıl gerçeklerle yüz yüze getirilmesi gerekti. Aptaldı, ama duygusuz değildi. Paul'ü, Libby'yi görse — Rachel'i görse. Gabe'in o anda yaptığı gibi, Rachel'i kucağında sallayabilse. Bir bakıma her şey öylesine basitti ki...

Santralden yine Gary'yi istedi.

«Harry Bigoness'i telefona çağırabilir misiniz?»

«Bütün gece telefon eden sen misin?»

«Özür dilerim. Lütfen —»

«Biraz kafamızı dinleyelim yahu.»

Telefon masaya bırakıldı. Gabe, süpürgenin sesini duymak için kulak kabarttı.

«Efendim?»

«Mr. Bigoness — ben Wallace.»

«Seni dürzü seni, sana karımla konuşmayacaksın demedim mi?»

«Onunla görüşmem gerekli geldi bana.»

«Ona ne yapmasını söyleyecektin?»

«Gelip gelmeyeceğinizi öğrenmek istedim.»

«Başka ne?»

«O kadar.»

«Bana kazık atmaya kalkışacaktın —»

«Saçma bir şey bu —»

«Sana göre her şey saçma! Bana göre değil! Theresa'nın peşini bırak, anlıyor musun?»

«Beş yüz dolarlık çek yazdım.»

«... Ya, öyle mi?»

«Evet.»

«Bir göreyim bakalım.» Soğukkanlı olmaya çalışıyor, ama pek beceremiyordu. «Görmeden inanmam,» dedi.

«Benim de size güvenmem gerek.»

«Benim için tasalanma. Asıl güvenilmeyecek olan sensin.»

«Ne demek istiyorsunuz?»

«Söz vermeden önce çeki görmem gerek demek istiyorum. Tongaya basmak niyetinde değilim.»

«Sizi temin ederim.»

«Çek yerine, para getirsen daha iyi.»

«Bakın, Bigoness — şunu unutmayın ki — bir çocuk — Walter gibi bir çocuk.»

«Walter'in hastanede olduğuna inanmıyorsun. Kimin yüzünden olduğunu da söyleyeyim sana. Senden korktu, ondan sonra kendini toparlayamadı çocuk —»

«Benim demek istediğim —» diye söze girdi Gabe. «Çocuktan, ailesinden söz etmek istiyorum... Bigoness, anlıyor musun bunu? Senin gibi, benim gibi insanlar. Onlar da bizim gibi duygulu —»

«Ben de duyguluyum! Kimmiş duygusuz olan! Karımdan uzak dur, işte o kadar. Şimdi evde ve evde kalacak hep. Ben işe girer girmez de, ana olmayı öğrenecek —»

«Neden dinlemiyorsunuz —»

«Dinliyorum. Vereceğin çekin karşılığı olacak mı, olmayacak mı diye konuşuyorduk.»

«Çocuk için söylediklerimi anlıyor musunuz?»

«Anlıyorum, anlıyorum. Benim sorumluluğumda olduğunu, yasalar önünde bana ait olduğunu biliyorum. Merak etme, Wallace. O konuda da sorup soruşturdum. Beni rahat bırakmayacak olursan, ne yapacağımı da söyledim —»

«Bigoness, bu gece evde misiniz?»

«Dedim ya, işim var —»

«Hiç bir yere ayrılmayın! Yerinizden kıpırdamayın!»

Dolaptan eşyalarını aldı. Film daha yeni başlıyor olmalıydı. Kimse bilmeyecekti. Her şeyin korkunç bir olursuzluk noktasına nasıl yaklaştığını da, kendisinin bu yoldaki son başarısını kimse bilmeyecekti. Böylesi doğruydu. Rachel'i odasına götürdü. Kırmızı tulumunu, beyaz patiklerini giydirdi. Mutfakta bulduğu çamaşır sepetinin dibine iki kat battaniye döşedi. Çocuğu da bir başka battaniyeye sardı. Sepetin içine yatırıp, merdivenlerden indi.

Şimdiye kadar hep sona varmadan durmuştu. Sepeti yanına, ön koltuğa koydu. Arabayı çalıştırdı. Biri, istediğini elde edecekti! Birinin dileği yerine gelecekti! *Bir şey sonuna kadar tamamlanacaktı!*

Bitir! Sonuna kadar vardır işi!

Gabe titremeye başladı. Nedendi bu? Bigoness'in dikkatini, hayatın en somut gerçeğine çekmekten başka ne yapacaktı ki? Bigoness, çocuğu görünce inanacak, pazarlık etmekten vazgeçecekti. Bir hayat söz konusuydu! Bir hayat! Adamın insancıl duygularından başka, medet umulacak bir şey kalmış mıydı?

Rachel'in üzerini sıkıca örttü. Sonra, bir yandan arabanın motorunu çalıştırırken, çocuğu kucağına aldı, göğsüne bastırdı. Ona sarılması, acıdığından ya da sevdiğinden değildi. Çocuğun başına gelenler değildi Gabe'i yıkan. Çocuğa, sanki kendi kendisine sarılırmış gibi sarıldı. Sanki, o, çocuğu değil de, çocuk onu göğsüne bastırıyordu. Kararlı olduğu ölçüde inançlı da olabilseydi; ne yaptığını kesinlikle bilebilseydi; akıllılık mı, akılsızlık mı ediyordu, yüreklilik miydi bu, duyarlılık mı... Kanayan bir yürek, taşlaşmış bir yürek, yufka yürek, katı, tedbirli, ihtiyatlı... ama hangisi? Bir kendini bırakabilse, bir ağlayabilseydi. Ama, ne göz yaşı, ne de düşünmek nefes getirmiyordu. Hayatın olağan düzeninin dışına çıkmıştı. Kaderin ve hesapların olağan kıldığı çizgiyi aşmıştı. Göz yaşları, akıp gideceklerdi. Ve her düşünce, karşıtını da birlikte getirecekti. Gabe ne yana dönse, bir başka belâya çatıyordu.

YEDİNCİ BÖLÜM

KOYVERMEK KENDİNİ

1

GARSON, Libby'nin balığını ayıkladıktan sonra çekildi, onları başbaşa bıraktı. Libby, «Bu akşam kendimi pek anne gibi bulmuyorum,» dedi.

«Ya nasıl buluyorsun?»

«Bir — Shakespeare'in *Fırtına*'smdaki kız gibi. Neydi adı? Fazla üzerinde durmak istemedim, ama madem soruyorsun,» diye üzerine basarak cevap verdi.

«Prospero'nun kızı —» Kızın adını bulmak için dikkatini yoğunlaştıramıyordu Paul. Karşısındakinin gözlerine bakamayan gözleri, sürekli olarak az ötelerdeki masaya takılıyordu. O masada yemek yiyen dört kişilik gruptaki kadın, gözüne hiç de yabancı gelmiyordu. Oysa, ne kadın, ne de yanındakiler, Paul'ün tanıyabileceği kişilere benzemiyorlardı. Kadının sarı saçları, sivri bir çenesi vardı. Koyu renk tayyörünün yakasına topaz bir iğne iliştirmişti. Masada söylenilen hiç bir sözü kaçırmıyor gibi görünmesine rağmen, birinin kendisine baktığını sezmişe benzerdi.

Paul, ısrarla birine bakıyormuş gibi görünmeyi sevmediği için, bakışlarını kaçırmaya çalıştı. Bu akşamın Libby için taşıdığı anlamı bildiği ve birkaç saati zehir etmemeye daha evden çıkmadan (Libby, Gabe'e biberonun, mamanın, pudranın yerini gösterirken) kendi kendine söz verdiği için, Shakespeare'in kahramanının adını düşünüyormuş gibi yaptı. Bir yandan da öbür masadaki kadının

adını hatırlamaya çalışıyordu. Sonunda, kadın başını çevirdi, göz göze geldiler. Paul hemen Libby'ye döndü ve utanarak onun gözlerine baktı.

«— kendini Hamlet yerine koymaktan daha kolay, öyle değil mi?»

«Evet.»

«Belki de kadın olduğum için, bana öyle geliyor.»

Paul, karısının sözlerindeki anlamı yakalamaya çalışarak, «Bilmem,» dedi.

«Belki hiç bir kurala sığmaz bu. Sadece benim kafamın yetersizliğindendir. Olabilir tabiî.»

«Kafana fazla insafsız davranıyorsun.»

«Paul, sevgilim. Ben ne olduğumu iyi biliyorum. Oysa, sen kendini Othello yerine koyabildiğin gibi, Desdemona yerine de koyabilirsin belki de.»

«Bu soru biraz sarhoşluk kokuyor.»

«Saçma mı sorduklarım?»

«Yoo, hayır.»

Paul'ün cevabı yeterince çabuk, yeterince yumuşak, yeterince sevecen, yeterince inandırıcı olmamıştı. Olmadığı açıkça görülüyordu, çünkü Libby'nin kaşları çatılıvermişti. Paul, bu kez yumuşak, sevecen, inandırıcı olmaya çalışarak, «Sözün başlangıcını kaçırdım galiba...» dedi.

Libby, «Dinlemiyor musun?» diye sordu.

«Dinliyorum.»

«Özdeşlik kurmak konusunda diyordum, Shakespeare'in — Gerçekten ilgilendiriyor mu bu seni?»

«Evet.» Bu gece karısını üzmeye hakkı yoktu. «Eskiden de hep Shakespeare'den söz ederdik.»

«Evet.»

Paul, söylediklerinin, karısına bugün konusunda güvence vermediğini sezdi. Pek de utanç duymadan, eski günlerini özlemle anmadığını düşündü. Sonra başını çevirmeye hiç gerek görmedi, topaz iğneli kadının kim olduğu aklına geldi. Shakespeare'in kahramanının adını da hatırladı, ama Libby'nin anlatmak istediği şeyi kesmekten kaçındı.

«Anlat —» dedi. «Özür dilerim.»

«Canını sıktığımı sanmıştım —»

«Annemin gelişini düşünüyordum. Bağışla beni. Hadi devam et...»

Libby, kocasının kaygularına saygı duyduğu için, ondan özür dileyen bir havaya girmişti. Paul, kendisini bağışlatmak, davranışlarını hoş göstermek için ne yapmak gerektiğini biliyordu. Evet, Libby'yi parmağında oynatmayı öğrenmişti artık. Libby, «Önemli değil,» diyordu. Gülümseyerek, «Tekrar düşününce önemsiz olduğunu anladım,» dedi. «Kafasızın biriyim ben. Aslında, Ophelia'ya bile gerçekten inanılmaz. Ben fazlasıyle romantik düşündüm. Kendimi pek yücelmiş gördüm.»

«Kendini Ophelia ile mi özdeş kılabileceğini söyledin?»

«Özdeşlik kurulabilir dedim. Sonra —» kızardı. «Kendimi Ophelia'nın yerine koyabilirim dedim. Yani, Hamlet'ten daha kolay olur onun yerine kendimi koymak. Hamlet'i hiç anlamıyorum. Bu, bağnazlık mı?»

«Hayır.»

«Miranda!»

«Hah, evet.»

«Prospero'nun kızı.»

«Evet, evet.»

«Tuhaf, değil mi...» Yemeğine devam etti. «Aslında, Miranda da inandırıcı değil. O oyunun oluşumu içinde inandırıcılıktan söz etmek, Shakespeare'e haksızlık olur mu — Kurbağa bacaklarını beğendin mi?»

«Çok beğendim. Ya senin dil balığı nasıl?»

«Dil balığına bayılırım. Ağzıma atmcaya kadar bu balığı ne kadar sevdiğimi unutuyorum. Sonra tadı damağımdan gitmiyor. Sarhoş oldum.»

«Tek bir martiniyle.» Paul bunu söyler söylemez, fazla babacan bir tavıra girmekten korkarak sustu. Libby'nin onunla konuşma isteğine oranla Paul'ün babacanlığı artıyordu.

«Biliyor musun, böbreklerimdeki bozukluk, normal insanlardan çabuk sarhoş olmama yol açıyor.»

«Demek kendini normal bulmuyorsun?»

«İnsanlar beni normal olarak gördükleri gün...»

Paul'ün cevabı öylesine birden boşandı ki, söylediklerinin gerçek olup olmadığını kendisi de düşünemedi. «Bu akşam bana normal görünüyorsun.»

«Çok iyi. Kendimi bir başka buluyorum. Sen de öyle mi düşünüyorsun, bilmem...»

«Evet. Tabiî.»

«Mutlu mu?» Libby, söylediği sözün ağırlığını azaltmak istercesine çocuksu bir tarzda konuştu. Paul'e, yemeğini beğenip beğenmediğini sormuş gibiydi sanki.

Paul, yine duraksamadan, «Evet,» diye cevap verdi.

«Öylesine... mutlu sözü tam karşılamıyor duygumu.»

«Bence de öyle.»

Libby, «İçim titriyor,» diye sözünü sürdürdü. «Tâ içim, martininin çok ötesinde bir şey bu.»

«Oysa, çok ağırbaşlı görünüyorsun.»

«Hiç bir zaman senin kadar ağırbaşlı olamam. Alkolün etkisiyle saçmalarsam kızar mısın?»

Paul, bundan daha fazla ayık olamazdı. Karısının neşeli olma kararını yürütebilmek için, kendi payına düşen çaba onun sarhoş olmasını önlüyordu. Karısının mızmızlığına öylesine alışmıştı ki, onun neşeli, canlı halini hatırlamaz olmuştu. Oysa, o akşam Libby hem heyecanlıydı, hem de kırmızı elbisesinin altında kolları ve bacakları ince vücuduna sımsıkı bağlıymış gibi durmayı beceriyorlardı. Eğer, Paul, onun gözlerinin içine bakamıyorsa, bunun bir nedeni de, karısını alışmadığı, yabancı bir tavır içinde görmesiydi. Üstelik, Libby'nin ne söyleyeceğini, ne soracağını da kestiremiyordu. Belki, Libby de bilemiyordu bunu. Belki bu yüzden bir sıkılganlığı bölüşüyorlardı. Başlangıçta, Paul bu tedirginliğin, lükse alışık olmamalarından geldiğini düşünmüştü. «Eğlenmek» için en son ne zaman sokağa çıktıklarını bile hatırlayamıyordu.

Hayır. Onu tedirgin eden, annesinin gelişiydi. Hayatında Libby'nin yerini belirlemişti. Bu yüzden, Libby, onu tedirgin edemezdi. Libby bir şeyler anlatıyordu. «İçeri girdiğimizde, bir sürü insan masa boşalsın diye bekliyordu. Sen, garsona, 'Benim adım Herz.

Masa ayırtmıştım,' dedin, işte o an, evli olduğumu çok yoğun duyduğum anlardan biri oldu.»

«Hoşuna gitti mi?» Yine babacan bir tavırla konuşmuştu. Sanki, Libby hakkında her şeyi biliyormuş gibi — oysa, o anda bildiğinden kuşkuluydu.

«Hoşuma gitti. Bu gece her şey kusursuz.» Paul cevap vermedi. Libby, «Yalnız — çok mu harcıyoruz acaba?» diye endişeyle sordu.

Paul, hem Libby'yi, hem kendini inandırmak zorundaydı. Libby, ona tedirginlik getirmese bile, para sorunu tedirgin ediyordu Paul'ü. «Bu akşam kutlanacak o kadar çok şey var ki, Libby.»

«İçeri girdiğimizde biraz pişman oldum.»

«Adımın Herz olduğunu söylediğim zaman mı?»

«Hayır, üç saniye kadar sonra.» Libby elini masanın üzerine koydu. Paul, onun elini tutması gerektiğini akıl etti. Libby, «Tatlı yemeyeceğim, sevgilim,» diye fısıldadı.

Yeni bir çekingenlikte sustular. Yemeklerini yemeye devam ettiler. Paul, bu yemeği, evde başbaşa yediklerinden çok farklı buluyordu. Karısı iki üç sefer kendisine «sevgilim» dememiş miydi?

«Geçen hafta Gabe'le ne tartıştık, biliyor musun?»

Paul başını kaldırdı. Libby'nin yüzü her günkü ifadesine bürünmüştü. O güzelim teni... «Ne tartıştınız?»

«Sana söylemedim. Çocuğa oyuncak getirdiği akşam — çok değişti, değil mi, Paul?»

«Kim değişti? Senin martinilerine ayak uydurup sözlerini izleyemiyorum.»

«Çok yıkılmış, çökmüş görünüyor. Gabe'den söz ediyorum. Ne bileyim... eski havası kalmadı.»

«Babasına üzüldü.»

Bir an sustular. «Sana anlattı mı?» diye sordu Libby.

«Sen anlattın ya.»

«Ha sahi...» Biraz durakladıktan sonra sözünü tamamladı. «Birden onu başka gözle görmeye başladım. Ona acıdığım için çocuğun yanında kalmasını istedim.»

«Demek, bakıcı kız ailesinin yanma gitmedi?»

«Gitmesine gitti, ama çocuğu Gabe'e bırakmam şart değildi.»

«Ben de...» Othello durumuna düşmek istemiyordu. Bu duyguya hiç kapılmamıştı. «Ben de nereden aklıma geldiğini merak etmiştim.»

«Öyleyse, neden sormadın?»

Paul ne diyeceğini pek bilemeden, «Önceden tasarladığını sanmıştım,» dedi.

«Sorsaydın keşke. Rachel'i çok seviyor. Senin, Tanrı'ya inanıp inanmadığını sordu.»

Paul kıskançlık duymuyordu, sadece canı sıkılmıştı. «Bu konu nereden açıldı?» diye sordu. Ömrümde hiç kıskançlık duymamıştı. Çok eskiden kişiliğine sindirdiği bir özellikti bu. Bu niteliği, kendisini, insancıl duyguların tümünü taşımayan biri olarak görmesine yarıyordu. Kendini, bir zamanlar olduğu gibi, herkesten değişik görmez olmuştu artık.

Yine de az önceki davranışı, Libby'de kendisini kıskandığı izlenimini uyandırmak için yapılmış gibiydi. Acaba öteki masadaki kadın, gençliğinde yaşadığı yenilgileri, yanlış yorumları hatırlattığı için mi, Paul saldırı karşısındaymış duygusuna kapılıyordu? Gençliğini çok gerilerde görüyordu. Gençliği, artık yaptıklarını hoş gösterecek bir bahane olamayacak kadar gerilerde kalmıştı. Onun saçlarının dökülmüş olduğuna ve eski moda giyindiğine bakanların kendisini genç sanmaması da işine geliyordu.

Karısı, «Dinden söz ediyorduk,» dedi. «Biliyorsun, onun ailesi Alman Musevisi. Annesini tanımak isterdim — biliyor musun, bir gün ben — annesinin Gabe üzerinde büyük etkisi olduğunu sanıyorum.»

«Bir gün sen — ne olduydu?»

«Chanukah bayramından konuşuyorduk. Ne diyeceğimi bilemedim, Paul. Son zamanlarda üzerinde konuşmadığımız o kadar çok konu var ki. Seninle benim demek istiyorum.»

Paul gülümseyerek, «Artık birbirimize alıştık herhalde,» dedi.

«Yine de eskisi kadar konuşmuyoruz.»

«Galiba sana her akşam bir kadeh martini içirsem —»

Libby, «Ya sen?» diye atıldı.

«Görüyorsun ya, beni etkilemiyor.»

«Evet, görüyorum.»

Sarışın kadınla yanındakiler, onların masasına gelmeselerdi, Libby ile Paul daha fazla konuşmadan yemeklerini bitirecek, hesabı verip kalkacaklardı. Kadın, «Affedersiniz, siz Paul Herz değil misiniz?» diye sordu.

«Evet —» Paul doğrulmaya çalışırken masayla sandalye arasına sıkıştı kaldı. «Evet — siz de bana yabancı gelmediniz,» dedi.

«Adım —» Paul, Libby'nin bir kendisine, bir kadına baktığını gördü. «Frankland. Ben Marge — Howells.»

«Ben de öyle sanmıştım —» Sonra ikisi de eşlerini tanıştırmak için öylesine bir gayretkeşliğe düştüler ki, kimse kimsenin adını duyamadı. İkinci bir tanıtma gerekti. Frankland'lerin arkadaşı olan öteki karı koca bir kenarda durmuş, seyrediyorlardı. Giderek, Marge Howells eski haline, daha doğrusu, Paul'ün aklında kalan haline benzemeye başladı. Paul ona hiç alıcı gözle bakmamıştı, Iowa'da oldukları zaman bile bakmamıştı. Beraberliklerinin oluşumu bunu gerektirecek nitelikte değildi. Paul Marge'e, Marge de Paul'e, Chicago'da ne yaptıklarını sordular. Frankland'lerin Evanston'da oturdukları anlaşıldı.

Paul, Marge'in ikinci sorusunu, «Öğretmenlik yapıyorum,» diye cevaplandırdı.

Doktor olan Tim Frankland, alt dudağını üst dudağının üzerine çekmek alışkanlığında olan bir adamdı. Yine öyle yaparak, «Yok canım,» dedi.

Libby, «Üniversitede,» diye söze girdi.

Frankland ilk kez ona baktı. «Güney yakasında yani,» dedi.

Paul, «Evet,» diye cevap verdi.

Marge anlatmaya başladı: «Tim, bu yıl araştırma yapıyor. Üç dört yıldır Evanston'dayız.» Döndü, yan gözle kocasına baktı. «Öyle değil mi, sevgilim?»

Paul, Marge'in, kocasına «sevgilim» dediğini duyduğu —ve kulaklarına inanamadığı— anda, karısıyle evli olduğunu çok yoğun olarak duydu. «Biz de bir yıldır Chicago'dayız. Bir yılı biraz geçti,» dedi.

Frankland'lerin yanındaki karı koca, Tim'le Marge'i antrede bekleyeceklerini söyleyerek yemek salonundan çıktılar. Onların gidişini bir suskunluk izledi.

Marge, «Görüşmeyeli dört beş yıl oldu sanırım,» dedi.

Dr. Frankland hepsine soğuk soğuk gülümsedi.

Libby, «Daha önce nerede karşılaşmıştık?» diye sordu.

Marge, «Iowa City'de,» dedi.

Paul, «Çocuğunuz var mı?» diye sordu.

«Bir kızımız var.»

Libby, «Bizim de bir kızımız var,» dedi. «Altı aylık.»

Marge, Paul'e bakarak, «Jocelyn üç yaşına bastı,» dedi.

Dr. Frankland, Libby'ye çok yeni bir şey söylüyormuş gibi, «Zaman uçup gidiyor,» dedi. «Nasıl geçtiğini anlamadan, bir de bakacaksınız ki, sizinki de üç yaşına basmış.»

Marge, «O arkadaşınızı hiç görüyor musunuz?» diye sordu. «Hani —»

«Gabe Wallach.»

«Evet. Ne yapıyor? Haber alıyor musunuz?»

Paul, «O da Chicago'da öğretmenlik yapıyor,» dedi.

Tim Frankland, «Yok canım,» diye atıldı.

Marge, «Tim, eski arkadaşlarımın adını sık sık duymuştur,» diyerek açıklamaya çalıştı. Oysa, gülümseyişinde kuşku vardı.

«Marge'in ailesine baş kaldırdığı dönemdi o. Senin bohemlik günlerin sevgilim.» Dr. Frankland'ın bu sözleri, karısının geçmişindeki belirli dönemlerden pek de hoşlanmadığım ortaya koyuyordu.

Libby, «Gabe, şimdi evde çocuğumuza bakıyor,» dedi.

«Evlenmiştir sanıyordum —»

Libby, söyledikleri kendisine sevinç getiriyormuş gibi bir tavırla, «Hayır, evlenmedi,» dedi.

«Yine kızların başını döndürmeye devam mı ediyor?» Bunu, Dr. Frankland söylemişti.

Paul, «Herhalde öyle,» dedi.

Libby, herhangi bir amacı olmadan, ya da yokmuşçasına, «Çok iyi kalplidir,» diye söze girdi.

Marge, «Hepimizin Chicago'da oluşu ne büyük rastlantı, değil mi?» dedi. «Bir gün buluşalım.»

Kimse cevap vermeyince, Paul konuşmak zorunda kaldı. «Evet... çok iyi olur.»

Dr. Frankland atıldı. «Evet... Karşılaştığımıza sevindim. Rehberden adresimizi bulabilirsiniz.»

Libby, «Bizim adresimiz de var rehberde,» dedi. Bunu söylemekle bir çeşit ödeşmiş gibi olmuşlardı sanki.

«Kızınızın adı ne, Paul?»

Libby cevap verdi. «Rachel.»

Bunun üzerine iki kadın birden birbirleriyle ilgilendiler. İlk gülümseyen Marge oldu.

Frankland söze karışmak gereğini duydu. «Eskiden Avrupa'da çok modaydı bu isim.»

Marge, «Kime benziyor?» diye sordu.

Libby, «Paul'e,» dedi.

«Jocelyn bana benzer.»

Tim Frankland, «Artık gidelim,» dedi. «Hodge'ler dışarıda bekliyor.»

«Ah, sahi —»

«Hoşça kalın. Gabe Wallach'a selâm söyleyin.»

«Olur —»

Libby, onlar masadan biraz uzaklaşana kadar bekledi. Sonra, Tim'i taklid ederek, «Hodge'ler dışarıda bekliyor,» dedi.

«Onlardan pek hoşlanmadın gibi geldi.»

«Belli etmek istemedim, ama adam bir felâket. Kadın dersen — bilmem ki. Pek o kadar fena değil galiba. Kimin nesi? Hiç hatırlamıyorum. Cornell'den tanıyoruz sandımdı.»

«Gabe'in arkadaşıydı.»

«Iowa'dan tanıştığımızı söyleyince, ben de öyle tahmin ettim. Gabe'in tuhaf beğenileri var.»

«Çok eski bir hikâye bu.»

«Yine de bu kızla — Her neyse, bana pek yapmacık göründü. Sen ne dersin?»

«Yok canım, sanmam.»

«Evlendiği adama baksana.» Sonra birden, «Kızı yakından tanıyor muyduk?» diye sordu.

«Ben bir kez Gabe'in yanında görmüştüm. Senin gördüğünü sanmam.»

«Ya. Yoksa bu kız, ben hastayken evden taşınmasına yardım ettiğin kız mı? Hani Gabe'in sevgilisi? Yüzüstü bıraktığı kız mı?»

Paul, «Galiba, o başkasıydı,» dedi.

Libby, «Gabe hakkında ne kadar çok şey öğrenirsem, o kadar yabancı görünüyor. Midesizin biri gibi geliyor bana.»

«Herkesin geçmişinde bu tip kızlar vardır.»

«Peki sevgilim, senin geçmişinde kim vardı?»

Paul bir an duraladıktan sonra, «Doris,» diye cevap verdi. «Sana, Doris'i anlatmıştım...»

«Ama o zaman sen lisedeymişin. Oysa, Gabe koca adamdı. Gabe bazı şeyleri çok iyi biliyor da, bazı konulara da aklı yetmiyor. Örneğin, din konusunda konuşmaya başladığım zaman, ne dediğimi bile önce anlayamadı.»

Paul, karısının gözünün içine dikmişti gözlerini. Libby, Gabe'in geçmişinden söz ederken, kendisi de kendi geçmişiyle ilgili —tabiî üzeri örtülü— şeyleri anlatırken, hep karısına bakmaya zorlamıştı kendini. «Demiştin ki, Gabe'e ne söyleyeceğimi bilemedim.»

Libby şaşırdı. «Ben böyle bir şey demedim.»

«Benim bu konuda ne düşündüğümü bilmediğini söyledin.»

«Senin ne düşündüğünü gerçekten bilmiyorum...»

«Evet ama...» Bu konuya kendisi girmişti bir kez. «Ne öğrenmek istiyorsun?»

«Ne?»

Marge Howells gelmiş gitmiş, Paul'e bir şey olmamıştı. Onu cevap vermeye sürükleyen iti, utanç değildi. «Senden bir şey sakladığım yok...» Gerçekten de kendisini alabildiğine saf görüyordu.

«Paul... yoksa?»

Bir an geçti. Unutulmayacak bir andı bu. «Hayır.» Paul, kendine inanıp inanması gerektiğinden emin değildi — oysa, kendine güvenmiyor sayılmazdı. Marge gelmiş, gitmiş, hiç bir etkisi olmamış-

tı. Neşeli görünmeye çalışarak, «Ne öğrenmek istiyorsun bakalım?» diye sordu.

«... Bilmem.» Omuzlarını silkti. «Sinagoga gittiğin zaman ne yapıyorsun?»

«Oturuyorum.» Bunu söylemekte sakınca yoktu. Ama, Paul, Libby'nin sorabileceği başka sorulardan ürküyordu. Ne sorabileceğini bilmiyor, yine de çekiniyordu. Konuyu kapatmaya çalışarak, «Oturuyorum,» diye tekrarladı.

«Dua ediyorsun.»

«Hayır, etmiyorum.»

«Benim gittiğim cuma günü dua ettin.»

«O cuma ettim. Senin, bir şeyler yapmamı beklediğini biliyordum. Başka zaman etmem.»

«Görüyor musun bak — bilmediğim bir şey çıktı işte...»

«Libby, evliyiz, ama ayrıyız da.»

«Biliyorum.»

«Bu pek de tuhaf olmasa gerek.»

Libby yenik bir ifadeyle, «Bilmem,» dedi. «Neyin tuhaf olduğunu, neyin olmadığını bilmiyorum. Evliliği anlayamadım daha. Özür dilerim — saflığımla seni utandırmak niyetinde değilim. Rachel'in sana benzediğini söylerken de böyle bir niyetim yoktu —»

«Bize sıkılganlık getiren şeyin bu olduğunu sanmıyorum.»

«Paul, bu akşam boyuna kızarıp duruyorum. Oysa, sen kocamsın.»

«Bütün hafta bu gecenin heyecanını yaşadık da ondan.»

«Evet... mutsuzum demiyorum.»

«İşlerin yolunda gitmesine alışkın değiliz.» Sıkılganlıklarının nedeni gerçekten bu olabilir miydi acaba? «Artık alışmamız gerekecek.»

«Ben biraz sarhoşum, sevgilim. Ama, sen ayıksın. Ne söylediğini biliyorsun, değil mi? Bundan böyle dertlerimizin sona ereceğine dair tuhaf bir duygu var içimde. Sanki yıllardır hep doğmaya çalışıyordum da, daha yeni doğdum gibi. Anne olmuş bir kadının bunu söylemesi belki tuhaf, belki güçsüzlüğümü, yetersizliğimi ortaya koyuyor... Demek istiyorum ki, işler yatışınca, ben de güçleni-

rim. Geçmişten utanıyorum. Bu akşam boyuna «utanmak» diyorum, aklıma başka söz gelmiyor. Seninle konuşmak istiyorum Paul. Son birkaç gündür boyuna düşünüyorum... Birbirimizle konuşmaya başlayamaz mıyız?»

«Tabiî.»

«Arada sırada, ne düşündüğünü bana anlatmanı istiyorum. Bu çok şey değiştirecek —»

«Evet, ama Libby, anlamalısın ki—» Paul, bu çıkmaza kendisinin yol açtığını, gereksiz iyimserliğe kapıldığını biliyordu. Şimdi de iyimserliğinin karşılığını ödüyordu. Bunun sonu, bu gece, yarın, ya da gelecek hafta Libby'nin ağlamasına varırdı.

«Her şeyi öğrenmek istemiyorum. Sadece... Bütün gün evde oturup kafamda kurmak zorunda olmasam. Artık her şey düzeldi — şimdi çözümlenmesi gereken, sen ve ben kaldık.» Libby gülümsemeye, Paul kendini toplamaya çalışıyordu. Toplayamıyordu. Bir kez yol açılmıştı artık. Libby, «Başkalarına senin düşüncelerini anlatıyorum,» dedi. «Oysa, senin ne düşündüğünü bilmiyorum. Dindar mıyız, değil miyiz?» Bu soruyu sorarken yine yenik bir tavrı vardı. «Al işte — oysa, basit bir sorun, değil mi?»

«İkimiz tek kişi değiliz ki. İki kişiyiz.»

«— ama bir anlaşma yolu bulmamız gerek.»

«Tabiî —»

«Her evliliğin cinsel beraberliğe dayanması gerekmediğine inanıyorum. Bunu başka açıdan görebiliyorum artık. Başka açıdan bakmaya kendimi zorladım. Ama, beraberliğin temeli bu değilse, başka bir şey olması gerekir.»

«Libby — çok sabırlı davrandın.»

Libby neredeyse ağlayacak gibiydi. «Sağol.»

«Senden, biraz daha sabır göstermeni istiyorum.» Bir başka kadın olsaydı, o anda ya bir tokat indirir, ya da bırakır giderdi. Bunu bilmek, Paul'ün ricasına erdem katmıyordu.

Libby, «Her şey değişiyor, sadece sen değişmiyorsun,» dedi.

«Ben de değişiyor olmalıyım, Libby. Ben de değiştim.»

«Beni artık sevmiyorsun, değil mi?»

«Böyle söylemek, her ikimiz için de haksız... yanlış bir yorum olur.»

«Ne demek istediğini anlamadım.»

Paul'ün verdiği cevaplar ikisini de doyurmuyordu. Susması daha iyi olacaktı. Libby, «Gecemizi zehir mi ediyorum? Hay allah —» dedi.

Tabaklarındaki yemeği bitirdiler.

Libby, çatalını boş tabağın üzerinde kaydırarak, «Tanrı'ya inansaydın, bunu hiç de önemli bir sorun olarak görmezdim. Biliyor musun?» dedi.

«Sen inandığın için mi?»

«Ben inanmıyorum. İnanmak da istemiyorum. Ama, sen başkasın. Senin ne olduğunu tanımlayamam, ama seni seviyorum, Paul. Beni sevmeyişine de üzülmüyorum. İyi bir insan olduğunu biliyorum.»

«Seni sevmiyorum demedim...» diye başladı Paul.

«Farketmez. Hadi hesabı verelim — biraz yürüyelim. İçim bir tuhaf. On dolarlık yemeğimizi zehir ettiysem, bağışla.»

Sinemaya doğru yürürlerken, Libby, «Ayaklarım birbirine dolanıyor,» dedi.

Bekledi. Oysa, Paul ona bir şey sormadı. Dinlemiyor muydu, düşünüyor muydu, yoksa aldırmıyor muydu, belli.

«Başka erkekleri baştan çıkaramam, Paul. Her şeyi berbat ediyorum — sonra da üzülüyorum. Hesap ne kadardı, on bir dolar mı? Benim yüzümden harcadık bu kadar parayı. Çocukluğumda her doğum günümde ağlardım — mutlak bir kavga çıkardı. Önemli günleri berbat etmekte ustaydım, yine de öyleyim ya. Bu böbreklerle o içkiyi içmemeliydim. Tam çakırkeyiftim, şimdi iyice sarhoş oldum — benimle konuşmam istiyorum. Ne olur, sinemaya kadar yürüyelim, ve sen konuş. Cornell'de olduğumuz zaman, beni her şeye inandırırdın. Şimdi de inandır.»

«Neye?»

«Sana. Ya Tanrı'ya inanıyorsun, ya da beni seviyorsun diyorum. İkisinden biri. Bunun üzerinde pek düşünmedim. Aklıma geldi, gel-

mişken söyleyeyim dedim. Güçsüz biriyim ben. Paul. Onun için de aklıma geleni hemen dışa vuruyorum.» Bir an durdu. Sonra, «Bugün altıncı yıldönümümüz,» dedi. «Beni inandır, ne olur. Beni hayatından koparıp atamazsın!»

Hava soğuktu. Rüzgâra karşı yürüyorlardı. Birbirlerine bakmıyorlardı. Paul, «Sana olumlu cevap veremiyorum,» dedi. «İki konuda da kendime güvenim yok.»

«Öyleyse sinagoga neden gidiyorsun? Neden bu evliliği sürdürüyoruz? Hep diyorum ki, o inanıyor —»

«İnanç kişisel bir konudur. Neden benim inancıma aklını taktın?»

«New York'tan döndüğün zaman her şey değişecek sanmıştım. Belki din —»

«New York'tan hangi inançla döndüğümü ben de bilmiyorum. Sadece, her şey eskisinden daha iyi, bunu biliyorum.»

Libby hüzünlü, «Her şeyin o kadar da iyi olduğunu sanma,» dedi.

«İşte ben de bunun için sinagoga gidiyorum ya. Her şey daha o kadar düzelmedi.»

«Her şey düzelsin diye, kafandakileri silip atabilesin diye mi gidiyorsun sinagoga?»

«Libby, hiç bir şeyin «daha iyi» olacağı yok.»

«Hiç de öyle değil! Her şey eskisinden daha iyi. Kendini bize verebilsen! İşleri düzeltmek için hiç çaba göstermiyorsun. Benden uzaklaştın.»

«Seni hiç düşünmüyor değilim, Libby. Hiç de öyle değil.»

«Beni düşünmekten söz etmiyorum ki.»

«Bak, davranışlarıma ben de anlam veremiyorum. İstediğin, beklediğin duygularda olmadığım için, kendimi savunacak değilim.»

«Ben, senden normal duyguların ötesinde bir şey beklemiyorum.»

«Duymam gereken duyguları duyamıyorsam, yapmam gerekenleri yaparım.»

«Nasıl yapabileceğini anlayamıyorum.»

«Kendimi zorlarım.»

«Paul, bunu söylediğin için senden nefret edebilirim.»

«Libby, sinagoga gidip oturuyorum —»

«Evet — şimdi de neden gittiğini söyle.»

«Kendimi bütünlenmiş görmüyorum da ondan. Her şey... biraz eksik, biraz bütünlenmemiş geliyor.»

«Evet?»

«Bütünleşmeyi umduğum için de gidiyor değilim.»

Libby acıyla, «Senin Tanrı'nı anlamıyorum,» dedi.

«Son zamanlarda işlerin düzelir gibi olması, inancımı sarstı.»

«Şaka mı bu? Son zamanlarda hep hakarete uğramışım gibi geliyor bana.»

«Şaka yapmıyorum ben.»

«Ben kadere inanmıyorum! Sen inanıyorsun — böyle diyorsun. Rachel'i de sevmiyor musun? Ona karşı da hiç bir duygun yok mu?»

«Rachel'i seviyorum.»

«Yani? Sonra?»

«Sonra ne?»

«Sen tatlılığa inanmaz mısın? Tatlı bir hayat süremez miyiz? Çok mu zor bu? Benimle ve evliliğimizle ilgili tavrını, düşünceni —her neyse— haklı gösteremezsin.»

«Kendimi haklı göstermeye çalışmadım —»

«Bırak da sözümü bitireyim — bu çok karışık bir konu, ben de salim düşünemiyorum. Ne olur aklımı karıştırma, Paul. Sen diyorsun ki —dediklerini tam olarak anladığımı da bilmiyorum ya— eşyanın tabiatı gereği, senin ve benim mutlu olmamamız gerektiğini söylüyorsun. Belki eşyanın tabiatı bunu gerektirir, ama benim tabiatım değil! Ben mutlu olmak için can atıyorum ve daha fazla da bekleyemem. Sen de ne olur, kendini tutmasan. Ne olur Paul, kendini koyversen...»

«Ah, Libby...»

«Ne var?»

«Gerçekte olmadığım bir şey olamam ben.»

«Bahane bu! Felsefe yapıyorsun! Ben, aslında olmadığım bir oluşuma getirdim kendimi — bilmiyor musun bunu? Böyle yapamazsın, Paul, benden daha güçlüsün. Daha güçlü olmak zorundasın!»

Paul'ün aklından geçen her ne idiyse, söylemedi.

Libby, «Ne biçim Tanrı bu!» dedi.

«Başkalarına —karıma, Libby'ye bile— çok özel nedenler gibi görünen bazı nedenlerden dolayı, ancak inanabildiğim kadar inanabilirim.»

«Benden uzak kalmak için sinagoga gittiğini sanıyorum.»

«Yapma, ne olur... Oraya sadece babama dua etmek için gidiyorum.»

«Dua etmediğini söylemiştin.»

«Evet. Dua etmiyorum.»

«Paul —»

«Yas tutuyorum, tamam mı? Görüyorsun ya, bunu anlatmak zor.»

«İyi ama — yas tutma. Her şeyi oluruna bırak.»

«Belirli şeyleri kabul etmem gerek.»

«O zaman, senin kabul ettiğin şeyleri benim de kabullenmem gerekir. İşte haksızlık burada, anlıyor musun?» Umutsuzluk, çaresizlik içinde, «Haksızlık ediyorsun,» diye ekledi.

«Görüyorsun işte, bu konuşma bizi herhangi bir çözüme götürüyor mu?»

«Aklım karıştı. Sen her şeyi tersten alıyorsun. Her şeyden vazgeçmiş gibisin,» diye inanamayarak konuştu.

«Belki de kendimden vazgeçtim.»

«Bu da aynı kapıya çıkar. Üstelik, daha da beter.»

«Birbirimizi anlayamayacağız —» Libby durup gözlerini kapatınca, Paul, «Bu gece,» diye ekleyerek karısının elini tuttu.

Libby, «Ben öyle düşünmüyorum,» dedi. «Sen neye inandığını kendin de bilmiyorsun.»

«İnandıklarımın tümünü bilmiyorum.»

Libby çekinerek, «Bunun bana mutluluk vermediğini anlamanı isterdim.»

«Mutluluğu fazla aklına takıyorsun.»

«Başka ne var ki, Paul?»

Öpülmek. Sinemadan çıkmış, bir taksiye binip istasyona doğru giderlerken, Libby öpülmek istedi. Bu isteğin aşırı duyarlılık olduğunu seziyor, yine de istiyordu. Ölesiye istiyordu. O akşam ne istemişse, hep ölesiye istemişti. Birkaç dakika sonra, bayram kala-

balığıyle dolu sokaklardan istasyona doğru giden arabanın içinde kocasının yanında olmakla yetinmek zorunda olduğunu anladı.

Ve yetindi. Taksiye binmek bile bir şeydi. Beş yıl önce Detroit'de doktordan çıktıkları geceden bu yana taksiye binmemişti. O gün de öylesine gerilerde kalmıştı ki, sanki bu geceden önce hiç ayağını taksiye atmamış gibiydi. Kendisiyle, öteki Libby'ler, genç, toy, aptal, çaresiz Libby'ler arasında bir bağlantı kurmakta zorluk çekiyordu... Libby Herz, eski Libby Herz'leri hep geride bırakıyor, bazen yirmi dört saat önceki haline bile omuz silkip geçiyordu. Yine de bu akşamın hepsinden başka olduğunu düşünmekten kendini alamıyordu. Bütün hafta bir başka olmuştu gerçekten. Yeniden güçlenmeye karar vermiş ve içine yeni bir güç dolmuştu. Hiç değilse, arabanın içinde, kolu kocasının kolunda, eli kocasının elindeyken, böylesine kolay görünüyordu bu. Gabe'in gideceğini kendi ağzından duymak da etkilemiş olmalıydı onu. Paul, geçmişte kendisinden uzaklaşmışsa, kendisinin de zaman zaman kopukluklar yaşadığını inkâr edemezdi. Gelecek, kendilerine neler hazırlarsa hazırlasın —ki bunların hep iyi şeyler olacağına kuşkusu yoktu— Pennsylvania'da yaptığı gibi, bir daha Gabe'e mektup yazmayacak, Iowa'da yaptığı gibi, onu hayal etmeyecek, ya da her zaman yaptığı gibi, onu olduğundan fazla yüceltmeyecekti gözünde. Paul'le birlikte yemeye çıkacakları sırada, Gabe'in eline tutuşturduğu pusula için bile pişmanlık duyuyordu. Yine de, kendisi gibi tutkulu birinin, eski ve müzmin bir bağlılığı bir anda koparıp atmasının kolay olmadığını düşünüyordu. Ya da kendisi gibi muhtaç durumda birinin.

Oysa, artık Gabe'e muhtaç değildi. Hele onun, sandığı kadar güçlü olmadığını anladıktan sonra, ona muhtaç olamazdı. Libby'nin, kendisine muhtaç bir ailesi vardı. Paul'ün, kendisini sevmesine yardımcı olacaktı. Libby'nin gözünde, yaşantılarının ilk kurulu düzen dönemi olan bir döneme girdikleri şu günlerde, Libby kendini kocasının yalnızlığını, kopmuşluğunu ortadan kaldırmaya adayacaktı. Artık, Paul'ün ayrı olmasına gerek yoktu. Libby, onu mutluluğa inandıracaktı.

Oysa, arabadan indiklerinde Libby değişti. Hiç öpülmeden bun-

ca yol almış olmak, onu biraz hayal kırıklığına uğratmış gibiydi. Yine de bunun dışında, Paul, onun umutlarını kıracak hiç bir şey yapmamış, hiç bir şey söylememişti. Paul arabanın parasını verirken, Libby lokantaya girdikleri andaki duyguyu yeniden yaşadı — birisinin karısı olmak duygusuydu bu. Kocasının şoförden paranın üstünü alırkenki görünümü, Libby'yi hiç boşanmayacaklarına inandırdı. Hayır, Paul değildi bu... Libby, bir kadeh martiniyle sarhoş olunabileceği kadar olduğunu seziyordu. Ayıldı. Beş yıl önce taksiye binen kızdan o anda da, bundan beş yıl sonra da farklı olmadığını biliyordu. Ve Paul'ün de bunu bildiğini görüyordu.

İstasyonun kalabalık bekleme salonunda bir sıranın kenarına iliştiklerinde, saat on buçuğu beş geçiyordu.

Libby, «Ben, Gabe'e bir telefon edeyim,» dedi.

Paul sıranın üzerinden bir gazete almıştı. Okumuyor, elinde sallıyordu. «Neye arayacaksın?» diye sordu.

«Her şey yolunda mı diye soracaktım.» Libby, elinde olmadan, merak etmeye başlamıştı.

«Ben ararım.»

Libby birden öyle ürkmüş olmalıydı ki, Paul, ona iyi davranmak gereğini duydu, eğilip karısını öptü.

«Paul...» Artık telefona gerek kalmamıştı.

Oysa, Paul, telefon kulübelerini gösteren ok işaretine doğru yürümeye başlamıştı. Libby'nin bir an önceki sevinci, yine birden sönüverdi. Paul'ün sevecen anlarının tek kusuru, anlık oluşlarıydı. Bir anki kucaklayışının bir başka andaki öpüşüyle bağıntısı yoktu. Libby gözlerini yumdu. Olanların tümünü anlayamıyordu. Hem bir şey oluyor muydu ki? Sokakta kocasına birkaç soru sormuş, o da cevap vermişti, o kadar. Paul'ü hepten —ya da hiç değil, on saniyeden fazla süreyle— içine kapanıklığından kurtardığını sanmak, kendi güçlerine aşırı ve boşuna güvenmekti.

Libby'nin güçlerinden sadece biri pek umutsuz sayılmazdı. Geçmişi unutmak, pek öyle küçümsenecek bir yetenek değildi. Geçmişi unutacağım. Paul'e de geçmişi unutturacağım. Onu mutluluğa inandıracağım.

Paul geri geldiği zaman, kol saatini istasyonun saatiyle ayarladı.

Libby gülümseyerek, «Gabe ne âlemde?» diye sordu.

«İyiymiş —»

«Seni duyan da hiç öyle olmadığını sanır. Gabe'in bez değiştirebileceğine inanmıyor musun?»

«İyiymiş dedim ya.»

«Çocuk uyuyor muymuş?»

«Evet.»

«Kalkıp mama yemiş mi?»

«Bir şey demedi.»

«Sormadın mı, sevgilim? Belki Gabe biberonun yerini —»

«Bulmuştur.»

«Paul, annen için heyecanlanma.»

«Heyecanlıyım.»

«Gerek yok. Her şey geçti.»

«Biliyorum...»

«Onun her dediğini yaparız. Bir tabak bile yıkatmayız. Ben de heyecanlıyım, ama güvensiz değilim.»

Paul ayaktaydı. «Ben tuvalete gidiyorum, Libby.»

«İyi değil misin, şekerim?» Kocasını öylesine seviyordu ki, o rahatsızlandı diye Libby neredeyse ağlayacaktı.

«Tren gelmeden tuvalete gideyim dedim. Bir şeyim yok.» Yeniden, geldiği yönde uzaklaştı.

Libby onu seviyordu, her şeye baştan başlayacaklardı — Paul'ün kendisini arzulamasını sağlayacaktı. Kendini ömründe hiç böylesine güçlü bulmamıştı. Anne olmak ona bu gücü vermiş olmalıydı. Baskıdan kurtulmak, sıkıntıların sona ermesi bu gücü getirmiş olmalıydı. Artık, Libby ona yardımcı olacaktı! Paul'üne yardımcı olacaktı!

Hoparlör, New York treninin gelişini bildirirken, Libby, Paul'ün koşarak geldiğini gördü. O da kocasına koştu —*Paul'üm benim!*— ve birlikte perona koştular. Paul bir şeyler söylüyordu, Libby kalabalıktan, gürültüden anlayamadı — sonra Mrs. Herz'le karşılaştı-

lar. Kadın, oğluna sarılmıştı. Sonra bir kol uzandı. Libby sokuldu. Şimdi iki kadın da, Paul'ün göğsüne kapanmış, ağlıyorlardı. Libby, Paul'ün elini sırtında duydu. Başını onun ince, dik vücuduna dayamak Libby'ye güven veriyordu. Başka bir el değmedi sırtına. Ama, Libby artık her şeyi birden beklemeyecek kadar olgunlaşmıştı. Her şeyi birden beklemiyordu — sadece kendine verileni alıyordu. Sabırlıydı.

Eve giderken yine taksiye bindiler. Mrs. Herz tren yolculuğundan söz etti. Libby de ona sadece yolculukla ilgili sorular sordu. Paul hep susuyordu.

Merdivenleri çıktılar ve Paul'ün bildiği, ama onları hazırlamaya fırsat bulamadığı görüntüyle karşılaştılar. Paul mucizelere inanan biri olmadığı, kendi duyularına inandığı halde, yine de evden adım attıkları zaman karşılaşacakları duruma inanamamıştı. İnanamadığına göre de, olamaz diyordu. Oysa, olmuştu; o inanmasa da, olmuştu.

2

THERESA'ya yatak odasından çıkmamasını söylemişlerdi. Harry, bu işin onu ilgilendirmediğinden söz etmişti.

Doğruydu bu. Theresa olanları çoktan unutmuştu. Hiç bir şeyi düşünemeyecek kadar işi vardı. Ütü yapmaktan, bulaşık yıkamaktan, sökük dikip, çorap örmekten, bez değiştirmekten ve Harry'nin dediklerini yapmaktan başka işi yoktu. Oysa, Harry'nin bunları söylemesi gereksizdi — Theresa'nın bir yere gidecek zamanı mı vardı?

Her şey ötekiler içindi. Ya ben ne olacağım diye düşünüyor, düşündükçe ağlamaklı oluyordu. Daha ancak yirmi yaşındaydı. Hiç gülmemişti. Sadece, Dewey'le olduğu sırada iyi vakit geçirmiş, sonra da yakalanmıştı. Hem, Dewey ona aldırmamıştı bile. Ya Harry?

Harry, onu sevdiğini söylüyordu. Sevdiği için onunla evlenmişti. Sevdiği için onu yeniden evine almıştı. Acaba?

Theresa, rahibe olmak için çok mu geç kaldığını düşünüyordu. İnsan rahibe olunca, hiç değilse bir adamın kölesi olmaktan kurtulurdu! Ya da çocukların kölesi! O Walter denilen piçi bir temiz dövmek gerekti. Yoksa altını pisletmemeyi öğrenemeyecekti. Bunu Harry'ye söylemiş, ama o, yatak odasına çekilmesini buyurmuştu sadece. Harry ile Vic kamyonculuğa başlayacaklardı. Neyle? Harry, eve Noel ağacı bile alamamıştı. Ne biçim Noel akşamıydı bu! Odaya hapsedilmişti. Wallace gelirse odadan çıkması yasaktı.

Theresa, Mr. Wallace'i düşündü. Ondan nefret ediyordu. Onunla telefonda konuşurken, yüreğinin çarpmasını engelleyememişti. Onun nasıl olduğunu gözünün önüne getirmeye çalıştı. «Meleğim» şarkısını ne zaman duysa, Mr. Wallace aklına gelirdi. Onların şarkısı gibi olmuştu bu. Oysa, eskiden, bu şarkıyı duyunca, Dewey'i düşünürdü.

Theresa dolaba yaklaştı. Elbiselerine baktı. Önlükten başka bir şey giyeceği günler gelecek miydi? Giyinip kuşanmaya hiç fırsat olmuyordu. Harry onu hiç bir yere götürmüyordu. Şükran Günü'nden bu yana, bez değiştirmenin ötesinde bir şey yapmamıştı. Keşke geri gelmeseydi. Neden döndüğünü bulmaya çalıştı. Aile arasında kutlanacak Şükran Günü'nü özlediği için! Onun dışındaki bütün Amerikalılar, tatlılar, şekerler, hindiler yemişlerdi. Theresa en çok şekerleme severdi ve Harry'ye telefon ettiği zaman, adam şekerleme yediğini söylemişti. O da gelmişti. Oysa, şekerleme filân yoktu! Yine de Harry'nin kendisini gerçekten sevdiğini sanmıştı. Sorduğu zaman, adam, onu sevdiğini söylüyordu. Öyleyse onu neden odaya hapsetmişti? Mr. Wallace gelecek olursa, onu görmeye hakkı vardı Theresa'nın. Gabe.

Aklı fikri hep cinsellikteydi.

Oysa, Harry öyle değildi. Hiç değilse ona karşı öyle değildi. Theresa bunları düşünerek kendini yatağın üzerine attı. Herkes, erkeklerin kadını sadece bir tek şey için istediğini söylüyordu. Oysa, Harry'nin ondan istediği tek şey, kendisine ve çocuklarına hizmetçilik etmesiydi. Üstelik bunlar, kendi çocukları bile değildi. The-

resa ağlamaya başladı. Kasım'm on dokuzunda yirmisine yeni basmıştı!

Dewey'in evli olması her şeyi bozmuştu — yoksa, kendisiyle evlenmek zorunda kalacaktı. Tabiî kendisi de evliydi. Evli olmayan tek kişi Mr. Wallace'di. Theresa telefonda nasıl da terslemişti onu. Ona söylediklerini Harry'ye anlattığı zaman, Harry hem sevinmiş, hem öfkelenmişti. Wallace, kendini ne sanıyordu! Yuva yıkabileceğini mi sanıyordu! Başkalarının dertlerinden yararlanıp para kazanan Yahudinin biriydi! Vic, fabrikayı kapatanların da Yahudiler olduğu anlaşılırsa, hiç şaşırmayacağını söylemişti.

Theresa, bir Yahudiyle yatmanın nasıl olacağını merak etti. Hastaneye kaldırılan zenci çocuğun hikâyesi aklına geldi. Kıkırdamaya başladı. Sonra ağladı, hem bu kez hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Harry, üstüne bir çıkar, bir inerdi. Çoğu zaman Theresa buna hazır olmazdı bile. Harry kalkıp perdeleri ve kapıyı örttüğü zaman, Theresa anlardı. Birbirlerinin yüzünü bile göremezlerdi. Theresa, onun eski karısıyle yattığını kurguladığını bilirdi. İyi ya, öyleyse o da bir başkasını düşlerdi! Çoğu kez —Dewey'le olduğu zamanlar bile— bir başkasıyle yattığını düşlemişti. Ama, Dewey'e inat olsun diye yapmıştı bunu; çünkü, Dewey bir başkasını hayal ediyor gibi yapardı. Onunla yatanların hiç biri, onunla yatıyor gibi yapmamışlardı.

Theresa kulağını kapıya dayadı. Konuşulanları duyamıyordu. Sesler giderek yükseliyor ve ürkütücü oluyordu. Theresa kapıyı açmaya korkuyordu. Harry, ona karışmamasını söylemişti.

Neden onun sözünü dinleyecekti? Onun kölesi değildi ya!

Ama, yeniden evden kaçmayacaktı. Harry ona bakıyordu.

Theresa odadan nasıl çıkacağını düşündü. Yavaşça kapıyı açtı ve ayaklarının ucuna basarak koridoru geçti, çocukların yattığı odaya girdi. Girer girmez kapıyı kapattı. Yine bir şey duyamıyordu.

Oysa, koridordayken Mr. Wallace'in sesini, ardından da Harry'nin küfrettiğini duymuştu. Harry öfkelendiği zaman, çılgına dönüyor, gözü dünyayı görmüyordu.

Melinda uyuyordu. Küçük George da uyuyordu. Walter ise uyur gibi yapıyordu. Yine, Theresa'yı kandırmaya çalışıyordu. Theresa, çocukların üstü örtülü mü diye bakmaya geldiğini söyleyecekti bahane olarak. Ama, Walter kendisine oyun oynamaya kalkışırsa, ona hiç bir şey yapmayacaktı. Walter'in başucuna gitti.

«Walter, neden uyuyormuş gibi yapıyorsun?»

Çocuk cevap vermedi.

«Tıpkı oturağa yapamıyor numarana benziyor bu da. Altındaki bezi çıkaracağım, bakalım o zaman ne yapacaksın?»

Çocuğu sarstı. «Uyuyormuş gibi yapma, Walter.» Çocuğu yine sarstı.

Çocuğun gözleri açıldı.

Theresa ona olanca gücüyle bir tokat attı.

Walter ağlamaya başladı. Theresa, «Hak ettin,» dedi. Çocuk, sesini daha da yükseltti. Theresa, onun kendisinden nefret ettiğini biliyordu. Hırsını almak için yine tokatlayacaktı, ama oğlan hayvan gibi uluyordu.

Kapı birden açıldı. Harry, «Ne oluyor burada?» diye bağırdı.

Theresa, öteki odada Vic'le Gabe'in tartıştıklarını duyuyordu. «Bana tükürdü — ben de vurdum. Ders olsun diye...»

Harry, «O, kimseye tükürmez,» dedi. Yüzü kızarmıştı. Parmağını Theresa'ya uzatmış, sallıyordu.

«Bana tükürüyor! Ben de vurdum.»

«Sen kimseye vuramazsın! Ben, sana vurayım da aklın başına gelsin!»

«Oturma odasına gelmeye benim de hakkım var. Burası benim de evim.»

«İçeri gelip gelmeyeceğini ben bilirim!»

«Senin kölen değilim —»

«Sen odana dön!»

«Mr. Wallace'ı görmeye hakkım var. Benim de —»

Mr. Wallace, yanında Vic'le birlikte odanın kapısında görünmüştü. Melinda yatakta doğrulup oturmuş; George de ağlamaya baş-

lamıştı. Ve Theresa, yirmisine daha yeni basmıştı! Bu yabancılarla ne işi vardı? Noel gecesinde evde Noel ağacı bile yoktu!

Mr. Wallace kapıda durmuş bağırıyordu — ona bağırıyordu. «— sen kabul ettin, Theresa —» Onun yüzü de kızarmıştı; Vic elini Mr. Wallace'ın omuzuna atmıştı.

«Evet —»

«— zorbalık —»

«— odana gir ve çıkma —»

«— parayı! Aylar önce —»

«— çocuk —»

Theresa, «Burası benim de evim,» diye haykırarak oturma odasına koştu.

Kanepenin üzerinde bir çamaşır sepeti duruyordu. İçinde ufak bir çocuk vardı. Adamların bağırarak kendisine doğru geldiklerini duydu.

Çocuklu bir kadına kimse vurmazdı. Kendi çocuğu! Çocuğu kaldırdı, kucağına aldı. Kendi çocuğuydu bu! Çocuğun yüzüne baktı.

«Benim çocuğum bu!» diye bağırdı. Adamlar üzerine geliyorlardı.

«Bırak o çocuğu!»

Wallace, «Theresa —» dedi.

«Benim o! Hiç bir şey imzalamam!»

«Senin değil!» Mr. Wallace elini kolunu sallıyordu. «Senin değil o!»

Harry de, «— senin değil —» diyordu, ama Theresa'ya değil.

Mr. Wallace, «Seni öldürürüm!» diye bağırıyordu.

«Hey —»

Vic, Mr. Wallace'ın omuzunu tutmuştu. Mr. Wallace'ın ağzı açıktı. Yüzü şişmiş, kızarmıştı. Patlayacak gibiydi. Hiç de yakışıklı değildi. «O çocuk —» diye haykırdı. Harry, Theresa'ya doğru atıldı. Theresa yatak odasına koştu.

Ama, kapıyı zamanında kilitleyemedi. Harry içeri daldı. Ne yapıyorum ben, diye düşündü Theresa.

«Çıldırdın mı sen?»

«Walter bana tükürdü.»

«Bırak o çocuğu! Allah belânı versin! Bırak onu!»

«Beş yüz dolar aldım! İki yüz daha alacağım, anlıyor musun pis orospu! Ver o çocuğu bana!»

«Çocuğumu satamazsın!»

«Senin çocuğun değil o —»

«Daha yirmi yaşındayım —»

Harry, üzerine yürüyordu. «Sokakta kalmak mı istiyorsun? İş sahibi olmamı istemiyor musun? Açlıktan ölmek mi istiyorsun?»

Theresa, çocuğu ona uzattı. «Harry, bilmeni isterim ki —» dedi, «Ben artık —»

Harry dinlemiyordu onu. Çocuğu almış, oturma odasına gidiyordu. Theresa onun peşinden giderek, «Bil ki, Harry,» diye mırıldandı. «Ben de giyinip kuşanmak, arada bir gezmeye gitmek istiyorum. Arada bir —»

Birkaç dakika önce oturma odasında bağrışmalar vardı. Oysa, şimdi kimseden ses gelmiyordu. Vic ayaktaydı. Mr. Wallace da yerde. Dizlerinin üzerindeydi. Alnı halıya kapanmıştı. Kollarını kulaklarının üzerinden kavuşturmuştu. Kımıldamıyordu.

Harry, «Yoksa vurdun mu —» dedi. Theresa, onun ne kadar korktuğunu sezdi.

Vic, «Yooo,» dedi. «Öylece kıvrıldı kaldı. Siz dışarı koştunuz. O da yığılıverdi.»

Kimse konuşmuyordu. Vic korkmuştu. Theresa da korkuyordu.

«Sen vurmadın mı?»

«Kendiliğinden yığıldı.»

Harry, Mr. Wallace'in çevresinde dolandı. Yüzü artık kırmızı değildi. «Hey, Mr. Wallace?»

Yerde yatan adamdan ölgün bir ses geldi.

Vic, «Telefon dedi. Bir şey söyledi,» diye atıldı.

Theresa, «Telefon etmek istiyor,» dedi.

«Telefon kesik.»

Theresa, «Alt kattan,» dedi. Titriyordu. Mr. Wallace'in bir an önce yerden kalkmasını istiyordu.

Harry çocuğu bırakmamıştı daha. Ne iyi bebekti — ağlamıyordu bile. Yine de Theresa bir çocuk daha istemiyordu.

Sonunda, Harry, «Onu telefona götür...» dedi.

Theresa, «Ben mi?» diye sordu.

Vic atıldı, «Kime telefon edecek?»

«Birini araması gerek. Birinin onu alması gerek...»

Mr. Wallace yerden kalkıyordu. Ellerini kulaklarından çekmedi. Başını kaldırmadı. Gülümsemedi — Theresa, onun gülümseyeceğini sanmıştı. Onları susturmak için mahsus yere yattığını sanmıştı.

Vic'le, Harry fısıldaşıyorlardı. Theresa, Mr. Wallace'i alt kata indirdi. Mr. Phelps kapıyı açınca, Theresa, «Bu adama bir şey oldu...» dedi. Adamın yüzüne bakamıyordu. Mr. Phelps de onun yüzüne bakamadı. Yana çekildi, yol verdi.

Telefonun başına gelince, Theresa, Wallace'ın numarayı çeviren parmaklarını seyretti. Wallace konuşamıyordu — telefonu Theresa'ya uzattı, o da konuşmak istemiyordu. Mr. ve Mrs. Phelps durmuş, onlara bakıyorlardı. Theresa telefonu uzatmak için onlara dönünce, ikisi de yerinden kıpırdamadı.

Telefonla konuşmak Theresa'ya düştü. «Alo?» dedi. «... Telefonu Mr. Wallace açtı. Biri gelip ona yardım etsin... Kriz geçirdi.»

Telefonun öteki ucundaki adam, nereden aradığını sordu. Theresa korkarak adresi verdi. Acaba, Wallace polise mi telefon etmişti?

«Ufak bir çocuğu alan adam siz misiniz?» diye fısıldadı.

Adam evet dedi.

Theresa, «Gelip alın onu öyleyse!» diye yalvardı. «Biz onu istemiyoruz!» Telefonu kapattı. Phelps'lere döndü, «Harry'ye söylemeyin —» dedi.

Birden, fırsatı kaçırdığını sezdi. Çocuk kucağındayken Harry'den söz alabilirdi. Hiç değilse pazar günleri dışarıda yemeğe gitmek için söz alabilirdi. Ama, fırsatı kaçırmıştı! Ve daha yirmisindeydi ancak. Gözleri yeniden yaşardı. İyi günlerin bir daha gelmeyeceğine inanamıyordu.

3

Londra, 3 Kasım

«SEVGİLİ Libby,

Senden gelen zarfı şimdi açtım. Aylarca önce, açmadan attığımı sanıyordum. Bugün yağmur yağıyor, İtalya'ya hareket etmek üzereyim, bavullarım hazır — beni hava alanına götürecek taksiyi bekleyerek, bavulların ortasında, otelin salonunda oturuyorum. Biletimi çıkarmak için, pardesümün ceplerini karıştırırken senin mektubunu buldum. Havalar bu denli güzel gitmemiş olsaydı, mektup daha önce gözüme çarpacaktı demek. Bir başka gün olsa, belki yine kaldırır bir kenara atardım. Senin içtenliğinle özdeş bir direnci yansıtan üzerindeki çeşitli adreslere rağmen, yine atabilirdim. Oturup sana cevap yazışımın nedeni, belki de her şeyimi toplamış ve gitmeye hazır olmam. Belki de fazla, ya da hiç değişmemiş olmam. Yine de yolculukta, gördüğüm şeylerde sevinç bulmaya çalıştım.

Üzerinden dört ay geçtiğine göre, tabiî ki, Rachel'in birinci yaş gününe gelemem. Hoş, Temmuz'da Amerika'da olsaydım, sana ve ailene yakın bir yerde olsaydım da, yine gelmezdim sanıyorum. Beni çağırmana ne anlam vereceğimi de bilemiyorum. Beni çağırmaya karar verdikten sonra, neden sadece çağrı mektubunu yolladığını, neden tek söz eklemediğini de bilemiyorum.

Burada oturmuş, beni neden çağırdığını düşünürken, aklıma hiç de hoş şeyler gelmedi. Sanki tepeme dikilmiş, 'Savaşı biz kazandık, sen değil,' der gibiydin. Ama, bunu sabit bir görüntüye çevirip kafama yerleştiremiyorum. Senin salt çalım satmak için zarfı kapatıp postaya atışın da bir görüntü olarak kesin bir biçim alamıyor. Belki kendimi aldatıyorum, ama bu çağrıyı, nerede olursam olayım, elime geçsin ve Rachel'in bir yaşına bastığını — ve size ait, bir daha ayrılmamak üzere size ait olduğunu — öğrenmem için gönderdiğine inanıyorum. Hepiniz için nasıl korkunç bir son hazırlamakta olduğumu düşündükçe, senin bu davranışını ancak iyi yüreklilik olarak tanımlayabilirim. Oysa, senin iyi yürekliliğin da-

ha da yücedir, öyle değil mi? Seni tanıyan biri olarak, neden olmasın diyorum.

Eğer gönderdiğin kart, bir bağış çağrısı ise —senin bağışlayıcı tavrını kabullenme özgürlüğünü duymam için ise— bunu kabul edemeyeceğimi söylemek isterim. Çünkü, yeterince pişman olup olmadığımı bilmiyorum. Ve belki de yanlış düşünüyorum, ama seni bağışlayıcı olmaya iten şeyin, duyduğumu sandığın bu pişmanlık olduğu kanısındayım.

O gece için bağışlanmayı isteyecek durumda değilim daha. İnsan çok uzun süre kararsız biri olarak yaşamışsa, ömrünün tek kararlı anını kolayca silip atamıyor. Çok kısa sürmüş de olsa, ardından kişiliğimin ve her şeyimin yıkılmasını getirmiş de olsa, güçlü olduğum o an için —belki gelecekte bile— bağışlanmayı kabul edemem. Başkaları —sen— benim kararlılığımı — bir şeyler yapmamı — bir şey yapmamı — o şeyi yapmamı — umutsuzluğa bağlayabilir ve değersiz görebilirsiniz. Oysa, ben, bu konuda biraz daha düşünmek zorundayım. O gün, kendimi feda ettiğimi düşünüyordum. O günden sonra, çevremdekilere yaptığım bölük pörçük açıklamalar — bu cümleyi bitiremeyeceğim.

Yağmur azaldı, gitmem gerekiyor. Seninle, bu konuda ya da başka konular üzerine mektuplaşmamızın ikimizin de yararına olacağını sanmıyorum. Tabiî sen daha iyi düşünürsün. Sanıyorum, gönderdiğin karta, yaş gününün tarihinden ve kutlanılacağı yerden başka bir şey yazmayışının nedeni de buydu. Sağol. Benim, sırtımı çökerten yükten kurtulduğumu bilmek isteyeceğimi düşünmen yüreğinin yüceliğini gösterir. Ama, bu yükten kurtulmuş değilim, Libby, kurtulamam, hattâ kurtulmak istemem — taşıdığım o daha ağır yükümlülük bir anlam kazanana kadar.

Sevgiler,
Gabe»

SON

SANDER YAYINLARI